

Duchovní pastýř

MĚSÍČNÍK

KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

ROČNÍK DEVÁTÝ

1959

ŠÉFREDAKTOR PROF. P. JOSEF BENEŠ

OBSAH DEVÁTÉHO ROČNÍKU

A. THEOLOGIE

Dr. V. Bartůněk: Jana z Jenštejna rod a mládí	11
Dr. V. Bartůněk: Jana z Jenštejna život a dílo	27
Dr. V. Bartůněk: Kancléř a arcibiskup pražský Jan z Jenštejna	67
Dr. V. Bartůněk: Míšeňský biskup Jan z Jenštejna	49
Dr. V. Bartůněk: Ohlasy schismatu v Čechách	109, 126
Dr. V. Bartůněk: Papežské schisma a Jan z Jenštejna	86
Dr. V. Bartůněk: Pastorační situace za Jenštejnova archiepiskopátu	148, 167, 186
Dr. M. Habáň: Smysl všeho	162
Dr. F. Kajtman: Nad skvosty cenu má	41
Dr. J. Kouřil: Cíl a stavba kázání	64
Dr. J. Kouřil: Forma a přednes kázání	88
Dr. J. Kouřil: Křesťanské pohřebiště	165
Dr. J. Kubalík: Chronologie dětství Ježíšova	182
Dr. J. Kubalík: Mythos a mysteria	122
Dr. J. Kubalík: Náboženství Číny	62
Dr. J. Kubalík: Náboženství Tibetu	108
Dr. J. Kubalík: Nástin náboženských dějin Koreje	84
Dr. J. Kubalík: Prvenství v Církvi Kristově	43
Dr. J. Kubalík: Ústava Církve Kristovy	4
P. V. Medek: Otroci v našich zemích a křesťanství	26
Dr. J. Merell: Byl sv. Jan Křtitel Essenem?	107
Dr. J. Merell: Qumránský „učitel spravedlnosti“ Kristus před Kristem?	142
Dr. J. Merell: Rukopisy od Mrtvého moře a Nový zákon	82
Dr. J. Merell: Tajné knihy gnostiků z Nag-Hammadi	3
Dr. J. Merell: Tisíc listů z jednoho hrobu	22
Dr. J. Michal: Kodex a svátost pokání	9
Dr. J. Michal: Svátost pomazání nemocných	123
Dr. J. Michal: Subjekt svátosti pokání	85
Dr. J. Michal: Svátost posledního pomazání	146
Dr. J. Michal: Zpovědník a kajecník	69
J.-J. Novák: Latrones	42
P. J. Němec: Myšlenka pokoje v mešní liturgii	49
Dr. A. Salajka: Autokefalie ruské pravoslavné církve	24, 45
Dr. A. Salajka: Dogma	144
Dr. A. Salajka: K počátkům křesťanství na Rusi	6
Dr. A. Salajka: Kristus náš Velekněz	185
Dr. A. Salajka: Vývoj dogmat	163

Dr. A. Salajka: Zřízení moskevského patriarchátu, jeho zrušení a obnova	66
Z velikonočního projevu Jana XXIII.	90

B. ŽIVOT VEŘEJNÝ

1. Články:

Aby zvítězil mír (Dr. Lad. Pokorný)	81
Cestou vzdělání a míru (P. Ant. Kyselák)	121
Československo — hospodářská velmoc (Inž. V. a Z. Červený)	117
Dá Bůh, že válka nebude (Dr. Jos. Pokorný)	181
Da propitius pacem in diebus nostris (V. Z.)	20
Dva světy (Inž. V. a Z. Červený)	199
Doba očima kněze 18, 40, III/3, IV/3, 99, VI/4, 138, 158, 178, 201	
Chléb (P. K. Sahan)	141
Kněz básník a bojovník (P. E. Korba)	VI/2
Království mé není z tohoto světa (prof. Jos. Beneš)	61
Mluvíme o tom, jak jsou dnes vysvětlovány hospodářské jevy (Ing. V. a Z. Červený)	17, 36, 78, 97
Mluvmé raději o tom (N. S. Chruščov)	157
Na přelomu dní (P. V. Zemek)	1
Nad hlbkami lidských vztahů (Dr. Š. Zárečský)	161
O lepší vesnici (Dr. Jar. Kouřil)	32
Prohloubíme a rozšíříme svou mírovou práci	101
Proč je nový společenský řád bližší křesťanství než kapitalismu (prof. Al. Talanda)	175
Soustava hospodářských organizací v naší republice (Inž. V. a Z. Červený)	156
Spirituál našeho kněžského semináře šedesátníkem (Mgsc dr. Ed. Oliva)	154
Usnesení ÚV CMVKD	105
V zamyšlení nad životem spolubratří (prof. J. Beneš, A. Jurák, B. Přerovský, Jos. Vrána)	130
V touze po trvalém pokoji a míru	21
Výročí Říjnové revoluce (Inž. V. a Z. Červený)	177
Výzva k svorné lásce (Mgsc dr. Ed. Oliva)	31
Zasedání ÚV CMVKD	174
Z dob slávy staroboleslavské kapituly (Dr. Ign. Velský)	38
Zemědělská politika naší vlády (Inž. V. a Z. Červený)	135

2. Reportáže:

Česká vesnice doby předbřeznové v dílech národních literatury (P. V. Malý)	76
In memoriam univ. prof. dr. Josefa Vajse (Dr. Ant. Salajka)	169
Moskevské zvony a ikony v Americké Sitce IX/2	
Obrázek z Rakouska (bp)	173
Staročeské příklady (P. Fr. Hochmann)	89
Stoleté jubileum J. C. Sychry (D. Sychrová-Petráková)	49
U maďarských přátel (J. B.)	53
Velkomoravský kostel v Modré u Velehradu a začátky křesťanství na Moravě (stk)	58
Zátiší bratří Florianů (P. A. H. Bradáč)	131

3. Galerie vlasteneckých kněží:

Bernard Bolzano (rtk)	96
P. Jiří Bílek z Bílenberka — Buditel náboženský a národní (J. B.)	37
P. Kazimír Tomášek (P. J. Vážanský)	198
Kněz astronom P. Jan Černý (P. Václ. Zemanec)	134
Pan farář Böhm (P. J. Vážanský)	77
Sociální smýšlení kněžstva před 100 lety (Dr. Fr. Falkenauer)	115
Výročí stých narozenin P. Tomáše Kleina (P. J. Vážanský) 1/2	

4. Umění:

Apokalypsa Jeana Duveta (Dr. P. Režný)	133
Basilika (Dr. H. Havránek)	125
Barokní grafik proti válce (Dr. P. Režný)	34
Ceská vesnice v pohledu Boženy Němcové a Aloise Jiráska (V. Malý)	197
Dvořákovy oratorium Stabat Mater (Jos. Vlach-Vrutičský)	92
Dramatická tvorba v době katolické obnovy (Jan Brechensbauer)	196
Gregoriánský zpěv — chorál (Dr. H. Havránek)	46
Iam Lucis (přel. P. J. Pospíšil)	111
Ježíš Kristus v písni XVII. století (J. Brechensbauer)	113
Klíč k symbolice chrámové výstavby (Dr. H. Havránek)	70
Knihy o pražských zvonech	114
Májová (V. Zima)	81
Mariánské motivy v literatuře XVII. století (J. Brechensbauer)	93
Mystika v obrazech El Creca (Dr. P. Režný)	74
Pašije Albrechta Dürera (Dr. P. Režný)	54
O posvátné hudbě v liturgii (P. Jos. Němec)	7
Rožmitálský kantor J. J. Ryba o koledách (V. Matoušek)	15
Sepolcro jakožto projev velikonoční zbožnosti v 17. a 18. století (J. Brechensbauer)	57
Švédský sochař na Slovensku (E. Edgar)	172
V lilích bílých	91

5. Kursiva:

Žestou pokory (V. Zima)	194
Žinné stáří (Dr. Jar. Procházka)	95
Žití člověk (V. Zima)	72
Každý si svou loutnu nosí (V. Zima)	154
Krůpěj vděčnosti (V. Zima)	171
Muž touhy (V. Zima)	30
Pozdravení básníkovo (V. Zima)	13
S velikou láskou (V. Zima)	52
Žrodné přátelství (V. Zima)	139
Žpomínka a přátelství (V. Zima)	111

6. Fejeton:

Co má vědět kněz o alkoholismu (Dr. Vl. Nikodém)	155
Česká vesnice Raisových časů (P. V. Malý)	14
Česká vesnice v dílech našich spisovatelů (P. V. Malý)	33
Co nového roku ve šlépějích Ježíše Krista (P. A. H. Bradáč)	13
Čas štěstí a pokoje (P. M. Š. Černý)	73
Lyrika lásky v díle Jakuba Demla (P. A. H. Bradáč)	30
Vad rovy vlasteneckých kněží — bojovníků a lidumilů (P. A. H. Bradáč)	170

Pokračovat v díle stvoření (P. Vl. Dobiáš)	94
Svatá Lucie nocí upije, ale dne nepřidá (Dr. inž. Boh. Brauner)	191
Ve jménu života (P. A. H. Bradáč)	153
V řádu ducha (P. A. H. Bradáč)	51
Ve svěžím srdci adventu (P. A. H. Bradáč)	194

7. Různé:

Úřední zprávy I/3, II/3, III/4, IV/4, V/3, VII/3, VIII/3, IX/3, X/3	
Náš zápisník 19, II/3, 59, 79, 100, 119, 139, 159, 179, X/4	
Kulturní kalendář 1/4, II/4, VI/3, 160, IX/4, X/3	

C. ŽIVOT NÁBOŽENSKÝ

1. Články:

Advent (M. Š. Černý)	195
Cancelli — oltářní mřížka (P. K. Sahan)	111
Confessionale (P. K. Sahan)	152
Kostel mluví ke knězi (P. K. Sahan)	12
Křtitelnice — Fons baptismalis (P. K. Sahan)	129
Meditace (P. K. Sahan)	
Oltář (P. K. Sahan)	52
Organon — varhany (P. K. Sahan)	193
O zvonech (Dr. Jar. Kouřil)	187
Požár srdce Ježíšova (P. A. H. Bradáč)	113
Sacristia (P. K. Sahan)	29
Slovo velikého kazatele kazatelům (M. Š. Černý)	151
Suggestus sacer (P. K. Sahan)	170
Svatý kněz Václav (P. Václ. Medek) 126, 150, 168,	189
Tabernaculum (P. K. Sahan)	71
Věčné světlo (P. K. Sahan)	93

D. HOMILETICKÁ PŘÍLOHA

a) nedělní a sváteční:

I. neděle adventní — Jak vedl Bůh lidstvo k slíbenému Vykupiteli (kan. J. Sanda)	65
II. neděle adventní — Štědrost a láska sv. Mikuláše (P. M. Sindlár)	67
III. neděle adventní — O pravé radosti (Dr. Jar. Kouřil)	69
Na Hod Boží vánoční (P. J. Kříž)	75
I. neděle po Zjevení Páně (Dr. Jar. Kouřil)	1
II. neděle po Zjevení Páně (Dr. V. Bartůněk)	4
Na II. neděli postní (P. L. Spurný)	11
Kázání na Hod Boží velikonoční (P. J. Zajíček)	21
III. neděle po velikonočních — Život náš krátký, užij ho dobře (Dr. J. Kasan)	28
IV. neděle po velikonočních — Budiž však každý zdoluhavý k mluvení (P. J. Kříž)	25
Sv. Josefa, dělníka — 1. května (Dr. Jar. Kouřil)	30
Hod Boží svatodušní (Dr. Ant. Salajka)	33
Nejsvětější Trojice (Dr. Jar. Kouřil)	35
IV. neděle po sv. Duchu (prof. J. Schovanec)	41
V. neděle po sv. Duchu — Hledej pokoje a sháněj se po něm (P. P. Kol)	43
VI. neděle po sv. Duchu (P. M. Š. Černý)	46
XVIII. neděle po sv. Duchu — O lásce (Dr. Jar. Kouřil)	49
XIX. neděle po sv. Duchu — O milosti posvěcující (P. J. Kříž)	54
XXI. neděle po sv. Duchu — Láska odpouštějící (Dr. Jar. Kouřil)	57
XXII. neděle po sv. Duchu (P. Aug. Jurák)	60

b) příležitostná:

Bezprostřední příprava na vánoce (P. Fr. Gavlas)	73
Dej, Pane, mír našim dnům (P. Al. Bubeník)	62
Evangelium pro všechny pracující (P. Alf. Daňha)	7
Nový rok — náš program (P. A. H. Bradáč)	78
O nové Hebdomadě (Dr. Jar. Kouřil)	13
Poslední májová (prof. P. Mejsnar)	38
Půst v dnešním životě (P. Ferd. Pokorný)	9
Smutné jubileum (Dr. Jar. Kouřil)	18
Stopami sv. Václava (P. V. Zemek)	51

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK IX

ČÍSLO 1

P. Václav Zemek: Na přelomu dní

ThDr. Jan Merell: Tajné knihy gnostiků z Nag-Hammadi

ThDr. Josef Kubalík: Ústava církve Kristovy

ThDr. Antonín Salajka: K počátkům křesťanství na Rusi

P. Josef Němec: O posvátné hudbě a liturgii

ThDr. Jaroslav Michal: Kodex a svátost pokání

ThDr. Václav Bartůněk: Jana z Jenštejna rod a mláďi

P. Karel Sahan: Kostel mluví ke knězi

P. Václav Zima: Pozdravení básníkovi

P. Antonín Hugo Bradáč: Do nového roku ve šlépějích Ježíše Krista

Václav Matoušek: Rožmitálský kantor J. J. Ryba o koledách

P. Jan Mára: Síly života, dobra a lásky zvítězí

Inž. V. a Zd. Červený: Obrany kapitalismu I.

1

1959

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

P. VÁCLAV ZEMEK: Quid ad vitam horum dierum.

Homo de manu omnipotentis Dei creatus et de limo terrae formatus fera immutat hanc terram, suam cogitationem et divitias suae facultatis rationis ponit in sua opera magnifica. Progressus scientiae et artium valde permutat omnia de hoc mundo, sed primo loco utinam pertineat ad vitam internam totius humanitatis, quae sincere procul absit a clangore pugnae, belli, sed prope accedat ad canticum a Deo benedictum de iustitia et pace!

ThDr. JAN MERELL: De arcanis libris Gnosticorum de situ Nag-Hammadi.

Quia uberior litteratura Gnosticorum fere ad hodiernos dies permansit nobis minime nota, etiam studium huius sectae apparuit perdifficilis. Nunc autem inventa de Nag-Hammadi et primae horum publicationes ex improviso maximo auxilio venerunt profundiori et firmatae cognitioni Gnosticorum. Doctissimus auctor in sua materia praebet conspectum doctrinae Gnosticorum huiusque notae et clare patefacit momentum manuscriptorum de Nag-Hammadi quoad meliora horum intelligendum.

ThDr. JOSEF KUBALÍK: De essentia et institutione Ecclesiae Dei.

Ecclesia Salvatoris Nostri Jesu Christi est ipsa voluntate divina institutio hierarchica, ubi episcopi sunt ordine et probe successores Apostolorum.

P. JOSEF NĚMEC: De musica sacra et liturgia.

Expositio decreti S. Congregationis de die 3. Septembris 1958 — Instructionem de musica sacra et sacra liturgia.

ThDr. ANTONÍN SALAJKA: Initia christianae religionis in Russia.

Religio christiana in Russiam (ad Varjago-russos) iam ante s. IX. ex Occidente et Oriente paulatim penetravit. Primus princeps christianus Askold (856–882), fundator status Kioviensis, verosimiliter in urbe Kiovia baptismum suscepit. Principalis auctor diffusionis Evangelii in Russia fuit autem princeps Vladimír (980–1015). Prima evangelisatio Russiae ut opus internationale (sec. M. de Taube aliosque) et non tantum byzantinum apparet. Etsi Slavi orientales finaliter ad ecclesiam byzantinam coadunati fuerint, relationes eorum cum Occidente catholico non cessaverunt, ut facta historica sat multa clare demonstrant.

ThDr. JAROSLAV MICHAL: Codex I. C. et sacramentum poenitentiae.

Explicatio canonum CIC de materia sacramenti poenitentiae, conceptus ipsius sacramenti, dispensator sacramenti, absoluta invaliditas poenitentiae ut sacramenti quoad subiectum absens.

ThDr. VÁCLAV BARTŮNEK: Joannes de Jenštejn, eius natio et genus, descriptio vitae a pueris.

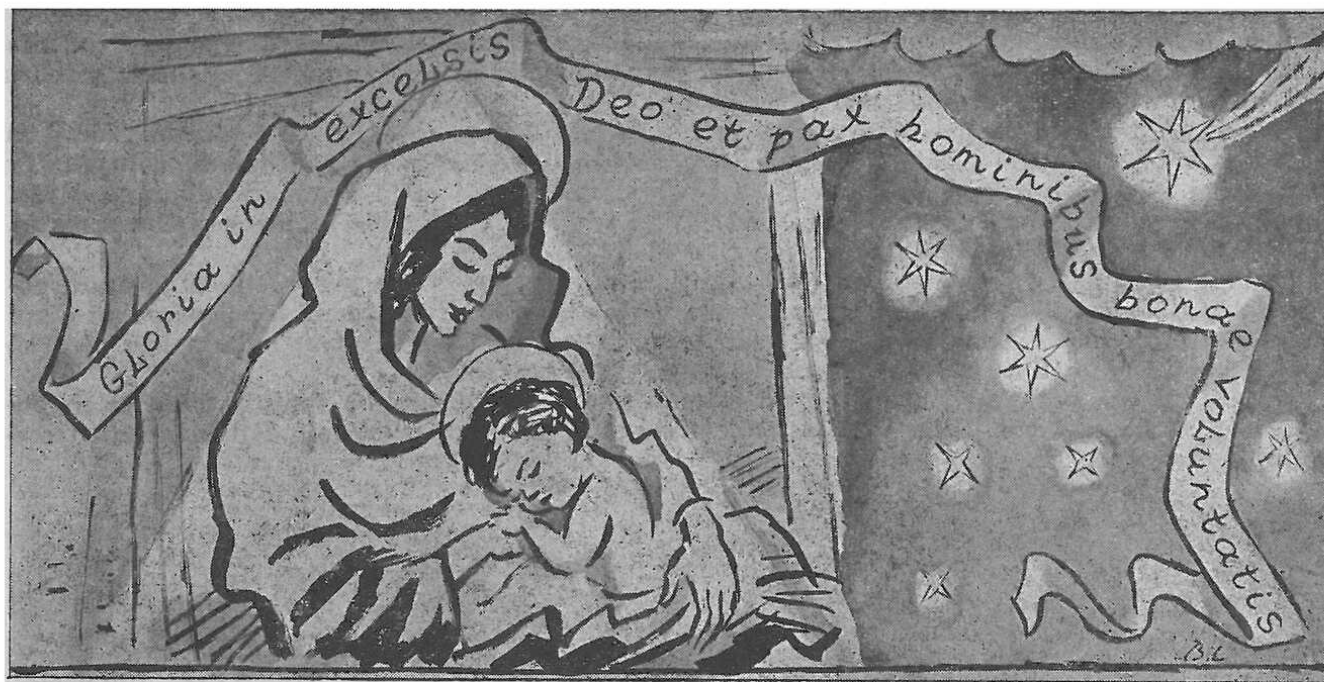
Copiosa et diligens imago Joannis de Jenštejn, archiepiscopi Pragae, sani reformatoris sacerdotum et fidelium, scriptoris praeclari.

VÝROČÍ STÝCH NAROZENIN P. TOMÁŠE KLEINA

Význačnou postavou buditelskou ve slezském pohraničí byl hradecký děkan P. Tomáš Klein. Čtyřicet šest roků působil na Hradci u Opavy, v místě, jež hrálo v době Přemyslovců přední úlohu v opavském Slezsku. Sídlo české královny Kunhuty, bývalo cílem nepřátelských útoků od úsvitu našich dějin a zůstalo jím v národním ohledu až do červánků naší samostatnosti v r. 1918. Žulovým nárazníkem, o nějž se tříštilo vlnobití, pravým mužem na svém místě byl hradecký děkan P. Tomáš Klein, jehož stých narozenin jsme 17. prosince m. r. vzpomněli. Ne-daleko Hradce žil v době za působení tohoto vzácného kněze v přífašené Brance Petr Bezruč, který otřásl svě-

domím dálné Prahy a celého Kmene. Současník Stojanův, Suchánkův, Tománkův, Lužného vytvořil ve své farnosti spolehlivou baštu stavbou Národního domu. Reální základy pro emancipaci dělnictva a maloroľnictva vybudoval v místní Kampeličce. Dokonce v Konsumním družstvu a jiných formách novodobého národního hospodářství pronikal jeho bystrozrak daleko do budoucnosti. A to vše bylo v době, kdy mocní tohoto světa ovládali fabriky, patronáty, lesy, latifundie na hradecké výspě, kdy blízká Opava strhovala slezského barda k zoufalým výkřikům. Tomáš Klein pracoval však hanácky klidně, velkoryse i na náboženské obrodě, až 28. ledna 1933 odevzdal svou duši Bohu. Vděčná mu paměť!

P. Jan Vážanský

Na přelomu dní

P. Václav Z e m e k

To nebyla slova planých frází, to nebyl hluchý ohlas kamene, vrženého do stojatých vod, ale živý zájem, který se rozšířil mezi všemi složkami národa nad stránkami dopisu ÚV KSČ. Něco závratného je v této skutečnosti, že všechen náš lid se podílí na otázce, jakými cestami se má v budoucnu ubírat naše hospodářství a vůbec všechen náš život. Jako když se na chrámové věži rozezvučí největší zvon, rozeznějí se i menší, stejně laděné zvony kolem něj a přebírají jeho základní melodii — tak v těchto dnech není a nebylo odvětví našeho veřejného života, kde by se lidské srdce nezachvívalo představou obrazu, který se má stát skutečností a ne snem.

Člověk, rukou Boží z prachu země utvořený a přece povýšený nad veškeré tvorstvo, přetváří zemi, proměňuje své myšlení, proměňuje i sama sebe. Čeho dosáhl ušlechtilý pokrok, to přestalo být majetkem několika jedinců, ale stalo se předmětem zájmu a cílem snažení všech vrstev národa. Nemyslím jenom na rozvoj techniky, rozvoj bytové kultury, rozkvět zájmu o umění, rozvoj vědy, která dostoupila až k prahu vesmíru — i když před tím nelze zavírat oči, jako není možné nevidět změnu tvárnosti země. Nesmírné změny se staly kolem nás během několika let. Nebo snad během několika dní? Vždyť ani dny již nedovedeme dost rychle odpočítávat z růžence okamžiků věčnosti.

Tak nějak zkrásnělo všecko kolem nás. Široké lány otevřely své požehnané dlaně místo úzkých poliček, továrny rozzářily se do noci tam, kde dříve jenom nouze plakávala, lidské ruce spoutaly břehy řek a překlenujly horská údolí, aby vydala prameny živé vody, světla, tepla a síly.

Na to všecko se dnes díváme jako na věc samozřejmou, právě tak jako na útulné domky, vybavené moderním zařízením domácností a pohodlím, o kterém se dříve prostý člověk ani neodvážil přemýšlet.

Změnil se však i člověk sám ve svém myšlení, ve své práci i ve svém oddechu. Jak mile se vás dotkne pohled na venkovské tváře, dychtivě usebrané při představení opery nebo baletu třeba v Národním divadle, na práci unavené postavy, skloněné nad vzácnými památkami našich dějin a všeho našeho dění. To už není člověk, který znal od rána do noci a od jara do zimy jen svou plahočinu, která naplňovala celý jeho duševní obzor, ale rolník, dělník, zřízenec, který se chce radovat ze všeho, co krásného je v našem domově. Ani na práci se již nedívá jako na železnou povinnost, nebo dokonce jako na tíhu kletby, ale jako na odpovědnou souhru všech druhů ve společném úsilí. Nestojí již u svého díla sám a se svým úzkým zájmem, ale je spjat s tisícem a milionem rukou, které tvoří jediný řetěz, nebo spíše schodiště domu nového života.

S pozorností sleduje vše, kam dosahuje věda, čím je ulehčena lidská práce, jak vítězí lidský duch nad utrpením a bolestí. Nás katolíky naplňuje hrdostí veliká myšlenka sv. Evangelia o bratrství mezi lidmi, která v současné době už tolikrát sblížila národy vzdálených světadílů, jsme

hrdi na to, že i ruce katolíků už tolikrát uhasily jiskry světových požárů. I v tom se změnilo lidské srdce. Nečeká již odevzdaně, co přinesou vlny dějin, ale snaží se usměrnit jejich tok k dobru — k lidskému životu mezi všemi lidmi.

To srdce lidské, dřív porobené a utlačené, pulsuje tlukotem svobody a sebeurčení. Národ za národem odhazuje staleté předsudky područí a závislosti a staví se do řad národů volných. Ty síly, které kdysi z roztroušených kmenů tvořily státy, pracují stále a nám je dopřáno, slyšet jejich úder na kovářské časy. Takřka před našimi zraky se mění země a mění se i člověk na ní. A to je snad největší objev posledních let: **č l o v ě k !**

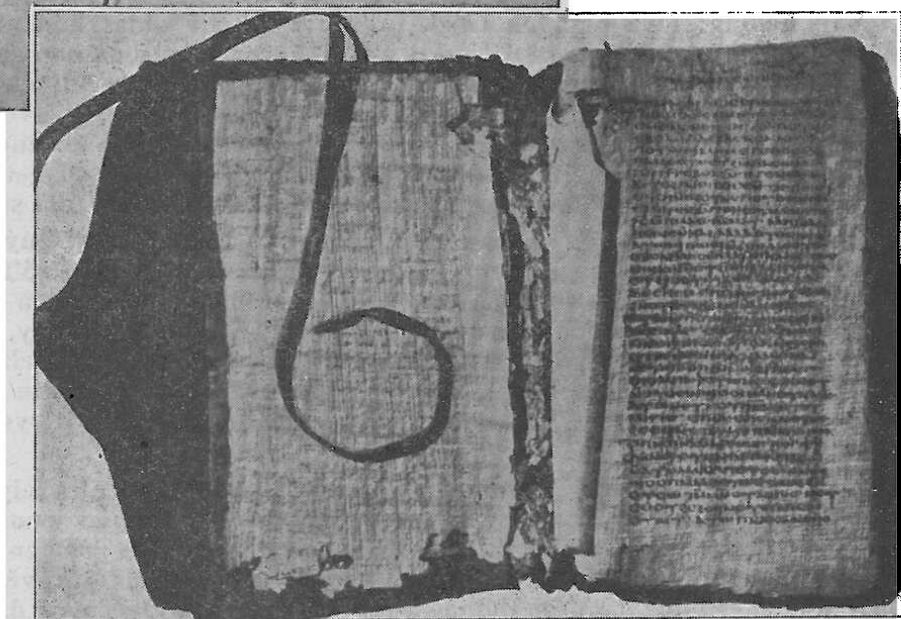
Slovo život nabývá v ústech lidí zcela jiný, nový význam. Srdce nespočetných zástupů počíná pociťovati hrůzu, kterou dosud neprožívalo: hrůzu před bratrovraždami a počíná volati o své touze po míru, počíná se probouzet z malicherných snů sobectví a zpívá odbojnou a zároveň královskou píseň o štěstí, o svobodě, o radostném životě na zemi.

Prudčeji než kdy jindy zasahuje tato touha národy, rozbíjí pouta a spojuje tisíce srdcí společnou myšlenkou, která je ústřední melodií věčné písně sv. Evangelia: **Jste děti jednoho Otce — milujte se vespolek!**

Prof. ThDr. Jan Merell

TAJNÉ KNIHY GNOSTIKŮ Z NAG-HAMMADI

Rukopisy z Nag-Hammadi

V roce 1953 jsem přinesl v Duchovním pastýři (str. 23—24) první zprávu o bohatém nálezu gnostických papyrů z Nag-Hammadi v Horním Egyptě. Zpráva byla jen stručná - co se mi tehdy podařilo zjistit - a slíbil jsem čtenářům, že je neopominu seznámit s bližšími podrobnostmi. A jestliže od té doby uplynulo několik roků, nebylo to tak omeškání moje, jako celá řada nepříznivých okolností, které způsobily, že se o tomto vzácném objevu dostávaly do veřejnosti jen neurčité zprávy. Jak již bývá častým zjevem u podobných objevů, nálezy se tají, ať již z důvodů ziskových, či z revnivosti badatelů. I politické změny v Egyptě a jistě důvodné zpřísnění zákonů o vývozu kulturních hodnot ze země způsobily, že o nálezu pronikaly jen kusé zprávy. Teprve nyní, kdy - díky pochopení egyptské vlády - se podařilo Museu koptských

starožitností v Káhiře získat ze soukromých rukou další část rukopisů a kdy jeden z kodexů, který se dostal do Evropy, byl publikován,¹⁾ je konečně možno čtenáře Duchovního pastýře s objevem přímo sensačním seznámit. Mnoho podrobností o nálezu přináší nedávno vyšlá kniha: Jean Doresse, „Les livres secrets des Gnostiques d'Égypte“ (Paris 1958). Autor knihy byl mezi prvními, kteří po nález rukopisů měli tyto v ruce a studovali je. Protože jde o objev velmi bohatý, staví někteří badatelé nález dokonce na roveň objevům rukopisů u Mrtvého moře. Nález z Nag-Hammadi nemá však tak význam pro biblistiku jako spíše pro historii dogmat, a zvláště pro poznání gnosticizmu.

Gnosticizmus pro svoji tajuplnost a složitost vábil k sobě vždycky badatele.²⁾ Protože však z bohaté gnostické

literatury se zachovalo jen několik málo spisů, bylo studium gnosticizmu ztíženo a názory na gnosticismus se rozcházely. Nový objev téměř padesáti (!) gnosticických spisů jistě mnoho přispěje k ozřejnění otázek. Aby význam nálezu z Nag-Hammadi více vynikl, bude nutno předestlati něco o gnosticizmu vůbec.

Vedle římské státní moci, nepřátelské mladému křesťanství, vyvstával ještě druhý, nebezpečnější nepřítel křesťanství, nepřítel ve vlastním středu, gnosticismus a montanismus. První nebezpečný proto, že strhoval křesťanství do soudobých proudů odumírající antiky a ohrožoval duchovní základy a podstatu křesťanství, druhý, že vedl k úteku od života a ohrožoval katolický charakter a misií Církve.

Gnosticismus není výtvozem okamžiku nebo jednotlivce ani není křesťanského původu. Je proudem starším, takže možno mluvit o gnosticizmu předkřesťanském. Vyrůstá z mytických představ a náboženství Orientu a řecké filosofie helénistické doby. Prvek náboženský byl silnější a nevycházel tak z lidového náboženství, jako spíše z náboženského synkretismu Orientu, z prolínajících se náboženských prvků maloasijských, perských, babylónských, egyptských i řeckořímských. Nejvýraznější prvky tohoto náboženského synkretismu Orientu byly: uznávání nejvyšší božské bytosti, projevující se v eonech, dualismus mezi božstvem a světem, duší a tělem, dobrem a zlem, a touha po oproštění se od zla a dosažení nesmrtnosti. Křesťanská gnose se bez této předkřesťanské pohanské gnose nedá vysvětlit, protože základní prvky gnose křesťanské jsou bližší prvkům gnose pohan-ské než Starému a Novému zákonu.

Nejmladší předkřesťanskou gnosi byla gnose samařská, jejímž hlavním představitelem byl Šimon kouzelník, současník prvních mimojeruzalémských hlasatelů evangelní zvěsti. Ještě než přišel do Samařska jáhen Filip, získal zde Šimon kouzelník četné stoupence, kteří ho nazývali: „Tento je Boží moc, která se nazývá Veliká“ (Sk ap 2, 10). V souvislosti se Šimonem kouzelníkem se objevují další dvě osoby, jeho učitel Dositheus a Šimonův žák Menander. Charakter Šimonovy i Menandrovy gnose je cele předkřesťanský, protože osoba Ježíšova se v jejich systému vůbec nevyskytuje. Sv. Irenej a jiní starokřesťanští spisovatelé se domnívali, že nejstarší křesťanští gnostikové Satornil a Basilides byli Menandrovými žáky a zde hledali také spojení mezi pohanskou a křesťanskou gnosi. Avšak kořeny křesťanské gnose jsou daleko hlubší. Prvním podnětem ke vzniku křesťanské gnose bylo setkání se křesťanského náboženství s kulturou Východu. S růstem křesťanských obcí ve velkých městech Východu rostl i zájem o křesťanskou nauku u osobností z gnostických kruhů. Mravní život obcí, jejich učení, zvláště vykupitelský charakter křesťanské věrouky je vábil, takže mnozí se stávali křesťany. Avšak jejich dosavadní nábožensko-filosofické názory byly příliš zakořeněny, než aby se jich cele vzdávali. Spíše chápali novou nauku ve světle starých představ, s nimiž směřovali křesťanské pravdy. A tak přijetím křesťanských pravd do předkřesťanské náboženské spekulace, která od své přirozenosti byla velice pružná, se zrodil křesťanský gnosticismus. Různorodost předkřesťanské filosoficko-náboženské spekulace vysvětlí i mnohotvárnost a různorodost křesťanského gnosticizmu, který od svých počátků nebyl vyhraněným a jednotným systémem, ale projevoval se v různých formách v četných gnostických školách a sektách 2. a 3. století.

Podle nejvýraznějších prvků křesťanského gnosticizmu, orientálně náboženského, helenisticko-filosofického a křesťanskocírkevního, možno mluvit o orientální, helenistické a křesťanské gnosi v užším smyslu. V orientální formě křesťanského gnosticizmu převládají kosmologické a astrologické představy a myty starých orientálních náboženských forem. V této orientální formě vystupují více do popředí starozákonní prvky než prvky křesťanské. Forma helenistická je ovlivněna řeckou filosofií, zvláště pozdním platonismem. Její řecký charakter se jeví v kritickém postoji ke Starému zákonu, kdežto prvky křesťanské se v této formě projevují výrazněji. Křesťanská gnose v užším smyslu byla zabarvení buď žido-

křesťanského, nebo pohanokřesťanského. Pro svou podobnost se světem křesťanského zjevení a pro příslib hlubšího poznání božských tajemství i otázek, na které vždy lidský duch hledal odpovědi, stal se gnosticismus přitažlivý zvláště u vzdělanců a nejnebezpečnějším nepřítelem zjeveného náboženství v prvních křesťanských stoletích.

Při velké různosti, jež panovala mezi gnostickými sektami, je nesnadné vystihnout gnostické učení. Základní naukou společnou všem gnostickým soustavám byl dualismus, vysvětlující původ poznatelného světa sloučením dvou protivných principů: dobra a zla, světla a tmy. Tento kosmický dualismus má svůj odraz i u člověka v dualismu anthropologickém. Jako svět vznikl spojením světla se zlou hmotou, tak i lidská duše je částicí světla, která je ve hmotném těle jako v žaláři upoutána a vězněna. Cílem člověka musí být, aby jeho duše byla z tělesného vězení osvobozena a mohla se vrátit do říše světla, kde je její původ. Hlavním prostředkem, jímž se duše může osvobodit od zlé hmoty a dojít spásy - a to je druhá podstatná známka gnosticizmu - je poznání, gnose! Tím, že člověk pozná svůj původ, svůj cíl a své postavení ve stvořeném světě, tím samým nabude i sil, aby se vyprostil ze zlé hmoty a nepřátelských kosmických mocností, které usilují o záhubu duše a její vysvobození ohrožují.³⁾

Krista pokládali gnostikové buď za eona, jenž se spojil s člověkem, jej však před smrtí opustil, anebo se zjevil v těle jen zdánlivě a zvěstoval neznámé božství.

Etika gnosticizmu vyplývala z nauky o dvou věčných principech: dobrém a zlem. Každý z těchto principů je činný fysickou nutností své přirozenosti, nemůže tedy být řeči o svobodě, ani u božstva, ani u hmotného světa, a tudíž ani o mravní přičetnosti člověka. Metoda gnose byla spekulace, mnohdy až fantastická; čím fantastičtější, tím svůdnější. Jak ukazují rukopisy z Nag-Hammadi, zahrnovala v sobě mytologii, filosofii, prvky orientální, sýrské, babylonské, perské, egyptské v různorodém toku. Líbovala si v alegorických hříčkách a tak křesťanství se svou střízlivou theologií a mravoukou bylo v očích gnose nižším stupněm duchového života.

Křesťanská gnose opírala své učení o apoštolskou tradici, která podle jejich tvrzení je obsažena ve spisech apoštolů a v tajném učení, které prý od apoštolů přijali. Církev vedla od počátku boj proti heretické a nebezpečné gnosi, která hlodala na jejím kořenu a sama byla kořenem mnohých bludů. Starokřesťanští theologové a spisovatelé proti gnostickému alegorismu a mythologizování zdůrazňovali historický charakter Ježíšův, zjevení a kanonických spisů. Boj proti gnosticizmu je vedl k vyhraněné formulaci pravd víry, Písma svatého, charakteru Církve, k bohaté literární tvorbě a konečně k vítězství čistých křesťanských pravd. Úplně vymýtit gnostické myšlenky se Církvi nepodařilo. Ve starověku doznávaly v manicheismu a mandeismu, ve středověku v některých sektách (kathaři, albigenští) a v nejnovější době např. v jóhancouzské (zvl. Lyon) katolické církvi gnostické.

Doba největšího rozkvětu gnosticizmu spadá do druhého a poloviny třetího století; odtud počíná jeho úpadek, až ke konci 4. stol. gnosticismus poněkud mizí. Ze spoje zachované literatury a ze spisů antignostiků byla známa jména některých gnostiků. V Alexandrii kolem r. 120—140 působil Basilides, o jehož systému píše sv. Irenej a Hippolyt, v Římě v letech 135—160 Valentin, stojící pod vlivem nauky Platonovy, Epifanes, syn zakladatele sekty karpokratovců, s naukou téměř pohanskou, Hermogenes z Afriky, proti němuž psal Tertullian. V osobním styku s gnostiky byl v Římě Marcion (kolem r. 140), zavrhuje Starý zákon. K jakým výstřelkům některé gnostické sekty dospěly, naznačují již jména sekt, jako Ofité (gnosi odvozovali od hada), Kainité (v Kainovi spatřovali pneumatika a mučedníka pravdy), Sethiáni, uctívající Setha jako praotce pneumatiků.

Jednotlivé gnostické systémy, školy a sekty trojí formy gnosticizmu poznáváme jednak bezprostředně z gnostických spisů, jednak z protignostického polemického písemnictví.⁴⁾ První skupina pramenů, gnostická literatura, byla kdysi velmi bohatá, avšak v dobách potlačo-

vání hèresí od doby Konstantina Vel. a zvláště po zázrazu gnostické literatury ve 4. a 5. stol. vzala tato literatura za své, takže až do nálezů rukopisů z Nag-Hammadi jsme znali jen málo zbytků kdysi tak bohaté literatury. Ze zbytků gnostické literatury a z narážek starokřesťanských spisovatelů se usuzovalo na několik skupin této literatury.

První skupinu tvořily spisy napodobující kánonické knihy novozákonní, evangelia, skutky a listy. Cílem těchto apokryfních knih byla propagace a zdůvodnění gnostických nauk. Obsahovaly velmi často údajně tajná zjevení Kristova apoštolům, zjevení nenacházející se v knihách kánonických. Protignostičtí spisovatelé píšou o evangeliu Tomášově, Dvanácti apoštolů, Filipově, Evy, Jidášově aj. V apokryfních skutcích apoštolských, zvláště do řeči apoštolů jsou vkládány gnostické nauky. Byly to skutky Petrovy, Ondřejovy, Janovy, Tomášovy aj. O apokryfních listech k Laodicejským a Alexandrijským se zmiňuje Fragment Muratoriho.

Druhou skupinu tvořily četné spisy rázu apokalyptického, nesoucí buď jména starozákonních osob (Adam, Seth a jeho sedm synů, Abraham, Mojžíš, Eliáš), nebo jména neznámých proroků (Barkabba, Parchor, Martiades, Marsanes).

Třetí skupinu tvořily spisy exegetického, dogmatického a etického obsahu, obsahující systém a zdůvodnění gnostických nauk; je to vlastně první jakási systematická křesťanská theologie.

Poslední skupinu tvořila gnostická díla básnická, jako hymny a žalmy, kterých užívali gnostikové při svých shromážděních. Zmiňují se o nich např. Tertullian, Origenes a sv. Efrem Syrský.

A z této bohaté gnostické literatury jsme až do poloviny minulého století znali jen několik fragmentů a do objevu v Nag-Hammadi jen několik spisů.

Byly to jen tři gnostické rukopisy, psané koptsky, které se zachovaly v Egyptě. Ne snad proto, že Egypt v historii gnosticismu hrál význačnější úlohu než jiná místa, ale spíše proto, že Egypt se svým suchým písmem a zříceninami má zvláště příhodné podmínky k uchování starých rukopisů. Nejznámější z těchto rukopisů je pergamenový rukopis ze 4.—5. stol., známý pod jménem Pistis Sophia, který se již ve 2. pol. 18. stol. dostal do Evropy. Nejdrůbež byl v majetku dr. Askewa - odtud název kodex Ascewianus - pak se dostal r. 1785 do Britského musea a teprve v r. 1851 byl publikován.⁵⁾ Spis

líčí ve formě rozmluv zmrtvýchvstalého Spasitele pád a vykoupení Pistis Sophia, bytosti to ze světa eonů, vznik hříchu a zla, nutnost povznesení se nad mocí temnosti apod. Jiný rukopis, codex Bruceanus, získaný 1769, je papyrus z 5.—6. stol. a obsahuje dva ofitické spisy, které r. 1892 vydal C. Schmidt.⁶⁾ Jsou to hlavně kosmogonické spekulace o vzniku a vývoji světa. Neznámý je osud třetího gnostického rukopisu, Berlínského papyrusového kodexu 8502, který byl získán v Káhiře 1869 a rovněž C. Schmidtem byl připravován k vydání. Zmizel beze stopy za poslední války. Podle Schmidty zprávy obsahoval rukopis několik traktátů: Evangelium Mariino, Apokryphon - tajnou knihu Janovu - Sophia Jesu, Skutky Petrovy. Tajná kniha Janova a Sophia Jesu se však vyskytují v rukopisech z Nag-Hammadi.

Tyto tři rukopisy, vedle méně významných zlomků a antignostického písemnictví, byly do objevu v Nag-Hammadi opravdu jen kusým pramenem k poznání proudu tak mohutného, jakým byl gnosticismus. Proto nález třinácti kodexů s téměř padesáti gnostickými traktáty nejrůznějšího druhu - o němž bude psáno v příštím čísle Duchovního pastýře - je vedle nálezů u Mrtvého moře největší objevitelskou událostí poválečných let.

Poznámky:

¹⁾ Puech H. C., Quispel G., Unnik W. C.: The Jung Codex. A Newly Recovered Gnostic Papyrus. London 1955.

²⁾ J. P. Steffes, Das Wesen des Gnostizismus 1922; H. Leisegang. Die Gnosis 1924; L. Cerfaux, Gnose préchrétienne et biblique v Dictionnaire de la Bible, Supplément, t. II, 1938, pp. 659—702; J. Dorose, Le problème de la Gnose, str. 1—73 v citované knize Les livres secrets... Tamtéž nalezne čtenář poukazy na nejnovější studie a články o gnosticismu.

³⁾ Srv. T. Hudec, Mandeové v Hlídce 1930, str. 220-221.

⁴⁾ Irenaeus, Adversus haereses; Epifanius, Panarion; Hippolyt, Philosophumena; Tertullian, De praescript, haeret. Adv. Marcionem; Theodoret z Cyru, Haeret. fabul. compendium.

⁵⁾ M. G. Schwartz, Pistis Sophia: Opus gnosticum Valentino adiudicatum... latine vertit M. G. Schwartz. Edidit J. H. Petermann, Berlin 1851—1853. Edici koptského textu obstaral C. Schmidt, Pistis Sophia, Hauniae 1925, Německý překlad učinil v r. 1925 rovněž C. Schmidt. Tento byl znovu vydán: W. Till, Koptischegnostische Schriften I. Band: Die Pistis Sophia. 2. Aufl., 1954.

⁶⁾ V Texte u. Untersuchungen 8, 1892.

ÚSTAVA CÍRKVE KRISTOVY

Ve světských společnostech se v posledních dobách projevují snahy o zlidovění vedení uvedených společností. Tak ve zřízení státu monarchie již od první světové války se staly přežitkem minulosti a též katoličtí křesťané schvalují i účinně napomáhají k uskutečnění oprávněného úsilí, aby ve vedení státu rozhodovala vůle pracujícího lidu. Avšak i mnozí katolíci nedovedou pochopit, že dnes v údobí „atomového věku“ Církev katolická zůstává neochvějně věrna svému tradičnímu zřízení a táží se vyčítavě, proč se též Církev nepřizpůsobí dnešním moderním proudům a nezmodernisuje svou hierarchickou ústavu, jež se jim dnes zdá přežitkem starých dob? Věřící křesťan si musí ujasnit, že společnost založená Ježíšem Kristem má naprosto odlišné poslání než lidské společnosti pozemské, totiž cíl duchovní, spásu nemrtelných duší. A proto stran zřízení této jedinečné společnosti v dějinách lidstva je rozhodující jediné a výlučně vůle jejího božského Zakladatele. O ústavě a organizaci Církve tedy nerozhoduje vůle věřícího lidu, nýbrž jediné vůle Ježíše Krista, v jehož božství každý katolík neochvějně věří.

A jaký je tedy plán Spasitele? O tom se může každý věřící katolík i jiní myslitelé přesvědčit nezaujatým studiem Písma svatého a církevní tradice.

Spasitel svými kázáními, jež dotvrzoval ještě svými zázračnými skutky, si získával věřící posluchače. Záhy si z věřících vyvoluje 70 učedníků a z nich pak povolává

k sobě „dvanáct“ (hoi dodéka), jejichž jmenovitý seznam je slavnostně uváděn evangelisty (Mt 10, Mk 3, Lk 6). Tito učedníci, jichž je stejně, jako bylo 12 pokolení izraelských, jsou zvláště vychovávaní a vyučováni Spasitelem, jak o tom vypráví celá 18. kapitola evangelia Matoušova. A je zřejmé, že s těmito „dvanácti“ má Spasitel své zvláštní úmysly. Evangelia je nazývají „apoštoly“ (Mt, Mk, Jan jedenkrát, Lukáš 6krát, Skutky ap. 28krát, listy sv. Pavla 35krát). Apoštol je řecký překlad hebrejského šaluh, nebo aramejského šeliáh, což znamená vyslanec. A tento vyvolený sbor dvanácti apoštolů je vlastně první hierarchií nové duchovní společnosti Kristovy, jež se začíná rozvíjet z malého zrníčka hořčičného ve velký společenský strom.

Sboru dvanácti apoštolů přislíbujeme Spasitel vedení své Církve slovy: „Cokoli svázete na zemi, bude svázáno na nebi, a cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mt. XVIII, 18.) Po svém zmrtvýchvstání apoštolskému sboru též nejvyšší pravomoc uděluje slovy: „Pokoj vám. Jako mě poslal Otec, i já posílám vás - Přijměte Ducha svatého, kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadrženy jsou.“ (Jan XX. 21—22.) A ještě slavnostněji tak ustanovuje před svým nanebevstoupením na nejmenované hoře v Galileji památným výrokem, jenž bývá právem označován jako „magna charta“ poslání apoštolů: „Dána jest mi veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte tedy a učte všechny národy. Křtíte

je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. A učte je zachovávat všecko, co jsem vám přikázal. A ejhle, já s vámi jsem po všechny dny až do konce světa.“ (Mt XXVIII 18–20.) Z těchto slov vyplývá, že *jedině sbor apoštolů*, nikoli ostatní věřící, byli ustanoveni božským Mistrem za nositele a pokračovatele v Jeho hierarchické moci. Dějiny prvotní Církve dosvědčují nad slunce jasné, že prvotní zřízení církví křesťanských nebylo demokratické, nýbrž veskrze hierarchické. Tak volba a uvedení ve službu apoštola Matěje, ustanovení jáhnů (diakonů), jmenování a svěcení presbyterů, první organizace místních společností křesťanských, první zákonodárství sněmu apoštolského. Jedním slovem: vedení církevní plně jest v rukou apoštolů, kteří vše usměřují v ohledu li turgickém, naukovém, administrativním i kázeňském. Přitom všecken lid věřící hierarchickou pravomoc apoštolů bere na vědomí a ji uznává jako samozřejmou a Bůh ji dotvrzuje zázraky. Z toho vyplývá neochvějný důkaz o božské a hierarchické ústavě Církve Kristovy.

Často slyšíme mluvit o hierarchii. Co znamená slovo hierarchie? Doslovný překlad tohoto řeckého slůvka by zněl „svatá vláda“. Absolutní „svatovládu“ má jediné Bůh a Syn Boží. Ježíš však předal tuto posvátnou moc potřebnou pro vedení v Církvi sboru svých apoštolů. Tedy abstraktně znamená hierarchie onu posvátnou pravomoc, konkrétně však také značí toto slovo nositele neboli osoby, které touto pravomocí jsou pověřeny a ji vykonávají. Hierarchická pravomoc je proto svatá, poněvadž jejím zdrojem je Kristus a jejím posláním je oslava Boha a posvěcení duší. Obsahuje v sobě trojí moc:

1. Moc kněžskou, jež je zaměřena plně k bohopoctě a posvěcování duší. Sem spadá na prvním místě moc obětí (potestas sacrificialis) neboli moc obětovati eucharistickou obět. Dále moc kněžská zahrnuje v sobě moc svátostnou (potestas sacramentalis) ke konání a vysluhování svatých svátostí.

Tato moc je předávána svěcením kněžským, jež vtiskuje duši svěcence nerušitelný charakter a je neodvolatelná. Jelikož kněz funguje jako nástroj v rukou Kristových, její účinky jsou neodvislé od zásluh jak kněze, tak přijímajícího křesťana. V moci kněžské lišíme tři stupně: moc biskupa, kněze a jáhna.

2. Moc učitelská pak je právo a povinnost vykládat křesťanské pravdy s takovou autoritou, že všichni jsou vázáni je přijati.

3. Moc pastýřská je mravní oprávnění zavazovat členy společnosti Kristovy, aby svými činy směřovali ke svému spasení. Jelikož moc učitelská je zaměřena k vedení lidí ve víře a moc pastýřská k jejich vedení v jednání, obojí bývá zahrnována pod pojem „jurisdikce“ a je proto omezenitelná a též ji může představený církevní odvolati nebo delegovati.

Nejstarší hierarchií v Církvi Kristově je *sbor apoštolů*. Jelikož však podle vůle Spasitelovy Církve Jeho má trvat až do konce světa, musí tato společnost mít též vedení trvalé. Jestliže slibuje Spasitel, že bude s apoštoly „až do konce světa“ (Mt. XVIII, 20), že „Duch Utěšitel“ je bude síliti „až do skonání věků“ (Jan XIV, 16), pak měl na mysli nikoli fyzické osoby apoštolů, lidí to smrtelných, nýbrž jejich osoby morální, totiž i jejich nástupce, kteří s nimi tvoří jednu právní osobnost. Mluvíme tedy o tak zvané *posloupnosti apoštolské*. Posloupnost (successio) spočívá v tom, že moc, kterou někdo má, se přenáší na jiného, jeho nástupce. A těmito nástupci apoštolů jsou dnes v Církvi Kristově biskupové. *Biskupy* rozumíme církevní představené, kteří se těší moci světit na svěcence církve, břimovati pokřtěné a vésti vykázanou část Církve (srov. Zápelen: De ecclesia II. - str. 1). Biskup ordinář má tudíž všeobecnou moc kněžskou (tj. slouží mši sv., uděluje svátosti), ale má též zvláštní moc kněžskou prvního řádu, tj. břimuje a uděluje svěcení; dále má moc pastýřskou neboli řídí svěřenou mu diecési jako ordinář mocí, vyvěrající z vlastního jeho biskupského úřadu; tedy není jenom náměstkem delegovaným od papeže. A v uvedené pravomoci jurisdikční je zahrnuta též moc učitelská, neboť ve své diecési je biskup autentickým učitelem pravd Bohem zjevených. Biskupové jsou

nástupci svatých apoštolů v jejich ordinárním úřadě, to jest ve službě učitelské, kněžské a pastýřské ve svých diecésích. Nejsou však jejich dědici v mimořádných charismatech spojených s posláním apoštolů. Je třeba si dobře uvědomit, že apoštolé měli poslání zakládati nové křesťanské obce (fundatores ecclesiarum). A k tomu jednotliví apoštolové potřebovali jurisdikci universální pro celý svět, dále byli orgány nového zjevení, které hlásali lidstvu, a proto byli i osobně neomylní při svých kázáních o pravdách Kristových, a mnozí z nich se těšili též charismatickému daru inspirace. To byla mimořádná charismata spjatá s apoštolátem, a ta nejsou přenosná na jejich nástupce, protože uvedené výsady skončily smrtí posledního apoštola.

Výraz biskup-episkopos u klasiků znamenal dozorce, strážce, inspektor. Je zajímavé, že řecký překlad Starého zákona, Septuaginta, užívá výrazu episkopos 47krát a překládá jím hebrejské slovo „paqid“, jímž byl označován dohlížitel nad náboženskou obcí. Proto se nedivíme, že i svatopisci v Novém zákoně tohoto výrazu užívají. Jakousi zdánlivou nesnáz čtenáři Nového zákona činí skutečnost, že na některých místech Písma sv. se zřejmě užívá výrazu episkopos a presbyteros, to je „starší“ v prvotní Církvi, a to v době apoštolské se záměnou (promiscue). Tak ve Skutcích ap. XX. 17 čteme, že sv. Pavel svolal do Miletu presbytery, starší Církve a vybízí je: „Mějte pozor na sebe i na všechno stáde, ve kterém Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste spravovali církev Boží - -“ (Sk ap. XX. 28). Podobně epišt. k Filip. I. 1., k Tit. I., 3–7, k Timot. I., hl. III. 1–2 svědčí o tom, že výrazy episkopos a presbyteros jsou pro sv. Pavla synonyma.

Problém hierarchické organizace v době apoštolské byl jednoduchý, kdyby ze spisů novozákonních bylo zřejmé, že biblické slůvko episkopos značí důstojnost dnešního biskupa a výraz *presbyteros* však důstojnost dnešního kněze, který má sice plnou moc obětí, svátostnou však omezenou, jurisdikční pak delegovanou. A právě uvedené citáty ze Skutků apoštolských i z listů Pavlových dosvědčují, že v prvotní Církvi za života apoštolů tomu tak nebylo. Naopak je zřejmé, že v době apoštolské výrazem episkopos a presbyteros se označovala tatáž důstojnost hierarchická. A je velmi pravděpodobné, jak soudí slavný theolog Prat (Diction. de Theol. cathol. V. col. 1656), že oba výrazy tehdy označovaly jednu a tutéž důstojnost, a to *kněžskou*. Apoštol Pavel totiž i ostatní apoštolé zůstávali v obcích křesťanských ordináři a ku pomoci nebo pro dobu své nepřítomnosti si vysvětili vhodné muže na kněze, a jenom ve výjimečných případech, a to pravidelně až na sklonku svého života, z nich význačným jednotlivcům předávali plnou moc kněžskou a jurisdikční ve funkcích dnešních biskupů, jako tomu bylo u Tita pro obce na Krétě a Timotea pro Efes. Podobně sv. Jan v Apokalypsi mluví o sedmi andělech sedmi církví v Malé Asii a má na mysli své žáky jmenované pro tamější obce ve funkcích biskupské. Tedy výrazů episkopos a presbyteros se užívalo promiscue jenom z počátku, avšak záhy se výraz episkopos omezuje na funkci nynějšího biskupa s plnomocí pro svou diecési a výraz presbyteros pro nynější funkci kněžskou. Krásným dokladem tohoto rozlišování je list sv. Klementa ke Korintským z r. asi 96 a zvláště překrásné dopisy sv. Ignáce, biskupa antiošského, který r. 107 skončil mučednickou smrtí v Kolloseu římském. Zaposlouchejme se aspoň do několika jeho napomenutí. K Smyrnenským píše: „Všichni poslouvejte biskupa jako Ježíš Kristus Otce, a kněžstva jako apoštolů - - - Kde se objevil biskup, tam i budiž množství, jako kdekoli byl Ježíš Kristus, tam je katolická církev. Bez biskupa není dovoleno ani křtiti, ani slavit hostinu (agapen); nýbrž cokoli on schválil, to je bohulibé...“ (VIII. 1–2). Podobně napomíná Magnesské: „Vybízím vás, abyste se ve svornosti Boží snažili vše skoncovati za vedení biskupa, jenž je na místě Božím, a za vedení kněží, kteří zastupují senát apoštolský...“ Z epištol sv. Ignáce je zřejmé, že v jeho době se přesně rozlišují *tři stupně hierarchické* v diecési: *biskup, který je jediný, senát kněží a pomocníci církevní, jáhnové*.

Stejně svědčí o poslušnosti apoštolské v biskupech význačný spisovatel a církevní Otec, sv. Irenej, který tlumočí tradici východní i západní. Zmiňuje se podrobně o tom, že za biskupa ve Smyrně byl ustanoven sv. apoštolem Janem sv. Polykarp. (Adversus haeres. III, 3–4.) Proti bludařům se dovolává poslušnosti apoštolské v biskupech, kteří jsou zárukou pravověrného učení. Eusebius ze starších seznamů biskupů pořízených Hege-sipem, Irenejem, Theofilem Antiošským mnoho čerpá pro svou církevní historii. Tak známe přesný katalog nejen biskupů římských, ale též poslušnost biskupů v církvi alexandrijské (sv. Marek, Ananias, Abilius, Cerdon, Primus, Justus, Eumenius, atd.), v církvi jeruzalémské: sv. Jakub ml., Simeon, Justus, Zacheus, Tobias, Benjamin, v církvi antiošské: sv. Petr, Evodius, sv. Ignác atd.

Proto již r. 200 právem napsal výmluvný advokát křesťanský, apologeta křesťanský *Tertullán* k bludařům: „Nechť vydají zprávu o původu svých církví, nechť rozvinou pořadí svých biskupů tak, aby poslušností běžící

od počátku první jejich biskup měl za svého předchůdce některého z apoštolů...“ A poukazuje na to, že touto poslušností od apoštolů se mohou vykázt všechny významné obce křesťanské, jako Řím, Smyrna, Jeruzalém, Antiochie atd.

Proto se nedivíme, že nesprávné náhledy na hierarchii v Církvi šířené protestanty na počátku 16. stol. tak rázně odsoudil slavný sněm tridentský v sedění XXIII. slovy: „Kdyby někdo řekl, že v Církvi katolické není hierarchie ustanovená božským zřízením, která sestává z biskupů, kněží a jáhnů, A. S. - budiž z Církve vyobcován.“ (Dz 960.)

A slavnostní rozhodnutí neomylného úřadu učitelského platí trvale, tedy i dnes. Církev Kristova podle vůle svého zakladatele má ústavu hierarchickou a její biskupové jsou řádnými nástupci svatých apoštolů v jejich službě kněžské, učitelské a pastýřské ve vykázaných jim diecésích (okrscích církevních).

ThDr. Josef Kubalík

K POČÁTKŮM KŘESŤANSTVÍ NA RUSI

I.

V květnu 1958 byly konány v Moskvě církevní slavnosti k 40. výročí *obnovení patriarchátu* v ruské pravoslavné církvi (17. listopadu 1957). Slavnostní bohoslužby (11. května) se zúčastnil patriarcha moskevský a celé Rusi Alexij a představitelé pravoslavných církví ze zahraničí. Všimněme si postupně počátků křesťanství na Rusi, autokefalie ruské pravoslavné církve (1448), zřízení moskevského patriarchátu (1589), jeho zrušení (1721) a obnovy (1917).

Křesťanství pronikalo na Rus již v IX. stol. ze Západu i z Východu, a to prostřednictvím normandských, skandinávských Varjagů, kteří se v X. a XI. stol. smísili s domácím slovanským obyvatelstvem v jediný národ, který byl nazýván od řeckých dějepisců „Rós“, Rusové. Varjago-Rusové založili také první dynastii, jejich dva princové, Askold a Dir, se usadili v Kyjevě. Vargové byli jednak obchodníky na cestě od Baltického moře do Cařihradu, jednak sloužili jako vojáci slovanským knížatům i Řekům. Měli proto na severu a na západě styky s křesťanstvím západním, v Byzanci pak s křesťanstvím východním (byzantským). Křesťanská misie cařihradského patriarchy Fotia k Rusům, o které mluví patriarcha ve svém listě k patriarchálnímu východním stolcům z r. 867 (Migne, Patr. gr. 102, 735 ss.), byla asi přechodná.

První křesťanský kníže varjago-ruský Askold (856 až 882) byl pokřtěn pravděpodobně v době papeže Mikuláše I. mezi r. 858 až 867, a to v Kyjevě od skandinávského kněze, přijav jméno Mikuláš. Staří analisté ruští a řečtí mlčí o této věci, mluví jednoduše o obrácení ruského národa ke křesťanství, pozdější historikové pak pronášejí různé hypotézy, vztahující se k letům 60. stol. IX., k misii Fotiově. Z toho pak se usuzuje, že Askold a Dir byli pokřtěni patriarchou Fotiem v Cařihradě kolem roku 866 a přivedli si do vlasti řeckého biskupa.

Askold byl usmrčen (asi r. 882) od Olega (872–912), prvního knížete v Novgorodě. S ním zahynul patrně i byzantský biskup a jeho proselyt. Za Olegova nástupce Igora (912–945) byla již v Kyjevě obec křesťanská s chrámem.

Když Igor r. 941 uzavíral v Kyjevě mír s vyslanci Romana Lekapena, jak dosvědčuje Nestorova kronika, pohanskí zmocněnci ruských knížat přisahal na rusko-byzantskou smlouvu na posv. pahorku Perunově, kdežto ostatní se odebrali do chrámu sv. Eliáše.

Křesťanství nebylo ovšem v polovině X. stol. v Kyjevě tak silné, aby se mohlo stát náboženstvím státním. Igor sám byl pohan. Vdova po Igorovi, kněžna Olga (945 až 964), přijala křest kolem r. 954–955, pravděpodobně podle západního obřadu v křesťanské obci kyjevské a nikoli v Cařihradě, jak tvrdí ruští kronikáři a byzantští dějepisci. Konstantin Porfirogenetos píše o kněžně Olze při její návštěvě v Cařihradě (r. 957) již jako o křesťance a o jejím křtu se vůbec nezmiňuje.

Podle svědectví německých kronikářů udržovala kněžna Olga se Západem čilé styky. R. 959 poslala k císaři Otovi I. poselství se žádostí o biskupa a kněze. Na biskupa pro Rus byl na doporučení arcibiskupa mohučského Viléma posvěcen trevírský mnich Adalbert a r. 961 tam poslán. Adalbert uměl zřejmě slovanský. Na cestě do Rusi se zastavil na dvoře Slavníkově v Libici, kde se s ním setkal maličký Vojtěch, pozdější druhý pražský biskup. Poslání Adalbertovo skončilo na Rusi neúspěchem, neboť syn kněžnin Svjatoslav zůstal pohanem a misionáře ze země vykázal.

Hlavní zásluhu o pokřesťanstění Rusi má kníže sv. Vladimír (980–1015), vnuk kněžny Olgy, nejdříve kníže novgorodský, potom kyjevský. Zprávy starých ruských legend, zachovaných v letopisech Nestorových, v nichž jest pokřesťanstění Rusi a obrácení sv. Vladimíra vyličeno legendárně (zástupci židů, mohamedánů, římských a cařihradských kněží vychvalují knížeti svou víru, Vladimír vysílá poselství desíti mužů, aby se o tom přesvědčili, přiklání se ke křesťanství byzantskému a dá se pokřtiti) pokládají novější dějepisci a badatelé (E. Colubinskij, A. A. Šachmatov, M. Priselkov, N. de Baumgarten, A. M. Amann, M. Jugie, M. de Taube aj.) za nezaručené pověsti, pocházející od nějakého Řeka (z XI.–XIII. stol.), který pokřesťanstění Rusi řecky přibarvil a vychválil řeckou víru nad ostatní. Chtěl tak zahladit každou stopu západního vlivu při obrácení ruského lidu ke křesťanství a při začátcích ruské církevní organizace.

Podle novějšího bádání není možno připisovat obrácení kyjevské Rusi ke křesťanství pouze Byzanci, „první obrácení Rusi“ je nutno chápat jako dílo mezinárodní, na němž spolupůsobily vlivy křesťanské ze severozápadu: skandinávské, moravské, germánské, z jihu řecké, gotské, bulharské, které mezi sebou nezápasily, nýbrž srůstaly, protože vycházely z jedné a téže Církve Kristovy, dosud nerozdělené církevním rozkolem (z r. 1054), který teprve postupně v následujících stoletích byl dovršen praktickým oddělením křesťanského Východu a Západu a přičleněním ruské církve do sféry byzantského křesťanství a do církevní závislosti na Cařihradu (srv. M. de Taube, Rome et la Russie avant l'invasion des Tatars [IX–XIII siècles], Les éditions du Cerf, Paris 1947, též Nouvelles recherches sur l'histoire politique et religieuse de l'Europe orientale a l'époque de la formation de l'État russe [IX et X siècles], Istina 1957, 1, 9–32).

Podle starých památek ruské literatury z XI. stol., objevených v XIX. stol. (Slovo o zakoně i blagodat, sepsané metropolitou Ilarionem? Pochvala knjazu Vladimíru od mnicha Jakuba a Život sv. Borise a Glěba od mnicha Nestora), kníže Vladimír přijal křesťanskou víru z vlastního popudu, pravděpodobně od kněze varjažského, západního obřadu (asi r. 987). M. Jugie soudí, že první církevní organizace na Rusi byla zřízena vlastně v dohodě s Římem (srv. Les origines romaines de l'Église russe, Échos d'Orient, t. XXXVI, Paris 1937). Kyjevské Rusko,

jak dokázal v novější době sovětský učenec N. Nikol'skij, podléhalo vlivu západních Slovanů, u nichž působili sv. bratři Cyril a Metoděj (srv. *Istorija ruskoj cerkvi*, 2. vyd., Moskva 1931). Je na snadě domněnka, že v kyjevské Rusi spolu s obřadem byzantským, který zavedli řečtí kněží, doprovázející kněžnu Annu, se udržoval po nějakou dobu také obřad západní (podle F. Grivce se slovanským jazykem bohoslužebným), až do připojení kyjevské metropole k cařihradskému patriarchátu. Slované kněze a slovanské bohoslužebné knihy mohli dostat Rusové jednak ze zemí českomoravských, jednak z tehdejšího Bulharska, kde byla slovanská bohoslužba i slovanské písemnictví po vypuzení žáků Metodějových z říše Velkomoravské v rozkvětu. Totéž potvrzuje sovětský dějepisec B. D. Grekov, podle něhož šíření křesťanství na Rusi bylo nutně spojeno s písemnictvím. Bohoslužby se konaly řeckým jazykem, ale lze předpokládat, že do nich částečně pronikal slovanský jazyk. Po dovršení díla slovanských bratří Cyrila a Metoděje koná se bohoslužba už plně slovanským jazykem, a tedy podle slovanských knih. Grekov také chápe doslovně zprávu starosl. života Konstantinova (kap. VIII.), kde se praví, že Konstantin našel v Chersonu evangelium a žaltář psaný „ruskými písmeny“ a člověka mluvícího touto řečí (srv. *Kyjevská Rus*, Praha 1953, 396).

Je pozoruhodné, že řecké prameny o ruské církvi a kyjevské metropoli až do XI. stol. mlčí. Přesto nám ruské kroniky, např. Ipatijevova, Nikonova a tzv. Stepenaja kniha uchovaly zmínky o stycích ruských knížat (Jaropolda, Vladimíra, Jaroslava) se Stolicí římským. Český letopisec Kosmas nám dosvědčuje, že za vlády Jaropolkovy (973–978) byl v knížectví kyjevském značný počet křesťanů, kronika Nikonova pak svědčí, že papež Benedikt VII. (974–983) poslal k Jaropolkovi zvláštní poselství. Z téže kroniky se dovídáme, že papež Jan XV. (985–996) vyslal ke knížeti Vladimírovi r. 990, kdy kníže se zdržoval v Chersonu, své legáty, kteří přinesli Vladimírovi do Kyjeva „vyznamenání lásky a pocty“, načež Vladimír poslal hned své vyslance k papežovi. Tehdy se zmiňují kroniky také o ruských biskupech v okolí Vladimírově. Tito biskupové byli pravděpodobně posvěceni od legátů papežských podle úmluvy, sjednané v Chersonu r. 990. Kroniky dále vypravují, že r. 994 se vrátili Vladimírovi vyslanci z Říma, že r. 1000 papež Silvestr II. (999–1003) poslal své legáty do Kyjeva a roku následujícího se vydalo poselství ruského knížete do Říma. Rovněž za knížete Jaroslava (1016–1054) nebyl dobrý poměr kyjevské Rusi a církve k římskému Stolicí přerušen. Tak kronikář Dětmár z Merseburku, který líčí dobytí Kyjeva vojskem polského krále Boleslava Chrabrého roku 1018, zmiňuje se o arcibiskupovi tohoto města. K r. 1021 pak se dovídáme, že kníže Jaroslav žádal papeže Benedikta VIII. (1012–1024), by mu poslal arcibiskupa, Benedikt této žádosti vyhověl, vyslav do Ruska arcibiskupa

Alexěje, původem Bulhara, který však musel odejít pro pletichy řeckého kléru.

Zánik bulharského království (r. 1018) přivedl knížete Jaroslava k definitivní dohodě s Byzancí. Tehdy také nad obřadem západním nabyt v Rusku převahy obřad byzantský (s jazykem slovanským, případně řeckým). Na kyjevský stolec byl nastolen řecký biskup Theopemptos (r. 1038), který již předtím spravoval biskupství novgorodské. Tím se oclila kyjevská církev v závislosti na cařihradském patriarchovi. Ovšem tato závislost nebyla na prostá, neboť Jaroslav ustanovil pro smrti Theopemptově za jeho nástupce Rusa Ilariona. Úplné připojení ruské církve na Cařihrad nutno tedy posunout až za smrt knížete Jaroslava (r. 1054), ba ještě dále. Teprve metropolita Jan II. (1077–1089) zahajuje souvislou řadu kyjevských metropolitů řeckého původu.

I když se východní Slované pomalu přiklonili k víře a Církvi byzantské, nepřerušili svého spojení s evropským Západem. Východní církevní rozkol (r. 1054) nepřevlátil Kyjevskou Rus hned do byzantského světa a neodcizil ji západnímu světu. Kyjevská Rus a vůbec kyjevští Rurikovi byli v X. až XII. stol. stále ve styku se západními zeměmi, zvláště se Skandinávií. Teprve od vpádu tatarského do Evropy se stával tento styk řídkým. Poměr ruské církve k západoevropskému, katolickému světu se změnil teprve později, až ve XIII.–XV. stol. Přispěla k tomu jednak zeměpisná poloha východních slovanských zemí, jednak stálá propaganda cařihradské církve (zvláště po třetí křížové výpravě), která vštepovala ruským lidem nepřátelství a nesnášenlivost k Římu a všemu katolickému. Nelze také zapomenout na tatarskou nadvládu (od první pol. XIII. stol.). A tak se začali východní Slované ubírat jinými cestami nežli evropský Západ se svými národy, což nám dosvědčují celé bohaté dějiny evropského Ruska až do doby přítomné. (K počátkům křesťanství na Rusi srv.: E. Golubinskij, *Istorija ruskoj cerkvi*, t. I, Moskva 1881, M. Priselkov, *Očerki po cerkovno-političeskoj istorii Kijevskoj Rusi*, Petrograd 1913, F. Dvorník, *Les Slaves, Byzance et Rome au IX s.*, Paris 1926, N. de Baumgarten, *Saint Vladimir et la conversion de la Russie*, Rome 1932, týž, *Chronologie eccl. des terres russes du X au XIII siècle*, Rome 1930, týž, Olaf Tryggvason, *roi de Norvège, et ses relations avec saint Vladimir de Russie*, Rome 1931, A. M. Amann, *Kirchenpolitische Wandlungen im Ostbaltikum bis zum Tode Alexander Newski's*, Rom 1936, týž, *Abriss der ostslawischen Kirchengeschichte*, Freiburg i. Br. 1950, A. Vasiliev, *The Goths in the Crimea*, Cambridge Massachussets 1937, V. Laurent, *Aux origines de l'Église russe*, Échos d'Orient, t. XXXVIII, Paris, 1938, J. Danzas, *Saint Vladimir et les origines du christianisme en Russie*, Russie et chrétienté 1938–39, n. 1, 7–36, J. Macúrek, *Dějiny východních Slovanů*, I, Praha 1947; liter. uvedená v textu.)

ThDr. Antonín Salajka

O POSVÁTNÉ HUDBĚ V LITURGII

Ve svátek sv. Pia X. dne 3. září 1958 vydala Posvátná kongregace obřadů „Instructionem de musica sacra et sacra liturgia“, kterou komentuje encyklika Pia XII. „*Musicae sacrae disciplina*“ ze dne 25. prosince 1955 a „*Mediator Dei*“ ze dne 20. listopadu 1947. Z této obsáhlé instrukce - má 36 stran - uvádíme našemu duchovenstvu následující nejdůležitější ustanovení:

Všeobecné poznámky a pravidla:

Rozeznáváme dvojí druh bohoslužeb: úkony liturgické a lidové pobožnosti. Úkony liturgické jsou ty, které konají z ustanovení Ježíše Krista nebo Církve a jejich jménem osoby řádně pověřené, a to podle liturgických knih schválených Svatou stolicí. Úkony ostatní, konané v kostele nebo mimo kostel, i když je jim přítomen kněz, nazývají se lidovými pobožnostmi.

Úkony liturgické a lidové pobožnosti nelze smísiti. Tyto pobožnosti musí úkony liturgické buďto předcházet nebo následovat.

Nejsvětější Oběť mše svaté je veřejný akt kultu, ať

je konána kdekoli a jakýmkoli způsobem. Je proto nutno vystříhat se názvu: „Mše soukromá“.

Jazykem úkonů liturgických, zejména zpívaných, je latinský, pokud není pro některé z nich buď všeobecně neb partikulárně výslovně připuštěn jazyk jiný. Jednotlivé, apoštolskou Stolicí povolené výjimky zůstávají dále v platnosti. Při lidových pobožnostech lze užívat jazyka kteréhokoli.

Mše svatá:

Podle práv řečeného musí při slavné či zpívané mši svaté nejen celebrant a asistence, ale také zpěváci a lid užívat latinského jazyku. Kde je však od nepaměti zvykem, lze po odzpívání latinského textu vsunout některé zpěvy v jazyku lidovém.

Také při mši svaté tiché musí, jak kněz, tak ministrant, tak i věřící lid, pokud se přímo s celebrantem zúčastní úkonu liturgického, tj. pokud nahlas recituje určité části mše svaté, užívat jedině jazyku latinského. Mohou však kromě toho připojit některé modlitby a lidové písně v jazyku svém.

Účast věřících na mši svatě má být především vnitřní. Spočívá v pozornosti, ve spojení mysli s Kristem - Veleknězem, hlavně pak ve svátostném přijímání. Ke zvýšení této vnitřní sebranosti přispívá aktivní účast vnější. Instrukce SRC rozeznává následující druhy aktivní účasti na mši svatě:

Na mši svatě slavné, resp. zpívané:

a) První stupeň: Přítomní odpovídají latinsky: Amen, Et cum spiritu tuo, Gloria Tibi, Domine, Habemus ad Dominum, Dignum et iustum est, Sed libera nos a malo, Deo gratias.

b) Druhý stupeň: Přítomní zpívají latinsky: Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus-Benedictus, Agnus Dei.

c) Třetí stupeň: Přítomní zpívají latinsky také Proprium Missae, což bude lze provádět zvláště v liturgických kolektivech, v komunitách liturgicky vzdělaných, v seminářích apod.

K tomu se poznává: Za příchodu celebranta k oltáři je přípustno zpívat po odpovídání antifony k Introitu s příslušným veršem podle potřeby další verše téhož žalmu. Po každém neb po každém druhém takovém verši se antifona opakuje. Podobně je přípustno prodlužovat Offertorium a Communio. Je-li antifona ad Offertorium et ad Communem vzata z některého žalmu, lze zpívat ještě další verše téhož žalmu s opakováním antifony, není-li antifona ze žalmů, lze připojit jiný, vhodný žalm. Zpěv se po každé zakončuje veršem Gloria Patri. (Tento způsob uvádí Ordo hebdomadae sanctae instauratus pro mši svatou večerní in Cena Domini.)

Věřící přistupující k svatému přijímání, mohou též spolu s celebrantem recitovat třikrát Domine, non sum dignus.

Zpívá-li se Sanctus gregoriánským chorálem, má se ještě před proměňováním připojit Benedictus. V tom případě je po proměňování do Pater noster ticho.

Uděluje-li kněz na konec zpívané mše svatě závěrečné požehnání - Benedict vos omnipotens Deus etc. - varhany mlčí. Slova žehnání vyslovuje kněz tak, aby byl všemi věřícími zřetelně slyšen.

Aktivní účast na mši svatě beze zpěvu - tiché:

Věřícím se velmi doporučuje lidový misálek, z něhož se modlí potichu spolu s Církví a s knězem liturgické texty. Mohou však i jiným, svým způsobem rozjímat o tajemstvích Ježíše Krista, neb konat některé pobožnosti, i když jsou odlišné od posvátných ritů, pokud ovšem mají s nimi určitou souvislost.

Aktivní účast na tiché mši svatě se zvyšuje společnou modlitbou a zpěvem. Písně musí však odpovídat jednotlivým částem mše svatě.

Nejlepší způsob aktivní účasti je ten, odpovídají-li věřící knězi a modlí-li se spolu s ním nahlas příslušné a přípustné části mše svatě. Tento způsob má tyto čtyři stupně:

a) První stupeň: Lid dává knězi snadně zapamatovatelné odpovědi: Amen, Et cum spiritu tuo, Deo gratias, Gloria Tibi, Domine, Laus Tibi, Christe, Habemus ad Dominum, Dignum et iustum est, Sed libera nos a malo.

b) Druhý stupeň: Lid říká veškeré odpovědi, které říká jinak ministrant, včetně Confiteor a Domine, non sum dignus před svatým přijímáním.

c) Třetí stupeň: Lid recituje spolu s knězem - latinsky části s Ordo Missae: Gloria, Credo, Sanctus-Benedictus, Agnus Dei.

d) Čtvrtý stupeň: Lid se modlí s celebrantem také části: Proprium Missae, a to: Introitus, Graduale, Offertorium, Communio.

Kromě těchto zde uvedených částí nesmí věřící lid recitovat nahlas spolu s celebrujícím knězem nic jiného, zejména ne Canon, ani latinsky ani v doslovném překladu, ani hromadně, ani prostřednictvím komentátora.

Při každé tiché mši svatě mohou přítomní věřící jako přípravu na svaté přijímání recitovat současně s knězem Pater noster, k němuž přidávají i slovo Amen, ale jediné v latinském znění. Otčenáš v lidovém jazyku se výslovně nepovídá.

Mše svatá konventuální:

Konventuální mše svatá budiž per se vždy slavná nebo aspoň zpívaná. Kde se na základě zvláštní dispense celebruje mše svatá tichá, nesmí se nikterým způsobem užívat lidového jazyka, ani během ní nesmí být recitovány kanonické hodinky.

Každý den celebruje se pouze jedna jediná konventuální mše svatá, která musí souhlasit s officiem recitovaným v chóru, nevyžadují-li rubriky jiný formulář. Další, druhá příp. i třetí konventuální mše svatá „extra chorum“, dosud na některé dny předepsaná, se ruší.

Jako dosavad, zůstává v latinské Církvi i nadále zapovězena koncelebrace (kromě případů svěcení kněžstva a konsekrace biskupa). Není však zakázáno, aby tam, kde se shromáždilo více kněží, celebrou pouze jeden, ostatní pak aby byli přítomni této jediné mši svaté a přijali Tělo Páně z ruky celebranta. Zapovídají se též tzv. „Missae synchronizatae“, takové totiž, při nichž dva nebo více kněží celebrují současně na jednom nebo na více oltářích tím způsobem, že konají všechny akce a říkají všechny texty zároveň, takřka jako jeden jediný celek.

Slouží-li se „pro duchovní dobro značné části věřících“ mše svatá večerní, nemají se proto o nedělích a svátcích zanedbávat nešpory tam, kde bývá zvykem zpívat je spolu s lidem.

Eucharistické požehnání nepovažuje se za lidovou pobožnost, nýbrž je v pravém smyslu úkon liturgický, který se musí řídit římským anebo schváleným místním rituálem:

Posvátná hudba:

Skladby autorů hudby polyfonní necht se do posvátné liturgie nezavádějí, není-li jisto, že odpovídají zásadám uveřejněným v encyklice „Musicae sacrae disciplina“. V případech pochybných rozhoduje diecéšní hudební komise.

Rovněž tak necht neúčinkuje při úkonech liturgických hudba tzv. moderní, leč by naprosto odpovídala liturgickým zásadám uveřejněným ve jmenované encyklice. Posudek o tom přísluší také diecéšní hudební komisi.

Lidový náboženský zpěv se všeobecně doporučuje a budiž pěstován při oslavách domácích i veřejných, jak mimo kostel, tak v kostele, při lidových pobožnostech i při úkonech liturgických, v posledním případě ovšem jenom tam, kde je výslovně dovolen.

Ztv. duchovní koncerty mimobohoslužebné nemají se konat v kostelích. Pouze tehdy, když není k dispozici jiné vhodné místo, může je Ordinář na písemnou a odůvodněnou žádost po poradě s diecéšní hudební komisí povolit. Pokud možno budiž v takovém případě před zahájením koncertu reponována Nejsvětější svátost na jiné místo mimo kostel. Vstupenky a programy nelze prodávat v kostele.

Při veškerých službách Božích lze provádět chrámovou hudbu pouze na takových nástrojích, které se hodí do posvátného prostředí. Nástroje, které mají výslovně světský ráz, se zakazují. Dále je zásadně přípustná jen hudba přirozená, tj. hraná osobně, úkonem umělce. Mechanický přenos hudby gramofonem, rádiem, diktafonem, magnetofonem apod. je absolutně vyloučen.

Mimo bohoslužby je taková reprodukce v kostele dovolena, jde-li např. o přenos projevu Svatého otce, Ordináře, významného kazatele nebo o jiné náboženské poučení věřících. Není však nikdy dovoleno promítat v kostele z jakéhokoli důvodu filmy nebo světelné obrazy.

Proti umístění a provozu zesilovacího zařízení (amplionů) v kostele za tím účelem, aby bylo lépe slyšet živé slovo kněze, komentátora a jiných, není námitek ani za úkonů liturgických, ani za lidových pobožností.

Dovoluje se také úkony liturgické a lidové pobožnosti - ať v kostele nebo mimo kostel konané - vysílat rozhlasem a televizí. Je však třeba vyžádat si výslovný souhlas Ordináře, který jej udělí po pečlivém zjištění, zda vše odpovídá liturgickým a jiným zákonům a zda je dána morální jistota, že budou posvátné obřady, jež se budou vysílat televizí, konány přesně a všestranně důstojně. Televizní přijímací stroje nemají být umístěny v presbytáři, nesmějí být blízko oltáře. Obsluhovatelé strojů musí dbát posvátnosti místa. Totéž platí o těch, kteří z váž-

ných důvodů v kostele při různých bohoslužbách fotografují.

Věřící nechť jsou poučováni o tom, že sledování přenosu mše svaté v rozhlase či v televizi nikdy nenahrazuje osobní účast a nestačí k splnění povinnosti zúčastnit se mešní Oběti.

Dále připomíná instrukce zákaz hry na varhany a jiné hudební nástroje při úkonech liturgických (kromě svátostného požehnání) po celý advent, od Popeleční středy až do Gloria a velikonoční vigílie, o všech Suchých dnech, je-li mše svatá a officium de feria, a při všech mších svatých a officiích za zemřelé. Od Devítníku do Popeleční středy exclusive mohou sice hrát varhany, ale nikoli ostatní nástroje. Pro tyto právě uvedené doby platí však následující výjimky: může se hrát jak na varhany, tak na jiné nástroje o zasvěcených svátcích (mimo neděle), o svátcích patroni principalis loci, tituli vel anniversary dedicationis ecclesiae propriae et tituli aut fundatoris familiae religiosae, nebo u příležitosti jiné mimořádné slavnosti. Na varhany (harmonium) lze též hrát v 3. neděli adventní a ve 4. neděli postní, na Zelený čtvrtek během Missae chrismatis a při večerní mši svaté „in Cena Domini“ až do Gloria. Varhany (harmonium) mohou také o zapovězených dobách doprovázet zpěv - „ad sustentandum cantum“ - ne však in Triduo sacro, kde je veškerý doprovod zakázán i při lidových pobožnostech.

Zvony:

Starobylý a posvátný zvyk vyzvánět k bohoslužbám budiž dále zachováván. Nelze však k liturgickým účelům vyzvánět tak zvanou „zvonkovou hrou“. Rovněž nelze zvonění nahrazovat mechanickou reprodukcí z gramofonových desek.

V oddílu o liturgických osobách, jimž se připomíná dodržování rubrik, přesnost a krása konání obřadů, uvádí instrukce SRC jako nového funkcionáře v naší době důležitějšího, tzv. „komentátora“, tj. klerika nebo případně i vhodného laika, ovšem pouze muže, jehož úkolem jest podávat během služeb Božích věřícímu lidu výstižný výklad liturgických úkonů a řídit společnou modlitbu, odpovídat a zpěv. Komentátor zastává svou funkci buďto z kazatelny, pokud je klerikem, nebo z jiného vhodného místa v kostelní lodi, je-li laikem. Komentář a připomínky budtež předem vypracovány písemně a přednášeny stručně a jasně, aby průběh bohoslužeb nijak nezatěžovaly, nýbrž podporovaly.

Ke konci pojednává instrukce o vzdělání a povinnostech skladatelů církevní hudby, varhaníků, ředitelů kůru, zpěváků, hudebníků, se zvláštním zřetelem na poměry v oblastech misijních a o výchově jak duchovenstva, tak věřících v duchu obou na začátku citovaných encyklik.

P. Josef Němec

KODEX A SVÁTOST POKÁNÍ

Pojem pokání.

Pokání je zvláštní, od ostatních ctností odlišná ctnost, která skrze zadostiučinění, bolest a lítost se zaměřuje k odstranění hříchu, jímž se stala urážka Bohu.

Ctnost pokání se liší od svátosti pokání, neboť ctnost pokání je práva přirozeného a může být pěstována od každého i nepokřtěného, kdežto svátost pokání je práva božského pozitivního a jí jsou schopni toliko pokřtění věřící. Ctnost pokání může spočívat toliko v lítosti, kdežto svátost pokání má více aktů, lítost, vyznání, absoluci, zadostiučinění. Lítost pokání musí být dokonalá, kdežto při sv. pokání dostačuje lítost nedokonalá (attritio, znak lítosti). Hříšníkovi je k ospravedlnění ctnost pokání nezbytná, kdežto sv. pokání dostačuje ve slibu. Naproti tomu ctnost pokání a sv. pokání se shodují v tom, že obě směřují k zadostiučinění Bohu a k obnově přátelství s Bohem, k potlačení hříchů, obě se mohou opakovat a obou jest nezbytně třeba pokřtěnému po spáchání hříchu (zde dobře rozliš možnost či nemožnost se zpovídat).

Podnětem ctnosti pokání je vůle, tedy člověk schopný hřích spáchat, nebo prostě hříšný člověk.

Ačkoliv člověk může spáchaných hříchů litovat také přirozenými silami a z pohnutek přirozených, přece ve stavu nadpřirozeném, ve kterém byl stvořen, nedostačuje takové pokání k zničení hříchu, ale k tomu se vyžaduje pokání, které je habitus seu virtus supernaturalis (srv. Trid. Concilsase 3, c. 3).

Formálním předmětem či důvodem, proč musí člověk hřích odstranit, proč musí litovat, je urážka či bezpráví hříchem Bohu učiněné a dobrota, která nařizuje napravit spáchané bezpráví.

Materiálním předmětem pokání jsou hříchy spáchané hříšníkem.

Pokání alespoň virtualis je dospělému hříšníkovi nutné nutností prostředku k dosažení věčné spásy, a to tak, že bez něho i nezaviněně prostředku opomenutého, nemůže být věčné spásy dosaženo (Salmanticenses, Cursus theologiae moralis, ed. Veneta, 1928, VI. 20).

Pokáním, kterým je dokonalá lítost, odpouštějí se všechny, jakkoliv těžké hříchy, a to pokud se týká viny hříšníka, totaliter a z hlediska trestu hříšníka partialiter (totéž odpouštění je i sv. pokání). Svátost pokání je svátost odpouštění hříchů.

Ve svátosti pokání se věřícímu, řádně připravenému, odpouštějí po křtu spáchané hříchy, a to od oprávněného udělovatele skrze soudní rozhřešení (srv. can. 870).

Církevní moc odpouštět či zadržovat hříchy (srv. Jan 20, 21) není pouhý úřad či moc ohlašovat evangelium nebo moc prohlašovat, že se hříchy odpouštějí, nýbrž moc taková, skrze kterou se hřích před Bohem skutečně a pravdivě odpouští.

Látkou této svátosti jsou hříchy, k jejichž odpuštění byla svátost ustanovena. Nutnou látkou jsou hříchy těžké, smrtelné, a to tak, že jejich odpuštění nemůže být dosaženo mimo tuto svátost (in re aut in voto receptum, srv. Trid. c. 6, ses. 14). Jako křest jest nezbytnou nutností, nezbytným prostředkem k dosažení spásy těm, kteří jej dosud nepřijali, tak je svátost pokání nezbytností prostředku těm, kteří po křtu sv. klesli. Smrtelné hříchy po křtu sv. spáchané a dosud neodpuštěné, jsou nutnou látkou svátosti, kdežto odpouštěné a hříchy lehké, jsou dostačující látkou svátosti.

Trident. sněm anathematizoval toho, kdo by popíral, že k úplnému a dokonalému odpuštění hříchů se v hříšníkovi vyžadují tři akty quasi materiam svátosti pokání, a to lítost, vyznání a zadostiučinění, kterážto se nazývají třemi částmi sv. pokání (Trid., 14. sese, c. 4). Z tridentické definice se vytvořila obecná nauka, že jmenované tři části jsou podstatou sv. pokání jako látka a absoluce jako forma svátosti (srv. systema hylemorphismi). Tento názor se liší od učení Scota a jeho stoupenců, kteří hlásají, že ony tři akty nejsou nikterak třemi částmi sv. pokání, nýbrž ony akty se vyžadují k řádnému přijetí sv. pokání. Sv. pokání je v podstatě absoluce hříšníka, udělená určitými slovy s příslušnou intencí od kněze, který má jurisdikci, slovy, která z ustanovení božského účinně absolvují duši od hříchu (Scotus, 4, dist. 16, qu. 1).

Ve smyslu Tridentina jsou ovšem skutečně ony tři akty částí sv. pokání a v souladu se Scotem mohou být v širším slova smyslu nazvány nutnými podmínkami k přijetí svátosti.

Názor Scota dosud někteří zastávají (Ballerini, Opus theolog. morale, ed 3. vol. V, n. 1—10).

Udělovatel sv. pokání.

Ze slov Krista, jimiž svátost pokání ustanovil, vyplývá, že udělovatelem svátosti je toliko kněz (srv. can. 871), Cappello, De poenitentia, 357, Taurini 1938). Učení to-muto odporovali stoupenci Wiklefovi a Husovi, jakož i protestanté (Trid. sese 14, c. 10).

V XI. stol. a později byla v Církvi praxe, že za nepřítomnosti kněze se věřící zpovídali zbožným mužům nebo také ženám. Sv. Bonaventura upozorňoval, že toto není

nutností ani v nepřítomnosti kněze, poněvadž laici nemají absoluční moci a jsou spíše jen svědky lítosti kajčnicka (srv. Hurter, *Theologiae Dogm. Compendium*, III, 1903, 509). Později bylo od praxe upuštěno pro nebezpečí vyznání. Dnes se zamítá.

K platné absoli u udělovatele sv. pokání se vyžaduje vedle moci svěcení moc iurisdikční řádná nebo delegovaná. Moc svěcení se uděluje knězi bezprostředně od Boha skrze přijetí kněžství; iurisdikce ve svém počátku sice od Boha, ale prostřednictvím církevního představeného skrze svěření úřadu. Důvodem toho je, že sv. pokání je ustanoveno ve formě soudu.

Řádnou iurisdikci zpovědní má:

1. Papež a kardinálové pro celou církev. Moc papežova je práva božského a nemůže být nikým omezena. Moc kardinálů je práva kanonického a může být omezena papežem (srv. rezerváty specialissimo modo). Moc absoluční kardinálů nad řeholnicemi jest jejich privilegiem, proto tuto nemohou nikomu propůjčit.

2. Ordinář místa, farář a ti, kteří jsou na místě faráře. Ordinář místa je residenční biskup, opat a prelát „nihilus“, generální, kapitulní vikář, apoštolský vikář a prefekt, apoštolský administrátor.

Kněží, kteří jsou na místě faráře, je zástupce, administrátor, kooperátor, pokud v diecési je považován za kněze, majícího řádnou iurisdikci, rektor semináře.

Všichni ti mají iurisdikci pro své území. Farář nemůže ovšem jiné kněze delegovat, ani aprobovaným zpovědníkům iurisdikci rozšiřovat.

Rektor semináře má iurisdikci netoliko nad alumny, ale také nade všemi v domě. Ve smyslu can. 891 může ovšem zpovídat alumny jen z vážné a naléhavé příčiny na výslovné přání alumnů ve zvláštních případech.

Své poddané může farář absolvovat kdekoliv.

3. Kanovník penitentiář jak kostela katedrálního, tak kolegiálního má iurisdikci pro všechny diecéssány i mimo diecési dlejší, a to s absoluční fakultou nad hříchy a censurami jak právem obecným, tak samým biskupem biskupu vyhrazenými.

4. Řeholní představení exemptních řeholí nad svými poddanými ve smyslu can. 873, § 2, tp. nejen nad řeholníky, ale nade všemi, kteří v domě jsou jako služební, nemocní, návštěvou se dnem i nocí v domě zdržující. Iurisdikce představených je osobní, proto mohou absolvovat např. klerika, který je mimo dům a diecési, mimo provincii, např. u svých rodičů.

Řádná iurisdikce ke zpovídaní zaniká ztrátou úřadu (can. 183, § 1), nebo po vynesení výroku usvědčujícího nebo odsuzujícího, exkomunikací, suspensí ab officio, interdiktem (can. 873, § 3).

Delegovanou iurisdikci ke slyšení zpovědi uděluje Ordinář místa. Řeholníci ji mohou užívat toliko se souhlasem, alespoň předpokládáním, svého představeného.

V řeholních domech kněžských exemptních uděluje delegovanou iurisdikci vlastní představený, který ji pro své poddanými ve smyslu can. 873, § 2, tj. nejen nad řeholně (can. 875, § 1).

Ke zpovídaní řeholnic kterýkoliv kněz potřebuje zvláštní iurisdikce. Tuto iurisdikci ve smyslu can. 876, § 2 a can. 525 uděluje Ordinář místa, kde dům řeholnic je. Pro postulanky není třeba zvláštní iurisdikce, nevyžaduje-li toho právo partikulární. V některých diecésích se vyžaduje zvláštní iurisdikce i pro zpovídaní dívek, které jsou ve výchově řeholnic (např. v arcidiecési ženevské).

Iurisdikci ani Ordinář ani představený nemůže udělit, nepodrobí-li zpovědníka zkoušce. Zkoušce jest povinen se podrobit každý zpovědník, má-li obdržet zpovědní iurisdikci. Od zkoušky přísným právem není nikdo osvobozen. Této jest povinen se podrobit každý kněz. Ordinář může však vyjmout ve smyslu kanonických předpisů kněze, kteří svou způsobilost jinak prokazují, zvláště profesora morálky a kanonického práva a doktory theologických věd (srv. Coronata, *De sacramentis*, I, str. 349, Taurini 1943).

Iurisdikce zpovědní má být delegována písemně nebo ústně výslovně; za určitých okolností však se může udělit i implicate. Can. 879 má jistě na mysli toliko delegovanou iurisdikci, neboť při řádné vyplývá tato z udělení

úřadu (Augustine, *De re sacramentaria*, IV, 277) a opět jen pro delegovanou ab homine, neboť a iure se uděluje Kodexem. Iurisdikce pochybná není ani mlčky daná ani předpokládaná a není jí dovoleno užít. Zákaz o užití iurisdikce pochybné není (can. 209). Ordinář nebo představený může iurisdikci nebo dovolení ke zpovídaní odejmout, ovšem jen z velmi závažných příčin (can. 880, § 1–3).

Ovšem nutno rozlišit odvolání a suspensí iurisdikce. Vykonává-li kdo iurisdikci po odvolání, vykonává ji nedovoleně a neplatně, kdežto iurisdikce suspendovaná může být někdy vykonávána dovoleně a platně, někdy nedovoleně, ale platně a jindy nedovoleně a neplatně (can. 2284). Odvolává-li místní ordinář iurisdikci, pak může tak učinit jen ze závažného důvodu a musí ohlásit Sv. stolici důvod, jestliže se kněz odvolává. Knězi však důvod sdělit není povinen.

V nebezpečí smrti všichni kněží i neaprobovaní zpovědníci mohou dovoleně a platně absolvovat jakékoliv hříšníky ode všech hříchů a jakkoliv vyhrazených censur, i když je přítomen, dosažitelný kněz aprobovaný (can. 882 s výjimkou spoluviníka in peccato turpi, srv. can. 884 absolutione nedovolená a can. 2252 s povinností v případě uzdravení rekurovat při absoli od censury ab homine a specialissimo modo, vyhrazené k příslušnému iurisdikcionáři, tj. kdo censuroval v případě vyhrazenosti ab homine a k sv. Penitentiarii pro specialissimo modo; blíže vysvětlím ve zvláštním článku).

Podstatná formule absolutione je: „Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti“. Z celé formule však se zdá být podstatou toliko „Te absolvo“ (S. Alphonsus, *Theolog. moral.*, VI, 430), poněvadž těmito slovy se vyjadřuje jak osoba soudce, osoba věci a uvolnění pouta hříchu. Podle obecného učení tedy slova: a peccatis tuis nepatří k podstatě.

Opominout připojené jiné formule či je jako modlitbu prosebnou vyslovovat, přesně uvádí can. 885. Bez hříchu mohou být opominuta slova požehnání před sv. pokáním: „Dominus sit...“ neboť rubriky Rit. Rom. popisují udělení sv. pokání tak, že po vyznání, když kněz udělí spasitelné napomenutí, říká „Misereatur, Indulgentiam... Dominus noster, Passio...“ Z vážných příčin může být opominuto: „Misereatur a Indulgentiam“ a dostačuje říci „Dominus noster... usque ad illud Passio...“ Kodex o těchto modlitbách ovšem praví: „Eae nisi iusta de causa ne omittantur“. Kodex ovšem není přísnější než byla předkodexová praxe a nenařizuje ony modlitby. Opominutí modliteb „Misereatur, Indulgentiam a Passio“ předpokládá spravedlivou, nikoliv vážnou příčinu. Spravedlivá příčina je kratší a častější sv. zpověď, množství kajčnicků, tíseň časová, unavenost zpovědníka apod. Někteří tvrdí, že opominutí oněch třech modliteb bez spravedlivé příčiny není ani lehkým hříchem (Piscetta-Gennaro, V, 621).

Absoluce nepřítomného.

Touto otázkou se zabývalo i staré právo a byli někteří, kteří hájili zásadu, že jestliže je možno, aby se kajčník zpovídal dopisem a obdržel dopisem rozřešení nebo skrze posla, pak je možno rozřešit každého nepřítomného. Tuto sentenci (Armila, Tabiana, Petrus de Tarantasia aj., srv. Lugo, *De Sacramentis*, disp. 13, n. 147) vyvrátilo učení Církeve ústy Klementa VIII (1592–1605), který r. 1602 zakázal zpověď listy nebo třetí osobou a absoli nepřítomných kajčníků (srv. Samsour, *Církevní dějiny obecné*, Praha 1907, str. 935). Ze slov papeže Klementa VIII. („ad minus uti falsam, temerariam et scandalosam damnavit et prohibuit, praecepitque, ne... doceatur, nec... defendatur... aut ad praxim quovis modo deducatur“, srv. Denzinger-Bannwart, *Enchiridion*, n. 1088), dovozují theologové, že *absoluce pro nepřítomného kajčnicka* je netoliko *nedovolená*, ale i *neplatná*. O absoli telefonické se názory velmi různí. Někteří ji připouštějí v nejkrajnějším případě (Prümmer, *Manuale theologiae moralis*, III, 331), někteří mluví o nedovolenosti, jiní o neplatnosti, jiní pochybují o platnosti.

ThDr. Jaroslav Michal

JANA Z JENŠTEJNA ROD A MLÁDÍ

V sérii statí pojednávajících o církevních dějinách pražské arcidiecése ve vztahu k jednotlivým biskupům a arcibiskupům docházíme k tragické postavě arcibiskupa Jana z Jenštejna. Řada následujících článků věnovaných tomuto arcibiskupovi nechce a ani nemůže být konečným zpracováním jeho životopisu, náhodou spadajícího k šestistému desátému výročí jeho narození. Pokusí se shrnout výsledky dosavadního historického bádání, obírajícího se jeho nemálo pohnutým životem. Názory na Jenštejnovu osobnost se velmi různí a mění se s postupně zveřejňovanými prameny od Tomka až po Bartoše a Holinku. Dnes je jisto, že mu starší historikové Tomek, Palacký, Novotný velice křivdili a že nově poznané materiály k jeho životopisu nám ho představují v daleko příznivějším světle než se jevil např. Tomkovi (1875), který neznal Loserthův Codex epistolaris (1877) ani Machatschkovu práci o dějinách míšeňského biskupství (1884) a mohl tedy např. tvrdit, kromě jiných nesprávností, že Jenštejn neplnil povinnosti míšeňského biskupa, „požívaje toliko titulu a důchodů“ (Děj. m. Prahy III, 357).

Kromě životopisu Jana z Jenštejna v Pramenech dějin českých, již dříve latinsky vydaném Stimflem r. 1793, relace De se ipso uveřejněné Höflerem. Codexu epistolaris publikovaného Loserthem, poskytuje k jeho životopisu nepřímo látku mnoho prací, jak je uvádí seznam literatury za závěrečnou kapitolou této statí.

Ke kritickému vypsání života Jenštejnova má životopis obsažený v Pramenech dějin českých, připisovaný duchovnímu rádci arcibiskupovu Petrovi, napsaný na výzvu Jenštejnova nástupce Olbrama a roudnického probošta Matěje v letech 1400–1402, nevelikou cenu. Je myšlen skoro jako životopis svěťce s pominutím všech událostí veřejných, církevních i církevně politických, ba nepřináší ani podrobností, které by daly předpoklady k rozšíření našich znalostí o rodině, spolupracovnících nebo konkrétních, lidských vlastnostech Jenštejnových. Jde o životopis koncipovaný z čistě nábožensko-asketického hlediska, jak tomu vedla osoba autora - řeholníka, který měl asi na zřeteli prospět svou prací především čtenářům-řeholníkům. Autor Petr, zvaný také Clarificator, který ovšem není totožný s Claretem, knězem a lékařem, jak se domníval Bartoš, si rozdělil text na dvacet kapitol, v nichž pojednává o Jenštejnově obrácení, o jeho postu, askesi, modlitbě, přijímání svátostí, o pokoře, o lásce k mnišům, o trpělivosti a horlivosti, o třech duchovních ctnostech, o jeho pověsti, abdikaci a zázracích. Relace samotného Jenštejna zasláná Mikuláši Contarinimu v Benátkách, jakási stručná autobiografie v traktátu De fugiendo saeculo, je krátké vypsání, které trpí tím, čím jsou zatíženy místy i vlastní listy, týkající se jeho života, obsažené v Codexu, totiž jakýmsi sebetřýznitelským přeháněním vlastních chyb a nedostatků (v Relaci praví: Ut magis confunderer). Nejcenějším pramenem k Jenštejnově poznání je Codex epistolaris, obsahující 77 latinských listů, vydaný Loserthem ve Vídni již r. 1877, jakož i úvod k němu z pera vydavatele, který je sám o sobě slušným poučením o Jenštejnovi. Z posledních studií na naše thema třeba uznale kvitovati článek Červenkův o Jenštejnově mládí (1933) a jeho biskupování v Míšni až do r. 1378 (1934), odbornou knihu Holinkovu (1933), vysvětlující Jenštejnově postavení v boji o Urbana VI., zvláště ale s použitím posledních výzkumů publikovanou studií protestantského historika prof. Bartoše. V článku (1940), jaksi jubilejním k šestistému výročí narození Jenštejnova, podal Bartoš zdařilou, byť jen letmo načrtnutou profilaci arcibiskupovy osobnosti, k němuž již od dřívějšíka choval sympatie. Tuto dobrou studii asi neznal R. Holinka ve sborníku Hrdinové a věštcí českého národa (1948), kde těží k portrétu Jenštejnově, nahozeném ve sborníkově hrubých konturách, hlavně ze své dřívější knihy o církevní politice arcibiskupově. Přitom vystihuje patrně nejlépe z dosavadních historiků problematiku doby i osobnosti a přibližuje se k poměrně nejpravděpodobnějšímu výkladu motivů Jenštejnova po-

stojí a jednání. Vztahem arcibiskupa Jenštejna k autoru Oráče (Ackermann), mohutného slovesného projevu psaného ve střední horní němčině snad Janem Pluhem z Rabštejna, se zaměstnává důkladná kniha Burdachova (1932), která navozuje celou řadu nových aspektů na jeho osobnost a propůjčuje jí velikost v mnohém ohledu až monumentální.

Vliv Jenštejnovův na vývoj zpěvu i hudby u nás pronikavě rozebírají tři knihy akademika Zdeňka Nejedlého (1904, 1907, 1913). Studií Bittnarovou Jan z Jenštejna, mariánský a eucharistický horlilatel české gotiky (Vítězové 1938), se podává jen parciální a populární příspěvek k vyřešení spleťtých otázek arcibiskupova života a práce.

Jan z Jenštejna, narozený r. 1349, byl synem Pavla, arcibiskupova bratra Jana Očka a matky Markéty Leubelové, prý se těšící oblibě u Karla IV. a jeho manželky Anny. Pavel vystupuje od r. 1372 jako rada císaře Karla IV., vlastní několik dědin a hradů, z nichž nejmilejší je mu Jenštejn. Karel ho pociťává svou naprostou důvěrou už jako pána komory, který často kladl účty z přijatých peněz samému králi. Zdá se, že mu v případě nutnosti i půjčoval. Proto král zapisuje jeho synům určitý podíl na úrocích ze Židů, přicházejících do komory královské. V zápise, pojišťujícím zbožnou fundaci při staropražském kostele sv. Haštala, vyznává Janův otec Pavel, že všechnen majetek získal jen „těžkou prací v mnohém potu tváře“. Třebaže nečetné a namnoze nejasné zprávy nám nedovolují přesně vypsát stavovský vzestup jenštejnského rodu, lze mít za to, že se rozrostli ne-li přímo z měšťanského, tož jistě z méně významné vladycké pošlosti. Tento Pavel, „bratr pana arcibiskupa (Očka)“, jak dokazují soudní akta pražské konsistoře, se několikrát označuje jako kanovník. Je-li totožný s otcem našeho arcibiskupa, mohl se stát kanovníkem buď jako minorista, nebo jako vdovec, neboť přežil o několik let svou choť Markétu Leubelovou, zemřelou snad r. 1368. Touto okolností by se vysvětlila Pavlova zbožnost a náklonnost k církvi, která zanechala trvalé stopy na jeho dětech, na prvním místě ovšem na budoucím arcibiskupovi. Jako kanovník se jmenuje první teprve v r. 1374, kdy také odchází z funkce královského úředníka na odpočinek, jehož však neužil. Nicméně se dočkal ještě splnění nadějí skládaných do milovaného syna, jehož vzdělání mu tolik leželo na srdci. Koncem r. 1375 dostal zprávu, že Jan byl papežem Řehořem XI. ustanoven za míšeňského biskupa. Brzy potom nebylo již Pavla mezi živými. Zemřel asi náhle 18. XII. 1375, jak lze vyčíst z listu zasláného Janem ze Středy pražskému arcibiskupovi Očkovi. Kancléř v něm projevuje bolest nad „koncem společného našeho bratra Pavla, náhle uchváceného z sinlostí smrti“.

Kromě Jana zanechal po sobě Pavel dcery Kateřinu a Annu, syny Martina, Pavla a Václava, takže majetek - ostatně asi nikoli veliký - byl značně roztržštěn v dědic- ké podíly. O Martinovi jsou zanechány sporé bezvýznamné stopy v konfirmačních knihách jako o patronovi oltáře sv. Markéty při svatochaštalském kostele v Praze, pak v Nymburce a Kozojedech.

Poněkud více zpráv máme o dalším arcibiskupově bratru Pavlovi, jímž jenštejnský rod přežil celé XV. století. V roce 1401 je „seděním“ na Staré (u Libáně, někdy Arnošta z Pardubic) a dluhuje bratru Václavovi spolu s jinými 50 kop gr. Vystupuje zároveň s Martinem jako podporovatel církve a s jinými českými pány se přimlouvá r. 1415 za propuštění vězněného Jana Husa. Jeho pečeť na protestním listě, adresovaném dvořanům krále Zikmunda, zaujímala prvé místo. Z příbuzenstva figurují na dokumentu ještě Jan - patrně Pavlovův strýc - a Jindřich z Vlašimě. Tento Pavel byl osobností kultivovanou i nadanou, neboť je v mládí středem nabádavého zájmu samotného Jana ze Středy, doporučujícího mu prostřednictvím svého notáře Petra Jauera horlivě studium rétoriky jako oboru důležitého po stránce estetické i praktické. Nestudoval jenom v Praze, nýbrž podle jistých Janových

náznaků i v Bologni. Ještě v r. 1420 Pavel žije. Píše poslední vůli, jíž odkazuje manželce Anežce - jak zní zápis v Manuálu radním Nového Města Pražského - svůj dům, kdesi v dnešní Spálené ulici, k doživotnímu obývání.

Třetí Jenštejnův bratr, Václav, byl duchovního stavu. Po otcově smrti se samo sebou jaksi rozumělo, že další starost o něho převzal Jan. Dal ho zapsat r. 1377 na právnickou fakultu Karlovy university zároveň se synovcem Olbramem ze Škvorce, synem Kateřiny z Jenštejna, s nímž Václav později studoval na padovské universitě. Střízlivé až suchopárné právní vědy nemohly mladíka úplně zaujmout. Václav, jakkoli určený duchovnímu stavu, využíval nejspíše mnohých lákavých příležitostí, naskytujících se v cizím městě oživeném veselou universitní mládeží k víceméně nákladnému rozptýlení. Brzy pocítil nedostatek prostředků a obracel se na bratra o pomoc. Jan jistě pomáhal, ale i napomínal, aby Václav „bystrost svého ducha soustředil nejen na vědomosti, nýbrž i na mravy, ježto vědomosti samy o sobě jsou slepé jako krtek“... To si má uvědomit také jeho společník Olbram. Není vyloučeno, že ho usměrňoval již za doby svého pobytu v Bologni, kdy se mu doneslo, že chtěl přejít od studia logiky a scholastiky „k laické zchytlosti“. Ani proti tomu Jenštejn nebyl, požadoval na něm toliko stálost a ukázněnost. Není známo, jak si bral Václav bratrova napomínání k srdci. Jisto je, že si vypůjčoval. Snad mu v daleké cizině na studiích nepostačovalo patrimonium, z něhož mu Pavel ročně vyplácel

80 kop praž. gr. ani s podporou Janovou. Kanovníkem pražským se stal teprve r. 1380. Po pěti letech se připomíná jako probošt při kostele sv. Kryštofa v Týně n. Vlt. R. 1396 získává daleko významnější proboštsví u sv. Apolináře v Praze. Patrně působením bratrovým, který meškal jako poměrně mladý emeritní pražský arcibiskup v Římě, dosáhl nedlouho před smrtí významné pocty stálého členství u papežského dvora, které mu tehdy zajišťoval titul „familiaris“. Zemřel někdy před 10. listopadem r. 1401, neboť toho dne uvádí kanovník Ondřej z Pelhřimova jako prokurátor Mikuláše Henslinova do proboštské funkce u sv. Apolináře a koncem téhož měsíce získává, podle vůle arcibiskupovy písemně vyjádřené již v r. 1387, penitenciář pražského kostela Otík z Berouna jenštejnský dům na Hradčanech, „uprázdňený smrtí Václava z Jenštejna“.

Janova sestra Kateřina byla asi daleko starší než on, mající v době jejího sňatku s Olbramem Menhartovic ze Škvorce r. 1360 teprve asi 11 let. Při svatbě se projevila náklonnost Karla IV. k jenštejnskému rodu darem 200 kop, „aby se svatební slavnost mohla okázaleji rozvínout“. Karel při té příležitosti nazývá Kateřinu otce Pavla „věrným a milovaným dvořanem“ a vzpomíná věrných služeb, jež Pavel a jeho manželka Markéta prokázali jemu i královně Anně. Jan přebírá později starost o výchovu synovce Olbrama, syna Kateřiny, roz. Jenštejnové, a designuje ho za svého nástupce.

(Pokračování)

ThDr. Václav Bartůněk

Kněžská meditace

KOSTEL MLUVÍ KE KNĚZI

Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis —. Nejen k patriarchům a k prorokům a jimi k lidu mluvil Bůh. Bůh mluvil a mluví ke každému z nás hlasatelů jeho svatého evangelia. Často mluví a různým způsobem jako tenkrát. Vnitřním napomínáním: „Vigila et ora...“ Slovem v Pismech svatých obsaženým: Estote fortes in fide... Mluví k nám již desátý rok Duchovním pastýřem... Mluvil a mluví k tobě každý den, tolik let již tvým kostelem.

Co ti chce říci tvůj kostel, do kterého si každý den „úředně“ a třeba i „mimoúředně“ zajdeš na návštěvu svého nejbližšího přítele Pána Ježíše s každou pochybností, s každým problémem situačním, dobovým, duševním a pastoračním... O tom medituj a o tom uvažuj v tomto roce...

Kostel mluví ke knězi — tedy k tobě. České jméno „kostel“ od latinského jména castellum — hrad —, poněvadž byly u Slovanů první kostely stavěny na kamenných hradech. „Chrást“ znamenalo ve staroslovanském jazyku „dům“... dům Boží.

Dům Boží! Jsi si toho vždy vědom pokaždé, když do kostela vstupuješ, že vstupuješ do domu Božího? Vzpomeň si na slova Pisma svatého: „Terribilis est locus iste: hic domus Dei est et porta coeli et vocabitur aula Dei.“ Gen. 28, 17. „Věru, Hospodin je na tomto místě a já jsem to nevěděl.“ Gen. 28, 16. Proto ta neúcta, bezmyšlenkovitost, ta chabá reverence v domě Božím...

„Et ego nesciebam...“ Tragické pro každého kněze „nesciebam“, neuvědomit si, nevědět, nemyslet na to, že je v domě Božím. V domě, kde přebývá Ježíš Kristus, Syn Boží, Vykupitel světa, světa Tvůrce Bůh... Z tohoto tragického „ego nesciebam“ pocházejí všechny hříchy proti veřejné bohospoctě, proti svaté liturgii, proti rubrikám, proti estetice posvátné bohospoluby spáchané. Z tohoto tragického „a já jsem to nevěděl“ pocházejí všechna pohoršení, vznikající z mechanického a zevšednělého konání nejsvětějších liturgických úkonů...

„Et ego nesciebam!“ Těžko by nám bylo, kdybychom k tomuto poznání došli až na konci svého života. Chtějme tedy slyšet nyní, dokud je čas, co nám kostel, co nám dům Boží káže. Reverentiam tene, reverentiam habe: hic enim domus Dei est et porta coeli!“

Domus Dei — domus orationis est. Proto již v křesťanském starověku pro dům Boží velice vhodný výraz „oratorium“ — dům modlitby čili modlitebna. Prorok Izaiáš zvěstuje sedm set let před Kristem o novozákonním domě Božím radostnou zvěst: „Můj dům bude sloužit lidem pro národy všechny, dí Jahve a Pán.“ Iz. 56, 7. Domus orationis — dům rozhovorů s Bohem ve starostech vlastní duše, ve starostech pastoračních... o duše tobě svěřené. Mluvíš s Bohem v domě Božím? Skutečně? Mluvíš v domě Božím jménem Církve svaté in unione illius Divinae intentionis... s Bohem při nejsvětější Oběti... v modlitbě svatého breviáře?... Chválíš, velebíš, děkuješ, usmíruješ, prosíš? Skutečně? Anebo jsi mezi těmi, kteří s Bohem nemluví, ani ne v domě Božím? Podivuhodná věc — muž Boží v domě Božím, který s Bohem nemluví, který v domě Božím při nejsvětější Oběti i při posvátných obřadech i při tak eminentně liturgické modlitbě jako jsou kanonické hodinky, myslí na vše možné, jen na Boha ne?! — Zase to tragické pro naši kněžskou duši: „Et ego nesciebam“, já jsem si toho nebyl ani vědom...

Když biskup světlí chrám, modlí se uprostřed kostela hymnus „Veni Creator Spiritus“ a litanie ke Všem svatým, žehnaje při nich třikrát chrámové prostory. Potom koncem berly vypisuje biskup řeckou (napřed) a pak latinskou abecedu do dvou pruhů popela, jimiž klerikové posypali podlahu chrámovou v podobě svatoondřejského kříže (tedy v podobě řeckého písmene X — Kristus — Christus). Vepsáním obojí abecedy do dvou pruhů v podobě začátečního písmene X — Christus — znamená, že chrámová prostory je zasvěcena zcela Kristu, Synu Božímu, tedy Bohu... a oboje abecedy naznačují, že všichni národové, mezi nimiž ve starověku zaujímali čelné místo Řekové a Římané, jsou povoláni do Církve Kristovy, jejímž symbolem je katolický chrám... Všichni mají do domu Božího přístup od „Alfa až po Omega“, od „A až po Z“... Tu neplatí žádné rozdíly stavů, původu a národnosti. V domě Božím byli vždycky, již od samých počátků křesťanství, všichni sobě rovni, všichni bratřími a sestrami v Kristu, Synu Božím... Jestliže děláš rozdíly a neřídíš se podle praxe Boží, o které je psáno: „Deus non videt in facie, sed

in corde" — pak nejednáš správně. Každému musí platit tvé vlídné slovo, tvůj vlídný pohled, tvá lidumilnost, do-
rotivost a milosrdenost — ne tomu jednomu ano — a tomu druhému ne... bez rozdílu věku, stavu a původu, to ti káže
dům Boží, který je přístupný všem, poněvadž je Bůh Otcem všech hodných i méně hodných a Ježíš Kristus bratr
všech — neláme hůl nad nikým, třtiny nalomené nedolomí a knot doutnající nedohasne...

Dům Boží má něco věčného v sobě... Již ta věž volala a volá v každé době: „Sursum corda!“ A ten kříž na věži:
znamení spásy — budi v nás naději, že jsme vykoupeni předrahou krví pro život věčný. Každý kostel, již jako tako-
vý jest svěcením vyňatý z užívání světských záležitostí, je naddobový, nadčasový, poněvadž se v něm konají věčné
platící liturgické bohoslužby, hlásají věčné pravdy a zásady Boží... Svým dobovým slohem má však též něco dobo-
vého, časového, pro tu nebo onu dobu moderního v sobě. To je to časové roucho, ten jeho časový oděv... ten jeho
dobový háv... Gotický sloh se hodí jen do gotické doby, barokový jen do doby barokové... Novorománský, novo-
gotický, novorokokový sloh se jednoduše do naší doby slohu konstruktivního nehodí... Jsou imitace a imitace zna-
mená vždy nějaké pošpatnění originálu... Nechceme pošpatnění — chceme původnost — ta je vždy půvabná
a milá, třebaže by měla nějakou tu chybičku na sobě... To je to poslední, co ti káže kostel. Musíš mít v sobě
něco žulového, pevného, nezměnitelného, věčného. Od zákonů Božích se nesmíš ani o milimetr odchýlit, pravdy Boží,
věčné platící musíš neposkvrněně hlásat... slohově však se přizpůsob době, času... studuj dobu, studuj její zajmy,
její způsoby... naslouchej jejím touhám... Ve slohu časovém potírej mravní zlo a k mravnímu dobru nabádej...

Nezapomínejme na slova svatého Pavla ad Corinthios: „Nevíte, že jste chrámem Božím a že Duch Boží přebývá ve
vás?“ 1 Kor, 3, 16. — Chraňme milost posvěcující, kterou se stáváme chrámem Božím. Dbejme o čistotu a důstoj-
nou, dobovou estetiku a ozdobu svého kostela — dbejme též o čistotu a ctnostnou výzdobu chrámu Božího, své duše
nesmrtelné — „neboť chrám Boží je svatý a tím jste vy!“ 1 Kor 3, 17.

P. Karel Sahan

DO NOVÉHO ROKU VE ŠLÉPĚJÍCH JEŽÍŠE KRISTA

„Neúnavně využívala času ke ko-
nání skutků lásky a milosrdenství. Po-
máhala cizincům, kteří prchali před
Tatary, a těšila lid domácí, kde jen
bylo třeba. Sama pak ve volný čas,
ano i v noci často bděla na modlit-
bách, v rouše žíněném, neboť na hra-
dě již nebylo šperků a okázalých ob-
leků od té doby, co je Zdislava pro-
dala ve prospěch chudých a opuště-
ných.“

Tak čteme o životě blahoslavené
Zdislavy, dcery Přibyslava z Křižano-
va na Českomoravské vysočině a je-
ho manželky Sibily, původem cizinky.
V dějinách křesťanství došlo nejed-
nou k tomu, že pochybená, falešná
náboženská horlivost stavěla do cen-
tra života samoúčelné úkoly a mo-
menty, zatím co v pomoci a službě
bližnímu viděla stránky, které nejsou
ve „vyšším“ náboženství ústřední.

I Církev měla období, kdy nasycová-
ní hladových, odívání nahých, utěšo-
vání trpících a plačících viděla jako
problém, který nestojí ve středu ná-
boženství, a kdy jí bylo lhostejné, jak
lidé bydlí, v jakých podmínkách pra-
cuji a jak jsou za práci odměňováni.
Odmítala přistoupit k chudému a po-
moci mu na poli tak zvaného všední-
ho života. Vím o rodině, na jejíž cha-
loupce vžil v roce 1929 dluh 12 000
Kč a 5000 Kč dluhů směnečních. Pe-
níže byly vypůjčeny od spořitelního
a záloženského spolku ve farní obci
a v kontribučních záložně okresního
města. Úroda toho roku utrpěla kru-
pobitím, byla zmenšena o 80 proc. a
nebyla kryta pojištěním. Ožebračení
manželé nemohli zaplatit úrok. Ze-
dřená žena prosila pana faráře, před-
sedu záložny, který rozhodoval v pe-
něžních věcech, aby jí bylo poshově-

no s placením úroků. Pan farář prosíci
odmítl, dal jí důkladně cítit, že byla
jen služkou, a neomaleně jí vytkl její
poklesek z mládí. Musela mít ta po-
haněná žena živou a silnou víru, že
tenkrát neodpadla.

Ježíš Kristus a Jeho vznešené, hlu-
boké zásady byly vždy jasným výcho-
diskem ze žalostných mravních, so-
ciálních a hospodářských krizí, v nichž
úpěl u nás minulý svět. Božský Spa-
sitel nesliboval jen spásu posmrtnou,
ale též spásu vezdejšího života ve
formě evangelického řádu, přesně a
kategoricky daného o uskutečnitelné-
ho, aby lidstvo už na zemi došlo míru
a slušné existence. Pročítáme-li zá-
znamy kronikáře Dalimila o klenotu
našich dějin, blahoslavené Zdislavě,
vidíme, jak dobře postřehla česká
světice slabou stránku mocných a vliv-
ných křesťanů své doby a jak důrazně

POZDRAVENÍ BÁSNÍKOVI

Ještě jako gymnasta dostal jsem se se svým přítelem
jednoho letního dne do Nicova u Plánice. Plánicko je
kraj vysoko položený, nic jej nechrání před ostrými,
chladnými větry, které nemilosrdně šlehaají jeho tvář.
Kamenité pastviny jsou semelodivím jeho drsné chudoby.
Na ten kraj si musí poutník pomalu zvykat, aby po čase
poodhalil jeho skrytou krásu. Věděl jsem tenkrát, že
v Nicově je farářem básník František Kašpar. Četl jsem
některé jeho verše a zachytaly mi vážností jako přísná
drsnost tohoto kraje; netroufal jsem si však při své první
a poslední návštěvě Nicova zaklepat na faře a poznati
kněze-básníka osobně. Jen jsem se s přítelem šel po-
modlit do překrásného poutního kostela nicovského,
který je jedním z posledních děl velkého mistra-stavitele
Dienzenhoffera, a jehož hřejivá a vroucí krása mne ten-
krát cele oslnila. Ožívám si nyní po třiceti letech tuto
svou nicovskou návštěvu, když vzpomínám bývalého
dlouholetého nicovského faráře básníka Františka Kaš-
para, který se v tomto měsíci dožívá osmdesát let svého
nepromarněného života. Narodil se 5. ledna 1879 v Bo-
řešnici u Písku. Mnohá léta žil v Nicově, spjat svou cud-
nou a nemnohomluvnou láskou s krajem, o němž vyznal,
že i když v svatební šat jara se oděje, stín duši přikrývá.
Miloval ryzím kněžským srdcem zářící klenot tohoto
svého kraje, nicovský chrám, jenž mu připadal jako ta-
jemný úl s bílým pláštěm Těla Beránkova, a jsem pře-

svědčen, že se s ním bolestně loučil, když po dlouhole-
tém působení odcházel do Stádlce u Tábora, kde se stal
děkanem. To už měl za sebou řadu básnických sbírek,
v nichž si zpíval po svém a do nichž uložil své skromné
vyznání své veliké lásky k rodnému kraji i své hluboké
kněžské meditace.

Ve své „Tepně“ nám Jakub Deml uchoval slova, která
napsal jakémusi mladému básníku, jehož jména nám ne-
zjeví: „Vy nemůžete být jiným, než vaše krajina, a to
jest poslání básníka, aby našel, utčil a uhájil svou kra-
jinu. Ona právě je tou Princeznou, kterou má ze zakletí
vysvobodit. To se nestane záznakem, ani náhodou, ani
na ponejprv: Musí naklánět ucho k jejímu ztrnulému
srdci, aby tam uslyšel tajný šept; musí vytrvale cvičit
své oko, aby uviděl, čeho žádný jiný na té krajině ne-
vidí. A až všechno uslyší a uvidí, začne se učit mluvit,
neboť tu Princeznu musí osvobodit kouzelným, mocným
slovem.“

František Kašpar beze sporu patří k básníkům, kteří
nalezní svou krajinu. „Viděl jsem kraj; slunce se smálo
nad ním - úsměvem letního dne, uzrálým do zlata; kra-
jina úsměvu neopětovala, - smutkem jak tvrdým krutým
objata.“ Tak zpívá v básni, příznačně nazvané „Smutný
kraj“. Dobře lze tušit, na který kraj myslí, který vyznává
a ke kterému přilnul láskou, když ličí „kraj spráhlý jak
vybledlé zelené roucho...“ Co všechno dovedly oči tohoto
svěrázného a svěbytného básníka, který nikdy nechodil
cestami vyšlapanými, ale vždycky si nalezl milovanou
cestu svou, co všechno dovedly vidět v této krajině, jak

dává nám i dnes za úkol jít kolem lidských obtíží, bolesti a trampoty a nepřehlížet je a nepominout. Nejsou dojemné řádky o něžné květině českého středověku, jistě slavné dnes před tvářmi Hospodina, až bolestně pravdivou a oprávněnou výtkou mnohým křesťanům i mnohým z nás? Byly doby, kdy jsme ryli do mramoru jména vypasených, blahobytných mluvků a odiosní podoby a oslavy problematických velikánů zabíraly kdekerý rynek našich měst, zatím co tisíce trpěly nedostatkem. Bylo vražděným hrdinstvím sochařů, malířů a básníků dát se inspirovat bolestí a chudobou. Buržoasní ideologie, která měřila svými neformálními kadluby, neviděla v děvečce, čeledínu a dělníkovi člověka.

Ježíš Kristus v tolika podobenstvích staví před nás lidi ubohé, kteří po-

třebují pomoci. Všechna ta podobenství nemají vztah toliko k té situaci a k té chvíli, kterou Syn člověka popisuje. Mají dosah dějinně širší. Vzpomeňme jen na podobenství o milosrdném Samaritánovi. Židovská církev se zabývala v kultu, ve vnější okázalosti. Zatím lupiči přepadli a zranili člověka. S pomocí přichází Samaritán, příslušník neoficiální, sektářské a opovrhované společnosti. Pomoc přichází odtud, odkud ji lze nejméně očekávat. Citíte ten moment překvapení, jak jej cítil Jacques Maritain, když napsal: „Běda, naše principy k sociálnímu učení Kristovu netečně právě tím, že nejsme uskutečňovateli tohoto učení v jiných a mezi jinými? Budme uskutečňovateli Kristova evangelia právě ve věcech všedních a

prostých, nepokládejme tyto věci za záležitosti mimo nejvyšší sféru náboženství. Kristus Pán nikoho nepomíjel mlčením. Sám bezhříšný, odpouštěl hříchy, přemáhal i odstraňoval důsledky hříchu, vracel hříšníky do života, těšil plačící, léčil a uzdravoval, káral bezcenné bohatce, bořil pyšnou hradbu sobeckého rozdělení lidstva na chudé a bohaté, bojoval za vítězství čisté pravdy proti nečistotě zatvrzelých srdcí.

Dopřeje-li nám Pán Bůh života a zdraví, čeká každého z nás v tomto roce mnoho úkolů. Mějme otevřené oči a pochopení právě pro nejvšednější stránky života. Zde hledíme svou slávu a své jméno kněze a bojovníka Kristova. Právě v tomto prostředí hledíme vyzkoušet svou kněžskou víru a lásku. P. Antonín Hugo Bradáč

ČESKÁ VESNICE RAISOVÝCH ČASŮ

(K 110. výročí narození K. V. Raise)

Švýcarský básník Ramuz kdysi řekl: „Básník musí být zakořeněn na jednom kusu půdy, aby mohl rozumět životu a světu.“ Na nikoho neplatí tato hluboce promyšlená slova lépe nežli na našeho Karla Václava Raise. Jen s tím rozdílem, že Raisova láska se púlila mezi dva podhorské kraje. Oba, kdysi ubohé, chudé, rozdírané bídou, lichvou a vykořisťováním všeho druhu, zapustily hluboké kořeny do prosté, upřímné, soucitné duše spisovatelovy. Křesťanská charitas planula v jeho srdci k lidu, který byl vzdor všemu útisku a bídě svůj, poctivý, neúnavný, tvůrčí... Do jednoho kraje se narodil, do druhého jej povolalo učitelské povolání. První bylo rodné Podkrkonoší, druhý Horácko na Českomoravské vysočině.

Na rozdíl od V. B. Třebízského, jehož životního jubilea vzpomeneme v příštím měsíci, nebyl Raisův pohled na současnou českou vesnici subjektivní. Proto jeho črty, povídky, většinou drobný žánr, líčí horský kraj a jeho lid v tvrdém obrysu. Jen v románech, a to zvláště z doby

probuzenecké tyto obrysy jihnou, básník idealizuje a glorifikuje dobu vlasteneckých kněží, kantorů a buditelů.

K. V. Rais vidí ten hrozný, nelidský svérák bídy, hladu a bezvýhodné dřiny, který láme lidské vztahy mezi všemi lidmi na vesnici a který dokonce i podlamuje kořeny rodiny. Rais neumí jej ještě pojmenovat slovem „kapitalismus“. On neanalyzuje, on jen vidí a cítí, že cosi nelidského, nekřesťanského narušuje lidový organismus vesnice. Je jistě pozoruhodné, že Raisovi kněží rovněž chápou velikost národního a sociálního nebezpečí, které ohrožuje člověka z lidu na vesnici. Všichni ti probudilí kněží mají nejen národní, ale také sociální citění, rozumějí lidu a s ním jdou také společnou cestou. Kaplan v románu „Západ“ líčí takovou venkovskou tkalcovskou chaloupku a život v ní: „Barák pod okna zapadlý, okénka jako do pastí a v té kleci stojí dva stavby... Jak tam ti lidé žijí - dědeček, tatík, máma, čtyři děti - a jak pak tkalcují v tom temnu?“

směle dovedly proniknout až k její mlčenlivé a jen zdánlivě drsné a přísné duši a jak ji uměl milosrdným a citlivým veršem pohládit tento básník, jenž „do samoty vrostl kořeny všemi jako strom“. Jeho oči nemohly uniknout přitažlivosti lásky, oči bdělé a stále hledající, k nimž básník sám volá: „Mé oči, maličko ještě! Komu uniknout chcete? Rukou, jež celá je ze světla, budete vyloveny.“ Básnické slovo Kašparovo se zásadně vyhýbá jakékoliv lehkosti, libivosti a okázalosti. Je hněteno s vážností dělníka, který ví, že na jeho práci závisí osud tolika bližních. Na každém tom verši je skutečně znát, kolik lásky a kolik práce stál a že nic, o čem se v něm zpívá, nebylo získáno bez milosti a bez bolesti. A vše, co básník ve svém kraji vidí a nalézá, všechna ona krása, k níž se s takovou úporností dobýval, stromy, květiny, pole, luka, lesy, rozesmáté cesty i hladiny rybníků... to vše je mu jediným žebříkem, po němž vystupuje k poznání Tvůrce, jemuž oddal svůj život a jehož milovat učí i jeho básnické dílo. Jde lesem v letním ránu a na stromech, keřích i květech vidí ležet kouzlo ráje. A nadšeně volá: „Zvířata všechna dobrořečte Pánu, žebříku živé přičele, po kterém v mlze stoupá obraz Boží, až v lidech zabývá se...“ Ten obraz Boží v lidech básník-kněz vždycky viděl, proto měl lidi rád. Vždy jsem si povšiml, jak u našich kněží-básníků láska k Bohu přetéká v lásku k lidem, jistě proto, že celým svým kněžským působením s lidmi srostli, musili na ně stále myslet, stále se k nim vracet touhou dávající a nepočítající lásky, jež pak vstoupila i do jejich básnického zpěvu, protože kněz-básník ví, že nelze zpívat o lásce k Bohu, aniž bychom milovali člo-

věka. V jedné básni sbírky „Mystické jahody“ z r. 1920 František Kašpar vyznává prostě a silně: „Mé srdce ob- ráží velikost i bídu člověka.“ Co všechno asi viděl, čím asi trpěl a oč bojoval tento kněz-básník, nežli se mohl osmělit povědět světu tuto zkravenou větu! A kolik těžké a spravedlivé lásky k rodné zemi je uloženo v jeho vynikající básni „Vlast“ ve sbírce „Vexilla regis“ (1918), kde se přiznává s plachostí až dětskou: „Vše miluji, co vlasti rouchem jest: zem pluhem zrytou, krví skropenou; řek stříbrný kříž, jenž jí protéká; modravé vlny lesů; vsí a měst - společnost kamennou... Je vlast mi matkou, drahým dítětem - i nerozlučnou krásnou nevěstou, - snoubenou matky prvním polibkem; - mé srdce mládne jejím rozkvětem, - a její strast je mou.“ Jak by svět nepoznal, že to zpívá básník - český kněz, který nikdy nenechá zaschnout požehnané šlépěje všech těch velkých kněží-buditelů, kteří v těžkých časech hladili ušlapané srdce českého národa a kteří v historii české země jsou zapsáni světle a rosou jitra.

Dílo Františka Kašpara není příliš známo. Ani mezi kněžími možná. To však nevadí, abychom si dnes nemohli ověřit, že je to dílo poctivé a dobré, a my jsme za ně Františku Kašparovi vděční. Nebyl služebníkem neúčinným a Pán Bůh to dobře ví. Ať nicovská Panna, kterou veršem kdysi prosil, aby až přijde chvíle, kdy jejimu Synu odevzdá svou duši, aby to bylo ráno v neděli a měsíc aby mu poslední cestu postříbřil, ať se na něho usměje a vyprosí mu hodně milosti u svého Synáčka. My mu k jeho osmdesátce posíláme své pozdravení nejupřímnější. P. Václav Zima

Rais přesně rozlišuje na vesnici chudé a bohaté, sedláky a jejich zpaštilé dcery, drobné rolníky, domkáře, chalupníky a bezzemky. Hamižnost, sobectví - jinými slovy kapitalismus, rozvrací lidské štěstí. Líčí nám typy odstrčených výměnkářů, hrabivých dcer, venkovských dřičů, obětavých venkovských učitelů, soucinných, probuzeneckých farářů a kaplanů. To již není starý popisný realismus - Rais jej překonává a dostává se k realismu kritickému, který cítí třídní napětí na vesnici. To pocítujeme velmi ostře v takových mistrných prózách, jako jsou „Paničkou“ a „Skleník“, kde v protikladu žijí sedlák a rolník, chudý tkadlec a zbohatlý podnikatel, masy chudáků a proti nim venkovská buržoasie.

Rais cítí, že kapitalismus rozkládá a ubíjí rodinnou soudržnost. Rodiče nemohou pečovat a věnovat se dětem, které se jim odcizují. Děti tvrdnou. Stávají se k rodičům bezcitnými, jakmile přebírají rolnickou živnost. To jsou slzy, které prolévají „Výminkáři“. Ty slzy nad opuštěností, tvrdým, bezcitným prostředím se řinou z očí starého dobráka, kmotránka Střihavky v Raisově povídce „Konec života“. Někdy jsou ty Raisovy vesnické osudy až depresivní. Nad tím se kdysi pozastavovali Raisovi kritici z měšťáckých kruhů, ale příčinu spisovatelova zármutku, tvrdost společenské soustavy - tím se zabývat ze třídně sobeckých důvodů nemohli a také nechtěli.

Ještě jiného konfliktu si Rais povšiml. Protikladu města a vesnice, zhoubného mravního vlivu, které město kapitalistické epochy vykonává na prostého venkovana, který je donucen opustit domov. Ti chudí synové, kterým dali tátové poslední groš na studii, v městě buď zpanští nebo trpí prázdnotou, žijí jalovým životem, ztrácejí rodové kořeny. Rais velmi citlivě si povšiml uniformujícího vlivu kapitalistického města, jeho kadlubu, ve kterém se rozpouští etické vlastnosti venkovského člověka. I v takovém, jinak idylickém „Pantátovi Bezouškově“ všimá si starý pán velmi pozorně lenosti, pohodlnosti, prázdnoty a jaloosti měšťáckého života. Všechno to pohodlí, které mu milující syn a snacha poskytují, se starému pantátovi protiví, a stačí, aby na Olšanech spatřil na poli orače a již jej všechno žene domů. Sedlák Voral, který změnil horský kraj za úrodnou rovinu, dopadne také špatně. „Na lepším“ se mu nevede lépe, propadá fyzickému a morálnímu rozvratu. Kořeny k rodnému kraji nikdo nemůže beztržně přerhat!

Nejtrvaleji působí Raisovo dílo zvláště tam, kde zpodobňuje pohnutou, ale krásnou historii národního obro-

zení. „Západ“ i „Zapadlí vlastenci“ jsou a budou díly, po kterých bude znovu a znovu sahat český čtenář. Nikdo se neubrání pohnutí, které je rozněcováno nesobeckou službou českému prostému lidu, již konají vlastenečtí kněží a kantorů. Dojímavá legenda se spojuje v těchto dílech s historickou skutečností. Faráře Parduse, v „Západu“ Kalouse zastihl Rais ještě za svých učitelských začátků na Hlinecku. To je typ Raisova kněze, který utíváme, milujeme a který nám nikdy nepřestane být podnětným vzorem. Kněz osvícený, často učený, ale také plný lásky k Bohu a prostému člověku. Jeho kaplani i faráři jsou lidé, kteří mají smysl pro lidový humor, jsou to srdeční, milí lidé, kteří tvoří s lidem jednotu. V těchto dvou románech vybudoval Rais vlasteneckým kněžím a kantorům, ale také českému venkovskému lidu, nesmrtelný pomník. Fara v Kameničkách učarovala jak Raisovi, tak i později Antonínu Slavičkovi, kterého sem zavedl jiný vlastenecký kněz Selichar, skončivší svůj plodný život v Rybné nad Zdobnicí.

Rais cítil lásku a soucit k tomuto statečnému, tvrdě utiskovanému lidu. Jeho hrdina, farář Kalous, mluví za něj i za všechny opravdové vlastence uplynulé kapitalistické epochy, říká-li: „Kdo dnes zná život tohoto lidu? Myslím, ten pravdivý, denní, těžký život! A přece jsou to dušičky, že by je člověk i při drsném povrchu líbal.“

Žhavou víru, lásku a naději má Rais v lid: „Všichni ti drobní lidé zasluhují našeho obdivu a vděčnosti. Oni nám vychovali národ, oni mu vštíplí pracovitost a touhu po všem dobrém a krásném.“

Dlouho vzpomínali hlinečtí současníci na pana učitele Raise, jemného, dobrého člověka s nebesky modrými očima, který se na lidi usmívá jakoby závojem slz. Viděl přece jejich bídu, litoval je, hleděl jim pomáhat, jak mohl. On i oni ještě nepochopili, že všichni tito chudí lidé musí utvořit bratrský řetěz rukou, který teprve otře se tím nelidským řádem. Řádem, který rozkládal vesnici, rodinu, který na místo Boha umístil modlu peněz. Peníze špinavé, kruté, nelidské a všemocné. Dnes, kdy je tomuto nelidskému řádu konec, musíme s tím větší vděčností a láskou vzpomenout pravdivého díla člověka, který miloval tak vše Boha, národ a prostého člověka. Zvláště to musí učinit kněží, kteří i dnes krácejí ve slápných vzorů, jež jim předznačil K. V. Rais ve svém životě, krásném a pravdivém díle... P. Vojtěch Malý

ROŽMITÁLSKÝ KANTOR J. J. RYBA O KOLEDÁCH

Domnívali jsme se, že nemáme koledy ve škole zpívat. Jako na zavalanou přišel tehdy (1954) článek „K otázce koled ve školním vyučování zpěvu“ od F. Bonuše - Hudební výchova, r. II., 1954, č. 4.

V zmíněném článku je rozbor obsahu koled s četnými ukázkami, mluví se v něm o koledování u slovanských národů východních a u Slovanů západních, o sociálních rysech lidových koled západoslovanských, o koledách církevních a světských, a co leckoho překvapí, o milostných. Zdůrazňuje se, jak jsou v koledách vyjádřeny dobré rysy povahy našeho lidu, touha lidu po štěstí, spokojenosti, míru a hojnosti. A co důležitého, jsou v nich rysy dobré povahy další, a to rysy vyslovené sociální. Náboženský motiv byl v nich přetvářen z církevní předlohy a přizpůsoben myšlení, potřebám, situaci a tužbám lidu.

Z lidových zpěvů vánočních čerpali mistři skladatelé i venkovští kantorů, kteří ve vánočních skladbách zanechali často svá nejlepší díla. Jako příklad jmenuji rožmitálského učitele, hudeb. skladatele a vlastence buditele *Jakuba Jana Rybu* a jeho mši pastýřskou „Hej, mistře, vstaň bystře...“ a jeho pastorely, např. „Rozmilý slavičku...“. V takových skladbách opouštěli jejich autoři přísnou tradici hudby církevní, jež byla většinou vázána na latinu, zvláště u slavnostních skladeb, a komponovali na

české texty, často vlastní práce básniřské, jako např. Ryba v zmíněné vánoční mši, která je v přízvukných verších. I to ukazuje, že její autor šel v duchu pokrokových názorů své doby. Stejně důležité je, že se snažili vložit do textu hodně lidových motivů, což zvláště bylo možno u vánočních skladeb. Tím se přiblížili duši prostého lidu. Vzpomeňme jen na vypravování Mistra Aloise Jiráska, jak mocný dojem vyvolala Missa solemnis pastoralis nešťastného rožmitálského kantora, a stejně barvitě líčí to nadšení v srdcích tehdejších sudičů „o lůsy“ v rodišti nekorunovaného chodského krále Jindřicha Šimona Baara.

Ovšem nebyl to jen český text, který tak mocně na lid působil. Nápěvy Pastorel, mší, harmonisace i instrumentace přizpůsobovala se vkusu a názorům prostých posluchačů církevní hudby, zvláště když se tu objevily prvky hudby lidové, koled a ukolébavek, ozvaly se hudební nástroje, tak blízké a milé venkovánům, housličky neboli gajdy, flétny a podobné, na nichž šlo provádět „dudlování, libé hraní“. V textu budily zase pozornost vložky místního rázu a nářečí, např. v zmíněné mši „Hej, mistře...“ potěšilo posluchače, když zaslechli jména pastýřů tak, jak doma slýchali od dětství na sebe volat. Ředitelé kůru si totiž text poněkud měnili a přizpůsobovali v detailech místním potřebám. V Hronově se ozvalo volání Jozko!, v Klenčí Kubo! a Martine! Ryba užil i některých míst v okolí svého působiště, čemuž ovšem porozumí jen

krajan z Rožmitálska. Mistr volá na svého podřízeného, aby šel zbudit celý „zálesní kraj“, to je z rožmitálského místopisu, Janek měl svolat lidi v Boru, to je, vlastně byla lesní samota, kde „lišky dávaly dobrou noc“, kde žil pan fořt, hajný a nějaký „láterník“, jak se na Rožmitálsku, stejně jako na Chodsku, říkávalo lesním dělníkům; i ty lidi zval mistr do Betléma: „Pozvi všechny dřevorubce, láterníky, dobré hudce...“

Sluší uvážit, že ještě v Rybově době (1765–1815) neslyšel venkovský lid pěknou hudbu a zpěv kromě kostela. Doma sice měli příležitost o tanečních zábavách, o svatbách, posvíceních a jindy poslouchat muziku, ale nutno přiznat, že leckdy pochybné jakosti, právě jako příležitostně zpěvy, jak nám je zanechali lidové písničkáři, např. Vavák, Volný aj. Jen pod okny školy nebo zámku mohli za feudálních dob zaslechnout vážnou hudbu, třeba Mozarta, komorní kvarteto nebo pěknou píseň s průvodem spinetu. O vlivu kostela našel jsem pěkný citát v díle historika Antonína Macáka, který rozebral rožmitálský urbář z r. 1565 v práci „Hospodářský stav rožmitálského panství v druhé polovici 16. století“. Čteme tam: „Pro velkou masu poddaného lidu byl v naší době (16. století) a ještě dlouho později – jedinou kulturní institucí kostel.“ Lid, o jehož vzdělání feudálové nedbali, ani si ho nepřáli, slyšel v kostele pěknou hudbu a zpěv (ovšem byl-li regenschori dobrý a horlivý muzikus a staří kantoři většinou tak bývali), viděl obrazy slušně provedené, též sochy a jiné umělecké výtvořky, které mu byly vzorem k práci. Z kazatelny slyšel výklad v českém, správném jazyku, který vrchnostenská úředníka úmyslně komolili a zesměšňovali. Sami mohli přispět k oslavě svátečního dne, když se naučili u pana kantora hrát na různé nástroje. Učitel Ryba učil rožmitálské hochy hrát snad na všechny hudební nástroje, i na nástroj královský – na varhany. Dožil se krásných úspěchů. Pouze o jednom napsal, že je dobrý trubač, ale po lidech, o jiném, že je dobrý muzikus při míse knedlíků!

Vrátím se ke koledám. Vytýká se, že koledování bývala zakuklená žebrota. Ano, u některých koledníků byla, ale taková, která nejméně ponižovala a přinášela radost. Na koledníky jsme se vždy těšili. Nezůstávali stát za dveřmi, ale v teplé kuchyni byli pohoštěni a zpívali tu své koledy. Naši největší pozornost vzbudil starý jednoruký Burjáněk, jednoruký, se synem slepcem. Snad si mnohý z koledníků nepovšiml, že můj otec zachytil (zapsal) text ba i nápěv leckteré koledy. To bylo před rokem 1895, kdy učitelé sbírali materiál k Národopisné výstavě československé. Ukázky z nich jsou uveřejněny ve vlastivědném sborníčku Lomnicko nad Popelkou, vydávaném redakcí učitele J. J. Fučíka. Je to víc než před šedesáti roky, a dodnes mám některé ty zpěvy i zpěváky z naší malé víscky jako živé před očima, když si o vánočním čase na ně vzpomínám.

Mám ze svého rodného kraje doklad, že umělá koleda znárodněla. V kraji, kde působil „Libušský jemnostpán“, buditel Antonín Marek, v Libuni a jistě i jinde, zpívají (či zpívali?) koledu, kterou uveřejnil J. J. Fučík ve Sborníčku Lomnicko, r. IV., únor 1924, č. 6:

*Veselá koleda počíná dnes,
zpěvy se rozléhá město i ves.
Dětičky sem i tam poskakují,
tetičky, kmotřičky navštěvují.
Hop - hop skočil Jeníček,
za ním hopsá Vašíček,
koledují, prozpěvují
jako jarní slaviček.*

*Matka tu pravila: „Synáčku můj,
u dobrých lidí si zakoleduj.
Pověz jim chudobu matičky své,
oni nám pomohou dobrotivě.“
Hop - hop, skáče Jeníček,
na zad hodil pytlíček,
koleduje, prozpěvuje
jako jarní slaviček.*

Z Libuně.

J. D.

J. D., patrně sběratel, a redaktor J. J. Fučík, pilný historický badatel Lomnicka, patrně ji považovali za lidovou. A je to skladbička umělá a jejím autorem je J. J. Ryba. Jak se dostala ze vzdáleného Rožmitálska na opačnou stranu Čech pod památným poutnickým Tábořem a malebnými Troskami? Odpověď je velmi snadná: Ryba vydal r. 1808 u Bohumila Haase, král. stavovského impressora, drobnou knížku, Kancyonálek pro českauskolnj mládež, v níž je oddíl věnován vánoční době. Na str. 41 má odstavec „Radostný chystot k Wánocem“ a na str. 50 koledu „Sšťastný Kolednjček“. Ta je poměrně dlouhá, má třináct slůh a její obsah je: Chudý chlapec, sirotek, loučil se s maminkou před odchodem na koledu. Matka tu praví: Synáčku můj, u dobrých lidí si zakoleduj. Pověz jim chudobu matičky své, pohni je k pomoci oučinnivé, Chlapci se však nedařilo, tobolka prázdná! Naříkal, že nebude moci přispěti matičce na svátky. Tu prý se vyskytl pacholíček, zdál se mu býti co andělíček. Daroval malému koledníčkovi dukát.

Ryba má k tomu velmi zajímavou poznámku, z níž je i patrné, že koleda má podkladem skutečnou příhodu: Ten pacholíček byl „Hrabátko - dědičný Pán panství N...“, jehož největší radost byla chudým a dobrým dětem, zvláště těm, ježto pilně do školy chodily, pomoci udělovati. Ó nebeské vyrazení nad všechna vyrazení!“ - Má domněnka k tomu: Snad tím hrabátkem myslel Ryba šlechtěného lidumila hraběte Hanuše z Kolovrat-Krakovského-Novohradského, svobodného pana z Újezda, jak zní celé jméno podporovatele všech vlasteneckých podniků té doby, příznivce věd a umění, mecenáš spisovatelů atd. Naši milé paní Boženě dal na cestu na Slovensko 250 zl., tedy na tu dobu sumu dost značnou. Svým poddaným vyplnil každou žádost o podporu jakéhokoliv druhu a rozdával plným rukama. To z toho důvodu, že byl poslední mužský potomek té kolovratovské větve. Jeho příhody s dráteníkem nedaleko Březnice užila Božena Němcová v Podhorské vesnici a Hanuše tam představila jako hraběte Březenského.

Staří kantoři mohli se seznámit se Šťastným koledníčkem ve Štěpnici, příloze vychovatelského časopisu Škola a život, r. V., č. 1, 1859, kde je i s nápěvem a kam ji poslal rožmitálský radák Vincenc Dominik Bíba, profesor učitelského ústavu, pedagogický spisovatel. Podobně jako v libušském znění koledy tak i Bíba má v textu malé změny od znění původního textu. Ryba např.: Hop, hop skáče Honzýček - za ním hubká Wenclíček..., Bíba: Hop, hop skáče Jeníček, za ním hupká Vašíček... Odchylnky nevýznamné.

Jak Ryba podporoval koledování u svých žáků? Pokud se to provádělo slušně, přál to dětem. Neraď však viděl, že se slušné koledování někdy zvrhlo, zvláště u hochů, v uličnictví, povykování a běhání po městě až do pozdních nočních hodin. Takové vybočení z kázně přísně pronásledoval a trestal jak ve škole, tak na městském úřadě, kam neposlušné hochy posílal, a to i k tělesnému trestu, ač byl nepřítelem tělesného trestání mládeže. Četné doklady k tomu máme v Schultagebuchu Rožmitálské farní školy (jeho překlad vyšel péčí Dr. Jana Němečka). Slušné koledování rád viděl a v Kancionálku o oddílu „Radostný chystot k Wánocem“ chválí radostný vánoční čas: „Heysasa - Hopsasa - weselý čas, Zlatičké dětičky! nastává zas: Heysasa! Wánoce za dweřmi gsau, W labutjm oděwu giž giž k nám gdau. Nastanau nám Radowaný - Semto a tam Pobjhánky. Heysasa - Hopsasa Wánoce zas Weselau koledau obdařj nás!“ K tomu pod čarou má poznámku: „Kdožby nepřál nevinné venkovské mládeži té veliké radosti, kterou jí vánoční čas přináší! Jistě tito svátkové jsou jako vlastní slavnost nevinných dětí. K rozmnožení vaší radosti obětuje vám váš dobrý přítel tyto vánoční písně. Zpívejte hodně po česky!“

Zakončím slovy J. J. Ryby: Zpívejte hodně... a přidávám: Ve vánočním období zpívejte naše lidové koledy!

Václav Matoušek, Rožmitál p. Tř.

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

X.

OBRANY KAPITALISMU I.

V této kapitole poněkud odbočíme od dosavadního výkladu a budeme se věnovat teoriím o hospodaření lidstva, které byly vypracovány po vystoupení Marxe a byly nemarxistické. Jsou to učení politických ekonomů kapitalistického světa, která byla hlášána přibližně v časovém rozmezí posledních sto let.

Marx a Engels znali důkladně ekonomická učení, která byla formulována před nimi a na základě kritiky jejich závěrů a podle vlastního zkoumání vytvořili ekonomickou soustavu, jejíž zásady jsme v předchozích kapitolách vysvětlovali. Učení hlásaná před vystoupením Marxe obsahovala vedle některých závěrů Marxem vysoce oceněných i velké množství nesprávných názorů, které žily dále.

Marx a Engels zkonstatovali, že kapitalismus může být poražen jen tehdy, když se boje proti němu zúčastní uvědomělá dělnická třída, která bude mít v ruce teoretickou vědeckou zbraň v podobě důkladného ekonomického rozboru kapitalistické společnosti. Proto také jejich politickoekonomická soustava je účinným učením, namířeným proti zlořádům kapitalismu a proti existenci kapitalistické společenskoeconomické formace vůbec. Mezi politickými ekonomy, kteří vystoupili po Marxovi, byli mnozí, kteří nechtěli rozvádět dále Marxovo učení a shromažďovat nové argumenty proti existenci kapitalismu. Majitelé kapitálu je podporovali v tom, aby dále propracovávali takové teorie, které spíše zakrývají nedostatky kapitalismu a které vyúsťují v uzávěry o tom, že kapitalismus je věčnou ekonomickou formací. Velká většina těchto názorů je prostým opakováním chyb, kterých se dopouštěli političtí ekonomové již před Marxem, a které byly Marxem vyvráceny. Protože tato ekonomická učení hájí zájmy buržoasie, jsou nazývána též *měšťáckou neboli buržoasní politickou ekonomikou*. Pro odlišení od klasické buržoasní politické ekonomie, která byla skutečnou vědou a nesnažila se zakrývat nedostatky soudobého společenského řádu, ba dokonce objevovala příčiny, které vedly k odhalení podstaty těchto nedostatků, je politická ekonomie, která bude předmětem této kapitoly Marxem klasifikována jako *nevědecká a vulgární*.

První z těchto ekonomů byl Francouz *Jean Baptiste Say* (1767—1832). Byl současníkem Ricardovým, ale nesohlasil s jeho názory. Vydal práci „Kurs politické ekonomie“, v níž vychází z učení Adama Smitha, ale zavádí nové prvky. Dělí politickou ekonomii na tři části: 1. výroba, 2. rozdělení, 3. spotřeba a na rozdíl od Ricarda a Smitha tyto tři oblasti od sebe odtrhuje. Je též tvůrcem teorie tří činitelů výroby. Podle ní tři činitelé - práce, kapitál a příroda, vytvářejí tři typy důchodů - mzdu, zisk a rentu. Tím dospívá k tomu, že dělník není za kapitalismu vykořisťován. Dostává za svou práci plnou odměnu a nepřisluhuje by mu více, protože spolu s jeho prací se zúčastní na výrobě i kapitál a půda. Zisk je odměna za práci kapitalisty a renta z půdy odměna za podnikavost vlastníka půdy. Say je též známý svou teorií realisace. Učí, že zboží se vyměňuje za zboží a že pokud dochází k dílčím krizím z nadvýroby, je to vlivem toho, že určitého výrobku je mnoho na trhu. Krize nemůže být nikdy celková. Čím více je zboží na trhu, tím je plynulejší vzájemná výměna. Výroba se proto prý neděje pro zisk (který, jak je nám známo, je hlavním motivem kapitalistické výroby), ale pro spotřebu. Sayovo učení se tedy snaží setřít ostrý rozdíl mezi mzdou dělníka a bezpracným důchodem kapitalisty a odmítá zisk jako hlavní motiv výroby.

V Anglii vystoupil na rozhraní 18. a 19. stol. známý buržoasní ekonom *Thomas R. Malthus* (1766—1834), který vychází také z učení Smithova. Nejznámější z jeho učení je tzv. populační zákon. Zabývá se otázkou, proč tolik lidí v kapitalistické společnosti žije v bídě a nedostatku. Příčinu hledá naprosto nesprávně v domnělém rozdílu mezi rychlostí růstu výroby životních potřeb a

počtu obyvatelstva. Tvrdí, že lidstva přibývá řadou geometrickou, zatím co výroba životních potřeb roste řadou aritmetickou. Doporučuje proto, aby lidé sami dobrovolně omezovali svůj přírůstek. Pokud tak neučiní, zasáhne prý příroda sama válkou, epidemiemi a hladem. Pravdivé je na této teorii pozorování růstu absolutního zbídačování pracujících, o němž jsme mluvili již dříve. Ale výklad, že příčinou tohoto zbídačování je příliš rychlý přírůstek obyvatelstva, je naprosto falešný. Pozoruhodná je skutečnost, že tato teorie, jsouc využita podněcovateli války, zaujímá dnes svoje místo v některých amerických kruzích, které takto odůvodňují nutnost nové války.

Malthus popírá Ricardovu teorii hodnoty (pracovní teorii, podle které výše hodnoty závisí na množství práce) a místo ní staví teorii, podle které hodnota zboží závisí na výši výrobních nákladů. Výšku těchto nákladů určuje opět hodnota výrobních činitelů. Úplně tak pomíjí existenci nadhodnoty a zisk podle něho vzniká při prodeji.

Podobně i *James Mill*, Malthusův současník nesohlasí plně s Ricardovou teorií hodnoty. Rozvádí ji v tom smyslu, že i neživá práce, ztělesněná v konstantních složkách vytváří hodnotu. Tím bychom konečně dospěli k tvrzení, že vlastně výrobní prostředky jsou také tvůrci hodnot. Ve skutečnosti, jak víme, je hodnototvornou pouze práce a zhmotnělá práce z konstantních složek pouze přechází za působení pracovní síly do nového výrobku.

Všechny tyto teorie byly konečně zaměřeny k tomu, aby dokázaly, že neexistuje vykořisťování dělníka kapitalistickým. Stejný cíl měla i tzv. abstenenční teorie, kterou hlásal anglický národohospodář *Nassau William Senior* (1790—1864). Při hospodářském životě zná jen dva činitele - kapitál a práci. Vidí v nich dvě formy obětí. Dělník přináší oběť tím, že obětuje svůj čas a námahu, aby pracoval, a kapitalista se obětuje svou zdrženlivostí, kterou dokáže, že peníze neutratí podle svých choutek, ale použije jich ve výrobě. Obě tyto oběti mají prý svou náležitou odměnu, která se jednou nazývá mzda a podruhé zisk.

Významné místo ve vulgární politické ekonomii zaujímá německá tzv. *historická škola*. Vznikla za zvláštních podmínek vývoje kapitalismu v Německu, který proti ostatní Evropě vznikl opožděně a ne tak bouřlivou změnou feudálních vztahů ve vztahy kapitalistické. Klasická anglická buržoasní politická ekonomie neměla nikdy v Německu valného vlivu, což také zanechalo stopy na německém ekonomickém učení. Historická škola navazuje přímo na vulgární ekonomii.

Za předchůdce německé historické školy možno považovat *Friedricha Listu*. Kritikuje anglickou klasickou buržoasní politickou ekonomii a označuje ji za kosmopolitní. Pokládá za chybu, že ignoruje zvláštnosti vývoje v jednotlivých zemích. Píše dílo „Nacionální systém politické ekonomie“. Z názvu samého vyplývá, že vyzdvihuje národní zvláštnosti ekonomických jevů v Německu. Vystupuje přitom proti světové dělbě práce, která se tehdy pod vlivem rozvoje zahraničního obchodu začala prohlubovat a zastává stanovisko samostatného rozvoje národních ekonomik. Přitom pokládá německý ekonomický vývoj za typický příklad harmoničnosti v hospodářství.

Vlastní představitelé německé historické školy byli: *W. Roscher*, *B. Hildebrand* a *K. Knies*. Všichni žili v druhé polovině 19. stol. Od Listy převzali kritiku anglických ekonomických klasiků. Zastávají také stanovisko, že politická ekonomie je národní věda. V dalším má jejich učení tyto hlavní črty:

Předně považují politickou ekonomii za vědu, jejímž úkolem není pozorované jevy vysvětlovat, ale prostě popisovat. Přitom popisují hospodářský život své země historicky - proto jsou také nazýváni historickou školou - nepoužívají však své historické metody k tomu, aby z dlouholetého vývoje ekonomie dedukovali jakékoli zákonitosti.

Dále věnují značné úsilí tomu, aby dokázali, že kapitalismus organicky vyrostl z feudalismu. Popírají, že by kapitalismus povstal v boji proti feudalismu. Jsou pod vlivem národní zvláštnosti vzniku německého kapitalismu, který se dostal k vládě bez krvavé revoluce, k jaké došlo např. ve Francii. Německá buržoasie volila raději kompromis a feudály a rozdělila se s nimi o moc. Historická německá škola popírá rozhodně nutnost jakýchkoli revolučních převratů.

Další typickou vlastností učení historické školy je, že považuje soukromé vlastnictví za věčnou instituci. Pokud v rámci svého historického výkladu připouští nějaký vývoj vlastnictví, pak jde jen o vývoj kvantitativní.

Od roku 1805 do roku 1875 žil v Německu *Karl Johann Rodbertus*. Byl prostým regionálním úředníkem, ale v rušných dobách kolem roku 1848 se stal poslancem Pruského sněmu a později pruským ministrem výchovy. Věnoval se studiu ekonomických problémů. Zásadou jeho učení bylo, že správné hospodaření je „sociální, monarchické a národní“. V tom je typicky pod vlivem vlády, v níž zastával místo ministra. Dopouští se dále podobné chyby, jako dříve zmíněný J. B. Say, když tvrdí, že „renta, zisk a mzdy jsou součástmi národního důchodu, produkovaného sjednocenou organickou prací pracujících celé společnosti“. Přitom považoval za pracující i majitele kapitálu a velkostatků. Tím znemožňuje vysvětlení vykořisťování. Své tvrzení podporuje ještě názorem, že „mzdy jsou jen tou částí národního důchodu, která byla dělníky vytvořena“. Tento názor v podstatě znamená, že dělník nemá právo na vyšší mzdu, než je ta, kterou mu právě v daném okamžiku majitel kapitálu chce platit.

Velmi významným směrem v nemarxistické politické ekonomii jsou zastánci *subjektivní teorie hodnoty*. Podle této teorie je hodnota dána užitečností výrobku. Mezi první zastánce patří *Wiliam Stanley Jevons* (1835–1882). Narodil se v Liverpoolu a studoval i žil, s výjimkou jedné delší cesty do Austrálie, celý život v Londýně. Z počátku se věnoval matematice, a teprve později studoval ekonomii. Jeho první známější spis je „Všeobecná matematická teorie politické ekonomie“. Zde vychází z názoru, že užitečnost zboží je hlavním měřítkem jeho hodnoty. Problém rozebírá matematicky podle these, že „stupeň užitečnosti každého zboží je souvislou matematickou funkcí“. Není možné tvrdit, že matematický přístup k věci je vždy nesprávný. Rozhodně však musí předcházet důkladný a všestranný rozbor faktů při použití jiných metod. Matematická metoda, použitá v politické ekonomii má za následek, že zkoumání zůstane na povrchu jevů, neprotrpí k jejich podstatě a vede k nesprávným závěrům.

Jevons zůstává i v dalších pracích věren svému názoru. Hlavní dílo „Teorie politické ekonomie“ začíná slovy: „hodnota závisí výhradně na užitečnosti“. Ve svých pracích o měně a financích se zabývá rozsáhlými úvahami o vlivu slunečních skvrn na hospodářské krize. Je to naprosto subjektivní teorie, podle které sluneční skvrny mají vliv na náladu člověka, a ta opět ovlivní hospodářskou situaci. S tímto podivuhodným a naprosto nesprávným výkladem se setkáváme ještě i u ekonomů pozdější doby. Porovnáme-li tuto teorii s Marxovým výkladem podstaty hospodářských krizí, které známe z minulých kapitol, plně pochopíme její nesmyslnost.

Subjektivní teorii hodnoty nehlouběji rozvedla tzv. *rakouská škola*. Jejímí hlavními představiteli jsou rakouští ekonomové *Eugen Böhm-Bawerk* (1851–1914) a jeho současníci *F. Wieser* a *K. Menger*. Používají tzv. Gossenova principu klesající intenzity potřeb. Podstata tohoto principu vyplývá z příkladu:

Hladovému člověku je postupně předkládán chléb. Prvního kusu si velmi cení - jeho užitečnost posuzuje nadměrně. Další a další kusy mají pro něho menší užitečnost. Ten poslední kus, který je ještě schopen konsumovat, má pro něho také jistou užitnou hodnotu. Tato užitečnost je nejmenší, jakou kterémukoli z předložených kusů přisoudil. Podle zastánců rakouské školy je právě tato nejmenší užitečnost ta, která určuje hodnotu. Říkáme proto, že vycházejí z principu *hraničního užítu*, a proto nazýváme celou rakouskou školu školou teorie hraničního užítu neboli *školou marginální*.

Gossenův princip je v podstatě správný jako pojem z psychologie, ale ne jako vědecká kategorie politické ekonomie. Je to princip posuzující potřeby člověka z nejuvňše subjektivního hlediska, a proto nemůže nikdy sloužit jako podstata výkladu tak objektivního ekonomického pojmu, jako je hodnota.

Otázka přenášení subjektivních forem posuzování je hlavní chybou celé rakouské školy a obráží se v jejich teoriích zisku, rozdělování atd. Popírají jakoukoli měnlivost způsobu hospodaření lidstva a vůbec neuznávají existenci nadhodnoty. Jejich psychologická subjektivní metoda je vede k tomu, že odmítají možnost zasahovat do hospodářského dění prostřednictvím státní moci, protože by to nutně musilo vždy odporovat subjektivnímu názoru určitých lidí a zásahy by byly vždy protipřirozené. V tomto smyslu se stali zakladateli všech pozdějších teorií, které bojují proti jakémukoli způsobu řízení hospodářství státem a jmenovitě ostře útočí na metodu plánování, uplatňovanou ve státech s novým společenským řádem.

Inž. V. a Z. Červený

Doba očima kněze

SÍLY ŽIVOTA, DOBRA A LÁSKY ZVÍTĚZÍ

První den v kalendáři je dosud bílý nepopsaný list s červenou sváteční jedničkou v záhlaví. A za ním následují již dny všední s černými číslicemi. Všechny jsou dosud čisté, bílé, ty listy v kalendáři a my, když z nich vytrhujeme první, se sami sebe tážeme, co asi za tou bílou plohou stojí. Jaký obsah, jaké činy, jaké události. A nám se zdá plným právem, že všechny ty bílé listy s červenými i černými číslicemi jsou samými otazníky, které Bůh klade člověku. Tolik je otázek, na které máme odpovídat. Bohu, našemu Stvořiteli a člověku - našemu bližnímu. Svému národu, vlasti a zase celému lidstvu. Bůh, člověk, národ, lidstvo se tě vážně táží a ty máš odpovídat.

Bílá plocha je svět možností a ty ji máš naplnit životem a tak ji proměnit ve skutečnost. Neznámou zemi časem máš naplnit myšlenkami, city, vůlí a hlavně činy. Ty i já - všichni víme, že tyto otázky jsou adresovány každému člověku, že každý stojí před nimi v nejistotě a třeabas i v rozpacích, ale marnost nad marností, odpovědět musí každý. Odpovědět musí i každý národ, celé lidstvo. Půjde jen o to, jaká ta odpověď bude. Zalíbí se

tvá odpověď Bohu, bude užitečná člověku, bude prospívat celému lidstvu, které rok od roku, po staletí kráčí za velkými etickými cíly? Bude tvůj příspěvek sloužit dobru nebo zlu, kráse nebo ošklivosti, pravdě nebo lži?

Byli bychom licoměrníky, kdybychom chtěli dnes, na prahu nového roku, tvrdit, že všechno je v pořádku, že většina důležitých otázek je rozřešena a že my se můžeme jen těšit a radovat z toho, co nám přinese budoucnost. Naopak, my musíme velmi skromně přiznat, že na zemi není ještě vše tak, jak bychom na ní jako křesťané chtěli mít. Vztah lidí, vztah celých národů mezi sebou není uspokojivý. Ve světovém soužití nebyly rozřešeny hlavní otázky, bez kterých nemůže lidstvo žít.

Zůstává skutečností, že svět je rozdělen. Obě jeho části mají jiná sociální, hospodářská a politická zřízení. To by ovšem ještě nebylo na překážku. Vždyť jako jednotlivci jsme také různí lidé, máme nejodlišnější povahové vlastnosti a přece si rozumíme, spolupracujeme a docházíme často k rozumným, správným a dobrým závěrům.

Mezi národy a státy jsou vztahy složitější. Tady víme, že to jde těžce, ale opět o všech věcech rozhodují lidé. Bůh učinil přece člověka svobodného na veškerém rozhodování. Ovšem zde rozhodují již masy, národy, nikoliv jen jednotlivci.

Rozřešení nejdůležitějších světových otázek je i dnes možné. Nezbytné je, aby obě strany jednaly a měly dobrou vůli se dohodnout. Rozhodující nakonec bude, které řešení těchto otázek získá většinu světové veřejnosti. Světový mírový tábor v čele s Sovětským svazem zdůrazňuje potřebu jednání a dobré vůle. To za poprvé. Za druhé je jasné, že opravdovou bezpečnost a mír nezajistí žádné skupinové válečné, vojenské a politické aliance, nýbrž vzájemně zajištěná kolektivní bezpečnost.

Avšak ke kolektivní bezpečnosti lze dojít jediné cestou uklidňování světového mezinárodního napětí. K tomu lze dospět jediné postupným odzbrojováním. Bez určité, třebaš sebelepší dohody o odzbrojení nemůže být učiněn úspěšný začátek k uklidňování světového napětí. Odzbrojení je nezbytným klíčem k řešení dalších politických problémů. Mluvíme-li však o odzbrojení, musíme hlavně důraz klást na opatření k zákazu nejnebezpečnějších zbraní masového ničení, kterými jsou v první řadě jaderné zbraně všeho druhu. Tady musíme vidět cíp, za který musíme více odzbrojení uchopit.

Je dobře známa neochota západních velmocí odvrátit úžasně nebezpečí, které plyne z výroby, hromadění a pokusů s atomovými zbraněmi. Sovětský svaz, aby učinil počátek, dobrovolně ukončil pokusy s atomovými zbraněmi a vyzval ostatní atomové velmoci, aby jeho příklad následovaly. Zároveň však je upozornil, že by v pokusech musel pokračovat, kdyby obě mocnosti - USA a Velká Británie - rovněž neskoncovaly s konáním pokusů. Zatím co Sovětský svaz s konáním pokusů na dlouhou dobu ustal, naopak Velká Británie i USA počet sérií atomových pokusů ještě zvýšily.

Každý soudný člověk vidí, že tyto obě mocnosti se snaží znemožnit zastavení pokusů komplikováním celé věci požadavky, které jejich prohlášením o ochotě zastavit tyto zkoušky berou všečen smysl. To vyplývá z první z toho, že navrhuje zastavit pokusy na jeden rok, tj. na dobu, která je nutná pro přípravu k další sérii pokusů. Dále z toho, že zastavení zkoušek na tuto dobu podmiňuje řešením dalších otázek odzbrojení, ačkoliv samy znemožňují každé řešení otázky odzbrojení.

Nepoctivé machinace západních mocností tohoto druhu bylo lze pozorovat také při konferencích, konaných v Ženevě. To bylo patrné jak na konferenci o možnosti zastavení nukleárních pokusů, tak na konferenci o zamezení náhlého, nepředvídaného útoku. Na obou těchto konferencích bylo možné pozorovat, že USA a Velká Británie nešlo o řešení dané otázky, nýbrž spíše o její komplikování. Obě mocnosti se snažily obmezit jednání jen na otázky kontroly. Avšak kontrola bez učiněných opatření je jen prázdným gestem, které nic neřeší. Tento postoj vlády USA se projevil také k návrhu Sovětského svazu na mírové využití kosmického prostoru, které se rovněž stává aktuálním.

Ve světovém měřítku však lze konstatovat, že jak lidové masy, tak i mnozí odpovědní politici by uvítali ja-

kékoliv úspěšné jednání o zákazu atomových zbraní. Je to patrné dokonce i v samých USA, kde vládnoucí republikánská strana, jejímž mluvčím je vedle presidenta Eisenhowera především sám J. F. Dulles, utrpěla ve volbách guvernerů a do kongresu zdrcující porážku. Tato porážka je znamením, že i poměrně nezkušený, politikou se nezabývající americký občan začíná být znepokojen hazardní hrou tak zavilých nepřátel míru, jako je dosavadní státní sekretář. „Národní rada pro rozumnou nukleární politiku“ shromáždila ve Spojených státech desítky tisíc podpisů prostých Američanů i významných osob vědeckého, církevního a politického světa proti dosavadní provokativní politice vlády USA.

Konečně i v samotném Severoatlantickém paktu přibývá hlasů, přimlouvajících se za rozumné řešení atomového problému. Jsou to především zástupci malých zemí, zvláště Skandinávie, kteří sledují se sympatiemi nově upravený plán Rapackého na vytvoření bezatomového pásma ve střední Evropě. Tento realistický plán vychází totiž vstříc západnímu volání po účinných kontrolních opatřeních. Sympatie k nové modifikaci plánu Rapackého se projevily za jeho návštěvy v Norsku. Na druhé straně je jistě charakteristické, že západní Německo si znovu pospíšilo, aby také novou variantu Rapackého plánu prohlásilo za nepřijatelnou.

Nelze podceňovat nebezpečí, které hrozí světovému míru ze šíleného zbrojení. Zvláště je to západoněmecký imperialismus, který v plné dohodě s vládnoucími kruhy USA znemožňuje vytvoření ovzduší bezpečnosti a jistoty ve střední Evropě. Není pravda, co tvrdí o NSR oficiální kruhy zemí Severoatlantického paktu. Ty vydávají NSR za demokratický stát, který skoncoval s nacistickou a militaristickou minulostí.

Avšak přes tyto skutečnosti nemusíme docházet k pesimistickým záměrům. Pevně doufáme, že nikoliv zlo, nýbrž dobro, nikoliv válka, nýbrž mír budou vítězi. Dnešní situace ve světě je jiná nežli byla ještě před takovými dvaceti lety. V zásadě se změnil poměr sil ve prospěch světových sil míru. Na stráž míru bdí takové dvě světové velmoci, jako je SSSR a Čína a mnoho jiných států. V Evropě, Asii, Africe přibývá zemí, které nechtějí spojit svůj osud s hazardérskou, nelidskou a protikřesťanskou politikou imperialistických mocností. Starý kolonialismus umírá na celém světě, zvláště v Asii a Africe. Protikoloniální národně osvobozené hnutí je rovněž významným bojovníkem proti zlým úmyslům militaristů. Vznikají nové samostatné státy v Africe, jako je Ghana nebo Guinea. Konfederace těchto dvou států je důkazem, že afričtí národové rozeznávají odkud jim hrozí nebezpečí.

Aktivní obrana míru proti jeho otevřeným i záludným nepřátelům je věcí světové veřejnosti. K jejím silám se přidružují také milionové masy katolíků, které vědí, že válkou se nic nerozřeší, nýbrž že válka je vždy spojením zla, hříchu, sobectví a nelásky. Hlavním cílem nás všech je tedy vyloučit válku jako prostředek řešení sporných otázek. Triumf bliženské lásky vyžaduje od nás pevné odhodlání pokračovat ve velkém a dobrém boji se silami nenávisti, zla a zkázy, kterou představuje moderní válka...

NÁŠ ZÁPISNÍK

MUTANDA IN DIRECTORIO AN. 1959

Martius

Die 2. feria 2. et die 12., feria 5. omittitur collecta pro Papa.

Die 12. Martii collectae imperatae dicuntur.

October

Die 28., feria 4. Ss. *Simonis et Iudae App.*, d. 2. cl.

Missa pr. Gl. Or. 2. pro Papa (etiam in Ms. cantata), o. c. Cr. Prf. de App.

November

Die 4., feria 4. S. *Caroli Ep. Cf.*, dupl.

Missa Gl. Or. 2. Ss. *Vitalis et Agricola*, 3. pro Papa (quae dicit. etiam in Ms. cantata), o. c.; sine Cr. Prf. commun.

REKREAČNÍ A LÉČEBNÁ PÉČE CHARITY — ZIMNÍ SEZÓNA 1958—1959

V zimní sezóně je připravena rekreace, event. lázeňské léčení v těchto lázních a rekreačních střediscích: Janské Lázně (Krkonosy), zotavovna ČKCh „Marianum“; Dol. Smokovec (Vysoké Tatry) - zotavovna slovenské Karity; Poděbrady, léčebný dům „Charita“.

Zimní sezóna potrvá od začátku ledna do konce dubna 1959.

Přihlášky přijímá a informace podává Česká katolická Charita, rekreační oddělení v Praze II, Vladislavova 12. Telefon 24 29 00.

Průčelí Sladkovského sálu Obecního domu hlavního města Prahy, slavnostně vyzdobené vklíněnými státními vlajkami Československé a sovětské, pod textem modlitby „Da propitius pacem in diebus nostris“ uvítalo čelné představitele našeho katolického duchovenstva na zasedání rozšířeného Ústředního výboru CMV KD dne 10. prosince 1958.

V úvodu slavnostní části pořadu představil se pěvecký soubor nevidomých chovaneček ústavu České katolické Charity z Brandýsa nad Labem. Toto těleso, známé z mnoha pohostinských vystoupení svou vysokou uměleckou úrovní, svým vhodně voleným programem, podtrhlo nejen vůli, ale i nutnost žít „pospolu každého času“ se svými přáteli, v práci, v lásce a v míru.

Slavnostní část pořadu zahájil místopředseda CMV KD pověřenec Dr. Alexandr Horák. Slavnostní řečník, předseda CMV KD, ministr Dr. Josef Plojhar připomněl přítomným tři výročí, která letos na tomto zasedání vzpomínáme. Je to v prvé řadě 40. výročí vzniku samostatnosti Československé republiky a svržení habsburské monarchie. Dnes, kdy můžeme hlásat svobodně plnou pravdu, si jasně uvědomujeme, že zásluhu o naši samostatnost má jedině a pouze český a slovenský lid. Všechny dřívější informace bylo klamání lidu, zneuctění jeho práce a boje a současně snaha, přiznat zásluhu jednotlivcům doma nebo za hranicemi. A byla to právě Velká říjnová socialistická revoluce, která ukázala širokým masám nejen v Rusku, že strůjcem dějin je lid a ne jednotlivci. Slavnostní řečník vzpomněl stávkou dne 14. října v Českých Budějovicích, které se také sám zúčastnil jako sextán gymnasia, která měla za úkol svrhnout pouta monarchie a položit základy Československé republiky. Zatím co lid se radoval a objímal, vyvěšuje prapory, našli se již ti, kteří tajně schůzovali a radili se, jak svést český lid na nesprávnou cestu. Jak šťastný by byl vývoj a zcela odlišná mezinárodní situace, kdybychom již tehdy byli nastoupili cestu jako dnes. Zatím jeho výsledkem byl jeden milión nezaměstnaných, kapitalistické zlo a šest let nacistické okupace a utrpení celého národa, což jest druhé výročí, kterého dnes vzpomínáme, totiž 20 let potupného Mnichova. Když politika první republiky hanebně zklamala, bylo šest let nacistické nadvlády pro nás tvrdou školou a poučením, za které katolíti věřící i duchovní platili svými životy. V té chvíli nouze a utrpení jsme si všichni uvědomili, že jediným naším upřímným přítelem je Sovětský svaz. Proto v této chvíli vzpomínáme s velikou láskou a vděčností ještě třetího výročí, tj. 15 let uzavření československo-sovětské smlouvy o přátelství a vzájemné pomoci a spolupráci. Sovětský svaz, který k nám přišel jako přítel a osvoboditel, nám podal ihned pomocnou ruku, abychom na troskách okupantské minulosti mohli začít budovat. A výsledek? Dnes můžeme vděčně konstatovat, že díky jeho pomoci v různých oborech vědy a techniky jsme v nejednom případě na páté, ve zdravotnictví pak na předním místě ve světovém měřítku. Díky přátelství Sovětského svazu stal se náš stát, ač nevelký rozlohou a počtem obyvatel, v nejednom směru, ať na poli politickém, hospodářském či kulturním — světovou velmocí. Náš letošní úspěch z Bruselu to ověřuje.

Naši kněží, vyšlí z lidu, sdílí jeho osudy a s lidem se radují z rozkvětu naší vlasti. Naši kněží, kteří jsou součástí národní pospolitosti, nejen vítají, ale svými podněty přispívají k jasným výhledům na naši další velkou a radostnou cestu.

Spontánním potleskem projevíli všichni přítomní živý souhlas, vědomí si velikého významu svého poslání i odpovědnosti v budování šťastného zítřka.

V dalším pořadu slavnostního zasedání vyslechli přítomní poutavé líčení účastníků cesty do Sovětského svazu, pořádané Československým výborem obránců míru. Nejdříve kanovníci Dr. L. Škoda, Petr Franta a Dr. Štefan Zárecký podmanivě vyjádřili své dojmy ze země přátel nejbližších.

Poté generální tajemník CMV KD prof. J. Beneš přečetl

ujištění o našem vděku a věčném přátelství, jež zasílá shromáždění sovětskému velvyslanci Ivanu Timochjeviči Grišinovi. V dopise panu ministru školství a kultury, panu Dr. Františku Kahudovi, který byl současně odeslán shromážděným duchovenstvem, je vzpomínáno v předvečer uzavření čs.-sovětské smlouvy nejen nesmírných obětí, které přinesl sovětský lid ve Velké vlastenecké válce, aby porazil fašismus, ale také toho faktu, že československo-sovětské přátelství nám zaručuje nynější i budoucí život v míru. Jako jeden ze států tábora míru, vedeného Sovětským svazem, jsme zbaveni provždy nejistoty o naši budoucnost, která je budoucností radostného života v blahobytu a míru. Tím, že náš lid po vzoru Sovětského svazu nastoupil cestu budování nového společenského řádu, který odstraní vykořisťování člověka člověkem a postavil péči o člověka na první místo všech starostí lidské společnosti, dostává se našemu životu nové náplně a vyšší úrovně. Katolíti kněží, pečující o duševní blaho našich katolických věřících občanů, budou po boku našeho lidu usilovně bojovat za společný cíl, kterým je život v míru a nejen modlitbou, ale i usilovnou prací dosáhnout, aby sobecký imperialismus a hrstka válečných palíčků nemohla již nikdy rozpoutat bratrovražednou válku, jež by ve své krvi utopila milióny nevinných lidí.

Slavnostní zasedání ukončil svým projevem místopředseda CMV KD prelát Antonín Stehlík, kapitulní vikář pražský. Uvedl další podnětné důvody, proč katolické kněžstvo vzpomíná tak významného výročí přátelské smlouvy. Citoval sv. Tomáše, jenž rozdělil přátelství na dvě kategorie: utilis a honestae. Naše přátelství se západními velmocemi do nebláhého roku 1938 přinášelo užitek pouze západním kapitálovým účastem na našem hospodářství, kdežto dnes oslavujeme výročí přátelské smlouvy se Sovětským svazem, přátelství to opravdu vznešeného, kde se dva sdružují k nezištnému cíli, k prospěchu všeho lidu.

Po polední přestávce pokračovalo shromáždění v pracovní části zasedání. Generální tajemník CMV KD prof. J. Beneš dokázal, jak dopis, který byl dán k diskusi všem občanům naší vlasti, je přínosem neustále se zvyšující životní úrovně našeho lidu. My, katolíti kněží, sdružení v CMV KD, se radujeme z těchto úspěchů a přihlašujeme se jako občané našeho milovaného státu s naším věřícím lidem k budování a dovršení vznešeného cíle, který byl pětiletým hospodářským plánem vytyčen.

Zvláště budeme v roce 1959:

1. sledovat vývoj mezinárodní situace, podle svých možností navazovat styky s našimi přáteli v zahraničí a odhalovat nekalé cíle fašismu a znovuožívání nacismu v západním Německu,

2. zaktivisujeme členy Diecézních mírových výborů a zaměříme se k získání nových pracovníků, zvláště mezi mladšími spolupratry, prostřednictvím vikariálních a děkanských tajemníků,

3. budeme ještě více působit na své spolupratry, aby ve své pastorační činnosti přesvědčovali věřící lid, že svědomitým plněním svých povinností křesťana a občana lidově demokratického státu nejlépe bojuje za udržení světového míru,

4. budeme pomáhat k dobudování socialismu našeho venkova, zvláště přesvědčováním dosud soukromě hospodářících rolníků, o výhodách společného hospodaření. Toto usnesení bylo jednohlasně přijato ÚV CMV KD.

Generální tajemník poté zevrubně informoval ústřední výbor o veškeré činnosti hnutí katolického duchovenstva za poslední dobu.

Četnými diskusními příspěvky byl zakončen pořad pracovní části zasedání a představitelé našeho katolického mírového hnutí odcházeli pod hlubokým dojmem varovného výkřiku závěrečné řeči místopředsedy poverenika Dr. Josefa Lukačoviče: *Nebe zakazuje myslet na novou válku.*

V pondělí dne 15. prosince 1958 se konalo zasedání Slovenského CMV KD v Bratislavě, na němž hlavní projev přednesl pověřenec Dr. Josef Lukačovič. Zasedání se zúčastnila delegace předsednictva ústředního výboru CMV KD.

V. Z.

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

DIECÉSE KRÁLOVÉHRADECKÁ

Významení:

Biskupský notář:

Pecháček Karel, interkalární administrátor v Úsobí. N. E. 1816 z 1. 8. 1958.

Kubelka Josef, interkalární administrátor ve Svatém Kříži. N. E. 1816 z 1. 8. 1958.

Expositorium canonice:

Novák Josef, interkalární administrátor v Dolní Krupě. N. E. 1816 z 1. 8. 1958.

Štěrba Cyril, farář ve Rtyni v P. N. E. 2039 z 26. 8. 1958.

Jmenování:

Schovanec Josef, interkalární administrátor v Poděbradech, biskupským vikářem vikariátu Poděbrady. N. E. 2200 z 1. 10. 1958.

Ustanovení:

Nývlt Václav, interkalární administrátor v Lovčicích, excurrendo administrátorem v Běrunicích. N. E. 2016 z 1. 8. 1958.

Koudełka Štěpán, interkalární administrátor v Ostružně, excurrendo administrátorem v Samšině. N. E. 2040 z 1. 9. 1958.

Maceček Michael, farář v Hněvčevsi, excurrendo administrátorem v Dohaličkách. N. E. 2408 z 1. 11. 1958.

Šroufek Stanislav, interkalární administrátor v Broumově, excurrendo administrátorem v Martinkovicích. N. E. 2485 z 15. 11. 1958.

Landa Josef, interkalární administrátor ve Špindlerově Mlýně, interkalárním administrátorem v Ruprechticích. N. E. 2486 z 15. 11. 1958.

Landa Josef, interkalární administrátor v Ruprechticích, excurrendo administrátorem v Heřmánkovcích. N. E. 2487 z 15. 11. 1958.

Špinler Petr, interkalární administrátor ve Věstarech, interkalárním administrátorem ve Vrchlabí. N. E. 2488 z 15. 11. 1958.

Špinler Petr, interkalární administrátor ve Vrchlabí, excurrendo administrátorem ve Špindlerově Mlýně. N. E. 2489 z 15. 11. 1958.

Špinler Petr, interkalární administrátor ve Vrchlabí, excurrendo administrátorem v Dolní Branně. N. E. 2490 z 15. 11. 1958.

Lakomý Vladimír, interkalární administrátor v Ruprechticích, interkalárním administrátorem v Šonově. N. E. 2491 z 15. 11. 1958.

Seidl Rudolf, kaplan v Ústí n. Orli, interkalárním administrátorem v Knapovci. N. E. 2529 z 15. 11. 1958.

Seidl Rudolf, interkalární administrátor v Knapovci, excurrendo administrátorem v Horní Dobrouči. N. E. 2530 z 15. 11. 1958.

Seidl Rudolf, interkalární administrátor v Knapovci, excurrendo administrátorem v Ostrově. N. E. 2531 z 15. 11. 1958.

Grubner Ladislav, interkalární administrátor ve Vilémově, excurrendo administrátorem v Běstvině. N. E. 2532 z 15. 11. 1958.

Přeložení na trvalý odpočinek:

Daněk Josef, č. kons. rada a farář v Žiželicích, přeložen dnem 15. 10. 1958 na trvalý odpočinek. N. E. 1919.

Římek František, č. kons. rada a farář v Dohaličkách, přeložen dnem 30. 9. 1958 na trvalý odpočinek. N. E. 2057.

Krpálek František, č. kons. rada a farář v Kácově n. S., přeložen dnem 31. 8. 1958 na trvalý odpočinek. N. E. 2086.

Čech Josef, č. kons. rada a interkalární administrátor v Damníkově, přeložen dnem 30. 9. 1958 na trvalý odpočinek. N. E. 2117.

Úmrtí:

Zacha František, os. děkan a interkalární administrátor v Šonově, zemřel dne 13. září 1958. N. E. 2142.

Košnar Josef, interkalární administrátor v Běstvině, zemřel dne 25. září 1958. N. E. 2204.

DIECÉSE ČESKOBUDEJOVICKÁ

Ustanovení:

Preisler Jan, administrátor, Dolní Cerekev, administrátorem v Mnichu (okres Kamenice n. L.) od 1. 9.

1958 (č. 1576/58) a excurrendo administrátorem v Deštné u Soběslavě (okres Kamenice n. L.) od 1. 12. 1958 (č. 2233/58).

Pacík Jan, administrátor ve Staněticích, administrátorem v Žirovnici (okres Kamenice n. L.) od 1. 9. 1958 (č. 1577/58).

Matějů Václav, farář, Mnich, administrátorem v Kamenici n. Lipou (okres Týž) od 1. 9. 1958 (č. 1579/58).

Skala Josef, farář, Žirovnice, administrátorem ve Staněticích a excurrendo administrátorem v Milavči a Úboči (okres Domažlice) od 1. 9. 1958 (č. 1580/58).

Kříž Jan, administrátor, Kasejovice, administrátorem v Myslívě (okres Horažďovice) a excurr. administrátorem v Nicově (okres Klatovy) od 15. 9. 1958 (č. 1657/58) a od 15. 10. 1958 ustanoven administrátorem v Dolní Cerekvi (okres Jihlava) (č. 1991/58).

Šorna Josef, farář, Hvoždany, excurr. administrátorem v Budislavici (okres Blatná) od 15. 9. 1958 (č. 1659/58).

Pataký Štěpán, administrátor, Myslív, administrátorem v Malém Boru a excurr. administrátorem ve Střelských Hošticích (okres Horažďovice) od 15. 9. 1958 (č. 1660/58).

Vystrčil Karel, farář, Lnáře, excurr. administrátorem v Kasejovicích (okres Blatná) od 15. 9. 1958 (č. 1661/58).

Vojáček Ladislav, administrátor, Horní Záhoří, excurr. administrátorem v Chřešovicích (okres Písek) od 1. 10. 1958 (č. 1749/58).

Nakládal Dominik, administrátor, Věžná, administrátorem v Pošné (okres Pacov) od 1. 11. 1958 (č. 1992/58).

Uhlíř František, administrátor, Pošná, administrátorem ve Věžné a excurr. administrátorem v Cetorazi (okres Pacov) od 1. 11. 1958 (č. 1993/58).

Suchánek Jindřich, administrátor, Počátky, administrátorem v Myslívě (okres Horažďovice) a exc. administrátorem v Nicově (okres Klatovy) od 1. 11. 1958 (č. 2063/58).

Noska Josef, děkan, Týn n. Vlt., administrátorem ve Zbytinách a excurr. administrátorem v Cudrovicích a Křišťanově (okres Prachatice) od 1. 11. 1958 (č. 2092/58).

Štěpán Václav, administrátor, Katovice, administrátorem v Týně nad Vltavou a excurr. administrátorem v Neznašově (okres Týn n. Vlt.) od 1. 11. 1958 (č. 2093/58).

Lang Jakub, administrátor, Vlachovo Březí, excurr. administrátorem v Husinci (okres Prachatice) od 1. 11. 1958 (č. 2095/58).

Vrba Jan, os. arciděkan a administrátor, Písek, administrátorem v Počátkách (okres Kamenice n. L.) od 1. 11. 1958 (č. 2085/58).

Kajtmán František, ThDr., rektor kostela Sv. Kříže v Písku, administrátorem v Písku (okres Týž) a bisk. vikářem města a vikariátu píseckého od 15. 11. 1958 (č. 2153/58).

Šmíd Martin, administrátor, Černá v Pošumaví, administrátorem v Katovicích a excurr. administrátorem v Kraselově (okres Strakonice) od 16. 11. 1958 (č. 2154/58).

Vála Antonín, farář v. v., Senohraby, duchovním správcem v Dětském ošetrovacím ústavě Charity v Bystřici u Nýrska od 1. 10. 1958 (č. 1786/58).

Pensionování:

Zíka Josef, os. děkan v Kraselově, přeložen na trvalý odpočinek od 1. 9. 1958 (č. 1595/58).

Zpovědníci:

Kohout Rudolf, administrátor ve Vimperku, ustanoven mimořádným zpovědníkem sester Sv. Karla Borom. v Charitním ústavě v Hrabicích (okres Vimperk) (č. 1748/58).

Maleček Ladislav, administrátor v Loučimi, ustanoven mimořádným zpovědníkem Chudých škol. sester De Notre Dame v Charitním ústavě v Bystřici u Nýrska, okres Klatovy (č. 2129/58).

Úmrtí:

- M a l e n a Karel, Msgr.**, děkan v. v. v Kardašově Řečici, zemřel 3. 11. 1958.
S o b o t k a Antonín, farář v. v. v Těchnici, zemřel 10. 11. 1958.
R ů ž i č k a Jan, ThDr., kapitán duch. služby v. v., zemřel v Prachaticích 14. 11. 1958.

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Ustanovení a jmenování:

- C i k r y t Ladislav**, administrátor katedrály chrámu sv. Štěpána prvomučedníka v Litoměřicích, ustanoven s platností od 15. října 1958 administrátorem farnosti Homole a excurrento administrátorem farnosti Třebušín a Touchořiny, okres a vikariát Litoměřice, a farnosti Proboštov, okres a vikariát Ústí n. L., č. dekr. 3273/58 ze dne 8. října 1958.
Č e r v e n k a Josef, administrátor v Kynšperku n. Ohří, ustanoven s platností od 1. října 1958 administrátorem farnosti Jestřebí a excurrento administrátorem farnosti Holany, vše okres a vikariát Česká Lípa, a farnosti Pavlovice, okres Doksy, vikariát Česká Lípa, č. dekr. 3166/58 ze dne 19. září 1958.
H a r a z i n Antonín, administrátor ve Bzí, ustanoven s okamžitou platností excurrento administrátorem farnosti Šumburk—Jistebsko, okres a vikariát Jablonce n. Nis., č. dekr. 3359/58 ze dne 16. října 1958.
K l a p u c h František, arciděkan v Liberci, ustanoven s okamžitou platností excurrento administrátorem farnosti Údol Svatého Kryštofa, okres a vikariát Liberec, č. dekr. 3365/58 ze dne 16. října 1958.
P i s i n g e r František, druhý dómský vikarista, jmenován s okamžitou platností kaplanem při arciděkanství úřadě v Liberci, č. dekr. 3366/58 ze dne 16. října 1958.
Q u a l i z z a Karel, kaplan v Liberci, ustanoven s okamžitou platností administrátorem farnosti Rychnov n. Nis., okres a vikariát Jablonec n. Nis. a excurrento administrátorem farností Dlouhý Most, Hodkovice a Jeřmanice, okres a vikariát Liberec, s povinností vypomáhat podle potřeby v Jablonci n. Nis a ve farnos-

tech z Jablonce spravovaných, č. dekr. 3362/58 ze dne 16. října 1958.

- R o z k o p a l Stanislav**, administrátor v Postoloprtech, ustanoven s platností od 1. října 1958 excurrento administrátorem farnosti Blažim, okres a vikariát Zatec, č. dekr. 3204/58 ze dne 25. září 1958.
S c h w a r z Josef, administrátor v Kladrubech u Stříbra, ustanoven s platností od 1. října 1958 administrátorem farnosti Libouchec a excurrento administrátorem farnosti Tisá, okres Děčín, vikariát Ústí n. L. a farností Petrovice a Krásný Les, okres a vikariát Ústí n. L., č. dekr. 3163/58 ze dne 19. září 1958.
V a d o v i č Josef, administrátor v Homoli, ustanoven s platností od 15. října 1958 administrátorem farnosti Údlice a excurrento administrátorem farnosti Březno, Droužkovice, Stranná a Všeštiny, vše okres Chomutov, vikariát Most, č. dekr. 3275/58 ze dne 8. října 1958.

Zproštění:

- P i r n ý Tomáš**, administrátor v Bečově, zproštěn s platností od 1. října 1958 povinností excurrento administrátora farnosti Blažim, okres a vikariát Zatec, č. dekr. 3208/58 ze dne 25. září 1958.
N a v r á t i l Ladislav, kaplan v Jablonci n. Nis., zproštěn svých povinností kaplana při děkanství úřadě v Jablonci n. Nis. s platností od 30. září 1958, č. 807/58 1-Ord-Pe ze dne 26. září 1958.
H u s l í k Jaroslav, administrátor v Libouchci, zproštěn s platností od 30. září 1958 svých povinností administrátora a ke stejnému datu propuštěn do své mateřské arcidiecése, tj. olomoucké, č. 781/58 Ord-1 z 19. 9. 1958.
K a š n ý Leo, administrátor v Jestřebí, zproštěn svých povinností administrátora s platností od 30. září 1958 a ke stejnému datu propuštěn do své mateřské arcidiecése, tj. olomoucké, č. 804/58 Ord-1.

Odchod z diecése:

- D o l o b á č Štefan**, administrátor v Rychnově n. Nis., odešel ze zdejší diecése dne 9. 10. 1958, č. 843/58-1-Ord-Pe ze dne 10. října 1958.

KULTURNÍ KALENDÁŘ

Z různých kulturních dat, připadajících na letošní leden, připomínáme:

7. 1. 1769

V jihočeském Týně n. Vlt. narodil se před 190 roky český básník *Antonín Jaroslav Puchmajer* (zemř. 29. 9. 1820 v Praze), od r. 1807 farář v Radnicích u Plzně, knězbuditel.

Puchmajer má zásluhu, že organizoval první novočeskou školu básnickou v řadě almanachů („Sebrání básní a zpěvů“, r. 1795, 1797, „Nové básně“, r. 1798, 1802, 1814), jež redigoval. Po jeho smrti (r. 1883) vydal V. Nejedlý souhrnně jeho básně pod názvem „Fialky“. Kromě překladů (Homer, Montesquieu aj.), původních ód (např.: „Na jazyk český“, r. 1808), vydal Puchmajer zajímavé práce z oboru linguistiky: „Rýmovník aneb rýmovní slovník“ (r. 1824), slovníkové práce, gramatiku cikánštiny a zlodějské hantýrky.

13. 1. 1749

Český literární dějepisec *František Faustín Procházka* (nar. před 210 roky v Nové Pace, zemř. 2. 12. 1809 v Praze) patří mezi naše kněze-buditele, a to jak vydáváním hodnotných starých českých knih (např. kroniky, cestopisy, filosofická díla aj.), tak i svou účastí na českém překladu bible (r. 1780).

Procházka vstoupil r. 1767 do pavlánského řádu v klášteře Vranov na Moravě. Po theologických studiích byl r. 1772 vysvěcen na kněze a stal se kazatelem a učitelem mladých řádových kleriků. Po zrušení řádu (r. 1784) stal se censorem a ředitelem gymnasií v Praze, později (r. 1807) ředitelem všech gymnasií v Čechách. Po smrti Ungarově (r. 1807) spravoval též universitní bibliotéku v Praze.

Závěrem komentujeme ještě Procházkovu dílo „De saecularibus liberalium artium in Bohemia et Moravia fatis“ (r. 1793), projednávající výstižným způsobem o osudech českého a latinského písemnictví i vzdělanosti v naší vlasti.

17. 1. 1874

Katolický publicista a spisovatel, píšící též pod pseudonymem M. Horský, *P. Antonín Zamazal* (nar. v Měhoticích, okres Hranice na Moravě) byl by se dožil 85 let, kdyby jej nestihla smrt dne 27. 6. 1943 v Mariánských Horách u Ostravy, kde působil dlouhá léta jako katecheta.

Jeho činnost byla mnohostranná: redaktor časopisu „Ostravský kraj“, pracovník ve školských otázkách (viz jeho „Kreslení v hodinách náboženství“, r. 1916), badatel v otázkách církevního umění (např.: „Katolický chrám, jeho stavba a úprava“, r. 1918), dramatický spisovatel („Zemská vojna“, „Vrácení svět“,), libretista pro rozhlasové hry („Ze salaše do Betléma“, „V poutech lásky“) aj.

22. 1. 1729

V Kamenci v Horní Lužici narodil se před 230 roky německý spisovatel a kritik *Gothold Efraim Lessing* (zemř. v Brušviku dne 15. 2. 1781).

Lessing byl první neodvislý německý spisovatel, bojovník stále pohotový a stejně nebezpečný svou učeností jako svým břitkým vtipem.

Největší jeho význam jest v jeho kritické činnosti, i když je mnohdy nelítostná a nebojácná. Přece je Lessingův zjev sympatickým a po jeho soudu a rozpoznání bude vždy touženo.

Z jeho děl jmenujeme: první národní německou veselohru „Minna von Barnhelm“ (r. 1765), tragédii „Emilia Galotti“ (r. 1772) a drama, hlásající evangelium lásky a snášenlivosti „Moudrý Nathan“ (r. 1779).

— DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK IX

ČÍSLO 2

V touze po trvalém pokoji a míru

ThDr. Jan Merell: Tisíc listů z jednoho hrobu

ThDr. Antonín Salajka: Autokefalie ruské pravoslavné církve

P. Václav Medek: Otroci v našich zemích a křesťanství

ThDr. Václav Bartůněk: Jana z Jenštejna život a dílo

P. Karel Sahan: Sacristia

P. Václav Zima: Muž touhy

Msgre ThDr. Eduard Oliva: Výzva k svorné lásce

P. Antonín H. Bradáč: Lyrika lásky v díle Jakuba Demla

Dr. Pavel Režný: Barokní grafik proti válce

Ing. V. a Z. Červený: Obrany kapitalismu II

ThDr. Ignác Veselý: Z dob slávy staroboleslavské kapituly

2

1959

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

ThDr. JAN MERELL: Mille epistularum unius sepulchri.

Clarissimus scriptor in sua materia nobis praebet historiam explorationis et inventi manuscriptorum Gnosticorum de Nag Hammadi illustrando eorum momentum et pretium imprimis ad profundiorum cognitionem doctrinae et dogmatis Gnosticorum. Viri periti invenerunt hoc in loco 13 codices cum 49 tractatibus. 12 codices sunt nunc in Museo Coptorum in Káhirá, unus de codicibus in Societate Jung de Curich. Materia nunc tractata finitur hac conclusione scientiae-comparatione facta textuum Gnosticorum ad libros canonicos Novi Testamenti tanto maius eminet profunditas, forma, elegantia, sinceritas, ingenuitas librorum Novi Testamenti.

ThDr. ANTONÍN SALAJKA: De autocephalia ecclesiae orthodoxae russicae.

Auctor articuli primo-systema s. d. autocephalismis ecclesiarum dissidentium describit eiusque fundamenta investigat. Deinde-viam conatusque ecclesiae russicae ad propriam autocephalam, i. e. independentiam ecclesiasticam a Sede Constantino-politana acquirendam auctor prosequitur. A. 1448 in Synodo Mosquae celebrata independentia haec proclamata erat. Ab hoc tempore nacta est s. d. theoria de-Mosqua-tertia Roma, nationalisatio ecclesiae russicae necnon caesaropapismus usque ad foundationem proprii patriarchatus continuebantur.

P. VÁCLAV MEDEK: Servi et mancipia in nostra patria et Christianismus.

Expositio vitae et morum servorum viventium in nostra patria Bohemiae et Moraviae simul cum illustratione causae abrogationis et abolitionis mancipii saeculo XIII. Scriptor non dat oblivioni perplura merita Ecclesiae in abolitione huius mancipii.

P. VÁCLAV ZIMA: De desiderio, studio sacerdotis.

Actio et opera sacerdotis non potest umquam carere desiderio sincero, studio, quae nos sublevant et erigunt ad finem supremum. Semper constanterque concupiscamus prope esse a Salvatore Nostro, ut vere Dominum Nostrum videamus clarius, dilucidius, magno cum amore, firma cum fidelitate!

P. ANTONÍN HUGO BRADÁČ: Poesis melica caritatis in Jakub Deml opere.

Expositio operis et libri egregii, eximii poetae-sacerdotis Jakub Deml, veri, pleni artificis, super quem salus, Dei favor, benignitas conquievit.

Dr. PAVEL REŽNÝ: Pictor imaginis, litterarum eleganter scriptarum generis artis-barocco-inimicissimus omni pugnae, bello, dissidio.

Illustratio permagnae seriei imaginum Jacques Callot-Horres terroresque belli —. Emminens pictor haurit horridos animi motus de usu, experientia propriae personae tempore trīginta annorum belli et dissidii.

Msgre ThDr. EDUARD OLIVA: Invitatio ad concordiam et caritatem.

Mente et animo omnes comprehendamus nos in relatione ad omnes homines sentire, colere, observare animam eorum immortalem et ideo sensum sociale et curam publicam manifestare! Quid nos resistit ne nos omnes homines bonae voluntatis adiuvemus etsi nostra vitae et cogitationis ratio dissimilis et dissidens est.

ThDr. IGNÁC VESELÝ: De gloria olim et claritate Capituli Veteroboleslaviensis.

Vestigia incunabulorum Capituli Veteroboleslaviensis persequimur ab altera dimidia parte X. saeculi. Princeps Bohemiae Břetislav I. bene meritus est de amplificando et dives reddendo hoc Capitulum, Vratislav dein princeps valde exornavit ecclesiam Collegii, quae posterius attributa et incorporata in Sedem Metropolitanam est.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

V touze po trvalém pokoji a míru

SVATÝ OTČE

BISKUPOVÉ A ORDINÁŘI REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKE, shromáždění na své předvánoční poradě, přicházejí k Vaší Svatosti, aby v synovské úctě vyjádřili své vřelé díky za laskavý pozdrav a požehnání, které Vaše Svatost ráčila udělit biskupům, správcům diecézí a věřícím naší vlasti u příležitosti nastoupení na stolec sv. Petra.

STÁLE JEŠTĚ JSME pod hlubokým dojmem prvního projevu Vaší Svatosti, kterým jako viditelná hlava Církve Kristovy obrátila se k celému světu na vlnách éteru. Z každého slova vyniká velká péče milujícího Otce, který chce jen dobro pro své děti a touží po tom, aby žily v jednotě a pokoji jako spořádaná rodina. Zejména hluboce působí slova Vaší Svatosti, kterými ráčila vyjádřit touhu po spravedlivém pokoji. Vaše Svatost apeluje na státníky všech národů, v jejichž rukou je osud, štěstí a naděje lidstva. Vaše Svatost je vyzývá: „Obrátte svoje zraky k národům, které jsou vám svěřeny, naslouchajte jejich hlasu. Oč vás žádají, oč vás prosí? Nepřejí si hrozných vojenských zbraní, které byly vynalezeny v naší době a které mohou způsobit bratrovražednou válku a obecný zmar, ale přejí si mír, onen mír, v němž může lidská rodina svobodně žít, vzkvétat a prospívat. Přejí si spravedlnost, klid a svornost, z nichž jedině vzchází skutečný rozkvět.“

BEATISSIME PATER, tomu hlasu národů, volajícímu po míru, nasloucháme i my v naší vlasti. Proto spolu se všemi mírumilovnými národy obracíme se svým hlasem na adresu všech, kterým jsou svěřeny osudy lidstva. Prožili jsme hrůzy války, a proto si uvědomujeme, co by znamenalo rozpoutání nové války při nynější technice atomového věku. Se znepokojením sledujeme přípravu války — v níž by se použilo hrozných zbraní ničivé síly — v bezprostředním sousedství naší vlasti, v Německé spolkové republice a též v Itálii, v zemi, v jejímž středu je Svaté město. Těmi hroznými zbraněmi mohla by se vyvolat nová strašná válka, jež by zase uvrhla lid do hrůz pustošení a ničení.

DĚJINNÁ ODPOVĚDNOST za životní osudy národů nás nutí, abychom připojili své hlasy a síly k mocnému mírovému hlasu Vaší Svatosti a abychom volali k těm, kdo připravují válku: „Skryjte meč do pochvy!“

SVATÝ OTČE, právě v předvečer svátků pokoje a lásky, kdy se ozývá hlahol zvonů a andělského hymnu „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle“ (Lk 2, 14), obracíme starostlivě svůj zrak k Vaší Svatosti a prosíme, aby Vaše Svatost svou velkou autoritou ráčila ovlivnit všechny, kdo řídí osudy národů, aby vyslechli volání lidstva po spravedlivém pokoji a řešili spory spravedlivou dohodou, aby rodina všech národů světa mohla se těšit z míru a žít beze strachu před obecným ničením a pustošením.

MY, SPOLU SE SVÝMI VĚŘÍCÍMI, nepřestaneme se modlit za plný úspěch úsilí Vaší Svatosti, starostlivé o spásu a pokoj všech lidí, o rozmach vzájemné úcty a lásky, odstranění velikých překážek, které jsou ještě v cestě tomuto snažení.

PROSÍME VAŠI SVATOST, aby ráčila přijmout projev naší synovské lásky a oddanosti a aby nás i nadále ráčila zachovat ve Svém otcovském srdci.

ČARSKÝ JOSEF,
biskup, apoštolský administrátor

ThDr. POBOŽNÝ ROBERT,
biskup, kapitulní vikář

ThDr. LAŽÍK AMBROŽ,
biskup, apoštolský administrátor

ThDr. NĚCSEY EDUARD,
biskup

DECHET JĀN,
kapitulní vikář

SCHEFFER ANDREJ,
kapitulní vikář

Prelát STEHLÍK ANTONÍN,
kapitulní vikář

Prelát ThDr. KRATOCHVÍL JOSEF,
kapitulní vikář

GLOGAR JOSEF,
generální vikář

ThDr. ONDEREK FRANTIŠEK,
apoštolský administrátor

Probošt ThDr. OLIVA EDUARD,
kapitulní vikář

TITMAN ANTONÍN,
kapitulní vikář

JAVŮREK VÁCLAV,
kapitulní vikář

DOBA OČEKÁVÁNÍ PŘÍCHODU SPASITELOVA — advent — je přímo naplněna touhou a nadějí, že vbrzku prožijeme něco velkého, co se hluboce dotkne našich srdcí. A čím více se blíží svátky vánoční, tím vemlouvavěji dotýká se našich srdcí tajemná náplň Štědrého dne, který více než kterýkoliv den roku zní velebným hymnem lásky a pokoje. Radostný shon lidí v této přípravné době ústí do klidu, pokoje a lásky, s níž zasedáme k společnému stolu sváteční pohody.

A PRÁVĚ V TĚTO POSVÁTNĚ DOBĚ sešli se nejdůstojnější páni biskupové a Ordináři naší republiky, aby se ujistili, že ve všech diecésích naší vlasti náš věřící lid se plně ztotožňuje s budovatelským a mírotvorným úsilím naší vlády a se vším naším pracujícím lidem bojuje o trvalé zajištění života a rozkvětu naší vlasti v klidu, bezpečí a míru. Těto obecné touhy po zajištění všech předpokladů, nezbytných k budování šťastného života v trvalém míru — touhy, kterou stále víc a více projevují upravené křesťanské citlivé věřící i na Západě — nemohli oslyšet naši arcipastýři, kteří správně tyto tužby hodnotí, shledávajíce, že naprosto souhlasí s křesťanskou morálkou a povinnostmi.

TOTO VŠE tanulo našim arcipastýřům na mysli, když se obraceli na Svatého Otce Jana XXIII. svým listem. Připomínali si v této souvislosti s pohnutím slova nové Hlavy Církve, jimiž dne 29. října 1958 vyprošovala milost Boží a tážala se: „Proč se konečně neurovnávají různé spory cestou spravedlivého míru? Proč se zneužívá lidského ducha a bohatství národů k výrobě vražedných a ničivých zbraní? Proč se nepoužívá vynálezů raději k zvýšení blahobytu lidstva? Víme sice dobře, že provádění všech těchto podnětů je spojeno s vážnými a těžce řešitelnými potížemi. Je však přece jen nezbytně nutno, aby byly řešeny, i když si vyžádají ještě velmi namáhavého úsilí. Jde totiž ve svém jádru o nejzákladnější požadavek, na němž závisí bytí všeho Stvoření.

NAŠI NEJDŮSTOJNĚJŠÍ PÁNI BISKUPOVĚ A ORDINÁŘI vyjádřili své vřelé díky za tento projev a v dopise, zaslaném Svatému Otci, ujišťují jménem svým i našeho věřícího lidu, že v naší vlasti usilujeme ze všech svých sil o život v míru, neboť dobře víme z vlastní zkušenosti, co znamená válka a co by dnes znamenalo rozpoutání války nové. Právě zkušenosti našich národů z obou posledních válek — kdy jejich neblahými důsledky trpělo lidstvo bez rozdílu jazyka, víry, či barvy pleti — přímo nutí naše národy, aby stály v popředí všech snah o udržení a zabezpečení pokoje vskutku trvalého. A to právě přivádí i naše národy do nerozborného svazku všech stejně smýšlejících národů, jež — v čele se Sovětským svazem — houževnatě a neochvějně hájí trvalý mír a šťastný pozemský život.

NAŠI ARCIPASTÝŘI ke konci svého listu ujišťují Svatého Otce, že neustanou v modlitbách o spásu a pokoj všech lidí.

JSMĚ SI VŠAK PLNĚ VĚDOMI, že sama modlitba nestačí, s milostí Boží nutno spolupracovat, proto je také třeba bojovat za udržení tohoto nejvyššího pozemského blaha, kterým je život v míru. Je třeba potírat všechny mylné názory, že válka je nevyhnutelná a že není ji možno zabránit. Známe příčiny vzniku válek, víme, že to jsou hamižní a sobečtí jedinci, kteří ve snaze stále více zvětšovat své osobní bohatství, se nezastaví ani před hekatombami mrtvých. Správně poukazují arcipastýři na situaci v západním Německu, která je velikým nebezpečím války, protože na vedoucí místa se opět dostali lidé, jichž svědomí je obtíženo přímo zločiny poslední války. Nic nepomáhá licoměrné skrývání se pod pláštík tak zvaného pravého křesťanství. Všechni náš pracující lid a všichni poctiví lidé celého světa prohlédli již tuto šalebnou hru a jistě s povděkem uvítali, že i naši arcipastýři upozornili ve svém dopisu Svatého Otce i na toto vážné nebezpečí. Na nás věřících je, abychom spolu s ostatními občany naší vlasti pomáhali svorně a v opravdové jednotě k uskutečnění velkého cíle naší doby — šťastného a spokojeného života v míru.

Theologie

TISÍC LISTŮ Z JEDNOHO HROBU

Vtipně je označován objev gnostických rukopisů z Nag Hammadi jako nález tisíce listů z jednoho hrobu. V posledních desetiletích nám egyptská půda vydala mnoho vzácných textů biblických i písemných památek vztahujících se k počátkům křesťanství. Objev z Nag Hammadi patří k nejvýznačnějším. Bude ještě trvat řadu let, než všechny tyto gnostické rukopisy budou publikovány, ale již dnes z prvních edicí je možno usuzovat - jak jsem naznačil v 1. čísle DP - na jejich nesmírný význam pro historii dogmatu a pro poznání křesťanské gnose.

Pokud je mi známo, nejobsaáhlejší studií o rukopisech je zatím kniha J. Dorresse: *Les Livres secrets des gnostiques d'Égypte* (Paris 1958). Tento autor byl jedním z prvních, který po nález rukopisů viděl a měl možnost je studovat; nyní připravuje některé z traktátů k vydání. Toto dílo může nám poskytnout nejspolehlivější informace o tajných knihách gnostiků z Nag Hammadi.

V r. 1947 byl Jean Dorresse francouzským Archeologickým institutem v Káhiře pověřen studiem historie koptských klášterů na thébském venkově. Když však v září přijel do Egypta, vypukla cholera a pro zamezení rozšíření nákazy bylo omezeno spojení s Hrním Egyptem. Dorresse použil proto času ke studiu v Koptském muzeu v Káhiře. Na podzim r. 1947 byl ředitelem musea dobrý znalec křesťanského Egypta Togo Mina. Jednoho dne vyňal ze zásuvky obsáhlý balík papyrů popsaných velkým úhledným koptickým písmem s otázkou, zda by Dorresse dovedl rukopisy rozluštit. Dorresse hned z prvních slov rukopisu poznal, že jde o texty gnostické. Jeden z rukopisů byl nadepsán „Posvátná kniha Velkého neviditelného ducha“, druhý „Tajná kniha Janova“. Oba badatelé se dali do práce, přeházené listy srovnali a

výsledkem jejich společné práce bylo zjištění, že jde o pět gnostických traktátů. Vedle dvou výše uvedených rukopisů zvláštní pozornost badatelů upoutal traktát „Moudrost Ježíšova“, nová to verze známé „Pistis Sophia“ z kodexu Askewianského a berlinského rukopisu 8502.¹⁾

Jak se tyto vzácné památky dostaly do rukou Toga Miny? Nejdříve byly nabídnuty nějakým starožitníkem známému káhirskému koptologovi G. Sobhymu. Ten odkázal obchodníka na Káhirské museum koptických starožitností, které rukopisy zakoupilo. Nyní bylo hlavní starostí po přečtení a identifikaci rukopisů vypátrat, odkud rukopisy pocházejí, protože místo nálezů jednak dává naději nález dalších rukopisů, jednak by mohlo vésti i světlo do historie rukopisů, která rukopisů užívala. Jako vždy, bylo nejdříve zahájeno pátrání u starožitníků. To však mnoho světla do záhad rukopisů nevneslo. Podařilo se pouze zjistit, že nějaké rukopisy byly nalezeny v blízkosti osady Hamra-Doum severně od Luxoru. Velká naděje však na získání dalších rukopisů nebyla, protože venkované, kteří rukopisy našli, prý jich užívali k rozdělování ohně. Jen jedna bezpečnější stopa vedla k antikváři H. Eidovi - toho času již zemřelému - který prý nějaký balík rukopisů, podobný těm, které vlastnil Togo Mina, před nějakým časem získal. Skutečně tomu tak bylo, ale rukopisy byly odprodány do Evropy. Zdálo se, že tím historie gnostických rukopisů je uzavřena. J. Dorresse a Togo Mina byli zklamáni a vzdali se již naděje, že se naleznou další rukopisy. A přece, jak uslyšíme ještě později, nacházela se v soukromých rukou ještě daleko větší část gnostické knihovny.

J. Dorresse zatím odcestoval do Horního Egypta, aby

se zabýval svým původním plánem, studiem sutin koptských klášterů, které nyní spojil i s pátráním po místě nálezů gnostických papyrů. Avšak ticho, které tak často zahaluje podrobnosti velkých nálezů, zahalilo i historii gnostických rukopisů.

11. a 12. ledna přinesl egyptský tisk první zprávu o rukopisech získaných káhirským Koptickým museem. Zpráva neudivila zemi, v níž i archeologické sensace jsou všedností. Vzbudila však asi pozornost jedné osoby, která vlastnila největší část gnostické literatury z Nag Hammadi. Po svém návratu do Evropy J. Doresse spolu s význačným znalcem starokřesťanské literatury M. H. Puechem poslal o rukopisech zprávu Akademii des Inscriptions et Belles-Lettres.²⁾ Zdálo se, že tím je záležitost gnostických rukopisů uzavřena a že nezbývá, než je připravit k vydání. Nebylo tomu tak. Za nějakou dobu po svém návratu do Evropy obdržel Doresse jako velmi důvěrnou věc fotografie několika gnostických rukopisů se žádostí o dobrozdání. Texty, které Doresse mohl dešifrovat, byly takového rázu, že se ihned rozhodl vrátit se do Egypta, přesto, že Egypt byl ve válečném stavu s Izraelem. Rukopisy byly majetkem slečny Dattari, dcery známého numismatika. Co Doresse viděl v Káhiře, překvapilo jeho očekávání. To již nebylo několik jednotlivých listů, nebo traktátů, ale asi deset rukopisů téměř nepoškozených a dokonce ve svých kožených vazbách. Doresse nevycházel z překvapení, když zjistil, že jde asi o čtyřicet traktátů, z nichž některé měly honosné tituly, jako „Zjevení Adamovo synu Sethovi“, „Evangelium Tomášovo“, „Výklad gnose“ aj. Na první pohled bylo zřejmo, že rukopisy jsou ucelenou knihovnou sekty nebo jedince, který si jich asi velmi vážil. Nález podobně ucelených starověkých knihoven je vzácností a pro odborné studium velkou předností. Bylo proto v zájmu soustavného studia, aby se rukopisy nedostaly na černý trh a nebyly, jak se mnohdy stává, rozvezeny na více míst do zahraničí. Nejlastnějším místem, kam tyto rukopisy patřily, bylo jistě Koptické museum v Káhiře. Téhož názoru byl i kanovník E. Drioton, generální ředitel oddělení starožitností tohoto musea. Driotonovi a Doressovi se podařilo přemluvit majitelku, aby se neobracela na zahraniční trh, ani nenechala vzácné rukopisy ležet ladem, ale nabídla je museu a svolila ke studiu a zveřejnění. Tak na jaře 1949 předložila slečna Dattari svůj poklad jako celek Togo Minu, který doporučil výboru Koptického musea koupí rukopisů. Výbor se rozhodl pro zakoupení a zakročil u egyptské vlády, aby uvolnila dostatečnou částku na odškodnění majitelky. Jakmile byl odkup pro Koptické museum zajištěn, dala majitelka souhlas, aby byla provedena inventarisace rukopisů a aby o rukopisech mohla být podána - se souhlasem egyptské vlády - zpráva vědeckým společenstvem.³⁾ Poté, do konečného provedení koupě rukopisů, byly papyry uloženy do zavazadla, zapечатěny a dány za souhlasu majitelky a Togo Miny pod ochranu kanovníka Driotona. A pak, ne snad vinou badatelů, ale v důsledku politických událostí v Egyptě a smrti Togo Miny, panovalo sedm let hluboké ticho kolem rukopisů. Výše uvedené a jiné překážky znemožňovaly definitivní převedení rukopisů do majetku musea. Všechny kodexy gnostické knihovny bylo třináct. Dvanáct v deponátu musea v Káhiře a jeden, který nebyl úředně zabezpečen, unikl do Evropy. Je to kodex, který byl v rukou Alberta Eida a který zakoupil Jungův institut v Curychu.

Jako u každého podobného objevu je velmi důležitou otázkou otázka okolností a místa nálezů, protože jejich zjištění může osvětlit celou řadu otázek dalších. Jak jsme se již zmínili, z kusých zpráv se zdálo, že byly nalezeny asi v r. 1945–46 v hliněné nádobě v blízkosti Nag Hammadi, asi 100 km jižně od Luxoru, kde leželo starobylé Khénoboskion na úpatí hory Džebel-el-Tarif. Doressovo pátrání v r. 1947–49, které bylo jen povrchní, nevedlo k přesnějším poznatkům. V r. 1950 se vydal Doresse proto znovu do okolí Nag Hammadi, aby soustavně pátral po nalezišti rukopisů. Podařilo se mu získat důvěru felahů a od těchto se dovídá, že před několika lety v útesech hory, kde byla stará, předkřes-

J. Doresse a Togo Mina čtou rukopisy

ťanská pohřebiště, našli veliký „zír“, tj. hliněnou nádobu plnou papyrů. Rukopisy byly od nich odkoupeny za několik desítek piastřů, odvezeny pravděpodobně do Káhiry a nikdo již o nich neslyšel.

Zjištění, že rukopisy byly nalezeny na předkřesťanském pohřebišti, je velmi závažné. Okolí bývalého Khénoboskia v dobách, z kterých papyry pocházejí, je úzce spjata se starokřesťanským monachismem, zvláště se jménem sv. Pachomia. Příchodem křesťanství byly nové hřbitovy zakládány u kostelů. A to, že se rukopisy nenalezly ve zříceninách nějakého kláštera nebo v křesťanském pohřebišti u kostela, nasvědčuje tomu, že knihovna byla pravděpodobně z nějakého důvodu ukryta. A předkřesťanské pohřebiště ve skalních útesech bylo k tomuto cíli velmi vhodné. Podle písma pocházející rukopisy ze 3. až 4. stol. po Kr. a pravděpodobně koncem 4. nebo počátkem 5. století, když Pachomiové kláštery, vyznačující se svou orthodoxií, si podmanily svým vlivem celou zemi, byly gnostické rukopisy ukryty. Z této doby máme několik dokladů o zákrocích proti gnostické literatuře. Tak v r. 367 Theodor, první nástupce Pachomiův v klášteře Tabennisi, dal přepsat a přečíst v koptické řeči ve všech kláštorech dopis sv. Athanáše, ostře namířený proti knihám, jež sloužili bludaři a „kterým připisují starobylost a původ od světců“. Týž Theodor pranýřuje jednu z knih, v níž bylo napsáno, že Eva porodila Kaina s ďáblem. A právě o této báji se dočítáme také v jednom z traktátů gnostické bibliotéky z Nag Hammadi. Tak si vysvětlíme i zákroky proti této bludařské literatuře a její ukrytí v pohanských hrobech.

Rukopisy z Nag Hammadi, ať již jsou v Koptickém museu v Káhiře nebo v Institutu Jung v Curychu, jsou jedinou knihovnou. Je to třináct rukopisů, z nichž jedenáct je úplných a ze dvou zbyly jen některé listy. Téměř vše je psáno koptickým nářečím saidským (nářečí nazývané též thebské nebo hornoegyptské). Je to nářečí, které je

nejvýraznější v koptické literatuře a v němž také byly napsány již dříve známé koptické spisy. V našich rukopisech je toto nářečí promíseno četnými archaismy a není bez vlivů i nářečí aknumského. Vyjimku tvoří kodex Jung (č. XIII) a část textu kodexu VIII, psané v dialektu subachmiském. Většina rukopisů má rozměry 25 × 14 cm a 26 rádek na jedné straně. Kodex č. X měří 27 × 15 cm s průměrem 35 rádek na straně. Curyšský kodex č. XIII vyniká délkou svých listů 29 × 14 cm a má až 37 rádek na jedné straně.

Knihovna z Nag Hammadi překvapuje mnohostranností. Jsou zde knihy, které pojednávají o původu světa, jsou zde knihy charakteru apokryfního, charakteru filosofického, i knihy zcela cizí křesťanskému a biblickému náziraní. Teprve po publikaci všech rukopisů bude možno tyto plně zhodnotit. Jedno je již dnes jisté: vnesou leccos nového do složitého problému gnose i historie prvních křesťanských století.

Zatím byl publikován kodex Jung (XIII)⁴⁾ a rovněž Koptické museum přistoupilo k publikaci rukopisů. Pokud je mi známo, vyšel zatím první svazek (fotografické vydání),⁵⁾ obsahující mimo jiné tzv. Tomášovo evangelium, které však nemá nic společného se známým apokryfem z Ježísova dětství, ale připomíná známá oxyrynská Logia Jesu. Je to 113 apokryfů (agrafa) Ježíšových vět. Jejich německý překlad pořídil před nedávnem J. Leipoldt.⁶⁾

Kodex Jung v londýnské edici obsahuje tzv. list Jakubův (text zjevení P. Ježíse Jakubovi a Petrovi při Nanebevstoupení), evangelium pravdy, list Rheginovi, traktát o trojí přirozenosti, text, který bude mít význam zvl. pro studium historie dogmat. Evangelium pravdy z tohoto kodexu bylo v pečlivé úpravě vydáno znovu v r. 1956 v Curychu.⁷⁾

Tolik zatím o historii objevu, která po více než deset let byla zahalena nejasností a nejrůznějšími dohady. Gnostická knihovna z Nag Hammadi, stejně jako objevy u Mrtvého moře, nám oživují obraz několika století,

kteří byly svědky zrození a rozmachu křesťanství a teprve po jejich zveřejnění bude možno plně objevy zhodnotit. Jedno je však, byť i z částečného poznání rukopisů, jisté, že ze srovnání mezi těmito spisy a kánonickými knihami Nového zákona tím jasněji vynikne hloubka, opravdovost i prostota knih novozákonních. Velmi krásně uzavřel v epilogu (str. 368) J. Doresse svoje dílo: „Přečísti gnostické spisy a hned nato vzít do rukou Nový zákon je věc, která se musí zkusit. Člověk přímo vycítuje při opětném otevření největších knih pravého křesťanství, že jsou v nich ještě větší poklady, než jsme dříve tušili. Člověk cítí nepřirovatelnou nadřazenost těchto textů, přístupných každému ve svých obrazech a smyslu. Je jen s podivem, jak gnose mohla tak dlouho s nimi soupeřit a pak již také chápeme, proč bludaři před tímto náboženstvím zamlčeli tajemství svých dogmat a zahalili se do tmy.“ ThDr. Jan Merell

Poznámky:

1) Viz Duchovní pastýř 1959, č. 1.

2) H. C. Puech et J. Doresse, Nouveaux écrits gnostiques découverts en Égypte, dans: Comptes rendus de l'Académie des Inscriptions, séance du 20 février 1948, pp. 87—95. Též Togo Mina, Le Papyrus gnostique du Musée copte. Vigiliae Christianae, II, 1948, pp. 129—136.

3) J. Doresse, Nouveaux documents gnostiques coptes découverts en Haute-Égypte, Comptes rendus de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, 1949, pp. 176—180; J. Doresse et Togo Mina, Nouveaux textes gnostiques coptes découverts en Haute-Égypte. Vigiliae Christianae, III, 1949, pp. 129—141.

4) Puech H. C., Quispel G., Unnik W. C.; The Jung Codex. London 1955.

5) Dr. Pahor Labib: Coptic Gnostic Papyri in the Coptic Museum of Old Cairo. Vol. I. Cairo 1956.

6) Ein neues Evangelium? Casop. Theologische Literaturzeitung, roč. 83 (1958), sloupec 481—495.

7) Malinine M., Puech H. C., Quispel G.: Evangelium Veritatis. Zürich 1956.

AUTOKEFALIE RUSKÉ PRAVOSLAVNÉ CÍRKVE

1. Nejprve předešleme několik slov o autokefálním systému východních odloučených (pravoslavných) církví, jímž se tyto na první pohled odlišují od Církve katolické. Podle katolické nauky jest Církev z božského práva společností monarchického zřízení, podřízená jedné nejvyšší hlavě (římskému papeži jakožto nástupci sv. apoštola Petra), řecko-ruští bohoslovci však představují Církev Kristovu jako souhrn více církevních společností, navzájem neodvislých čili autokefálních. Jak katolická tak pravoslavná nauka pokládá Krista za neviditelnou hlavu Církve. Zatím co katolická nauka z této skutečnosti nevylučuje viditelnou hlavu pro Církev na zemi, pravoslavná nauka právě z této skutečnosti viditelnou hlavu Církve vylučuje, přiznávajíc většinou ekumenickému koncilu nejvyšší autoritu v Církvi. Jak je zřejmo, autokefální systém popírá všeobecnou pravomoc římského papeže nad celou Církví, kterou vykonával podle dějinných svědectví od nejstarších dob na Východě i na Západě a která byla také uznávána, naproti tomu stanoví tolik nezávislých čili autokefálních církví, kolik jest politických útvarů státních.

Zastánci autokefálního systému se dovolávají 34. (35.) kánonu ps. apoštolského, kde se praví, že biskupové každého národa (cuiusque gentis, hekástu éthnos) mají uznati toho, který jest mezi nimi primus (tón... prooton), první, za svou nejvyšší hlavu. Tímto kánodem byly uspořádány církevní provincie čili metropole, stanovena práva a povinnosti jak metropolitů, tak podřízených biskupů, což je zřejmo také z 9. kánonu synody antiochijské z r. 341. Slova „každého národa“ vykládají zastánci autokefálního systému ve smyslu národa (gentis, nationis) politicky nezávislého, tedy politického útvaru státního, takže by uvedený 34. kánon měl smysl, že každý politicky nezávislý národ (státní útvar) měl právo k plné nezávislosti v řádu církevním. Dovolávají se též

28. kánonu chalcedonského koncilu (z r. 451), jenž povýšil cařihradského patriarchu nad jiné východní patriarchy, uděliv mu nejen čestné prvenství, nýbrž i prvenství pravomoci, a to z toho důvodu, že Cařihrad jako sídlo císařské se stal předním městem říše. Z toho dovozují přívrženci autokefalismu, že, stane-li se některé město hlavním městem říše nebo národa politicky nezávislého, tu biskup toho místa stává se současně nadřízeným ostatních biskupů, církev pak té země nabývá práva, aby se stala nezávislou čili autokefální.

Někteří však rozumějí slovu „národ“ v 34. kánonu v jiném smyslu, totiž určité národní rasy, pocházející z téhož kmene a užívající téže řeči. Důsledkem tohoto názoru jest, že se tvoří částečné církevní celky všude tam, kde jsou věřící příslušníci téže národní rasy, i když v tom území jest už jiná církevní hierarchie zřízena. Je to tzv. fyletismus (od slova fylé, kmen). To se uskutečnilo zejména u Bulharů, ještě před dosažením politické nezávislosti, vznikem bulharského exarchátu, přes protest cařihradského patriarchy na synodě z r. 1872 spolu s jinými východními patriarchy a metropolitami. V dnešní době je fyletismus např. ve Spojených státech severoamerických, v Sovětském svazu, kde jsou vedle sebe různé ruské církevní hierarchie, bylo tomu tak i v Československu před ustavením jedné pravoslavné církve r. 1946, která r. 1951 byla prohlášena za autokefální (srv. M. Jugie, Theologia dogmatica christianorum orientalium ab Ecclesia catholica dissidentium, t. IV, Parisiis 1931, 240 ss., J. Leixner, Všeobecné dějiny církevní, vyd. jako skriptum metrop. radou pravosl. církve v ČSR, Praha 1957, 177 dd.).

Poznamenáváme zde pro zajímavost, že právě tento 34./35. ps. apoštolský kánon je v latinském mnichovském kodexu (Cod. lat. Monac. 14008, jehož rukopis pochází z poslední třetiny IX. stol.) staroslověnsky glossován, ovšem latinkou (čtyři slova: isiku, komusdo, imeti,

bepovení, fol. 28 v), takže tyto svatojímramské glosy (napsané kolem r. 880 na Moravě) představují vlastně nejstarší původní zápis staroslověnských slov, napsaných ironií osudu latinkou, a tím současně nejstarší slovanský zápis (srv. W. Letten bauer, *Eine lateinische Kanonesammlung in Mähren im 9. Jahrhundert*, *Orientalia christiana periodica* XVIII, 1952, n. II—IV, 246—269, ref. J. Vašiči v *Byzantinoslavica* XXXV, 1954, 58—62 a čl. téhož, *Metodějův překlad nomokanonu*, *Slavia* XXIV, 1955, 9 až 41).

Přívrženci autokefálního systému východních církví prohlašují, že už od počátku měla vlastně celá církev takové zřízení. K témuž názoru se kloní též starokatolický prof. F. Heiler, který se snaží dokazovat na základě obsáhlého materiálu, že původně také západní církev měla podobnou mnohotvárnost jako východní církev, že sestávala z řady autonomních církevních těles, z nichž každé mělo své samostatné zřízení, svou vlastní liturgii a bylo těsně spjato se životem lidu. Uvádí pak tyto západní autonomní církevní provincie: církev severoafrickou, španělskou-západněgotskou církev mozarabickou, církev gallskou a franckou, milánskou církev ambrosiánského obřadu, církev benátskou, církev keltickou (britskou, irskou a skotskou) a konečně „ariánské“ církve germánské. Všechny západní pravověrné církevní provincie, podobně jako východní, uznávaly podle Heilera autoritativní přednost římského Stolece, ovšem toto prvenství nebylo původně jak na Západě, tak na Východě spojeno s aktivní církevní pravomocí. Západní církve byly po celá staletí zrovna tak svobodné od každého centralistického vedení, jak je tomu dodnes u církví východních (srv. *Altkirchliche Autonomie und päpstlicher Zentralismus*, München 1941, 1, 3 ss.; náš referát v *Čas. kat. duch.* 1943, 44—47). Představíme-li si dnešní katolickou církev s její jednotou v učení, bohoslužbě a církevním zřízení, domníváme se, že tomu tak bylo od počátku. To jest podle Heilera velký omyl. Centralistická, jednotná církev povstala teprve dlouhodobým vývojem (1, 182 ss.).

K Heilerovým vývodům nutno poznamenat, že různé bludné nauky, obyčeje v bohoslužbě, církevním životě, různé národní, lidové prvky v křesťanství apod. netvoří přece hned samostatnou církevní provincii. Přes všechny takové rozdíly a odlišnosti, jež nelze popírat, je přece rozhodujícím vědomí příslušnosti církevních provincií k jednotnému a jednomu celku, k Církvi Kristově, představované náměstkem Kristovým, římským papežem.

Dějiny nám podávají nejedno svědectví, že postavení naprosto nezávislé, tedy autokefální, měla vlastně jediná církev římská, kdežto ostatní čtyři patriarcháty východní (cařihradský, alexandrijský, antiochijský a jeruzalémský) byly pouze relativně nezávislé, uznávající římského biskupa za nejvyšší hlavu Církve. Uvnitř svého patriarchátu byli ovšem patriarchové nezávislí. Autokefální byly v prvních dobách ony metropolitní stolce, které byly vyňaty z pravomoci patriarchovy, mohly si volit biskupy a samy se řídily. Tak např. koncil efeský r. 431 vyňal církev na ostrově Kypru z pravomoci patriarchy antiochijského a učinil ji na něm nezávislou, autokefální. Než i to byla jen relativní nezávislost. Jiný druh autokefalie představují tzv. katolikiáty, významnějšího metropole, jichž primas (ho katholikos) podléhal některému z východních patriarchů, tak např. katholikos Persie a Seleucie byl pod patr. antiochijským, katholikos Habeše pod patriarchou alexandrijským.

O prvním exarchátu bulharském (924—1019) není snadné říci, zdali byl naprosto nezávislý, autokefální. Zdá se, že Bulhaři v té době nepřerušili úplně své spojení s církví římskou. Druhý bulharský patriarchát (1204 až 1393) byl nejdříve spojen s církví římskou, potom upadl do východního církevního rozkolu. Totéž se stalo i s patriarchátem srbským v Peči (1346—1459). Na území bývalé říše turecké bylo několik autokefalií, především čtyři východní patriarcháty, potom církev na Kypru, bulharský patriarchát v Ochridě (1393—1767), srbský patriarchát v Peči (1557—1766) a katolikat iberský. Rovněž na území bývalé říše rakousko-uherské bylo před I. světovou válkou (1914—1918) několik autokefálních církví

ních celků (srv. R. Janin, *Les églises orientales et les rites orientaux*. 3 éd. Paris 1935). V následujícím období byly obnoveny nebo zřízeny patriarcháty: srbský (1920), rumunský (1925), po II. světové válce (1939—1945) nastalo usmíření církve bulharské s cařihradskou, patriarcha cařihradský odvolal své vyobcování (1945), církev bulharská pak obdržela svého patriarchu, církev polská se osamostatnila (1948), pravoslavná církev v ČSR byla prohlášena za autokefální (1951) (srv. R. Janin, *Les églises séparées d'Orient*, Paris 1930, G. de Vries, *L'Orient Cristiano ieri ed oggi*, Roma 1950, J. Leixner, uv. kn. 163 dd.).

2. Vraťme se nyní k cestě ruské pravoslavné církve za dosažení autokefalie a zřízení patriarchátu. Kyjevská církev, jak již bylo řečeno, byla závislá na cařihradském patriarchovi a tvořila jednu z podřízených eparchií. Za knížete Vladimíra měla ruská církev dosti širokou nezávislost na Cařihradu, která však byla ke konci života Vladimírova zrušena (srv. E. Golubinskij, *Istoriija russkoj cerkvi*, t. I, Moskva 1881, 262 dd.). Až do vpádu tatarského (v první pol. XIII. stol.) byli kyjevští metropolité jmenováni a dosazováni z Cařihradu. Pouze dvakrát se Rusové pokusili sami si posvětit a nastolit metropolitu. Avšak i tu nakonec uznali vrchní moc patriarchovu. Když kníže Jaroslav vedl tříletou válku s Cařihradem (1043 až 1046) a po válce Řekové nespěchali s nastolením nového kyjevského metropolity, tu kníže Jaroslav sám, bez cařihradského patriarchy, jmenoval na kyjevský stolec prvního ruského metropolitu Ilariona (r. 1051). Styky s cařihradským patriarchátem byly přerušeny až do r. 1055. Nutno zvlášť upozornit na tuto okolnost, že rozdělení církve východní a západní se uskutečňovalo právě tehdy, kdy ruská církev nebyla ve spojení s Cařihradem. Papežští legáti (mezi nimi i budoucí papež Štěpán IX.) se vraceli z Cařihradu oklikou přes Kyjev, kde byli uvítáni a pronesli exkomunikaci proti Řekům.

Řekové svou obratností dosáhli smíru s Ruskem a poslali jim (r. 1055) nového řeckého metropolitu, takže prvotní stav byl zase obnoven. V době vlády Vsevoloda Olgoviče kyjevský metropolita Michal (r. 1145) byl nucen opustit svůj stolec a uchýlit se do Cařihradu. Za trest vydal zákaz konat v jeho nepřítomnosti bohoslužby v kyjevském hlavním chrámě sv. Sofie. Patriarcha pod vlivem Michalovým se zdráhal nastolit nového metropolitu. A tu r. 1147 kníže Izjaslav Mstislavič, nástupce Vsevolodův, jmenoval bez cařihradského patriarchy na kyjevský stolec nového ruského metropolitu Klimenta, který se tam udržel až do r. 1155, kdy musil prchnout a ustoupit novému řeckému metropolitovi Konstantinovi.

Podle E. Golubinského ruská církev měla dávno právo na autokefalii (srv. uv. kn. II, 513), což potvrzují její dějiny. N. Muravjev (srv. *Žurnal moskovskoj patriarchii* 1948, č. 4, 22 dd.) poukazuje především na to, že ruský národ převzal od Byzance křesťanskou kulturu, která v něm přinesla v krátké době překrásné plody (metropolita sv. Ilarion, kyjevsko-pečerský klášter s jeho náboženským a národním významem, kyjevsko-pečerský Paterik s jeho hlubokou mravní náplní). K tomu přistupuje dále řada významných osobností svatého života, které ukazují duchovní zralost ruské pravoslavné církve (metropolita sv. Petr, sv. Alexij, sv. Štěpán Permský, zvl. pak sv. Sergij Radoněžský). Ruská církev přispívala i k rozvoji ruského státu (zvl. metr. Petr a Alexij, kteří byli zařazeni do ruského kalendáře svatých). Čím blíže k XV. stol., tím více se jevila nutnost nezávislosti ruské církve na cařihradském patriarchovi. Ruských metropolitů na kyjevském stolci stále přibývalo (metr. Cyril II., sv. Petr, sv. Alexij).

Od doby tatarského vpádu poměr ruské církve k cařihradskému patriarchovi se počal měnit. Ve spojení s tureckým nájezdem z Asie upadl Cařihrad do rukou čtvrté křižácké výpravy. Ruští metropolité byli častěji svěceni doma, v Cařihradě pak se ucházeli pouze o potvrzení. To trvalo po celá dvě století, až do poloviny XV. stol. Cařihradští patriarchové se dopouštěli též různých přehmatů. Tak např. po smrti metropolity Alexija (r. 1378) v době dvaceti let cařihradský patriarcha dosadil na kyjevský stolec dva, ba i tři metropolity současně.

Na začátku tatarského vpádu bylo zničeno mnoho klášterů a kostelů, také mnozí kněží, biskupové a mniši byli povražděni, avšak po ustálení poměrů byli Tataři k církvi celkem snášenliví. Před vpádem Tatarů do Kyjeva uprchl odtud řecký metropolita Josef do Cařihradu, a tu kníže Daniel Haličský zvolil za jeho nástupce ruského biskupa Cyrila III. (r. 1242), který přijal svěcení biskupské v Cařihradě. Nelze tu opominout, že v době metropolity Cyrila papežský legát korunoval knížete Daniela na krále, přičemž ruští biskupové společněbovali s latinským duchovenstvem (srv. Ipatijevský letopis roku 1255, Golubinskij, uv. kn. 1, 2, 87). Cyrilovým nástupcem se stal opět Řek, metropolita Maxim (r. 1283), za něhož

po zničení Kyjeva Tataři r. 1299 byl metropolitní stolec přenesen do Vladimíru.

Po smrti Maximově cařihradský patriarcha vysvětil na metropolitu sv. Petra (r. 1308) a poslal jej do Vladimíru. Petr utužoval kázeň duchovenstva i laiků, nebyl však v dobrém poměru se svým panovníkem velkoknížetem Michalem Tverským, zdržoval se nejraději v Moskvě, kde si přál i být pochován. Vyslovil přání, aby tam žili i jeho nástupcové. To nemělo ovšem kanonického významu, avšak Moskva se stala střediskem ruské církve shodou dějinných okolností.

(Pokračování)

ThDr. Antonín Salajka

OTROCI V NAŠICH ZEMÍCH A KŘESŤANSTVÍ

Vývoj lidské společnosti nutně s sebou přinášel otroctví jako nezbytnou součást hospodářského života i pokroku. Již to, že nepřítel, který padl v boji do zajetí, nebyl zabit, ale využit hospodářsky, bylo znamením pokroku. Co vlastně rozumíme otroctvím? Stav úplné nesvobody a bezpráví. Otrok nebyl schopen právního jednání a nebyl členem národní pospolitosti. Tak byl otrok pojímán v římském právu a podobné nazírání na otroky měli naši dávní předkové. Nebyli zdaleka holubičí povahy, jak se někdy myslívalo. Byl to bojovný lid, který především z válečných výprav si odváděl hodně zajatců, otroků, kteří už v 9. století u nás byli považováni za statek hospodářsky cenný. Ani ne tak ještě jako pracovní síla, ale jako vývozní zboží. Hustě zalesněná země Česká neměla mnoho předmětů k výměně se sousedy, vyjma otroky a koně. Je zajímavé, že cena otrokyně byla asi čtyřikrát vyšší než cena mužského otroka. Proč? Otrokyně byly ceněny především jako rodičky nových otroků, protože otroctví byl stav dědičný, děti otrokyně byly zase otroky. Ale také byly ceněny jako dovedné síly, které dělaly práce tehdejších mužů nedůstojné, totiž hrubé polní práce. Nezbytné byly otrokyně jako přadleny a hotovitelky oděvů. Od nás se vyváželi především otroci mužského pohlaví, jelikož náš lid tehdy dosud neprováděl intenzivní polní hospodářství, ale věnoval se povětšinou lovu a proto se otroci - mužové nemohli dobře uplatnit. Otrok se musel svou prací uživit a přebytek odvádět pánovi. U lidu převážně loveckého, jakým tehdy naši předkové byli, musel naopak pán žít bezbranného otroka. Proto byli mužští zajatci vyvázeni do ciziny.

Obchodu s otroky se věnovali Arabové a hlavně Židé. Byli to lidé, znající cizí jazyky a mající velké obchodní schopnosti. A obchod s otroky neobyčejně vynášel. Přicházeli z východu a kupovali zejména mladé otroky i děti, které prodávali ve Španělsku a v severní Africe, ale i na východě i v jižní Evropě. Tolik bylo na jihu slovanských otroků, že římský svět ztotožňoval jméno otroka s jménem Slovan (Sclavus).

Tedy na počátku 10. století nacházíme u nás otroctví, ale ne v obvyklé formě. Otrok je především předmětem vývozu. Tento stav se během 10. století mění v důsledku rozkvětu hospodářského života u nás, zejména rozšířením zemědělství.

Začíná růst polní hospodářství, a to na velkostatech, které tehdy vznikaly. Velkostatek nebyl tím, co tímto slovem rozumíme dnes. Byl to souhrn roztroušených osad, patřících pod správu ústředního dvoru. Odtud, z tohoto ústředního dvorce, v němž leckde byl už zárodek pozdějšího městečka, se řídilo celé hospodářství, pozůstávající z vybírání a vymáhání naturálních dávek a prací, jimiž byli obyvatelé těchto osad povinni.

Vedle těchto velkostatků byli osobně svobodní zemědělci jako majitelé půdy. Jejich postavení nebylo však nijak skvělé. Těžce snášeli hospodářskou konkurenci sousedního velkostatku a pak byli vydáni různým ústrkům a povinnostem vůči státu. Platili tak zvanou daň z míru, daň ze své půdy jako svobodní občané a museli trpět někdy i násilností, jichž se dopouštěli zemští úředníci. Byli povinni konat zemské roboty, pomáhat při stavění hradů a jejich udržování, při budo-

vání cest, mostů, rybníků. Museli dodávat potraviny vojsku, táhnoucímu kolem. Byli povinni živit knížecí družinu, když tato táhla kolem jejich usedlostí. Tedy celkem to byla situace ne příliš záviděníhodná.

A tak mnohý svobodný sedlák či zeman, chtěje si zajistit pohodlnější život, zříkal se dobrovolně své svobody a stával se člověkem nesvobodným. Dal se i se svou půdou pod ochranu některého velkostatku a tak byl zbaven tíživých povinností jako svobodný občan, protože tyto povinnosti přecházely na jeho pána. Vedle velkostatku světského byl tehdy také velkostatek vrchnosti duchovní, zejména kláštery, které si časem vymohly různé úlevy a vymaňovaly se znenáhla ze závislosti na světském pánovi. Proto sedláci se raději dávali do podruží vrchnosti duchovní. Říkalo se, že pod berlou (biskupskou nebo opatskou) se lépe žije. Vidíme, že v této době si lidé příliš necenili osobní svobody a vědouce také, že náš moderní termín „otrok“ se nehodí pro stav tehdejšího nesvobodného člověka. Otrok v 10. století už přestává být pouhou věcí, kterou může pán prodat nebo vyměnit. Vzniká vlastně jakýsi nový druh otroků, kteří na sebe berou nesvobodu za určitých podmínek. Mohli např. získat svobodu zpět, když za sebe na své místo dali jiného člověka, nebo když vrátili svému pánovi zálohu, ať již peníze nebo dobytek, kterou jim dal do jejich hospodářství.

Vedle tohoto mírnějšího druhu otroků trval na velkostatku ještě stále dřívější druh otroků. Ale i jejich postavení se rychle zlepšovalo pod vlivem křesťanství. Stálým zdrojem nových otroků byly války zejména s východními našimi sousedy. Váleční zajatci byli prodáváni do otroctví. To se sice nepřičilo zásadně středověkému nazírání, ale neměli být do otroctví prodáváni zajatci křesťanští. To byl první krok k odstranění otroctví u nás. Když např. kníže Břetislav ze svého polského tažení odvedl větší množství zajatců a prodal je do otroctví, dostalo se mu od papeže příkrého pokárání. A Soběslav roku 1176 byl dokonce od papeže exkomunikován, vyloučen z Církve za to, že při své výpravě do Rakous odvedl spoustu zajatců do otroctví. Čím víc se šířilo křesťanství, tím rychleji ubývalo otroků.

Jiným zdrojem získávání otroků byl mezinárodní otrokářský obchod. U nás Praha byla již v 10. století vynikajícím tržištěm na otroky. Víme, jak sv. kníže Václav otroky vykupoval, jak i sv. Vojtěch horlivě bojoval proti kupčení s lidským zbožím. Část svého biskupského důchodu věnoval jen na vykupování otroků. Ale snahy jeho nepřinesly mnoho úspěchu, protože toto zlo bylo příliš zakořeněno v celé tehdejší hospodářské soustavě. Ale veliký pokrok byl v tom, že křesťanská láska aspoň znemožňovala obchod s křesťanskými otroky. Máme zprávu z roku 1078, že mužský otrok stál 300 denárů, zatím co otrokyně se prodávala za 600 denárů. Vidíme, jak potřeba mužských otroků vzrůstala s růstem zemědělství u nás.

Jiným důležitým pramenem otroctví bylo též zotročování osob, propadlých trestnímu právu. Tak trest smrti byl změněn ve stav otroka. Nebo věřitel pro nezaplacený dluh mohl prodat dlužníka do otroctví. V dobách nejstarších i cizoložství bylo trestáno prodáním

do otroctví, což kníže Břetislav změnil svými Hnězden-skými statuty, vydanými nad hrobem sv. Vojtěcha, ve vyhnanství do Uher. O dobrovolném poddání se do otroctví byla již zmínka. Nejvydatnějším pramenem nových otroků byl původ z nesvobodných rodičů, protože otroctví bylo dědičné.

Svobody mohl otrok nabýt např. závětí pánovou, slo-vem knížete nebo biskupa za nějaké zásluhy nebo prostě z křesťanského milosrdenství. Také dosažení stavu duchovního osvobodovalo mladé otroky od po-roby. Velikou nadějí na nabytí svobody měli dovední otroci, řemeslníci. Otroci při hradech i při velkostat-cích, kteří zhotovovali různé věci pro své pány, byli pro ně cennější, než obyčejní zemědělníci. Pokrok řemeslných prací, zájem o rychlé a dobré výrobky vy-žadoval, aby jim byla popřána větší volnost, než otro-ům, připoutaným k pracím zemědělským.

Tedy otroci byli zvláštní stav a otrok byl součástí tehdejšího velkostatku. Přesto však vůle pánova mohla zpočátku otroka kamkoliv prodat nebo vyměnit, s vý-jimkou těch, kteří se dali do nesvobodného stavu dobro-volně. A přitom se nehledělo na rodinné svazky otro-ků, neboť jsou známy případy, že muž a žena patřili každý jiné vrchnosti. Zde Církev zasahovala svými sy-nodami a prikazovala, že manželství porobených lidí musí být respektováno.

Během doby přibývalo otroků, kteří byli ve volně-jším poměru ke svému pánu. Byli to zejména řemeslníci a pak sedláci, kteří už nevstupovali do poddanského poměru jako dříve, ale vstoupili za pevných podmínek do svazku velkostatku, a to zejména do svazku velko-statku duchovní vrchnosti. Tito sedláci platili pak své duchovní vrchnosti, jíž byl zpravidla některý klášter tak zvanou hospitalitu, to je plat svobodných poplat-níků a jiné dávky a nekonali již žádných nevolnických prací. Taková praxe se týkala zejména kolonistů, ci-zinců, kteří už tehdy do Čech přicházeli. A tak se vel-kostatek dělil na půdu vzdělávanou pro pána jeho otro-ky a půdu svobodných lidí domácích i cizích, svěřenou jim za poplatek. Byly to zejména lesy, které se mýtily a tak rostla hospodářská síla velkostatku. Ve 12. století znenáhla mizí vrstva otroků úplně a zůstávají jen sedláci, ovšem povinni různými dávkami vůči svému pánovi. Poslední zprávu o otrocích u nás máme z ro-ku 1197.

Příčiny odstranění otrockého stavu byly různé. Před-ní z nich bylo pokřesťanění téměř celé Evropy, takže odpadl pohanský materiál. A s křesťanstvím spojené vědomí důstojnosti každého člověka, který má ne-smrtelnou duši a jeho rovnosti před Bohem, zabraňo-valo zotročování válečných zajatců. Neméně důležitou příčinou byla změna hospodaření na velkostatku. Ten ztrácel pomalu svůj dřívější význam jako ucelená sobě-stačná hospodářská jednotka. Začínající průmysl se soustřeďoval do vznikajících měst, která na sebe strhla i veškerý obchod. Velkostatek se stal venkovem, jak-mile se společenský život soustřeďoval ve městech, a proto byl opuštěn i vrchností. Docházelo k ostřejšímu rozdílu mezi městem a venkovem a otrok ztrácel pole své působnosti a proto mizel. Ve 13. století už nemáme zpráv o vlastním hospodaření pánůve na jeho pozem-kovém majetku a slyšíme jen o dávkách poddaných. Tyto dávky, dříve naturální, se měnily v dávky peněž-ní. Velkostatek nebyl již pro pána předmětem přímého

těžení, ale pouze pokladnicí renty. A tak ve 13. století už není otroků, jsou jen sedláci, kteří svobodně pra-cují a odvádějí pánovi pevný úrok a konají nepatrnou robotu. A stav selský stále upevňuje své právní posta-vení až do válek husitských.

Vliv Církve na odstranění otroctví nebyl nikterak ne-patrný. Církev neměla výkonnou moc, aby mohla otroctví prostě zakázat. A ostatně tehdejší lidé si ne-dovedli představit hospodářský život bez existence otroků. Otroci, to byla nezbytná součást hospodářského systému. Ale učení o lásce křesťanské a o rovnosti všech lidí před Bohem počala pomalu, ale jistě zevnitř na-hlodávat otrokářský systém jak dříve v říši římské, tak později u nás. Vždyť v našich zemích se již ani nesetkáváme s takovým pojetím otroka jako v říši římské, kde byly poměry tak strašné, že docházelo k ve-likým vzpourám a povstáním otroků. Sílu křesťanské lásky k bližnímu ukazuje výmluvně už list sv. Pavla k Filemonovi. Na prosbu sv. Pavla přijímá Filemon uprchlého otroka Onesima jako bratra a dává mu svo-bodu. V katakombách není na žádném hrobu uvedeno, zda tam odpočíval člověk svobodný nebo otrok. A v ro-ce 218 sedá dokonce na papežský trůn v Římě pro-puštěný otrok papež Kalixt, který prohlašuje věc v římském zákonodárství nemyslitelnou, totiž, že man-želství svobodných lidí s otroky jsou před Bohem platná. Záhy vznikají v Církvi duchovní řády, určené výhradně k vykupování otroků. Je to zejména řád Tri-nitářů a Mercedářů, kteří se věnovali vykupování otro-ků od Saracénů.

V našich zemích tomu bylo podobně. Přes veliký od-por moci světské bylo otroctví zmírňováno, až se ztra-tilo úplně. Intensivní boj sv. Václava i sv. Vojtěcha je dost známý. Zmírnit smutný úděl otroků bylo snahou církevní vrchnosti, když nebylo možno otroctví vymítit rázem. Církev se starala, aby rodiny otroků nebyly trhány, aby počet nesvobodných byl co nejmenší. Vel-kým úspěchem bylo, že křesťan nesměl být prodán do otroctví. To znamenalo, čím víc se křesťanství šířilo, tím víc ubývalo otroků. Světskému velkostatku konku-roval velkostatek vrchnosti duchovní, která brala pod ochranu těžce žijící sedláky, a umožňovala jim lepší život než na velkostatku vrchnosti světské. A tak se zmírňoval osud poddaného lidu, až pomoci hospodář-ských změn zmizelo otroctví úplně. A i pak pokračo-valo úsilí Církve zlepšit postavení drobného, venkov-ského lidu. Viz např. snahu arcibiskupa Jana z Jen-štejna proti braní „odúmrtí“, když jeho generální vikář Kuneš z Třebovle prohlásil: „Český sedlák není otro-kem, je svoboděn. V Církvi má tatáž práva jako šlech-tic. Má tedy právo vlastnictví toho, čeho nabyt rukama svýma, nikoliv pouhé používání toho.“ Zde vykonala Církev velmi mnoho pro zlepšení postavení chudého člověka.

P. Václav Medek

Literatura.

- Fr. Čáda: Právní dějiny československé, Brno 1947.
 Jos. Lortz: Geschichte der Kirche, Münster 1937.
 J. Slavík: Vznik českého národa I., Praha 1946.
 Jos. Šusta: Úvahy a drobné spisy historické I., Praha 1934.
 V. Novotný: České dějiny I. 3, Praha 1928.
 B. Vašek: Dějiny křesťanské charity, Olomouc 1941.

JANA Z JENŠTEJNA ŽIVOT A DÍLO

Zbývá ještě stručná zmínka o poslední ratoletě jen-štejnského rodu, Anně. Bezpečně se o ní dovídáme jen tolik, že byla členkou řehole agustiniánek u sv. Kateřiny v Praze, stojící pod bdělou patronancí choti Karlovy, Alž-běty Pomořanské. Také o Annu pečuje starostlivý Jan, jak nasvědčuje skoro přísný dopis představené kláštera. Napomíná ji, aby sestře netrpěla ani nepatrné klášterní přestupky, spočívající v nedovoleném přístupu ke klau-surní bráně a což je u řeholnice podivnějšího, ve zbyteč-

ném používání peněz. Žádá převoryši, aby byla na Annu přísnější než na ostatní řeholnice a naučila ji takové poslušnosti a pokoře, jako nejposlednější příslušnici konventu. Svůj nekompromisní požadavek odůvodňuje Jenštejn tím, že o duchovní vzestup příbuzných je třeba horlivěji pečovat než o pokrok ostatních bližních. Dopis je nedatovaný, ale projevuje se v něm v celé intenzitě stroze asketická cílevědomá zaměřenost duchovně vy-zrálého hierarcha, který list převoryši doprovodil krat-

ším písemným sdělením sestře samé, v němž odsoudil „světské pošetilosti“ a oznamoval odnětí všech zbývajících peněz.

V rodině, která byla ve styku s dvorem císařským i arcibiskupským, ale která se nemohla majetkovými poměry přece jen vyrovnat nejpřednějším domům v zemi, dohánějí je nanejvýš vlivem a jistou kultivovaností, vyrůstal Jan. S nostalgií, nezdarem a stářím zlomeného člověka vzpomíná Jan r. 1398 na mládí, které se mu snad v retrospekci jevílo zářnější a lesklejší než ve skutečnosti bylo. „Vybraně živý“, obklopen „slávou i bohatstvím v domě otcově“, byl po zvyku doby zahrnut obročím. Měl jich sedm, aniž dovedeme říci, která to byla. S ohledem na všeobecný abusus této církevní praxe, vtipně je nazývá místo benefícia „veneficia“. S jemnou výtokou těm, kteří jej takto hýčkali, dokládá, že tyto počty „infikovaly jeho duši“, neboť používal výnosu prebend „neuměje se modliti ani za sebe, ani za zemřelé, z jichž peněz a almužen jedl a pil“. Oblékal se honosně, dostal se do styku s vlivnými zámožnými lidmi, jistě také s princem Václavem jako jeho druh, s nímž se - bohužel - později tak tragicky rozešel. Janova výchova odpovídala podmínkám, v nichž žil, s přihlédnutím k pokynům udíleným v té příčině pravděpodobně strýcem arcibiskupem i jinými. Mistr svobodných umění, blíže neznámý Mikuláš, na něhož později vzpomněl listem z Padovy, ho seznamoval „s hořkými základy vědy“. Známější je druhý jeho učitel, dobře volený arcibiskupův písař Odolen Boncův a kaplan Karla IV., získavši hodnost bakaláře na právnické fakultě v Montpelier. Jenštejn na něho rád vzpomíná, když dosáhl jako probošt u sv. Jiljí mistrovského gradu. S přáním si vyvolává představu jeho houževnatého studijního úsilí z doby přípravy na zkoušky, prosí o vyřízení jeho pozdravů bolognskému kardinálu Filipovi a Janu z Lignana, s nímž byl také v písemném spojení. Více ještě ovlivnil Jenštejnovu výchovu styk s významným prostředkovatelem humanisticky zabarvených kulturních vlivů italských, císařským kancléřem Janem ze Středy. Jistě že byl tento estét mnohonásobně zaměstnán jako císařův kancléř a litomyšlský (obě od r. 1353) a později olomoucký biskup.

Zvídavý jinoch však stejně dychtivě přijímal poučení a upozornění i od spolupracovníků kancléřových. V této souvislosti vzpomíná na své nepodařené literární pokusy. Chtěje zdokonalit svůj styl podle tehdy moderních vzorů, upadal prý do barbarismu. Byly to nesmělé a neumělé pokusy žáka, předčivšího svého učitele vzletem a poměrně mohutnější imaginací. Jenštejn vyniká nad Středu i formálně. Jeho latina je průzračná, lehká, je zřejmo, že ji ovládá básník i znalec stejně dobře. Styl Jana ze Středy je naproti tomu přehnaně umělkovaný s použitím formulářové fraseologie. Jenštejn však vděčil Janovi ze Středy, jehož nazývá v kondolenčním elegickém steskem zastřeném listě určeném mistru Mikuláši „rétořem a poetou výjimečným“, mnoho. Jan ze Středy zanechal vskutku svou osobností i literární činností trvalé stopy v kulturním životě svým organisátorsky pokrokovým zásahem do mluvy nejvyššího úřadu říšského, snaže se jazykově přiblížit řeč listin i písemností vůbec moderním zásadám raného humanismu. Šířitel účty jeronymovské, po vzoru bolognského Jana Ondřejova, vydává Jan ze Středy stručný výběr elogií na autora Vulgaty z Augustina, Eusebia a Cyrila. Brzy potom píše s velkým zanícením modlitební knížky, které docházejí enormního rozšíření mezi vzdělanci a v klášterích pro svou nezvykle půvabnou a přitažlivou výrazovou krásu. Od tohoto autora, po jehož listech „lačně touží“, si Jenštejn, „zbavený zvuku jeho živého hlasu“, vyprošuje mariánské písně a jemu věnuje svou první literární práci Liber dialogorum.

Takto připraven a jistě zhruba již obeznámen s vědeckou látkou traktovanou tehdy na artistické fakultě pražského vysokého učení, začíná jako jinoch dvacet až jedenadvacetiletý „procházet světem“. V letech 1370–76 pobýval na universitách v Padově, Bologni, Montpelier a v Paříži. O osudech a zážitcích Jenštejnových v Padově, kromě kratičkého sdělení zaslaného mistru Mikulášovi, jeho učitel v Praze, nevíme. Žádá ho o půjčení „Listů Faraonových“, aby mohl nad nimi přemýšlet. Slo nejspí-

še o tehdy oblíbenou četbu duchovního obsahu nebo o nějaký návod k duchovnímu životu. Jak dlouho se zdržoval v Padově nelze říci, možná rok, možná déle neboť studia tam i v Bologni absolvoval během tří let (1870–73).

O družné povaze českého studenta Jenštejna v Itálii, plynně a krásně se vyjadřujícího latinsky, svědčí řada známostí s lidmi vynikajícími i vlivnými. Tak byl dobrým přítelem Mikuláše z Padovy, pozdějšího arcijáhna v Gaetě, muže za studentských dob společensky úspěšného, který jako církevní hodnostář obrátil „počet poklesků v počet ctností“. Stejná pouta náklonnosti ho spojovala s Antonínem Neapolským, věnovavším Jenštejnovi asi již do Prahy traktát O přátelství. Vskutku vlivnou osobností byl pozdější bolognský kardinál Filip Carafi. Snad nějak spolupůsobil při Jenštejnově jmenování arcibiskupem a sledoval starostlivě první nesnáze mladého metropolity. Zvláště ale třeba do období pobytu Jenštejna v Bologni klást počátky seznámení s vynikajícím dominikánem Rajmundem z Capue, potomním pražským nunciem. Rajmund začal svou učitelskou kariéru v Římě, v r. 1374 je vedoucím studia v Sieně, a což je zvlášť důležité, duchovním rádcem sv. Kateřiny Sienské, známé i hlubšími zásahy do církevního života. Z návodu této světky se Rajmund zasazoval o uznání Urbana VI. Když uvážíme, s jakým úsilím zastává Jenštejn jako pražský arcibiskup legitimitu tohoto papeže i přes všechno osobní riziko a až neuvěřitelné nesnáze, jsme snad u vysvětlení této záhady. Klíčem k němu je právě přátelství s Rajmundem, který, pronikaje tajemství a velikost sienské světky, řídil se oddaně jejími radami a v tom smyslu ovlivňoval bezpečně i svého přítele Jana z Jenštejna. V téže době se snad také seznámil Jenštejn s benátským velmožem a podnikatelem Mikulášem Contarinim, zájímavým se ve volných chvílích o mystiku, často upadajícím do vážných pochyb, ba skepse, v oceňování pozemských hodnot. Při řešení těchto filosofických otázek se Contarini obracel na Jenštejna. Časem shrnul Jenštejn své odpovědi nebo výklady z doby, „kdy spolu sedávali v Benátkách“ a věnoval mu je v traktátu De fugiendo saeculo, částečně vydaném Höflerem a Sedlákem z rukopisu vatikánského č. 1122. Z doby Jenštejnova pobytu v Bologni se zachoval drobný detail, který vrhá už tehdy jasné světlo na jeho vážné a opravdové smýšlení. Rodná sestra, nejisto zda Anna nebo Kateřina, mu poslala peněženku purpurové barvy s jinou vyšívanou drobností. Jenštejn soudí, že takové věci se nesluší používat „scholáři“, jak sám sebe nazývá, který nosí prostý vlásněný a lněný šat.

O Jenštejnovi, studujícím v Montpelier, jsme informováni z dopisu adresovaného Benešovi z Horšova Týna. Touží v něm velice po domově, neumí vypovědět „jakým smutkem je v tomto městě stísněn“. Kromě stesku po domovině byl v jihofrancouzském městě nemálo sužován také horkem, brzdícím chuť ke studiu. V Montpelier dost nebezpečně onemocněl. Léčil ho Jan Jakubův, od něhož má - nemýlím-li se - pražská kapit. knihovna originální pojednání o moru (D XVIII), jenž se stal později osobním lékařem francouzského krále Karla. Dovolil mu pít vína málo a ještě jen s vodou. Jenštejn sám o sobě potom napsal, že ošetřující žák mu dal proti lékařské indikaci osm číší vína, po nichž se uzdravil.

Asi dvouletým studiem v Paříži (1374–76) doplnil své vzdělání po všech stránkách. Při prvním vstupu do města shledal tolik novosti, že je prostě nepostačil vypsát. Je pro něho zase příznačné, že opomíjí líčení zevnějších efektů, kterými město zapůsobilo na studenta pocházejícího z daleko omezenějšího prostředí. Soustřeďuje se na líčení poměrů na universitě, kde na mnohých fakultách jsou vynikající vědci, lékaři, právníci i mistři sedmi svobodných umění, „jichž příkladem a učností celý svět jako nebe hvězdami je ozdoben“. Pak zajímavě líčí podstatu každého ze sedmi „umění“, při čemž chválí pařížské hudebníky, kterých je mnoho a jsou znamenití. Zájem prozrazuje budoucího autora duchovních písní. List dostatečně ukazuje, že se Jenštejn hodlal v Paříži zdokonalit ve svobodných uměních. Nezanedbával ani studium práva, které četl Jean Bournazel, převor z Chartres. Zvláště mu byly milé theologické přednášky trado-

vané krajanem, mužem „hrozného rozumu a odivné paměti“, Vojtěchem Raňkům z Ježova. I tak skromný a ukázněný student, jako se nám jenštejn v Paříži i před tím v ostatních universitních městech jeví, pocítil nedostatek peněz. V Paříži si vypůjčuje - jako synovec arcibiskupův také společensky angažovaný - „ve velké a nutné potřebě“ 500 zl. váhy české a uherské od jakéhosi Rassequina z olomoucké diecése, tehdy štitonoše francouzského krále. Svědkem půjčky byl kromě jiných Vojtěch Raňků. Otci posílá z Paříže list plný synovské oddanosti, úcty a vděčnosti, ubezpečuje, že je působením božským „zdráv a vesel“. Když matka, zajisté plná radosti nad tímto sdělením, synovi pošle po královském kurýru zlatý prsten, dává opět najevo svou překvapující pokoru a zdrženlivost. Dívá se na jeho zářnou krásu skoro očima askety. Čistota zlata mu znamená zlato matčiny mysli... Diví se však, že se vůbec taková věc posílá žáků, kterému sluší pokora, nikoli „ruka okrášlená třpytným zlatem“. Vděčně přitom ubezpečuje rodiče, že všechno co má, po Bohu jen od nich obdržel.

Studia vlastně ukončil r. 1375 dosažením bakalářství dekretu. Vzbuzoval zajisté značné naděje všech, kdož ho znali. Sám francouzský král ho vybízel, aby zůstal na pařížské universitě a ucházel se o mistrovskou hodnost. Jenštejn tehdy lákavou nabídku nepřijal. Ani na mysl mu nepřišlo, jak pohnutý život ho očekává ve srovnání s tichým a důstojným zaměstnáním vysokoškolského profesora.

Syn oblíbence římského císaře a synovec pražského metropolity byl nejspíše u dvora vítán, a jak již vidno

z nabídky, kterou mu učinil, získal i náklonnost samotného francouzského krále. S povděkem vzpomíná projevů přízně, kterých se mu od něho dostalo, když meškal v Paříži. Vydává to cenné svědectví jak o jeho vážnosti, které se při svém mládí v cizině již těšil, tak i o jeho vynikajících vlastnostech společenských. Že se úspěšně stýkal i se zástupci pařížské hierarchie, dokazuje přátelství s duchaplným pařížským biskupem Aimericem z Maignacu. Základy k jeho bezvadnému, a proto úspěšnému společenskému vystupování byly nepochybně položeny již domácí výchovou. Několikaletým pobytem v cizině nabytí širšího rozhledu po světě, vyzrálého úsudku o lidské společnosti a jejím zřízení, máje vždy přístupny vysoké kruhy světské i duchovní. To vše ovlivňovalo formování jeho osobnosti. Jako student žil v mezinárodní směsí mladých lidí začasté nespoutaně veselých, které studium svedlo do universitních center. Sám byl uchráněn od jakýchkoli bezuzdných výstřelků studentských zábav vážným pojmáním života i vyvinutým citelným estetickým. Nebyl však světcem ani poustevníkem, alespoň nikoli v této době. Autor jeho životopisu říká jasně, že „v záležitostech vojenských a dvorních nechtěl být poslední“, ba ještě jako biskup míšeňský „více hleděl hájů a vrchů než chrámů“. Naopak zase již příbližně v této době si více cenil prospěchu duchovního než jakéhokoli hmotného“. „Čtení také na cestách byl bedliv, neboť kdykoli někam mu bylo cestovati, naplňoval svůj vůz knihami namísto jiných nádob, jež dříve brával s sebou.“

ThDr. Václav Bartůňek

Kněžská meditace

SACRISTIA

Sacristia čili sacristaria, secretarium, salutatorium, je místnost při kostele k uschování bohoslužebných nádob, rouch a nástrojů. Sakristie sloužila vždy k oblékání a k odkládání bohoslužebných rouch kleriků a ministrantů, příslušujících při bohoslužbách.

Tak jako byla podél chrámu starozákonního v Jeruzalémě přistavena řada komůrek - thalami - pro uschování posvátných kalichů, nádob a bohoslužebných rouch, tak také od čtvrtého století křesťanského se stavěly u absidy kostelů komůrky: vestiarius - komůrka pro bohoslužebná roucha - paratorium - přípravná místnost pro bohoslužby - gazophylacium - klenotnice s dresory pro uchovávání zlatých bohoslužebných nádob - armarium - místnost se skříněmi, ve kterých se nacházely liturgické knihy - saluatorium - přijímací a uvítací síň pro vznešené hosty, duchovní a světské hodnostáře. Kromě toho zvláštní místnosti k pečení hostií a připravování svatých olejů.

To vše, co bývalo v několika místnostech umístěno, je nyní obvykle jen v jedné, při větších kostelích a na poutních místech ve dvou nebo třech sakristiích: dolní a horní, jako na Svaté Hoře u Příbramě nebo boční jižní a severní, jako při katedrále sv. Štěpána v Litoměřicích.

Již apoštolské konstituce předepisují, aby byly na obou předních stranách kostela přistavěny tak zvané pastophorie. Paulinus z Noly nazývá tyto dvě místnosti secretaria. V pravém secretariu se uchovávala sv. Eucharistie. V západní Církvi se nazývaly tyto místnosti secretarium, také sacrarium, salutatorium a konečně sacristia, sacristaria.

Sakristii má na starosti kněz z titulu prvního stupně nižšího svěcení - ostiariátu. Když jsme přijímali toto svěcení, zazvonili jsme na znamení, že přijímáme povinnost oznamovati počátek bohoslužeb. Z toho vyplývá nám povinnost dodržování přesného času konání bohoslužeb. To není otroctví času, ale věrnost k přesnosti a důkaz kladného vztahu k věřícímu lidu, který má také svůj časový rozvrh, do něhož si zařadil dobu plnění své náboženské povinnosti. Proto mají být v sakristii přesné hodiny, neboť věřící lid má právo na to, aby bohoslužby začínaly přesně v určenou dobu. Není správné, jestliže pravidelně počátek bohoslužeb je o čtvrt nebo o půl hodiny později, než bylo oznámeno. Neplatí ani výmluva požadavků kařicníků, neboť duchovní správce má zasednout do zpovědnice tak, aby byl v pravý čas u oltáře.

Neméně důležitým požadavkem ostiáře jest udržování pořádku nejen vnějšího, nýbrž i v jednotlivých zásuvkách skříní. Zde jistě mohou být knězi vzorem ctihodné sestry, které s touto vnější čistotou a pořádkem, zvláště však vzornou úpravou prádla dokazují lásku ke sv. liturgii, vyvěrající z hluboké víry v přítomnost Spasitele ve svaté Eucharistii.

Jedna z dřívějších komůrek čili malých sakristií nazývala se saluatorium: přijímací a uvítací síň. Sakristie je jí dosud. Dosud sem chodí věřící s nejrůznějšími záležitostmi svého náboženského života a přirozeně očekávají v této přední části chrámu Páně vlídné přijetí od toho, který má být alter Christus. Tento takt a tato vlídnost mají mít na sobě známky katolicity, obecnosti a všeobecnosti. Nesmíme být pouze k některým vlídní a k jiným ne. I zde platí paulovské napomenutí: „Modestia vestra nota sit omnibus hominibus.“

Buďme si vědomi, že jako ostiáři jsme převzali povinnost nejen pečovat o čistotu a pořádek sakristie a domu Božího vůbec, nýbrž i o čistotu a pořádek ve svém vlastním domě Božím, ve své duši. V jedné sakristii je nad lavabem psáno: „Sacerdos, prius cor, deinde manus!“ Nejdříve se postarej o čistotu srdce, pak také o čistotu rukou a celého zevnějšku. Neboť kdo Bohu slouží, ať mu slouží s čistým srdcem, s čistou duší, s čistou myslí, v čistém bohoslužebném rouchu v čisté sakristii a v čistém domě Božím, předobrazem věčných příbytků, které nám připravil Pán.

P. Karel Sahan

Starozákonní Simeon, člověk spravedlivý a bohabojný, o němž si každého roku o slavnosti Očišťování bl. Panny Marie tak rádi čítáme stál evangelia, plnou světla a radosti, byl opravdovým mužem touhy. O něm evangelista výslovně praví, že očekával potěšení Izraelovo (Luk. 2, 25). Dychtili zajisté a prahl mladistvou touhou po oné veliké chvíli, kdy jeho starým očím bude dopřáno spatřit Spasitele. Tato mocná a skrytá touha, toto žhavé a bolestiplné očekávání uchvacovalo jeho život ve vysokost, zdvihalo jej jako silná a nepřemožitelná ruka, naplňovalo svatým nepokojem jeho srdce a nedávalo jeho duši oddat se spánku nečinnosti. Tento toužící a očekávající stařec, s nímž chodil tu Duch svatý, jistě věděl, že jeho úkol, úkol jeho duše a jeho života nebude na této zemi uzavřen a dokončen dříve, dokud jeho touha nebude Boží láskou nasyčena. Dovedeme si představit hluboký žár jeho nevnadnoucích očí, dovedeme uslyšet, jak šťastně a rychle bilo jeho srdce, zmítané palčivostí prorocké touhy, dovedeme pochopit a zvážit velikost a prudkost jeho radosti, když konečně přišel den, v němž vzal Boží Dítě na své lokty a velebil Boha? (Luk. 2, 28.) Zřetelnou tíhou světla, jasnou mocí naplnění a vznícenou radostí dosažení je poznamenán a posvěcen, uchvácen a prozřet Simeonův zpěv, ono *canticum dimissionis*: „Nyní propouštíš, Pane, služebníka svého podle slova svého v pokoj, neboť viděly oči mé spásu tvou, kterou jsi připravil před očima národů...“ (Luk. 2, 29–32)

V jednom rozjímání známý P. R. Plus píše, že největší milost, kterou Bůh může některé duši udělit, je mi-

MUŽ TOUHY

lost toužit. Je pro vnitřní růst duše tolik potřebný onen bolestný pocit, že nemá vše, čeho potřebuje, že k jejímu pravému štěstí a k její dokonalosti chybí to, co teprve přijde, co ona celou svou podstatou očekává a oč veškerou svou činností usiluje. Velikým a možná největším v určitém smyslu neštěstím a soužením pro duši je, když ustrnula a zplaněla v jakémś laciném a plytkém sebeuspokojení, když už netouží dále a výše, když ji nijak netrápí a netísní její prázdnota a mělkost, když už vůbec není ani trochu vzrušena svou nedostatečností a ochablostí, když nepocituje v sobě potřebu vyšších skutečností a hlubšího života. O Simeonovi P. Plus krásně praví, že jest duši, která očekává, a uvádí slova jiného autora, podle něhož každý křesťan je nebo by měl být duši, která očekává. Má-li být takovou duši každý křesťan, tím spíše jí má být každý kněz. Neboť co jest radostí duchovního života? Očekávání, že jednou duše, až bude propuštěna z vězení těla, uvidí Boha v jeho slávě a vznesenosti. Proto také hybnou silou duchovního života je zápas o uchování a udržení jistoty, že po zhasnutí času našeho pozemského putování zasvitne nám vsřích světlo blaženého vidění. Každý den našeho vzdejšího života má být dotčen očekáváním, že se nám jednou otevrou dokofán brány šťastné věčnosti, a každý tento den má být zárodkem vážným úsilím, abychom branou smrti a soudu prošli bez úhony.

Kněžská činnost se nemůže obejít bez touhy, která pozdvihuje. Stále musíme toužit vidět svého Spasitele zřetelněji, blížeji a hlouběji, s větší láskou a se silnější věrností. Stále musíme toužit Spasitele, jehož jako Simeonové Nové úmluvy denně při svaté Oběti držíme ve svých nehostinných rukou, vkládat v hlubokost očekávajících duší s jasnější pozorností a uctivostí, s pečlivostí a porozuměním, s vážností a něhou lásky. Stále musíme toužit být více Kristem a méně být sebou samými.

Kněžská činnost je činností neustálé touhy, v níž nemá místa ustrnutí a znehybnění, která zná toliko růst, nové hledání a vážné usilování. Je krásné toužit po tom, abychom svému Pánu a duším, pro něž přišel na tento svět, sloužili vždy lépe a účinněji! Čím prudčeji v nás tato touha žhne a čím celeji nás zachvacuje, tím více jsme se sebou a se svou dosavadní prací nespokojeni. A to už je krok k tomu, abychom sebe i svou práci zlepšili a zdokonalili. Denně bychom se měli modlit, aby nás Pán chránil před líným a shnilým sebeuspokojením. Raději ať nás jako splašený roj uel šve touha po nových obzorech a po novém poznávání, nemáme-li sami v sobě ke své bolesti i hanbě ustrnouti a zákrnět! Vždyť i na konci svého života budeme musít s lítostí vyznat, že pro Boha a pro vykoupení duší nikdy nelze vykonat dosti a že i ten nejdělnější život je krátký, máme-li jím oslavit Boha tak, jak mu právem přináležejí.

Písmo sv. nazývá proroka Daniele - *vir desideriorum*. Mužem touhy má být každý kněz. Mužem krásné touhy, jež nechce nic více a nenutí nás k ničemu jinému, než aby Bůh nás miloval a byl námi milován. P. Václav Zima

Lyrika lásky v díle Jakuba Demla

Psát o Jakubu Demlovi a ocenit význam jeho životního díla, znamená psát jednu z velikých kapitol českého duchovního zápasu. „Pták churavějící lásky výčitkou“, jak nazval autora „Hradu smrti“ jeden z jeho literárních přátel a jak se sám básník nazývá, dal ve svém bohatém a mnohotvárném díle veliký příklad jednotící lásky, která má být i za našich dnů základem stavby budoucích pokolení.

Láska je základním motivem Demlovy lyriky. Teprve na ni jsou roubovány motivy další: rodný kraj s dědictvím zemělých, společenství s živými, bolest a smrt. Básníková láska blahoslavi veškeren život a v něm jeho původce: „Slunce je láska. Miluji kručinku a janovec a mateřidoušku a jitrocel, jim nevaří letní žár a jsou věčny za každou bouři... Pomněnko, tvá prostota je závidění hodná: i na talířku plesáš v rakve nemluvíka.“ „Mojí přátelé“, tato magnetová hora české lyriky, která přitáhla, okouzila i ovlivnila tolik našich předních básníků, nejsou jen dílem antropomorfisačním, výrazem františkánské pokory, ale prozrazují i veliký zápas lásky, která chce pojmut veškeré stvoření do svého náručí. Láskou je ostatně prostoupeno celé Demlovo lyrické dílo. I deníkový záznam „Štěpěje“, jeho rustikální habitus a vzrušená gestace, kterou se kněz a básník, *drčený neldskou*, kontrastem blahobytu a bídy, obrací k ožehavým otázkám dne, je evokací lásky. Lásky, objímající celý svět, všechno živoucí, lásky produchovělé, zahleděné k výšinám a utonulé v Boží milosti. Demlova poezie je utkána ze světla, nezná krevnaté vášně tělesnosti, je jí cizí tě-

lesná smyslnost. A přece je to poezie lidsky horoucí a teplá, bez traktátové učenosti a papírového stesku, a abych užil slov samého básníka, poezie dokonale uzměná. Je to poezie kamenitého, až do dřene bídou minulých let zrytého kraje, který dával odjakživa všemu lidskému snažení a počínání hluboký náboženský smysl a mravní posvěcení, jehož je Jakub Deml plnoprávným dědicem a věrnou stráží. Odtud ten vnitřní oheň, který činí básníkovu řeč neodolatelnou.

Není třeba obšírně líčit, kdo to je Jakub Deml. Jeho ctitelé i jeho odpůrci se shodnou v tom, že je to člověk osobně ušlechtilý a statečný, dělník pravdy a básník lásky, duch vidoucí. Jeho publicistická činnost byla svého času předmětem prudké kritiky zleva i zprava. Jeho osobní postoj nezapadal často do aktuálních situací politických, podobně se tasovský samotář nezařadil a ani se nechtěl zařadit stranicky. Jeho sokolská epizoda a příklon k aklerikálnímu liberalismu národní demokracie nebyly víc než citovým poblouzněním, z něhož básník po hořkém zklamání důkladně vystřízlivěl. Prohlásil ho za blázna, který si literárně pohrává se svými přeludy a jemuž nikdo rozumný neodpovídá. V anketě novin jedné z vládnoucích stran nazvali jeho dílo Quijotádou. Tento chomout několikrát přiletěl na básníkovu hlavu z tábora intelektuální buržoazie. Ale v tom všem jen sdílel osud mnoha spravedlivých, kteří donedli psát a nehlásili se k oficiální měšťácké ideologii. Jeden z našich literárních kritiků, kterého ani honosný titul universitního profesora nezabavil zvýšené dávkou neomalebnosti a těžkopádnosti, vytýkal Jakubu Demlovi tónem ošoupané novinářské demagogie přílišné zabývání se

Výzva k svorné lásce

Msgre ThDr. Eduard Oliva

Snad každý náš občan se zamyslel nad moudrými podněty, které byly obsahem všenárodní diskuse celého československého lidu. Lidská slova, která jsme tam četli, byla pro nás významným nových poměrů mezi lidmi, projevem opravdu účinné a upřímné lásky k bližnímu. Je třeba, abychom se my, pastýři katolického věřícího lidu, nad nimi hluboce zamyslili a vyvodili z nich důsledky pro naši práci.

Patřilo k odvěkému cíli křesťanství a k odvěkému usilování křesťanů, aby mezi lidmi a národy byly důstojné, vpravdě lidské vztahy. Nejšlechetnější a nejvýznamnější duchové křesťanské filosofie a theologie je hledali, nalézali a doporučovali. Lidu i vládám. Avšak jen málo z nich se mohlo uskutečnit. V cestě dobrým úmyslům stál sobecký třídní zájem mocných a bohatých skupin lidské společnosti.

Teprve, když výrobní prostředky přešly z vlády jednotlivců cele do rukou jejich pravého vlastníka — lidu, mohlo být krok za krokem uskutečňováno to velké a krásné, které předtím zrábalo v moudrých myslích filosofů, vědců a theologů.

Německý básník J. V. Goethe jednou řekl, že člověk vytváří veliké hodnoty, když pociťuje úctu k třem kategoriím. K tomu, co je nad námi, co je kolem nás a co je pod námi, co nám slouží. Středověk se jednostranně obracel především k tomu, co je nad námi. Teprve nová doba se ohlíží také na to, co je kolem nás a na to, co nám slouží. Kristus nás ponejprve vybídl, abychom v každém, i v tom nejmenším člověku, viděli jeho pravou božskou jiskru.

Pochopíme-li, že ve vztahu k lidem pociťujeme úctu k jejich nesmrtelné části, musíme nutně myslet a jednat sociálně. A nic nám nebrání, abychom svou součinnost nabídli všem lidem dobré vůle. Mezi lidmi dobré vůle může nastat akční jednota. A právě ona je zárukou, že také v tomto roce čestně a vítězně obhájíme první podmínku k opravdu lidskému životu — mír mezi národy.

Lid naší vlasti si uložil zvýšené pracovní úkoly jen proto, aby všem občanům republiky mohlo být poskytnuto více zdravých bytů, aby mohly být zvýšenou produktivitou práce, snížením nákladů a zvýšenou hospodárností vytvořeny nezbytné předpoklady k snižování pracovní doby a k zvyšování hmotné a kulturní úrovně.

To jsou dobré cíle, ke kterým můžeme říci své ano. Je potěšujícím, že můžeme věřící vybízet k činům lásky, soucitu, solidarity jednoho k druhému. Jsme přesvědčeni, že je to mírový program lidského života vytvářet hodnoty, které by lidem prospívaly.

osobními starostmi, bolestmi a potížemi. Ale nechť se uváží, kolik zloby a zlomyslnosti lidské se stavělo knězi a tvůrci v cestu. Jaká přemíra špíny a kalu byla hozena na Demlovu hlavu ze silničního bláta, v kterém se máchaly a potýkaly dva zchátralé a zkompromitované šiky, řákušácky orientované katolictví a buržoazní liberalismus. Co bolestných rysů vyryl pluh hladu a strádání kolem úst dělníka pravdy, který se nezaprodal. Sed obliqua cadunt, stat gloria veri.

Několik suchých dat poví nám o Jakubu Demlovi toto: Narodil se v Tasově 20. 8. 1878 z druhého manželství svého otce, chudého a poctivého venkovského kupce, ubíjeného špinavou konkurencí předválečných keřasů a magnátů. Byl ze čtrnácti dětí. Gymnasium studoval v Třebíči, theologii v Brně. 27. 7. 1902 vysvěcen a ustanoven kooperátorem v Kučerově na Slavkovsku. 1. 8. 1904 přechází do Babic. Odtud je překládán z místa na místo. V Martínkově působí od 1. 4. do konce října 1906. Prvního listopadu téhož roku nacházíme jej v Třebíči. Ale už 16. 3. 1907 ocitá se v deficienci. 1. 7. 1908 je vzat na milost a poslán za kaplana do Bystřce, kde setrval do 1. 3. 1909, kdy byl jako oběť neomylných zásad papežských encyklik poslán na trvalou dovolenou, samozřejmě že bez důvodu. V největší tísní ujímá se ho přítel z gymnasijských studií dr. Bohumír Šmeral. Potom nastává jeho odysea kněze bez funkce ze vsi do vsi, z města do města, z Moravy do Čech a zase nazpět. Mohli bychom ho sledovat na Slovensko do Topolčianek, které opouští na vlastní cestovní útraty, hořce rozčarován, a znovu do Čech do Vrchbětí u Bezdězu a do Prahy. Nakonec zakotví v rodném Tasově. Západní Moravě a jejímu kamenitému kraji, zhlížejícímu k líbezné Oslavě, k osudotvorné řece

nové epochy, zůstal už věren. Zde se mu dostalo satisfakce z rukou demokratického a ušlechtilého biskupa svěťce dr. Josefa Kupky, zde se může dnes ve svém stáří v klidu a pohodě radovat z vyznamenání svatého Otce papeže Pia desátého, který mu v roce 1910, v době nejhoršího básníkovy útisku, poslal své apoštolské požehnání s modlitbami za všechno dobré. Zde se hlásili přátelé Otakar Březina, S. K. Neumann, František Halas, Vítězslav Nezval, F. X. Šalda, Jaroslav Durych, Josef Florian a celá řada vážných vědeckých a uměleckých pracovníků.

Lid Demlova kraje chápe duchovní význam a setbu básníkovy života. Cítí, že v jeho řadách žije umělec, na kterém spočinulo zvláštní požehnání, tvůrce, jehož pohnutý život měl stálý doprovod Božího obdarování. Dílo Jakuba Demla, ztělesňující lásku ke všemu stvoření a především ke zdroji všeho života - k Ježíši Kristu, je tvořeno ze světla, z destilátu ohně, který se světlí na Bílou sobotu, z jisker, které vyskakovaly pod ocelovým klínem básníkovy otce, když dobýval skály, aby nepřekážely pluhu, a v kterých básník cítil snubní polibky bytostí nejcharakternějších. Vzklíčilo jakoby v rozorávaných polích kamenité země, kde roste a zraje chléb vezdejší a kde nejvíce touží věřící člověk po chlebu věčnosti. Bylo utvořeno v Tasově, v Brně a Praze, na Slovensku, v Dubrovniku při Jaderském moři, vždy v blízkosti lidu, nad breviářem a v moudrosti církevních učitelů, a ustavičně přetavováno srdcem, památkou zbožné a ušlechtilé matky, duchovním zrakem přátel, jako byl Březina, Šalda, Josef Florian a jiní. Jakub Deml je tvořil v době, kdy byl náboženský život u nás ovlivňován habsburským dvorem a kdy čisté křesťanství bylo domovem jen pod doškovými střechami. Už tenkrát on vedl du-

Máme před sebou velké a náročné úkoly. Chceme zvýšit rozsah vyráběných hodnot tak, aby se dostalo čím dále na více lidí. Chceme v krátkém čase několika let dosáhnout, aby rodiny mohly bydlet v úhledných, zdravých bytech. A aby tyto byty byly šťastným domovem rodin, které mají přece za úkol vychovávat mravněho, vůči celku odpovědného člověka. Pro nás jako pro duchovní pastýře vyvstává právě tato otázka a tento úkol: vychovávat katolíky tak, aby při respektování všech duchovních nároků našeho náboženství působili na mysl svých bližních k plnění četných cílů, které přináší právě naše doba.

Každá doba má svůj vlastní úkol, svůj nejdůležitější cíl. A za něj bych pokládal naléhavé vyřešení vztahů mezi všemi národy a státy, které by mohlo světu pomoci k trvalému míru. Kdo si řekne sám k sobě: „Ne já, ale Kristus ve mně,“ ten se nad tím musí odpovědně zamyslet. Nelze vyčkávat a nezáčastně sledovat válečné přípravy šílených a krajně sobeckých skupin, kterým zvrácený sen světovlády, mamonu, sobectví a militarismu vzaly vpravdě lidskou tvář. Svědomí každého člověka, a tím více každého křesťana, má za úkol pozvednout varovný hlas, dokud je čas. Silám zhouby, zaslepenosti je třeba odpovědět jasně: NE! Tisíckrát ne! My lidé máme jiné cíle, nežli se zabíjet, okrádat, ubližovat si navzájem. Apelujeme na svět, na náš lid, na všechny lidi, hodné toho jména, aby šli dopředu cestou svorné lásky, pochopení, aby šli cestou dobra a pravé moudrosti!

O LEPŠÍ VESNICI

V době, kdy se tvořila nová skutečnost na našem venkově, zaujali jsme k tomu v tomto svém časopise několika články své stanovisko a ukázali jsme si mj., že tato skutečnost není v žádném rozporu s naší dogmatikou a morálkou a povzbudili jsme se k napomáhání družstevnictví na naší vesnici.

Kněží vždy byli, jsou a navždy zůstanou dobrými přáteli a rádci našemu venkovu. Vždyť oni jednak pocházejí z venkova, a jestliže ne přímo, tož aspoň na venkově stála kolébka jejich rodičů anebo starších předků. A oni si také dobře uvědomují velmi důležitou úlohu zemědělství ve společnosti a vědí, jaké to bývávalo na našem venkově za dřívějších dob. Bylo tomu obdobně, jak o poměrech ve své vlasti po této stránce mluvil před nedáv-

nem saragozský arcibiskup Gonzales ve svém pastýřském listě: „Členové panující vrstvy, hlavně statkáři, žijí ve velkém blahobytu, přímo v přepychu, vykořisťují dělníky a sedláky, sedí na svých penězi napěchovaných tobolekách, odepírají i minimální zvýšení mzdy, čímž by mnohým chudým lidem aspoň trochu pomohli. Do kostela sice chodí, přistupují i k svátostem, ale podle příkázání Božích nežijí.“ U nás ovšem agrární šlechta do kostela a tím méně k svátostem nechodila, ale počínala si opravdu hodně podobně, jako jejich dnešní španělští kolegové. A náš drobný kněz, který z lidu vyšel, vždycky také s tímto lidem sympatisoval a mu pomáhal, ale aby mu mohl účinně pomoci, k tomu neměl tehdy sdostatek prostředků.

chovní odboj a neustal ani v dobách první republiky, kdy se musilo často o ryzech a nehynoucích hodnotách katolicismu z diplomatických důvodů mlčet. Dílo Demlovo je hluboké vcítění se do vůle lidu. Tímto charakteristickým rysem až nápadně odpovídá duchu naší doby. Jedinečné skladby jeho prací jsou rytmovány přívaly společenských dějství, jimž básník stěží stačí svým dechem odolávat a udržovat rovnováhu. Deml rovnováhu udržel, jak ukázaly náboženské události po první světové válce, kdy se soudilo všeobecně, že odpadne a přestoupí určitě do nové církve československé. Neodpadl a nepřestoupil. Provázen souhlasem věřících davů zápolil za nových poměrů s malodušností kapitalistické morálky na poli hledání pravých a trvalejších vztahů mezi lidmi. Jak slavná musela být lidská bolest a jak zázračná kněžská láska, aby byla tvůrčí silou v tomto boji, a co nízkých křivd ubíjelo básníkův vzlet!

Pták churavějící lásky výčítkou, rozdávací lásku, a proto i nenávidějící zlo, přetvářku, lež, zbabělost a vše, co lásku zraňuje, nestyděl se nikdy za úžasný pathos své lásky, která měla tak velikou tvůrčí moc v úsilí o naplnění života v lásce. Jen láska může překlenout vnitřní propasti, které dělí lidstvo, jenom láskou může být dobyta a vykoupěna země. Milovat každého, vyslovovat své srdce, zabývat se světem láskou, - to jsou řídivé složky celého životního díla Jakuba Demla.

Práce požehnaných nese požehnání. Tasov se stal po Staré Říši poutním místem ušlechtilých duší. Objevil se tu pramen duchovní posily, studánka vody živé, která uzdravuje vírou, nadějí a láskou a po níž se nežijí na věky.

Šel jsem s bratrem údolím Oslavy, milované básníkovy řeky, v první polovině letošního prosince. Byl takový ne-

vlidný horácký den. První sněhové vánice se hnaly od Černovířských lesů přes osiřelá pole jako šílená jezdecká kavalkáda. V korunách letitých borovic na Ouwarech zlověstně skřípál vítr. V údolí Oslavy zahřměla najednou detonace. Hromově se rozléhala po zasněžených kopcích do všech stran a zase se v mnohásobné ozvěně vracela zpět. „Copak, Pepo?“, povídám bratrovi. „V údolí Oslavy hřmí?“, „Není divu. Jak by nehmělo, když ve vyhloubených štolách skalního masivu exploduje najednou téměř 10 tun traskavin.“ Usmívá se olešský kovář. To pracovníci na stavbě údolní přehrady odpálili už čtvrtý komorový odstřel, který uvolnil naráz více než 10 000 kubických metrů kamene. „Komoráky zazní údolím Oslavy ještě vícekrát, neboť jsou pro stavbaře přehrady velmi vydatnými pomocníky. Rychle totiž zajišťují ohromné množství materiálu, kterého bude na 320 metrů dlouhou hlavní hráz potřeba téměř 300 000 krychlových metrů,“ vysvětluje Josef.

Oslava, ta milovaná řeka Jakuba Demla, nad níž se za zimních měsíců, kdy kosé paprsky sluneční dopadají v údolí, vznášejí jak křehoučké, modré list ledňáček, ten pták zvláštní tesknosti, ta útloboká, spanilá Oslava, žije a zpívá mládím. V jejím údolí budují stovky dělníků rukou i ducha velikou vodní nádrž užitkové vody pro celé okolí a oslavanskou elektrárnu. Veliké vodní jezero zatopí plochu 104 hektarů polí, luk a strání. Přes tři stametry dlouhá hráz zadrží hlavně v čase jarního tání miliony kubických metrů vody. Oslava, řeka mladého světa, epochotvorná! Přejeme jejímu básníku to, co jsme mu přáli v srdcích loňského roku k jeho osmdesátinám. Zdraví a stálou mladost jeho velikého ducha. A nakonec vřoucí dík za každé ukázání cesty k lásce, a tím i k víře a naději a k radosti, kterou láska tak štědře dává.

P. Antonín Hugo Bradáč

Proto ani v těchto dnech, kdy na vesnici probíhá široká diskuse k materiálům před IV. celostátním sjezdem JZD, který se bude konat v březnu t. r., žádný kněz, když družstevníci hovoří o možnostech dalšího zvyšování zemědělské výroby a upevňování družstevní ekonomiky, nezůstane stranou, ale bude se svými osadníky projednávat i otázky sociálního zabezpečení, kulturního rozvoje na našich dědinách, i návrh nového zákona o JZD. Vždyť má-li mít diskuse před IV. celostátním sjezdem JZD charakter celostátní, opravdu nemůže stát stranou.

28. října 1958 jsme si se zájmem přečetli v Lidové demokracii, že např. pračky jsou nejvíce rozšířeny v domácnostech členů JZD (54,9 %), že 6,3 % družstevníků mají auta (zatím co domácnosti zaměstnaneců mají pouze 4,3 % a domácnosti dělnické jen 2,9 %) a že také jednostopými vozidly jsou nejlépe vybaveni družstevníci, že zhruba v každé čtvrté rodině členů JZD je motocykl. My to našim družstevníkům jistě ze srdce přejeme. Ale naproti tomu je třeba, aby i oni plnili vůči národnímu společenství co nejlépe své povinnosti. Kolik musíme např. dovážet potravin ze zahraničí? Kdyby se u nás zvýšilo množství zemědělských výrobků, tj. kdyby se u nás zvýšila intenzita z jednoho hektaru zemědělské půdy, resp. výnosy polí, kolik by zůstalo u nás doma aut, traktorů a jiných nejžádanějších strojů, které však

musíme vyvážet za obilí, maso a jiné produkty, zatím co jinak by mohly přijít na náš domácí trh. A je třeba využívat celého půdního fondu, stále rozšiřovat a zúrodňovat ornou půdu a nenechávat úhorů. V kolika JZD se také dosud vydávají naturální dávky bez ohledu na výši osobní spotřeby družstevní rodiny a stanovený počet záhumního zvířectva, ačkoliv jen slepý nevidí, že tím někdy dochází k porušování pracovní a družstevní kázně a zbytečně se tím vytváří rozpor mezi zájmem družstva a zájmem jednotlivce — družstevníka. Je třeba si uvědomit, že určité snížení množství naturálií u takových jednotlivců na pracovní jednotku přineslo by družstevnímu i národnímu hospodářství prospěch, projevil by se v posílení krmivové základny družstva a nakonec i ve zvýšené peněžní hodnotě pracovní jednotky.

Staré zvyky a tradice družstevníků nezmizí přes noc a každá vesnice musí projít jakýmsi dětským nemoce-
mi a bude se tedy k oněm rozmanitým nedobrým zjevům, k nimž patří i útěk mladých z venkova aj., v JZD stavět s trpělivostí, ale přitom bude soustředěně a s taktem všem těm nedobrým průchodním zjevům odpomáhat a společné hospodaření soustavně podporovat a zlepšovat, vždyť na konec všechno záleží na lidech.

ThDr. Jaroslav Kouřil

ČESKÁ VESNICE V DÍLECH NAŠICH SPISOVATELŮ

BYL DÍTĚ LIDU...

Karel Václav Rais, jehož jubileum jsme vzpomněli v uplynulém měsíci, charakterizoval dílo a život vlasteneckého kněze a povídkáře české vesnice, Václava Beneše Třebízského, takto: „Byl dítě lidu, mezi lidem vyrůstal, žil mezi ním až do skonání, cítil s ním, rozuměl mu a uměl k němu mluvit.“ Nemůžeme opravdu nalézt spravedlivější hodnocení kněze, který doslova planul horoucí láskou k českému lidu, nežli je vyslovil Karel Václav Rais.

Letos, kdy 24. února uplyne 110 let od jeho narození a 20. června již sedmdesát pět let od jeho předčasného skonu, je věru vhodná příležitost zamyslet se trochu hlouběji nad pozoruhodným životem kleckanského kaplana a nad jeho literárním dílem. Obojí nese mnoho společného, tady u Třebízského je souvztažnost díla a života až intimní. Bolestiplný život mladého kněze doprovázela opodstatnělá tucha brzkého skonu. To v mladém muži vzbuzovalo až horečný spěch vytvořit toho co možná nejvíce, obejmout v několika desetiletích sta a tisícileté děje českého národa a zvláště vesnického lidu, mezi kterým spisovatel trval. Žil. Ovšem to smutné vědomí brzkého konce přineslo do života a zvláště do díla pečť melancholie, stesku, někde až dokonce sentimentality, bolestícnosti. Je něco básnický reálného a symbolického, že dějinné příběhy české vesnice vyprávěl karlístejnský havran, pták chmurný a zlověstný.

Láska k české dědině, prohrát vlastní zkušeností, naplňuje celé dílo Třebízského. Snad nejhoroucněji ozářila tato vroucí náklonnost tak líbezná dílo jako je „Pod doškovými střechami“. A je to zase symbolum, i když v tomto případě jde o symbol velmi realistický. Vždyť valná část básnickova díla, jeho povídky, elegie, zkazky a pověsti se doopravdy odehrávají pod doškovou střechou, pod níž bydlí chudý, uhnětený a přece vzdorný, statečný český rolnický lid.

Ať už líčí v „Pobělohorských elegiích“ nejtěžší období českého venkovského lidu, nebo v „Bludných duších“ selskou vzpouru za Josefa II., všude je trpělivým i bojovníkem český vesnický člověk. Konečně pravda je taková, že dějinné příběhy české vesnice jsou chmurné, trudné, že sociální a třídní jeho útlak, spojený s porobou národním, od bělohorské katastrofy neustále vzrůstal. Ovšem i tady je popravdě stesk u básníka silnější nežli vylíčení odporu, bojovnosti českého lidu, který se ani v nejtěžším období nepodrobil a nevzdal. Nicméně bychom Třebízskému křivdili, kdybychom neuznali, že i on

tento boj, odhodlanost pracujícího lidu, opomíjel. Nikoliv. Což právě v „Bludných duších“ není zpodobněna vzpoura utlačovaného selského lidu? Vedle romanticky nadené postavy Refundy, stojí tady životní, realisticky vylíčené zástupy vydíraných sedláků, sháněných rebe-lantským koštišťářem Rozhudou z Pochvalova, který je vede proti romašickému panstvu.

Pravda je též, že u Třebízského dobří lidé jsou právě všichni ti utlačovaní, vysávaní venkovští robotníci, ti, kteří jsou zároveň nositeli nových společenských idejí. Není ostatně příznačné, jak v „Národních pohádkách a pověstech“ spisovatel rád líčí zlomení moci „hrdých erbovníků a korouhevních pánů“? A je opravdu cítit, že se k Třebízskému lid vracel k posile a povzbuzení, právě tehdy, když znovu hrozilo nebezpečí zotročení a nového útisku. Právě proto vyšlo uvedené dílo znovu v těžkém roce 1941, kdy okupanti se domnívali, že jim již nic nestojí v cestě k vítězství. Tehdy český lid jim odpovídal slovy vlasteneckého kněze: „Bude zlomena moc hrdých erbovníků, s hanbou odtáhnou z Čech!“

Třebízský v celém svém díle říká to, co sám jednou klasicky vyslovil jako své krédo víry v lid: „Lid si mezi sebou udržel vědomí národní svébytnosti, proto národ ve zlých dobách nevyhynul a nepropadl zkáze nadobro.“ Třebízský vidí staletý útlak pracujícího lidu na vesnici a říká zcela jasně, že útlak zůstává, že jen formy se mění, že jen starí utlačovatelé jsou nahrazováni novými: „Lidská bída se často od tisíců let nezměnila ani o vlas! Lidský pláč, jde-li tak z hlubin duše, dere se stále stejně přes rty do vzduchu, jen slova bývají jiná!“

Tak, jak miloval lid, tak dovedl říkat spravedlivá slova na účet jeho trýznitelů. Poslyšme, jak to řekl o vojevůdcích 17. století: „Tenkrát o třicetileté válce generály ponějvíce v nosítkách nosili, protože nejprvnější vojevůdcové mávali v nohách a v kostech nesnesitelně píchání... Když je nepíchalo svědomí, činila tak nemoc! Svědomí v jejich hlavách a pod hrudí spalo skorem pořádkem!“

Třebízský nenáviděl povýšení mezi lidem, všechny ty rychtáře a také je ostře kritizoval. Poznal počátky neblahého působení kapitalismu na české vesnici a řekl o tom znovu odvážně a otevřeně tato slova: „Za roboty měli jsme pána jednoho a nyní jich máme tolik, kolik je ve vsi statků!“

Historickou fresku našeho básníka nejlépe uzavřeme poukazem na jeho „Stadického krále“. V sytých barvách líčí zde Třebízský typy a lidové zástupy utiskovaných, které již pochopily, že ony samy musí rozhodovat

o svých věcech podle vlastních potřeb". „Selský král“, objevivší se u Stadice pod památným Přemyslovým strohem, je již opravdovým představitelem lidovlády. Obklopen radou z lidu, soudí spravedlivě po slyšení kmetů lidu. Tento hrdina Třebízského je již bojovníkem za so-

ciální a národní práva lidu. A v tomto zcela moderním a lidovém smyslu je i sám tento katolický kněz a zanícený vlastenec průkopníkem a hlasatelem těch ideálů, které do písmene provedla teprve naše doba...

P. Vojtěch Malý

BAROKNÍ GRAFIK PROTI VÁLCE

Dvaadvacet viselců na jediném stromě! Plenění! Znásilňování! Upalování! Přepad na silnici! Lapání jeptišek pro vojenský tábor! Poprava před nastoupením útvarem! Lámání kolem! Zuřiví venkované vraždí invalidy! Groteskní mrzáci! Houfy žebráků! Život v chudobinci! Veliké panoptikum bídy a umírání!

Malý, osmnáctistový sešitek „Les misères et les malheurs de la guerre. Représentés par Jacques Callot, Noble Lorrain. Et mis en lumière par Israel son amy. A Paris 1633. Avec privilège du Roy“¹⁾ a podobný ještě menší, šestististový „Misère de la guerre; faict par Jacques Callot. Et mise en lumière par Israel Henriët. A Paris. Avec Privilège du Roy, 1836“²⁾ neměly však být sensací, pochoutkou podivínů. Naše vlastní úzkost opravuje převládající názor tří století a odkrývá v díle barokního grafika pod maskou neúčastné, nadosobní reportáže o lotrinské válce vášnivý protest, rozumí rozporu mezi pohoršlivě pečlivým výčtem strastí války a chladnou jistotou podání.³⁾

V Callotově době dočkala se grafická tvorba nejširšího uplatnění; mechanická reprodukce nebyla dosud známa; grafika je jediným způsobem rozmnožování obrazů. Neslouží jen svébytnému uměleckému projevu; je prostředníkem poučení všeho druhu. Vycházejí zprávy o bitvách, cestách, slavnostech, texty kázání, sbírky modliteb, heraldické sborníky, rodokmeny, kalendáře. Doktorandi věnují k disputacím rozměrné listy se symbolickým zobrazením thesů, světských a církevních feudálních prospekty zahrad, měst a sídlišť. Knihtisk zdobí stále bohatěji literaturu zábavnou a zejména poučnou. Nízká cena činí grafiku přístupnou téměř všem vrstvám; prodává se na každém trhu a pouti.

Callotův osud je však podivný. Vrstevníci si jej vážili, ale ve větším měřítku rozšiřují jeho díla až v XVII. a XVIII. století nakladatelé Sylvestre, Fagnani, Mariette. Kolem jeho života vzniká rychle legenda, kterou dychtivě přijímají v XIX. století romantikové, založená na neporozumění baroknímu citění umělcovu, dojmu nepoměru mezi drastickým obsahem a nevzrušeným podáním. (E. T. A. Hoffmann - Princezna Brambilla.) V XIX. a XX. století teprve důkladná archivní a srovnávací studia Meaumeovo, Brouwaertovo a Lieurcovo upřesňují nejen zprávy o jeho listech, ale postihují stále přesněji i jeho plastickou barokní mluvu, v níž vzrušení a klid, vášně a chlad splývají v jediný uvědomělý řád.

Když Callotův přítel Israel Henriët vydal dva roky před umělcovou smrtí, roku 1635, sled Strastí války a posmrtně roku 1836, snad z pozůstalosti, podobný menší, došlo k logickému vyvrcholení krátkého a rušného života, započatého v rodině lotrinského herolda v Nancy roku 1592, honosící se heslem Scintillant ut astra, erbovní nárážkou. Patnáctiletý utekl z pohodlí domova do Říma papeže Pavla V. a raného rozmachu Tovaryšstva Ježíšova. Tři plodná římská léta vyplňuje učenictví u mistra několikadeskových velikých listů Filipa Thomassina, skandalizovaná povídkou Arsèna Houssaye v Revue de Deux Mondes z 1842 o odchodu pro vztah k mistrově patnáctileté ženě Jeronetě, čerpanou z prvního životopisce André Felibiena; krátké, avšak poučné práce pro Antonia Tempestu; seznámení s Adamem Elsheimerem a Cornelem Poelenburghem; poznávání nepřeborné římské pokladnice umění všech dob i současníků Josefa Cesara de Arpino, Frederica Zuccara, Annibale Carracciho, Quida Reniho, slavného Carravaglia. Odchází do Florencie, kde v devíti letech našel svérázný vyjadřovací způsob v tvrdém leptáfském krytu s užitím hluboké perspektivy obrazu a svérázné náměty ve výjezech veřejného života, dramatu kolektivu. Roku 1621 se

vrací do Nancy, jež opustí již jen pro návštěvu Nizozemí a cesty do Paříže. Čtyřiatřicetiletý umírá, když vytvořil obrovské grafické dílo, cílevědomě ucelené, nové náplní, výrazovými prostředky i technikou.

Nad reprodukcí cizích listů ve Florencii, existenční nutností, učinil šťastný objev strohé obrysové kresby s náznakovým stínováním souběžnicemi bez křížení a vrstvení, která nás tolik uchvacuje třeba v sledech Capricci Varie figure, Gobbi-hrbáčů, Žebráků, Cikánů, do důsledku uplatněnou v obrovském díle sklonku života: v 490 Obrazech světců a světic a v Kajčnicích a kajčnicích.

Za druhý příspěvek do osobitosti podání vděčí čtením Florentana Julia Parigiho o perspektivě, který jej ostatně též získal pro lept. Parigiho učení uskutečňuje Callot svéráznou komposicí, v níž obrovská postava popředí dominuje hluboké perspektivě výjevu; to umožní sméstnat na nepatrnou plochu nahromaděním drobnomaleb obšírlé kolektivy a události: barokní konglomeráty, podobné freskám, strhující protikladem k úzkostlivé přesností podrobností. Od Vějíře s vyobrazením říční slavnosti na Arnu přes Námořní bitvu a Vraždění nevinných, příslib velkého reportéra lidského utrpení, k Trhu u Imprunety, na němž kopista, mladý Teniers, napačito 1138 osob, 45 koní, 67 oslů a 137 psů; dále přes Malý trh v Gondreville přes veliké bitevní výjevy Dobývání Bredy, La Rochelle a ostrova Ré, kde mírně obměněná slouží dokumentárnímu záznamu o pohybech vojsk k Přechodu Rudým mořem, narážce na tažení Ludvíka XIII. přes Alpy, sled Velkých apoštolů až do samého konce.

Nad jiné drahocenný byl objev tvrdého krytu leptané desky, verní dur, bez něhož by nemohl uskutečňovat Parigiho perspektivu; jeho šťastnou hvězdou byla snad nezkušenost samouka v této grafické technice. Celý život zůstal leptu a svému krytu věren, mědiřtiny Medicejského cyklu ze 1616–1619, byly jeho posledním potýkáním s rydlem, ačkoliv jimi překonal své vzory Thomasina, Villamenu, Goltzia a Sadelery.

Zálubu v zobrazování veřejnosti, kolektivu, události vypestovali v něm florentští zákazníci. Od zmíněných již florentských listů, od herců commedia dell'arte přes biblické listy opět k cyklu výjevů z commedia dell'arte Balli di Sfessania, k listům válečným. S nemenší radostí jako kolektiv zobrazuje zvláštnost, jeho barokní duch se nehrozí ani ošklivostí a právě proto mu vynesli mrzáci, žebráci, karnevalové výjevy, Mučednictví apoštolů a posléze rozměrné Pokušení svatého Antonína, připomínající úděsná vidění Hieronyma Bosche, pověst fantasy, milovníka pitoresknosti, bizarnosti, zrůd, výstřednosti.

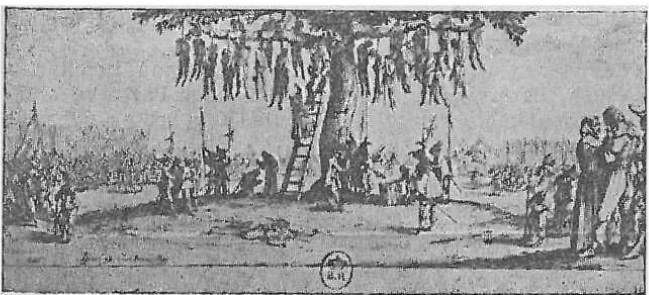
Rodinné svazky poutaly Callota ke kapucínskému řádu, který krátce po jeho příchodu domů vítězně vybojoval dogma Neposkvrněného Početí. Lze právem tvrdit, že suchý a strohý realista Callot byl současně mariánský mystik. Z četných děl vynikají slavná Malá these s námětem Vítězství Neposkvrněného Početí pro P. E. Didelota, sledy Život Panny Marie v emblemech, Světlo kláštera, důsledně mikroskopicky utvářené miniatury Života Panny Marie a podobný sled Mysterium života a utrpení Panny Marie. Kapucínský řád byl jeho hlavním zákazníkem po usazení v Nancy; brzy se přidal dvůr, který od cyklu Lotrinská šlechta, listu Zahrada v Nancy a Veliké these pro šestnáctiletého biskupa Františka Lotrinského, karnevalové Nové ulice v Nancy a Lovu na jelena žádal od prvního grafika státu mnohdy i úkoly méně úměrné jeho umění.

Válka vstupuje do Callotova díla velikými listy z několika desek, v nichž se nezapře někdejší účedník Thomassinův, nejprve roku 1627 Dobýváním Bredy, později Dobýváním La Rochelle a Dobýváním ostrova Ré. Jsou to

Plenění

politické aktuality, umělec je zde vskutku jen neosobním kronikářem války, kterou s vysoké ptačí perspektivy zobrazuje. Avšak již v deskách Bredy shledá pečlivá prohlídka episodické výjevy, jež se po pěti letech přeskupeny objevují ve Strastech války. Objednávku La Rochelle a Ré pro královnu matku Marii Medici prostředkoval princ Gaston Orleánský; pro rozpory mezi králem a kardinálem Richelieuem na straně jedné a princem Gastonem a královnou matkou na straně druhé dočkaly se vydání až po sto letech. Již zde neopomíjí Callot zaznamenat některé nesmyslnosti války s charakteristickou akribií. Návštěva pařížského přítele Israela Henrieta odvádí jej od válečných námětů k půvabným pohledům Nový most a Louvre, tehdy též vytváří pro prince Gastona vzpomínku na dny italské pohody s podivným názvem Tance unavených, Balli di Slessania. Otcova smrt za epidemie je popudem k omluvě mladistvého přečinu sledem Ztraceného syna, v jehož postavách zachoval podobu členů rodiny. Válka dosáhla Lotrinska a také umělcův život se chýlí k časnému konci. V máji 1631 je opevněno Lunéville, v červenci je již Nancy válečným pásmem. Kardinál Richelieu se neváhal proti Habsburkům spojit s protestantským Švédem Gustavem Adolfem. Ukvapený pochod lotrinského vojska do Met proti Ludvíku XIII., při němž vojíci desertují i přecházejí, vede k první kapitulaci vévody Karla IV., který se musí vzdát podporování prince Gastona. Pro její porušení za Gastonova návratu v červnu 1632 vypoví Francie válku, obsadí brzy Nancy a posléze 1633 nahradí francouzská správa vévodu. Callot, pohotový a bystrý pozorovatel společenských jevů, života kolektivu, umělec extrovertní, prostý vši exprese, horlivý reportér, prožívá sám válečné nesnáze. Tehdy vede lentařskou jehlu k největšímu dílu; s charakteristickou důkladností zachycuje v šesti listech strasti války (1631). Avšak jeho náčrtník nestačí novým kresbám; roku 1632 vytváří větší, osmnáctilistový cyklus. Nejde o reportáž z lotrinské války: objevují se zde seskupení z Dobývání Ré a z La Rochelle, je zde kněz s monstancí z Le petit prêtre. Veliký cyklus je abstrahovanou, důkladnou úvahou střízlivého ducha v typické, kupické, enumerativní úplnosti o válce vůbec. Je třeba pochopit, že Callot je umělec po vítce barokní, mystik i realista, že jeho klid se zdáním chladu pramení z odevzdání do vyšší vůle a vědomí řádu, což však neumenšuje pádnost jeho protestu. Po svém způsobu ztrácuje nejenom lotrinskou válku, část onoho šílenství, jež ve vůli po francouzské hegemonii v Panevropě dovedli kardinál Richelieu a kapucín Josef du Tremblay (stejně složitý zjev jako Callot) až k ustálenému rozdělení Ev-

Oběšení

ropy v katolickou a protestantskou. Ve velkých Strastech války je ústřední výjev odsunut do středního plánu obrazu; vzor vyčerpávající úplnosti je Callot diskretní a vystřihává se psychologické drastičnosti. Sled, provázený čtyřveršími, přidržuje se pevné osnovy: Nejprve verbují chudáky, ochotné prodat kůži za chléb, dostanou verbovné, tvoří se útvary, dochází k šarvátkám. Rychle otupí lidskost a vnímání práva, jejich bída je ozbrojena. Pustoší hostince a venkovská sídla, znásilňují, vypalují vesnice, přepadají na silnicích. Velitelé se snaží udržet pořádek popravami: spatřujeme věšení, upalování, lámání v kole. Zbědovaní mrzáci živoří v chudobinci, žebraří, umírají v bídě. Ještě méně šťastné ubíjejí venkované, mstící se za své utrpení, a nezdrží se ukrutností ani na mrzácích a raněných. Ti, kdo nedávno přepadli venkovské sídlo, upálili majitele nad ohněm hlavou dolů, uškvařili sluhovi nohy, znásilnili ženu, vykradli zařízení a spíž; kdo přepadli a zapálili vesnici a pobili venkované; kdo přepadli klášter a zavedli jeptišky do vojenského ležení, kde otěhotní a potáhnou zbědované s dětmi za svými pány z ležení do ležení; kdo vraždili na silnicích, umírají na popravišti ve čtverci šiků šťastnějších nepřístížených druhů, je však již pozdě pro jejich oběti. Zmrzačeného vojáka ubíjí sedláci cepem stejně jako jeho bojující druhy, vykapšují, svléknou. Každý trochu vyšší

Veřejná loupež

strom chce svou obět. Nejšťastnější končí na žebrotě, vlekou se ve špíně ulicemi, škemrají o almužnu a jídlo, umírají na otepi slámy hladem nebo na své rány; pitoreskní mrzáci se plazí po čtyřech, po kolenou, nebo vsedě blátem.

Pařížský přítel a nakladatel Henrieta prodává veliké Strasti války v roce Callotovy smrti 1635; případná shoda okolností. Ačkoliv v posledních třech letech života vytvořil díla zralá, nepřekonal již sám sebe vytvořením nadčasovějším, jímž hovoří k dnešku více než jiní. Umělec chudiny a kolektivu, tvůrce nové perspektivy a leptařského postupu tvrdého krytu, leptařské miniatury, dodnes neplně doceněný zdroj poučení, nevyslovuje osmnácti listy velikých Strastí války nic jiného než zvolání, které se dere z úst francouzského poulu, řadového vojáka našich dob: Jamais plus. Nikdy více válku.

Dr. Pavel Režný

Poznámky:

1) „Strasti a nesnáze války. Zobrazené Jakubem Callotem, lotrinským šlechticem. A na světlo vydané jeho přítelem Israelem. V Paříži 1633. S výsadou krále.“

2) „Strasti války vytvořené Jakubem Callotem. A na světlo vydané Israelem Henrietem. V Paříži. S výsadou krále. 1636.“

3) Aldous Huxley v Grey Eminence (1941) říká: „Callotovo umění je estetickou obdobou chování Františka Saleského, o kterém se říkalo, že mu bylo lhotejšné, zda byl ve stavu uspokojení či nespokojenosti. Doplňovat však z jeho umění, že Callot sám byl citově netečný k výjevům, jež zobrazoval, je samozřejmě neospravedlnitelné. Skutečnost sama, že se rozhodl znázornit bídu války, je dostatečným důkazem, že tyto bída shledával skličujícími.“

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

XI.

OBRANY KAPITALISMU II.

Na rozhraní 19. a 20. stol. vystoupila skupina ekonomů, kteří vyšli z marxismu, někdy i z počátku sami byli marxisty, ale později převzali některé mylné názory, které rozváděli a tak dále a dále upadali do svých chyb. Marxův největší žák, Lenin, vystupoval velmi ostře proti jejich teoriím. Shrnuje je pod jeden pojem *revisionismus*, protože jejich zásadou bylo revidovat některé Marxovy názory a upravovat je podle současných potřeb. Šlo zde vždy o potřeby majitelů kapitálu. Právě marxisté považovali *revisionismus* za velmi nebezpečný. Mohl totiž snáze než jakákoli jiná nesprávná teorie proniknout do dělnických řad. Jeho rozdíl od marxismu byl často zdánlivě tak malý, že na první pohled jej odhalil jen odborník. Při tom však se vždy tyto odlišnosti orientovaly na takové zásadní problémy, jako je okamžik přechodu od kapitalismu k socialismu, forma přechodu, způsob boje dělnictva, možnost nápravy chyb kapitalismu apod. *Revisionistům* se skutečně podařilo svést na nesprávnou cestu skupiny dělníků a konečně i celé dělnické hnutí, která dnes známe pod názvem sociálně demokratických stran v kapitalistických státech.

Hlavním představitelem *revisionismu* byl německý sociální demokrat *E. Bernstein*. Narodil se v Berlíně roku 1850. Pro své politické přesvědčení byl nucen žít mimo hranice Německa ve Švýcarsku a v Anglii. Po roce 1902 se však vrátil do Německa a stal se poslancem sněmovny. Zastával mylné stanovisko, že třídní boj slábne. Tvrdil, že stoupá životní úroveň dělnictva i za kapitalismu, a poukazoval na široký rozvoj zdánlivého a dočasného blahobytu středních vrstev a určitých skupin dělníků. Za použití údajů z některých zemí z období konjunktury pokoušel se dokazovat, že učení o zbídačování proletariátu a další Marxovy these zastaraly.

K. Kautsky, který patří též mezi *revisionisty*, popírá úplně existenci absolutního zbídačování dělnické třídy. Proti Leninovu výkladu imperialismu vystoupil s teorií *ultraimperialismu*. Podle této teorie je možno využít monopolů k tomu, aby byla uzavřena celosvětová dohoda o způsobu řízení hospodářství, a tak zajištěn plynulý a bezkrizový vývoj kapitalistického hospodářství, který neustále silnější a silnější centralisací kapitálu pod jednotné vedení konečně bez revoluce a klidně přejde v nový společenský řád.

R. Hilferding byl také zastáncem myšlenky organizovaného kapitalismu, kde je možno za spolupůsobení monopolů odstranit krize, nezaměstnanost a jiné choroby kapitalismu.

V poslední době, v období všeobecné krize kapitalismu, můžeme ve vývoji vulgární politické ekonomie pozorovat dva hlavní směry. První z nich rozebírá podružné nedostatky kapitalismu, anebo se snaží vysvětlovat i nedostatky základní. Navrhuje přitom jejich odstranění prostřednictvím zásahů kapitalistického státu. V podstatě tak vyhovuje zájmům monopolů, protože jim dává do ruky teorii, která zdůvodňuje jejich pronikání do státního aparátu pod rouškou dodávání odborníků, kteří ve vládě budou řešit palčivé hospodářské problémy. Ve skutečnosti však řeší jen palčivé problémy monopolů, které je do vlády vyslaly. Tito teoretikové bývají využíváni i tam, kde se chápe moci buržoasní diktatura - fašismus, která využívá svého samovládního postavení k tomu, aby v zájmu hlavních monopolů v zemi, jejichž jménem vládne, prováděla zásahy do hospodářství celé země. Druhý směr zdůrazňuje svobodnou hru ekonomických sil a staví se proti jakémukoli zasahování státu do hospodářství země. Považuje je za nepřírovnalé a škodlivé a jde tak daleko, že současné nedostatky kapitalismu vysvětluje právě zásahy státu do hospodářství.

Vedle těchto dvou hlavních směrů objevuje se stále znovu a znovu *revisionismus*, který je hlásán představiteli současných sociálně demokratických stran anebo, v poslední době, i teoretiky Jugoslávie.

Zmíníme se nyní o některých hlavních osobách soudobé buržoasní politické ekonomie.

Alfred Marshall (1842—1924) anglický ekonom a zakladatel *matematické školy* v politické ekonomii. Čerpá z učení *Jevonsova*. Měl řadu následovníků v Anglii i Americe. Hlavním rysem jeho učení je, že se snažil spojit dvě hlavní teorie hodnoty - pracovní a užitkovou. Ceny nejsou podle něho založeny na hodnotě, ale jsou výsledkem stavu nabídky a poptávky. Přitom na straně nabídky stojí práce (pracovní teorie hodnoty) a na straně poptávky hraniční užitek (podle marginální školy). Oceňuje kladně vznik monopolů a jejich úlohu v hospodářství, není však zastáncem organizovaných zásahů státní moci do hospodářství.

V Americe neměla klasická buržoasní politická ekonomie žádného velkého zastávce. Značný vliv na vývoj americké ekonomie měl *Henry Charles Carey* (1793 až 1879). Již jeho otec, *Mathew Carey*, majitel nakladatelského podniku, se zabýval otázkami ekonomie a napsal několik studií. Jeho syn po něm převzal jak jeho podnik, tak i zálibu v přemýšlení o hospodářském konání lidí. Shrnutí jeho myšlenek je obsaženo v díle „Základy sociální vědy“, které brzy po svém vydání došlo pozornosti i mimo hranice Ameriky. Podstatou *Careyových* úvah je teorie o tom, že celý hospodářský život společnosti je řízen zákony, které jsou neměnné a které existují nezávisle na lidské vůli. Jejich působení samo o sobě je základem všeho blahobytu. Je-li blahobyt narušen, pak jen díky tomu, že do automaticky blahodárného působení těchto zákonů zasahuje rušivě člověk, ve snaze řídit hospodářství. Toto učení se stává pro americkou vulgární ekonomii školou, ze které vycházejí ti, kdož jsou proti jakýmkoli zásahům státní moci do vývoje hospodářství. Tento směr byl totiž nejvíce zastáván v Americe a podnes je obdiv k životaschopnosti amerického svobodného podnikání předmětem mnoha amerických ekonomických spisů. Je to pochopitelné, protože USA jako nejsilnější kapitalistický stát mohou z uplatnění těchto teorií v praxi jen těžit. Ze známých zastánců tohoto směru uvedeme jména *Hayek* a *Clark*.

Hlavním představitelem směru, který je pro státní zásahy do hospodářství, je anglický ekonom *John Maynard Keynes* (1883—1946). Narodil se a studoval v Cambridge. Svoje ekonomické studie i názory mohl bohatě uplatňovat i v praxi, protože na své dráze úředníka britského státu dosáhl významného postavení v úřadu lorda strážce pokladu a měl vliv při finančních záležitostech spojených s *Versailleským* mírem.

Jeho hlavní dílo, vydané v roce 1936, nese název „Všeobecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz“. Konstatuje, že současný kapitalismus trpí chronickou nerovnováhou mezi rozsahem výroby a spotřeby. Vysvětlení hledá v psychologii lidí, protože tvrdí, že člověku je vlastní, aby svou spotřebu zvyšoval pomaleji, než rostou jeho důchody. Lidé jsou vedeni při regulování své spotřeby dvěma skupinami pohnutek. První - skoupost, opatrnost a předvidavost - jsou pohnutky, které brzdí růst spotřeby. Druhé - požívačnost, vychloubavost, štedrost - podporují spotřebu. Protože zpravidla zvítězí pohnutky, brzdící spotřebu, navrhuje, aby byla spotřeba zvyšována uměle státními výdaji i za cenu deficitního rozpočtu. Zamyslíme-li se nad tímto návrhem, poznáme, že deficit státního rozpočtu znamená zhoršení stavu měny, a tím i pokles reálných mezd dělnictva. Je tedy dočasně zachráněna úroveň výroby a zisky monopolů za cenu snížení životní úrovně pracujících.

Keynesovo učení dosáhlo dnes ohromné popularity u všech, jimž vyhovuje. Anglická *Labour Party* ve službách anglického kapitálu označuje *Keynese* za náhradu *Marxe*. *Hjalmar Schacht*, nacistický finančník, tvrdil, že *Keynesovo* učení je teoretickým zdůvodněním národně socialistické hospodářské politiky. Mezi stoupenci *Keynesova* učení nutno se zmínit o *Američanech Williamu Beveridgeovi* a *A. Hansenovi*. Patří sem i ekonom *Stuart Chase*. Jejich teorie nejsou ničím jiným, než novou formulací názorů *Keynesových*.

Za krátkým výčtem několika jmen, která nám rámeček této kapitoly dovolil uvést, stojí řada dalších buržoasních

vulgárních ekonomů, kteří různým způsobem rozpracovávali teorie, jejichž základy jsme se v předchozím textu pokusili vysvětlit. Všichni ti, kdož žili před Marxem, byli jeho současníky anebo působili později a nebyli při svém myšlení vedeni snahou objasnit bez zakrývání vše špatné

na kapitalistickém hospodaření, nutně se dostali do řad obránců kapitalismu. Postavili se proti snahám zlepšit život lidí a odstranit nezaměstnanost a nedostatek v nadbytku kapitalistické výroby. Všechna jejich učení je třeba chápat pod zorným úhlem této ústřední myšlenky.

Inž. V. a Z. Červení

Galerie vlasteneckých kněží

P. JIŘÍ BÍLEK Z BILENBERKA, KNĚZ - BUDITEL NÁBOŽENSKÝ A NÁRODNÍ

V životopisných datech této význačné postavy mezi českým duchovenstvem 1. poloviny XVII. století bylo do nedávné doby mnoho nejasností, mnoho mezer a mnoho rozporů. Teprve záslužné bádání Dr. Jar. Kadlece mnohá dosavadní tvrzení vyvrátilo, popravilo, nebo do té míry doplnilo, že si o jeho životní činnosti můžeme utvořit takřka ucelený obraz.

Pečeť Jiřího Bílka nese po stranách iniciálky GBMK čili Georgius Bílek, Moravus Kořimensis. To by ukázalo, že se narodil v Kuřimi u Tišnova, ježto však rajhradská purkrechtní kniha uvádí otce Jana Bílka již r. 1592 mezi rajhradskými konšely a ježto taková hodnost se neudělovala nově přistěhovalým, nýbrž starousedlíkům, možno z toho soudit, že se Jiří Bílek narodil v Rajhradě, takže Kuřím značí nikoli jeho rodiště, nýbrž rodový původ. Rok jeho narození lze zjistit podle jeho podobizny na českokrumlovské prelaatuře, jež nese poznámku, že byla zhotovena r. 1654 v šedesátém, šestém roce jeho věku. Narodil se tedy roku 1588. Podle zápisu v purkrechtních registrech rajhradských, učiněného při rozdělování dědictví po otci, měl sedm sourozenců. O jeho časném mládí a vychování není zpráv. Ale styk s několika katolicky a národně uvědomělými rodinami, které tehdy žily na rajhradských svobodných statcích a polosvobodných selských gruntech, z nichž některé jako Brázdova, Kupcova, Vykročilova, Zyklova a Sobkova, z níž vyšel potomní pražský arcibiskup Matouš Ferdinand, byly s Bílky spřízněny, zajisté hodně usměrnily jeho vnímavého ducha. Patrně také hluboce zapůsobila na něj činnost probošta Soběkurského ze Soběkurka a Lipice, který založil rajhradskou školu a prosazoval církevní reformu podle zásad tridentského koncilu. Pak se o něm dovídáme až r. 1607, kdy je v šesté třídě jesuitského gymnasia v Jindřichově Hradci, z něhož odchází na pražskou jesuitskou akademii, na níž dosáhl hodnosti mistra svobodných umění a byl vysvěcen na kněze — patrně r. 1613, ježto r. 1614 působí již jako farář ve Stodolanech. Jde asi o vadný záznam, protože Stodolany neexistovaly, zato však existovaly Stolany u Chrudimě. Byl tedy asi ustanoven ve Stolanech, kteroužto domněnku podporuje fakt, že sestra pana Václava Heřmanského ze Sloupna a na Stolanech byla provdána za rajhradského purkrabího a z přátelství s rodinou Bílkovou doporučila mladého kněze přízni svého bratra. V krátké době odchází ze Stolan do Chotěšova u Plzně. Předcházela ho pravděpodobně znamenitá pověst, protože pražský arcibiskup Jan Lohelius, usilující o obnovu víry v královských městech, posílá ho již 16. dubna 1614 do Pardubic, jakožto kněze „hodného, učeného a v kázání slova Božího schváleného“ a těší se, že ho budou „za faráře svého znáti, jmíti a jemu náležitou uctivost činiti.“ Česká komora pak nařídila, „aby Pardubice toho faráře, kteréhož tak pan arcibiskup k nim vypraví, přijali, k němu náležitou uctivost zachovávajíce, jím ve všech věcech církevních a duchovních se řídili i jeho věci a nábytky podle obyčeje do města přistěhovati dali a všecko, což mu při farnosti a kostele přináležeti bude, postoupiti proti inventáři hleděli.“ Ale tady se Bílek po prvé setkal s rozhodným odporem. Pardubičtí nejen že formálně proti jeho ustanovení protestovali, žádající si kněze pod obojí, nýbrž i všemožná příkoří mu činili, aby ho vypudili. Ve své zvilosti vidouce, že špatně snáší tamní vlhké klima, licoměrně žádali, aby kromě

tří nedělních kázání kázal ještě ve středu a v pátek. Ale Bílka neudolali. S největším vypětím sil jim vyhověl a v šíření a hlásání víry neustal. Vymohl dokonce katolického kněze pro bohdanečskou faru. Z Pardubic si ho zpět vyžádal chotěšovský probošt Adam Rudryš, takže již na podzim r. 1615 působí opět v Chotěšově.

Po bělohorské bitvě vysílá ho jeho církevní vrchnost na posice nábožensky nejohroženější. Prvním takovým místem byla Chrudim, do níž je ustanoven za děkana dekretem z 22. listopadu 1624. Rekatolizačním komisařem je tam jeho bratr Václav, chrudimský královský rychtář a jejich společnému úsilí se podařilo provést obnovu náboženského života do r. 1626. Druhou posicí je Kutná Hora, ve které však pobyl a působil s nevalným úspěchem jen jeden rok.

V r. 1627 se odstěhoval jako kapitulní děkan do Staré Boleslavi a vykonával svěřený úřad svědomitě a energicky. Často svolával k sobě podřízené kněžstvo a vybízel je, aby řádně a neúchylně konalo své pastýřské povinnosti. Ostře vystoupil proti zlořádům, které páchali polští a italsí mniši, zejména usvědčil italského dominikána Zotines de Vegla, kouřimského děkana, z nemravného života a uspišil jeho sesazení. To mu zjednal pověst vzorného představeného, takže ho r. 1638 hejtmán v Lysé žádá, aby na místo tamního kněze dosadil jiného, příkladnějšího.

Jestliže kouřimský vikariát mu působil nemálo nesnází, nebylo to ničím proti pohromám, jež musel přetrpět ve Staré Boleslavi. Tak 14. února 1632 Starou Boleslav saské vojsko přepadlo, vyplenilo a jeho velitel Vavřinec z Hoffkirku uloupil paládium země české, starobylý obraz Matky Boží, veřejně jej v Praze zneuctil a odvezl. Po dlouhém vyjednávání a četných intervencích vrátil jej tento obránce „čistého křesťanství“, ovšem za nesmírné výkupné, bráně přitom předešlím svou „čistou“ kapsu, r. 1636. Do Staré Boleslavi bylo paládium přeneseno za osobní účasti Ferdinanda III. dne 12. září 1636, kde je děkan Bílek přivítal českým kázáním. Odprosil Matku Boží, že jeho nedbalostí byl její obraz zneuctěn a ukončil kázání tak strhujícím a nadšeným pathosem, že všichni účastníci slzeli. Když se k Staré Boleslavi shanovala lupičská vojska švédských „osvoboditelů“, odstranil Bílek paládium i chrámový poklad do Prahy a pak do Vídně a události mu daly za pravdu: Banner v červnu 1637 rozbil v Staré Boleslavi hlavní stan, kostely vyloupil a chrám sv. Václava „ohněm skrz ukrutného nepřítele v popel obrácen a zkažen“, jak píše Bílek kard. Harrachovi.

Po těchto událostech rád Bílek odešel do Prahy k sv. Vojtěchu a nedlouho potom k sv. Štěpánu, kde byl r. 1640 instalován. Ježto se tak stalo bez souhlasu starších, odpírali mu poslušnost i naturální dávky. To však nezatvrdilo Bílka, který r. 1642, když hrozilo opět nebezpečí od Švédů, se přihlásil s jinými čtyřmi duchovními, že bude se zbraní v ruce hlavní město bránit.

Ale svou statečnost musel osvědčiti nikoli na bojišti proti Švédům, nýbrž v duchovní správě. Byl totiž na vyzvání svých učitelů jesuitů ustanoven vikářem v Českém Krumlově a 28. října 1642 uveden v úřad. Po stránce náboženské nečinilo Krumlovsko svému vikáři zvláštních potíží: bylo převážně katolické i v době husitské a nekatolíci už před českým povstáním se vrátili většinou do církve. Zpráva Bílkova konsistoři z ro-

ku 1653 mluví s upokojením o náboženských poměrech mezi věřícími i mezi kněžstvem s jedinou výjimkou jakéhosi faráře Daniela Minczera, který neumí kázat, nedbale vykonává svůj úřad a osadníkům dává pohoršení poklesky proti celibátu, takže bude nutno ho odstranit. Žaluje také na jiné faráře, že žijí ponoršlivě, ale to byli řádoví kněží, na něž se jeho jurisdikce nevztahovala.

Horší starosti měl v ohledu náboženském. Ještě roku 1615 vrátili Krumlovští vyšebrodskému opatovi německý dopis s poznámkou, že němčina je jazykem v české zemi neobvyklým, ale to neznamená, že Český Krumlov byl v té době městem výhradně českým. Němci měli již v XV. století své bohoslužby v kapli sv. Jeronýma a když německý živel čím dále tím více ze zahraničí prolínal, takže v XVII. století byl v převaze, brzo po bělohorské bitvě žádali, aby česká kázání byla z farního kostela sv. Víta přeložena do kostela sv. Jošta a německá aby byla přenesena k sv. Vítu. Vrchnost žádost zamítla. Roku 1649 se krumlovská obec novou žádostí obrátila na kard. Harracha, poručníka eggenberských dědiců a dokonce i na císaře s žádostí o přeložení českých kázání. Odůvodňovala to tím, že poměr Čechů a Němců od založení kostela sv. Víta se převrátil, že nyní je českých občanů jen asi 8–10 a že posluchači českých kázání přicházejí hlavně z venkova a že je jich asi 150, proto jim prý postačí malý kostel sv. Jošta. Němci se prý v tomto kostelíčku nemohou už stěsnat. V žádosti uvedli, že duchovní vrchnost se staví k ní nepřívětivě, a to jak jezuitský provinciál, tak vikář a český kazatel Matěj Strugijs S. J. — Bílek se obrátil statečně na císaře, arcibiskupa a nejvyšší zemské úředníky uváděje, že farní kostel byl svými zakladateli určen především pro Čechy. Kázalo se v něm a káže

dosud vždy jen česky a právem „*primus enim locus patriae linguae in patria debetur*“. Počet účastníků kázání v zimní době, kdy se nemohou vesničané dostavit, je 40, o Hromnicích bylo 700. Němci vedle sv. Jošta mají ještě minoritský kostel, ale ten je při kázání prázdný... proto žádost městské rady je diktována národnostním zájmem — „*caveant illi malevoli et maligni homines, ne illis in hac patria degentibus et fructibus patriae fruentibus et tamen Bohemian ex Bohemia expellentibus omnis benedictio Dei et felicitas subtrahatur*...“ Bílek při vyhrál a již příštího roku intervenoval u kard. Harracha, aby se ve farní škole více pozornosti věnovalo češtině. I v tom měl úspěch, neboť ještě ve dvacátých letech XVIII. století dva ze tří učitelů farní školy museli ovládat češtinu. Teprve josefinská doba zrušila obě tato práva českých občanů — v kostele i ve škole. Když Němci viděli, že nadobro prohráli, uzavřeli s farářem Bílkem smír, takže jeho poslední léta nebyla ztrpčována žádným nesouladem. Papež Alexander VII. udělil mu r. 1655 hodnost infu-lovaného preláta, jež měla přejít na jeho nástupce. Zemřel 25. května 1657, učiniv ve své závěti bohaté odkazy kard. Harrachovi, kostelům, u nichž působil, založiv studijní nadaci pro dva členy Bílkovy rodiny a *zřídív* ve svém farním kostele českokrumlovském fundaci o kapitálu 100 kop, *aby se každou neděli a svátek po ranní mši svatě zpíval chorál svatováclavský*, který se dodnes také zpívá, jsa jedinou památkou v Českém Krumlově na ušlechtilého, nábožensky a národně uvědomělého preláta, statečného bojovníka za práva Církve a rodné řeči, který měl na paměti, aby i po jeho smrti český světec ve zněmčeném kraji českým jazykem byl oslavován.

J. B.

Z DOB SLÁVY STAROBOLESLAVSKÉ KAPITULY

Již v první polovině desátého století kníže Vratislav poblíže hradu, který pojmenoval podle druhorozeného syna Boleslava, vystavěl kostelík ke cti sv. Cyrila a Methoda a ustanovil při něm čtyři kněze, probošta, děkana a dva kanovníky, aby konali bohoslužby. To byl počátek kolegiálního kostela, který později sešlý dal opravit kníže Václav, zasvětit jej sv. Kosmovi a Damiánovi.

Pokládá-li se kníže Břetislav I. za zakladatele kapituly a kolegiálního kostela, možno to bráti v tom smyslu, že kapitolu rozmnožil, bohatě nadal a kostelík sv. Kosmy a Damiána, pravděpodobně dřevěný, znovu vystavěl z kamene a vestavěl do kostela sv. Václava, který byl dokončen r. 1046. Tak vykonal částečně pokání, které mu papež uložil za to, že při výpravě do Polska nejen odvezl odtamtud těla sv. Vojtěcha a pěti bratří, nýbrž i ukoristil mnoho zlatých a stříbrných předmětů. Pelcl ve své kronice vkládá do úst papežových slova, jež pronesl k poslům, kteří přišli prosit za odpuštění pro Břetislava: „Poněvadž nám jistě, že jste to ne z všetečnosti, ale dobrým úmyslem učinili, želice toho, i polepšiti se chťice, protože prikazujeme knížeti vašemu i biskupu, by kostel někde na slušném místě nákladně postavili, milostmi a poctivostí jej dostatečně nadali, rozšířili a ohradili, osobami duchovními vedle obyčeje a řádu k rozmnožení chvály Boží osadili, aby tu chvála Pánu Bohu našemu a služba Boží za živé a za mrtvé dala se až na věky, by tudy z milosti jeho svatě vám vina odpuštěna byla.“

Jak veliké bylo původně bohatství kapituly, ukazuje nadační listina, jež začíná slovy: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, svatě totiž a nerozdílné Trojice, Břetislav, Boží milosti katolické kníže české, svým nástupcům a všem potomkům, knížatům, biskupům, opatům, kněžím, křesťanům milost a pokoj, radost a láska od Boha Otce a Krista Ježíše. Známó buď všem jak přítomným, tak i budoucím, že já, Břetislav, z Boží milosti kníže české, z toho, čehož mně milost Kristova uděliti ráčila, v městě Boleslavi klášteru ode mne postavenému, kdež od nevěrných svatý Václav, náš milý orodovník, byl zavražděn... pro spasení své

duše a dítek mých toto nadání podle své možnosti jsem učinil.“ Potom následuje řada vesnic, které kapitule věnoval a ze kterých budou poddáni i jako řemeslníci pro kapitolu pracovat. Poplatky měla odvádět některá města a vesnice i na Moravě, např. Olomouc jednu hřivnu a dva voly. Svě věnování zakončil Břetislav podobně jak bývalo tehdy zvykem: „Kdo by pak tomu ustanovení na odpor byl a něco z toho odcizil, ten v pokutu věčnou ať padá a dvanácte apoštolů svatých, též sv. mučedníky Václava, Benedikta, Jana, Matouše, Isáka, Kristiána, také všechny svatě vyznavače a svatě Panny nyní i budoucně ať za nepřátele má a díl svůj ať vezme v propasti pekelné s ďáblem a pomocníky jeho, též i s Jidášem zrádcem a s těmi, kteří k Pánu Bohu mluvili: Odejdi od nás, neboť po cestě tvé kráčet nechceme.“ (Hořčice, Popsání nejstaršího kolegiálního chrámu v Čechách, 1845. Podle kroniky Kosmovy, Balbína, Pulkavy aj.)

Veliké bylo bohatství kapituly, která měla poddané i na cizích panstvích, např. v Sedlci u Benátek, v Košátkách, v Lysé a na jiných místech, takže odváděla desátky i pražskému arcibiskupu (Libri erect. Bibl. Metropol. tom XII, fol. 5 u Horčice).

Staroboleslavská kapitula nevynikala však pouze bohatstvím, požívala hned od počátku veliké úcty a vážnosti proto, že Vratislav na pokyn nebes prý založil kostel a kapitolu: „Anno 915 insigne a duce Wratislao, Borzivoji filio, Bohemiae decus accessit; decimum in Bohemia Boleslaviae conditur Templum, primum in orbe toto Sanctis Cyrillo et Methodio Sacrum, quod, ut alia omnia hactenus condita honore praecederet, Capituli et Collegialis Ecclesiae nomine Fundator ornávit. Tradunt scriptores nostri veteresque omnes memoriae: coelestem quandam speciem Sanctissimo Principi per quietem oblatam simulque indicatum divinitus, quo loco et quorum honori Ecclesiam Boleslaviensem statueret, totamque aliquando Pietatis pompam et gloriam velut in quadam imagine repraesentatam, id quod ipsum novum et rarum gloriae caput haberi debet: videlicet coelesti admonitu Ecclesiam hanc esse fundatam.“ (Balbín, Liber VI. Historiae Boleslav. f. 4.)

Tento spisovatel vypočítává přednosti staroboleslavské kapituly a uvádí jich celou řadu, nechme tedy mluvití jej samého: „*Primi Boleslaviae ac totius Bohemiae Praelati fuere: Praepositus Bohuslaus, Decanus Wsemil... quam ob causam Capitulum Boleslaviense non inventa nuper appellatione, sed ab omni memoria Antiquissimi Capituli nomen accepit, hodieque in Titulis semper legimus: Antiquissimum Capitulum Vetero-Boleslaviae... Ut ut sit, certissimum est: omnes Collegiales Ecclesiae antiquitate superari et quamquam postea quibusdam Ecclesiis ob episcopalis Cathedralae honorem, tum ob Cancellarii dignitatem aliasque ob causas, voluntate Summorum Pontificum, cesserin, gloriosum tomen Boleslaviae semper erit: primam apud se Collegialem Ecclesiam stetisse.*“ Staroboleslavská kapitula sloužila jako vzor svým stanovami, ritem a způsobem života kanovníků jiným kapitulám při jejich zakládání, např. metropolitní kapitule v Praze, která byla založena asi 70 let po boleslavské. Probošti boleslavští se účastnili zemských sněmů a na synodách diecézních od nepaměti měli čestné místo mezi proboštem mělnickým a litoměřickým.

Kapitulárové boleslavští měli v metropolitním chrámě svoje stalla a o některých slavnostech se tam účastnili bohoslužeb, neboť kolegiální kostel v Boleslavi byl inkorporován metropolitnímu chrámu. Balbín k tomu dodává: „*Inveni in vetustissimo Codice, cui titulus est Distributiones Ecclesiae Pragenses, aliquod huiusce rei vestigium: nam in eo Codice ad festum S. Viti 15. Junii annotatur diserte eo die Missam Summam Canonicos Pragenses cum Canonicis Boleslaviensibus una peragere et quinque argenti Marcas accipere, quae inter utriusque Ecclesiae Canonicos aequaliter dividantur atque hinc admiratio illa tollitur plurimum, cur duo haec Capitula et tituli canonicorum permixti aliquando legantur; inveni saepe in Antiquitate, qui se Archidiaconos Boleslavienses in Ecclesia Pragensi subscriberent.*“

Praví-li se ve svatováclavské legendě, — a to bylo tehdy velikou pochvalou pro naši zemi — že se v ní konají bohoslužby jako u velikých národů, platila tato slova jistě především o Staré Boleslavi, kde již na rok 1397 se uvádí třináct vikaristů, jejichž jména Horčice našel v kapitulním archivu. Kanovníků bylo při kostele sv. Václava více než dvacet kromě ostatních duchovních, jichž se počítalo kolem jednoho sta.

Ale sláva kapituly pohasla za válek husitských, kdy většina kanovníků uprchla do Žitavy. R. 1434 se vrátili, ale později za bouří válečných opět odešli většinou do Budína, zavše s sebou poklady a archiv, což obojí bylo jim buď uloupeno nebo se ztratilo. Archiv kapitulní byl od počátku jistě bohatý, o jehož osudech napsal Palacký, že se z něho zachovaly jen chudé zbytky v opisech. Nynější se začíná XVI. stoletím, jsou to kupní smlouvy, zhostný list, žaloba na kněze Urbana, že vykácel kapitulní les a jeho žádost o propuštění z vězení. Z písemných památek XVII. století, jichž je jen několik, jsou význačné: smlouva mezi kapitulou a jesuity z r. 1606, Liber fundalis capituli Veteroboleslaviensis (dva svazky 1618 a 1620), mešní nadace císaře Ferdinanda (1624) a kniha, v níž byly zapisovány dary na vystavění věže a dokončení výstavby mariánského kostela, a která má italský nadpis: „*Nota delli denari, che se ricevano per fare un Companile e finire di perfettionare la Chiesa della Madona...*“ (1630). Archivale z pozdějších století jsou již četné a rozpadají se na dvě skupiny, jedny se týkají duchovní správy a druhé patrimoniální. Kapitulní archiv je nyní uložen u Státního archivu v Praze. Za zmínku by stála ještě kapitulní knihovna, o níž se pochvalně vyslovil Dobrovský při návštěvě ve Staré Boleslavi a která byla rozmnožena zakoupením knih ze zrušených klášterů, zvláště od děkana a biskupa Kriegera r. 1789 a obohacena dary kapitulního děkana Fricka. Jen např. jím darovaný Atlas royal z r. 1697.

Bohužel mnohé a velké pohromy stihly během dlou-

hých století Starou Boleslav, největší byly ve válce třicetileté, kdy Švédové město vypálili a mnoho drahocenných památek odnesli nebo zničili. Při požáru r. 1640 spadla klenba kostela sv. Václava. Též v sedmileté válce byla Stará Boleslav dvakrát vypálena. Všechny ty těžké rány měly neblahý vliv i na kapitolu. Z těch smutných dob s jakousi hrlostí a radostí pozvedá a připomíná Balbín něco, čím hasnoucí sláva kapituly znovu zazářila. Je to bulla papeže Urbana VIII. z r. 1632, ve které se praví, že kostel kolegiální i kanovníci ve Staré Boleslavi jsou u všech ve veliké úctě, probošti že jsou podřízeni přímo jurisdikci arcibiskupa pražského a kromě nich dva kanovníci že jsou infulovaní a probošti že mohou pontifikálních insignií ve všech kostelích užívat, majíce právo benedikovat bohoslužebné předměty, kostely, kaple i hřbitovy, pokud se neuzívá při tom svatých olejů (Historia Boleslaviensis, fol. 7).

Slávu kapituly staroboleslavské hlásali a množili i někteří její vynikající členové, kteří pro svoje vzácné vlastnosti a schopnosti dosahovali nejvyšších hodností církevních i světských. Aspoň několik budí jich uvedeno Michael Althan, od r. 1709 probošt, stal se později kardinálem v Římě, nějaký čas byl místokrálem neapolským a nakonec biskupem ve Vácově. Jan Frankenberg byl kanovníkem ve Vratislavi, děkanem u Věch svatých v Praze, kapitulním děkanem ve Staré Boleslavi po čtyři léta do r. 1759, kdy byl jmenován arcibiskupem v Belgii, a svoji kněžskou dráhu skončil jako kardinál v Římě. František Pištěk, kapitulní děkan, předtím metropolitní kanovník pražský, později biskup v Tarnově a konečně arcibiskup ve Lvově a c. k. skutečný tajný rada. Založil a nadal několi lidumilných ústavů, ve svém rodišti v Prčici u Votic z otcovského statku dal vystavět r. 1843 chudobinec.

Ve vděčných vzpomínkách žili dlouho kapitulní děkani: Antonín Hirnle, který opravil kostely a zvláště polozbořenou kapli sv. Jana Křtitele v Drísech, přifařené obci, kde také postavil vlastním nákladem školu, a též v Kostelním Hlavně vydatně přispěl k vystavění školy. Druhým byl Jan Frick, který se neobyčejně zasloužil o Starou Boleslav. Vystavěl a dvěma tisíci zlatých nadal chorobinec pro 12 osob. Založil nadaci pro chudé žáky, ke všem byl vlídný a laskavý, v poslední vůli pamatoval na poddané, jimž odkázal skoro 5000 zlatých. Byl velkým přítelem věd a umění, z dalekých cest si přinášel drahocenné knihy a památky. Pro sebe a nástupce své získal od svatě stolice právo pontifikálií. Jaké vážnosti se těšili staroboleslavští kapitulárové, je patrné i z toho, že při kanonisaci sv. Jana Nepomuckého zastupoval arcibiskupa pražského spolu s tehdejší proboštem staroboleslavským hrabětem Sporkem, který pro svou uhlazenost a vlídnost byl v Římě nazýván angelus Bohemiae. Mezi své členy počítala kapitula staroboleslavská i učence a rektory universitní, jako byli Tippmann a Hallaška, který byl rektorem na universitě v Praze a potom ve Vídni, kde byl také referentem při c. k. dvorské komisi nad studii a děkanem filosofické fakulty. Byl členem mnohých učených společností, přednášel matematiku a fyziku. Jako památka na jeho astronomická pozorování zůstal poledník na balkóně kapitulního děkanství. R. 1839 se stal proboštem ve Staré Boleslavi. Na jiné zase lze vzpomenouti jako na církevní spisovatele (Horčice, světicí biskup Kalous, probošt Srdínko aj.) i jako na věhlasné kazatele, jakým byl např. Msgr. Josef Málek.

Zapadne slunce a klenba nebes zůstává ozářena zlatými jeho paprsky a zalita červánky. V záři paprsků a v červácích bývalé své slávy zůstává nejstarší kolegiální kapitula a s ní Stará Boleslav, kde četní příchozí, jichž neubývá, ať poutníci nebo turisté, tak rádi slychají o dávných slavných památkách, a třebas nedovedou toho slovy vyjádřit, cítí, že jsou na posvátných místech, kde k nim mluví historie tisíce let a kde, jak čteme u Balbína:

„*Hic Christus, ubi Victima clamat, amat.*“

ThDr. Ignác Veselý

BEZ DOBRÉ VŮLE NELZE ŘEŠIT VELKÉ PROBLÉMY SVĚTA

Nelze popírat, že v poslední době se vzájemné protiklady západního a východního světa opět přiostrily. Každý opravdu nezaujatý pozorovatel si mohl povšimnout, že západní politici a vlády torpedovali prakticky celou řadu konferencí a námětů, které k uklidnění hladiny mezinárodních vztahů inspiroval Sovětský svaz a řada jiných zemí mírumilovného tábora.

Západní mocnosti, ovlivňované zcela bezohledně ztrnulou politikou smutně proslulého státního sekretáře USA J. F. Dullese, drží se křečovitě starých, vývojem naprosto překonaných formulí politického myšlení a brání se zuby nehty jakémukoliv svěřit závazku nových idejí, které by jedině byly s to dosavadní protiklady částečně zmírnit a částečně je zavést na zdravé pole mírového soužití obou společenských soustav.

Není nejmenší pochyby, že každý křesťan má zájem na tom, aby vzájemné protiklady mezi Západem a Východem byly řešeny pokojnou cestou vyjednávání, trpělivého hledání takových možností, které by učinily konec krajně nebezpečnému permanentnímu zbrojení. Křesťané mají již své smutné zkušenosti z přípravy obou světových válek. Stupňované zbrojení a nakupení zbraní vedlo vždy ke konfliktům. Není lživější politické devisy, nežli té pokrytecké „Si vis pacem para bellum“, kteroužto zásadu starých Římanů zastával předposlední rakouský císař František Josef. Dnes musíme tuto pohanskou zásadu obměnit naprosto křesťansky: Chceš-li mír, musíš ho dlouho, trpělivě, láskyplně a důsledně připravovat.

Dnešní stanovisko Západu k této, svým základním smyslem křesťanské devize trpělivé přípravy mírových podmínek, je již proto záporné a chybné, že je nerealistické. Lze chápat, že kapitalistickému bankéři nebo zbrojaři je existence Sovětského svazu nebo celého socialistického tábora nepřijemná a nemilá. Avšak nic naplat, s fakty a skutečnostmi musí počítat každý opravdový diplomat. Nezáleží přece na tom, jestli se mu líbí nebo nelíbí. Je věcí každého západního člověka uvažovat o tom, zda je nutné sociální otázku řešit tak nebo onak, nebo se domnívat, že ji není nutné řešit vůbec a že kapitalistická hospodářská a sociální soustava je vrcholem lidského vývoje. V každém případě musí však i západní veřejnost hledat lepší formy soužití západního a východního světa, nežli je navrhuje pan Dulles. Příprava hromadného atomového výbuchu, tak jak ji chystají některé militaristické kruhy USA, není ničím jiným nežli přitakání hromadné smrti. Vypadá to tak, jako kdyby tato skupina mocných bankéřů a zbrojařů říkala: „Musím-li umřít, tak ať se mnou zahyne celý svět.“ Proti takovému smýšlení se musí kromě zdravého rozumu bouřit každé lidské, a tím více křesťanské svědomí.

Tato neústupnost Západu, jeho ustavičné odmítání každé rozumné odzbrojovací dohody, vyplývá z toho, že západní politici se nechťejí smířit s tím, že skutečná převaha Západu již dlouho neexistuje a existuje-li ještě někde, pak je to jen ve fantasmii těchto lidí. Kdyby byli jen trochu (alespoň k sobě) pravdomluvní, musili by si říci, že právě jejich vychvalovaná společenská soustava se ocitá v chronické krizi. Vždyť oni sami nejsou s to, vybudovat „společný trh“ západních zemí. Cesta kýžené „hospodářské integrace“ je neobyčejně zdoluhavá a trnitá. Protiklady mezi zájmy jednotlivých západních zemí jsou balvany na cestě integrace. Každá země má jinou představu o tom, jak má oblast volného obchodu fungovat. Jeden sobecký zájem naráží bezohledně na druhý. Velká Británie se např. snaží, aby udržela možnost preferenčních cel na zemědělské produkty, které dováží ze zemí svého imperia, a proto žádá, aby zemědělské výrobky byly ze svobodného obchodu vyňaty. Naopak zase Dánsko, jehož hlavní vývoz tvoří máslo a sýry, má zájem na tom, aby zemědělské výrobky byly vyváženy „svobodně“. Francie se zase bojí mohutné kapacity západo-

německého průmyslu, a proto si žádá řadu výjimek, úlev a výsad, na které jeho západní partneři nechťejí přistoupit. A tak se stalo, že francouzské veto, zdá se, na dlouhou dobu pohřbilo vybudování opravdu společného západního trhu. To, co je pro Západ buď neřešitelné nebo alespoň velmi těžko řešitelné, je mezi svobodnými socialistickými zeměmi naprosto samozřejmé. Naše republika dostává již řadu let od Sovětského svazu nezbytné suroviny pro průmysl za velmi výhodných podmínek. Stejně ochotně dodáváme zase my investiční průmyslové vybavení do jiných socialistických zemí, jako je např. Bulharsko nebo Albánie nebo i do zemí jiné společenské soustavy, jako je třeba Egypt nebo Irák. Naše hospodářská soustava nemá strach z mírového soutěžení. Nemusíme se bát toho, že nový orientální svět buduje své vlastní hospodářství, naopak mu rádi ještě pomůžeme.

V poslední době vývoj vědy vede k tomu, že určité kosmické prostory začínají být dostupné moderní technice. Avšak při dnešní vyzbrojovací máni Západu lze se obávat, aby tyto výboje a objevy se nedály nežádoucím směrem. Pro křesťana bylo by zvláště tragické pozorovat, že první kroky do vesmíru by byly spojovány s militaristickými záměry. Zneužívat vyspělou současnou techniku k vražednickým cílům, bylo by něčím herodesovsky krutým, nelidským a můžeme směle říci: rouhačským. Křesťanská teologie zdůrazňuje lásku Boží, která svět vytvořila a která jej udržuje pro fyzické a duchovní blaho člověka. Prostý pocit lásky nás vede k tomu, abychom život rozmnožovali, hájili a ochraňovali. A přece z malicherných záminek byla zmařena již se reálně rýsující dohoda o mírovém využití kosmického prostoru, s kterou přišel Sovětský svaz, tedy mocnost, jež dosud má v těchto objevech prim.

Dravé uchvacování cizích oblastí - ať již vojenským základem nebo hospodářským nátlakem, patří již v podstatě minulosti. Koloniální soustava se drobí doslova před našima očima právě proto. Lidská důstojnost se nemůže projevit jinak, nežli dáme-li člověku nebo národu plné právo určit rysy a podmínky vlastního společenského a hospodářského vývoje. Hrubé znásilňování nezadatelných práv národů na vlastní vývoj je nejen projev zla a duch, cizího křesťanství, ale také nesmyslnou pošestilostí. V našem věku nelze počítat s obnovou koloniálních okuvů. Cožpak i ta nejkrutější opatření zachránila nacistickou „tisíciletou říši“ před ponižujícím koncem? Ani nejsilnější armáda si nepodrobí trvale národ, který chce žít samostatně a který má morální sílu se nevzdát a nepodrobit se. Bylo by na čase, aby všichni rozumní lidé na Západě se naučili chápat tyto skutečnosti. Jen jejich síla může dokázat přimět neústupné politiky Západu ke skutečnému mírovému jednání. Problémy, které se před námi rozevírají s více nežli vážnou naléhavostí, jsou dosud řešitelné mírovou cestou. Válka neumí vyřešit nic. Z nespravedlivé války vzniká znovu mnoho dalších konfliktů. Válkou trpí nejen lidská fysis, ale také lidská duše, která je vedena násilím k činům, které se přiči křesťanskému myšlení a cítění. Imperialistická horečka světovlády je fantasií lidí, kteří ztratili nejen lidský cit, ale také rozum. Cožpak si tyto lidé neuvědomují, že se pohybují na kraji bezedné propasti, kam je přítomnost vrhne bez jakéhokoliv milosrdenství, neuvědomí-li si včas dosah kroku, který dosud chladnokrevně plánují? Avšak osud světa, osud lidstva, nemůže být dán do rukou hrstky mocných válečných maniaků. Každý člověk se špetkou rozumu a dobré vůle se musí vzchopit k boji za odvrácení katastrofy. Kdo miluje Boha i svého bližního poctivou láskou, nesmí stát nezúčastněně před přípravami nových Herodesů a musí pozvednout svůj hlas s veškerou naléhavostí bojovníka, hájícího věc spravedlivou. Dobrá vůle miliónů čestných lidí může rozřešit mírumilovně problémy, které jsou dosud nerozřešeny a představují tak veliké nebezpečí pro lidstvo.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník IX - Číslo 2 - V Praze dne 1. února 1959

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

Zadražil František, kaplan, Stará Boleslav, ustanoven dekretem čj. 7270/58 od 1. 11. 1958 excurrando administrátorem v Čelákovcích, okres Brandýs n. L.
Hirjak Ondřej, administrátor, Frant. Lázně, ustanoven dekretem čj. 7294/58 od 1. 11. 1958 excurrando administrátorem v Třebení, okres Cheb.
Przobohatý Jan, administrátor, Skalná, ustanoven dekretem čj. 7295/58 od 1. 11. 1958 excurrando administrátorem v Milhostově, okres Cheb.
Hybner František, administrátor, Kynšperk n. O., ustanoven dekretem čj. 7297/58 od 1. 11. 1958 excurrando

administrátorem v Nebanicích a dekretem čj. 7298/58 excurrando administrátorem v Dřenicí, oboje okres Cheb.

Bareš František, farář, Odolená Voda, ustanoven dekretem čj. 7323/58 od 1. 12. 1958 excurrando administrátorem v Chlumíně, okres Mělník.

Sokol Vladimír, kaplan, Kraslice, excurr. administrátor v Bublavě, ustanoven dekretem čj. 9421/58 od 20. 11. 1958 administrátorem ve Stříbrné, okres Kraslice, a zůstává excurr. administrátorem v Bublavě.

Pensionování:

Roth Jan, farář ve Stříbrné, odchází dnem 1. 11. 1958 do trvalé výslužby (čj. 7296/58).

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

Dne 22. II. t. r. se dožívá 75 let vdp. Josef Juroš, býv. farář ve Skalici u Místku.

65 let se dožívají: 7. 2. t. r. Karel Kydlíček, farář a vikář v Úvalech, 13. 2. t. r. František Ježek, admin. a vikář v Příbrami a 17. 2. t. r. Augustin Dragoun, admin. ve Slapech.

ÚMRTÍ

V Praze zemřel dne 17. prosince 1958 generál a velmistr řádu křižovníků, infulovaný zemský prelát a majitel papežského řádu „Bene merenti“ nejdp. ThDr. Josef Vlasák ve věku 91 let a byl pohřben na řádovém hřbitově v Hloubětíně. RIP.

BÝVALÝ ŘEDITEL

Archeologického musea ve Štětíně prof. Eggers z Hamburku nedávno navštívil Polsko a přesvědčil se o tom, jak polský lid obnovuje umělecké památky, poškozené válkou. Po návratu do Hamburku uveřejnil zprávu o tom a doprovodil ji původními fotografiemi. Vyvolalo to nevšední ohlas: Do Štětína došly z Německé spolkové republiky plány a obrazy starobylých oltářů, soch a jiných památek ze Západního Pobřeží a navíc i údaje o tom, kde jsou tyto historické památky ukryty. *bp*

TĚ BOHA CHVÁLÍME

Při zvláštních příležitostech během církevního roku rozléhá se v našich chrámech vznešený hymnus „Tě Boha chválíme“ (Te Deum laudamus), pocházející od sv. Ambrože (+ 397) a od sv. Augustina (+ 430), hymnus vyjadřující plně všechny nejušlechtlejší lidské myšlenky, city a předsevzetí, hymnus doprovázený hudebně tak velkolepou melodií, ať už máme na mysli nářev, doprovázející latinský text hymnu, plný strážlivé, přitom však vznešené melodie, nebo nářev upravený podle církevního pro české znění hymnu od Karla Eichlera. Hymnus „Tě Boha chválíme“ svou přesností ve výrazu, myšlenkovou uceleností, svým obsahem a zvláště svou zpěvnou, do šíře se rozvíjející melodií jest vhodným prostředkem k tomu, aby jak jednotlivci, tak třeba tisíce čítající zástup vyjádřil s opravdovým nadšením svou radost a vděčnost Bohu, svému Tvůrci a nejvyššímu Pánu.

Stačí, když si pomalu přečteme tento hymnus a pochopíme ihned jeho hlubokou náplň, která tak důmyslně vyzývá všechno, na nebi i na zemi k oslavě svého Tvůrce. Vyznáváme Boha za svého tvůrce a nejvyššího Pána a chceme, aby spolu s námi celá země jej ctíla a velebila. Vždyť Bohu vzdávají neustále čest a prozpěvují slávu všechny andělské kůry: „Svatý, Svatý, Svatý jest Pán Bůh Sabaoth!“ Jeho krása a sláva se odráží ve všem na nebi i na zemi. Apoštolové, proroci, mučedníci, po celém světě rozšířená církev svatá vyznává Boha, plného nesmírné velebnosti, vyznává jeho pravého a jediného Syna, vyznává Ducha Svatého Utěšitele. A znovu se zvlášť obrací ke Kristu, který k vykopení pokolení lidského vzal na sebe k své božské osobě lidské člověčenství a nehrozil se projít životem Panny. Kristus přemohl smrt svým slavným zmrtvýchvstáním, sedí na pravici Otce, otevřel věřícím brány království nebeského, přijde pak jednou s velikou mocí a s velebností soudit veškeré pokolení. K němu se tedy obracíme, toho prosíme, poně-

vadž nás vykoupil svou drahocennou krví: „Žádáme Tě tedy, pomoz svým služebníkům, které jsi drahou krví vykoupil.“ Prosíme, abychom byli připočtení k jeho svatým, aby spasil lid svůj, požehnal dědictví svému, by je vedl a vyvyšoval až na věky. Po všechny dny chceme dobrořečiti Bohu a chváliti jméno jeho až na věky. Prosíme přitom o milost, tohoto a každého dne s pomocí Boží uchránění od hříchu. U vědomí svých hříchů a nedokonalostí prosíme pokorně: „Smiluj se nad námi, Pane, smiluj se nad námi!“ Kéž milosrdenství Boží se nad námi stále rozprostírá, vždyť jedině v něho doufáme. A doufáme-li jedině v Boha, domníváme se, že nebudeme na věky zahanbeni, od tváře Boží vzdáleni.

Hymnus „Tě Boha chválíme“ bývá zpíván po skončeném průvodu na slavnost vzkříšení Páně na Bílou sobotu jako vigílii. Velikonoc, dále po skončeném průvodu ke čtyřem oltářům na slavnost Božího Těla na oslavu Nejvyšší Svátosti oltářní, při zakončení výstavu velebné Svátosti oltářní, na oslavu zvolení a výročí korunovace svatého Otce, římského papeže, při děkovné pobožnosti na ukončení občanského roku a konečně při výjimečných, památných událostech, kdy bývají obyčejné naše chrámy naplněny a kdy přicházejí do kostela i mnozí z těch, kteří se pravidelně na služby Boží nedostavují nebo dostavit nemohou.

Každý musí doznat, ať už se sám zbožně modlí tento vznešený hymnus, nebo rozjímá o jeho slovech, nebo stojí uprostřed zástupu vroucně a nadšeně jej prozpěvuje, že opravdu nelze jiným způsobem lépe vzdáti chválu Bohu Tvůrci, Synu Božímu a Duchu Svatému, že nelze plněji projevit náboženského uvědomění a city leč tímto velebným hymnem, v němž slova, hudba a zpěv se slévají v jediný mocný a vznešený chvalozpěv ke cti a slávě jednoho a trojosobního Boha. *A. S.*

BERNINI

Největší umělecký genius katolického baroka Giovanni Lorenzo Bernini se narodil 7. 12. 1598, tedy před třemi sty šedesáti lety v Neapoli a zemřel 29. 11. 1680 v Římě. Vycházejí z antického naturalismu (Eneáš, Apollo a Dafné), povzněl v umění během pontifikátu šesti papežů od r. 1623 raný barok k jeho světodéjné vrcholnému významu a vtiskl Římu tvář papežského světového sídla. Směřuje k malířskému přetavení všech uměleckých forem bez naprostého pominutí architektonických prvků, jak tomu chtělo rokoko. V architektuře proniká až k poslednímu využití zákonů perspektivy a řešení prostorových problémů, jak patrně na kolonádě svatopeťské, fasádě v Louvru (triumfální přivítání ve Francii, akademie dává razit na jeho počest pamětní mince s duchaplným nápisem: Singularis in singulis in omnibus unicus), renovace mostu k Andělskému hradu, položení základů ke Scala regia ve Vatikáně, nebo pojetí dekorativně účinných studní na Piazza Navone, fontána v Trevi (jím nedokončená). Mimořádně bohatá fantazie, nevidané rozvinuté nádhery s použitím vzácných materiálů, barev a světla vytváří nádheru jeho interiérových kreseb (bronzový tabernákl u Sv. Petra, vnitřní výzdoba Sv. Petra, vůbec, Sta Maria della Vittoria se světoznámou sochou sv. Terezie, katedra sv. Petra). Jeho plastika vyniká největší možnou životností, reprezentativností a pohybovou rozevlálostí. Kromě mnohých soch kardinálů jsou

nejznámější postavy Urbana VIII., náhrobky Urbana VIII., Alexandra VII. a blahoslavené Ludovicy Albertoni. Umělecká tvůrčí síla, duchaplná vervnost v řešení námětů stejně jako náboženské zanícení jsou vlastní činitel, vytvářející nepomíjející díla Berniniho, který i v soukromém životě v sobě spojoval horoucí temperament s hlubokou zbožností a církevností.

—rtk.

A. DÜRER († 1528)

Slavný malíř se narodil 21. V. 1471 v Norimberce jako syn roku 1455 z Maďarska přistěhovaného zlatotepce, u něhož se vyučil řemeslu. Teprve potom v letech 1490–4 se stal učedníkem v malířské dílně Michala Wolgemuta. Po cestách v horním Porýní (kde kvetla Schongauerova škola, jejíž zakladatel v Kolmaru také vyšel z uměleckého řemesla) nastoupil po zasnoubení s Anežkou Freyovou první cestu do Itálie (1495). Návštěvu této země opakoval ještě jednou (1505–7), aby se s výjimkou asi ročního pobytu v Holandsku trvale usadil v Norimberce, kde také před 430 lety 6. IV. 1528 zemřel.

Dürerova umělecká velikost spočívá ve zvláštní hloubce a všestrannosti talentu. Podařilo se mu jako ideově hluboce fundovanému, technicky i formálně umění suverénně ovládajícímu mistru vyplnit historickou úlohu. Spočívala v synthese křesťanského středověkého umění, které pronikl a přetvořil tvůrčí silou umělecké renesanční osobnosti. Dürer vytvořil nesmrtelná díla jednotné evropské křesťanské kultury

dříve, než byla náboženským schismatem vnitřně porušena. Čím je Dante pro Itálii, tím se stal Dürer pro Německo a střední Evropu. Jeho chlapecké pokusy (podobizna z r. 1484) prozrazují podivuhodnou jistotu v kresbě a charakterisační schopnosti. Učení u Wolgemuta ho naučilo zvládnutí řemeslných prvků. Styk s italským uměním v něm zase probudil touhu po umělecké svobodě a zároveň smysl pro hloubku tónomalby, pro zvládnutí anatomie těla. Náboženská opravdovost vlastní osobnosti propůjčila jeho dílu zcela osobitou sílu a vnitřní oprávněnost. Jeho první velké práce pro hlavní oltáře kostelů ve Wittenberce a v Drážďanech prozrazují vliv umění Mantegnova. Z druhého pobytu v Itálii (v Benátkách) pochází známý, na figurální kompars bohatý, barevně žhnoucí, bohužel, značně poškozený obraz Madony růžencové, opatrovaný od roku 1793 na Strahově. Byl to nejdrahocennější skvost Rudolfovy sbírky původně objednaný pro oltář německých kupců v Benátkách, odkud se dostal již v letech 1593–1600 do Prahy.

V prvních fázích Lutherova vystoupení pozdravil Dürer jeho hnutí jako očistný projev ortodoxně církevní. Za dalšího vývoje spojeného hlavně s vandalickým obrazoborectvím se od něho zároveň se svým přítelem Pirkheimerem odvrátil. Žil a zemřel jako zbožný katolík. Že prožíval katolickou víru vskutku hluboce, o tom podává neklamný doklad jeho písemná pozůstalost i jeho celé z víry prýstící umění. Nikdy nebude asi možno zjistit, jaké byly jeho skutečné vnitřní názory na lutheránské novotářství.

—rtk

KULTURNÍ KALENDÁŘ

Z různých kulturních dat, připadajících na letošní únor, připomínáme:

3. 2. 1869

Na Vyšehradě v Praze zemřel před 90 roky tamní kanovník *Karel Vinařický*, český katolický buditel, básník a církevní spisovatel.

Vinařický narodil se dne 24. 1. 1803 ve Slaném. Zprvu byl vychovatelem ve šlechtických rodinách, později sekretářem pražského arcibiskupa Chlumčanského. Roku 1833 se stal farářem v Kování u Ml. Boleslavi, potom (r. 1850) děkanem v Týně nad Vlt., posléze (r. 1859) byl jmenován vyšehradským kanovníkem, v kterémžto hodnosti setrval až do smrti. V r. 1848 pracoval Vinařický i politicky a r. 1849 byl zvolen říšským poslancem. Vinařický horlivě se účastnil národního literárního ruchu. Nejvýznamnějším jeho činem bylo založení „Časopisu katolického duchovenstva“ (r. 1828) jež se uskutečnilo na přímý popud jeho přítele básníka Fr. L. Čelakovského.

7. 2. 1869

Vzpomínáme nedožitých 90. narozenin statečného katolického kněze *Jindřicha Š. Baara* (nar. v Klenči na Chodsku, zemř. tamže dne 24. 10. 1925), jehož dílo jest stále živé a vřele milované jeho rozsáhlou čtenářskou obcí.

Zamyslíme-li se nad osudem Baarovým a srovnáme-li jej s osudem V. B. Třebízského, vidíme, jak oba titi prostí venkovští kněží byli velikány ducha i práce.

Baar, student gymnasia v Domažlicích, později chudý kněz bez protekce, nebojící se říci pravdu, i když byla někdy trpkou, prošel křížovou cestou po různých farnostech a po desetiletém farářování v Ořechu u Prahy odešel r. 1919 pro nepochopení jeho snah vyššími církevními kruhy do výslužby, aby se mohl plně oddat literatuře, do svého rodného Klenčí, kde z jeho domu vzniklo Chodské museum.

Z rozsáhlého literárního díla Baarova příkladem jmenujeme: „Jan Cimbura“ (r. 1908), „Páter Kodýdek“ (r. 1912), „Paní komisarka“ (r. 1923) aj.

12. 2. 1869

Před 90 lety uzřel světlo světa v Lounech vynikající český stavitel arch. *Kamil Hilbert*.

Když r. 1899 po arch. Mockerovi byl Hilbert pověřen dostavbou domu sv. Víta v Praze, byla to neobyčejně šťastná volba, ježto v té době málo mužů bylo tak zkušených i citlivých k velikému dílu minulých věků.

Kromě dostavby této katedrály (r. 1929), jež byla jeho životním dílem, na němž pracoval téměř čtyři desítky let až do své smrti (dne 25. 6. 1933), je autorem zajímavé novostavby kostela ve Štěchovicích (r. 1911), i četných dostaveb a restaurací starých kostelů (např.: Kouřim, Louny, Čáslav, Plzeň, Nymburk, Mělník aj.).

Bohatá je též literární činnost Hilbertova, z níž uvádíme: „Památky archeologické“, „Umělecké poklady Čech“, a v součinnosti s biskupem Podlahou „Soupis uměleckých památek“ (r. 1927).

Vidíme proto, že jeho veliká, záslužná práce zaručuje věk a uznání i naší doby, ježto vzorně slouží lidu.

27. 2. 1849

V malé vesničce Třebízi u Slaného narodil se český spisovatel historických povídek a románů *Václav Beneš Třebízský*, vzorný katolický kněz, věrný syn naší vlasti.

Jeho otec byl chudý venkovský krejčí, k němuž chodili skoro v každý podvečer sousedé na besedu jako k starému a zkušenému písmákovi. Tyto besedy velice působily na obraznost vnímavého hochy, který vychodil obecnou školu ve Kvílicích a ve Slaném, gymnasium ve Slaném a v Praze theologii. Po vysvěcení na kněze (roku 1875) působil jako kaplan rok v Litni u Berouna, potom v Klecanech u Prahy.

Přepínání duševních i tělesných sil, jakož i trvalý plíciní neduh způsobily jeho předčasnou smrt, která jej stihla při léčení v Mariánských Lázních dne 20. 6. 1884. Za necelých 13 let své literární činnosti zanechal Třebízský přes padesát literárních prací, tudíž dílo, v tomto poměrně malém časovém úseku, úctyhodné.

Jmenujeme především jeho romány: „Anežka Přemyslovna“ (r. 1878), „Bludné duše“ (r. 1879), „Trnová koruna“ (r. 1883), „Královna Dagmar“ (r. 1883), „V podvečer pětileté růže“ (r. 1884). Kromě toho napsal řadu různých povídek (z nichž nejzdařilejší jest „Levohradská povídka“, r. 1882), později shrnutých do cyklů „Pod doškovými střechami“, „Havraním perem“ aj.

Třebízský je též autorem jímavé „Modlitby za vlast“ (r. 1882) a modlitební knihy „Pomněnky ve vínek božský“ (r. 1884).

Třebízský, jehož tělesné pozůstatky byly národem pietně uloženy do posvátné půdy pražského Vyšehradu, byl prostý a skromný kněz, který všechny své síly ducha i těla věnoval českému lidu a písemnictví, a proto i my vážíme si dnes vysoce jeho světlé památky i poctivě vykonané práce, a to jak pro spásu duší jeho péči svěřených, tak i pro vlast.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK IX

ČÍSLO 3

ThDr. František Kajtman: Nad skvosty cenu má

P. Josef J. Novák: Latrones

ThDr. Josef Kubalík: Prvenství v církvi Kristově

Dr. Hubert Havránek: Gregoriánský zpěv - chorál

Daniela Sychrová-Petráková: Stoleté jubileum J. C. Sychry

ThDr. Václav Bartůněk: Míšeňský biskup Jan z Jenštejna

Dr. Pavel Režný: Pašije Albrechta Dürera

P. Karel Sahan: Oltář

P. Václav Zima: S velkou láskou

P. Antonín H. Bradáč: Řeč spásy a života

Jan Brechensbauer: Sepolcro

3

1959

**ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI**

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

ThDr. FRANTIŠEK KAJTMAN: Procul et de ultimis finibus pretium eius (Prov 31, 10).

Valde gaudemus nostras mulieres fideles intellegere et percipere grave munus huius diei et pleno iure participes esse meliorem diem crastinum efformandi. Haec mulieres fideles ingrediuntur viam, quam his omnibus aperuit et demonstravit Beata Maria Virgo, Mater Dei.

P. JOSEF J. NOVÁK: Latrones.

Vocabulum Graecum-léstés-et vox Latina-latro-eiusdem originis Indo-europaeae sunt et signant homines vel eorum catervas agentes ferentesque. Latrones in Palestina concitaverunt condiciones, tempora rerum publicarum et communitatis illius temporis.

ThDr. JOSEF KUBALÍK: Primatus in Ecclesia Christi.

Episcopus Romanus non solum episcopus dioecesis Romae, metropolita Italiae, patriarcha Ecclesiae Occidentis, sed etiam legitimus ratusque gerens primatus in Ecclesia Christi ut plenus successor Beati Simon Petri Apostoli.

Dr. HUBERT HAVRÁNEK: Cantus Gregorianus-Canticum ecclesiasticum.

Explanatio progressus, explicationis, incrementi ad mentem historiae, rerum gestarumque cantus Gregoriani.

KULTURNÍ KALENDÁŘ

6. 3. 1929

Třicet let již uplynulo ode dne, kdy v Praze zemřel *Josef Holeček* (nar. 27. 2. 1853), jeden z nejsvrážnějších našich spisovatelů, jehož dílo vyrůstá z hlubokých kořenů lidových a navazuje na živé tradice našich buditelů.

Jeho realistické umění je prodchnuto od začátku až do konce vášnivou láskou k lidu a plane z něho ohnivé přesvědčení o nutnosti spolupráce slovanských národů v čele s velikým Ruskem.

Básnické překlady poesie slovanských národů i vlastní práce ze života jižních Slovanů i jihočeská eposy „Naši“, byly odvážným činem v jeho době, jež si libovala v bezduchem poklonování před kapitalistickým Západem a buržoasním kosmopolitismem.

Ve věku 34 let navštívil poprvé Rusko, jež pak navštívil ještě několikrát. Tyto cesty způsobily v jeho čistém srdci zrození nezlomné víry v osvoboditelskou úlohu ruského lidu a v jeho veliké dějinné poslání.

Správnost tohoto odhadu potvrdila pak slavně naše doba, takže Holeček (viz „Rusko-české kapitoly“, „Zájezd na Rus“) promlouvá stále i k našemu radostnému dnešku.

7. 3. 1799

Před 160 lety narodil se ve Strakonickách *František Lad. Čelakovský* (zemř. 5. 8. 1852 v Praze), pěvec „Růže stolisté“ (r. 1840), autor „Ohlasů písní ruských“ (r. 1829), „Ohlasů písní českých“ (r. 1839), přítel vlasteneckého kněze Josefa Kamarýta, žák filosofa Bolzana a patriarchy Josefa Jungmanna.

Putuje po Čechách sbíraje národní písně, koná botanické procházky („Květinové epigramy“), vydává „Dodatky k slovníku Josefa Jungmanna“ (r. 1851), čítanky pro české střední školy, „Mudrosloví národa slovanského v příslovích“ (r. 1852).

Existenční starosti donutily ho v r. 1841 přijmouti místo profesora slavistiky na universitě ve Vraclavi a teprve po 8 letech byl povolán na pražskou universitu. Rozsáhla jeho práce vědecká, literární a umělecká sloužila vždy oddaně národu, který jej vděčně vzpomíná.

21. 3. 1944

V Třebešicích u Čáslavi zemřel před 15 roky *P. Prokop Holý* (nar. 24. 4. 1868 v Kolíně nad Lab.), katolický beletrista a překladatel.

Holý byl od r. 1906 farářem ve Vrchotových Janovicích u Sedlčan, později (od r. 1911) farářem v Dolních Hbi-

tech, okres Příbram. Od r. 1923 žil na odpočinku v Mnichovicích u Prahy.

Holý psal do různých časopisů drobné beletristické črty, překládal z cizojazyčných katolických revu. Hlavním jeho pracovním oborem však byly církevní dějiny a kulturní historie.

22. 3. 1599

V Antverpách před 360 roky narodil se *Anthonis van Dyck* (zemř. 9. 12. 1641 v Londýně), vedle Rubense nejvýznamnější zástupce nizozemské malířské školy 17. století.

V barvě je van Dyck mírnější než jeho vzory a od Rubensova pathosu přechází k citovosti. Je však vždy mistrem štětcu, jeho technika je smělá a nedosažitelná.

Van Dyck žil střídavě v různých zemích, tak jako dnes jeho slavná plátna zdobí obrazárny různých velikých měst.

Od r. 1632 se usadil van Dyck trvale v Londýně, kde se stal malířem královské rodiny (Karla I.) a dvorní společností. Byl velmi vážen, vyhledáván, povýšen do šlechtického stavu a obdržel roční rentu.

Z velké řady jeho děl vynikly jmenovitě znamenité portréty (např. „Isabella, vladačka nizozemská“, r. 1634) a díla s náboženskými motivy: „Oplakávání Krista“ (r. 1635), „Sv. Rosalie“ (r. 1629), „Sv. Heřman Josef klečí před Madonou“ (r. 1630).

25. 3. 1929

Připomínáme 30. výročí smrti *Otakara Březiny* (nar. 13. 9. 1868 v Počátkách, zemř. v Jaroměřicích u Morav. Budějovic), významného českého básníka a myslitele.

Jeho knihy „Stavitelé chrámu“ (r. 1899), „Ruce“ (r. 1901), „Hudba pramenů“ (r. 1901) jsou ukazatelem jeho vývoje a bohatého duševního života: od subjektivního pesimismu, mnohdy kosmického rázu k entusiastickému pocitu všesvětového bratrství, od citového a smyslového impresionismu bolestně zatrpklého k metafysice a k mystice, náladové lyriky o utrpení, odřikání a smrti k lyrické a dithyrambické poezii sborové.

Březina ideově zpracoval prvky mystiky Platonovy, katolické a indické v organickou jednotu.

Středověká koncepce tajemné viny a očistné bolesti způsobila, že básník zakotvil v kladné mystice a v opo-
jení z Boha a vesmíru, s pocitem kosmického bratrství.

Vyznáváje transcendentální účelnost umění, pojímá Březina básnictví tendenčně jako službu života v Bohu a věčnosti.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Nad skvosty cenu má

ThDr. František Kajtman

Křesťanský svět vždy shlížel s úctou a láskou k Té, která je zprostředkovatelkou všech milostí a nositelkou čistého ženství. Úcta k Matce Boží je podstatou úcty ke každé ženě. Zde čerpaly naše matky svou sílu a statečnost i útěchu. Kolik matek a dcer klečelo před jejím oltářem, aby vroucí modlitbou prosily o stejné charakterové vlastnosti, kterými zářila její velká postava.

Domov, — svět blaženosti a pohádkového štěstí, rodinný stůl, tiché hnízdečko, bezpečí, a slunná pohoda, klidný přístav, — to všechno a ještě daleko víc dovedou vytvořit pečlivé a pracovitě ruce ženy. Statečná, moudrá a milující žena vytváří kouzlo domova. Samo Písmo sv. vysoko hodnotí ženu: „Zdatnou ženu kdo nalezne? Nad skvosty zdaleka cenu má“ (Př. 31, 10). Ano, nad skvosty cenu má.

Starý svět však na ženu nehleděl takovýma očima. V samotném Starém zákoně byla pouhým majetkem mužovým. Nikdo se neohlížel na to, jaké city se odehrávají v jejím srdci. Za manžela si musela vzít toho, koho jí rodiče vybrali. Muž pak spíše hodnotil výši jejího věna a jí si bral jako součást svého majetku. Postavení takové ženy jistě nebylo záviděníhodné.

Nemusíme však jít až do dob Starého zákona. Celý vykořisťovatelský systém snižoval ženu na pouhou hospodyně, na služku, jejíž povinností jsou výhradně domácí práce a jež nemá co mluvit do veřejných věcí a nemá práva na stejný výdělek jako muž, i když udělá totéž a namnoze i lepší práci než on. Smutný byl úděl všech žen nižších vrstev. Kolik musely vykonat práce za nejhorších podmínek, v jak ubohých sociálních poměrech žily, v jakých nuzných bytech prožívaly svůj bědný život. Dnes si ani dost dobře neumíme představit, v jakém zotročení, ponižení a podceňování žily.

To, oč dlouhá staletí bojovaly, to, co se zdálo bláhovým snem, stalo se skutečností v novém společenském řádě. Žena vystupuje z šera domácnosti a nový řád jí otvírá brány vědy i umění, brány továren, kanceláří, laboratoří, výzkumných ústavů a pozval ji i na nejvyšší místa ve veřejném životě. A aby dokázal jak vysoko hodnotí práci všech žen, zavedl mezinárodní den žen.

Co se tu všechno změnilo! Vidíme naše krásné ženy jdoucí ruku v ruce se svými muži v podvečer na procházku, sedící v záři světél večer v kavárně, jindy okouzlené nádherou stříbrného plátna. Vidíme v neděli na výletě, vychutnávající krásy hor, na lyžích, v rekreačních střediscích i v lázních. Mnoho se změnilo k dobrému a k prospěchu celé lidské společnosti.

Ženu však vidíme nejen při zábavě. Vidíme ji hlavně na našich pracovištích, v továrnách, na polích, v laboratořích, v letadlech, za volantem automobilu i traktoru, v telefonních ústřednách, ve školách, v boji proti bacilům, v nemocnicích i v armádě. Prostě všude, všude najdete dnes v našem novém životě hrdé, statečné, pracovitě, silné a moudré ženy.

Jaké to nádherné postavy současného dění, jaká to velikost, jaké to hrdinství, odvaha a houževnatost našich pracujících žen! Kolik je v nich trpělivosti a energie, aby po splnění všech svých povinností vůči společnosti se ještě plně a s celým srdcem věnovaly své rodině, výchově svých dětí. Kolik jich dává všechny své síly prostému lidskému právu na štěstí. Ženy dávající národu zdravé a silné děti, ženy odhodlané snášet dobré i zlé, jít cestou necestou, ženy statečné v bouři života, rozdávající plnými rukama jas a slunce, radost i krásu.

Jsme šťastní, že právě naše věřící ženy pochopily tuto velikou úlohu v novém životě, že nezůstávají stranou, ale že se plně podílejí na budování lepších zítřků, že chtějí všemi svými silami přispět k vybudování naší krásné socialistické vlasti.

Je to radostné a potěšitelné. To již nejsou jenom červánky přivolávající nový den, to je nový den samotný, to je nový život krásnější než kdykoli předtím, život, který budou umět naplnit až po okraj něčím úchvatným — nádherou své práce, jemností svých myšlenek, oparem blaženosti, velkým odhodláním vzdorovat záporným silám života a překonávat je nesmírnou láskou, která jako obloha nemá břehů.

Význam slova „lotr“ v našem překladu nám nejlépe objasní pozadí pašijí.

Řecké *λησθη* – „léstés“ a latinské „latro“ jsou stejného indoevropského původu. Znamenají člověka, který loupí, plení. Řekové i Římané však užívali těchto výrazů i ve své vojenské terminologii. U Demosthena (v 18. řeči) jsou léstés ozbrojení muži, kteří vedou drobnou, guerillovou válku. V římských Digestech (kodifikované zvykové právo) je velmi jasně vyznačen tento smysl slova „latro“: Hostes hi sunt, qui nobis aut quibus nos publice bellum decrevimus; ceteri latrones seu praedones. Čili jsou titíž léstés jako u Demosthena. Bojují proti nepříteli bez jakéhokoli rádného vyhlášení války prostředky, jaké mají po ruce. Důvodem jejich činnosti byla povětšinou snaha o znovudobytí svobody. Že při tom při tehdejších kulturních stupni docházelo často k podružným jevům, jako k osobní mstě, pálení, loupení, nelze se divit. Římské právo jim odpíralo vojenská čestná práva a kladlo je na roveň vzbouřených otroků, na něž čekal trest ukřizování.

Existenci léstés v Palestině vyvolaly tehdejší politické tamní poměry. Národ židovský byl podmaněn římským imperiem; spojovala jej však jedna myšlenka: osvobodit se od cizí nadvlády. Ovšem v názoru, jak dosáhnout svobody, se rozštěpil.

Strana farizeů zastávala opatrnické stanovisko. Nechtěla sice uznat vedle Boha žádného jiného pána nad sebou, ale z taktických důvodů, než přijde Mesiáš, nutno se sklonit, uznat za svého pána i nějakého smrtelníka a jemu platit daně. A konečně, jak to vidíme na typickém farizeovi Josefu Flaviovi, být za dobře se svým nepřítelem, případně mu i pomáhat.

Přívrženci strany radikální „souhlasí ve všem ostatním s názorem farizeů, avšak mají neoblomnou lásku ke svobodě a uznávají toliko Boha za svého pána“, říká Josefus Flavius ve Starožitnostech 18. V náboženských otázkách a životních zvyklostech souhlasí, ale svobodu chtějí dobýt ještě dnes a za žádných okolností a nikdy nechtěli uznat vedle Boha žádného smrtelníka za svého pána. A tito tvořili ony léstés. Nebyli to tedy „lotři či loupežníci“ v našem hanlivém smyslu, lidé bez morálních zásad. Judas, zakladatel uvedené radikální strany – archiléstés, je ideálem židovského vlastence. Jeho dva synové umírají na kříži jako rebelové. Poslední jeho nástupce Eleazar přemlouvá jako velitel v Masadě na konci války své druhy, aby raději spáchali sebevraždu s celou svou rodinou jako svobodní lidé, než aby upadli do římského otroctví (Jos. Flav., Válka židovská). Tak by se nechoval lotr nebo lupič v našem významu. Eleazar, vůdce zélotů na začátku války, syn velekněze Ananiáše, chrámový důstojník – tedy druhý po úřadujícím veleknězi, prosazuje u národa, aby od žádného nežida nebyla přijímána oběť; tím odstraňuje i oběť za císaře. Není myslitelné, aby chrámový důstojník byl sprostým lupičem. Mírný Titus v jediném dni dává ukřizovat před Jeruzalémem 500 zajatců, mnohé posílá zpět s ufatýma rukama. Domnívali bychom se, že i tito léstés v odplatu přibíjeli zajaté Římany na kříž. Avšak není tomu tak. Dokonce jednomu zajatému římskému jezdci před popravou zavázali oči. Tak jednali léstés. Uvedené příklady jsou od Josefa Flavia. Když tento farizej, zapřísáhlý nepřítel léstés, takto o nich mluví, nelze je pokládat za obyčejné zločince. Pravda, jejich činnost se neobešla i bez stinných stránek. Průvodním zjevem byla snaha o osobní obohacení; drancování třeba i násilím, když nedostali potraviny po dobrém; odstraňování nepohodlných osob, ať již z osobního nepřátelství či jiných důvodů. Obrázek takového průvodního zjevu činnosti léstés vykreslil sám Božský Spasitel v podobenství o milosrdném Samaritánu. Josef Flavius ve Válce židovské i ve Starožitnostech takových příkladů uvedl

dosti, ač při jeho zaujatosti proti této straně nutno brát mnohé s notnou dávkou kritičnosti. Konečně sv. Jan Křtitel těmto vojákům říká: „Nikoho neutiskujte, nikomu nekřivďte a buďte spokojeni se svým žoldem“ (Lk 3, 14).

Srdcem celého hnutí byla Galilea. Četné jeskyně ve vápencových skalách ve Wadi Amud a dokonce celé jeskynní město ve Wadi Hammam u jezera Genezaretského skýtaly těmto léstés bezpečný úkryt. Odtud podnikal archiléstés Eleazar své výpady do Sýrie. Zde u Arbela (dnešní Irbid) se musili vojáci Herodovi v bednách spouštět se skalních výšin ke vchodům do jeskyní, aby mohli vykourit léstés. Na tato místa poukazuje Spasitel slovy: „Vy jste učinili dům můj peleší lotrovskou“ (Mt. 21, 13), poněvadž Židé několikrát použili chrámu jako odrazíště k svému odboji proti Římanům. (Řecký text má pro tuto peleš slovo *σπηλαιον* – spēlaion, což znamená jeskyně.) Na východním břehu jezera je Gamala, rodiště zakladatele této radikální strany Judy. Příčinou tak početného počtu stoupenců této strany z galilejské krajiny v době Kristově nutno hledat nejen v odporu proti římské nadvládě, ale i proti vládnoucímu králi Herodovi, římskou pomocí nastolenému a příliš povolnému příteli Říma.

I Spasitel přijal mezi své apoštoly Šimona příjmením Zélotés (Horlivec). Poněvadž zéloti patřili k této straně bojovníků za svobodu jako léstés, přijal tím v něm i jednoho z těch bojovníků. Konečně všichni apoštolé si přinesli s sebou k Spasiteli ducha a smýšlení svých krajanů a rodáků. I pro ně byl Mesiáš z počátku již jen pouhý člověk, jenž zachová všech 639 přikázání thóry, jenž jako syn Davidův založí mocné království Izraele, v němž oni podle svých zásluh budou patřičně odměněni. „Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou: co tedy za to dostaneme?“ říká sv. Petr (Mt 19, 27). A ještě názornější příklad podává matka synů Zebedeových: „Řekni, ať tito dva moji synové sedí ve tvém království jeden po tvé pravici a druhý po tvé levici“ (Mt 20, 20). Činnost Spasitele dávala jim k tomu dobrou naději. Ale nejen jim, nýbrž všem bojovníkům. V celé zemi se mluvilo o moci Nazaretského. Když jej chtěli po onom zázračném rozmnožení chlebů v centru hnutí za svobodu provolat králem, je to jen konečný důsledek všech úvah o zřízení mocného království na zemi. Zřízení takového království bude stát těžký boj, neboť římský vládce je mocný. V boji budou mrtví, zranění, vyskytnou se nemoci a špatně se bojuje s hladovým žaludkem. Spasitelovi posluchači byli praktičtí lidé, žádní snílci. Věděli, že všech těchto nepříjemností by byli uchráněni, kdyby byl jejich králem. Vždyť křísil z mrtvých, nemocné uzdravoval a nyní dokonce nepatrným drobkem nasýtil takové tisíce lidí. Spasitelova řeč u sv. Jana v kap. 6 znamenala odmítnutí všech v něho kladených nadějí na zřízení pozemského království. „Mé království není z tohoto světa.“ Nepochopili ho – nebo ani pochopit nechtěli – a odvrátili se od něho. Měli změnit své smýšlení – *μετανοεῖν* metanoein (sv. Jan Křtitel volá: metanoete) a hledat nejprve království nebeské. Ani apoštolé, kteří dlouhý čas strávili u Spasitele, nemohli pochopit. „Tvrdá je řeč tato, kdopak ji může poslouchat?“ (J 6, 61). Nastalo tříbení. Jedenáct vytrvalo věrně u Pána, Jidáš se již pomalu se svým Mistrem rozchází, většina z jeho posluchačů za rok před soudem volá: „Barabáš nám propusť!“ – „Barabáš však byl lotr“ (poznámává sv. Jan), léstés, hlavní hrdina nešťastného povstání o slavnosti stánků.

J. J. Novák

PRVENSTVÍ V CÍRKVI KRISTOVĚ

Dne 28. října 1958 od časných hodin ranních na náměstí sv. Petra v Římě se tísnily statisícové davy křesťanů, kteří s napětím čekaly na výsledek volby nového papeže. Teprve po 17. hodině odpoledne nad Sixtinskou kaplí se objevil bělostný obláček kouře vycházejícího z krbu v konklave kardinálů, který byl znamením, že tentokráte již není osiřelé dědictví sv. Petra a z hrdel statisiců se ozývají radostné výkřiky: „Fumata bianca, abbiamo il Pappa“ — „Bílý kouř — máme papeže“. A v 18,03 hodině oznámil kardinál Canali z balkónu velechrámu sv. Petra „urbi et orbi“, že zvolený kardinál Angelo Giuseppe Roncalli, benátský patriarcha, přijal volbu papežskou a tím okamžikem se stal nástupcem sv. Petra a náměstkem Ježíše Krista. Proč katoličtí křesťané projevují takovou úctu a oddanost biskupu římskému, který je papežem, tj. „Otcem celého křesťanstva“? Odpověď je jednoduchá: biskup římský není toliko biskupem římské diecése, metropolitou Itálie, patriarchou západní církve, ale je též nositelem prvenství neboli primátu v Církvi Kristově jako právoplatný nástupce sv. Šimona Petra. Z toho důvodu katolický křesťan musí znáti nauku o prvenství v Církvi svaté. Etymologicky primát nebo prvenství znamená přednostní postavení před ostatními. Z Pisma svatého a z církevní tradice víme, že Ježíš Kristus ustanovil za viditelnou hlavu své Církve bl. Petra, jemuž přímo udělil jurisdikční, nejvyšší pravomoc. Prvenství udělené sv. Petrovi nebylo toliko čestné, nýbrž Zakladatel Církve mu svěřil nejvyšší autoritu ve své společnosti a všichni členové její, tedy i apoštolové byli ve svědomí vázáni ho poslouchati. Tedy prvenství Petrovo můžeme definovati takto: *je to plná a nejvyšší moc učití a řídití celou církev*. (Srov.: G. V. Noort: De Ecclesia Christi — 1932 — str. 49.) Samozřejmě Kristus zůstává nejvyšší hlavou své Církve neviditelnou, ale po nanebevstoupení Páně sv. Petr se na zemi stal viditelnou hlavou Církve Kristovy a vhodně ho nazýváme „náměstkem Kristovým“ (vicarius Christi), nikoli však nástupcem Krista, neboť Kristus stále zůstává nejvyšším činitelem v Církvi a nikdy své božské autority se nevzdal. Nauka o prvenství sv. Petra je článkem víry, neboť byla jasně definována na sněmu Vatikánském. (Dz 1822.) Třeba si ještě dodat, že prvenství v Církvi Kristově se netýká moci svěcení. Tak teoreticky řečeno, laik právoplatně zvolený za papeže by ihned měl plnost moci učitelské i jurisdikční nad celou církví, i když před svěcením by neměl žádné moci kněžské.

Studiem Pisma svatého N. z. zjišťujeme, že nejvyšší moc v Církvi nebyla svěřena ani věřícímu lidu, jak to tvrdili protestanté a jansenisté, ani celému sboru apoštolskému, nýbrž „přímo a bezprostředně“ — slova sněmu vatikánského — jednomu z apoštolů, totiž sv. Šimonu Petrovi. Jinými slovy bychom se mohli vyjádřiti, že podle vůle Kristovy ústava Jeho Církve je nejen hierarchická, nýbrž též monarchická.

Evangelia nám vypravují, jak Pán Ježíš hned na počátku při prvním setkání se Šimonem, rybářem z Betzaidy, změnil jeho jméno na Kéfas. Ježíš pohleděv na něho řekl: „Ty jsi Šimon, syn Janův (bar Jona), ty budeš sloužit Kéfas“ (to je v překladě „Petr“, Skála) (Jan I, 42). Změna jména již ve Starém zákoně znamenala zvláštní poslání zamýšlené Bohem; jako tomu bylo u Abrahama nebo Jakoba, jichž jména byla změněna na Abram a Izrael. Jelikož Kéfas ve Starém zákoně bylo vyhrazeno jedině pro Hospodina, je zřejmé, že Spasitel má se Šimonem své zvláštní záměry pro budoucnost. Často Šimona vyznamenával: Platí zaň chrámovou daň, káže z jeho lodičky, běhe ho s sebou na horu Tábor, do zahrady Getsemanské atd. Proto ve všech seznamech apoštolských je vždy uváděn Šimon Petr na prvním místě (Mt. X, Mk. III, Lk. VI, Sk. ap. I).

Asi devět měsíců před svým utrpením přislubuje Božský Spasitel Šimonu Petrovi prvenství ve své Církvi v památném rozhovoru u Cesareje Filipovy, kteroužto důležitou historickou událost uvádí sv. Matouš v kapitole

XVI. Když Šimon Petr vyznal slavnostně božství Ježíšovo slovy: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“, Spasitel blahoslavi jej: „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Janův, neboť tělo a krev ti to nezjevilo, nýbrž Otec můj, jenž je v nebesích. I já pravím k tobě: Ty jsi Petr (tj. skála), a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou. Tobě dám klíče království nebeského, a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvážeš na zemi, bude i rozvázáno na nebi“ (Mt. XVI, 17—19). O literární pravosti 16. kapitoly sv. Matouše se nemůže pochybovati, neboť je ve všech rukopisech i překladech Pisma sv., a četné hebraismy svědčí o tom, že autorem jejím je rodák židovský. Podobně nelze pochybovati o její pravosti historické, neboť první evangelista zaznamenal jenom to, co jeho Mistr kázal a konal a viniti ho z podvodu je směšné. (Srov. Kattenbusch.) Spasitel v uvedeném rozmluvě u Cesareje Filipovy třemi metaforami přislubuje nejvyšší moc jurisdikční svému apoštolu a jedině „synu Janovu“, Šimonu Petrovi. On je Kéfas — Skála, na které vybuduje svou církev čili Kefas bude nejvyšší autoritou společnosti Kristovy, této duchovní budovy. Dále je mu přislíbeno klíčnictví království Božího na zemi, neboli jinými slovy, správcovství Církve. A konečně Petr-Kéfas bude míti moc svazovati a rozvazovati v Církvi, což znamená podle rabínské terminologie moc zavazovati ve svědomí příkazy i zákazy.

Podruhé přislubuje Pán Petrovi nejvyšší moc při poslední večeři slovy: „Šimone, Šimone — já jsem prosil za tebe, aby nepřestala víra tvá, a ty někdy obrátěš utvrzuj bratry své!“ (Lk. XXII, 32).

A po svém zmrtvýchvstání za přítomnosti 7 apoštolů u jezera Tiberiadského uděluje Spasitel Šimonu Petrovi primát, nejvyšší úřad pastýřský v Církvi. Po trojím vyznání lásky Šimona, syna Janova, Pánu zmrtvýchvstalému slyší všichni přítomní, z nichž sv. Jan tuto památnou událost zaznamenal na konci svého evangelia třikrát: Pasiž beránky mé. Pasiž ovce mé. Řecký originál vystihuje význam slov Kristových přesněji než český překlad. „Boske“ znamená „Pasiž“ ve smyslu živiti pastvou beránky a ovce, „Poľmane“ pak značí spíše řídití, vésti svěřené ovce. Samozřejmě Spasitel zůstává stále nejvyšším Pastýřem svého duchovního stádece věřících, předává však zástupnou moc pastýřskou jak nad věřícími tak i apoštoly Šimonu Petrovi, který se potom stává náměstkem božského Pastýře (vicarius Christi).

Dějiny prvotní Církve svědčí o tom, že sv. Šimon Petr své jurisdikční prvenství též konkrétně po seslání Ducha svatého vykonává. Sv. Lukáš líčí ve Skutcích apoštolských, že Šimon Petr řídí volbu apoštola Matěje, první po seslání Ducha svatého káže a křtí, přijímá do Církve prvního pohana, setníka Kornelia, první trestá Ananiáše a Safiru, předsedá na sněmu apoštolském. O nejvyšší autoritě Petrově svědčí i sv. Pavel v I. listě ke Kor., IX, 5—6, kde vznikla skupina křesťanů, tvrdících o sobě, že jsou „Kéfovi“, ba i list ke Galatům vypravující o „iurgium antiochenum“, zdánlivě sporu v Antiochii, nepřímou dosvědčuje uznávání nejvyšší autority Petrovy, neboť se sv. Pavel obával, aby nedůsledné chování Petrovo při zachovávaní předpisů mojžíšovského zákona v Antiochii nezpůsobilo v budoucnosti škodu jeho misijní činnosti mezi pohanokřesťany (Gal. I, 17—19, II, 7—10). Jelikož Církev Kristova bude trvati až do skonání věků, „brány pekelné jí nepřemohou“, moc zla proti ní nevítězí, musí v ní trvati též prvenství pravomoci v nástupcích Petrových. A proto vyvstává důležitá otázka, kdo je vlastně nástupcem sv. Petra v jeho prvenství nad Církví?

A na to odpovídá neomylný učitelský úřad církevní, celá bohatá církevní tradice: *Římský Velekněz jest božským právem nástupce Petra v jeho prvenství jurisdikčním nad celou Církví*.

Římský Velekněz (latinsky Pontifex znamená Stavitel mostu, totiž mezi nebem a zemí) neboli papež, tj. Otec veškerého křesťanstva je ten, kdo zákonitě se stal biskupem diecése římské. K tomu se vyžadují a stačí dvě

podmínky: zákonitá volba a přijetí této volby vhodně projevené. Biskupská konsekrace, prakticky vždy související s volbou papežskou, právem božským není vyžadována. Sama investitura papežská neboli udělení moci prvné se neděje od Církve ani od volících kardinálů, nýbrž bezprostředně se jí dostává zvolenému papeži od samého Krista, a to mocí samého zákona Kristova stanovícího trvání této důležité instituce v Církvi (Zapelená: *De Ecclesia I* — str. 214). Právem božským je tudíž zákonitým nástupcem Petrovým v prvenství ten, *kdo je de facto biskupem římským*, nikoli jakožto biskup římský. Proto pro prokázání prvenství Velekněze římského je tak nesmírně důležitý tzv. dogmatický fakt dějinný, že sv. Petr v Římě byl a zde působil jako biskup.

O pobytu sv. Petra v Římě do doby Marsilia Padovského nikdo nepochyboval. Terve r. 1320 tento odpůrce papežský a přívrženec císaře Ludvíka Bavora z tendenčních důvodů uvádí v pochybnost tuto dějinnou skutečnost ve spise *Defensor pacis*. Po něm v 16. stol. též protestanté usilovali dokázati, že sv. Petr v Římě nebyl (srov. Ullr. Velená: *Tractatus, quod Petrus Romae numquam fuerit* — 1520). V nové době nejvýznačnější historikové protestantští jako Ad. Harnack a Hans Lietzmann zdůrazňují, že o pobytu sv. Petra v Římě nelze pochybovati. A skutečně je tolik svědectví, že každý nezaujatý historik o této skutečnosti musí býti přesvědčen nad slunce jasně. Již sám sv. Petr píše v I. listě: „Zdraví vás církev v Babyloně shromážděná a syn Marek.“ Je zřejmé, že tím Babylonem myslí město Řím. Z listinných dokladů svědčí o pobytu sv. Petra v Římě:

List sv. Klementa římského ke Korintánům, dále list sv. Ignáce k Římanům, sv. Papiáš se zmiňuje o tom, že v Římě sv. Marek napsal evangelium podle kázání sv. Petra, z r. 170 je známé svědectví sv. Ireneae, který píše o založení církve římské apoštoly Petrem a Pavlem a přikládá katalog biskupů římských, nástupců Petrových až do své doby (*Adv. haereses* — III, 1). Klement Alex. podrobně popisuje vznik evangelia Markova a jeho schválení sv. Petrem v Římě (*Kirch: Enchiridion* — str. 255). Kněz římský Caius r. 199 připomíná v knize proti bludaři Proklovi, zakladateli sekty Katafrygů: „Hle, já ti mohu ukázati na trofeje (hroby) apoštolů. Je-li ti libo zajíti na Vatikán nebo k silnici Ostijské, shledáš trofeje těch, kteří onu církev založili“ (*Kirch: Enchiridion* — 72). Podobně slavný cestovatel Hegesip již kol r. 180 pořídil katalog biskupů římských počínajíc sv. Petrem. Historik Eusebius v knize *Chronikon* uvádí o Petrovi, že přišel do Říma z Antiochie a tam „hlásaje evangelium setrvává jako biskup tohoto města po 25 let“ (II, 2058). Ve své *Historii církevní* doplňuje dřívější svou zprávu, že Petr v Římě se zdržoval až do své smrti a tam „byl ukřižován hlavou dolů, což si sám vyžádal, aby se nezdálo, že se chce rovnati svému Pánu“ (III, 1). (Srov. *Kirch* — o. c. 250.) *Feriale Ecclesiae Romanae* z r. 323 u příležitosti svátku sv. knížat apoštolských uvádí: „III. Cal. Iul. Petri in Catacumbas et Pauli Ostense Tusco et Basso Consul.“ Upravíme-li si správně uvedené *Depositio martyrum*, zjistíme, že 29. V. r. 258 za konsulátu Tusca a Bassa, tj. za pronásledování křesťanů císařem Valeriánem přenesli si římscí křesťané těla sv. mučedníků Petra ze hřbitova na Vatikánu a Pavla ze hřbitova u silnice Ostijské do katakomb sv. Šebastiána, poněvadž jim bylo zakázáno se shromažďovati na hřbitvech. Nápis sv. Damasa v katakombách sv. Šebastiána: „Hic habitare prius sanctos cognoscere debes. Nomina quisque Petri pariter Paulique requiris“ dosvědčuje, že na tomto místě odpočívaly ostatky sv. apoštolů až do vydání ediktu Milánského r. 313, kdy Konstantin Vel. dal postavit nad původním hrobem sv. Petra nákladnou basiliku vatikánskou. Ba dokonce díky archeologickým vykopávkám známe dnes i dočasně bydlíště sv. Petra na Aventině, neboť na kamenných veřejích domu Aquily a Priscily byl objeven vyrytý nápis: „Haec domus Aquilae seu Prisciae virginis almae — — — Hic Petre, divini tribuebas fercula verbi. Saepius hocce loco sacrificans Deo.“ (Srov. Duchesne: *Origines du culte chrétienne* — 283.)

Tedy sv. Petr se zdržoval v Římě na Aventině v místě, kde je dnes kostel sv. Prisky, a tam v soukromém domě kázal i sloužil eucharistickou obětí. Vykopávky pod velechrámem sv. Petra dosvědčují oprávněnost výroku zesnulého Pia XII., že dnes o pobytu sv. Petra i „saxa loquuntur“ — „kameny mluví“. A samozřejmě, že sv. Petr v Římě fungoval jako nejvyšší duchovní správce — jako první biskup římský. I když sv. Pavel bývá zván pro své zásluhy se sv. Petrem „fundator ecclesiae“, nikdy však není jmenován *episcopus romanae ecclesiae*, jímž je výlučně sv. Šimon Petr, jak svědčí bohatá tradice římské církve.

Jasná tradice církevní dosvědčuje, že biskupové římscí, nástupcové sv. Petra skutečně vykonávali své prvenství jurisdikční v celé církvi. Odporuje dějinným skutečnostem tvrzení pravoslavného arcibiskupa athenského, Ch. Papadopulose („To proteion tou Episkopou Romes“ — 1930), jenž usiluje dokázati, že prvenství biskupů římských nebylo známo, aniž vykonáváno do 9. století, kdy bylo neprávem zavedeno na podkladě dekretů pseudoisidoriánských; a to bylo prý důvodem schismatu východního a je dosud hlavní překážkou unie mezi Východem a Západem. Proto si uvedeme několik ukázek z dokladů písemných, že papežové římscí v prvních devíti stoletích prakticky své prvenství v Církvi vykonávali a že bylo i na Východě uznáváno. V prvních třech stoletích byla církev pronásledována a prakticky byla mimo zákon. Přesto máme řadu dokladů o tom, že papežové římscí jurisdikční prvenství vykonávali.

Dopis sv. Klimenta do Korintu r. 96 urovnává tam rozhárané poměry vnitrocírkevní. Ač v té době ještě žil sv. Jan apoštol v Efesu, přec rozhoduje římský biskup, 3. nástupce sv. Petra. Proto právem nazývá historik Petr Batzifol tento list „epifanií římského primátu“ (*L'Eglise naissante et le Catholicisme* — str. 146.) Sv. Ignác Antiošský r. 106 v listu k Římanům nazývá římskou církev „předsedkyní lásky“ jenom kvůli prvenství biskupa římského. R. 150 píchází do Říma sv. Polykarp, biskup smyrnenský, k papeži sv. Anicetovi se domluví o slavení velikonoce a rozcházejí se „cum osculo pacis“. Za papeže sv. Viktora dochází k ostřejší výměně názorů. Energický sv. Viktor nařizuje maloasijským biskupům svolání sněmu a zavedení praxe slavení velikonoce až v neděli po 14. Nisanu, jako tomu bylo v Římě. A když Polykrates z Efesu v dopise se brání, hrozí mu papež exkomunikací. Jedině zásah sv. Ireneae z Lyonu a jeho poukaz, že jde o věc kázně, zabránil schismatu. A je zajímavé, že praxe římská zanedlouho na Orientě zvítězila. Rovněž je poučný spor o znovukřtěnění heretiků. Biskupové afričtí i maloasijscí tuto nesprávnou praxi vykonávali. Sv. Cyprián, biskup karthaginský, byl rovněž přívržencem praxe znovukřtěnění osob pokřtěných bludaři. Sv. Štěpán, biskup římský, ji však právem zakazuje slavným výrokem: „Nihil innovetur, nisi quod traditum fuerit.“ A nakonec správná praxe římská převládla.

Slavný je výrok sv. Ireneae o významném postavení církve římské, s níž musí se shodovati veškeré křesťanstvo „pro její mocnější knížectví“ (*Adv. Haer. III, 3. 1. — P. G. VII, col. 848—9*).

Do Říma, který je střediskem celého křesťanstva, přicházejí nejslavnější osobnosti: Polykarp, Hegesip, Irenej, Justin, Abercius, Origenes a jiní. Ba i státní autorita uznává výsadní postavení biskupa římského. Tak císař Aurelián rozhoduje, aby stran bludaře Pavla ze Samosaty v Antiochii rozhodl biskup římský (*Euseb. Hist. eccl. VII*).

K papeži se odvolávají z východních biskupů sv. Athanas, patriarcha alexandrinský k sv. Juliu I. K papeži sv. Inocenci I. r. 402 se odvolává sám patriarcha cařihradský, sv. Jan Zlatoústý, neoprávněně sesazený Theofilem alexandrinským. Na sněmu Efeském r. 431 biskupové prohlašují: „Petrus semper usque adhuc vivit et iudicat in suis successoribus“ (*Mansi* — IV, 1295—6). Totéž se opakuje na sněmu Chalcedonském r. 451, když byla přechlena „epistola dogmatica ad Flavianum“ od papeže sv. Lva Vel., odsuzující monofysitismus. Tehdy Otcové sněmu

volají: „Petrus per Leonem locutus est.“ Jsou známy též výroky sv. Ambrože: „Ubi Petrus, ibi Ecclesia“, dopisy sv. Jeronýma k papeži sv. Damasovi a kázání sv. Augustína po doručení reskriptu papežského odsuzujícího pelagianismus v Kathagině, kde zdůraznil: „Roma locuta est. Causa finita est.“

Je zajímavé, že právě největší světci a velké osobnosti v samém Cařihradě prvenství biskupa římského uznávají. Tak např. sv. Tarasius, sv. Metoděj, patriarcha byzantský, stejně jako jeho předchůdce z 5. st., sv. Jan Zlatoústý, a jeho nástupce sv. Ignác. Podobně sv. Metoděj a sv. Konstantin, apoštolé slovanští, jasně jsou ve spojení se Stolicem římským a sv. Metoděj ve svém překladu řeckých Nomokanonů výslovně zdůrazňuje, že prvenství biskupa římského je z ustanovení Kristova, nikoli z té okolnosti, že římská papežová sídlí v hlavním městě říše.

Papežové měli vždy vědomí, že jsou jako nástupci sv. Petra střediskem církevního společenství, usměrňovateli víry křesťanské a nejvyššími rozhodčími v ohledu i ká-

zeňském. Velekněz římský je nositelem primátu v Církvi jure divino. Ten, kdo je biskupem diecése římské, je zároveň hlavou Kristovy Církve, neboť je nositelem prvenství svěřeného samým Spasitelem sv. Petru. Tato skutečnost je neodvislá od toho, zda biskup římský sídlí v městě Římě nebo kdekoli jinde.

A starobylá tradice církevní o primátu biskupa římského, nástupce to sv. Šimona Petra, byla korunována prohlášením sněmu vatikánského: „Kdyby někdo řekl, že Římský Velekněz má toliko povinnost dohledu a vedení, nikoli však plnou a nejvyšší moc jurisdikční nad celou Církví, nejen ve věcech, které se týkají víry a mravů, ale též v tom, co se týká kázně a vedení Církve rozšířené po celém světě; anebo že má toliko částečnou, nikoliv skutečně plnou této nejvyšší moci; nebo že tato jeho moc není řádná a bezprostřední jak nade všemi, tak nad jednotlivými církvemi, jak nad všemi tak nad jednotlivými pastýři a věřícími — A. s. — budiž vyloučen!

ThDr. Josef Kubalík

AUTOKEFALIE RUSKÉ PRAVOSLAVNÉ CÍRKVE

(Pokračování.)

3. Shodou dějinných okolností a vývoje se stalo, že Moskva se stala střediskem ruského státu a též i ruské církve. Po smrti metropolitů sv. Petra (r. 1326) moskevský kníže Ivan Danilovič poslal do Cařihradu ruského opata Theodora se žádostí, aby tento byl ustanoven metropolitou. Velkokníže Alexander Tverský, syn Michala Tverského, který byl nepřítelem metropolitů Petra, se však přičiňoval o to, aby moskevský kandidát na metropolitní stolec byl zamítnut a místo něho ustanoven metropolitou Řek Theognost. Patriarcha tomu vyhověl. R. 1327 však místo Alexandra se stal panovníkem moskevským kníže Ivan, který nabídl metropolitovi Theognostovi, aby se přestěhoval do Moskvy. Theognost tak učinil a metropolitní stolec byl přemístěn do Moskvy, kde mělo být středisko nejen politického, nýbrž i církevního života. A tak nastalo velmi bohaté moskevské období ruské pravoslavné církve, které trvá dosud.

V druhé polovině XIV. stol. žil v Rusku světec Sergij Radoněžský, který má pro Východ asi tentýž význam jako sv. František z Assisi na Západě. Nejednou byl prostředníkem mezi moskevskými a tverskými knížaty a chápal dějinné poslání Moskvy jako střediska budoucího jednotného státu. Moskva měla výhodnou zeměpisnou polohu, jsouc přirozeným střediskem ruského státu. Moskevská knížata stále zvětšovala svou moc i území, které v XV. stol. bylo až třicetkrát větší proti původním rozměrům. Významu Moskvy prospěla i ruská církev tím, že tam přenesla svůj metropolitní stolec. Metropolita Theognost kanonisoval sv. Petra, jehož hrob v Moskvě se stal duchovním střediskem státu. Po smrti Theognostově se stal metropolitou sv. Alexej (r. 1354), který byl ustanoven regentem v době nezletilosti knížete Dimitrije. Spojoval ve svých rukou duchovní i světskou moc. Po smrti metropolitů Alexeje (r. 1378) nastaly v ruské církvi rozhárané poměry, které trvaly přes deset let. O moskevský metropolitní stolec zápasil Michal, Cyprián, Pimen, Dyonisij. Nakonec Cyprián se stal (r. 1390) po druhém metropolitou. Nedlouho před smrtí knížete Dimitrije (r. 1389) navštívili Moskvu legáti papeže Urbana IV., kteří nabízelí Moskvě, aby se zbavila rozháraných církevních poměrů tím, že by uznala kanonickou podřízenost římskému papeži. Leč kníže zemřel, na Rus se vrátil Cyprián a tak papežská mise se nesetkala zatím s úspěchem.

V té době značně poklesla u Rusů autorita cařihradského patriarchy. Metropolita Cyprián zápasil s Novgorodem, jehož arcibiskup se snažil o církevní nezávislost. Cyprián také pořídil překlady bohoslužebných knih a pozměnil též bohoslužebný řád. Nutno též připomenout, že Cyprián byl horlivým stoupencem sjednocení Církve. Spolu s litevským knížetem Jagellem usiloval r. 1396 o jednotu s Římem. Oba napsali cařihradskému patriarchovi dopisy a radili mu, aby svolal v Rusku koncil. Patriarcha uznával

odůvodněnost jejich návrhu, avšak namítal, že jest překážkou k tomuto kroku válka s Turky a pak, že by bylo nutno svolat koncil ekumenický, k němuž podle jeho názoru Rusko jest málo vhodné.

Po smrti Cypriánově (r. 1406) byl poslán z Cařihradu za moskevského metropolitu Fotij, který svým usilováním o navrácení církevního majetku neprávem odcizeného si zjednal mnoho nepřátel. Fotij také bojoval s psovskou heresí tzv. „strigolníků“. Po smrti Fotiově (r. 1431) byl zvolen jeho nástupcem ruský biskup Jonáš. Odebral se do Cařihradu teprve r. 1436 pro souhlas patriarchův. Patriarcha však jmenoval krátce předtím moskevským metropolitou opata Isidora a tak oba přišli do Moskvy. Isidor si dovedl svou vzdělaností a obratností získat velkoknížete. Brzy potom se vypravil do Itálie na koncil ve Florencii. Kníže mu dal slavnostní doprovod. Na koncilu získal si Isidor vynikající postavení a byl oddaným stoupencem církevního sjednocení. To se také uskutečnilo (v let. 1438 a násl.). Kromě Isidora podepsal sjednocovací akt ještě ruský biskup suzdalský. Na zpáteční cestě Isidor v hodnosti kardinála a papežského legáta a latere se zastavil na Litvě a v Polsku a teprve po roce přibyl do Moskvy. Tam zatím nastalo smýšlení nepřátelské církevní jednotě s Římem. Kardinál Isidor se odebral do Uspěnského chrámu v Moskvě, vykonal děkovnou bohoslužbu, při níž vzpomněl papeže Eugenia IV., byl přechten sjednocovací akt a doručeno knížeti poselství papežovo. Třetího dne byl však Isidor zatčen a žádáno po něm, aby se zřekl církevního sjednocení. Zůstal však věren svému dílu. Asi s pomocí velkoknížete se mu podařilo uprchnout. A tak se dílo církevního sjednocení s Římem nepodařilo pro malou iniciativu světské vlády a pro rostoucí nenávisť pravoslavného lidu a duchovenstva ke katolickému Západu.

Vypuzením Isidorovým nebylo však vše urovnáno. Bylo třeba pro Moskvu nového metropolitů. V Cařihradě byl však sjednocený patriarcha a též císař byl stoupencem církevní jednoty. I obrátil se velkokníže Vasilij r. 1441 dopisem na cařihradského patriarchu, sdělil mu, že Isidor zradil pravoslaví a žádal, aby sbor biskupů si mohl sám vysvětit nového metropolitu v Moskvě. Objevila se však možnost návratu Isidorova do Ruska, nikoliv do Moskvy, nýbrž do litevské části metropole. A tu rozhodnutím velkoknížete dne 15. prosince 1448 se sešel v Moskvě sněm biskupů a duchovenstva a ruským metropolitou byl ustanoven sv. Jonáš. Stalo se tak bez vědomí patriarchova i císařova. Teprve r. 1452 byl sestaven list pro císaře Konstantina, který byl nejdříve nepřítelem církevní jednoty. Dopis, v němž žádal velkokníže, aby v budoucnosti sám mohl jmenovat nového metropolitu v Rusku, nebyl odeslán, neboť Konstantin se smířil s církev-

ním sjednocením a Cařihrad, sídlo patriarchovo, upadl definitivně do moci turecké r. 1453.

Tak se dovršila dějinná událost v ruské pravoslavné církvi a od r. 1448 začalo její nové, autokefální období. Ustanovení Jonášovo metropolitou moskevským bez ohledu na cařihradského patriarchu značilo zároveň formální odtržení moskevské církve od Cařihradu. Metropolit Jonáš se začal nazývat „metropolitou moskevským a celého Ruska“. Velkokníže Ivan III. (1426—1505) přiměl cařihradského patriarchu k tomu, aby mu postoupil právo jmenovat moskevského metropolitu. R. 1480 se mu podařilo zbavit se tatarského jha, odstranit rivalitu ostatních ruských knížat a velkokníže se stal též pánem ruské církve (caesaropapismus).

Z života velkoknížete Ivana nutno zaznamenat ještě jednu událost. R. 1472 se ovdovělý Ivan III. oženil s byzantskou princeznou Zoe (u Rusů zvanou Sofie), která byla neteří posledního byzantského císaře Konstantina XI. a nalezla útočiště v Římě. Sňatek zprostředkoval kardinál Bessarion, při čemž papežská kurie se domnívala, že by se mohla touto cestou uskutečnit církevní jednota ruské církve s Římem. Zoe však po svém příchodu do Moskvy přijala pravoslaví a papežský legát Antón, který ji doprovázel, se vrátil do Říma s nepořízenou.

Od osamostatnění ruské pravoslavné církve se začala též tvořit známá teorie o „Moskvě - třetím Římu“, již byl car Ivan nakloněn. Již na konci XV. stol. byla tato teorie jasně rozvinuta v listě igumena pskovského kláštera Filoteje, kde se praví: „Církev Starého Říma pro-

padla nevěře apollinaristického kacířství, církev druhého Říma byla zničena zbraněmi synů Hagařiných. Jako slunce v celé pozemské říši svítí nyní církev třetího Říma, tvého mocného carství... Všechny oblasti ortodoxní víry sjednotily se nyní ve tvé říši, zbožný care. Ty jsi jediný car všech křesťanů světa“ (srv. H. Schaefer, Moskau, das Dritte Rom, Hamburg 1929, 47 dd., K. Stählin, Geschichte Russlands, I, Berlin u. Leipzig 1923, 231 dd., E. Schick, Kirchengeschichte Russlands, I, Basel 1945, 154dd.). Za vlády Vasilu III. (1505—1533) a Ivana IV. (1533—1584) dostoupilo ovládnutí ruské církve vysokého stupně, také její nacionalisace učinila mocný pokrok, ruské křesťanství nabylo byzantského charakteru. V Domostroji mnicha Silvestra, který byl rádcem Ivana IV., je dokonce poslušnost vůči carovi postavena na stejný stupeň jako víra v Nejsvětější Trojici. Bohoslužebný kult byl pokládán za středisko duchovního života a prohlašován za nezměnitelný jako dogma. Národní mravy byly církevně sankcionovány. Tak např. Stoglavyj sobor (r. 1551), který si stěžoval na pohanské zvyky zakořeněné v lidu, současně prohlásil holení vousů za tak těžký hřích, že by veškerá krev mučednická nestačila, aby jej smyla. K nacionalisaci ruské církve velmi přispěli svým dílem opat Josef Volocký z Volokolamska a metropolité Daniel a Makarij, kteří zvítězili nad Nílem Sorským, Vasiánem Patrikějevem a jinými starci opačných názorů. Nacionalisační proces ruské církve bylo dovršen zřízením moskevského patriarchátu (srv. náš čl.: Autokefalie ruské pravoslavné církve, Čas. kat. duch. 1949, 1—11). ThDr. Antonín Salajka

GREGORIÁNSKÝ ZPĚV — CHORÁL

Chorál (cantus choralis, c. planus, c. firmus) jsou sólové a sborové zpěvy katol. liturgie. Nejstarší chorální zpěvy vznikly pod vlivem hebrejské a řecké hudby a zpěvu. V kap. 25, 1, 7 I. knihy Paralipomenon čteme, že David povolal k službě Hospodinově syny Asafovy a Hemanovy a Idithunovy, aby písně zpívali a hráli na citarách a žaltářích a cimbálích, a počet těch, kteří byli vycvičeni ve zpěvu Hospodinovu, všech učitelů, byl 288. A pod těmito bylo 4000 zpěváků, prozpěvujících Hospodinu na nástrojích, kterýchž udělal (David) k zpívání (ibid. 23, 5). Podle nařízení Davidova byly pak bohoslužba a zpěv v chrámě za Šalomouna zdokonaleny (II. Paralipomenon 5, 12, 13), stejně za Ezechiáše (ibid. 29, 25—30) a za Josiáše (ibid. 35, 15) a rovněž za Neemiáše a Esdráše byly bohoslužby a zpěvy konány „podle nařízení Davidova“ (I. Esdr. 3, 10 a II. Esdr. 12, 44, 45). A tak tomu bylo až po Krista Pána a apoštoly. Charakter této hudby a zpěvů byl podle Clementa Alexandrijského vážný a slavnostní. Jejich melodie vyplývaly z přirozené melodie řeči a jejich symbolika, souvisící s prazjevením, učinila tuto hudbu nositelkou vysokých tajemství, přístupných jen povoláním. — Řecká hudba byla s hudbou vyvoleného národa v úzkém vztahu. Na starých filosofických školách bylo vyšší porozumění musickým zákonům také jen pro zasvěcence uchovávalo. V praxi však byla tato hudba vlivem učitelů hudby stále víc zbavována charakteru a podle oblíbenosti dále zdokonalována v nové soustavy, takže během doby byla znalost staré hudby stále víc pomíjena, čím víc nové školy, např. Alexandrijská, hudbu a zpěv vědecky zpracovávaly. Za časů Kristových byly v řeckořímské hudbě v zásadě známy tři systémy: diatonický, který postupuje jen v celých nebo půltónech podle jejich přirozeného pořadí, tj. pozůstává z oktáv vždy po pěti celých a dvou půltónech normální nebo transponované základní škály; chromatický, který dělí původní celé tóny v půltóny, a enharmonický, který dělí půltóny ještě ve čtvrttóny.

Chórový zpěv však užíval vždy jen diatonického systému. Stavba melodií zakládala se, jak bylo řečeno, na přirozené melodii řeči, tj. melodie byla více méně uměle

strojený rytmický přednes, vázaný podle zákonů hudebních. Církev se držela zpěvné tradice hebrejské, aby památka na Krista a apoštoly neupadla v zapomenutí. Hebrejská psalmodie musela tedy zůstat základem křesťanského zpěvu a vtiskla mu po všechny časy specifický charakter. Ale církev přijala také řeckou hudbu a teorii jejích tónem, její diatonický systém s vyloučením ostatních, její zákon bohatší melodické stavby a z obou těchto prvků vytvořila svou vlastní křesťanskou hudbu, jak píše A. W. Ambros ve svém díle „Dějiny hudby“, str. 196: „Hned na začátku křesťanství vidíme, jak prvky z Palestiny a Hellady jako dva proudy splývají do sebe. Ze svaté hudby (musica sacra) Hebreů vzalo si křesťanství posvěcení, z hudebního umění Řeků formu, tvar a krásu.“ Tak zachovala Církev jednak svatou tradici, kterou zdokonalila vyšším obsahem, jednak vytvořila svou universální, novým křesťanům přijatelnou formu. Církevní hudba byla pak s nadšením pěstěna a podporována od velkých církevních Otců a rozšířením kultu byla rovněž rozšířena, a již záhy byly na mnohých místech zřizovány vlastní školy pro cvičbu ve zpěvu. Na východě byli to obzvlášť sv. Ignác z Antiochie, Athanáš, Efrém Syrský a Basil, kteří se velmi zasloužili o rozvoj církevního zpěvu, na západě nejpředněji sv. Ambrož, biskup v Miláně (374—397), tvůrce Ambrosiánského milánského chorálu. V užším smyslu jsou to od Ambrože v řeckých tóninách komponované a do liturgie zavedené zpěvy, většinou pro společný přednes věřících jako střídavé zpěvy, invokace v krátkých melodických větách, hromadná responsoria a hymny, v jednoduchých ale metricky živých nápěvech jako např. hymny: „Aeterne rerum conditor“ nebo „Jam sol recedit igneus“, nebo „Jesu corona virginum“, nebo „Lucis Creator optime“, nebo „Creator alme siderum“ a známý hymnus „Te Deum laudamus“. Milánský zpěvný způsob rozšířil se do Galie, Španělska a do jiných zemí. Je ve svých melodiích částečně bohatší, částečně jednodušší než římský-gregoriánský a užívá se ho dosud na Milánsku.

V římské církvi teprve sv. Řehoř, papež (590—604), přivedl církevní zpěv na onu výši dokonalosti, že od těch

dob mohl býti považován za pevný a nezměnitelný majetek celé Církve. Podle zpráv jeho životopisce Jana Diakona a jiných autorů sebral sv. Řehoř do té doby nejběžnější melodie jednotlivých liturgických dílů: tedy misálu, breviáře, introitu, gradualí, ofertorií, communií, antifon, responsorií, které se shodují s Italou, opravil je, rozmnožil dosavadní melodie novými a zjednodušil dosavadní užívání tónin. Sám sepsal Antifonarium, tj. sestavil veškerou liturgii na různé dny roku a označil nad textem zpěv různými znaménky „Neumami“, která sice tóny samy o sobě nevyznačují jmény, ale přece jejich počet, jejich spojení a podle různých tónin také jejich za sebou následující postup do výšky nebo dolů naznačují modulaci hlasu. Chorál nezná mensury ani taktu. Jeho rytmus vzniká ze spojení přízvukných a nepřízvukných tónů, které jednotlivě (syllabicky) nebo ve skupinách od dvou do pěti i více s jednotlivými tóny volně střídavě (melismaticky) za sebou následují. Svou různou časomíru netvoří chorál tak jako moderní hudba dělením časové jednotky na $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ atd., nýbrž kombinacemi na dva, tři, čtyři atd. časy, tedy délkou (mora). Celý systém není tedy nic než akcenty: acutus, gravis a circumflexus, z nichž různou sestavou povstaly ostatní přízvuky. Z toho jest dovozovati, že neumy byly z počátku především značky pro přednes, jak také v rukopisech IX. stol. latinské básně pro přednes jsou neumami označovány (např. více fragmentů neumatisovaných básní Prudentiových — 348—405). Forma těchto značek a jejich jméno (řec. pneuma = dech, nebo neuma = pokyn, značka), poukazují na řecký původ, snad podle řecké stenografie, známé již kolem r. 150; užívalo se jich jako nejstaršího notového písma, tedy byly již před sv. Řehořem všeobecně užívány. Sv. Řehoř tyto neumy jen zdokonalil pro chórový zpěv. Toto Antifonarium bylo chováno s velkou péčí v chrámě sv. Petra na oltáři sv. Petra, kde bylo řetězem přikováno, aby sloužilo pro budoucí časy jako norma církevního zpěvu. Důstojnost, velebnost a vroucí shoda se svatým textem nasvědčují, že sv. Řehoř toto velké dílo sestavil jen přispěním Ducha svatého. Kopii jedné části Antifonaria, pořízenou za papeže Hadriana I. (772—795), opatřil zpěvák Romanus na různých místech písmeny (15), která vyznačují sílu tónu nebo tempo přednesu, což odpovídá např. našemu p. (piano), v oné kopii je to vyznačeno písmenem e. (ut equaliter sonetur eloquitur); f. (forte) je tam stejně vyznačeno s f. (cum fragore seu frendore); a. (altius); s. (sursum) odpovídají našemu cresc.; d. (deprimatur) a i. (jussum) decrescendu; t. (teneatur, tractatur) je ritard; nebo bt. (bene teneatur) je naše ben tenuto; c. (cito, celeriter) je naše accel.; m. (mediocriter melodiam moderari) je naše moderato atd. — Tento zpěv nebyl nikdy určen pro přednes lidem, neboť to nebyl zpěv jednoduchý a lehký, nýbrž musel býti pěstěn ve škole, v níž se zpěváci cvičili v jeho přednesu. Pro lid sestavil sv. Řehoř žaltář s nezměnitelnými a vždy stejnými liturgickými zpěvy: jako Kyrie apod., responsoria, hymny. V oné škole sv. Řehoř sám vyučoval. Z této školy vycházeli učitelé gregoriánského liturgického zpěvu do celého katolického světa. Sv. Řehoř vyslal také 40 misionářů do Anglie a s nimi schopné zpěváky, kteří tam zřídili školu, z níž se gregoriánský zpěv rozšířil v celé Anglii. V Galii byl zaveden gregoriánský zpěv za Pipina a papež Štěpán vyslal tam dva zpěváky, kteří také tam zřídili školu v Remeši. Karel Veliký zavedl gregoriánský zpěv také v Německu a zpěváci z Říma vyslaní zřídili školy toho zpěvu v Metách, Soissonu a jinde. Stejnou horlivost projevovali také Ludvík Pobožný a Karel Lysý. Ambrosiánský zpěv, který, jak bylo výše řečeno, se již dříve rozšířil do Galie, byl takto zatlačen. Ale také jednodušnost gregoriánského zpěvu byla namnoze porušována, a proto se mnoho míst obracelo do Říma, aby zde bylo docíleno přesné regulace. Množily se pokusy o všeobecně srozumitelné notové písmo. Byla zaváděna další písmena, nebo byla připisována k neumám, nebo byly vynalézány nové značky, ale všechny tyto metody neměly výsledku.

Teprve zavedení linek odstranilo tuto nejistotu. Zá-

Ab occultis me

Inveni dauid serum meum in leo

Cur fidelis inter omnes arba una

Ant festi mibilia in Marie

sluhu o to má Huchbald, mnich z Elnonu ve Flandřích (840—915), jehož spisy o pojetí a provádění gregoriánského zpěvu dávají nejlepší vysvětlení a objasnění. Pojednává o osmi známých tóninách podle značek a charakteru, o stavbě a vnitřním členění melodie, o přednesu zpěvu se zřetelem na obsah textu a rytmu. Užíval k tomu linek, aby jimi vyjádřil stupně tónů, a to 7 linek i více a vpsíval do nich slabiky textu podle jejich tónové výšky a na začátek linek jako značku celého nebo půltónu dal písmeno T (tonus) a S (semitonus). Tak byl už jen krok k zanešení neum mezi a na linky. A tento krok udělal Quido z Arezza, benediktin z Pomposy u Ravenny, v první polovině 11. stol. Ježto byly neumy zapisování také na linky, vystačilo se se čtyřmi linkami, k nimž však mohla býti dle potřeby přidána jedna linka nahoře nebo dole. Linky byly železným písátkem vtlačovány do pergamenu, neumy byly do nich vepsány a nakonec byla ještě linka pro tón F červeně a pro tón C žlutě nebo zeleně zbarvena. Krom toho byla na začátek těchto zbarvených linek předsazena písmena F a C kvůli porozumění všech na linkách a mezi nimi rozdělených tónů. Odtud je jméno klíče (claves). I forma našich klíčů je odvozena od obou písmen F a C. Tak nastala nová epocha v hudbě. K praktickému naučení se zpěvu, dotud jen nadanými žáky od mistra dokonale v tomto umění obeznalého, nebylo nyní třeba dlouholeté námahy, nýbrž toto bylo nyní podstatně ulehčeno a bylo společným majetkem mnohých. Bylo třeba jen pozorně převést neumatisované rukopisy (codexy) do linkovaných. Tento quidonský linkovaný systém rozšířil se záhy do všech zemí. Tyto codexy zakreslovaly vždy neumy nezměněné na linky a do linek, ježto však ne již tvar, nýbrž místo, které neumy zaujímaly, bylo rozhodující pro tón, tedy se toto místo poznenáhlu pro srozumitelnost vyznačovalo silnější kresbou v obrazcích neum, čímž tyto přecházely více do formy bodů mezi sebou čárečkami spojených, takže byly i na dálku čitelné, a tak se vyvinuly do chorálového písma. Tak zv. podkovákové písmo není nic jiného, než gotická stylizace románského bodového neumového písma. Předsázkou klíče stal se napotom i rozdíl barev linek zbytečným a užívalo se pravidlem jen jednobarevných linek počtem čtyř, nebo také, aby při rozsáhlých melodiích nemusel se předsazovati klíč, pěti linek. Fixování dosud s nejistotou prováděných zpěvů v určitém neměnitelném notovém písmu muselo

také vésti k stanovení přesné normy a pravidla pro nový hudební systém zevnitř se vytvářející, čímž se stala hudba vědou. Tak vznikla pak významná pojednání od Marchetta z Padovy (1274) a spisy Johanna de Muris, kněze a doktora na Sorbonně, který napsal dokonce (1323) hudební Summu s traktáty: „Musica speculativa“, „De numeris“, „De proportionibus“, „Musica practica“, „Quaestiones super partes musicae“, „De tonis“, „De discantu“. Ugolino da Orvieto napsal ke konci 14. stol. komentář k dílu svého pařížského učitele, který je chován v bibl. Casanatensi v Římě. Z nejoblíbenějších učebnic byly po dlouhou dobu komentované „Flores musici“ z r. 1332 kněze Hugona z Reutlingen. Větší díly v tomto oboru se proslavili také Franchinus Gaforius z Milána (1451), Tinctoris v Neapoli (1470), Piero Arón ve Florencii (1516) aj. Ačkoli by se zdálo, že stále nové svátky do církevního roku zařazované měly také prakticky nabádat k tvorbě nových liturgických zpěvů, přece středověk nebyl po této stránce nijak produktivní, a to z důvodu hluboké úcty ke gregoriánskému zpěvu pro jeho vyšší původ. Nikomu nenapadlo, aby docílil tak povznášejících melodií. Proto byly tyto přejímány i pro nové svátky jen s případným přizpůsobením, a kde to nebylo možno, byla snaha přimknouti se aspoň k formě gregoriánských melodií. Tak byl uchováván s posvátnou úctou tento zpěvný poklad, že vznikly-li časem nějaké odchylky, je patrné, že se projeví jen v důsledku nového pojmání neum, tedy jen v provedení zpěvu. Zřejměji se to ukázalo teprve, když se tyto výkony fixovaly do linkových kodexů. Ale i tu je zřejmo, s jakou úzkostlivou pietou autorové ony církevní zpěvy studovali a zpracovávali, aby se co nejpřesněji drželi tradice přijatého svatého zpěvu. Tak shledáváme, že ve starších kodexích liturgické zpěvy introitu, graduale, traktu, Alleluja, ofertoria, communia, dále pak antifony a responsoria až do 16. stol. přímo nápadně souhlasí s původními a nějaké odchylky týkají se jen nepodstatných jednotlivostí. Teprve od té doby, když znenáhla mizelo porozumění pro skutečný význam církevní tradice a když při novém směru hudebního a zpěvného vývoje začalo se z neporozumění na oněch starých zpěvech leccos zkracovat, tu začaly být odchylky od liturgického zpěvu stále větší a závažnější, až došlo k odklonu od něho a nakonec k jeho zamítnutí.

Když pak bylo na koncilu Tridentském ve 24. sezení a napotom v bulle papeže Pia V. z 8. VII. 1568 nařízeno, aby Officium divinum bylo v obsahu i formě nově opraveno a upraveno, a jen podle toho mělo být recitováno a zpíváno, a také mše sv., jak tichá tak zpívaná směla být sloužena jen podle nově opraveného misálu (bulla ze 14. VII. 1570), tu bylo nezbytno přikročit také k opravě a obnovení gregoriánského zpěvu. Tak dokončil r. 1581 papežský kaplan Quidetti, který byl již dříve činným při opravě breviáře a misálu, „Directorium chori“, které bylo od Palestriny, jehož byl Quidetti žákem, prohlédnuto, a vyšlo v Římě 1582 a pak v dalších vydáních. V tomto Directoriu je zpracováno Officium de Dom., nešpory a kompletář, officium nejvýznamnějších období církevního roku, Proprium de Sanctis v pořadí 12 měsíců, Commune Sanctorum, Officium Dedicacionis, Officium de B. M. Virgine a Defunctorum, žalmy a verše hymnů, litaní, pohřebů, Kyrie, Gloria atd. Za tím následovaly od Quidettiho „Cantus Passionis“ celého Svatého týdne a preface (zemřel 1593). Palestrina dostal od papeže Řehoře XIII. za úkol revisi Graduale, sbírky všech zpěvů při mši sv. podle pořadí církevního roku, a Antifonaria, v němž jsou obsaženy liturg. zpěvy pro celý breviář. Pracoval na tom až do své smrti 1594, ale dílo nedokončil. Jeho syn Igino dal je doplnit od neschopného skladatele a prodal je podlouhým nakladateli v Římě. Palestrina však pracoval velmi volně a mnoho vynechal a Proprium Sanctorum nebylo jeho dílo, a tak onen prodej knihkupci byl zrušen. Rota o něm rozhodla takto: „Iste liber est compositus, correctus et reformatus a Joanne Petro Aloysio de ordine s. memoriae Gregorii XIII., quod est falsum quantum ad Sanctuarium, quod

non fuit ab eo compositum nec correctum, ut periti testantur.“ — Palestrina nedokončil ani polovinu svého úkolu a Rota se i o této části vyjádřila takto: „Ex depositione peritorum et testium et ex decreto s. Congreg. Rituum constat, istum librum esse ita refertum erroribus at varietatibus, ut sic non possit servire ad usum destinatum, i. e. ad effectum, ut typis excuderetur pro usu ecclesiarum.“ Nyní tedy dal Pavel V. provést korekturu Graduale pravděpodobně od nástupce Palestriny Ruggera Giovanelli di Velletri, který měl znamenitě vědomosti o chorálu, nebo snad od cisterciáka Fulgentia Valesia (podle Alfieri, Prodrogmo sulla restaur. di canto Gregor, Roma 1857, pag. 76 sq.). Toto vydání „Graduale de tempore et de Sanctis juxta ritum sacrosanctae romanae ecclesiae cum cantu Pauli V. Pont. Max. jussu reformato. Cum privilegio. Romae ex typographia Medicea 1614—1615“ platí mezi jinými tehdy vydanými za nejspornější a těší se velké úctě. Již o několik let dříve vyšlo Antifonarium, které bylo také na rozkaz Pavla V. korigováno, ale poněkud porušené. Lepší vydání podle Alfieriho (Saggio storico teorico pratico del canto Gregoriano Romano, Roma, 1835) jsou: editio Balleoniana v Benátkách a jiné od Giuseppe Giamberti, 1630—1645, kapelníka u St. Maria Maggiore, které vyšlo u Robletti v Římě 1650. Skvostné, s velkým nákladem spojené vydání církevního hymnaria dal papež Urban VIII. zpracovat od Naldiniho a spolupracovníků Odoarda Cecarelli, Stefana Landi a Gregoria Allegri, členů papežské kapely podle cantus firmus a skvělého Palestrinova Cantus figuralis a vydati v Antverpách a v Římě, ježto totiž v Antverpách neměli tak krásné noty pro cantus firmus, neboť cantus firmus měl být vytištěn prosázkou s cantus figuralis. Dílo vyšlo 1644. Z toho všeho je zřejmé, jak se papežové přičiňovali o zachování gregoriánského zpěvu a jak pro všechny časy postavili základ, na němž musí býti předsevzato každé zlepšování liturgické hudby a zpěvu. Přes to přese všechno však stále pronikající světská moderna zatlačovala cvičbu gregoriánského zpěvu do pozadí. Zdálo se býti mnohým, kteří se domnívali, že znají lépe, co je krásné a církevní, než jak tomu rozuměli papežové a biskupové po celá století, barbarským a bezduchým a jako věc, kterou lze jen z nouze tu a tam zachovávat, která je však již dávno přežitá a zapomenutá.

Tak tomu bylo až do nejnovější doby obrození církevního života. Tu opět obzvlášť Pius IX. předcházal biskupům se zaníceným úsilím pro obnovení liturgického zpěvu a tak muži vědy a umění závodili v činnosti, aby z původních vznešených melodií srovnáváním mnohých starších kodexů opět tento zpěv vzkřísili. Vedlo by daleko uváděti detailně výsledky jejich prací, uveřejněných v četných pozoruhodných dílech. Třeba jen poukázat na Graduale a Antifonarium vydané od J. Dufoura S. J. v Paříži 1857, nebo Graduale, zpracované od komise pro Remeš a Cambrai dle kodexu z Montpellier a Graduale od Murbacha, vydané v Paříži 1859, dále na Sbírkou liturgických zpěvů od Abbé Cloeta, tamtéž vydanou r. 1863/64, a na snahy benediktinů v Beuronu, Solesmes, vých. od Cambrai, Řezně a Kolíně o praktické zavedení gregoriánského zpěvu. Také papež Lev XIII. v breve z 15. XI. 1878 doporučuje jako jeho předchůdce užívání gregoriánského zpěvu v zájmu souladu s římskou církví.

Hudební skladatel Jos. Nešvera s nadšením přednášel bohoslovcům v Olomouci o chorálním zpěvu benediktinů emauzských, kam zajížděl studovat jeho krásu a hluboký smysl. V přítomné době bylo by si jen přáti, aby chorální zpěv nebyl zpíván jen mechanicky, nýbrž s láskou a jemným procítěním jeho vznešeného obsahu, jak to bylo možno obdivovat v Emauzích v Praze. Lásky k Církvi naučí každého milovati gregoriánský zpěv, jak jej Církve od začátku milovala a miluje dosud.

Dr. Hubert Havránek

STOLETÉ JUBILEUM J. C. SYCHRY

12. března 1859 se narodil v Ústí nad Orlicí, v kraji, kde jak rád říkával, „umí všechno hůsti“, církevní skladatel Josef Cyrill Sychra. Když v pěti letech vzal poprvé do ruky housle, zmocnila se ho hudba neúprosně pro celý život, navždycky. Tím momentem otvírá se v něm všechno, co žilo v podvědomí a malý Sychra se učí, chce znát, chce slyšet, chce hrát, chce zpívat. Po houslích klavír, po klavíru varhany (ale pedály šlapal pan učitel, na ty ještě nedosáhl), viola, flétna — kůr, který hrál a zpíval mše jako Beethovenovu C dur, smyčcová kvarteta, která hrál se staršími kamarády, tradiční lidové zvyky, kdy se chodilo zpívat a hrát od domu k domu i s „panem kantorem“, to bylo Sychrovo dětství. A když devítiletý opouští poprvé domov se slzami v očích, je to zase jen hudba, která v cizím německém prostředí tiší jeho stesk. Ve volných chvílích seznamuje se s dalšími hudebními nástroji a účinkuje dokonce na koncertech tamějšího zpěváckého spolku. Na prázdninách doma začíná už s úpravou skladeb pro kvarteta a vážně začíná s varhanami. Učí se sám. Po dalším roce už se rozhodl „udělat“ něco do kostela. A tak píše svou první skladbičku, „Svatováclavskou hymnickou vložku“, a jeho dědoušek k svátku dostává „Píseň beze slov“. Malý skladatel pak od dědouška první odměnu, několik desetníkůž do Prahy — poněvadž teď už přichází pro Sychru samotná Praha — varhanická škola, kondice, aby bylo na živobytí a hlavně velký a milovaný učitel Sychrův — F. Z. Skuherský. Kostel u Nejsvětější Trojice často viděl Sychru modlit se a poslouchat. Vždyť Skuherský tam byl ředitelem kůru a provozoval tu v praxi to, co podával ve svých školních teoretických výkladech. Byla to Skuherského práce na reformě české církevní hudby, která se mu stala okamžitě blízkou a silně ho ovlivnila a která později, přetavená do tvůrčí fysiognomie výrazné skladatelovy osobnosti, předznamenala celou jeho uměleckou činnost.

Když dostal J. C. Sychra ještě jako student místo varhaníka v Emauzích, znamenalo to pro něho kromě povinností, které na sebe vzal, byt a stravu. A když po ukončení studií ho vezl kolébavý dostavník labskou rovinou, aby přijal vedení staroboleslavského kůru, byl to počátek nesmírně bohaté reprodukční a skladební práce. Zde vzniká jeho Assumpta est pro dva ženské hlasy, mše in h. Scti. Josephi pro jednohlas s průvodem varhan, kde poprvé se ve větším díle hlásí k reformě v jejích hlavních zásadách, na ni navazuje Missa in h. Ss. Cosmi e Damiani pro čtyři smíšené hlasy bez průvodu. Vývojově závažná je mše třetí, in h. Ss. Cyrilli et Methodii pro čtyři smíšené hlasy bez průvodu. Mše ke cti sv. Václava pro smíšený sbor, varhany a neobligátní orchestr byla vydána r. 1883. Jedna z nejlepších mší tohoto období byla výrazně polyfonická Missa 3 vocibus cantanda in memoriam millenariam Scti. Methodii. Dočkala se tří vydání. Následují mše další.

Sbormistr, dirigent, varhaník, učitel, hudební skladatel — tak znalo a milovalo J. C. Sychru jeho druhé půso-

biště, Mladá Boleslav, těžiště jeho reprodukční a tvůrčí činnosti, svědek největšího rozmachu jeho sil. Sem patří, když jmenujeme alespoň nejvýznamnější jeho mše — řada Requiem, dále Missa brevis, od níž přechází k jednodušší mešní formě ve mších věnovaných studentské mládeži, velká mše Convictus (1901) pro dvojsbor smíšený a jednohlasý, Missa pastoralis, typu koledové mše (1903). Nezná oddechu. Poháněný tvůrčí horečkou, ruce na klávesách klavíru, varhan, s taktovkou, s perem a v srdci hudbu, pracuje a nezná čas, zapaluje nadšení u každého, kdo mu je nablízku a nejen nablízku: hlásí se první úspěchy z ciziny: hudební skladatel a dirigent Stehle provedl ve Švýcarsku jednu z jeho nejkrásnějších mší — Missu solemnis napsanou 1906 a J. C. Sychra čte o sobě v tamějším časopisu Der Wächter: „Nejskvělejší částí dnešní slavnosti byla pontifikální mše, při které byla provedena pětihlasá Missa solemnis českého hudebního skladatele J. C. Sychry. Každá věta tohoto imposantního díla vydává svědectví o originální síle a geniálním umění svého tvůrce.“ — V Curychu byla úspěšně provedena jeho osmihlasá mše a-moll (1912), Řezno přišlo s provedením Missy solemnis, J. C. Sychru poznává Stuttgart a Bern. — Vedle latinského standardního textu používal Sychra i českých mešních textů lidového základu. Z hlavních jmenuji Prosbu k českým patronům (dosáhla 11 vydání), Bože otče, Začíná se konat. Významná oratoria, kantáty, řada motett, latinských i českých, sborových i sólových, satebních a pohřebních sborů, hymnů, žalmů, antífon a dalších forem doplňují nepřehlednou řadu jeho skladebních prací. Má celkem přes 500 církevních, duchovních a světských skladeb. Když varhaník klášterního kostela v Bruselu Ad. Locher pracuje o vydání Sborníku světové církevní hudby, vyzývá J. C. Sychru, aby též přispěl dvěma skladbami. Pak žádá další. J. C. Sychra je zastoupen v této světové konkurenci církevních skladatelů šesti skladbami. Všichni ostatní po dvou. „Vaše sbory patří k nejlepším, k nejcenějším a nejzajímavějším příspěvkům,“ píše Locher českému církevnímu skladateli, který tiše, skromně a nenáročně pracuje mezi svými v Mladé Boleslavi. Občas s nimi zajede i do okolí a tak je poznává a nadšeně přijímá i Praha. Uznání a pocty, kterých se mu dostalo doma i za hranicemi, přijímá spíše jakoby z dálky, plaše a s rozpaky, jako člověk, který je suverénní za dirigentským pultem, za varhanami a při komponování, ale tolik až dojemně skromný, dobrý, laskavý a obětavý ve svém soukromí. To jsou vlastnosti, pro které ho milují všichni, kdo ho znají, a tato láska a odanost mu často zážrá ještě i po jeho odchodu na odpočinek do Staré Boleslavi. V této době přijímá vysoké papežské vyznamenání za svou církevně skladatelskou činnost.

Zůstalo veliké a krásné dílo po J. C. Sychrovi a ředitelům kůru a chrámovým tělesům zbývá čestný úkol soustavně pokračovat v provádění jeho náročných, ale tolik vděčných prací, prací přísně církevních a ryze českých.

Daniela Sychrová-Petráková

MÍŠEŇSKÝ BISKUP — JAN Z JENŠTEJNA

Míšeňské biskupství zřízené Janem XII. r. 967 hraničilo knížetstvím později s Královstvím českým, s nímž mělo během staletí četné i církevně kulturní styky. V jeho území je situováno mnoho míst známých z církevní české historie: Žitava, Ojbn, Budyšin, Marientál, Drážďany aj. Bylo podřízeno metropolitovi v Magdeburce, odkudž k nám přišel první biskup. Ale ani v samotné Míši nebyl vzácností biskup české krve. Již před Jenštejnem spravoval diecési významný český klerik Vítek z Koldic (1312—41) a krátce po něm (1399—1410) zase Týma z Koldic. Tento poslední se stal radou Václava IV. a zdržoval se často právě jako míšeňský biskup na českém panství v Krupce. Míšeňské biskupství zaniklo re-

signací Jana z Haugwice r. 1581, který přešel k luthernismu. Jako exemptní bylo obnoveno r. 1921 se sídlem v Budyšině.

Jenštejn, jmenovaný biskupem 4. VII. r. 1375 Řehořem XI., nebyl míšeňské kapitule neznám. Jako nesídelní kanovník téže instituce používal výnosu jejího benefícia k umožnění studií v cizině, kde ho — v Paříži — nominace patrně zastihla. Sobě vlastním způsobem líčí stručně okolnosti, za nichž se dověděl o povýšení, v traktátu De fuga mundi. „Bez práce a zásluh“ byl prý povolán. Ležel právě na lavici, kde ho odpočívajícího stihlo poselství. Když se ohrazoval snad poněkud pozéřsky proti náhlému probuzení, vyčítal mu posel, jehož nejmenuje, ne-

vděčnost. Přináší mu bez jeho námahy slavnou diecési, za kterou by jiný šel lopotně kus světa... Překvapuje, že leží na lavici, synovec pražského metropolity; jiné spíše udivilo, že spal kolem poledne. Tři měsíce po kuriální nominaci měl Jenštejn přijmout konsekraci. Není vyloučeno, že se po ní do Paříže ještě vrátil. Podle Balbína cestoval v této době také do Říma, což se z mnohých důvodů nezdá pravděpodobné. Kdo a od koho přijal biskupské svěcení, není známo. Z nejasných důvodů se nezdržoval v sídle své katedry, což snad zavadlo příčinu k dohadům, že se o svěcenou diecési nestaral, pobíraje z ní toliko důchody. Naopak, celá řada drobných disposic nasvědčuje o jeho skoro intenzivní činnosti. Všechny historické, byť i stručné doklady jsou v příkrém rozporu s flagelantsky krutou sebekritikou, zanechanou v autobiografii. „Jak světský, jak neužitečný jsem byl tehdy biskup!“

Novým dokladem jeho synovské lásky, dosvědčené již korespondencí, je první dokument zanechaný z doby míšeňského episkopátu, jímž zřizuje slavnostní aniversarium za spásu duše svého otce Pavla, zesnulého 18. XII. r. 1375. Fundace, spojená s povinností podělití almužnou chudé v míšeňské katedrále, byla vydána 14. VI. r. 1376 a platila se z úroků biskupského majetku vycházejících ze saské vsi Nossen.

Téhož roku byl Jenštejn autorem dalšího církevního úkonu charakteru tentokrát daleko všeobecnějšího. V r. 1375 se podařilo totiž získat německé kurfiřty pro volbu dosud nezletilého královice Václava za německého krále. Získán také souhlas Řehoře XI. Konsens kurfiřtů kolínského, mohučského, trevírského — o braniborském rozhodovali Čechové sami — sjednal Karel IV. mnohými ústupky i finančního rázu; požadované kladné vyjádření kurie bylo vlastně proti znění Zlaté bully. Právě to vše ukazuje na jakousi nervositu Karlovu, který chtěl ještě za svého života vidět svého syna pevně na místě, o které mu šlo. To pochopil i míšeňský biskup. Proto podpořil tuto důležitou státní akci nábožensko-církevně. Nařídil někdy koncem r. 1375 kapitule, proboštovi kostela sv. Afry v Míšni a všemu duchovenstvu města pod slibem 40denních odepustků veřejné prosebné průvody na dosažení hladkého průběhu volby. Tu sbor kurfiřtů absolvoval kladně v císařově želaném smyslu ve Frankfurtě n. Moh. 10. VI. r. 1376. Po ní v necelé měsíční lhůtě následovala korunovace královice i jeho manželky Johanny v cášském kostele. Není vyloučeno, že se Jan zúčastnil tohoto slavnostního úkonu, po němž se vrátil, snad jako k odpočinku po namáhavé cestě, do Čech. Uchýlil se na hrádek Vlašim, majetek to strýce arcibiskupa Jana Očka, odkudž vydal listinu 11. VII. r. 1376 týkající se kláštera sv. Afry v Míšni. Řeholníci tam nosili — jak bylo někdy ve středověku zvykem (u nás třeba řeholnice řádu Božího hrobu) — nápadný šat, který byl příčinou „insult a potupných posměšků“. Moudrý ordinář tedy zreformoval jejich řeholní roucho podle vzoru roudnických augustiniánů, určil jeho používání na cestách a kdykoli opouštěli bránu kláštera.

Jenštejn nejen svěřenou diecési po církevní stránce svědomitě osobně spravoval, ale dovedl svého vlivu použít i nepřímo. Mocní feudálové se obohacovali na úkor Církve jak jen mohli, využívajíce nerozhodnosti, lhostejnosti nebo bojácnosti biskupovy. V případě Jenštejně však přecenili své síly. Nalezli v něm duchovního pastýře, který se nehodlal státi pasivní hříčkou jejich nenasytné hrabivosti. Zajisté na jeho prosby vydal Karel IV. 27. VI. r. 1377 mandát datovaný v Tangermünde. Byl rozhodně zaměřen proti knížatům, hrabatům a všem městům v oblasti magdeburské metropole, tedy také v míšeňském biskupství, kteří jakkoli poškozovali klerus na jeho majetku, právech a svobodách. Násilníkům se hrozilo přísnými tresty a všechny protiprávní jejich disposice se výnosem prohlašovaly za neplatné. Feudálové formulovali své požadavky tak, že žádné statky nemají být darovány církvi, kněží se nebudou účastnit světských soudů ani jako svědkové, exkomunikace pozbuze svého účinku a světská moc může použít proti duchovenstvu i násilí. S ustanovením Karlovým rušícím ty-

to požadavky nějak souvisí pověst o Jenštejněvě přislosti, která se rychle z Míšně dostala do Čech a tu se donesla k sluchu jeho přítele, bechyňského arcijáhna Boreše. Týž pokládal za vhodné Jenštejna upozornit, aby se ve svých opatřeních, následujících za sebou s rychlostí a zaujatostí reformátora, poněkud mírnil. Boreš tak učinil s velikou opatrností, ale Jenštejn dobře vycítil pointu listu a reaguje na jeho jemnou výtku okamžitě. Je si ve svědomí jist, že nikomu nespravedlivě neublížil. Prál by si, aby mohl být ve svém úřadě účasten drahé přítomnosti Borešovy. Pak by snad jeho příkladnou zbožností pohnutí „lotřící a vlčí draví“, škodící jeho diecési, byli zahnáni, mohl by odložit zbraně přislosti a podle rady Borešovy žít v pokoji. Z těchto fragmentárních dokladů lze souditi na projevy rozkladu středověké křesťanství v poslední čtvrtině XIV. stol. Jemu čelili vyžadovalo muže celého, muže, který neváhal podstoupit všechno riziko boje za cenu osobního pohodlí, popularity i pomíjivějšího úspěchu. Hned na počátku církevní kariéry Jenštejnovy jsme svědky jeho nekolísavého úsilí o zavedení pořádku a všestranného povznesení církevně náboženského života na svěřeném úseku bez známek zbabělosti nebo lítosti nad ztrátou pohodlí, jemuž se ostatně v letech přípravy s příkladnou důsledností vyhýbal. Když i muž takové charakterové ražby, asketické i intelektuální připravenosti později ztroskotál — také ovšem vinou všeobecných poměrů církevních i politických — dovedeme si teprve poněkud představit zvichřelou atmosféru předhusitské éry.

Prchavost neúprosně postupujícího času nedopřála novému biskupovi odpočinku. Znovu obrátil svůj zřetel k augustiniánskému klášteru sv. Afry, který mu připomínal roudnický monastýr téže řehole. Chtěje zvýšiti jeho prestiž a rozhojnití lesk liturgických slavností, jichž se míšeňští augustiniáni při rozmanitých příležitostech zúčastňovali, povolil jim listinou datovanou na hrádku Slupně (Stolpen) 10. VIII. r. 1377 výsadu používatí tzv. almutium. Byla to jakási pokrývka hlavy při bohoslužbách, vyskytující se již ve XII. stol. Později, patrně již v době Jenštejněvě, šlo o liturgický pláštík snad barevný, někdy kožíšinový, často končící střapci a kombinovaný kapucou. Při tom vlastní označení almutium i jeho původ není dosud spolehlivě osvětlen. Diecése měla celou řadu jiných církevních objektů, jimiž se Jenštejn také zabýval. Zprávy máme jen o některých. V témže roce potvrzuje fundaci slovansky znějícího rodu Melníků v městském kostele v Pirně, o něco později zřízení oltáře v drážďanské kapli sv. Kříže. 29. IX. r. 1377 souhlasí s nadací založenou ve prospěch kostela sv. Jakuba v Kamenicí. Západně od Míšně v Buchu (Ilgental) existoval cisterciácký klášter zrušený r. 1526, který Jenštejn navštívil v pátek před Květnou nedělí 9. IV. r. 1378. Po stvrzení několika bezvýznamných fundací pro saské vesnické kostelíky se zachovává záznam poslední z jeho míšeňského episkopátu, tentokrát finanční povahy. 4. IX. r. 1378 půjčil markrabímu Baltasarovi 200 kop, které měl věřitel zaplatit do 26 dnů, jak zaručoval jistý počet rukojmí. Pro nás je daleko zajímavější zjištění, že Jenštejn už jako míšeňský biskup byl horlivým ctitelem národního českého patrona sv. Václava. Vždyť jako sedmnáctiletý jinoch byl svědkem vysvěcení kaple svatováclavské svým arcibiskupským strýcem Janem Očkem. Snad již tehdy vibrovaly v jeho nitru citové struny, které později vyzněly v jásavý hymnus latinského oficia ke cti sv. Václava. Šířiti jeho úctu v Sasku bylo jeho zvláštní ctizádostí. Svůj úmysl však uskutečnil teprve jako pražský metropolita. Již v této době chová také obdivnou úctu k Panně Marii. Ji připisuje vidění, v němž mu prý oznámila přeložení do pražské metropole.

Z doby v celkovém biografickém líčení pohnutého života Jenštejnova skoro episodické působnosti v Míšni máme svědectví, které dovoluje usuzovati na jeho diplomatickou i kulturně sebevzdělávací činnost. Balbín používá pramenů nám dnes neznámých, mohl podat svědectví o janově diplomatické upotřebitelnosti v této době. Jenštejn jako výmluvný a společensky zdatný mladý cír-

kevní kníže byl podle něho nejednou vyslán od míšeňských knížat do Říma a odtud zase papežem k císaři Karlu IV. V rukopisném bohatství našich i zahraničních vědeckých ústavů je uchována po Jenštejnovi, jak bude ještě zvlášť ukázáno, nejedna světlá stopa, svědčící o jeho vysoce kultivovaném duchu. Jeho míšeňské biskupování připomíná kodex uložený ve starém cisterciáckém opatství v Reun v seckavské diecési ve Štýrsku, založeném r. 1129. Jde o knihu, kterou mívál Jenštejn jistě často

v rukou, známou Legendu zlatou. Jejím autorem je Jakub de Voragine, dominikán, zemřelý jako janovský arcibiskup r. 1298. Jeho celkem nekritická, ale lidovou poesíí obestřená sbírka legend nabyla jako výchovný spis neobyčejné popularity a měla veliký význam na náboženskou literaturu mnohých národů. V exempláři knihovny zmíněného kláštera svědčí o Jenštejnově vlastnictví zápis: „Jan, z Boží milosti míšeňský biskup a kancléř královský“.

ThDr Václav Bartůňek

V ŘÁDU DUCHA

Svatojanská socha stála zamyšleně nad pustým náměstím, od Dolní brány foukal vítr horáckých poloh a honil suchý chomáč papíru, za kterým marně klopýtal pomatený Kvirenc, někdejší bankovní úředník velkomeziříčský, nakonec pochmurná oběť zločinu maloměstské byrokracie. Hrotitý kříž nad kopulí svatomikulášského chrámu rozčesával kadeře podzimních mraků a přísná monumentální hradu nad úzkou řekou rozsávala zdumělý pocit nesvobody a nesmírných dílav minulá. Tak na mne nejprve zapůsobila kolébka nesmrtelné krajanky Františky Stránecké. Teskně a chmurně. Uplynulo několik roků, než jsem se dostal k realistickým povídkám, črtám a obrázkům milé lidové spisovatelky. A teprve po jejich přečtení porozuměl jsem plně rodnému kraji i lidu, z jehož krve jsem vzešel. Práce skromné moravské vyprávěčky neoplývají tvárným bohatstvím básnickým, ale znají kázeň a řád života. Stránecká, jsouc si dobře vědoma náboženských kořenů lidské bídě i slávy, hasila žízeň svou i žízeň svých literárních postav z pramenů vody nejživější. Ve své studii „Kousek Moravy“ píše, že lid jejího hornatého kraje je krásný a statečný, protože žije v řádu Ducha svatého. Neztrácí poklad neocenitelný, svou víru a zbožnou mysl. A pokud toto v něm potrvá, neztratí hlavu a vzorně bude konati nejobtížnější povinnosti. „Kdykoliv koho malomyslnost obchází, hned si umučení Páně představuje a v žalostném rozjímání na svou žalost zapomíná, čerstvých sil nabývá k zápasu všelikému.“ Jaká hloubka a pravdivost těch několik slov Františky Stránecké! Neumělý obrázek na stěně. Na něm Vykupitel světa, klečící v zahradě Getsemanské. A anděl, vznášející se s kalichem utrpení. Před tento obraz pokleká ubohá Kačírková, jejíhož smrtelně zraněného muže dopravili do nemocnice. Sepjaté ruce pozdvihuje, a rty její šeptají: „Nemožno-li, ó Pane, odvrátit tento kalich hořkosti, staň se ve všem vůle Tvá!“ A ztiše svým srdcem očekává v modlitbě a zbožném rozjímání úsvit nového dne. Málokterá z našich spisovatelek jako právě Františka Stránecká pochopila

s takovou osvobozující horoucností, že křesťanství je náboženstvím vykoupění, že naše bolesti jsou zroseny krví Vykupitele, a mají svou výkupnou sílu a cenu, jsou-li prožívány v jeho jménu. Jen silné a čisté duše se dovedou probojovat k takové záchranné a spásné statečnosti, s jakou Stránecká hledí do očí nejtрудnější skutečnosti. Literární odkaz Františky Stránecké je obrazem čistého vnitřního ohně a stromu nikdy se neklátícího.

Postavy, které nám spisovatelka staví před zrak, nejsou kresleny podle šablony, nejsou vyhlášeny z fantazie. Stránecká se vžila hluboce do všedního života a do nejširších vrstev lidu. Žila s lidem, studovala lid, tvořila z lidu a pro lid v řádu Ducha, který má svoje těžiště v Božím zjevení. Bůh je absolutně svobodný, není však sám k sobě a vůči sobě libovolný, anarchistický. Svoboda a anarchie nejsou pojmy totožné, vylučují se navzájem. Ve svobodě je obsažena Pravda, Láska a Dobro. Poslušnost Boha Pravdy, Lásky a Dobra, který nám svým zjevením otevírá oči víry pro vidění reality řádu spásy a života, je principem řádu a kázně mezi lidmi. Bůh tvořil člověka z lásky, pro obecnost, protože miluje a chce být milován, poslouchán a respektován. A Boží požadavek formuje člověka do zcela konkrétního a harmonického společenství. Z takového náboženského poznání vyrůstá celé dílo a všechno umění Františky Stránecké. Proto její postavy všedního života dosahují glorioly hrdinů. Snad s málokterým slovem spisovatelé hospodařili tak špatně jako se slovem hrdina. Nešetřili s ním, plývali s ním marnotratně a zneužívali ho natolik, že je nakonec zprofanovali. Františka Stránecká mu vracela jeho původní význam a jeho pravou tvář a získávala tak jeho obecnou důvěru u lidu. V očích moravské autorky není hrdinství neslýchaná zpupnost vesnického furianta Antonína Kamana, kandidáta starostenského úřadu, který si hrál ve smyslu starého, individualismu na pána v obci a za terč svého surového žertování před chasou na návsi volil velký, skobovitý nos a šeplovou řeč příčinlivě dobračků Leopoldy, sloužící u Kujalů za kus

chleba a hadru na tělo. Hrdinou je ale ona ponižovaná služka Leopolda, když po provdání za tvrdých podmínek, v nouzi, výsměchu a ústrcích lépe situovaných sousedek opravdově vychovává svoje silné a zdravé děti k dobru a prospěchu lidské společnosti. Hrdinou je osamělý poctivec Kubánek, který sedí od rána do večera na pokraji silnice a tluče kámen a má jen jedno přání, aby umřel v létě. Neboť jak by se k němu v zimě kněz dostal a jak by mu Pána Boha podával v jeho nuzném příbytku? Hrdinové Františky Stránecké jsou lidé čestní a vnitřně pravdiví, vynikající nad průměr jak přímostí a poctivostí k sobě i k druhým, tak nesmlouvavou statečností vůči svému osudu i vůči osudu ostatních lidí. Žádné věže selské pýchy a venkovského furiantství, do kterých se v sobeckém odpoutání od společnosti chudých rád utíkal starý individualismus, nýbrž odosobněný a poctivý, nesobecký a obětavý vztah ke kolektivu. Hrdinové Stránecké nejsou hrdiny vnější, pozlátkové, nabubřelé okázalosti, jejich sláva je tichá, jsou hrdiny vnitřní životní pravdivosti, solidarity a práce. Slovem: jsou to lidé v řádu Ducha, ve svobodě Dobra, Pravdy a Lásky. Taková je představa hrdinů naší doby. A proto všechny práce citlivé básničky českomoravského poměří, ty neuvpáté fialky Horáčka, hovoří k nám se stejnou naléhavostí, jako hovořily k době před sedmdesáti lety.

Duchem řádu spásy, víry a života je provanuta celá spisovatelčina osobnost. Nejuvýmluvněji svědčí o tom její smrt. V bolestné nemoci dává se zaopatřiti svátostmi umírajících. Před svatým přijímáním řekla knězi, ukazujíc na upravený stůl: „Jak jsem povděčná, že právě s tohoto stolu podáte mi tělo Krista Pána. S něho přijímali naposledy tatínek i maminka má.“ Křesťanka čistého srdce, žena krásná tělem i duší zemřela předčasně, v necelých čtyřiceti devíti letech. Její dílo žije v srdci vděčného lidu. A říká nám, že všechno v našem životě má se konati v řádu. V řádu Ducha svatého, který je v Ježíši Kristu cestou, pravdou i životem, soudcem i spásou.

Antonín Hugo Bradáč

Oltář, trapeza hagia, posvátný stůl, ara, altare. Jednoduchý stůl, jaký byl ve večeřadle při první Nejsvětější oběti, býval oltář v prvních křesťanských stoletích. Býval to stůl, který přinášeli k bohoslužbám diakoni a po bohoslužbách zase odnášeli, tak jako činili polní kuráti za první světové války nebo kněží v diasporách nebo v misijních územích, kde není kostela, když slouží Mši svatou v nesakrální prostora: v nějakém sále, nebo světnici, stodole anebo pod širým nebem.

Za prvních křesťanských století v katakombách byl oltářem kamenný hrob, ve kterém „odpočíval v pokoji“ mučedník. Na památku, že se Eucharistická oběť slavila na kamenných hrobech mučedníků, nařídil papež Silvester I. (+ 335), aby oltáře byly budovány jen z kamene.

Altare fixum (immobile) z kamene postavený nepohyblivý oltář se skládá z oltářní desky, do níž jsou vloženy ostatky některého mučedníka (confessio, sepulcrum), a z oltářního různotvárného podstavce (stipes) a je konsekrovaný.

Avšak již v 7. století objevuje se oltář pohyblivý, přenosný: altare mobile, portatile. Byla to na začátku jednoduchá, ozdobená dřevěná tabule, do níž se zapouštěla kamenná deska (petra) s ostatky sv. Mučedníků. V 9. století však byl také přenosný oltář zhotovován z kamene. Přenosného oltáře, který se nazýval též „ara“, užívalo se zvláště na cestách pod názvem „altare viaticum“ nebo „lapis itinerarius“. Přenosného oltáře se užívá i u nás s dovolením příslušného ordináře při polních Mších svatých.

V křesťanském starověku měl původně každý kostel jen jeden oltář, tak jak je to u Řeků dodnes. V 9. století, kdy vznikla praxe tiché Mše svaté bylo pořizováno zvláště v kolegiálních a klášterních kostelích více oltářů. Dóm Magdeburgský měl dokonce 48 oltářů.

Poněvadž se na oltáři obnovuje každý den Nejsvětější oběť, proto předepsal již papež Silvestr I., aby byl prostřený „puro linteo ab Episcopo consecrato“. Troji bílá plátina, z nichž první sahá po obou stranách až k zemi, přivomínají plachty, do nichž bylo uloženo tělo Kristovo do hrobu. Nazývají se vestes, pallium, pallae altaris. Jejich čistota a bělost má být symbolem čistoty a ryzosti srdce a charakteru celebrujícího kněze. Což když kněz, rektor kostela, o jejich čistotu nedbá? Jaký závěr z toho plyne vzhledem čistoty jeho srdce? „Ante altare dependi oportet antependium“, zhotovované z kovu anebo drahocenných látek s vyřezávanými nebo vyšívanými nebo malovanými obrazy, a nápisy. Svíčky na svícnech symbolisují radost, kterou nám přináší Nejsvětější Svátost. Jsou nám výzvou, abychom se stravovali ve službách Kristových obětmi, tak jako se stravuje hořící svíce ve službách Božích.

Oltář! Od počátku našeho nástupu do semináře zůstal středem naší pozornosti, středem naší touhy, středem našeho života. Každý den již tenkrát jsme se modlili a jako kněží od své primice každý den se modlíme: „Introibo ad altare Dei. Ad Deum, qui laetificat.“ Kolikrát jsme poprosili svého spolubratra, když odcházel vážným a důstojným krokem a okem ze sakristie, aby přinášel Bohu tremendum mysterium: „Memento mei ad altare Dei!“ Oltář, na kterém přináší Pán nejčistší novozákonní oběť chvály, díky, smíru a proseb, jest naší denní radostí, jest každému dobrému knězi útočištěm v pokušeních, zdrojem milosti a útěchou v utrpení.

Oltář je veliké znamení společenství a krásné vzájemnosti všech dítek Božích, stůl milosti, symbol nadpřirozeného pokrmu, který nám připravil Pán. Tak jako v každé rodině jest stůl výmluvným výrazem a spojujícím středem rodinného společenství, tak jest oltář, tato trapeza hagia, výrazem a spojujícím středem duchovní rodiny katolických křesťanů. Nikde jinde se necítí hodný kněz šťastnějším než u oltáře, kolem kterého se tísni jako kolem bohátě prostřeného stolu dítky Boží, rodinní členové Církve svaté katolické, kteří touží, lační a žízní po chlebě života. „Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích.“ Slovo svatých evangelí jest chlebem duchovním, ale ještě více jest jím chléb s nebe, svatá Eucharistie, Nejsvětější svátost oltářní, která se připravuje in mensa altaris.

Eucharistia znamená díkyvzdání. Kdykoliv si zasedneme k prostřenému stolu, děkujeme Dárci všeho dobra za dar, který, z jeho štědrosti požívati budeme. Chléb, který láme Církve svatá u stolu Páně, in mensa altaris, zavazuje

S VELIKOU LÁSKOU

Nikdy neporozumíme spisovatelovu dílu tak citlivě a vroucně, jako když poznáme kraj, do něhož zasadil děj svých knih; kraj, který se stal součástí spisovatelova života, poznamenal jeho vidění i řeč a vrátil se k jeho srdci vždy s novou a nestárnoucí naléhavostí. Zvláště jsem si tuto skutečnost po každé uvědomoval při četbě Raisova díla, jež je mi od dětství zvláště milé. V lednovém čísle „Duchovního pastýře“ bylo již vzpomenu stého výročí narození tohoto velkého a ryze českého spisovatele, já bych stolu dítčy jenom připomenouti onu velikou lásku, s níž Rais lnul k svému rodnému kraji a již jej ve svém úctyhodném díle tak znamenitě oslavil. Poznal jsem Raisův podkrkonošský kraj dobře, několikrát jsem rozmloval s jeho prostou, tvrdou a nerozmazlenou krásou hodně upřímně a zblízka. Má teta, již je letos sednaosmdesát let, se narodila v Lázních Bělohradu, je tedy Raisovou spolurodačkou. Mnoho mi o Raisovi vyprávěla, znala ho z času mládí dobře, její rodiče měli v Bělohradě malý krámk a Rais vždy, kdykoliv pobyl ve svém rodišti, zašel k nim na kus řeči. Byl vládný, přátelský, laskavý člověk, nijak se nevyvyšoval, ani tehdy nebyl namyšlený, kdy už měl slavné spisovatelské jméno. Jeho rozprávky s prostými lidmi, jejich práce si vážil a jejich osudy ho tolik zajímaly, byly

vždy srdečné. Chvělo se v nich citlivé, krásné a moudré spisovatelovo srdce. Má teta mi také mnoho vyprávěla o Raisově upřímně a nelíčeně zbožnosti. Kdykoliv pobýval ve svém rodišti, kam se vždy rád vracel, protože cestičku k domovu si nalezl odevšad, bylo ho skoro každého dne vidat, jak šel před půl osmou ráno na Mši svatou do farního kostela, do něhož s láskou chodíval v čase svého dětství. Cestou každý, koho potkal, ho uctivě zdravil. Rais vždy nadzvedl svůj malý, kulatý slamáček, který už byl kolikaletý a s nímž se spisovatel za žádnou cenu nechtěl rozloučit. Palec vždy dal pod okraj střechy, ukazováčkem stiskl vrch střechy, a to dělal tak dlouho, až se oba prsty setkaly, protože klobouk se proděravěl. Teprve tehdy se Rais smířil s jiným kloboukem. Po Mši sv. se vděčný syn vždycky zastavil u hrobu svých drahých rodičů, kde se zbožně pomodlil, a pak hřbitovní brankou, zamyšlen, vycházel do polí, aby se na chvíli polaskal s krajem, který mu byl životně tolik blízký a jehož nezapomenutelnou krásu tak horoucně miloval a vyzpíval.

Nikdy nezapomenu na svou poslední návštěvu Bělohradu před více než třemi lety. Byl jedinečný den na sklonku léta, slunce přímo hýřilo svými žhavými paprsky, byl to úplný vodopád světla, který zaplavil krajinu, nade všechny krásnou a milovanou. Šel jsem do Bělohradu pěšky z Pecky, kde jsem se stavil jen na skok. Uctil jsem tam rodný dům bratří Štemberků, byli tři, a všichni byli Češi poctiví a pevní. Jedním z nich byl nezapome-

nás k nejvroucnějším a k nejpřímnějším aktům díky a k nejuctivějšímu chování. Děkujeme Bohu za tento dar, který nás co nejintimněji spojuje s Pánem všech milostí. S vroucím srdcem se modlíme: „Gratias agamus Domino Deo nostro!“ S nevšední vděčností zdůrazňujeme: „Vere dignum et iustum est, aequum et salutare nos Tibi semper et ubique gratias agere...!“ Naplnění jsouce převelikou a nesmírně štědrá láskou Páně se tážeme: „Quid retribuam Domino pro omnibus, quae retribuit mihi?“

Tak jest stůl Eucharistický, oltář, trapeza hagia, od posvátné hodiny v jeruzaléském večeřadle nejvyšším symbolem bratrského společenství kněze s věřícím lidem a hluboce procítěného díkůvzdání Pánu všech nadpřirozených dober...

P. Karel Sahan

U MAĎARSKÝCH PŘÁTEL

Na pozvání maďarského duchovenstva vyslal Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva CSR delegaci, kterou vedl předseda Ústřední zahraniční komise CMV-KD Msgr. Dr. Eduard Oliva, a v níž byli ještě kanovník Dr. Ladislav Škoda a kanovník Dr. Štěpán Zárecký. Za svého desetidenního pobytu měla delegace příležitost navštívit nejen Budapešť, nýbrž i jiná města Maďarské lidové republiky a setkat se s biskupy, kněžími i veřejnými pracovníky církevního a náboženského života v Maďarsku, celebrovati v různých kostelích, kázati četným věřícím a účastniti se i velkého zasedání katolického duchovenstva, které se konalo dne 23. ledna v zasedací síni městské radnice za účasti čtyř biskupů a více jak čtyřiceti kněží ze všech diecézí. Na tomto shromáždění promluvil vedoucí delegace Msgr. Dr. Eduard Oliva, který řekl mimo jiné:

„Mohli jsme s radostí konstatovati, že tak jako katoličtí kněží v Československu i katoličtí kněží v Maďarsku, zachovávajíce neochvějnou věrnost k naší společné matce, Církvi svaté katolické, zapojili a zapojují se spolu se svými věřícími a se vším maďarským lidem do velikého úsilí o výstavbu nového, stále krásnějšího života a spoluvytvářejí tak předpoklady nutné pro upevnění a zajištění míru nejen doma ve své vlasti, ale i na celém světě.

Zijeme v době velikého technického rozvoje, ale současně i v době obrovských hospodářských a společenských proměn, pro které není v historii lidstva příkladu. Jsme svědky toho a s uspokojením tuto skutečnost konstatujeme, že naše státní zřízení zaměřují všechny svoje snahy k dobru člověka, jehož práce přestala být hodnotou využívanou k obohacování jednotlivců nebo určitých privilegovaných skupin dřívější společnosti, nýbrž stává se radostným posláním vytvářejícím hodnoty, přínášející dobro a prospěch celé lidské společnosti.

My, katoličtí kněží, spolu se svými věřícími s radostí poznáváme, že mnohé z těch dober, k jejichž uskutečnění svatá naše Cíkev po staletí nabádala a po kterých marně volala jsou společenským zřízením v našich obou státech uskutečňována.

My čeští a slovenští kněží jsme si uvědomili, že bychom nemohli před Bohem a svým svědomím, stejně jako před našimi věřícími zodpovědět, kdybychom při uskutečňování těchto všelidských dober stáli nevšímavě stranou, nebo se dokonce proti nim stavěli jen z toho důvodu, že jsou v život uváděna a uskutečňována našimi spoluobčany, kteří jsou k tomu vedeni jinými pohnutkami, než příkazy křesťanské lásky a křesťanské spravedlnosti. Pro nás nemohou být rozhodujícími pohnutky, nýbrž výsledky a tyto jsou, jak můžeme v denním životě vidět mravně dobré a všem lidem prospěšné. Proto jsme se spolu se svými věřícími, plně zapojili do jejich uskutečňování, do mírové výstavby naší vlasti, v plném přesvědčení, že je to v plném souladu s naší náboženskou a kněžskou povinností.

Spokojený, šťastný a tedy i svatý život je možný jen v míru. Máme všichni v dobré paměti, kolik nesmírných škod, nejen na lidských životech, na hodnotách vytvořených prací celých generací, ale v neposlední řadě i v lidských duších způsobily v tomto století dvě strašlivé války, zvláště válka poslední a u vás navíc ještě pokus o rozpoutání bratrovražedné občanské války. Ačkoliv tyto stopy zdaleka ještě nebyly zahlazeny a lidé je mají ještě před očima a pociťují ve svých nitrech, přece jsou na světě lidé, kteří připravují další ještě strašnější válku, ve které má být použito zbraní vyrobených strašlivým zneužitím nesmírných sil vložených Bohem — Stvořitelem do hmoty. Ba, jsou dokonce takoví, kteří se snaží tyto strašné přípravy zdůvodňovati nutností „brániti křesťan-

nutelný lidický farář Josef Štemberka, který za okupace, kdy se nacistická zvůle dopustila před tvářmi dějin těžkého zločinu vyhlazením Lidic, jako dobrý pastýř se svými ovečkami podstoupil mučednickou smrt. Na hřbitově v Pecce jsem se pomodlil u hrobu svého bývalého profesora na bohoslovecké fakultě pražské Msgr. Dra Aloise Kudrnovského, který z Pečky pocházel a vrátil se do ní po skončené životní pouti spočinout v drahé zemi. Hodnou chvíli jsem se obdivoval nádheře jarního chrámu v Pecce, málokdy na malém městečku je vidět takovou skvělou a tolikou krásou oděnou svatyni. Fresky známého pozdně barokního malíře Kramolína na stropě a nad varhanami jsou prostě úchvatné a nemožno na ně zapomenout. Šel jsem z Pečky k Bělohradu „Raisovou stezkou“ a celá krajina se rozvinula před mýma užaslými očima. Ach, tolik krásy bylo mi těžkou najednou přijmout a v sobě promyslet, zažít a polaskat! Tu jsem pochopil, jak bylo těm poutníkům do Prahy, pozdějšímu faráři, kantorovi a učitelskému mládenci, jak je dobře známe z Raisových „Zapadlých vlastenců“, když se — než opustili svá hora — na chvíli zastavili a „spatřili všechen kraj od Kozákova k Sněžce, od Ještěda až někde k Orlickým horám“. A tak nějak mi připadal nesmírně blízkým onen studenecký farář Kalous, v němž Rais ve svém románě „Západ“ vykreslil nám pro všechny časy krásný a lidský vzácný typ českého kněze, když, stařec přeživší devadesátku, vyšel si v krásném dnu s kaplanem

a se synovcem-bohoslovcem podívat se na kraj své veliké lásky a svého obětavého povolání a s dětskou radostí zvolal: „Můj svět.“ Tady cítíte dobře, že Raisovo slovo není jenom mrtvá „literatura“, ale že je to slovo lásky, veliké lásky a také vděčnosti Pánu Bohu, že naší lásce dal kraj tak sličný a milostný. Nikdy nezapomenu na tu cestu z Pečky do Bělohradu a ještě jednou v životě bych ji chtěl putovat, abych se mohl pokloniti krásě, jež je tak vzácným darem Božím.

Vím, že by se mohlo zdáti toto mé říkání nějakým obnošeným vlasteneckým staromilstvím. Ale ne, já dobře věřím, že všechna krásna našich krajin není nic proti tomu, co Bůh připravil těm, kdož ho milují, ale věřím také, že Pán Bůh nám krásu našich krajin dává ze své veliké milosti, abychom jejím poznáním docházeli k poznání Krásy nejvyšší. A také k poznání lidí, kteří v té krajině žijí a jimž máme sloužit obětí svého kněžství. Snažte se pozřít duši krajiny a uvidíte, jak vám bude snazší poznati duši těch, kdož v ní žijí a jsou s ní srostlí svým životním příběhem!

Mnoho látky mi dalo Raisovo dílo k přemýšlení, že mu nedovedu být dosti vděčný. A vím, že nic jiného nevy-myslím, že tak, jako toto velké dílo bylo psáno s velikou láskou, i my musíme v sobě mít velkou lásku k lidským duším, právě tam, zrovna v té krajině, kde nám Pán přikázal kněžsky tvořit a žít.

P. Václav Zima

skou kulturu“ a ke krytí svých zlých úmyslů se neostýhají zneužívat víry a náboženství.

My, katoličtí kněží v Československu, neseme tyto skutečnosti tím tíže, že toto vše se děje v nejbližším našem sousedství v Německé spolkové republice. Spolu se svým lidem jsme poznali a nikdy nebudeme moci zapomenouti jak nacističtí vojáci, na jejichž opascích bylo napsáno heslo „Gott mit uns“, rvali v Lidicích nevinné děti z náručí matek, před očima těchto zabíjeli jejich otce, postříleli jako divou zvěř všechny muže i s jejich staříčkým farářem P. Štermberkou a kvetoucí obec v hlubokém zázemí srovnali se zemí, takže nezůstal kámen na kameni.

Čeští a slovenští kněží v čele se svými biskupy a ordináři učiní vše co je v jejich silách, aby se tak strašlivá blasfemie, nejen u nás, ale nikde na celém světě již nikdy nemohla opakovat, aby nemohlo být zneužito náboženského cítění širokých mas lidu k tomu, aby mlčeli k přípravám války.

Budeme při každé příležitosti apelovat na svědomí katolických křesťanů na celém světě, hlavně na Západě, aby si uvědomili, že nesmějí mlčet k přípravám nové hrozné války, neboť i svým mlčením by se stali spoluvinnými na jejím rozpoutání, nýbrž že je jejich mravní náboženskou povinností ruku v ruce s lidmi dobré vůle na celém světě bez rozdílu učiniti vše, aby nové válce bylo zabráněno a aby bylo odstraněno vše, co by mohlo válku zapříčiniti.

Je třeba, aby katoličtí křesťané na celém světě si uvědomili, že válka není něco nevyhnutelného, co Bůh na lidstvo čas od času dopouští a čemu nelze zabránit, jak se někteří mylně domnívají.

Útočná válka, a o tuto se jedná, je z hlediska katolické morálky vždy smrtelným hříchem, provázeným řadou dalších těžkých hříchů. Útočné války byly vždy v první řadě vyvolávány lidským sobectvím. Byly tedy vždy v rozporu s vůlí Boží a Bůh je dopustil jen tehdy, jestliže

lidská zlá vůle se protivila a postavila proti svaté vůli Boží.

Nově se rodící společenský řád usiluje o vytváření nového, mravně lepšího člověka. Usiluje o to prostředky přírodními. Je posláním Církve se na tomto úsilí plně podílet, neboť vedle prostředků přirozených má k tomu i prostředky nadpřirozené. Stane-li se lidstvo naším společným úsilím přirozeně i nadpřirozeně mravním, pak se válka stane neznámým pojmem.

Je třeba si ovšem uvědomit, že hora ruit a že to o čem bylo možno ještě před sto roky diskutovat, musí být v době nástupu atomového věku rychle uskutečňováno, neboť jinak je periculum in mora.

Caritas Christi urget nos, láska Kristova nás katolické kněze nutí, abychom všichni bez rozmyšlení spolu s lidmi dobré vůle na celém světě plně se zapojili do práce za udržení a trvalé upevnění míru na celém světě a za včasné odstranění všeho, co by mohlo mír ve světě ohrozit a narušit.

Katolické duchovenstvo v Československu tak činí a bude dále činit. Poznal jsem, že tak činí i vaši spoluhráči v Maďarsku a věřím, že tak budou činit i v budoucnu.

Budeme se za mír vroucně a vytrvale modlit, ale budeme pro něj i vytrvale pracovat, neboť nechceme Krista vyznávat jen slovy, ale také plnit vůli Otce Jeho na nebesích a tak si zasloužit vejít do království nebeského.

Projev byl přijat s velkým nadšením přítomných.

Delegace navštívila rovněž arcibiskupa dr. Grösse, který, ač nemocen, velmi srdečně a přátelsky návštěvu přijal. Radostný výsledek návštěvy naší delegace se projevil zvláště v navázání bratrských styků, v příslibu společné mírové práce katolických kněží v obou sousedních a spřátelených lidově demokratických státech, čemuž byl dán výraz společným komuniké. J. B.

PAŠIJE ALBRECHTA DÜRERA

Bezprostředně po návratu z italské cesty, ještě plný benátských dojmů, přistupuje Albrecht Dürer k zobrazení Kristova života v době, kdy tvoří výtvarnou vizi Apokalypsy. Drama Apokalypsy přivedlo Dürera k dramatu Pašijí. Snad cítil potřebu vytvořit protiváhu zarážejícímu, úděsnému poselství Janovu jímavým, nadějným slovem evangelií. Pohnutkou byla sotva poptávka; umělec, který se k námětu znovu vrací v zápasu o jeho definitivní vidění, tvořil z palčivé potřeby.

V prvních kresbách k tzv. Velkým pašijím¹⁾ z let 1496 až 1498, Olivetské hoře, Bičování, Ecce homo, Nesení kříže, Ukřižování, Oplakávání, Kladení do hrobu, projevuje se zřetelně vliv práce na Apokalypse, která zanechává v kresbách Pašijí tragický pathos. Nadlidský ráz dramatu je sdělován monumentální formou. Práce na Velkých pašijích byla však na dvanáct let přerušena. Zbylé kresby Kristus v předpeklí, Zmrtvýchvstání, Zajetí a Poslední večeře vznikají kolem 1510; naposled připojuje Dürer v roce 1511 titulní list s Posmíváním Kristem a Velké pašije, sled tučtu námětů včetně titulního listu (Meder 113—124) vydává téhož roku současně s druhým vydáním Apokalypsy, Malými pašijemi a knižním vydáním Života Panny Marie. Listy Velkých pašijí z let 1510 až 1511 prozrazují změnu nálady, která proniká celými Malými pašijemi; jsou mohutné, epické, ale lidštější. Dürer ustoupil od bohaté figurální kompozice, avšak jeho vidění jednotlivých účastníků dramatu je velkorysejší, z Krista trpitele stal se aktivní, byť ještě pokornější hrdina renesančního typu.

Roku 1504 vzniká nesporně Dürerovou rukou osm kre-

seb tzv. Zelených pašijí, kreslených tehdy oblíbenou perokresbou na papír s připraveným barevným podkladem, zde zeleným. Světla se nasazují bělobou, takže vzniká třibarevný obraz. Obliba tohoto způsobu kresby souvisela s grafickou technologií: hodí se velmi dobře jako předkres řemeslnému dřevorytci, jimž umělci dávali většinou své kresby řezat. Zelené pašije představují přechod mezi oběma pojetími, jichž rozpor je nápadný ve Velkých pašijích. Dřevorezy Zelených pašijí zavdaly příčinu k sporu mezi historiky umění, z nichž např. Springer a Wölflin popírají původcovství Dürerova, opírajíce se však pouze o estetický dojem; naproti tomu Meder, největší znalec Dürerova grafického díla a autor užívaného soupisu, Pauli a Flechsig, vyslovují se kladně, opírajíce se o shodu monogramů a přiměřené vrocení. K pochybám o dřevorezech Zelených pašijí třeba uvážit, že dohled umělcův na dřevorytce nemusil být vždy stejně účinný. Slabší grafické provedení Zelených pašijí spíše přisvědčuje těm, kdo se domnívají, že Dürer řezal, podobně jako, prokazatelně jiný významní umělci doby, některé své listy sám; listy Velkých a Malých pašijí mohly by pocházet z jeho vlastní ruky následkem špatné zkušenosti, kterou učinil při prvním skutečnějším pašijovém sledu.

Od roku 1507 připravuje Dürer třetí pašijový sled tzv. Mědirytinové pašije; většina kreseb vznikla však až po roce 1512 a v roce vydání 1513, tedy již po vydání čtvrtého pašijového sledu, Malých pašijích. Sled tvoří patnáct vynikajících mědirytin, k nimž se počítá jako šestnáctý list výjev Petr a Jan uzdravují chromého (M. 3—M. 18). Pojetím Kristova mystéria, rozsahem a volbou námětů blíží se Velkým pašijím. Je svůdné uzavírat z nečekaného námětu šestnáctého listu, že v Mědirytinových pašijích bralo se Dürerovo zamyšlení nad Kristovým utrpením jiným směrem než v ostatních sledech, zejména v Malých pašijích. Případá, jako kdyby chtěl

¹⁾ Passio domini nostri Jesu ex hieronymo, Paduano, Dominico, Manico, Sedulio et Baptista Mantuano, per fratrem Chelidonium collecta, cum figuris Alberti Dureri. Norici Pictoris.

Kristus zahradník

Dürer sledovat pozemský odkaz Kristův, symbolickým listem naznačit naplňování Kristovy oběti v lidstvu.

Ve Velkých pašijích Dürer směstnal úsporně utrpení Kristovo do dvanácti listů, v Zelených pašijích spokojil se dokonce s osmi, Mědirytinové pašije obsáhly patnáct listů. Malé pašije,²⁾ jež vznikly v letech 1509–1511 rostly se do obrovského rozsahu 37 listů (M. 126–161), částečně snad pro své určení obrázkového Nového zákona pro analfabety, spíše však pro nové pojetí sledu. Dürer vkládá mezi ustálené a nutné náměty nové, jako např. mezi Poslední večeři a Olivetskou horu výjev Mytí nohou, mezi Nesení kříže a Ukřižování obraz Veroniky s veraikonem mezi Petrem a Pavlem. Připojuje dva listy starozákonního úvodu a korunuje dílo osmi listy mystického zaměření od Zmrtvýchvstání až po výjev Posledního soudu. Význam vložek není jen pozdržující, episodický; v myšlence, kterou Dürer Malými pašijemi sleduje, přísluší jim organické místo.

Pozoruhodný objev k Malým pašijím uveřejnil Friedrich Winkler,³⁾ který dokládá, že Dürer převzal pro Malé pašije jak sled třiceti námětů, tak celé kompozice výjevů ze *Speculum passionis*,⁴⁾ obsaženého mezi 170 dřevorezových knihy Ulricha Pindera *Beschlossen gart*, vydané v Norimberku 1505, díla Dürerova vlastního žáka Hanse Leonharda Schäufoleina. Mezi Nesení kříže a Ukřižování vsunul, jak řečeno, Veraikon. Výjevu Kristus v předpekli dal následovati bezprostředně po Ukřižování, nikoliv po Kladení do hrobu jako Schäufolein. Mezi Zjevení Krista Magdaleně a Nevěřícího Tomáše vsunul výjev s učedníky z Emauz a vynechal se zřetelem k svému samostat-

²⁾ *Figurae Passionis Domini Nostri Jesu Christi*. (Nornbergae 1511).

³⁾ Friedrich Winkler: *Dürers Kleine Holzschnittpassion und Schäufoleins Speculum Holzschnitte* (Zeitschrift des deutschen Vereins für Kunstwissenschaft Jahrg. 1941, S. 197 ff.)

⁴⁾ Roku 1507 vyšlo pod názvem „*Speculum passionis domini nostri Jesu Christi per Doctorem Udalricum Pinder Nurembergae 1507*“.

Vyhnání penězoměnců z chrámu

nému dřevorezovému sledu Korunování Panny Marie. Obdobně jako u Schäufoleina objevují se čtyři předvedení Krista: před Anáše, Kaifáše, Piláta, Heroda, dvě zjevení Krista: Panně Marii a Magdaleně a nečasté náměty Kristus v předpekli a Nevěřící Tomáš. Winkler soudí, že Dürer chtěl dokázat nadřazenost, zdokonalit práci žákovu; sotva však lze předpokládat potřebu takového počínu a vůbec již nelze připustit, že Dürer, který s tvrdošíjným úsilím vždy znovu hledá konečné znázornění Kristova utrpení, užil Schäufoleina rozvržení z prosté pohodlnosti. Pravděpodobné je spíše, že užili oba téže kompozice literární P. Chelidonia. Nezvratnou skutečnost, že se Dürer přidržel v zobrazeních Schäufoleinovych kompozice, namnoze celé kresby, nelze též vykládat jednoznačně z prostých dat uveřejnění sledů. Např. v listu Nanebevstoupení je to shoda až ohromující: Z Kristovy postavy lze vidět pouze nohy a vlající cíp roucha, mizící do horního okraje listu. Apoštolové jsou uspořádáni kolem středového kamene, na němž zůstávají u obou umělců šlépěje Kristovy. V Kristu v předpekli je nápadná shoda praporec Kristova, tvaru kříže v praporci i křížového zakončení žerdě. Podobné shody jeví se např. v listech Posmívání Krista, Krista před Herodem, Vjezdu Kristova do Jeruzalema. Lze však stejně dobře připustit, že žák se souhlasem učitele či bez něho užil připraveného předkresu Dürerova za volný vzor svých kreseb, či nijak neobvyklý v době chabé ochrany autorských práv.

Malé pašije jsou na rozdíl od vznešené strohému monumentu Velkých pašijí epickým zobrazením života Bohočlověka v životě lidstva; demonstrací integrálního sejetí historie lidstva s životem Kristovým, jehož utrpení má důvod v prvotním hříchu, počátku sledu, a naplňuje svůj smysl v Posledním soudu, vyvrcholení sledu. Je podivné, že tento evidentní náboženský záměr Dürerův odborná literatura nevyzdvihuje. Mytický rozmach Malých pašijí je dokladem, že umělec i v díle, určeném pro nejširší spotřebu nebo snad právě proto uskutečnil vlastní náboženské zamyšlení vzdělaného křesťana. Taková naplň sledu je však pochopitelná u umělce, který byl

Kladení Krista do hrobu

ve styku s předními humanistickými theology a u tvůrce symbolických listů jako Rytíř, smrt a ďábel, Melancholie, Velké štěstí; ona je též jistě pravým důvodem rozšíření listového plánu Velkých a Zelených pašijí.

V titulním listu Velkých pašijí užil Dürer Posmívání Kristova jistě symbolicky; na titulu Malých pašijí sedí Kristus trpící sám, sklíčen nepochopením své oběti lidstvem; Kristus po posmívání. V Malých pašijích má Kristus typickou svatozář ze tří viditelných paprsků křížového tvaru, je vznešený, klidný, pokorný hrdina smutku. Pro většinu listů sledu zvolil Dürer srozumitelnou kompozici prostého dělení středovou svislicí. *Úvaha nad jednotlivých listů přesvědčí o pevném sepětí sledu; je to právě promyšlená obměna prvků v jejich kontrastních a různovýznamových souvislostech, která činí Malé pašije tak strhujícím vyprávěním.* V úvodním listu Adam a Eva u stromu poznání přesvědčivě předvádí vemlouvavé objetí Evino, která se směle chápá jablka z hadí huby. Nikoliv bez symbolu připojení nalevo kanec, napravo býk. S nápadnou stručností dostatečného poukazu předvádí další list Vyhnání z ráje. Na místo hříchu vstoupil do levé komposiční poloviny listu archanděl, v pravé utíkají ohlížející se prarodiče před jeho mečem; na stromě visí ještě několik jablek. Zvěstování Panně Marii není pouhou vsuvkou; je nezbytnou součástí myšlenky sledu. V čerstvé paměti k druhému listu staví Dürer na místo archanděla trestajícího archanděla zvěstujícího, na místo prarodičů Rodičku Kristovu, místo meče graciózní gesto mezi římským pozdravem posla a žehnáním. Symbolisace je důsledná i v drobnosti květiny ve váze při dolním okraji listu. V oblacích Bůh Otec s vladařským jablkem řádu proti jablku hříchu, od něho letí holubice Ducha sv. přímo na Pannu Marii. Běžným znázorněním se nevyvíká roztomilý výjev Narození Páně. Trojice žen v levé polovině Loučení Kristova s matkou je předobrazem podobné skupiny na Kalvárii. Stručně přechází Dürer půvabné Kristovo mládí; je mimo rozsah jeho mystické myšlenky, Vjezd

Kristův do Jeruzalema je počátek dramatu. Z Kristova působení ve městě zvolil jediný výjev: Vyhnání penězoměnců z chrámu. Jak drasticky předvádí rozhořčení Kristovo, Krista bičujícího, protiklad blízkého Krista bičovaného! Impresivní renesanční kompozice Poslední večeře je následována Mytím nohou; ani tento list není pouhou vsuvkou, retardací; odpovídá Kladení Krista do hrobu. Vrcholem všech Dürerových sledů Pašijí je Olivetská hora. Kristus klečí při rozbité zídce, hledí do levého horního rohu obrazu, kde se vynořuje z oblaků malý anděl s křížem, od něho se line světlo do noci. V pozadí vychází vpravo z městské brány vojenský hlouček. S neobyčejnou životností zachycuje v Zajetí Kristově Dürer gesto ozbrojence, který se chystá hodit zezadu Kristovi pouta. V Kristu před Anášem cítíme nenávisť, v Kristu před Kaifášem pohrdání, v Kristu před Herodem neporozumění; plasticky je znázorněno Herodovo gesto Co je pravda, v Kristu před Pilátem lhostejnost: ve čtyřech předvedených charakterisoval umělec různé druhy negace ke Kristovu poslání. Na listu Posmívání Krista zaujme zhuštění akce, na listu Bičování Krista vzpomeneme Vyhnání penězoměnců z chrámu. Pohybem překypuje též Korunování trním; Dürer obratně obměňuje interiéry a převádí do obrazu mnohotnost příběhu. V Ecce homo Pilát ukazuje davu Krista trpitele, volání Ukřižuj převádí Dürer do obrazu dvou křížů v průhledu do pozadí výjevu. Uspořádání středové svislice je velmi výrazné v listu Pilát si umývá ruce, vlevo místopředseda s rukama nad talířem, vpravo vojáci odvádějí Krista. Pro Nesení kříže vybírá Dürer klesnutí pod křížem, s Veronikou v popředí. Jaký zvláštní význam vložil do samostatného

Kristus na hoře Olivetské

listu Veronika s veraikonem mezi Petrem a Pavlem? Neměl na mysli nárazku na oba tábory v křesťanstvu své doby? Realisticky zachycuje jednotlivé úkony Ukřižování a projevy přítomných ve výjevu Kristus na kříži, který však v Dürerových Pašijích není vreholným listem sledů. Postavy Adama a Evy na listu Kristus v předpekli odkazují na první list sledu. Kristův praporec s křížem je lapidární poukaz na způsob, jímž bylo vykoupění naplněno. Snímání s kříže je obdobou Ukřižování, Dürer se zajímá o techniku sejmutí mrtvého těla, páčení hřebů. Oplakávání pod křížem je připomínkou Mytí nohou; Magdalena s nádobkou masti líbá nohy Kristovy. V Kladení Krista do hrobu a Zmrtvýchvstání je Dürer opět bystrým pozorovatelem drobných úkonů, jimiž je naplňováno chvíli po chvíli vykoupění lidstva. Zjevení Kristova jsou vlastně čtyři: Panně Marii, odpovídající jednak Loučení Kristovu s matkou, jednak Zvěstování; Kristus oslašený v pravé polovině září do tmy; vlevo Panna Marie v poloprofilu vpravo u klekátka, pod baldachýnem. Druhé je neobvyklý pašijový námět Kristus jako zahradník - zjevení Maří Magdaleny. Za třetí třeba považovat výjev Kristus a mládenci v Emausech, připomínající Poslední večeři s významným zpodobením rozlamování chleba, za čtvrtý výjev Nevěřící Tomáš, rovněž neobvyklý pro renesančního umělce. Čtyřem předvedením odpovídají tak čtyři zjevení. Zobrazení slépějí Kristových ve středové skále není jistě bez symbolu. Poslední soud je nutným uzavřením ústřední myšlenky sledu a kruhu vyprávění zpět k prvního listu. Připomíná listy Apokalypsy; při hlavě Kristově zjevuje se meč archanděla i květina Zvěstování.

Zásadním znakem Dürerových Pašijí je vyzdvížení výjevu na hoře Olivetské, námětu, zobrazovaného teprve od II. pol. 6. století, na vrchol Kristova mysteria (Wölflin). Humanista, stojící ne nadarmo ve středu boje o determinismus či indeterminismus, vycítil smyslem zbystřeným úvahami nad choulostivým theologickým a filosofickým problémem vůle člověka, který rozryl hlubokou brázdou dějiny evropského myšlení i hranice, že v olivetské chvíli

se prolíná vůle Krista Boha s myšlením Krista člověka a uvědomil si rozhodující význam projevu vůle Kristovy pro spasení světa. Ve Velkých pašijích brání se Kristus přijmout kalich hořkosti: oběma rukama jej od sebe odvrhuje, na jeho pohybu a výrazu se jeví strach a rozpak rozhodování. V Mědirytinových pašijích je tento pocit uplatněn ještě důrazněji. Wölflin říká o Olivetské hoře Mědirytinových pašijí: „Leidenschaftlich ruft die gequälte Kreatur die Hilfe der Gottheit an, das Gebet wird zum Klageschrei.“ Klečí, zoufale rozpřahuje ruce k nebesům. Je to Ten, jehož pot se řinul v krvavých krůpějích k zemi. V Malých pašijích našel Dürer hrdinu, trpělivého trpitele z vlastní vůle. Ruce jsou vztyčeny sepnuté v pokoře, podobuje se kříži, který mu anděl nabízí. Když se k tomuto námětu Dürer nezávisle na pašijových sledech vrátil v roce 1515 v samostatném technicky pozoruhodném leptu v železné desce Kristus na hoře Olivetské, vystupňoval odevzdání Kristovo v hlubokou melancholii, bolestný podiv, který Wölflin charakterisuje slovy Kristovýmí „Meine Seele ist betrübt bis in den Tod.“

Druhý závažný přínos Dürerových pašijí týká se veškerého náboženského umění porenasanečního, zejména severně Alp. Vytvořil svérázný typ tváře Kristovy, který se od té doby obměňován, ale v základu pojetí udržován znovu a znovu objevuje ve výtvarných dílech.

Ještě jednou zabýval se Dürer úmyslem vytvořit pašijový sled v roce 1521. Zachovaly se kresby Poslední večeře, Nesení kříže, Kristus na hoře Olivetské a Kladení do hrobu pro pašijový sled rozměru ok. 21×30 cm, z nichž však pouze Poslední večeře byla uskutečněna s vročením 1523.

Hluboce nábožensky založený umělec vytvořil doklady oduševnělého prožití Kristova utrpení. Některé známky zdají se svědčit, že v jeho pašijových sledech skrývá se symbolika promyšlenější, jež dosud pro bohatství Dürerovy tvorby ušla hlubšímu obsahovému rozboru. Neváhal promítnout do zobrazení Kristova utrpení ani palčivost své doby, kterou plnokrevně prožíval, ani vlastní zápasy víry.

Dr. Pavel Režný

SEPOLCRO JAKOŽTO PROJEV VELIKONOČNÍ ZBOŽNOSTI V 17. A 18. STOLETÍ

Sotva vymizely, nebo lépe řečeno, byly z našich chrámů vymýceny středověké velikonoční plankty, už se v 17. stol. objevil nový projev velikonoční zbožnosti — sepolcro (Sepulcrum Christi) ve formě pašijového rozjímání rozvedeného v jednom nebo ve dvou dílech. Účelem jeho bylo vzbudit v naslouchajícím lidu soustrast s lidským utrpením Spasitelovým. Proto bývalo provozováno na Zelený čtvrtek nebo na Velký pátek.

Sepolcro není výtvozem specificky českým, nýbrž má své vzory ve Vídni a v Neapoli. Ve Vídni je psal velmi nadaný libretista Nic. Minato v době císaře Leopolda I., a to až do r. 1700. Potom se objevuje řidčeji hlavně proto, že je zatlačuje neapolské oratorium, které je dramaticky vzrušující a nikoli pouze kontemplativní. Obsahovou plochu svých sepolcer, v nichž jednají Panna Maria, Josef, Marie Magdalena, Nikodém, hledí oživit prvky lidovými, jako Setníkem, Longinem nebo stráží. Tento typ se udržuje ještě v době, kdy sepolcro se pomalu vyžívá, a drží se ho Stampiglione, Fozio a jiní.

Minato však v druhém typu svých sepolcer alegorisuje jednotlivé vlastnosti lidské nebo náboženské představ např. Božskou lásku, Milost, Lidstvo, Ducha, Naději, Kaňčíka. V tomto typu se už rozvíjí dramatický zápas mezi dobrem a zlem o lidskou duši.

V zachovaných typech českých sepolcer setkáváme se jak s typem čistě kontemplativním tak i s alegorickým a dramatickým. Jaroměřický děkan Dubravius napsal původní text sepolcra: *Krátké rozjímání hořkého umučení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista, které při Božím hrobu ve farním kostele jaroměřickém dne 26. března před polednem po obyčejném o umučení Páně drženém kázání představené bylo od dvojí cti hodného vysoce učeného Pána Antonína Dubravia A. A. L. L. et Phil. Magistra*

atd. r. 1728. Jednající osoby: Outrpnost, Kristus, Hříšník, Duše. — Závislost Dubraviova na vídeňském sepolcru se nedá popřít. Avšak po stránce formální vytržbené mluvy, po stránce výrazové jasnosti a zřetelnosti vyniká Dubravius nesmírně nad své současníky. Hudbu k tomuto sepolcru složil Fr. Míča, který měl mohutné vzory pro svou kompozici v Caldarovi, též Caldarovi, který r. 1723 dirigoval Fuxovu korunovační operu Costanza e fortezza a který svou neapolskou hudbou pomáhal zatlačovat přezíté vídeňské sepolcro. Kontemplativní Caldarovo sepolcro *La Passione di Gesu Christo* z r. 1730, jež svou kompozicí vyjadřující hluboký náboženský cit se už blíží oratoriu. Ale Míča se držel svého primitivismu a komponoval většinou podle šablony operních arií bez ohledu na text povětšinou vážný. Dokonce hluboká Kristova slova komponuje buffovou arií. „Míča, který vyšel z vídeňského sepolcra Caldarova a Fuxova, ocitá se na půdě úpadkového oratoria neapolského, tedy toho, jemuž vídeňské oratorium tak úspěšně čelilo, jinak řečeno Míča vídeňské sepolcro z vulgarisoval, zdůraznil jen primitivní složky a došel v důsledku toho k jakémusi, můžeme-li tak říci, zlidovění sepolcra. Toto z vulgarisované „neapolské“ sepolcro dlužno považovat za typ sepolcra, které bylo rozšířeno na našem venkově, kde byly podobné poměry. Míča k této formě nedospěl napodobením konkrétní nějaké formy „úpadkové“, nýbrž v důsledku své primitivní, prosté povahy muzikantské.“ (Vlad. Helfert, Hudba na jaroměřickém zámku, str. 221.) Míča komponoval hudbu i k jiným sepolcům s úspěchem stejně „pronikavým“, ale kritika Helfertova, byť spravedlivá, budiž doplněna upozorněním, že tento nevzdělaný venkovský muzikant byl obětí „své doby“, jak se říká, čili že propadl módní šabloně, kterou nedovedl kriticky zhod-

notit. Ostatně i dnes ještě máme na repertoárech operu, v níž hrdinka umírající zpívá árii v třicetivtečném taktu... a lidé tleskají ne protože jsou hudebně nevzdělaní, nýbrž že árie je melodická. A tak lidová nekomplikovaná prostota dovedla se vypořádat brzo i s novou barokní hudbou, protože svými základními prvky byla lidu blíže než aristokratická hudba renesanční. „Odtud si také snadno vysvětlíme, proč teprve v době barokní nastává u nás tak překotný rozvoj lidového umění.“ (J. Racek, Duch českého hudebního baroku, str. 43.)

Děkan Dubravius přeložil však z němčiny r. 1729 jiné sepolcro: *Obviněná Nevinnost t. j. K soudu vedený, souzený a poslední na smrt odsouzený světa Spasitel, jehož vyprovází Outřpnost mající lidská Duše*. Jednají: Chor andělů, Duše, Spasitel, Žalobník, Soudce. Sepolcro bylo patrně dvojdílné a dramaticky mnohdy drastickými výrazy líčí soud nad Kristem. Vložené árie zdůrazňují pra-

videlně výrok právě pronesený. Je podivuhodné, jak stručně a přitom věrně podává text citáty z Písma, jež se poslouchají jako živý dialog, řítící se prudkým spádem. Mičova hudba nedovedla potlačit ani v tomto sepolcru operní živel.

Jesuitská oratoria proti zmíněným typům byla proložena hojnými naturalistickými scénami hlavně z pašijí, jež se střídaly s věroučnými poučkami, takže pozornost diváková byla stále napjata. Tato oratoria byla sepsána většinou latinsky, protože byla provozována v kolejích.

Ať už pohlížíme na sepolcra ze stanoviska literárního či hudebního kriticky nebo shovívavě, nebyla v církevním životě ničím jiným než etapou, v níž se tehdejší doba snažila svými prostředky přiblížit věřícím mystérium Kristovy smrti a velikost jeho vykupitelské oběti, a tak je nutno posuzovat a hodnotit. Vždyť teprve v naší době zdárně vyvrcholily tyto pokusy novou liturgií Svátého týdne.

Jan Brechensbauer

VELKOMORAVSKÝ KOSTEL V MODŘÉ U VELEHRADU A ZAČÁTKY KŘESŤANSTVÍ NA MORAVĚ

Dlouho očekávaná Cibulkova kniha, jejíž zrod oznamovalo několik veřejných a úspěšných přednášek, vyšla konečně tiskem, v nádherné úpravě Prchalové a Pastýřikově, jak si to také do jisté míry sensační obsah zaslouží. Po třinácti kapitolách, z nichž II. a X. je věnována přímo kostelu v Modré a ostatní jsou svrchovaně poučnými a nutnými exkursy z oboru archeologie, církevního umění a historie (možné typy kostelů z doby předcyrilské, insulární keltské křesťanství, bavorská církev v VII. a VIII. stol. se svými iroskotskými složkami, Slované v Pannonii, pohřbívání a iroskotská misie na Moravě, poměr salcburské misie ke kostelu v Nitře, panování Mojžírova a Pribinova a situace moravského křesťanství kolem r. 850) končí kapitolou XIV. jako resumujícím přehledem a výhledem.

Není možno se ve stručné a jen informativní zprávě pouštět do detailního rozboru instruktivního, zajímavého a vyzrálého díla Cibulkova, psaného s velikou láskou a skoro vášnivým zaujetím vědce, pátrajícího po pravdě. Bylo věru třeba spojit rozsáhlé vědomosti, rozhled, dlouholetou praxi církevního historika, archeologa, historika umění s charakteristickým, řeklo by se specificky cibulkovským darem kombinačním, aby se došlo k vývodům takové přesvědčivosti a závažnosti, jak je obsahuje kniha. Sám autor doznává, že vkročil „do oblastí málo známých a málo probádaných, kde bylo třeba pracně hledat cestu po stopách zavátých“. Posloucháme-li nebo čteme-li Cibulkovy bystré úvahy, rozbor, dohady a tvrzení, k nimž přibírá s překvapující virtuositou doklady takřka z celé evropské kultury a dedukuje s přesvědčující logikou, vzpomínáme maně na moudrý důvtip Chestertonova Otce Browna. Rozdíl je ovšem v tom, že Cibulka řeší čistou vědeckou metodou záhadu odehravší se na moravské půdě a jejím okolí před jedenácti až dvanácti stoletími.

Vyskytly se hlasy, že jeho objevy snad ublíží velikosti slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje. Naopak, sám Cibulka pamatuje na blížící se jedenáctisté výročí jejich příchodu na křesťanskou již Moravu. Jeho kniha, stavší se „cyrilometodějskou prehistorií“, neubere nic nehybnoucí velikosti nesmrtelného díla soluňských bratří. Ti slovanskou liturgií a překladem knih „prohloubili kulturní život, zřízení církevní organizace dovršili samostatnost a svrchovanost tehdejšího moravského státu, písmem a literárním dílem svým založili jazykovou i slovesnou kulturu slovanskou, na níž spočívá i řeč a kultura naše.“

Všeobecně až dosud platilo přesvědčení, že křesťanství na Moravě vzniklo teprve po episodickém křtu lechů v Řezně r. 845 příchodem Cyrila a Metoděje v r. 863 nebo 864. Naprosto se — kupodivu — zapomnělo na svědectví životů Konstantinova i Metodějova, že Morava je již při jejich příchodu křesťanská. Základní změnu ná-

zorů přinesl teprve r. 1953 opakovaným výkopem kostela v Modré, objeveného již Nevěřilem r. 1911. Proti dosavadním názorům Cibulka dokazuje, že již v II. pol. VIII. stol. vzhledem ke zvláštní misijně ambulantní horlivosti iroskotských mnichů, „perigrinari pro Christo“, z jichž řad byl v Saicburku biskup Virgil a v Pasově Sidonius, došlo pravděpodobně k hlásání evangelia na Moravě. Možné je to tím spíše, že v r. 798, po vyvrácení avarského valu na západní hranici Moravy r. 791, přikazuje Karel Veliký misii mezi těmito západními Slovy, jak lze soudit i z nápadné změny v pohřební praxi kolem r. 800. Šíření křesťanství usnadnil v této době i kníže svým příkladem a vlivem také z politických důvodů. Tato tvrzení mimořádně zpevňuje nálezy a archeologický rozbor základů kostela v Modré, jehož vznik nutno klást nejpozději na zač. IX. stol. Svým pravoúhlým kněžištěm se totiž jeví jako jedinečná památka souvisící s typem starobritského kostela v Brétigni pro předkněžištní mřížku a základy čtyř pilířů v lodi. Nález tedy posunuje počátek zděné architektury na Moravě ještě dále než to dovolily kostely objevené ve Starém Městě.

Iroskotská misionářská pocházela nejspíše z kláštera v Kremmünsteru. Po nich pokračovalo v činnosti diecéšní duchovenstvo pasovské až asi do r. 850, kdy Rostislav nastoupil protifranckou politiku. Bavorské kněžstvo, nebylo-li vypověděno, opustilo Moravu samo. Tím ale nastal návrat k paganismu, neboť to by ani z politických důvodů Rostislav nepřipustil. V misii pokračovali — jak sděluje Život Metodějův — v předcyrilské době kazatelé z Vlach a Řekové. Tuto činnost Cibulka hodlá zachytit v další práci o dějinách křesťanství v době předcyrilské.

Na základě učeného, ale svým průkopnictvím radostného spisu lze dnes tedy říci, že Morava byla po dobu sedmdesáti let před Konstantinovým příchodem křesťanská zásluhou kněží, jichž církevním a liturgickým jazykem byla latina. Jak okolnosti logicky vyžadovaly, kázali v řeči lidové a jejich působením vznikla na Moravě první západoslovanská slovesná kultura církevního charakteru na latinském základě. Současně jistě vznikly hlavní modlitby Otčenáš a Věřím podle latinských předloh. Jinak nelze pochopit, že by velkolepé dílo soluňských bratří zapustilo tak rychle kořeny, kdyby přechozí misionářskou činností nebyla aspoň vrstva západoslovanských kleriků dosáhla takové průpravy, aby si zkrátka osvojila písmo slovanské při současné znalosti latiny. Tak Cibulka může svými duchaplnými, ale reálnými výzkumy podepřít dotud skoro jen intuitivní a překvapující Isačenkovu hypotézu, kterou na základě linguistických a filologických studií uplatnil akademik A. J. Sobolevskij už r. 1900, že totiž Morava byla křesťanskou asi sedm desíletí před příchodem soluňských bratří a že křesťanská terminologie na Velké Moravě musila vzniknout dílem misionářů — kazatelů i mluvou Moravanů z termi-

nologie latinsko-německé. — To jsou zhruba hlavní výsledky Cibulkova bádání, k nimž se dopracoval v souvislosti s odhalením tajemství kostelních základů v Modré. Další dedukce lze očekávat po rozboru nových objevů.

Autor vyznává — a rádi mu věříme — že podnětná látka mu připravila mnohé krásné chvíle tvořivé práce. Sám jsem toho byl vděčným svědkem, když v roce 1957 ve vlaku cestou z Plzně do Prahy s úžasným zájmem upozorňoval na shodné půdorysné znaky církevních architektur v Brétigny a v Modré. Jako málokomu se Cibulkovi dostalo cti proniknout k záhadám počátků křesťanské kultury u nás. Dokázal, že Václavova rotunda svatovítská z let 928—30 je monumentálním projevem architektury karolinské a prvním dokazatelně zděným kostelem v Čechách. V románském kostele svatojiřském

na Hradčanech odhalil ve XII. stol. obnovenou a prodlouženou architekturu otónskou z doby kolem r. 1000 a tím obohatil nejstarší dějiny našeho církevního umění. Nyní dovršil své záslužné dílo vzešlé z usilovné a koncentrované práce důkazem existence zděné církevní stavby předkarolinské epochy, svou půdorysnou dispozicí typu keltského, insulárního. V ní byla zjištěna na Moravě již na úsvitu IX. stol. existence zděného kostela a tím i začátek našeho výtvarného umění monumentálního charakteru vůbec. O tom všem pojednává na 296 stránkách Cibulkova kniha, doprovázená XXIV. tabulemi ilustrací na křídovém papíře s obsáhlým resumé v německém jazyce na 46 str. Publikaci v ceně 52 Kčs doporučujeme zvláště našemu duchovenstvu. *rtk*

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

J. M. nejdp. Antonín Titman, kapitulní vikář českobudějovický, oslaví dne 17. března 25. výročí své ordinace

85 let dožívá se dne 22. března kanovník Jindřich Strnad, Praha.

75 let dne 13. března P. Josef Nogol, farář a kons. rada, Sedliště u Frýdku.

65 let dne 18. března P. Antonín Šimák, farář, Dublovice, 19. března P. Kamil Laudin, kaplan, Kladno, 27. března P. Václav Weber, farář, Ledce u Plzně.

50 let dne 2. března P. Vladimír Studený, admin., Hostivice, 27. března prof. Jan Fiala, admin. v Praze 7

POKOJ, JEDNOTA A MÍR NA CELÉM SVĚTĚ

Patriarcha Moskevský, Alexej, řekl ve svém poselství, kterým vyjádřil římskokatolické Církvi svou účast na úmrtí Pia XII.: „Máme pevnou naději, že nástupcem zesnulého bude... pokračovat ve snahách katolických křesťanů o mír mezi národy a blaho lidstva.“

Tato naděje začíná se již uskutečňovat. Nynější Svatý Otec Jan XXIII. měl těsně po svém zvolení mírový projev, který vzbudil v nejširších kruzích značnou pozornost. Také u příležitosti tradiční vánoční promluvy, kterou pronesl papež v úterý dne 23. prosince 1958, zabýval se, jako jeho předchůdce, otázkou, která nás všechny tolik zaujímá, otázkou světového míru.

Z této vánoční promluvy Svatého Otce přinášíme našim milým čtenářům aspoň několik myšlenek:

Narození Páně, řekl Jan XXIII., je poselstvím pokoje, jednoty a míru pro všechny svět. Je nutno pracovat s napětím všech sil za nastolení pořádku, spravedlnosti a bratrství mezi všemi národy. Pokoj, jednotu a mír — tyto pojmy sdružují a stmelují lidstvo. Jediná podmínka k dosažení tohoto cíle se strany člověka je „bona voluntas — dobrá vůle“. Je to sice milost, ale tu si musí člověk zasloužit svou spoluprací s Bohem. Schází-li tato spolupráce s milostí, pak dochází k nejstrašlivějším problémům v lidských dějinách, které byly hned na počátku poskvrněny krvavou událostí: bratr byl bratrem zabit. Zákon lásky, vložený Stvořitelem do srdce člověka, byl porušen „malá voluntate - zlou vůlí“, která zavedla lidské pokolení vzápětí na cestu nespravedlnosti a nepořádku. Jednota byla zlomena, a bylo třeba zásahu samého Syna Božího, jenž svou poslušností obnovil posvátné, avšak opuštěné svazky lidské rodiny, a to za cenu vlastní své Krve.

Úkolem Kristovy Církve je pokračovat v intencích Spasitelových. Církve sice směřuje na prvním místě k cílům duchovního řádu, ale proč by se nemohla také zaměřit na úkol usmíření ras a národů, sociálního soužití, založeného na zákonech spravedlnosti a bratrství?

Ještě mám v živé paměti, pravil Svatý Otec, snahu některých zástupců Církve pravoslavné na Blízkém východě, kteří chtěli už před několika desítkami let v praktické spolupráci s některými vládami připravit mírové úmluvy mezi národy. Co nám brání obrátit se dnes na tyto své bratry s upřímným pozváním, aby se s námi zapojili do našeho úsilí? Vždyť nosí i oni na svém čele

jméno Kristovo, vždyť čtou i oni jeho svaté a požehnané Evangelium, vždyť nejsou ani oni nepřístupní popudům dobročinné, žehnající lásky bliženské. Právě nad těmito hlubokými a velebnými poukazy vznášej se mír, mír vánoční, mír Kristův, touha srdcí a národů, mír, bez něhož svět se zmítá ve smrtelných hrůzách.

Na konec svého vánočního poselství vyzval a zapřísahal Jan XXIII. všechny, kdo jeho hlas slyší na vlnách éteru, aby vstoupili do nového roku s pevným předsevzetím, že budou pracovat nejen na svém vlastním posvěcení, ale také na tom, aby tento nový rok skutečně se stal pro celý svět rokem spravedlnosti, požehnání, dobroty a míru. *Josef Němec*

ČLÁNEK ZÁPADONĚMECKÉHO BISKUPA

Západoněmecký list „Frankfurter Rundschau“ otiskl článek katolického biskupa Kampa, který upozorňuje na existenci tajného nacistického spiknutí v NSR. „Podle všeho existuje jedna nebo více podzemních organizací, které pěstují styky se starými nacisty... Do roku 1960 nebo nejpozději 1965 vyprší trestnost zločinu za nacismus. Je nutno očekávat, že mnozí, kteří dnes ještě manévrují v temnotě, odhodí masku,“ píše biskup Kampe. Poukazuje na nemohoucnost západoněmeckých soudů a na to, že v NSR neexistuje organizovaný protinacistický boj. Největší nebezpečí vidí Kampe v tom, že v NSR nacismus nebyl dosud překonán v myšlení lidí.

PODIVNÉ ROZHODNUTÍ

Roku 1941 byla v nacistickém Německu zakázána a zrušena katolická organizace „St. Raphaels-Verein“, jejíž členové se od roku 1933 obětavě ujímali za stálého nebezpečí vlastního života pronásledovaných židů a jiných „neárijců“. Ačkoli byli bezohledně stíháni gestapem a čelní funkcionáři pozavíráni a vězněni v koncentračních táborech, pracovala organizace po celém Německu neohroženě dále a podporovala, zachraňovala a pomáhala k útku za hranice desetitisícům spoluobčanů židovského původu.

V těchto dnech podali bývalí zaměstnanci St. Raphaels-Vereinu „Zemského úřadu pro odškodnění“ v Kielu návrh na rehabilitaci. Úřad však rozhodl, že zrušení spolku, k němuž došlo, jak řečeno, roku 1941, zůstává nadále v platnosti, a to na základě svědectví někdejšího člena gestapa Kurta Ribkeho, který prohlásil, že byl spolek tenkrát zrušen „pro podezření z vlastizrady“.

Generální tajemník P. Friedrich Froelich nazývá tento věru podivný nález neslýchaným zneužíváním poměrů za tzv. Třetí říše a označuje „odůvodnění“ hrubou urážkou osob, které nasazovaly život na záchranu obětí nacistického režimu. *J. N.*

NA CESTĚ K JEDNOTĚ

Pravoslavný ekumenický patriarcha Athenagoras I. v Istanbulu reagoval na vánoční poselství Jana XXIII., v kterém Svatý Otec vyzval křesťanské církve mimokatolické k sblížení a spolupráci s církví katolickou.

Patriarcha prohlásil, že je upřímně ochoten spolupracovat se „ctihodnou církví západní“. Vidí v papežově výzvě projev jasného poznání, že je nutno, aby se duchovní síly, zastoupené Kristovou církví, spojily. Současně prohlásil patriarcha, že si Jana XXIII., který žil deset let v Istanbulu jako apoštolský delegát, osobně zvláště váží a ctí.

J. N.

SETKÁNÍ S BÁSNÍKEM

Spisovatelé a básníci jsou svědomím národa. Jejich slova zaznívají od srdce k srdcím. Co krásného a velkého chtějí národu povědět, to vyznávají s plnou upřímností, pokorou a láskou. I napomenou, i varují, v beznaději sílí, na rozcestích života bývají záchranou. Z celého srdce milují jen to, co je krásné a užlechtilé, lidu svému se stávají světlelem a světlelem zůstávají.

Jedním z nejmilovanějších našich básníků a spisovatelů byl nedávno zemřelý dr. Josef Svítíl — Jan Karník. Vše mu našemu lidu byl jakoby otcem, a nám všem, starším, mladším, mladým i nejmladším bylo u něho a s ním tak dobře! Nic nevadilo, že jsme byli prostorově od Nového Města třebas i hodně vzdáleni. I přes tu vzdálenost byl stále s námi a my s ním.

Mladé lidi měl nade všechno rád a byl jim upřímným, otcovským rádcem.

A vzpomínám... To bylo na začátku roku 1943, kdy mrazivý dech nacistické okupace dusil naši svobodu a náš národní život. A tehdy, pln rozechvění, odevzdávám básníku svému nejmilovanějšímu, Janu Karníkovi, k posouzení rukopis své první sbírky básniček. Co jim asi řekne? Jak je ohodnotí? Co poradí? Bylo by lze a radno je vydat i ve zlé době národní nesvobody? A dne 8. I. 1943 mi přichází z Nového Města dopis. To píše Karník! Dychtivě dopis otevírám a čtu a čtu: „... Z pokusů mladých veršovců je těžko předpovídat jejich literární budoucnost. U Vás vidím a cítím vřelý cit, otevřené oči a smysl pro formu. To je podstatné pro básníka. Proto pokračujte. Až k dosavadnímu fondu přibude životní zkušenost, napíšete zralé věci. S publikací počkejte. Bůh žehnej Vaším snahám. Srdečně Vás zdraví dr. Svítíl.“

Takový byl Jan Karník k našemu národnímu mládí. Se svými vzácně moudrými radami a se svou pomocí mu podával současně celé své otevřené srdce.

A na to vaše drahé, zlaté srdce, básníku Jene Karníku, nezapomene náš národ nikdy.

Miloslav Kunc

OBJEV NEZNÁMÉ MĚDIRYTINY S ARCHANDĚLEM MICHAЕLEM

V 91. seznamu bernského závodu Klipstein & Kornfeld, vydaného k dražbě dne 6. XI. 1958, je uvedena jako 137. položka dosud neznámá mědirytina Svatý Michael zabíjí Lucifera, dílo francouzského zlatníka a mědirytce Jeana Duveta, narozeného kolem 1485, žijícího v Langres, zemřelého po r. 1556, podle de la Boullaye prvního francouzského mědirytce vůbec. Podle čtyř listů, na nichž zobrazil jednorožce, býval nazýván též Maître à la Licorne, Mistr s jednorožcem. Jeho hlavním dílem je proslulý sled 24 mědirytin Apokalypsy, který je důstojným protějškem dřevorezového sledu Albrechta Dürera s tímž námětem. Teprve přítomná doba oceňuje Duvetovo umění; jeho zvláštní komposice, považovaná dříve za nedostatek, je chápána jako svéráznost, některé zvláštnosti jeho kreslířského podání vysvětlovány jeho hlavním zaměstnáním zlatníka.

Dosud neznámý list rozměru 19,8×14 cm je mu připisán s jistotou téměř úplnou podle některých znaků

kresby a podle způsobu rytí. Přípis potvrzuje též papír s průsvitkou „Fleurs de Lis“, druhu, který Briquet prokazuje ve východní Francii v letech 1485 až 1550. Námět archanděla Michaela se vyskytuje v Duvetově díle ještě v listu většího rozměru, 31×22 cm, jehož pravděpodobně jediný otisk se zachoval v Dijonu. (De la Boullaye, Popham 72/A.)

Archanděl je zobrazen jako římský válečník s ozdobným pancířem a holeněmi, pod křídly mu splývá lehký plášť, kolem skrání má vavřínový věnec. Levou nohou stoupá na hruď okřídleného bojovníka, který je charakterisován změnou chodidel v ploutve; kolem pravé nohy vine se hadovitý ocas. Protiklad andělského a ďábelského výrazně vyjadřují tváře obou zápasníků. Vítěz se pravíci volně opírá o meč, levíci vztyčuje v oblouku tak, že prsty směřují k svatozáří, od které se linou paprsky; tomuto zdroji světla je obratně přizpůsobena celá světelnost výjevu. Poražený vztahuje ruce k přemožiteli, na zemi leží přelomený meč a odhozený štít. Při pravém okraji obrazu je skalisko zvláštního tvaru, podobné zkaženému křídlu s rukama, gestu Luciferovu, v pozadí stavení a stromoví.

Zvláštní komposice, velkorysá kresba a působivé pojetí jsou klady objeveného listu. Nález je značným překvapením, neboť se soudilo, že Duvetovo dílo lze považovat za plně poznané, ačkoliv jeho listy jsou vzácné a známé jen v málo otiscích.

RŽ.

HAENDEL A ORATORIUM SAMSON

Georg Friedrich Haendel, narozený r. 1685 v Halle n. Sálou, studoval hudbu i práva. V Hamburku se stal členem opery, pro niž napsal některé skladby. Pak odešel do Itálie, kde studoval u Scarlattiho a poznal i Corelliho, zdržoval se ve Florencii a v Římě. Zde ho — protestanta — podporoval hudbymilovný kardinál Ottoboni; z té doby pochází Resurrezione a Trionfo del tempo. Vrátil se do Německa a působil jako kapelník v Hannoveru, odkud odešel r. 1712 k trvalému pobytu do Londýna. Specifikem jeho skladatelské práce jsou oratoria, jichž napsal přes čtyřicet. (Samsona slyšela Praha v podání České filharmonie a Českého pěveckého sboru loni 18. dubna). Řadu těchto duchovních skladeb začal Esther a Deborah, načež rychle následovalo dalších čtyřicet, z nichž nejvýznamnější jsou Saul, Israel, Mesiáš, Juda, Josue a Jefta. Toto poslední dopsal již s oslabeným zrakem. V oratoriích přejímá sbor pravidelně hlavní úlohu a po způsobu chórů antické tragedie se stává vypravěčem, hlasem lidu, hlasem Božím, hlasatelem principů morálních a náboženských. Výjimku snad tvoří právě jen oratorium Samson, v němž sólová čísla participují v celkové koncepci na úkor sborů. Na Samsonu zaujímá velkolepá instrumentace i bohatá melodická invence. — Opery Haendlovy se nepodařilo oživit, zato oratoria byla znovu uvedena velkým hudebně organizačním podnikem v Mohuči r. 1906. Jako slepec neopustil Haendel varhany a svými koncerty oblažoval ještě tisíce posluchačů. K otřásající scéně došlo, když za jeho osobního varhanního doprovodu v Samsonu dospělo oratorium ke slovům: „Noc vůkol jen, ani slunce, ani měsíc nepotěšují můj zrak...“ Tehdy prý zaplavily tvář umělce proudy slzí...

Haendel je pohřben (z. r. 1759) ve westminsterské katedrále. Pomník představuje hrdinskou postavu naslouchající andělskému zpěvu. Postava ukazuje rukou vzhůru a tak vyjadřuje smysl skladatelových nábožensko-hudebních kreací, volajících k lidským srdcím: Sursum corda!

-rtk

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník IX - Číslo 3 - V Praze dne 1. března 1959

OBNOVENÉ NADĚJE

Bylo by neupřímné tvrdit, že se události ve světě vyvíjely v poslední době vždy směrem, z kterého bychom mohli mít vždy radost. Ohromná část lidstva očekávala od nich zabezpečení míru a odstranění hrozby atomové a raketové války. Avšak obchodníci se smrtí, všichni ti různí Morganové, Pferdmengesové a Adenauerové, se snažili, aby mír, uklidnění světového napětí neohrozily snad jejich nesmírné zisky. A tak se také stalo, že každý mírotvorný podnět Sovětského svazu a jiných mírumilovných zemí se pokaždé shledal buďto s odmítnutím nebo alespoň s vytáčkami a odklady. Tak tomu bylo s návrhem na řešení berlínské otázky, tak tomu bylo s širokým, neobyčejně svědomitě propracovaným návrhem na mírovou smlouvu s Německem a na jeho sjednocení. Podobný osud zažila i nová varianta Rapackého plánu na zřízení bezatomového plánu ve střední Evropě. Vždycky to byl ovšem dohodnutý a promyšlený proces: napřed si pospíšili státníci Německé spolkové republiky návrh odmítnout a po nich potom prohlašovali američtí nebo britští spojenci západoněmeckého revanšismu, že oni nemohou přinutit svého spojence řešit německou otázku proti jeho vůli.

Přitom nelze popírat, že mnoho hlasů na Západě se nechalo slyšet v tom smyslu, že nelze stále a zatvrzele zamítat nové a nové sovětské návrhy a neučinít současně žádný pozitivní návrh vlastní. Takový hlas bylo slyšet i v samotném západním Berlínu. Byl to hlas samotného starosty Brandta, jinak muže, který celkem činil kancléři Adenauerovi pomyšlení. Ale i tento muž pochopil, že po návštěvě náměstka předsedy vlády SSSR A. Mikojana v USA nelze stereotypně a trpně setrvávat na daném místě a nechat trvale sovětskou iniciativu se uplatňovat při řešení jakékoliv významné věci ve světě. A tak pan starosta západního Berlína jistě k malé radosti svého kancléře zdůraznil, že „svobodné volby“ nejsou jediným možným procesem k zahájení sjednocení Německa. Řekl doslova: „Nepovažuji za absolutně nezbytné, aby prvním krokem byly svobodné volby, které však musí být dány na pořad v tu či onu dobu.“

Byla to návštěva sovětského představitele A. Mikojana v USA, která byla neobyčejně oživujícím podnětem pro obnovení jednání mezi západním a východním světem. Není náhodou, že sovětský státník vždy otevřeně, ale s taktem poukazující na jádro daného problému, vždy úsměvný a vtipný, se všude v USA těšil sympatiím veřejnosti. Není náhodou, že také značně široký ohlas mělo jeho vystoupení i v některých podnikatelských kruzích, které by raději místo studené války viděly oživení zahraničního obchodu se socialistickými státy.

Lidé v USA dali Mikojanovi za pravdu, řekl-li tato slova: „Státy musejí spolu zacházet jako rovný s rovným. A to platí zejména o dvou tak velkých státech, jako jsou SSSR a USA. Politika diktátu je vždy odsouzena k neúspěchu. Je třeba mít v patrnosti nejen své vlastní zájmy, ale i zájmy jiných zemí... Chceme žít v míru spolu s jinými zeměmi, které mají jiné sociální systémy. Mírové soužití není možné, nebudou-li dodržovány mezi národní dohody. Proto pečlivě plníme všechny dohody, které jsme podepsali. Chceme doufat, že naši partneři budou činit totéž.“

Tato slova a mnohá jiná, jim podobná, naplněná duchem lidskosti a lásky k míru, bylo slyšet také na sněmování všeho sovětského lidu v Moskvě. V Moskvě znovu byl nastíněn program obnovy důvěry ve světě. Za tímto programem pokoje, mírumilovné práce a všelidského bratrství stojí nesmírné síly sovětského lidu, bratrského spojení Čechů a Slováků. Program, který z moskevského jednání vzešel, je velkorysý a smělý.

Co k němu můžeme říci my? Asi toto: je lépe připravovat díla života, je lépe stavět, pokojně pracovat, nežli dávat svou energii do služeb zbrojení a válečné manie. Křesťan se musí otrást hrůzou, pomyslí-li co energie, finančních prostředků, co práce a úsilí je dáváno ve světě západní civilizace, ať už v USA nebo NSR, do zbrojení. Bylo by těžké vypočítat, co darů lásky by bylo možné pořídit za náklady, vynaložené na jedinou atomovou bombu. Jak se takovéto skutečnosti přímo přičítá všemu dobrému, uloženému v lidské duši. Nebylo by lépe,

kdyby také západní svět vynaložil své ohromné finanční a hospodářské prostředky k tomu, aby byly postaveny nové obytné domy, aby byly budovány nemocnice, domovy pro staré lidi, mateřské školky a jesle pro děti? Nebylo by možné setřít mnohou slzu z očí chudáka, kdyby bylo raději budováno také na Západě mírové hospodářství, jako se tak děje v SSSR nebo u nás?

Když mluvil sovětský státník Mikojan v USA o vývoji v NSR, často poukazoval na to, že státníci NSR se ničemu nenaučili z hrůz, kterými prošel život již dvou generací. Nenaučili se bohužel nic ze dvou porážek, které postihly německý lid. Lidé, kteří dnes v srdci Evropy neuvažují o ničem jiném, nežli o tom, jak v nejkratší době zmilitarisovat celý veřejný život, jsou odpovědní za své počínání celému světu. Je až nepochopitelné, že atomovou válku připravují lidé, kterým je jasné, že tak hustě zalidněné území, jakým je průmyslově rozvinuté západní Německo, by atomovou válku nepřežilo jako celek. Toto území by bylo na celé generace vyřazeno z normálního života. Je skutečností, že na toto strašlivé nebezpečí pro německý lid poukázal dnes tak často citovaný sovětský státník Mikojan, když ministru západoněmecké vlády Straussovi, smutně proslulému svými válečnickými projevy, připomněl, že rozpoutání atomové války Německem by znamenalo, že útočník by plně pocítil odvetný úder, který sám vyvolal.

Válečná posedlost západoněmeckých generálů, nedávno ještě ochotných služebníků hitlerovských hromadných zločinů, je často západními státníky zastírána nebo umenšována. Např. prezident USA Eisenhower prohlásil před nějakou dobou na tiskové konferenci k sovětským návrhům mírové smlouvy, že by bylo pošetilé chtít učinit tak silný a mocný národ, jako jsou Němci, zcela bezbranným. Prý militarizaci západního Německa nelze srovnávat se zbrojními snahami Hitlera. Jenomže ono to není tak. Za prvé mírová smlouva s Německem by neudělala německý národ bezbranným. My však vidíme německou skutečnost takovou, jakou opravdu je. Německý imperialismus obnovil opět své staré dobyvačné plány. Moc bankéřských a zbrojařských monopolů je v NSR větší než kdykoliv předtím. Sedmáct monopolistických skupin ovládá 80 % veškerého západoněmeckého kapitálu. Výstavba bundeswehru sice neskončila, ale již dnes je patrné, že jeho generálové sledují stejné cíle jako za Hitlera. To naznačuje zásadní neochota jednat s NDR, to naznačují územní požadavky vůči naší vlasti a Polsku. Není náhodou, že tak čelný britský list jako je Times bezúspěšně vybízel oprávněné mluvčí NSR, aby prohlásili, že nemají územních požadavků vůči sousedům. Bylo to mlčení velmi výmluvné.

Ale přesto je pravda, že právě dnes je jednání možné, protože mezinárodní ovzduší je jiné nežli bylo před takovým páletem. Kde svědomitě sleduje tisk západní Evropy nebo v menší míře dokonce i USA, vidí jasně počátky změny. Lidé na Západě přemýšlí o tom, kam by to vedlo, kdyby všechny návrhy SSSR, Polska nebo jiných mírumilovných zemí byly šmahem a bez uvážení Západem zamítány, aniž by byly nahrazeny něčím pozitivním. Tento tón se ozývá také v projevu západoberlínského starosty Brandta, když řekl zástupci americké televizní společnosti: „Nelíbí se mi, že naše orientace je vždy určována ruskými náty. Podle mého názoru nemůžeme od jednání očekávat příliš mnoho. Zároveň se však domnívám, že by nebylo správné pokládat na počátku jednání všechno za neproveditelné. Soudím, že musíme zahájit jednání s pevným odhodláním dosáhnout určitého úspěchu. Dosud nevidím, že by Západ dal realistickou a fundovanou odpověď na to, proč je Rapackého plán neuskutečnitelný.“

Projevuje-li takové mínění politik, který se netají svým nepřítelstevským poměrem k SSSR, je jisté, že u velké většiny odpovědných lidí, lidí dobré vůle a kritického rozumu, se projevuje ještě výrazněji názor, že příznivého ovzduší začátku tohoto roku je nutné využít k likvidaci studené války. My všichni, kteří se zamýšlíme nad smyslem nedávných událostí, vidíme, že brány k jednání se znovu začínají otevírat. Obnovují se tak naděje celého lidstva: naděje v jeho mírovou, důstojnou budoucnost...

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Dr. Heyda František**, administrátor, Nejdek, ustanoven dekretem čj. 9516/58 od 15. 12. 1958 excurrento administrátorem v Přebuzi, okres Kraslice.
- Mejdrech Karel**, býv. admin. v Teplé, ustanoven dekretem čj. 9507/58 od 1. 12. 1958 administrátorem v Počaplech u Terezína, okres Litoměřice.
- Merth Karel**, administrátor, Kondrac, ustanoven dekretem čj. 10172/58 od 1. 1. 1959 kaplanem u Nejsv. Srdce Páně v Praze XII.
- Strnad Jindřich**, O. Cruc., kaplan u sv. Petra v Praze II, ustanoven dekretem čj. 129/59 od 1. 2. 1959 administrátorem u sv. Petra v Praze II.
- Mejdrech Karel**, zrušeno ustanovení administrátorem v Počaplech u Terezína.

Úmrtí:

- Dr. Vlasák Josef**, generál a velmistr ryt. řádu Křižovníků s červ. hv. a admin. fary u sv. Petra v Praze II, zemřel 17. 12. 1958 ve věku 91 let (čj. 10117/58).
- Rajml František**, farář ve Vitčích, zemřel 16. 1. 1959 ve věku skoro 80 let (čj. 211/59).

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

- Sečkař František**, provisor Bilá Lhota, ustanoven dekretem čis. 6062/58 ze dne 24. 11. 1958, s účinností od 1. 12. 1958, administrátorem v Náměšti n. H. a excurrento administrátorem v Drahanovicích.
- Sála Josef**, provisor Jindřichov, ustanoven dekretem čis. 6149/58 ze dne 29. 11. 1958, s účinností od 1. 12. 1958, administrátorem v Březové a excurrento provisorem ve Vrchách.
- Bureš František**, administrátor v Březové a excurrento adm. Vrchy, ustanoven dekretem čis. 6148/58 ze dne 29. 11. 1958, s účinností od 1. 12. 1958, provisorem v Jindřichově.
- Kulavík Květoslav**, administrátor, Vysoké Žibřidovice, ustanoven dekretem čis. 6154/58 ze dne 29. 11. 1958, s účinností od 1. 12. 1958, provisorem v Branné a excurrento provisorem v Ostružné.
- Jedlička Antonín**, t. č. m. sl., posledně koop. ve Velké Polomi, ustanoven dekretem čis. 6151/58 ze dne 29. 11. 1958, s účinností od 1. 12. 1958, provisorem v Oskavě a excurrento administrátorem v Bedřichově.
- Steiger Bohumil**, administrátor ve Vojtíškově, excurrento provisor v Podlesí, ustanoven dekretem čis. 6153/58 ze dne 29. 11. 1958, s účinností od 1. 12. 1958, administrátorem ve Vysokých Žibřidovicích a excurrento administrátorem ve Vojtíškově.
- Fiala František**, provisor, Velká Morava a excurrento provisor Malá Morava, ustanoven dekretem čis. 6152/58 ze dne 29. 11. 1958, s účinností od 1. 12. 1958, excurrento provisorem v Podlesí.
- Neubauer Ferdinand**, provisor, Oskava, a excurrento administrátor v Bedřichově, ustanoven dekretem čis. 6150/58 ze dne 29. 11. 1958, s účinností od 1. 12. 1958, provisorem v Bílé Lhotě.
- Dýmal Leopold**, posledně administ., Osek, t. č. m. sl. v Přerově, ustanoven dekretem čis. 6280/58 ze dne 9. 12. 1958, s účinností od 15. 12. 1958, kooperátorem v Šumperku.
- Švéda Josef**, kooperátor v Konici, t. č. přechodně přidělený do Šumperka, ustanoven dekretem čis. 6453/58 ze dne 19. 12. 1958, s účinností od 15. 12. 1958, kooperátorem v Moravské Třebové a excurrento administrátorem v Boršově.
- Pělucha Otakar**, kooperátor na Velehradě, ustanoven dekretem čis. 123/59 z 8. 1. 1959, s účinností od 15. 1. 1959, kooperátorem v Nivnici.
- Šigut František**, kooperátor v Komárově, a excurrento administrátor v Raduni, ustanoven dekretem č. 124/59 z 8. 1. 1959, s účinností od 15. ledna 1959, administrátorem v Komárově a excurrento administrátorem v Raduni.
- Pensionování:**
- Coufal Florián**, farář v Náměšti n. H., pensionován výměrem čis. 5351/58 ze dne 24. 11. 1958, s účinností od 1. 12. 1958.
- Čermák František**, farář, Penčice, výměrem čis. 6598/58 z 8. 1. 1959 pensionován s účinností od 1. 2. 1959.

Úmrtí:

- Ambros Josef**, farář v. v., bytem Drysice, zemřel dne 23. 11. 1958, pochován dne 27. 11. 1958 ve Vnorovech.
- Bogar Martin**, farář v. v., bytem v Moravci, Charitní domov, zemřel dne 24. 11. 1958, pochován dne 27. 11. 1958 v Blatnici, p. sv. Ant.
- Novák František**, t. č. duch. správce ústavu ČKCH v Nezamyslicích, zemřel dne 4. 12. 1958, pochován dne 8. prosince 1958 v Přerově.
- Hrnčířík Jan**, farář, Komárov, zemřel dne 16. 12. 1958, pochován dne 19. prosince 1958 v Komárově.
- Bednařík Vladimír**, farář v. v., Žešov, zemřel dne 4. 1. 1959 v Žešově, pochován dne 7. 1. 1959 ve Val. Meziříčí.
- Staara Rudolf**, farář v. v., Rychnov u Mor. Třebové, zemřel dne 7. 1. 1959, pochován dne 10. 1. 1959 v Brně.
- Škrabal Alois**, arc. rada a kat. v. v. v Přerově, zemřel dne 20. ledna 1959, pochován dne 26. 1. 1959 v Přerově.

DIECÉSE KRÁLOVÉHRADECKÁ

Vyznamenání:

- Expositorium canonice cum iure synodali:
- Hartman Václav**, kaplan v Náchodě. N. E. 122 z 18. 1. 1959.

Jmenování:

- Ulvr Josef**, farář ve Vysokém Veselí, biskupským vikářem vikariátu Nový Bydžov. N. E. 2659/58 z 1. 1. 1959.
- Zemaneč Václav**, interkalární administrátor v Heřmaní, II. sekretářem vikariátu Chotěboř. N. E. 203 z 1. 2. 1959.

Ustanovení:

- Nývlt Václav**, interkalární administrátor v Lovčicích, excurrento administrátor v Žiželicích. N. E. 3631 z 1. 12. 1958.
- Schovanec Josef**, interkalární administrátor v Poděbradech, excurrento administrátorem v Libici n. C. N. E. 2666 z 15. 12. 1958.
- Dřínovský Josef**, interkalární administrátor v Libici n. C., interkalárním administrátorem v Kácově n. S. N. E. 2665 z 15. 12. 1958.
- Seidl Rudolf**, kaplan v Ústí n. Orli., excurrento administrátorem v Knapovci. N. E. 2678 z 15. 12. 1958.
- Seidl Rudolf**, kaplan v Ústí n. Orli., excurrento administrátorem v Ostrově. N. E. 2679 z 15. 12. 1958.
- Křivský Václav**, interkalární administrátor ve Vrbatově Kostelci, excurrento administrátorem v Rané. N. E. 2676 z 15. 12. 1958.
- Hošík Karel**, interkalární administrátor v Dolní Dobrouči, excurrento administrátorem v Horní Dobrouči. N. E. 2677 z 15. 12. 1958.
- Pacík Miroslav**, interkalární administrátor v Dobrušce, excurrento administrátorem v Bystrém v Orli. h. N. E. 2759/58 z 1. 1. 1959.
- Žák Josef**, kaplan v Chlumci n. Cidl., interkalárním administrátorem tamtéž. N. E. 2760/58 z 1. 1. 1959.
- Broj Eduard, dr.**, interkalární administrátor v Chotěboři, excurrento administrátorem v Čachotíně. N. E. 2798/58 z 1. 1. 1959.
- Kubelka Josef**, interkalární administrátor, Svatý Kříž, interkalárním administrátorem v Humpolci. N. E. 138 z 16. 1. 1959.
- Kubelka Josef**, interkalární administrátor v Humpolci, excurrento administrátorem v Jiřicích. N. E. 139 z 16. 1. 1959.
- Pípal Josef**, interkalární administrátor v Přibyslavi, interkalárním administrátorem ve Štokách. N. E. 140 z 16. 1. 1959.
- Pípal Josef**, interkalární administrátor ve Štokách, excurrento administrátorem ve Sv. Kříži. N. E. 141 z 16. 1. 1959.
- Král František**, interkalární administrátor v Dušejově, interkalárním administrátorem v Přibyslavi. N. E. 142 z 16. 1. 1959.
- Černý Bohumil**, interkalární administrátor v Kostelci u Jihlavy, excurrento administrátorem v Dušejově. N. E. 143 z 16. 1. 1959.
- Šmejkal Josef**, interkalární administrátor v Řepníkách, excurrento administrátorem v Luži. N. E. 201 z 15. 1. 1959.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK IX

ČÍSLO 4

Josef Beněš: Království mé není z tohoto světa

ThDr Josef Kubalík: Náboženství Číny

ThDr Jaroslav Kouřil: Cíl a stavba kázání

*ThDr Antonín Salajka: Zřízení moskevského patriarchátu,
jeho zrušení a obnova*

*ThDr Václav Bartůněk: Kancléř a arcibiskup pražský
Jan z Jenštejna*

ThDr Jaroslav Michal: Zpovědník a kajník

Dr Hubert Havránek: Klíč k symbolice chrámové výstavby

P. Karel Sahan: Tabernaculum

M. Š. Černý: Kvas štěstí a pokoje

P. Václav Zima: Jitřní člověk

Dr. Pavel Režný: Mystika v obrazech El Greca

P. Jan Vážanský: Pan farář Böhm

4

1959

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

JOSEF BENEŠ: Regnum meum non est de hoc mundo (J. 18, 36).

Partium studia ac factiones evolutae potissimum maximeque hoc tempore in Italia demonstrant et nobis sacerdotibus nostra in Re publica, quam recta fuerit illa via, quam conatus et industria nostri cleri catholici pacis tranquillitatis iustae expetit nam dotum mere humanarum atque profanarum difficultates expedit praeteritorum.

ThDr. JOSEF KUBALÍK: De viis religionum in China.

Omnes et varii cursus religionum in Chinae territorio sat longinquo tempore procedente coaluerunt in unicam formam promiscuam. Haec res apparet imprimis in religione et ratione rerum divarum multitudinis populi plebisque. Ulla in China nec cernitur dissensio et controversia vetustissimae religionis, Confutianismi, Thaoismi, Buddhismi.

ThDr. JAROSLAV KOUŘIL: Propositum, finis, structura orationis sacrae.

Propositum et finis sacerdotis, contionatoris est verbum divinum elloquendum. Fideles edoceantur in rebus fidei et morum et secundum normam earum vivant! Omnisque modus orationis sacrae laudandus est si in conspectu sacerdotis stat hoc propositum. At simul pro tempore graviter et valde opus est oratione sacra catechesis.

ThDr. ANTONÍN SALAJKA: Patriarchatus mosquensis fundatio, eius abolitio atque renovatio.

Idea de-Mosqua-tertia Roma-exigebat, ut ecclesia russica suum independentem patriarcham obtineret. Quod etiam factum est regnante patriarcha constantinopolitano Jeremia II. et a. 1589 metropolita Job ad dignitatem patriarchae mosquensis evectus est magna ex parte ope laboris diplomatisi Borisii Gedunov. Patriarchatus mosquensis autem a. 1700 post mortem patriarchae Hadriani a Petro Magno (1682—1725) abolitus est et s. d. „Sancta Synodus“ erigebatur. Demum bello totius orbis terrarum (1914—1918) finiente anno 1917 in concilio plenario Mosquae celebrato patriarchatus russicus restitutus est atque metropolita Tichon ad patriarcham mosquensem electus. Post mortem eius patriarcha Sergius sequebatur, ab a. 1945 ecclesiae russicae orthodoxae patriarcha Alexius praeest. Anno 1948 Mosquae 500 anniversarium autocephaliae russicae ecclesiae, anno denique 1957—1958 ibidem 40. anniversarium patriarchatus restitutionis celebrabantur.

ThDr. JAROSLAV MICHAL: Confessarius et poenitens.

Tractatus canonicus de Poenitentia ad norm. CIC. Confessarius et poenitens. Quando absolutio concedenda, deneganda vel differenda. De satisfactione sacramenti. De sigillo sacramenti. Confessionis ius et officium.

Dr. HUBERT HAVRÁNEK: Clavis ad imaginem signumque aedificandae aedis sacrae.

Momentum et pretium templi et aedis Christianorum triplex ad nos adit-scilicet momentum externum, spirituale, caeleste. Inter has relationes convenit et expositio singularum partium aedis sacrae interiori, exteriori in genere. Nunc autem ecclesia exstruenda cogitationes immo cor fidelium ad unicam, principalem rem, ad altare maius diriguntur. Tamen optima et perfecta species, exemplar aedis Christianorum aedificandae nec ad normam priscarum Ecclesiae traditionum polluitur nec depravatur.

KULTURNÍ KALENDÁŘ

12. 4. 1944

Bohoslovecký spisovatel, český orientalista a cestovatel světového jména *ThDr. Alois Musil* zemřel v Otrybech u Českého Sternberka, okres Kutná Hora.

Musil narodil se 30. 6. 1868 v Rychtářově u Vyškova, po vysvěcení (r. 1891) a doktorátu theologie (Olomouc, r. 1895) stal se suplentem (r. 1900) a později (r. 1902) profesorem starozákonních a východních jazyků na theologické fakultě v Olomouci; r. 1909 byl jmenován profesorem pomocných biblických věd a arabštiny na theologické fakultě ve Vídni.

Po prvé světové válce byl (r. 1919) ustanoven profesorem pomocných věd, východní a novější arabštiny na filosofické fakultě Karlovy university v Praze.

Životní dílo, soubor šesti knih a tří map, vyšlo v letech 1926—1928 pod patronací České akademie. Musil budil u nás i publicistický zájem o Orient a měl veliké zásluhy o zřízení Čs. orientálního ústavu v Praze (r. 1920). Ke všem jeho cestám a důležitým výzkumům dala podnět bible, jejíž významné části Starého zákona lidově vysvětlil v knížkách „Od stvoření světa do potopy“ (r. 1905) a „Po stopách událostí Starého zákona“

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Království mé není z tohoto světa

Josef Beneš

Dějiny nás dostatečně poučují o tom, že kdykoliv Církev přímým nebo nepřímým způsobem přestupovala Kristovo prohlášení, že jeho „Království není z tohoto světa“, dříve nebo později pocítila škodu na hodnotách daleko vyšších, než jsou pozemské hodnoty.

V současné době jsme svědky opětového zasahování vatikánských politiků do politického života Itálie.

Při posuzování dnešní politické situace a jejího vývoje v Itálii je třeba vidět, že chaotické poměry během krize Fanfaniho vlády, její pád a konečně i nástup Segniho vlády k moci vyplynuly přímo ze zhoršení všeobecné situace v zemi a ze závažných vnitřních rozporů v katolickém hnutí a v Křesťanskodemokratické straně, která je jeho politickým výrazem. V této souvislosti je dobré si připomenout, co vlastně vedlo k Fanfaniho porážce. De Gasperi zanechal po své smrti katolickému hnutí ještě značné, ale už poměrně nejisté dědictví. Po vítězství Fanfaniho vedoucí skupiny na křesťanskodemokratickém sjezdu v Neapoli vytkl si Fanfani za cíl, že z Křesťanskodemokratické strany vytvoří nejenom volební nástroj a koalici „honorace“, podporované kněžími, ale pevné politické ústředí, řízené autoritativním způsobem, schopné manévrovat celou sítí sdružení, orgánů a organizací, jimiž chtěl rozšířit a upevnit tradiční masovou základnu katolického hnutí.

Na sjezdu zvítězila fanfaniiovská skupina proto, že pozvedla prapor „sociálnosti“. Skutečnost však byla zcela jiná. Hned po nástupu k moci došlo ke spojenectví s nejsilnějšími a nejdynamičtějšími kapitalistickými skupinami. Vždyť právě pod Fanfaniho vedením projevila Křesťanskodemokratická strana souhlas s tzv. Evropským společným trhem, vzdala se obrany drobného vlastnictví a otevřeně požadovala expansi velkých kapitalistických podniků v průmyslu a v zemědělství. Proto musela Fanfaniho vláda čelit od počátku až do konce své existence tvrdošíjnému odporu a neustálým bojům širokých mas pracujících v průmyslu a v zemědělství, které hospodářská orientace zbavovala práce, protože vháněla celé italské hospodářství do hluboké krize.

V souvislosti s italskou vládní krizí, vzniklou pádem Fanfaniho vlády, uveřejnil významný italský týdeník „Vie Nuove“ stručný přehled jednotlivých skupin v italské Křesťanskodemokratické straně. Pro nás, katolické kněze, je přehled zajímavý zejména tím, že z něho jasně vystupuje přímý vliv příslušníků vatikánské hierarchie na jednotlivé skupiny. Tak třeba skupinu „Základna“, jejímž jedním z vůdců je poslanec Graneli, velmi aktivně podporoval známý kardinál Montini. Jiná skupina, nescoucí jméno „Demokratická iniciativa“, se těší vlivné podpoře Msgre Dell'Acquy z vatikánského státního sekretariátu. Andreottiho skupinu „Jaro“, která je dnes nejlépe organizovaným opozičním proudem, podporuje ve Vatikánu kardinál Tardini a tato skupina má také nejlepší styky s řádem Tovaryšstva Ježíšova. Zvláštních sympatií kardinálů Lercara a Siriho se dostává skupině neblaze proslulého Scelby. Tito dva kardinálové velmi úsilovně podporovali Scelbovo úsilí znovu oživit starou vládu čtyř stran a její ostrou protikomunistickou politiku.

Ani krize Křesťanskodemokratické strany ani nynější konflikty mezi jednotlivými jejími frakcemi nepřišly jen tak samy od sebe. Vznikly proto, že odpor a protiútok pracujících mas způsobily krizi a zvrátily v parlamentě i mezi lidem celý fanfaniiovský plán „režimu“. Proto se dá směle nazvat pád Fanfaniho vítězstvím italského lidu. Fanfani padl a jeho místo zaujal křesťanskodemokratický politik Antonio Segni. Ten se zatím snaží ze všech sil dokazovat, že chce učinit středem své pozornosti problém investic a hovoří o podporování soukromé iniciativy. Avšak členství Itálie v tzv. Evropském společném trhu potlačuje jakoukoli soukromou iniciativu drobného a středního výrobce a činí z investic vnitřní záležitost velkých monopolistických skupin, které ji řeší pro sebe a výlučně ve svém zájmu. A tato linie je rovněž příznivě posuzována i samým Vatikánem.

Podívejme se však blíže na první veřejný akt Segniho vlády. Byly jím srážky italské policie

s pracujícími v Civitavecchia. Segniho vláda vyslala policejní síly Italské republiky, která má být demokratickou republikou založenou na práci, proti pracujícím. Tímto činem se chtěl Segni zalíbit liberálům, monarchistům, neofašistům a svazu průmyslníků, na jejichž přímé podpoře závisí osud jeho vlády. Ukázalo se to konečně v plné míře při odhlasování důvěry Segniho vládě v parlamentě, když získal důvěru počtem 333 kladných hlasů křesťanských demokratů, liberálů, monarchistů a neofašistů proti 248 hlasům komunistů, socialistů, sociálních demokratů a republikánů. Přední italský list „Il Paese“ k tomu poznamenává, že poprvé za třináct let je parlament jasně rozdělen na pravici a levici. Jiný list, „Avanti“, ostře kritizuje projev předsedy parlamentní skupiny, křesťanskodemokratické strany poslance Guiho: „Pro Guiho demokracii chápanou jako výlučné dědictví jedné třídy, jako loviště jedné vládnoucí skupiny, jako moc a zneužívání této moci, mohou být dobré i fašistické hlasy. Jestliže se s ohledem na řešení krize zvolí cesta, kterou vytýčil Guiho jen antikomunismus a spojenectví s pravicí — nezbyvá jiná cesta než stále drastičtější formy konservatismu a sociálního reakcionářství. Nelze však mluvit o demokracii v téže době, kdy se přijímá podpora těch, na nichž byla tato demokracie krví vybojována.“

Novou Segniho vládu čekají ovšem ještě velké problémy. Jedno je však již dnes jasné, ať již se budou události v Itálii vyvíjet jakkoli. Itálie nepotřebovala de Gasperiho, ani Fanfaniho a ani Segniho se vši podporou vysokého kněžstva. Itálie a její lid potřebují pevné semknutí všech kladných sil, které by dokázaly nastolit skutečně demokratickou vládu v zemi. Jen pevná jednota komunistů, socialistů, republikánů, sociálních demokratů a pokrokových katolických kruhů, které nesouhlasí s reakční Segniho politikou, může vyvést italský lid z nesnází, útlatu a hospodářských těžkostí. Bude to těžký boj, neboť pokrokové síly v Itálii mají proti sobě lidi dnes ještě mocné. Sám kardinál Ottaviani, jeden z nejvýznamnějších představitelů Vatikánu, důrazně varoval italské pokrokové katolíky, aby se neodvážili spolupracovat se socialisty a použil této příležitosti k tomu, aby je opět varoval před socialistickými idejemi. Přesto nebude trvat dlouho a přijde doba, kdy si všichni pracující Itálie podají ruce, kdy i v Itálii nastane doba plodné spolupráce všech lidí dobré vůle, kdy již nebude těch, kteří sice na rtech nesli křesťanské ideje, v srdcích však zradu vlastního lidu.

Poslední události v Itálii jsou jasným poučením pro nás, jak někteří vatikánští politici kompromitují církev svými politickými zásahy, které mají za každou cenu udržet světskou vládu církve. I za cenu spojení s neofašisty! Spasitel jasně prohlásil, že jeho „království není z tohoto světa“. Církvi nepatří světská vláda, ale vedení věřících duší pokojným životem pozemským k šťastné budoucnosti a k věčné spáse.

NÁBOŽENSTVÍ ČÍNY

Úspěchy Číny v oblasti hospodářské, technické a kulturní v posledních letech jsou obdivuhodné. A poněvadž se 600milionovým národem čínským nás pojí přátelské styky, proto je pro nás též zajímavý náboženský vývoj tohoto největšího národa světa.

Je oprávněné mluvit o náboženství Číny, neboť všechna proudění náboženská na půdě Číny během doby splynula v jeden synkretistický útvar, což se jeví zvláště v náboženství lidovém. V Číně není nějakého antagonismu mezi nejstarším náboženstvím z doby feudální, konfucianismem, taoismem nebo importovaným buddhismem. Při slavnostních příležitostech nebo při pohřbech vynikajících lidí lze spatřit vedle sebe v průvodu buddhistické bonzy a lámy, taoistické duchovní i konfuciánské literáty, jenom vnější roucha je od sebe odlišují. Dnes čínský buddhismus a taoismus neznají rozporů. Pokud jde o konfucianismus, nikdy nebyl nějakým novým nebo vlastním náboženstvím, neboť Konfucius nebyl nějakým náboženským zakladatelem, nýbrž spíše etikem a politikem. V širokých vrstvách lidu se těšil oblibě hlavně buddhismus a přizpůsobený taoismus, neboť vyhovoval náboženským jeho potřebám a duchovní uvedených útvarů se dovedli tužbám lidu plně přizpůsobit. Proto se pokusíme si podat náboženský vývoj na půdě Číny a vystihnouti podstatné rysy jeho v hlavních liniích.

1. Náboženství staré Číny

Každý Číňan je oprávněně hrdý na klasické knihy čínského starověku, jež jsou zvány king. Mezi posvátné knihy staré Číny patří:

1. **I-king**, kniha Proměn, spis o věštění a diagramech císaře Fohi-ho a jeho nástupců.

2. **Su-king**, kniha dějinných listin, jež obsahuje zlomky dějin z prvních tří dynastií čínských.

3. **Si-king**, kniha zpěvů, sbírka to prostonárodní poezie z doby dynastie Ceu.

4. **Li-king**, kniha obřadní.

5. **Čun-thsiu**, kronika o událostech v knížectví Lu, sepsaná Konfuciem.

Čínské posvátné knihy jsou nám přístupny v latinském překladu Angela Zottoliho ve sbírce: *Cursus literaturae Sinicae missionariis accomodatus*, do angličtiny byly přeloženy LÉggem, do francouzštiny Pauthierem, do němčiny Forkessem aj.

V uvedených nejstarších dokumentech z doby předkřesťanské jsou zmínky o víře ve velké množství božstev a duchů, jimiž je oživeno nebe, země i celá příroda. V úřední bohoslužbě v popředí stojí bůh nebe, zvaný Čang-ti a bůh země, zvaný Hou-t'u a císařští předkové. Bůh nebe je pánem všech bohů, duchů i lidí, jeho nebeský palác je v souhvězdí Velkého Medvěda a přístup tam je hlídán Siriem, nebeským vlkem. Šang-ti je vládce moudrý, který miluje svůj lid a vyžaduje si ctnostný život. Nebe předpisuje lidem pět povinností: 1. vzájemný, láskyplný vztah mezi otcem a synem, 2. spravedlnost mezi vladařem a poddanými, 3. správný poměr mezi mužem a ženou, 4. úctu mladých ke starým, 5. věrnost mezi přáteli. Nikdo nemůže se vymaniti z poslušnosti k nejvyššímu Pánu života i smrti, který přestoupení uvedených příkázání spravedlivě trestá. V mravním jednání je člověk plně podřízen Nebi. V lidových příslovích je zdůrazňováno, že Šang-ti stvořil lidi, že je vševědoucí, že odměňuje i trestá. Když se náš misionář P. Zeman v době utrpení a svízelných válečných, tázal

Čiňana, které duchy uctívá, odpověď zněla: „Dneska jediné T'ien-lao-eyha (Boha nebe), neboť v této těžké době se s malými duchy daleko nedojde.“ Když vzdělaný Čiňan se ptal misionáře, zda křesťanské náboženství podstatu nejvyšší bytosti může vysvětliti a slyšel zápornou odpověď, pak projevils radost a prohlásil, že právě náboženství nemůže plně pochopiti podstatu nejvyšší bytosti božské a proto křesťanství je mu velmi blízké. Konvertitka čínská prohlašuje upřímně: „Jako pohanka jsem uctívala jediné T'ien-lao-eyha“ (Boha nebe), a jako křesťanka tím spíše miluji jediné T'ien-chu (Pána nebe, což je výraz pro Boha v katolickém čínském katechismu). Nejstarším náboženstvím čínským byla víra v jednoho Boha, kterého nazývali **Sang-ti** čili Svrchovaný Pán, nebo prostě **T'ien**, tedy byl uznáván osobní Bůh, nejvyšší bytost nade vším. Pojmy Vladař a Nebe jsou synonyma.

Teprve později vedle Boha nebe jsou uctívána i jiná božstva nebeská a pozemská. A zvláště božstvo země má rysy krutosti a jsou mu obětovány krvavé oběti a v době katastrof nebo války to byly i oběti lidské. Všichni duchové nebe, zvaní „šen“ a duchové země zvaní „ki“ podléhají však Šang-ti-mu, Svrchovanému Pánu nebe, neboť On je jejich stvořitelem, podobně jako je stvořitelem prvního člověka Puan-ku.

Oblíbená úcta k předkům v Číně je data pozdějšího. V Číně se všeobecně věřilo v posmrtný život lidské duše. Duše těla zůstává po smrti s mrtvým tělem a živí se z obětí darů, kdežto vyšší, duchová duše se odděluje od těla a nastupuje svízelnou cestu do říše Nebeského Pána, aby tam jako host pokračovala v životě. A hlavně za doby dynastie Čou se stává kult předků podstatným kultem čínským. Původní víra v jednoho, nejvyššího Boha ustupuje během doby poněkud mnohobožství, zbožnění duchové předků a nejrůznější pověry zatlačují původní víru v Nejvyššího Vladaře nebe do pozadí. Mravní úpadek, který se rozmohl důsledkem politických nesvárů, nese s sebou též i úpadek náboženský. Rozmáhá se pověrečné věštění a při všech důležitějších počinech se obrací Čiňané k věštění, aby poznali vůli nebes. A proto je přirozené, že v tomto údobí rozvratu politického, úpadku mravního i náboženského se objevují snahy o reformu, a to u dvou největších synů čínského národa, kteří usilovali nalézt „cestu nebe“ ke ctnosti a mravně-náboženskému obrození svého národa. Jsou to **Lao-tsi** a **Kong-fu-tsi**, z nichž první je spíše filosof, druhý pak etický politik.

II. Konfucianismus

Kong-fu-tsi byl současník indického Buddha a řeckého Pythagora, narodil se 551 př. Kr. Jeho rodiče žili v nuzných poměrech v oblasti Šantungu, v knížetství Lu. V devatenácti letech se oženil a stal se dozorcem knížecích skladišť. Shromažďuje kolem sebe žáků a usiluje studiem starých písemných památek, svědků rozkvětu za dynastie Čou, způsobiti obrodu mravní. Konfucius (zlatinisovaný výraz Kong-fu-tsi) nepřináší nějaké nové náboženství, nýbrž usiluje jenom znovu ožviti náboženství, světový názor a mravnost, jež v jeho době prodělávaly velký úpadek. Sám se nazývá jenom tlumočitelem starých dob a hlásá návrat k mudrcům starověku čínského. Je na prvním místě politikem a etikem. V jeho náboženských představách stojí v popředí Nebe a předkové. Pod pojmem Nebe má na mysli nejvyšší moc, jež udržuje svět v bytí a určuje běh všech událostí. A hlavní moudrostí je mu poznání vůle Nebe. Vše se děje z vůle Nebe a též vladaři pozemští mají usilovati tuto vůli uváděti ve skutečnost, což je jejich posláním. Konfucius nemá na mysli pod pojmem Nebe nějakou slepě působící přírodní moc, nýbrž **osobní bytost**, jež myslí, plánuje a jedná. Je zajímavé, že ve svých spisech neuvádí již starobylého názvu Šang-ti, to je Vrchní Vladař, ale je nesporné, že má na mysli osobní bytost božskou, neboť zdůrazňuje odpovědnost člověka vůči Nebi.

Rovněž přijímá ze starých dob kult předků, jenom odmítá a odsuzuje každou zbytečnou pompu při pohřbech a obětech předkům. Hlásá návrat k původní prostotě v uctívání jak Nebe, tak duší předků. Největší část učení

Mistra Konfucia netýká se náboženství, nýbrž státu a mravnosti v něm. Ve státě vidí Konfucius božské zřízení, kníže vládne jako pověřenec Nebe a má své poslání konati svědomitě.

K doplnění obrazu konfucianismu třeba si ještě dodat něco o jeho pokračovateli, mysliteli Menciovi. Mencius sice nebyl žákem Konfuciovým, neboť žil teprve v letech 494—468 př. Kr., avšak je jeho duchovním dítětem. Co se nezdařilo Konfuciovi, totiž zadržeti úpadek vladařského domu Čou, v tom měl větší úspěch Mencius. Podle jeho přesvědčení ve státě na prvním místě je lid, na druhém zemská božstva a teprve na třetím kníže. Zdůrazňuje, že možno jak zemská božstva, tak knížete, neplní-li své povinnosti k lidu, i sesaditi. Žádá ctnostný život a zvláště v prostředí rodiny.

Pojetí Boha nebeského jak u Konfucia, tak Mencia je vznešené. Bůh u těchto myslitelů nemá již anthropomorfních rysů, jak tomu bylo dříve, nýbrž jenom rysy duchovní. V etice zdůrazňují oba povinnost mravního jednání a odpovědnost mravní vůči Nebi. Normou jednání lidského je svědomí. Konfuciánská etika je v podstatě humanistická mravouka a je podložena čistě přirozeně. Přes to však obdivujeme Konfucia a jeho žáky, neboť mimo křesťanství hlásali tolik správných postřehů o Bohu i člověku, a právem veliký znatel dějin náboženství, Vilém Schmidt, na své vědecké cestě v Pekingu prohlásil:

„Lidstvo nikde mimo křesťanství a náboženství Chrámu Jeruzalémského nepřišlo do takové blízkosti pravého Boha jako v chrámu Nebe u Čiňanů.“ Ze učení Konfuciovo se rozšířilo po celé Číně a dokonce Konfucius se stal předmětem božské úcty, bylo zásluhou jeho žáků, kteří pro své vzdělání byli zvaní literáti. Literáti opisovali knihy, šířili na školách vzdělání a již r. 57 po Kr. dosáhli toho, že byl zaveden kult Konfucia po celé říši čínské. Nikdo nemohl dosáhnouti hodnosti literáta neboli mandarína, dokud neprodělal školu literátů a nevzdal povinný hold Konfuciovi podle předpisů. Teprve r. 1907 byly zrušeny výsady literátů a bylo jim odňato právo zkoušení státní úředníky a dozor nad obřady.

III. Taoismus

Téměř současně s konfucianismem vystupuje na jeviště náboženských dějin Číny taoismus. Taoismus je nový výtvor svého zakladatele **Lao-tsi-ho**. O životě zakladatele taoistické filosofie víme velmi málo. Anglický badatel sinolog Loothil udává jako rok jeho narození rok 604. O Laciiovi se tvrdí, že byl správcem archivu a pokladu na císařském dvoře dynastie Čou. Je též nejisté, zda kniha Tao-teh-king, jež obsahuje nauku Laociovu byla napsána jím samým či je třeba se na ni dívat jako na sbírku aforismů Laociových pořázenou jedním z jeho žáků. Pozdější legendy vyzdobily postavu Laociovu a jeho činnost oslavnými zkazkami a pojmená v době, kdy „Starý Mistr“ se stal předmětem téměř božské úcty.

Nauka Tao-teh-kingu je nesporně jednou z nejzajímavějších nauk světové filosofie. Tao je ústřední pojem metafysiky nového filosofického útvaru. Z Tao vyvěrá celý viditelný svět. Teh je pak podivuhodnou činností tohoto prazdroje bytí, Tao, jíž je svět udržován a utvářen. King pak znamená kniha. Tedy můžeme přeložit Tao-teh-king slovy: Kniha o prazdroji světa a jeho působení ve světě. Tao jako prazdroj světový bylo již před světem, je duchovní, ba možno je chápati též jako osobní bytost. Lao-tse popisuje Tao slovy: „Jest to bytí, jež je nepochopitelné a jež existovalo před nebem a zemí. Bylo tiché, neměnitelné a jedinečné. Možno se naň dívat jako na matku světa. Neznám jeho jména a označuji je slůvkem Tao. Jsem nucen je pojmenovati a proto je nazývám Velkým, pronikajícím nekonečné dálky a přec znovu se vracějícím.“ Tao se uskutečňuje ve světě jevů a přesto neztrácí ničeho na své vznešenosti. Je tedy duchovní mocí, jež miluje a živí všechno tvorstvo a návrat k věčnému Tao vede k nesmrtelnosti. Filosof Schelling, když prostudoval knihu Tao-teh-king, napsal o Laociovi: „Zatím co Konfucius usiluje staré učení a čínskou moudrost uskutečniti na starých základech

čínského státu, Lao-tse proniká bezpodmínečně a plně do hlubokých zdrojů bytí.“ Do lidského života vstupuje Tao jako mravní zákon pod podobou ctnosti Teh. Proto člověk má prohlubovati své poznání, že je jedno s Tao, má přísně pečovat o hygienu těla i duše, aby vášněmi nevyčerpal svých sil. Nauka Laociova v oblasti ontologie patří nesporně k nejvznešenějším myšlenkám, jež myslitelé lidstva hlásali. Pojem Tao je monotheistický, neboť všechna božstva a duchové, o nichž se zmiňuje Laocius, patří k přírodě a vychází tudíž jako vše v přírodě, z tohoto nejvyššího principu. Jako myslitel patří Lao-tse k největším a nejoriginálnějším myslitelům nejen Číny, ale celého světa vůbec.

Je zajímavé v náboženských dějinách Číny, že taoismus a buddhismus se po počátečních sporech smířily, kdežto státní konfucianismus a taoismus zůstaly vždy nesmiřitelnými odpůrci. Legendy tento antagonismus mezi největšími duchy národa čínského vysvětlují již počátečním nepochopením obou vrstevníků. Tak prý Konfucius pronesl po prvním setkání s Lao-tsim: „Dnes jsem viděl Lao-tsiho a mohl bych ho přinoutat k jezdci“ a podobně zase Lao-tsi kritikuje snahy svého vrstevníka odměřeně: „Jsi jako člověk, který tluč na buben, aby nalezl prospalý spánek“.

IV. Buddhismus v Číně

Buddhismus se objevuje v říši čínské za císaře Ming-ti-ho (58—76 po Kr.). Tento slavný císař z dynastie Han r. 67 povolává do své říše mnichy buddhistické z Indie a ediktem povoluje náboženství buddhistické ve své říši a dokonce ve svém hlavním městě Loyang staví první buddhistický chrám. Mniši buddhističtí přeložili 42 články tzv. „Sutra“ z originálu sanskrtského do čínštiny. Sice rozkvět buddhismu v Číně vzbudil reakci ze strany taoistů, avšak po vítězném zápolení, když Sutra, posvátné knihy indické, na ohni neshořely, nýbrž prý pětibarevný světelný kruh dosvědčoval jejich pravost, taoisté se s novými náboženstvím smířili. Postoj však konfuciánů vůči indickému náboženství zůstal trvale odmítavý. Buddhismus přichází do Číny ve své pozdější formě zvané Mahajánam neboli Velký vůz. Taoistické kláštery přijaly buddhistické předpisy: 1. Nezabíjetí nic živého, 2. Nekrásti, 3. Nelháti, 4. Nesmilniti, 5. Nejísti masa a nepítí vína. Celibát mnichů u taoistů však nebyl vyžadován. Nového největšího rozkvětu se dožil buddhismus opět za dynastie mongolské (1280 až 1367), zvláště za chána Kublaie.

Z čínských buddhistických božstev zaslouží si zmínky zvláště **S'akyamuni**, Buddha, který svou moudrost si

osvojil v Číně. Velmi populární je božstvo **Maitreya**, Buddha to budoucnosti. Liší se podstatně od světa se zříkajícího askéty, historického Buddha. Je pln života, plných tváří a blahobytně sedí na svém trůnu. Jako spásitel lidstva sice sídlí na nebi, avšak je pln lásky a soucitu vůči lidem a sestoupí na svět po 5000 letech po vystoupení historického Buddha.

Amida a **Kuan-yin**, bohyně milosrdenství, jsou nejoblíbenější a nejvíce vzývaná božstva buddhistická v Číně. Amida je Buddha ráje na západě. Tento ráj je místem pobytu blažených, kde člověk se vymanil z kruhu převtělování. Amida je představován sedící na květu lotosu. Víra v milosrdenství Amida a jeho vzývání je plná útěchy pro jeho ctitele.

Pod názvem „Tři svatí“ jsou uctíváni v Číně Lao-tse, Buddha a Konfu-tse. Kromě nich se velké úctě těší bohyně Kuan-Yin, bohyně milosrdenství. Ze svátků čínských je nejpozoruhodnější oslava Nového roku, jejíž podstatou je pocta bohů a duší předků v novoroční noci. Účastní se celá rodina a okružují se obrazy božstev a tabulky předků. Dnes nábožensky Číňané nerozlišují mezi božstvy, duchy a dušemi zesnulých, aspoň není zde přesného rozlišení theologického. Významnou roli hraje též pověrečné věštění a geomantika.

Závěr

Zjistili jsme, že v tisíciletém náboženském vývoji Číny důležitými mezníky jsou dva největší myslitelé čínští Lao-tse a Kong-fu-tse, kteří mnoho pravdivého a nábožensky cenného přinesli do náboženského myšlení své vlasti. Buddhismus importovaný z Indie se plně přizpůsobil domácímu čínskému prostředí a pokračoval v starých náboženských tradicích Číny. I když čínské poznání pravého Boha ve světle zvěsti Nového zákona Kristova je jenom jakýmsi červánkem ve srovnání s plným denním světlem Kristovy nauky, přesto je v něm opravdová jiskřička božské věčné pravdy. A to, že buddhistická božstva vykupitelská, zvláště Amida a bohyně Kuan-yin, se stala ústředními postavami lidového náboženství, dlužno připsati všeobecné tužbě lidstva, z níž ani národ čínský není vyloučen.

ThDr. Josef Kubalík

Poznámky:

1. Srovnej Fr. König: Christus und die Religionen der Erde. III. Bd. — Herder — Wien 1956 — str. 338.
2. W. E. Soothil: The Religions of China. London 1923, str. 181.
3. Léon Wieger: Histoire des Croyances religieuses et des Opinions philosophiques en Chine. — 1922.

CÍL A STAVBA KÁZÁNÍ

První povinností kazatele je, aby si pro každé jednotlivé kázání zvolil konkrétní a určitý cíl, z čehož bude vyplývat předmět kázání a jeho téma. K tomu je ovšem nezbytně třeba, aby jako dobrý pastýř dobře znal své svěřené stáde, aby věděl, před jakým posluchačstvem bude mluvit. Na kázání přicházejí lidé rozmanití: uvědomělí katolíci, kteří chtějí být posíleni ve své víře a zdokonaleni ve svých náboženských vědomostech a ctnostech; katolíci, kteří poslouchají kázání pro vnitřní uspokojení, aniž třeba přesně vědí, co chtějí; dále při kázání bývají pro své potěšení starší věřící, kteří tam hledají i příjemné strávení času a užitečné vyplnění svých volných chvil. V dnešních dobách lze také pod kazatelskou zhlédnouti lidi, kteří s naším lidově demokratickým zřízením ještě nesympatizují, kteří třeba dříve na kázání nikdy nešli a kteří by nyní rádi zaslechli něco pro ukojení svého postoje. Dále pak dlužno mít na zřeteli, že sem tam na kázání zavítá i posluchač náhodný. Na kázání chodí lidé rozmanitých zaměstnání a rozmanitého vzdělání, lidé zdraví i ti, kteří mají neduhy a zdravotní obtíže, lidé žijící duchovním životem a často přístupující k svatým svátostem, ale i lidé vlažní a příp. obtěžkáni leckterým těžkým hříchem a kazatel se má snažiti, aby každému něco řekl. Nemůže sice být hříč-

kou těchto posluchačů a hověti jejich extrémním a špatným choutkám, podivným rozmarům a přáním, ale přece však před tímto rozmanitým posluchačstvem má mluvit tak, aby si z jeho kázání každý něco dobrého odnesl, aby nikdo neměl dojem, že by to nebylo pro něho, aby neodcházel domů a do dalšího týdne s prázdnou. Kazatel si musí uvědomit, že před mnohými katolíky nemůže říci mnoho nového, ale že jim bude nutno vykládat v různých variacích s novými příklady a obraty, novým pochoodem myšlenek věci staré a nemusí se toho obávat, vždyť obvykle věci nejjednodušší bývají jimi často podceňovány a neplněny. Kazatel si musí uvědomit, že věřící lid je leckdy zatížen mnohými polopravdami, zkomoleninami a předsudky a tak tedy opravdu neškodí mluvit někdy o základních pravdách, ovšem svěže a jadrně, v novém rouchu a vždycky s láskou, která ho odnaučí urážlivému křiku, za uší tahajícího hřímání a naučí ho trpělivému vysvětlování, dokazování, přesvědčování, která mu dá schopnost, aby se k důležitým věcem při rozmanitých příležitostech takticky vrátil a opakováním je houževnatě prosazoval, zatím co některé téma, třeba je objektivně velmi důležité, vynechá, jestliže pro jeho posluchače není právě aktuální. Zůstane vždy nezbytnou úlohou kněze svou farnost dobře znáti a při-

jde-li do farnosti nové, dát se informovat např. od svého vikáře, resp. děkana, od svého spolubratra z farnosti sousední apod. Mnoho cenného mu též řekne farní kronika, kniha Ordo divinorum, kam se mají zapisovat témata kázání apod. K tomu všemu se ovšem předpokládá i vlastní bystrý a vytříbený pozorovací talent každého kněze, jakož i schopnost umět hodnotit a posoudit, co je právě v jeho farnosti nejdůležitější. A na základě těchto informací, svých pozorování a úsudku udělá si potom duchovní správce svůj *kazatelský plán*.

Všeobecně musí být každému kazateli jasno, co napsal sv. Pavel: (I. Kor. 2,2) „Nesoudil jsem, že bych co jiného mezi vámi věděl, nežli Ježíše Krista, a to ukřižovaného“. Tato slova sv. Pavla jsou základním cílem, předmětem a tématem všech duchovních řečí. Aby byl poznán Ježíš Kristus, naše cesta, pravda a život (Jan 14,6), k Němuž vedl Zákon starý a v Němž vyvrcholuje zjevení, Boží a spása člověčenstva. To je základní cíl, téma, předmět i obsah naší veškeré námahy na kazatelnách a samozřejmě též veškeré přípravy, než se ke svému duchovnímu projevu odebereme. Toto základní téma vědecky rozpracované v bohovědných disciplínách, musí umět spojit a podávat pro své posluchače a pro jejich konkrétní potřeby věčně i časné a z rozmanitých hledisek „multifarie multisque modis“ to osvětlovat, vysvětlovat a ukazovat, aby všem zasvítí Kristus (Efes. 5,14), aby všem zářil v pravé podobě, aby jej každý mohl následovat ve svých konkrétních situacích a aby zazářil každému v majestátu svého Božství a všichni se z Něho, z Jeho pravd a milostí, jež nám zasloužil a poskytuje, se mohli posilovat na cestě do věčnosti, snadněji překonávat špatné sklony, obtíže a pokušení tohoto života a dosíci věčného štěstí.

Bezprostředním cílem každého kázání má být oživení, prohloubení a upevnění křesťanské víry a křesťanského života a rozhodnutí vyhlazovat hříchy a do života vnášet spravedlnost a lásku Ježíše Krista. Vždyť není nic vyššího než láska (I. Kor. 13) a tak tedy v duchovní správě a tudíž i na kazatelnách musí kněz vésti k lásce k Ježíši Kristu a k životu, který bude plný nadpřirozené lásky. Nesmí jít pouze o debaty, zda je či není Bůh (u věřících přece mohu předpokládati, že v Boha věří), a nelze vésti k službě Boží pouze z bázně, ale nutno vésti k pravému dětství Božímu v lásce.

Výsledek některých kázání je kolikrát nevalný i proto, že kazatelé nejdou sledují ve svém kázání několik cílů najednou. A to je chyba. Snahou kazatele musí být, aby o určité pravdě své posluchače co nejvíce poučil, aby si ji co nejpevněji zapamatovali a aby podle ní žili. Sleduje-li však v jednom kázání duchovní řečník cílů více, nemůže pak vlastně solidně sledovat cíl žádný.

Někdy je nutno se k jednomu a témuž cíli znovu a znovu vracet. V některé farnosti jsou určité hříchy tak zakořeněné, že zdaleka nelze počítat, že se jedním nebo dvěma kázáními vymýtí. A co teprve, mají-li se vypěstěti ctnosti? — Podobně jako se např. nedá jednou promluvou dosíci klidu, urovnaných poměrů a míru, tak i vypěstění rozmanitých ctností (např. obětavé lásky pro celek), lze dosíci obvykle jen celou řadou duchovních promluv, tzv. kázáními cyklickými, které ovšem každý kněz rád přeruší, kdykoliv čas přinese nějaký mimořádně důležitý předmět jiný, kdy věřící právem očekávají, že kněz bude hovořit k oné věci (např. Hod Boží vánoční apod.).

Základním předpokladem pro efektivnost kázání je tedy stanovit si jeden konkrétní a naprosto jasný cíl. Podle něho bude si kazatel shromažďovat látku, tuto látku zpracovávat, pořádat, seskupovat s pastoračním zřetelem podle osnovy, která také má nejlépe vyhovovat jeho posluchačům a jež není vlastně nic jiného, než rozpracování kazatelovy hlavní myšlenky, aby bylo dosaženo zamýšleného cíle.

Každý způsob duchovní řeči je dobrý, pokud má stále jasně před očima svůj cíl a všemi prostředky lidského umění, jež jsou přiměřené a důstojné svatosti předmětu a domu Božího, snaží se tohoto cíle dosíci. Ale zdá se, že více dlužno používat kázání katechetického, v němž systematicky a souvisle, katechetickým, vřelým a přá-

telským způsobem přístupně a přesvědčivě s ohledem na současnou potřeby občanské vykládáme — nikoliv kážeme — celou látku, jak je obsažena v katechismu. A kazatel má vždy postupovat od známého k neznámému, od blízkého k vzdálenému, od obecného ke zvláštnímu, od povrchního k poznání hlubšímu, od povrchu jevů k podstatě, od jedné známé podstaty ke druhé a bude se vždy snažit nejdříve získat posluchačův rozum, načež bude rozehrávat city, které jsou jakýmsi převodním kolečkem mezi rozumem a vůlí a tuto vůli konečně bude ukovávat zvláště nadpřirozenými motivy k rozhodnutí, k činu. Tento způsob v promluvě eliminuje jalový verbalismus, zbytečné nebo pouhé abstrakce a generalisování a kazatel bude vystupovat před svými mnohdy duchovně a mravně značně nesourodými posluchači s plnou odpovědností a snahou jako jejich pomocník v nejdůležitější věci, jako otec, který vhodně, s taktem a přesvědčivě mluví o věcech, které žádného věřícího nemohou nezajímat a které mu chtějí pomoci tento život prožívat podle Božího plánu, aby po vzorném plnění všech svých povinností dosáhl života věčného, aby náboženství u nikoho nezůstalo mrtvou literou, ale aby se stalo tělem a krví, aby se u každého věřícího skutečně stalo dokonalejším způsobem života, života pravdivějšího, věrnějšího, poctivějšího a statečnějšího a přivedlo jej k životu věčnému.

Použijeme-li jakékoliv jiné formy duchovní řeči, nikdy její rozdělení, její stavba nesmí být nějakým mrtvým schématem, ale vždy musí být podána v živé a pokud nejvíce možno obrazivé formě a musí být tak jasná a přehledná, aby se snadno každému vryla do paměti, aby se týkala právě těch věřících, kteří nás poslouchají, aby ji během celé promluvy takřka viděli a po promluvě ji pamatovali v souvislosti s celým jejím obsahem, aby po promluvě o obsahu kázání mohli rozjímat a podle toho svůj život zlepšovat a zdokonalovat. Posluchači musí pochopit, co bylo hlášáno, a jestliže posluchač nedovede zopakovat aspoň stručně hlavní body kázání, kázali jsme nadarmo a je to známka, že kázání mělo vadnou stavbu. Volá-li se po tom, aby alespoň uvědomlejší věřící rozjímali, nutno začít stavět své promluvy jinak, než se to namnoze doposud dělá.

Naši kazatelé si obvykle disposicí dělají sami pro sebe, aby si totiž svou promluvu snadněji vypracovali a zapamatovali, ale jinak jí nepřikládají význam, ba před posluchači vyumělkovanými přechody a stálou změnou výrazů ji zastírají, jako by práce to, co podporuje paměť a je myšlenkově činnosti na prospěch, bylo kázání k necti. Zdá se, že se neklade patřičný důraz na jasnou a snadno zapamatovatelnou disposici vzhledem na posluchače, že se dělají promluvy, které jsou vypracovány essayově, nádherným stylem, ale v nichž i dobrý řečník pouze s námahou najde něco takového, jako disposici, stavbu. Co pomůže všechen řečnický zápal, kterým se snažíme vštípit svým posluchačům jednotlivé důkazy a motivy, když jejich paměť není s to, neb jen s největším napětím pevně podržeti jejich souvislost. Oni si po promluvě snad ještě matně vzpomenu na rozmanité pocity a dojmy, které v nich promluva vyvolala, ale jaký to vše má skutečný význam, to už nevědí, poněvadž jim vypadla souvislost. Jsou obvykle od poslechu unavení a v paměti udrželi jen konečný pocit a řeknou snad, že promluva byla pěkná, ale nezapamatovali si z ní zola nic. Takovému způsobu kázání mohli bychom říci jakýsi homiletický lartpouarlartismus, kázání pro kázání.

Umění řečnické je sice krásné, ale v posledních letech se zdá, že milost Ducha svatého spíše jistěji působí ve spojení s přirozenou a prostou výmluvností, než s vyumělkovanou rétorikou. Ať mohou — až budu mluvit — všichni myslit se mnou. Budu případně chléb Božího slova svým posluchačům nejen lámati, ale podle potřeby i rozmělnovat. Když budu ve stati vystupovat na další stupeň své řeči, budu případně hlavní body vhodným způsobem opakovat apod. „Nejsme... kteří kazí slovo Boží, nýbrž jako z čistoty, jako z Boha před Bohem mluvíme v Kristu“ (II. Kor. 2,17) a není žádné dogmatické, nezměnitelné formy kázání.

ThDr. Jaroslav Kouřil

ZŘÍZENÍ MOSKEVSKÉHO PATRIARCHÁTU, JEHO ZRUŠENÍ A OBNOVA

1. Po smrti cara Ivana IV. Hrozného (1584) nastoupil jeho syn Theodor (1584–1598), který byl opakem svého otce. Trávil celý život v modlitbě a poslouchání kostelních zvonů. Skutečným vládcem byl jeho nadaný švagr bojar Boris Godunov.

Po metropolitovi Makarijovi se vystřídal v Moskvě brzo za sebou několik metropolitů: Athanasij, Filip II., Cyril, Antonín, Dyonis a konečně nastoupil metropolita Job (1587–1605). Moskevský car byl podle názoru lidu dědicem práv byzantského císařského dvora. Moskva měla svého nezávislého metropolitu, avšak idea třetího Říma vyžadovala, aby hlava ruské církve měla hodnost patriarchy. Východní hierarchové v době turecké nadvlády zhudli a často chodili do Moskvy s prosbou o finanční pomoc. To zvětšovalo sebevědomí ruské církve. Když r. 1586 přijel do Ruska patriarcha antiochijský Joachim, bylo mu sděleno, že car si přeje v Moskvě patriarchát. Joachim slíbil, že bude tuto myšlenku podporovat na Východě. Roku 1588 přijel neočekávaně do Moskvy cařihradský patriarcha Jeremiáš II., který byl uvítán s velkou okázalostí, ale drželi jej izolovaně od všech cizinců a stále mu nadhazovali nutnost zřízení moskevského patriarchátu. Nakonec nabídl Jeremiášovi, aby přenesl svoji katedru z Cařihradu do Moskvy. Patriarcha slíbil, čímž byla zásadně potvrzena přípustnost podobné změny. Rusové se však nyní snažili o to, aby se uskutečnil jejich původní záměr. Jeremiáš nebyl vítán ani pro duchovní ani pro vládu, neboť jeho přesídlení do Moskvy by znamenalo posílení řeckého vlivu. Poukázali tedy patriarchovi na to, že v Moskvě je metropolita Job a navrhli mu, aby se usadil ve Vladimíru. Řekové pochopili, že byli oklamáni, že Rusové vlastně Jeremiáše nechťejí a proto odmítli přenesení patriarchálního stolce do Vladimíru.

Avšak otázka byla již rozřešena, neboť patriarcha dal zásadní souhlas ke zřízení patriarchálního stolce v Moskvě a tak nezbyvalo nic, než jmenovat patriarchou moskevským metropolitu Joba. Stalo se tak r. 1589. Tato zpráva byla přijata na Východě zdrženlivě, Moskva však byla bohatá, byla třeba její pomoci a tak byl nový stav všeobecně uznán. Bylo to hlavně zásluhou diplomatického jednání Borise Godunova. Moskevský mesianismus dostoupil nyní vrcholu. Moskva se jevila nyní skutečně třetím Římem, byl v ní car i patriarcha. Značilo to však i jistou myšlenkovou izolaci od ostatního světa a další zatemnění ideje obecné Církve. Nový patriarcha si dával titul: „patriarcha carského města Moskvy a vši Rusi, nového Říma“.

Moskevský patriarchát netrval dlouho (1589–1700). Nemůžeme zde podávat dějiny tohoto období, zmíníme se pouze o patriarchovi Nikonovi (1652–1667), který svými reformami, hlavně reformou bohoslužebných knih, nejen, že zasáhl hluboce do ruského ustáleného církevního života, nýbrž dal příčinu ke vzniku rozkolu tzv. starověrců (staroobřadců), kteří reformy Nikonovy zamítali. Prof. Grivec (Pravoslaví, Kroměříž 1921, 74) soudí, že starověrectví je nápirem ruského lidu proti všemu cizímu a novému, bojem proti Západu a Byzanci, protestem proti státnímu absolutismu a císařopapismu i byrokratické hierarchii. Starověrci bojují za starou patriarchální Rus, za národní a náboženskou svobodu, hájí staré národní a církevní odkazy. Učili, že lid je nejvěrnějším strážcem starých církevních tradic.

Patriarcha Nikon dovedl uchovat myšlenku ekumenické církve. Chtěl obnovit dokonalý soulad s Řeky a zamezit obřadové rozdílnosti, jíž se Moskva odlišovala od Byzance. Nechtěl být hračkou v rukou cara, hledal oporu na Východě v jednotě s ostatními patriarchy. Nikon měl úctu k světovému poslání Církve, chtěl upevnit její moc a samostatnost. Reforma Nikonova se uskutečnila, avšak reformátor byl pohřben pod troskami starých model. V názorech na poměr církve a státu byl Nikon zastáncem theokratické myšlenky: duchovní vláda měla být vyšší než světská a měla řídit osudy státu. Chtěl, aby car se nemíchal do církevních záležitostí, sám však chtěl mít účast na politickém životě. Nikon bojoval

a padl ne proto, že se osobně nepohodl s carem Alexejem, ale pro zásady, které uplatňoval. Jeho názory pramenily z jeho představy o Církvi jako ochranitelce vyšších zájmů lidské společnosti. Podobný názor však neodpovídal dané skutečnosti: v té době nabyt stát převahy nad církví a nechtěl se zříci svého postavení. V ruských dějinách církev nikdy nebyla povýšena nad stát, její pastýři měli jen mravní autoritu, církev bránila aspoň svou rovnoprávnost, sněm z r. 1666–67 vědomě prohlásil, že stát je vyšší než církev a že carovi náleží právo rozhodovati též o záležitostech náboženských.

2. Ruský patriarchát, jak ukázal patriarcha Nikon, vlastně křížil myšlenky o podřízení církve státní moci. Car Petr Veliký (1682–1725), který se zapsal do ruských dějin jako veliký reformátor a který zjednal Rusku velmocenské postavení, mezi svými novotami také potlačil moskevský patriarchát. Po smrti patriarchy Hadriána (r. 1700) byl patriarchální stolec řadu let neobsazen a konečně r. 1721 zrušen a místo něho byl zřízen tzv. „svatý synod“, po vzoru protestantských konsistoří, který byl „státním úřadem pro církevní záležitosti“. Téhož roku vydal car tzv. „duchovní reglament“. Všechna usnesení synodu potřebovala k platnosti potvrzení carem. Východní patriarchové tuto státně-církevní ruskou instituci schválili a přiznali jí i práva patriarchální. Nebyl však pouze odstraněn patriarchát, bylo rozbito i metropolitní zřízení ruské církve a nahrazeno soustavou episkopální. Všichni ruští biskupové byli totiž zrovnoprávněni, hodnost metropolity (arcibiskupa) se stala pouhým titulem, který byl (s výjimkou metropolitů v Kyjevě a Novgorodě) carem libovolně propůjčován. A tak postátněním ruské církve končí vlastně její dějiny a jsou totožny s dějinami ruského státu. V době, kdy v Rusku povolil carský útlak (1905, 1912), ruská hierarchie, duchovenstvo i lid začaly žádati odstranění sv. synodu. Stalo se tak teprve na konci I. světové války, po ruské revoluci r. 1917.

3. Ke konci války byl svolán na srpen 1917 do Moskvy všeruský pravoslavný koncil, jehož se zúčastnilo 87 biskupů, 190 duchovních a 299 laiků. Za předsedu byl zvolen metropolita Tichon, muž svatého života a značných zkušeností. Na koncilu byl za občanské války a hrůzných děl dne 17. listopadu 1917 obnoven ruský patriarchát, odstraněný carem Petrem Velikým (1700) a patriarchou byl zvolen metropolita Tichon. Po koncilu měla následovati reorganisace ruské pravoslavné církve. Revoluce, která v říjnu 1917 v Rusku propukla, značila nové poměry pro ruskou církev, která byla až do té doby v rukou státní moci a pád carského režimu pokládala za své osvobození.

Od patriarchální církve se odloučila r. 1922 skupina, která vytvořila tzv. „živou církev“, která neměla dlouhého trvání. Jedno její křídlo se nazývalo „církev obnovení“, která v mnohém se odchylovala od církve patriarchální (např. zavedla manželství biskupů, druhé manželství kněžské, odstraňovala mnišstvo apod.). Třetí skupinu představovala tzv. „unie obcí staré apoštolské církve“, která chtěla navazovat na prvotní církev. Postupem doby tyto skupiny upadaly.

Patriarcha Tichon, kterému se podařilo ovládnouti ruskou církev, zemřel na poč. r. 1925. Jeho nástupcem se stal metropolita Petr jako zástupce patriarchův, po něm pak od prosince 1925 metropolita Sergij jako náměstek patriarchálního zástupce. Vztahy mezi pravoslavnou církví a sovětskou vládou nebyly však dosud uspořádány, a proto požádal metropolita Sergij o zaprotokolování patriarchální církve v Sovětském svazu. Byl svolán posv. synod, který r. 1927 vyzval biskupy, kněze a věřící k věrnosti sovětské vládě. Tento čin, který vyvolal u pravoslavných skupin v Evropě a v Americe silnou odezvu, značil, že ruská církev zaujala kladný postoj ke státu. Za druhé světové války, když r. 1941 byl Sovětský svaz přepaden nacistickým Německem, obrátil se metropolita Sergij k pravoslavnému obyvatelstvu s výzvou, postavit se na obranu napadené vlasti.

R. 1943 na shromáždění biskupů byl metropolita Sergij zvolen patriarchou a při radě lidových komisařů byla zřízena tzv. Rada pro církevní záležitosti. Patriarcha Sergij zemřel v květnu 1944 (srv. o něm: Patriarch Sergij i jeho duchovnoe naslědstvo, Moskva 1947), v lednu 1945 pak na místním sněmu v Moskvě byl zvolen patriarchou dosavadní metropolita leningradský a novgorodský Alexij, který se snaží uvést pod svou pravomoc zahraniční ruské církevní skupiny v Evropě a v Americe.

V červenci 1948 byly konány v Moskvě za přítomnosti zástupců ostatních pravoslavných církví oslavy na památku 500. výročí zřízení autokefalie ruské pravoslavné církve. Při těchto oslavách byly na pořadu porad tyto otázky: 1. Vatikán a pravoslavná církev. 2. Anglikánská církev (platnost anglikánské hierarchie). 3. Pravoslavná církev a ekumenické hnutí. 4. Církevní kalendář. Všechny tyto otázky byly projednávány v plenárních zasedáních a ve zvláštních komisích. Z porad moskevského sjezdu, kterých se nezúčastnila církev cařihradská a řecká, bylo vydáno: 1. Provolání ke křesťanům celého světa. 2. Čtyři resoluce o jednotlivých bodech jednání: a) Resoluce o Vatikánu a pravoslavné církvi, b) Resoluce o platnosti anglikánské hierarchie, c) Resoluce

o ekumenickém hnutí, d) Resoluce o církevním kalendáři. (Srv. Žurnal moskovskoj patriarchii 1948, zvl. čís., Oslavy 500. výročí samostatnosti ruské pravoslavné církve a porady hlav a zástupců autokefálních pravoslavných církví v Moskvě, Hlas pravoslavné církve, č. 7, 107—15, J. Olšr, K jubileu ruské církve, Apoštolát sv. C. a M. 1948, č. 10, 297—302, č. 11, 327—332, č. 12, 355—360, Sovětské informační zprávy 1948, č. 21, 7—10, Résolutions de la Conférence ecclésiastique de Moscou, juillet 1948, Russie et chrétienté 1948, n. 3—4, 56—63.)

Patriarcha Alexij oslavil r. 1957 osmdesáté výročí svých narozenin (nar. se 27. října 1877). V květnu 1958 byly konány v Moskvě církevní slavnosti k 40. výročí obnovení ruského patriarchátu (17. listopadu 1917). V nejnovější době se věnuje ruská pravoslavná církev v čele se svým patriarchou Alexijem úsilí o světový mír. Její zástupce metropolita kolomenský a krutický Nikolaj se zúčastňuje světových mírových kongresů, patriarcha Alexij vydal již několik svolání k pravoslavným církvím, v nichž vyzývá církev i věřící k boji za mír a dorozumění mezi národy (srv. čas. Žurnal moskovskoj patriarchii 1945—58).

ThDr. Antonín Salajka

KANCLÉŘ A ARCIBISKUP PRAŽSKÝ JAN Z JENŠTEJNA

Jenštejn, který byl před dosažením míšeňského episkopátu také proboštem ve Wetzlaru, což byla dotud patrně nejvýznamnějším jeho prebenda, zanechal — jak řečeno — v Míšeňské fundaci za spásu duše zesnulého otce. Příslušný dokument, zachovaný ve dvou exemplářích v Drážďanech a v Míšni, je opatřen jeho biskupskou pečeti, nesoucí na jedné straně nápis: „Secretum Johannis episcopi Misnensis“ s obrazem beránka opřeného o korouhev a na druhé straně dvě supí hlavy. Stejný znak se zachoval v pokladu svatovítském na nachové kápi z dob Jenštejnova kanovníctví, kterou později používal jeho bratr Václav. V Praze se Jenštejn jistě někdy zdržoval ve vilegiatuře jenštejnské na Zderaze (ještě dnes o ní svědčí Jenštejnská ulice), kde měl jeho otec jako královský podkomoří od r. 1356 dvůr. Tu býval nezřídka hostem i Karel IV.

20. X. r. 1378 po jmenování Očkově kardinálem, dostal Jenštejn — dosud mající než jáhenské svěcení — provisi na pražské arcibiskupství. Odchodem stářím a pracemi unaveného kardinála Očka na věčnost se očekávání realizovala intronizací Jenštejnovou snad 19. III. r. 1379. Teprve osmadvacetiletý Jan, bakalář kanonického práva a míšeňský biskup, se stává automaticky papežský legátem a je uveden v královskou radu. Rychlý vzešup překvapil nejen pražskou kapitulou, ale i českou veřejností. Vykládal se nepotismem arcibiskupského strýce i náklonností Karla IV. k jenštejnskému rodu. Jmenováním byl však překvapen i sám Jenštejn. Cestoval právě do Písku za družinou královskou, když ho v Chrašticích zastihl posel se zprávou, že byl papežským motu proprio designován za pražského metropolitu. Zbožný biskup byl přesvědčen, že se tak stalo na přimluvu Panny Marie, kterou již od mládí vroucně uctíval. Vylučuje jakoukoli intervenci ve svých prospěch u kurie jak ze strany příbuzenstva, tak i samotného Karla IV. Nazýval-li se pak sám v listech papeži Urbanu VI. „creatura vestra“, nemá to býti nijak na újmu jeho nejvnitřnějšího přesvědčení, podle něhož byl papež takto nástrojem vůle boží v jeho promoci. V traktátu De fugiendo saeculo vyznává, že byl několik dní po zvolení arcibiskupem ustanoven kancléřem Karlova syna Václava IV. Tím stanul, po lidsku řečeno, na prahu závažné kariéry, kdyby ji chápal jako průměrný dobový klerik čistě lidsky a společensky. „Neumím vypravit jakých poct jsem na světě dosáhl... vzpomínám si, že jsem viděl tři papeže a devět králů... knížata nespočetná, od nichž jsem, podle soudu světa, získal nemalé výhody a pocty“, praví v autobiografickém zmíněném traktátu. Jenštejn však hned od počátku chápal povolání na nejvyšší církevní i státní úřad jen jako službu mu Prozřetelnosti uloženou, kterou třeba plnit

co nejlépe, i když ji v praxi plnil poněkud stroze a ztrnulě, což se mu stalo osudným.

Je-li skutečností, že byl zvolen jen svobodným rozhodnutím papežovým, nelze přehlédnout, že se tak stalo krátce po zvolení vzdoropapeže Klimenta VII. ve Fondi 20. IX. r. 1378, tedy v době, kdy se začaly formovat dvě církevní fronty a kdy právoplatný legální Urban IV. hledal v trapné situaci spojení. Jsa zvolen jako Bartoloměj Prignano, arcibiskup v Bari na Apulii, s proslulým poutním kostelem sv. Mikuláše 8. IV. r. 1378 papežem, pod silným nátlakem římské veřejnosti, která chtěla vidět na svatopetrském stolci Itala, pokud možno římského rodáka, byl vhodný pro tento úřad po mnoha stránkách. Především žil v Avignoně a poznal tamní kuriální život jako neapolský rodák, tedy Ital. Tím měl paralyzovat aversi francouzských kardinálů. Osobně se vyznačoval čistotou mravů, prostotou až odříkavostí života (nosil zíněné roucho a postil se), v plnění povinností byl svědomitý a horlivý. Za Řehoře XI. zastupoval nějakou dobu dočista kuriálního kancléře. Osvědčil se a získal kancelářskou praxi. Typickou pro jeho povahu byla jakási výbušná strohost až vášnivá prudkost v rozhodnutích a v jednáních, která mu v jeho jinak dobrých podnicích velice škodila. Tento nepřiznivý rys jeho charakteru vyprovokoval světici Kateřinu Sienskou k napomenutí: „Spravedlnost bez milosrdenství — píše mu — bude spíše nespravedlností... Jednejte s mírou... Pro Ukřižovaného mírněte tato prudká hnutí, která vycházejí z Vaší povahy.“ Kdy a kde se s ní seznámil Jenštejn, nelze říci. Snad papeže získali pro Jenštejna jeho italsí přátelé, snad se s ním poznal osobně v Avignonu, když tam vedl Jenštejn poselství. Urbanovi imponovalo nejspíše jeho vzdělání, jeho horlivost a mravní opravdovost. Mohl od něho v každém případě očekávatí vděčnost, čili jmenováním si ho mnil zavázat, což nebylo bez významu na takovém místě jako byla tehdy pražská metropole. Že byli spolu snad důvěrněji známi, nebo že Jenštejn požíval u papeže vážnosti mimořádné, lze soudit z napomínání, jehož se pražský arcibiskup odvážil podobně jako Kateřina Sienská. Urban sice postupoval proti různým zlořádům odhodlaně, ale příliš bezohledně, takže Jenštejn na jeho adresu píše: „Spravedlivě jsi jednal, zavrhuje svatokupce, lakotníky, zahanbuje pyšné a zakazuje hostiny, nicméně nedělo se tak opatrně...“ Tuto pasáž publikuje Pastor z proslulého Jenštejnova rukopisu vatikánského č. 1122, kde je více míst, obírajících se všeobecnými poměry v církvi, hlavně v Itálii, a její forma je značně odlišná od přímých pokorných listů Jenštejnových Urbanu IV., jak se ještě uvidí.

Ostatně vhodných kandidátů v Čechách tehdy ani ne-

bylo. Bývalý císařův kancléř a olomoucký biskup Jan ze Středy byl již starý a v nemilosti u dvora; litomyšlský biskup Vojtěch ze Šternberka byl pronásledován neduhem stáří a nepřežil kardinála Očka; také všeobecně vážený probošt kolegiátní kapituly u Věch Svatých Petr z Rožmberka nepřicházel v úvahu pro stáří a pro uzavřenost, s jakou se věnoval meditativnímu životu. Jediným vážnějším rivalem Jenštejnovým byl snad tehdejší arcibiskup magdeburský Petr Jelito, který se zdržoval v době Urbanovy volby v Římě. Jeho malá zainteresovanost na arcipastýřsky reformně velkorysé duchovní správě však nebyla kurií jistě neznáma. Proto vyšel naprázdno a proto snad došlo později mezi ním jako biskupem v Olomouci a daleko mladším pražským metropolitou k jistému napětí stupňovanému i z jiných důvodů. Pro pochopení Jenštejnova ducha při nastoupení kancléřské a arcibiskupské funkce je dobře vzpomenouti spisu Liber dialogorum, který dokončil snad počátkem r. 1378 a věnoval svému literárnímu mistru a otcovskému příteli Janu ze Středy. V něm na základě názorů čerpaných z Dionisia, Jeronýma a sv. Augustina uvažuje o nestálosti světa, o pomíjitelnosti lidského osudu na světě, o zmatcích pozemských a dotýká se často ve středověku řešeného konfliktu duše s tělem. Zcela něco jiného, než bychom čekali od úspěšného preláta avignonské epochy, stojícího na prahu slávy, moci a snad opojných úspěchů.

Odlíšná byla situace ohledně kancléřského úřadu, kterého se Jenštejnovi dostalo asi o něco později než arcibiskupství. Důležitý úřad byl uprázdňen asi od r. 1374 nedobrovolným odchodem olomouckého biskupa Jana ze Středy, jenž už nemohl vykonávat funkci vyžadující muže s vrcholnou výkonností, stačíciho nezdolnému pracovnímu elánu Karla IV. Otázka, komu svěřit tak důležité kancléřství, zaměstnávala císaře jistě nemálo. Byl si dobře vědom toho, jak význam této funkce ještě vzroste, jakmile sám zavře oči. Věděl dobře, že nový kancléř povede zahraniční politiku mladičkého jeho nástupce za okolností neskonalé obtížnějších nežli tomu je za jeho života. Císař uvažoval a odkládal jmenování kancléře snad také s ohledem na bývalého svého ministra Jana ze Středy. Patrně mu vadilo Jenštejnovo mládí, ale nebyl nezapomenutelný Arnošt také mladým a byla mu snad tato okolnost na závaži? Ostatně za Jenštejnem stále ještě stál mezinárodně osvědčený spolupracovník císařův Jan Očko z Vlašimě, vždy ochotný přispěti všestranně radou a pomocí. Když konečně Očko dosáhl kardinátu a Jenštejn arcibiskupství, ukončil asi i císař své váhání. Tím spíše, že nedávno, za zájezdu ke francouzskému dvoru v zimě r. 1377, byl nucen provisorně svěřit kancléřství biskupu z daleké Warmie. Tak se Jenštejn kancléřem stal spíše po smrti Otce vlasti než před ní. Převzal agendu z rukou Mikuláše z Riesenburka, původem ze západních Prus, držitele nejdříve kostnického od r. 1387. olomouckého biskupství. Spolupracovníkem měl Konráda z Giesenheimu od r. 1379 lubeckého biskupa a bamberského biskupa Lamprechta z Brunn, který zůstal členem královské rady až do r. 1398, abychom jmenovali aspoň ty nejvýznamnější.

Vstup Jenštejnův do říšského kancléřství nabádá ke srovnání obou kancléřů Janů, onoho staršího ze Středy s mladším z Jenštejna. V obou případech jde jak v literatuře, tak i v politice o markantní osobnosti. Pokud běží o metodu diplomatické práce! Jan ze Středy nesporně znamenal v politice více, v literatuře možná o něco méně než Jenštejn. Jako kancléř i biskup dovedl osvědčit v mnohonásobných politicko-církevních, sociálních a národnostních rozporech dobových moudrou v pravdě diplomatickou zdrželivost a noblesní vyváženost bez jakékoliv ukvapenosti. Snažil se zůstat na úrovni literárně retorického, uměleckého a náboženského uplatnění. Takřka úzkostlivě se varoval projevovat svůj vysoký církevní úřad jakýmkoliv druhem nátlaku, neřku-li násilí. I přesto se nevyhnul na sklonku svého života jistým zklamáním a nepřítelstvem. Naproti tomu styl diplomatické i arcipastýřské práce Jenštejnovy se nám projevuje jako daleko drsnější, hrubší, třebaže pramení z těch nejčistších úmyslů. Po stránce formální se zjišťuje, že Jenštejn

nemínil zůstat v literárních projevech za svým předchůdcem. Jako on libuje si v umělém latinském slohu, kterého používá v četných prózách morálně výchovného, dogmatického i polemického obsahu stejně jako v sériích zvukných duchovních písní. I jeho lyrika je zatížena umělou retorikou, opisy, synonymickým koloritem, alusemi, citáty biblickými, patristickými i klasickými. V tom všem stejně jako ve snaze po sevřenosti literárního projevu a jeho jasnosti nezůstává bez úspěchu. Napomáhá mu v tom i jeho temperament, který ho strhuje k nevšední výmluvnosti.

Aby bylo možno aspoň poněkud spravedlivě posoudit politickou i církevní činnost Jenštejnovu, dlužno si uvědomit charakteristickou zvláštnost posledních dvou desetiletí XIV. stol. Všeobecná evropská situace pro středověké prolnutí sféry církevní se státní je silně ovlivňována papežským schismatem, domácí poměry jsou charakterisovány tápavým panováním mladičkého nástupce Karlova, který ani zdaleka nedorostl k formátu svého slavného otce. Místo záměrné velkorysé zahraniční politiky, která by aspoň konservovala prestiž převzatého dědictví, když by nestačila na další úspěšné výboje, nastupuje skoro tupá netečnost, spokojující se s nenáročným řešením otázky říšské a dynastické. Tato změna diplomacie vynucená obtížnými poměry v evropské politice a podporovaná povahou nezkušeného mladého vladaře, znamenající ztrátu kontaktu se zahraničním dějstvím a ve vnitřní politice se často obrazí bouřlivě a samozřejmě ve srovnání s nedávnou minulostí protitřídické. Zmatky, které brzy potom nastanou, kontrastují s typickým řádem doby Karlovy a oznamují změny ve státních, národnostních, kulturních a náboženských poměrech českých zemích. Proti dosavadnímu středověkému internacionalismu se staví nacionalismus, proti panskému hradu královské město, proti hierarchovi učenec, proti prelátovi kněžský oltářník. Myšleno v kategoriích moderních společenských věd lze říci, že se počíná nesměle uplatňovat demokratismus proti aristokratismu a kolektiv proti individualismu. Za takové tedy situace začíná svou diplomaticko-arcipastýřskou dráhu poslední z tří velkých českých arcibiskupů Jan z Jenštejna, který si ovšem privátně — a v tom je jeho síla — nečiní iluzí o světské slávě a úspěchu, protože žije životem biskupa — askety.

Jenštejn nebyl zajisté diplomat, k tomu měl příliš františkánské prostoty a bezelstnosti hraničící až s naivitou. Jinak si do kancléřství přinášel nejednu dobrou a upotřebitelnou vlastnost. V tom asi také schopnost reprezentační a společenskou. To ovšem zdaleka nestačilo na velkorysou a úspěšnou činnost státnickou. Chyběla mu jmenovitě vytrvalost ve sledování správného cíle, pružnost ve vymýšlení nových a účinných metod a prostředků k jeho dosažení. Pozorovatele uchvacuje na Jenštejnovi světecké pojetí jeho duchovního úřadu a nazírání na církev jako božskou instituci, pro níž třeba podstoupit nerozpačitě všechno. Proto se vrhá s celou oddaností své rytířské duše v zápas za velikou myšlenku jednoty v církvi. Metody byly často chybné, cesty, na kterých hledal dosažení tohoto ideálu, bludné, čistý úmysl mu však neupřel nikdo. Jednou z chyb snad bylo, že si tuto jednotu nedovedl představit jinak než potřebním všech nepřátel Urbana VI., který, mimochodem řečeno, nebyl svému odhodlanému a zmýry obětavému bojovníku zvláště vděčen. Politika, jíž se dal bezvýhradně do služeb, znala jedinou devizu v řešení otázky schismatu: vybojování absolutního uznání Urbana VI. Kromě prostředků vlivů Kateřiny Sienské působil v tomto ohledu na Jenštejna snad názor samotného Karla IV., který při odchodu na věčnost byl asi stejného přesvědčení. Bohužel, každý rok ukazoval jasněji neschůdnost této cesty a nutnost hledat jiné prostředky. Mělo se použít vyjednávání, dohody, nikoli násilného potlačení odpůrců. Bylo základním a skoro nepochopitelným omylem mladého kancléře a arcibiskupa, že těchto prostředků nepoužil. Osobně bezúhonný, ba světecky žijící, ztroskotat nejdříve jako kancléř, později i jako arcibiskup.

ThDr. Václav Bartůňek

ZPOVĚDNÍK A KAJÍCNÍK

Mezi zpovědníkem a kajícníkem vzniká jakási smlouva, z níž vyplývá, že kajícník řádně disponovaný vyznává své hříchy a zpovědník ze spravedlnosti ho absolvuje. Na absoluci má tedy kajícník ze spravedlnosti právo, a to znamená pro zpovědníka závažná povinnost ho absolvovat (srov. can 886). Závažná povinnost plyne pro zpovědníka proto, že odepřením absoluce vystavuje hříšníka, těžkým hříchem obtíženého, veliké škodě, neboť smrtelný hřích znamená věčnou smrt. V případě, že by kajícník souhlasil se zpovědníkem, může mu tento absoluci oddálit. Kajícník, který se zpovídá všeobecně a odepře se zpovídat z jednotlivých hříchů, nemá ze spravedlnosti právo na rozhřešení, čili zpovědník nemá povinnost ho rozhřešit.

Kajícník má ze spravedlnosti právo na rozhřešení, i když se zpovídá z hříchů všedních nebo těžkých sice, ale již absolvovaných. V tomto případě nehrozí velká škoda kajícníkovi, proto povinnost absolvovat bez příčiny je lehkým proviněním a ze spravedlivé příčiny není vůbec proviněním ze strany zpovědníkovy (srv. Capello, De poenitentia, Taurini 1938, 784; Genicot-Salsmans, Inst. theol. mor. II, 366, Louvain 1931).

Není-li pochyby, že kajícník není disponován, jako např. nedává známky bolesti, nechce odložit nenávist a nepřátelství, může-li, ale nechce nahradit škodu, opustit blízkou příležitost ke hříchu, veřejný hříšník, který nechce veřejně zadostučinit a pohoršení odstranit apod., zpovědník musí rozhřešení odmítnout, jinak by se dopustil svatokrádeže a neplatně by absolvoval (can 886; Piscetta-Gennaro, Elementa theologiae moralis, V, 762; Genicot-Salsmans, l. c. II, 366).

Za řádně disponovaného nutno považovat kajícníka, který má upřímnou lítost nad spáchanými hříchy, z nichž se pokorně vyznává a současně má vůli v budoucnu nehrěšit (S. Alphonsus, Theolog. mor. VI, 604).

Nedisponovaného nemůže ovšem zpovědník bez absoluce propustit, aniž by se nepřičinil, aby kajícníka k absoluci připravil, a zdá se, že těžce zpovědník hřeší, jestliže nedisponovaného propustí bez absoluce (srv. Bullarium Rom. continuatio, VIII, 351, Lev XII., konst. Caritate Christi 25. XII. 1825). Vynaloží-li ovšem zpovědník veškerou úsilí, aby kajícníka k absoluci disponoval a tento odporuje, pak ho propustí bez absoluce. V případě, že zpovědník po přípravě kajícníka k dispozici má pochybnosti o disponovanosti, pak má rozhřešení oddálit, leda že by závažná příčina radila udělit absoluci alespoň podmíněčně (srv. Prümmer, Manuale theologiae moralis, III, 438).

Nedisponovaný vlastně o absoluci nežádá, proto nezavazuje zpovědníka povinností absolvovat. Kajícník o absoluci žádá tím, že vyznává své hříchy, srděčně jich lituje a slibuje polepšení. Vyznání hříchů činí kajícník za tím účelem, aby dosáhl odpuštění skrze svátostné rozhřešení.

Podmínečně rozhřešení má být uděleno v pochybnosti o disponovanosti kajícníkově, jestliže je schopen a jestliže je dostačujícím disponován, hrozí-li vzdáleně smrt, nebo duchovní škoda, nebylo-li by naděje, že se kajícník pro absoluci kdy vrátí, snoubenci, možnost vzniku bezectnosti, špatné pověsti apod.

Zpovědník jest povinen ex genere suo gravit uložit kajícníkovi zadostučinění či poměrné spasitelské pokání a kajícník ochotně má je přijmout a splnit, a to sám, nikoliv druhou osobou (can 887). Je nutno rozlišovat ovšem zadostučinění svátostné a mimosvátostné, poněvadž svátostné ničí tresty za spáchaný hřích ex opere operato, kdežto mimosvátostné ex opere operantis (srv. Prümmer, III, 391).

Uložení pokání za hříchy těžké jest povinen zpovědník pod těžkým hříchem, v tom se moralisté plně shodují. Neshodují se, pokud se tkne závažnosti uložit pokání za hříchy lehké či těžké sice, ale již absolvované (De Lugo, De Sacramentis, disp. 25, n 49).

Zpovědník musí uložit kajícníkovi netoliko zadostučinění, svátostné pokání, ale také přiměřené hříchům pokání, trest.

Zadostučinění nelze uložit debilnímu či umírajícímu. Trest kajícníkovi nemůže být uložen v pravém slova smyslu takový, který by odpovídal skutečné vině, ale poměrný k těžkým proviněním a lehčím proviněním.

Kajícník je pod těžkým hříchem povinen uložené svátostné zadostučinění přijmout, je-li rozumné. Není-li rozumné, kajícníkovi přijatelné, má požádat o změnu. Nechce-li zpovědník zadostučinění změnit, pak kajícník může buď odejít bez pokání a absoluce k jinému knězi nebo zadostučinění přijmout, aby dosáhl absoluce a u jiného zpovědníka si vyžádat změnu (Noldin, De Sacramentis, Oiniponte 1923, 305). Zpovědník nesmí zapomenout, že zpovědnice je nejen soudní stolicí, ale také ordinací. Jako soudce musí mít vědomosti potřebné k tomu, aby mohl řešit předložené případy a jako lékař musí mít vědomosti, aby rány duše mohl úspěšně léčit. Jako soudce musí být zpovědník prozíravý a obezřetný, zvláště v kladení otázek a vynášení rozsudku, jako lékař musí být zpovědník prozíravý a obezřetný, aby kajícníkovi podal účinné léky, jimiž by se duchovně chorý pro budoucno vyvaroval upadnout do nebezpečné choroby duše.

Tím více je třeba zkušenosti, vědomostí, prozíravosti a obezřetnosti při zpovědi dospívající mládeže, aby duši více neuškodil než prospěl. Kdyby kajícník zamlčel hřích, který je zpovědníku znám, pak nutno rozlišit, zda zpovědník o hříchu ví ze svého vědomí, či zprávou od jiného či ze zpovědi spolupachatele.

Má-li zpovědník vědomost o hříchu kajícníkem popřeném ze sebe, pak není-li pochyby, že se dosud z něho nevzpovídal u jiného kněze, má povinnost absoluci odepřít. Kajícník ovšem může mít spravedlivou příčinu proč hřích spáchaný zapřel, a v tom případě, což podle okolností prozíravý zpovědník obezřetně otázkami se dozví nebo pozná, absoluci udělí.

Má-li zpovědník o zapřeném hříchu vědomost ze zpráv jiných, pak vždy se dá předpokládat, že kajícník se již z hříchu jinému vyznal a absoluce dosáhl, proto musí pokládat kajícníka za řádně disponovaného k absoluci.

Ví-li o hříchu kajícníka od spolupachatele, který se těmž zpovědníku zpovídal, a k otázce povšechné a případně k doplnění zpytování svědomí i k otázce zvláštní kajícník mlčí nebo popírá, pak obdrží absoluci, poněvadž se dá předpokládat, že buď se již z hříchu vzpovídal, nebo má spravedlivý důvod k zamlčení.

Doví-li se zpovědník o hříchu kajícníka ze zpovědi jiných, nemůže se přímo tázat, nýbrž povšechně a otázkami případně jako ve zpovědním zrcadle. Jestliže kajícník na otázku mičí nebo hřích popře, obdrží absoluci, neboť může se předpokládat, že kajícník má spravedlivý důvod k zamlčení nebo se může domnívat, že vědomí od jiných se zakládá na lži neb omylu apod.

Zpovědní tajemství:

Svátostná pečeť znamená přísně nedotknutelná povinnost zachovat mlčení o všem, co bylo zpovědníkovi hříšníkem sděleno v pořadí k dosažení svátostné absoluce a čehož vyjádření by činilo svátost odpornou a obtížnou (srv. Prümmer, Manuale theologiae mor. III, 443). Povinnost zachovat mlčení týká se toliko toho, co bylo ve sv. zpovědi, nikoliv např. ze slibu daného mimo sv. zpověď pod zpovědní mlčenlivostí. Zpovědní mlčenlivost nepřipouští výjimek, neboť je: 1. práva přirozeného, poněvadž ze zpovědní smlouvy plyne mlčenlivost o tom, co spadá pod pečeť zachování mlčenlivosti; 2. práva pozitivního, božského, poněvadž je implicate zahrnuta v zřízení svátosti, jíž Kristus nechtěl uškodit hříšníku, dobrovolně se vyznávajícímu. nýbrž poskytl prostředek získat ztracenou milost; 3. práva cíkevního, které právo božské spíše definuje a trestními sankcemi potvrzuje (Capello, De poenitentia, Taurini 1938, 884).

Zpovědní tajemství nemusí zachovat o svých hříších a o tom, co mu bylo zpovědníkem řečeno, leda co bylo řečeno pod přirozeným tajemstvím, sám kajícník. Kajícníci často hřeší tím, že porušují přirozené tajemství, vyrazující, co jim bylo zpovědníkem takto řečeno, čímž

ho vystavují určitému poškození a tento se nemůže bránit. Zpovědník má ve zpovědi říci jen to, co by mohl říci i mimo sv. zpověď (srv. Gougnard, *Tractatus de poenitentia*, Mechliniae 1939, 361—362).

Zpovědní tajemství jsou povinny zachováti všechny osoby, které jakýmkoliv způsobem se zpověď dozvěděly (can 889, § 2) a především tedy sám zpovědník a pak každý, kdo ať úmyslně nebo neúmyslně zpověď zaslechl, tlumočník, kdo četl hříchy napsané na papíře ve zpovědnici zanechaném neb u zpovědnice kajícníkem ztraceném. Je takto vázán svátostným mlčením, jinak, najde-li papír s hříchy mimo místo určené pro slyšení zpovědi, jest vázán mlčenlivostí přirozeného tajemství. Pod zpovědní mlčenlivost nespádají všeobecně lehké hříchy, udělená absoluce, vykonaná sv. zpověď (rozuměj: sdělení o udělení, o vykonání), rady kajícníkovi udělené, veřejné a známé nedostatky kajícníkovy, hříchy spáchané při samotném výkonu sv. zpovědi, že kterých se kajícník ovšem nezpovídal. Ovšem, i když tyto okolnosti nespádají pod zpovědní mlčenlivost, přece by mohly být kajícníkovi nepříjemné po jejich vyjádření nebo z některých okolností by se mohly určité osoby domýšlet o hříších, ze kterých se kajícník zpovídal, proto není radno takto mluvit, aby nedošlo k nepřímému vyjádření zpovědního tajemství. Pro zpovědníka, který se pokusil, odvážil vyrazit přímo zpovědní tajemství, je stanovena exkomunikace specialissimo modo vyhrazena Sv. Stolicí (can 2369, § 1). Zpovědník, který nepřímo poruší zpovědní tajemství, je suspendován od celebrace a slyšení sv. zpovědi a případně v těžších případech může být trestán i zbavením beneficium, hodností a jinými tresty, případně i degradován (srv. can 2368, § 1, 2369, § 1). Ostatní, kteří vyrazí zpovědní tajemství, jsou trestáni podle závažnosti a okolností, případně i exkomunikací (srv. can 2369, § 2).

Tresty se ovšem nevztahují na zpovědníka, jestliže v širším slova smyslu nepřímo použitím vědomostí ze sv. zpovědi mlčenlivost poruší (Coronata, *De Sacramentis*, I. Taurini 1943, 392).

Zpovědní právo a povinnost:

Pokání je práva přirozeného a pozitivního božského (Ezech 18, 20; 33) a proto je povinností hříšníka, aby se ze svých hříchů kál a právem pozitivním božským (Jan 20, 21) je kněze, aby hříšníka slyšel a hříchů ho zbavoval. Ze spravedlnosti povinností slyšet zpověď kajícníka jest toho, kdo má povinnost pečovat o spásu duší svěřených (can 892, § 1). Povinnost tato je velmi závažná a má ji farář a ti, kteří jsou faráři postaveni na

roveň (zástupce, administrátor, kaplan), dále místní představení a vyšší představení v řeholních domech a rovněž biskup, apoštolský vikář, místní ordináři atd.

Farář může svou závažnou povinnost splnit i skrze jiného kněze. Právo nevymezuje, kdy věřící mají být chápáni jako žadatelé sv. zpovědi z rozumných důvodů. Obecné učení však rozlišuje, kdy váže přísná povinnost faráře, povinnost, která je souvztažná k právu věřícího, tří případy nutnosti, a to: extrema, quasi-extrema, gravis necessitas. V krajní duchovní tísní pokládáme toho věřícího, který sám sobě ponechán buď vůbec není s to překonat překážky věčné spásy nebo se mu to zdá morálně nemožné pro svůj vnitřní stav.

Téměř krajní nutnost je u věřícího, který sice nepokládá překážky k dosažení věčné spásy překonat za nemožné, ale je mu toto velmi nesnadno dokázat bez pomoci jiného.

Závažná nutnost naskýtá se u věřícího, který může bez pomoci jiného uniknout nástrahám věčné spásy jen tak tak (těžko to dokáže bez pomoci).

V těchto případech jest povinen farář posloužit, a to byť by i nebyl o to věřícím žádán. Každý, kdo k sv. zpovědi přistupuje, má důvod, proto jest považován, že jest in extrema nebo gravi necessitate, a tu jest farář povinen posloužit i za cenu velkého svého neštěstí, to jest i s nebezpečenstvím ztráty života (srv. Benedikt XIV, *De synodo dioeclesana*, lib 13, c 19; Piscetta-Genaro, *Elementa theol. mor.* V, 715).

V potřebě obecné jest povinen farář posloužit v žádosti věřících za cenu vlastní škody, jestliže tak věřící žádají z rozumného důvodu. Rozumný důvod je např. splnění církevního či božského přikázání, ale také zpověď věřícího ze zbožnosti (Lugo, l. c. disp. 22, n. 2). V naléhavosti mají povinnost vyhovět prosbě kajícníkově všichni zpovědníci, tj. kněží ke zpovědi aprobovaní, v nebezpečství smrti pak všichni kněží. Tato povinnost není ovšem ze spravedlnosti, nýbrž z lásky (can 892, § 2). Pro nedostatek kněží např. jsou povinni všichni kněží při vypuknutí epidemické choroby (moru) z lásky zpovídat i s nebezpečenstvím ohrožení vlastního života (srv. S. Alphonsus, *Theologia moralis*, VI, 625). Prostý zpovědník sub gravi je povinen vyhovět prosbě kajícníkově, může-li tak učinit sine gravi incommodo. Prostý kněz sub levi má vyhovět kajícníkovi mimo nutnost. Kněžské srdce však nebude rozlišovat trojí či čtverou nutnost, nýbrž vyhoví vždy prosbě kajícníkově a tím splní i část svého kněžského poslání.

ThDr. Jaroslav Michal

KLÍČ K SYMBOLICE CHRÁMOVÉ VÝSTAVBY

Klíč k porozumění symbolice chrámové výstavby záleží ve správném všestranném pojetí významu křesťanského chrámu podle nazírání církve. Tento význam je trojí podle sv. Bonaventury: „Trojí je dům Boží, předně hmotný, za druhé duchovní a za třetí nebeský.“ — Chrám Páně se zřetelem k jeho vnější povaze a k věřícím v něm shromážděným je obrazem dočasné viditelné říše Kristovy. Proto je třeba správnou symboliku: čtyřúhelník, kříž, základ chrámu vztahovati ke Kristu, jak praví sv. Pavel: „... fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id, quod Christus est.“ — právě jako je třeba spatřovati ve vchodu do chrámu pravou bránu, Krista: „Ostium ergo templi Dominus est.“ (S. Eucherii comment, in III. lib. Reg. n. 8), a v stavebních kamenech je viděti věřící, spojené láskou k duchovní stavbě. Milostmi v chrámě udělovanými je chrám podobností říše Boží v našem nitru, neboť křtem sv. a stálou účastí na prostředcích milosti Boží je křesťan sám chrámem Ducha Svátého tedy duchovním chrámem (Efes. 2, 19—22). Pročež je také stejně opodstatněn morální základ jednotlivých dílů chrámu, když spatřujeme v základech víru, ve dveřích poslušnost, ve střeše lásku, v oltáři srdce atd. — „Rursus in templo Dei seu gratiae est fundamentum fides... tectum caritas, quae operit multitudinem peccatorum, ostium obedientia, de qua Dominus inquit:

Si vis ad vitam ingredi, serva mandata, pavimentum humilitas, de qua psalm. 118, 25: „adhaesit pavimento anima mea etc.“ (Durand. Rat. Lib. I. c. 1. n. 16.) — „Altare est cor nostrum, in quo debemus offerre, unde Exod. XX, 24 praecepit Dominus: in altari offerri holocausta, quia de corde debent procedere opera igne caritatis accensa.“ (Ibid. c. 2. n. 7.) (Pozn. drobně: Durand. *Rationale div. officiorum* r. 1286 seps., nejvýznamnější liturg. dílo v středověku, které má velký vliv na provádění aleg.-symbolické metody.)

Skutečnou stálou přítomností Boha v chrámu je chrám obrazem věčné říše Kristovy v nebesích. „Terribilis est locus iste, hic domus Dei est et porta coeli.“ (Mojš. I, 28, 17). Io vidíme právem symbolisováno ve vynikající velikosti a nádhře křesťanských chrámů, v jejich odloučenosti od světského ruchu, ve zvláštní chóru, v jeho ozdobě, v kráse klenby atd. Jak není v kultu ani toho nejmenšího, co by nenutilo k vyššímu pojmání jeho významu, tak nemá býti ani v stánku tohoto kultu ničeho, jak ve stavbě tak v ozdobě, co by myslícího člověka neupozorňovalo na tyto výše uvedené předobrazy.

Tyto základní linie zachovávala církev v příčině chrámových staveb ve svých ustanoveních po všechna staletí a jen v jednotlivostech je rozvinula. Tedy po všechny časy platila zásada, že chrám má býti výše posta-

ven a odloučen od všeho rušivého a nedůstojného. Pohlíželo se tu na onen slavný chrám na Sionu, na město na hoře stojící: „Vy jste světlo světa. Nemůže město na hoře ležící skryto býti.“ (Mat. 5, 14); na horu největší oběti Golgotu; na skálu, na níž má býti zbudována církev: „Ty jsi Petře a na té skále vzdělám církev svou“ (Mat. 16, 18). Tuto zásadu ohledně polohy chrámu zachovávala církev stále jako zákon. Teprve, když se na to zapomínalo, musela na to církev opět upozorňovat; tak v Aktech koncilů Milánských od sv. Karla Borom. a rovněž v jiných provinciálních diecézních synodách; např. v ustanoveních „Ornatus Ecclesiasticus“ diecése Řezenské z r. 1591 čteme: „Ecclesiae igitur situs ac structura haec erit. In loco eminentiori collocabitur, ita ut quinque saltem vel tribus ad minimum gradibus ascendantur.“ Jiná ustanovení týkají se toho, aby chrám nebyl stavěn na vlhkém místě a aby byl vzdálen ruchu a světských stavení, nečistého okolí atd.

Účel chrámu dává mu o sobě formu kříže. Podle toho připadají věřící jako obec shromážděná k oběti kříže, jako s Ukřižovaným spolu ukřižovaní, jako ukřižované tělo Kristovo. — „V Kristu ukřižován jsem“ (Gal. 2, 19). — „Dispositio autem ecclesiae materialis modum humani corporis tenet. Cancellus namque sive locus, ubi altare est, caput representat, et crux ex utraque brachia et manus, reliqua pars ab occidente, quidquid corpori subesse videtur.“ (Durand. Rat. ed. Venet. 1599. lib. I. cap. 1. n. 14). Nejpřirozenější ohrazení tohoto půdorysu děje se podélným čtyřúhelníkem, čímž se jeví křesťanský chrám jako napodobení archy, Bohem nařízené, a také chrámu Šalomounova, ovšem nově založeného pro oběť nového zákona v Kristu.

Podle toho má vnitřní podoba kříže i navenek vystupovat, aby se chrám i svým vnějším jevil jako obětiště ukřižovaného Krista, jak to stanoví jasně sv. Karel Borom., který předpisuje formu kříže jako od časů apoštolských pocházející: „Illa ecclesiae ratio jam inde ab apostolicis fere usque temporibus ducta, potior est, quae crucis formam exhibet... aedificii rotundi species minus usitata in populo christiano.“ (Instr. fabr. cap. 2. pag. 563.)

Všimněme si nyní blíže chóru (presbytáře). Církev v něm viděla svatyni, stánek Boží, horu Boží, proto měl býti nad ostatním prostorem chrámovým zvýšen a od něho oddělen. Apoštolské konstituce odůvodňují toto zvýšení chóru srovnáním chrámu s lodí, tedy chóru se zvýšeným místem na lodi pro vedení lodi. Proto i sv. Karel Borom. ustanovuje v Instr. Fabr. 4. 10. pag. 566: „pavimentum capellae maioris extruatur ecclesiae solo altius pro situ loci proque ratione ecclesiae... gradus ad capellae maioris ascensum... numero impares, unus scilicet, tres aut quinque pluresque pro altitudinis ratione.“ Proto bylo dovoleno jen biskupu a kléru vstoupiti do chóru, odděleného zábradlím, kde má býti zvýšené sedadlo pro biskupa, po stranách mají seděti kněží, jáhni však mají státi, ježto se podobají dohlížitelům nad veslaři v lodi. Již v katakombách jest viděti jak zvýšené místo pro oltář, tak i zbytky kamenného zábradlí

před chórem. V chrámové lodi mají býti lavice pro muže a ženy podélně oddělené. I v oratoriích katakomb to tak shledáváme, ačkoli zde pro stísněnost místa stávaly ženy v odděleném prostoru za muži, ba mnohde vedly do prostoru pro muže a pro ženy zvláštní schody a vchody. Tradičně se ujal způsob, že mužům bývá vyhrazena čestnější strana jižní, ženám severní. „Accepimus a vetere consuetudine: Masculi stent in australi parte et feminae in boreali.“ (Tak kol r. 820 Amalarius de off. eccl. lib. III, c. 2.) — Předsíň, pronaus, narthex, paradisus nechybí ani v katakombách, pokud to dovolovalo místo, a Milánská Acta ji přímo nařizují.

Směr chrámu je pravidelně k východu. Svatí Otcové vycházejí tu z představy Ježíše Krista, pravého Východu s výše jako Slunka spravedlnosti, který nám opět otevřel ztracený ráj, a jako Soudce a Král věčnosti je očekáván od východu. Jestliže se od tohoto ustanovení vyskytují někde odchylky, tu to bylo podmíněno vhodností okolí nebo směrem ulic a souběhem jich k příchodu do chrámu, také přístavbou chrámu k dřívějšímu již klášteru, nebo přízpůsobením k pohřebišti apod. Zásadně byl udržován směr od západu k východu jako svatá stavební linie, kde to jen bylo možno. „Non vero ad solstitialem sed ad aequinoctialem orientem omnino vergat.“ (Instr. fabr. c. 10, pag. 566.) Jestliže byly někdy, a to zvlášť ve velkých katedrálách, oltář a tím chór postaveny k západu, tu byla důvodem k tomu právě katedra svým postavením k oltáři. Jen v chóru k západu směřujícím stál totiž biskup tak, že se své katedry v hloubce hlavy chóru (apsidě) umístěné, přistoupil k oltáři před ním stojícímu a modlil se směrem k východu, jak to apoštolská tradice žádala. — „Si altare sit ad Orientem, versus populum, Celebrans versa facie ad populum, non vertit humeros ad Altare, cum dicturus est Dominus vobiscum, Orate fratres, Ite missa est, vel dicturus benedictionem; sed osculato Altari in medio, ibi expansis et junctis manibus, ut supra salutet et dat benedictionem.“ (Rit. celebr. Miss. V. 3.) A tak vidíme v některých chrámech římských, jakož i jinde ve velkých chrámech, jak to bylo aspoň po čtyři první století obvyklé, přední stranu oltáře obrácenu k východu proti lidu a tím budovu i vchody proti východu a chór proti západu. Teprve když bylo běžné stavěti na mensu kromě kříže a svícnu také svato-stánek a obrazy svatých a ostatky v bohatých relikviářích, tu stál celebrant na přední straně oltáře a katedra byla umístěna v přední části chóru na evangelní straně. Od té doby i takové větší chrámy, jakož i již dosud menší, takřka pravidlem byly svým chórem orientovány tak, aby se kněz i lid modlili k východu. Tak to bylo na různých provinciálních a diecézních synodách uznáno za normu pro praxi při stavbě příštích chrámů.

V nejnovější době upouští se od oné tradiční symboliky chrámu a při stavbě chrámu hledí se nyní střízlivěji jak na jeho vnější formu, tak i na jeho vnitřek. Převládá po všech stránkách jednoduchost, aby mysl věřících nebyla rozptylována detaily a směřovala jediné k oltáři, k svatostánku, aby prožívala svůj náboženský život eucharistickocentricky.

Dr. Hubert Havránek

Kněžská meditace

TABERNACULUM

Přísné a přesné jsou předpisy, které vydala Církev svatá o svatostánku, ve kterém uchovává nejdražší poklad naší víry: Nejsvětější Svátost oltářní. Již ve čtvrtém století byla Nejsvětější Svátost uchovávána ve zvláštních skříňkách, v tak zvaném pathophoriu, které se nazývalo na Západě sacrarium nebo secretarium — v sakristii. Svatá Eucharistie byla zde zprvu uchovávána jako viaticum pro těžce nemocné.

V kostele se začaly stavěti svatostánky na Východě v sedmém, na Západě v osmém století, třebaže v některých kostelích se uchovávala Nejsvětější Svátost ještě po několik století v sakristii — v Miláně ještě ve století šestnáctém. První svatostánky byly ze slonové kosti, z vzácného kovu nebo z vzácného dřeva zhotovené, bohatě ozdobené válcovité krabice, nebo skříňky. Zavřené byly plochým, nebo zakulaceným, kuželovitým víkem. Byly zavěšeny pod stříškou oltáře, visely nad oltářem. (Pyxis.) Některé měly tvar holubice a nazývaly se holubice Eucharistické. Později se na evangelní straně oltáře vytesávaly do zdi kněžiště zvláštní výklenky (armariola, Wandtabelle, nikel), jaký je ještě zachovaný v malém a milém kostelíčku v Brozanech u Doxan. V době gotické i pozdější stavěly se v presbytáři, nebo ve zvláštních kaplích Eucharistické domečky, vížky, aedicula Eucharistica, Sakramentshäuschen, které se s papežským povolením ještě dnes nacházejí v některých katedrálách. Moderní věžovitý domeček Eucharistický nachází se v Eucharistické kapli svatohedvíkové katedrály berlínské. Od renesanční doby počínaje stavějí se pevné svatostánky na hlavních oltářích.

Kodex kanonického práva ustanovuje: can. 1268, § 2: „Nejsvětější Eucharistie budiž uchovávána na nejuvýznač-
nějším a nejpřednějším místě kostela, totiž pravidelně na hlavním oltáři.“ Zákon 1269, § 1: „Nejsvětější Eucharistie
budiž ukládána v neodstranitelném svatostánku, stojícím uprostřed oltáře.“ Jen v katedrálách, kolegiálních a ně-
kterých klášterních kostelích z důvodů společného recitování sv. oficia nebývá svatostánek na hlavním, nýbrž na
jednom z vedlejších oltářů.

V nejnovější době poukazuje zvláštní dekret Posvátné kongregace obřadů „Sanctissimam Eucharistiam“, ze dne
1. června 1957, na některé nepřístojnosti, připomíná správnou církevní linii a dává jasné a závazné směrnice vzhle-
dem k tabernakulu čili svatostánku. Pro každého rektora kostela zajisté by bylo spasitelné přechít si a prostudovati
si hlavní body tohoto dekretu uveřejněného v Duchovním pastýři 1957/178 — 79.

Z toho všeho vyplývá s jakou pečlivostí, reverencí a úctou se stará Církev svatá od samých počátků o sv. Eucha-
ristii. Od samých počátků ji se svrchovanou láskou uchovávala nejdříve v domech křesťanů, pak ve zvláště vy-
zdobených skříních sakristie a konečně ve svých velebných chrámech. Vyjadřovala víru v permanentní přítomnost
Pána Ježíše pod způsobou chleba nejen v okamžiku sv. přijímání (Luther!), nýbrž „a transsubstantiatione ante et
post communionem Sanctissimi Missae Sacrificii.“ Ze skutečnosti permanence vyplývá samozřejmý latreutický kult
Nejsvětější Svátosti oltářní.

Visitatio Sanctissimi je pro kněze vnitřním životem žijícího, hlubokým zdrojem svatých a čistých radostí, a hlu-
boké útěchy. Pán Ježíš ve svatostánku na oltáři na nikoho tak toužebně nečeká, nikomu nepatří tak opravdově
jeho slova: „Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos“ Mat. 11, 28 (— jako dobrému
pastýři duši, knězi).

Proto také hodný kněz počítá k nejuzácnějším okamžikům dne čas, který prodlí před tabernakulem. Tam
v kostele při matném svitu věčného světla, projednává se svým Mistrem všechny záležitosti své vlastní duše, všech-
ny starosti, všechny problémy svého pastýřského, učitelského a kněžského úřadu. Zde znovu obnovuje svou horli-
vost, svou lásku k Pánu Ježíši; zde doporučuje denně své ovečky Dobrému Pastýři duši. Zde se modlí ve velebném
tichu chrámové prostory za mír a pokoj v rodinách, v kolektivech, v osadách, v národě a mezi národy. Ví a věří,
že Pán Ježíš na něho čeká, aby mu pomohl. Kolik požehnání, kolik milostí Božích zprostředkuje svým milým a
drahým svěřeným duším v těchto slastných minutách své návštěvy svatostánku kněz, věrný přítel a milovník,
věrný sluha svého Nejlepšího Pána... Kolik milostí vyprošuje sobě v trudných, dusných a těžkých chvílích život-
ních, takže si zachová na své křížové cestě životem vždy a stále, svůj zlatý a svatý radostný optimismus.

Šťastný kněz, který nejen svým slovem, ale také svým příkladem má věřící k tomu, aby navštěvovali Pána ve
svatostánku dle svého... Bohoslovce, které vidívá spirituál semináře často klečet před svatostánkem po vyučovací
hodině, před studiem, po studiu, před vycházkou, po vycházce, o takové milovníky svatostánku nemá strach...
Neboť to jsou opravdoví amici Christi a opravdoví amicus Christi je věrný sobě, svému Pánu a lidu svěřenému je-
mu. Takoví bohoslovci mají Pána Ježíše skutečně rádi a ty má Pán Ježíš také rád. Takové nejsvětější přátelství
nemůže vésti k jinému než k svatému a plodnému kněžství.

Jen opravdový amicus tabernaculi — je také opravdovým a věrným přítelem Pána našeho Ježíše
Krista, est vere amicus Christi!

P. Karel Sahan

JITŘNÍ ČLOVĚK

V únoru jsme si živě připomněli nedožitě devadesáté
narozeniny spisovatele-kněze Jindřicha Šimona
Baara. Jeho jméno, ač od jeho náhlého skonu uply-
nulo už třiatřicet let, nikterak nezapadlo v roklí času,
ale plane v paměti našeho národa stále mocným a ne-
ztratitelným plamenem. Baar celým svým dílem, jež po
sobě zanechal, zůstává krásně živ nejenom jako vzácný
spisovatel, mistr věrně realistické kresby, ale i jako
kněz a člověk, který horoucně miloval svou vlast, svůj
rodný kraj, své krásné a nezapomenutelné Chodsko.
V jeho literárním odkazu nalezneme mnohá místa, kde
tento prudký vyznačav pravdy, spravedlnosti a opravdo-
vé lásky k bližnímu zdvihl svůj hlas proti hrůze války
a tolik si přál, aby jeho rodná země mohla kvést v bez-
pečném ovzduší míru. Ve dnech letošního Baarova ju-
bilea vrátil jsem se k jeho povídce „Hanče“ a vážně
jsem se zamyslel nad její bolestnou tematikou. První
versi této povídky psal spisovatel uprostřed první svě-
tové války, jež milovanou zemi obklíčila tmou a sevřela
ji krvavým objetím bolesti. V úvodu sám píše o tom, jak
brzo po vypuknutí války nastěhovali se do fary v Ofe-
chu, kde žil se svou zlatou mámou, dělostřelečtí zálož-
níci a vystrojovali tam baterie do boje. Baarova matka,
jak syn praví, se právě válečné bídy nedožila, neboť
zemřela počátkem května r. 1915, a Baar ji pochoval
v rodném Klenči, kam se po letech vrátil doznít vlastní
život. „V těch bolestivých dnech, kdy kdekdo obracel
zraky na válečné pole, v době, kdys neuměl na nic ji-
ného mysliti, o ničem jiném mluvit než o válce, v těch
dnech, kdy každá rodina pocítovala válečné hrůzy, kdy
se každý chvěl a modlil za nejdražší hlavy svých mi-
lých...“, v těch smutných dnech, kdy mnoho trpělo
srdce českého kněze a českého spisovatele, Baar musil
vzpomínat na svou zpráchnivělou babičku Dorotu Baaro-
vou i na svou nedávno pohřbenou matku. V jeho mysli
ožilo babiččino vyprávění i její „hořká a bolestná“ upo-
mínka na vojnu; její muž přece prodělal jako kyrysník

všechny napoleonské války. Bojoval, jak Baar sám
v úvodu dotvrzuje, jako dvaadvacetiletý jinoch v Ba-
vořích u Ulmu a Řezna, v bitvě tří císařů u Slavkova na
Moravě, v Rakousku pod arciknížetem Karlem u Asprů
a Wagramu a se svým plukem stál v bitvě u Lipska.
Z vojny se vrátil se zlomeným zdravím. V těch bábiných
vzpomínkách na hrůzy napoleonských bitev, jak jí je ve
svém trpkém odkazu zanechal nebožtík muž, lze hledati
kořeny, z nichž vyrostla Baarova povídka „Hanče“, ozá-
řená „rudou záplavou krvavých válek napoleonských“,
jak říká hned první věta. Není to vůbec nějaká senti-
mentální povídka o „nešťastné lásce“, jež vyhnala po-
střekovského mládence Vondru do válečné vřavy, v níž
nalezl smrt, ale je to zhuštěná, pevně sevěřená a bala-
dická freska, zachycující drsně a pravdivě všechnu
ohavnost války a všechno její zlo. S velikou úsporností
slova a s neobyčejnou účinností živého vyprávění Baar
v této své povídce, jejíž konečnou versi upravoval ně-
kolik dní před svou smrtí, líčí ústup kyrysníků, kteří se
dostávají až do Klenči. Vondrova matka, dychtivá, že
mezi nimi nalezne svého ubohého syna, nejlepšího jezdce
pluku, ze uslyší jeho hlas, volající ji nejsladším jménem,
běží mezi vojáky. Vidí, v jakém jsou stavu, pláště mají
uválené, pomačkané, špinavé, i krev vidí na nich a taky
koně jsou vychrtlí, uhnání a schlipí. Rozrušená matka
svého syna nenalézá, dozvídá se však, že padl, sedm set
vojáků ztratil Vondrův pluk. „Tak ne on sám. Ale sedm
set, sedm set...“, opakovala si neustále zlomená matka
a se slzami v očích, po paměti se dala cestou k Postře-
kovu. Mladý poručík, který viděl její žal a sledoval její
těžký krok, si povzdychl: „Co takových matek pláče
dnes po celé Evropě —“ Po skončení vojny se stará
matka s provinilou Hančí, která se pomátla vědomím,
že ona, zradivši Vondrova lásku, je příčinou jeho smrti,
vydává k Řeznu, kde je most, na němž se odehrála
strašná řež, která ukončila svěží život chodského chlap-
ce. Čteme-li toto líčení, poznáme z něho, jak Baar ne-
jenom básnický silně a pravdivě vyjádřil bolest a žal
mateřského srdce, jež válka oloupila o drahé dítě, ale

KVAS ŠTĚSTÍ A POKOJE

Jaro je zde! Jaro s jeho něžnou krásou a život se probouzí všude... Pole po měsících spánku obnažují své tělo až dosud přikryté hermelinem a vystavují je životodárnému světlu a teplu slunka. Skřivan se vznáší nad lány a pje svou věčnou píseň jarní a s ním všechno ptactvo se rozepělo vším tvorstvem chvějící radostí z života. I člověk se probudil hospodář, rozséváč vyšel, aby obhlédl pole. Traktory se pak rozezpívaly velebnou písní práce. Připravuje se nová setba, nastane práce, radostná práce. Rolník nikdy nezahálí, ale s jarem nastane práce nepřetržitá, na jejímž výsledku závisí jeho blahobyť, blahobyť kolektivu, ve kterém se ku práci společně sdružil a blahobyť státu. Jak by zde nenapadla nám slova básníka: To nebyl Boží hněv, to byla láska Boží, když cestou trnitou a plnou hloží Adama z ráje vyhnal ven. Blahoslavená práce, ty dobrodítelko, těšitelko, ty pomocnice, ty kouzelnice štěstí!

Dnes většina rolnických jednotek je zkolektivizována, jsou zde dále státní statky, ale i některé soukromě obhospodařované celky. Pro všechny tři druhy platí táž a jedná morálka pracovní, jejímž základem je svědomitost, pracovitost, poctivost. Není ještě dost uvědomění v rolnických družstvech. Nechápu dosud někteří členové, že pro sebe pracují. Že se sdružili, aby si usnadnili práci, ale že budou mít sami tolik, kolik si nahospodaří. Jestliže někteří členové nejsou poctiví, pak jsou nejen sami proti sobě, berou sami sobě, ale i svým bližním a připravují společnost o výsledek své práce. Zde platí sedmé a desáté přikázání jako v jiném oboru, např. na pracovišti v továrně nebo v soukromém podnikání. Dekalog je magna charta moralitatis. Je věčně platný, nemění se a platí vždy, i když se změnily formy práce. Evangelium se nemění, je to kvas, který je božského původu a má v sobě skrytou sílu proměnit, vyhnat výš a výš ducha

k výšinám dobra, spravedlnosti, krásy a pokoje... Blíženecká láska! Jak úchvatné to kouzlo, které vane z tohoto přikázání, jež sblížuje, sbírá. Bůh je blízko tam, kde je plněna láska, neboť Bůh je láska...

A celé evangelium, radostná to zvěst, je tak platné dnes jako bylo včera a jako bude až do skonání věků. Formy se mění, ale evangelium se nemění... Je třeba jen kvas Dekalogu i kvas Evangelia v každé době, třeba v jiné nádobě podle způsobu doby zadržet do měřic mouky života, jenž vždy je schopen přijmouti tento kvas, jenž je příbuzný jeho přirozenosti, a tak přetvářet tímto kvasem dobu pro dobro, lásku, spravedlnost, poctivost a pokoj, pokoj a zase pokoj... Kvas je tu, kvas dobrý, užitečný, záračný. Nenechme jej ležet, nýbrž vrhneme jej v těsto života! Bude to naše radost, bude to radost našich bližních, bude to ku prospěchu všech. Bude to úspěch pro čas i věčnost naši a všech našich věřících. M. Š. Černý

můžeme odsud vyčíst i všechny vzdor tohoto neústupného Choda proti největšímu nepříteli lidstva, jímž je válka, i jeho obžalobu těch, kdož lid do války ženou jako na krvavé jatky. Ne nadarmo hned v prvním odstavci povídky Baar nenapsal: „Páni se perou — sedláci, půjčte vlasy, — říkalo se tehdy všude po českých dědinách i na Chodsku.“ A tak se nedivíme, že první verše povídky „Hanče“ byla rakousko-uherskou c. k. censurou zkonfiskována hned ještě v rukopise a směla být vytištěna až v r. 1917 a ne zcela úplně.

Baar těžce nesl útrapy první světové války, nejenom jako ryzí Čech a statečný český spisovatel, ale i jako dobrý a ušlechtilý kněz, který se svými farníky snášel dobré i zlé. Ve svých vzpomínkách na něho Antonín Klášterský napsal: „Tužil jsem, co lidí za války se k němu obrací za přispěním a pomoc, a letošní rozhovor s Baarem mi to potvrdil. Baar pomáhal, zvláště spisovatelům, jak jen bylo možno. Zato si trpce stěžoval na českého nakladatele, jenž v té době »ulil« se na vojně jako komisař úřadu (či komise) pro sbírání kovů a na jaře Baarově vykonal ostrou rekvisici. Zle bylo tehdy, a není tedy divu, že s novoročním pozdravem 30. XII. 1916 přeje mi Baar vroucně »panem et pacem nostrae terrae«. Ale ještě hůř bylo, když přišly pochybnosti, zvítězíme-li v tom strašném zápase. Nevím, v kterém roce války to bylo, kdy navštívil Baara v Ořechu jeho starý druh a přítel, churavý prof. Jan Fr. Hruška, a přiměl ho, aby sloužil mši za český národ, při níž on, prof. Hruška, mu ministroval.“ Baar se za války neblí ani na kazatelně vyslovit, jak je spjat se svým národem, jak žije všechnu současnou hrůzu po boku svého lidu, jak mu přeje mír a jak touží, aby válka byla navždy zažehnána. Tak v jednom kázání o vánocích, jež v r. 1918 bylo otištěno ve Vaňkově »Kazatelně«, praví: »Z vánoc radostných se stávají — vánoce bolestné. Neznám většího protikladu, než leží ve slovech »vánoce« a »válka«. Od jesli betlémských opět zaznívá velebná hymna knížete pokoje: Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle, — ale do andělského zpěvu toho mši

se i vášnivě »hurá« útočících vojsk. S věží chrámových letí světem čím dál tím slabší a smutnější hláhol vánočních zvonnů, a za to z bojišť ozývá se čím dál tím větší rachot pušek a dunění děl. Českými kostely zaznívá stará píseň vánoční: Narodil se Kristus Pán, radujme se, veselme se, — ale z nemocnic a lazaretů drásají srdce stony a nářky zmračených a nemocných vojnů, chrápot umírajících, z městských ulic proniká duši pláč hladových a mrznoucích dětí... Nemáme v Čechách jiné tužby, nemáme vroucnějšího přání, než aby se mír a pokoj vrátili do naší vlasti.“ A v novoročním kázání, otištěném v témže časopise, otevřeně říká, že ten nový rok bude pro nás šťastný jen tehdy, když především šťastným mírem ukončí se ta krvavá válka, když se vrátí naši otcové, synové a bratři zdraví domů ke svému dřívějšímu povolání, a konečně, když přestane drahota, bída a hlad.“ Tak mluvil na kazatelně ořešský farář J. Š. Baar. Jak by byl mluvil v druhé, ještě strašnější válce světa, kdyby byl viděl, jak je jeho Chodsko i jeho rodné Klenčí, v němž nalezl i své poslední spočinutí, násilně odtrženo od rodné země, kdyby byl zažil i onen nesmyslný nálet na Klenčí 26. dubna 1945, kdy v malém městečku bylo úplně zničeno 20 obytných a 33 hospodářských budov, řada ostatních těžce poškozena a kdy vyhořel i rodný dům Baarův, smutně a vyčítavě hledící z rozvalin vyhaslýmá očima rozbitých oken? Škoda, kterou tehdy už na sklonku války Klenčí utrpělo, byla odhadnuta na 15 milionů Kčs. Milosrdný Bůh velkého Choda ušetřil pohledu na zubožené rodiště!

Nechť nám tato malá vzpomínka pomůže oživit v sobě známý příklad kněžského a českého Baarova srdce!

Nechť nás povzbudí k ještě vytrvalejší práci pro uchování míru v naší vlasti, našim obcím, našim rodinám, Církvi svaté a celému světu! Půjďme tak požehnaně onou krásnou a jistě cestou, po níž před námi statečně a věrně kráčet náš veliký spolubratr jindřich Šimon Baar, jenž v jedné své, skoro úplně neznámé básni s nadšením vyznal: »Věřím ve svůj národ drahý!«

P. Václav Zim a

Řecký malíř z Kréty,¹⁾ odkojený meditacemi východní církve, přišel jako šestatřicetiletý muž roku 1577 mezi Španěly do onoho Toleda,²⁾ kde domy mají maurské základy a jež mělo v oné době ještě maurskou čtvrť a ghetto, v nichž ve skrytu žil islám a judaismus. Do města, jež tradičně nemilovalo krále jako král nemiloval je, překypujícího pod maskou provinciálnosti životem. Katolické království, první hospodářská a politická moc tehdejšího světa, koloniální velmoc, je na konci 16. století plna nejen náboženského ruchu, ale i církevní politiky. Dominikánská inkvizice střeží tuhou dogmatickou kázeň; v zákulisí se odehrává každodenně boj o mocenské posice mezi jednotlivými řády, do něhož vstupuje právě zrozené Tovaryšstvo Ježíšovo. Mezi španělským duchovenstvem a papežským dvorem trvá stále napětí. V tomto ovzduší dochází k svéráznému náboženskému zjevu: vzniká výslovně národní španělská mystická škola, cesta výlučná, neschůdná než pro vyvolené mezi povolány, úzká stezka na samém pokraji propasti mezi dogmatem a chaosem. Když přichází Řek do Toleda, je ještě živa dvašedesátiletá Tereza de Jesús a Juan de la Cruz je dosud mladým třiatřicetiletým mužem. Oba jsou nápadně blízcí v mystickém pojetí, jehož zvláštními znaky jsou paradoxní objektivismus v subjektivismu, realismus v irracionalismu, smyslovost v spiritualismu a sebeovládání ve vzdání vlastní vůle. V tomto posledním znaku nacházejí syntesu mezi oběma proudy krvavě rozrývajícími tvář soudobé Evropy, voluntarismem a predestinací, dobrými skutky a úmyslem skutků. Tereza de Jesús mluví ve svém díle o hradu duše, který má sedm příbytků, jimiž duše kráčí postupně podle dosažené dokonalosti. Juan de la Cruz hovoří o žebříku božské lásky, který má deset příčlů a tak rozeznává rovněž v kategoriích jednotlivé duchovní zážitky mystika. Oba se shodují ve smyslovém zmocňování duchovních jevů, v sukcesivnosti kategorií, v myšlence obklopující tmy, samoty v prázdnotě, z níž cesta vede k božskému světlu. Jinde nerozpakuje se sv. Terezie užít naturalistického příměru duše k žíznici zahrade. Ani vojenský plán dobytí nebes podle sv. Ignáce z Loyoly není příliš vzdálen tomuto racionalistickému návodu obou předešlých. První týden duševních cvičení Loyolových vykazuje nápadné shody s prvními příbytky sv. Terezy či příčkami žebříku sv. Jana z Kříže. Smysly vnímat zjevení představuje stejně čtvrtý stupeň modlitby sv. Ignáce jako sedmý příbytek sv. Terezie, jako nejvyšší, desátý stupeň mystického žebře sv. Jana z Kříže, který tvrdí, že na posledních stupních duše již nekráčí k božskému světlu vlastní silou; naopak je k němu tažena v míře, v níž vlastní vůli odkládá.

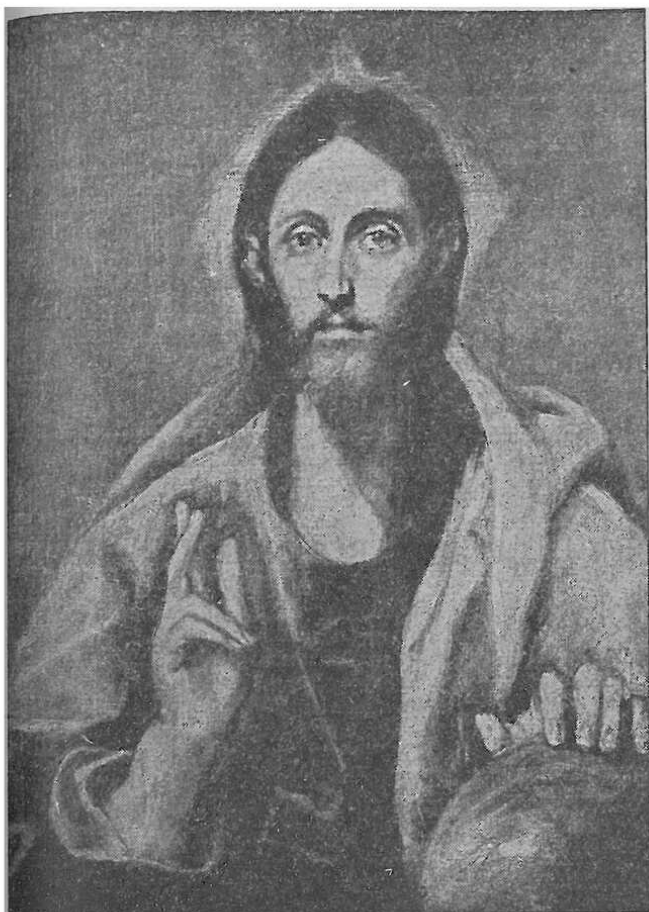
Jak poznamenaly tyto myšlenky dílo Řeka, který strávil v Toledu třicet sedm let plodného života až do smrti, humanisty a mystika současně, praktika i teoretika umění, družného v životě a samotáře v umění?³⁾ V době příchodu dělilo jej dvanáct italských let od krétského jinošství, v nichž nejprve byl v Benátkách žákem Tizianovým, pak pobýval v Parmě, posléze k popudu miniaturisty Julia Clovia v Římě. Byl cizincem a zdůrazňuje to: podepisuje Dominico Theotocópuli a připojuje udání původu, podle něhož je znám jako El Greco, El Griego. Žije ve starém toledském paláci⁴⁾ markýze de Villena s pomocníkem Francesco Prebostem, jehož si přivedl, po boku Jerónima de las Cuevas, s nímž snad nebyl oddán, se synem Jorge Manuelem v nejpěstřejší společnosti přátel, mezi něž patří i kníže básníků Luis Gongóra y Argote, bohatý život renesančního malíře velmože s nákladnými každodenními hostiemi s hudbou, libuje si v přepychu a drahocenných sbírkách, ač se topí ve stálých dluzech. Posléze umírá jako chudák a synovi zůstává kromě závazků jen skladiště obrazů, oněch děl, jež doba převážila zlatem. Jeho umění, osobité a nepřístupné, nelze vysvětlit vlivem Tizianovým, Tintorettoovým a Veroneseho, svůdných Benátčanů velkého stylu. Přátelství k Jacopo da Pontemu-Bassanovi a Andriovi Medulicovi (Andreo Meldolli) — zvanému Schiavone — se v díle Grecově téměř neobrazí. Jeho

podivnosti v tvaru a barvě neuměli někteří současníci i vykladači vysvětlit jinak než šílenstvím a jiní oční chorobou. Pro Španěly byl cizincem, pro cizince Španělem, v chování a pojetí díla aristokrat byl pro aristokraty podezřelý původem i způsobem života a ne-srozumitelností díla; pro vřelý náboženský cit nestal se dvorním malířem, neboť jeho obrazy svou výlučností nemohly vždy sloužit sakrální potřebě. Jeho paleta je podivná, libuje si v syrových a studených odstínech barev a neobvyklých sestavách. Jeho kompozice se opírá — v 16. století! — často o rytmus čáry; postavy jsou odhmotněné, protáhlé, podivných proporcí. Tvary splývají do nikoliv náhodné neohraničenosti. Organismy se navzájem prostupují. Bohatá, polymorfní gestikulace a pohyb, abstraktní jeviště výjevů a neobvyklé pojetí duševních hnutí tradičních postav doplňují charakteristiku. V jeho malbě se prostupují byzantské prvky, italské zkušenosti a španělský život.

Grecova mystika je živena především španělskou současností, ale ani ona nepostrádá stop jinošských krétských zkušeností — a snad i italských. Greco pohrdá krajinou a interiérem; jeho prostor je spoře naznačen nebo vůbec pomínut a vyplněn jen světly a stíny. Světlo je vydáváno do celého obrazu vždy nejdokonalejší bytostí mezi zobrazenými; Grecovi světci s výjimkou některých zpodobení Krista nemají svatozáře; sami osvětlují prostor nebo jsou-li účastníky nadřazeného výjevu, jsou zavzati do silnějšího zdroje duchovního světla. Prostor je buď pustý nebo naopak plný života, takže nebesa se otvírají nejen nad jednájcími, ale všude kolem nich: Greco zaplňuje takové výjevy množstvím andělů, jež jsou u něho stále činnými prostředníky a účastníky dějů hmotného a duchovního skutečna, jež v jeho obrazech bývají naturalisticky demonstrovány ve své současnosti. Některé jeho postavy vykazují klid, nabíť napětím; jindy se světci podobají titánům Michelangelovým, k němuž má Greco blíže než ke kterémukoliv jinému umělci. Vidí nebesa otevřená a děje, jež zobrazuje, se odehrávají mimo čas a prostor; události smyslové reality jsou skutky duchovní reality. Vzrušuje jej mučednictví a duchovní stavy s ním spojené. Znovu a znovu zobrazuje světce v modlitbě, kterou lze přesně přičlenit k jednotlivým kategoriím, zapsaným Terezí de Jesús a Juanem de la Cruz. Se zaujetím pro krev souvisí smysl pro hmotné podrobnosti duchovních jevů; velikou pozornost věnuje stigmatům. Osoby Grecovým obrazům ve své vášnivě zaujatosti podrobují se nevzrušeně řádu a nepřekvapují se nadpřirozenem ani hrůzou hmotné existence.

Hned v prvním toledském díle, Kristu, zbavovaném roucha, El Espolio z let 1577—79, objednaném toledskou kapitulou pro sakristii toledské katedrály, zaráží postoj účastníků dramatu. V spodním, nejbližším plánu pozorují z levého dolního rohu tři Marie (hlava Panny je podobiznou Grecovy ženy) nevzrušeně, jako u vědomí smířené nutnosti odvráceného katova pomocníka, provrtávajícího břevno kříže. Střed kompozice, Kristus v ohnivě krvavém plášti ve středním plánu klade ruku na prsa — gesto, o němž rozejímá sv. Ignác! — a vzhlíží pohledem, který diváka nenechává v nejistotě o pomyslném jevišti nebes. V horním plánu za Kristem hlučí dav žoldnéřů, vzrušený, plný pohybu na místě, po levici strhává voják jeho šat. Ale vedle Krista, z jehož postavy vychází světlo pro celý obraz, která soustřeďuje nejen kompozici, ale vnukává divákovi i pocit, že udržuje celý shluk hustě nahromaděných vertikálních postav, stojí ještě klidný setník v pancíři, snad vlastní podobizna Grecova, hluboko pohřížený do sebe, netečný k vlastnímu podílu na celém ději. Jedině on a jeden z mužů napravo v pozadí jsou ve spojení s divákem;⁵⁾ ostatní jsou zaujati výjevem, který se odehrává mimo viditelný prostor.

V El Espolio jsou otevřená nebesa zřejmým, ale pomyslným jevištěm, v jiných Grecových obrazech oblíbeným námětem. Ve Snu Filipa II. z roku 1580 klečí v předním plánu král mezi hodnostáři, vpravo obrovská

Kristus (El Greco. 1579)

velryba s drobnomalbou lidského zástupu v tlamě přirazila k břehu hrubě rýsované krajiny. Nad výjevem je otevřené nebe s množstvím andělů vynořujících se a mizících v mracích, na otevřeném nebi zjevují se písmena IHS. Na Pohřbu hraběte Orgaze z roku 1586 je Grecova oblíbená paralísace znázornění podob téhož děje na zemi a nebesích zvlášť patrná. Malíř zpodobuje legendu o účasti světců Štěpána a Augustina při pohřbu dobrodince chrámu sv. Tomáše v Toledu; pro který bylo dílo objednáno. V předním plánu dolním je mrtvé tělo hraběte nesené oběma světci v bohatých ornátech; vlevo v jediném rozhovoru výjevu stojí františkánský a augustiniánský mnich a dítě, snad Grecův syn, s dlouhou svící; vpravo kněz, asi farář ze Santo Tomé, čte z modlitební knihy a ministrant, nesoucí kříž, odvrací pohled vzhůru. Pozadí tohoto plánu tvoří šik nehybných postav význačných toledských současníků Grecových v tmavých jednoduchých oděvech s krajkovými límcí; hlava vedle hlavy v důstojném klidu přihlížejí výjevu bez překvapení. Ve zdi těl není místo pro údy, jen jediná postava rozpřahuje ruce v motýlím gestu, prostém vzrušení. Dva hledí do výše, kde ve středním plánu obrazu nese anděl, který jako i jinde u Greca, má výrazné ptačí proporce a je prost sladkosti výrazu, duši zesnulého do horního plánu, představujícího Deesis: Panna Maria a sv. Jan Křtitel jako oranti před trůnícím Kristem; proroci, apoštolové a množství andělů v oblacích jsou připraveni přijmout duši do slávy Boží. Mračna a roucha vytvářejí plasmu, která spolu s andělem svazuje výtvarně obě podoby děje: hmotnou a spirituální. Grecova nebesa nejsou však jen ve výši obrazů, jsou kolem světců. Na obrazu sv. Josefa s Ježíškem naslouchá světec andělům, kteří se vrhají střemhlav na oba s věnci a květinami. Mystic-kou zralost demonstroval Greco v pašijovém sledu pro oltář Kolegia Marie Aragonské v Madridu z l. 1596—1600, zachovaném jen částečně. Ve výjevech Zvěstování, Golgoty, Kristově křtu, Vzkříšení, Seslání sv. Ducha uplatňuje vzestupnou výstavbu obrazu od spodního plánu do

výšky nebes a nachází obratná spojení mezi plány rytmem čáry v komposici a logickými prvky v obsahu. Také ve Zvěstování otevřela se sláva nebes. Chóry andělů zaplavují mračna horního plánu a girlandy hlavíček putti zdobí mariánský výjev jako květiny. Bez náznaku interiéru kromě stojanu na knihu odvrací se Panna Maria od četby náhle překvapena přítomností anděla za zády, poklesává v kolenou a rozpřahuje ruce ve výši pasu jako v lehké dvorské úkloně. Jinošský anděl představuje se světským orientálním gestem pokory překřížení rukou na prsou; mezi nimi na pozadí spodního plánu planou ohnivé jazyky. V přesném středu obrazu vznáší se svatá holubice, světelný zdroj celého prostoru. Grecova Golgota je zpodobení mysteria krve Kristovy. Frontální středová komposice kříže je doplněna působivou křivkou těla mladé Marie a odvráceným andělem ve zkracující perspektivitě při patě kříže, který stírá Kristovu krev do roušky. Dva další okřídlení, byzantští andělé schytávají rovněž Kristovu krev; nad výjevem otevřená nebesa, vlevo sv. Magdalena, napravo sv. Jan s obměnou gest. V Kristově křtu stojí v dolním plánu ve sporém náznaku krajiny Kristus vlevo a hubený, křtící Jan v živém, ale klidném gestu polévá jeho hlavu; mezi nimi anděl s gestem prudce vztyčených rukou jako ve výkřiku, gestu, vyjadřujícím náhlou dokonanost dějovou. V levé polovině fronta andělských hlav, ve vzduchu plno drobných putti, v horní polovině zhlížející holubice Ducha svatého. Ve Vzkříšení vznáší se velebný Kristus zde s rombickou gloriolou v horní polovině, pravíci činí poukazující gesto, levíci třímá prapor. V dolní polovině obrazu chaos nahých těl vojáků: strážce s taseným mečem v popředí upadnul na záda, jiný, pokroucen, kryje se štítem a snaží se dosáhnout Krista mečem, jiní si přikrývají oči nebo rozpažují ve vytržení. Při pravém okraji obrazu stojí holdující oblečená postava anděla. Seslání Ducha svatého zobrazuje v dolním plánu ve sporém interiéru pět apoštolů, vyvrácených úplně z rovnováhy zjevením Ducha, ve středním plánu obdobně jako v Orgazovi zeď vertikálních postav, spojených v jedinou hmotu, s bohatou obměnou gest a výrazů. Panna Maria v jejich středu v hlubokém vytržení hledí do horního plánu, kde ve volném prostoru se vznáší svatá holubice. Námětem slavného Grecova Umučení sv. Mauritia z roku 1580 je mučednictví thébské legie, která

Pohřeb hraběte Orgaze (El Greco 1586)

r. 287 odmítla obětovat bohům. Na ploše obdobných poměrů 2:1 jako u obrazů pašijových stojí vpravo čtyři mužové, v nápadných pláštích v barvách rudé, žluté a ultramarinové; ve vážném rozhovoru; buď přemlouvá Mauritius své důstojníky Exsuprīma a Candida s prstem výstražně vztyčeným, aby setrvali v úmyslu zemřít pro víru nebo jde o přijetí posla vojevůdce Maximiana Herculea, který přináší ultimatum. Hra prstů obrazí duševní stav jednajících. Smělá komposice odsunuje pod nízký obraz při levé straně obrazu v odvážném poměru velikosti postav 3:1 výjev mučednictví; znovu se tam objevuje světec, těšící popravovaného, jemuž bude ná-

sledovat. Nad výjevem jsou opět otevřena nebesa a šiky nahých legionářů se mísí misty s anděly, kteří naplňují nebe a zemi. Modrá a žlutá barva zvyšují nadpřirozenost výjevu. Vrcholné dílo Grecova mystického odpoutání je Otevření páté pečeti na námět Apokalypsy kap. VI., verš 9, 10, výjev mimo čas a prostor, prostý náznaku krajiny; vlevo sv. Jan v krvavém rouchu ve vrcholné extasi vztyčuje vysoko ruce, v hlubším plánu sedm mučedníků obojího pohlaví, v chaotickém pohybu dramatickými gesty volá o pomstu. Syrový ultramarin a žlut jsou zde přesně užity v mystické symbolice, v níž vychází z mučedníků nadpřirozené světlo.

Veleduch barokního malířství kráčel po cestách, na nichž jej nikdo neuměl sledovat. Tři století před expresionismem byl zakladatelem náboženského expresionismu výtvarného. Důkladná konfrontace pramenů a díla odhalí jistě část Grecovy duchovní koncepce, nechá však provždy nevysvětlenou nejzazší hloubku jako náboženského poznání, jež jako u každého mystika je poznamenán s neopakovatelnou jedinečností. Dr. Pavel Režný

Poznámky:

1) O Grecově životě a díle napsal česky rozsáhlejší studii prof. J. Cibulka ve svazku Greco edice Mistři malířství, Melantrich.

2) Maurice Barrès, Greco ou le secret de Tolède, Émile. Paul, 1912, Paris.

3) Grecovu mystiku pokoušejí se vyložit Jerónimo Lopez Cedillo Conde de Ayala v knize De la religiosidad y del misticismo en las obras del Greco, Madrid 1915 a nověji Kurt Steinhart v práci Greco und die spanische Mystik v časopisu Repertorium f. Kunstwissenschaft roč. XXXVI., s. 121—134.

4) Obratný, ovšem volný příběh toledského života Grecova vytvořil S. Vestdijk v románu Het vijfde zegel (Pátá pečeť), přeloženém do češtiny pod názvem El Greco, malíř absolutna, Symposion 1940, Praha.

5) Vl. Novotný v předmluvě svazku Domenico Theotocopuli, zvaný El Greco, Prameny - sv. 6, Melantrich 1936, Praha.

ČESKÁ VESNICE DOBY PŘEDBŘEŽNOVÉ V DÍLECH NÁRODNÍ LITERATURY

Začátek a první polovina devatenáctého století znamená pro českou vesnici radikální hospodářskou, sociální a kulturní přeměnu. Zvolna zrají zde podmínky k úplnému odstranění feudalismu. Reformy císařovny Marie Terezie a syna Josefa II. postupně, krok za krokem odbourávají pod úžasným tlakem venkovských lidových mas základní pouta feudalismu, která po tak dlouhou řadu staletí zotročovala pracující lid na venkově. Konec nevolnictví a příprava k zrušení roboty jsou dítětem hojných selských pozdvižení uplynulého věku i počátku 19. století. Energická vůle lidu způsobila spolu s potřebami vznikající mladé buržoasie změnu nazírání i na císařském dvoře ve Vídni.

Je radostnou skutečností, že valná část katolického kněžstva na vesnici již dávno před tím cítila nutnost odstranění nevolnictví a roboty. Pocítovala nedůstojnost, nelidskost daného stavu a kromě toho právem viděla v odstranění pout feudalismu možnost oživení národního uvědomění v celém českém prostředí. To můžeme pozorovat zvláště výrazně u dvou katolických kněží-lidových vypravěčů: Františka Pravdy a V. Beneše Třebízského — u posledního v období následujícím.

Dokonale a mistrovsky vylíčila poesii a svéráz českého venkovského člověka Božena Němcová. I když vyšla z folkloru, již i tam si všímá etických a estetických vlastností venkovanů, např. v „Obrazech z okolí domálického“. Když v „Obrázku vesnickém“ líčí svatební zvyky na Chodsku, nikdy při tom barevném opojení svatebním nezapomíná na majetkové zřetele, které se projevují mezi nevěstou a ženichem a jejich rodiči. Rozpory mezi bohatými a chudými se projevují v „Zámku a podzámčí“, zatím co „Pohorská vesnice“ líčí vysněný, neskutečný harmonický vztah hrabat Březenských k selskému okolí. Vymyká se rámci této statě, abychom rozebírali význam „Babičky“ B. Němcové. Morální krása českého venkovského lidu byla zde ozdobena nevadnoucí snítou vavřínovou.

Zajímavým zjevem katolického kněze-spisovatele, který se téměř výhradně věnuje staré české vesnici, je František Pravda, vl. jménem Vojtěch Hlinka. Když se v roce 1847 usídlil v Hrádku u Sušice, s náramnou chutí líčil venkovský český lid. Ne ovšem ještě realisticky, ale rozhodně patřil mezi první spisovatele, který otevřel české literatuře selský statek. Jeho lidi vidíme jak v ruchu práce, kterou Pravda idealizuje, tak ve volných chvílích v kostele nebo při zábavě. Pravda zvláště rád nám maluje rázovité figurky prstonárodních. Takové, jako jsou jeho Vávra kuřák, koňář Hejtmánek, krejčí Fortunát nebo mlynář Časný. Někaké sociální rozpory na vesnici spisovatel nepozoruje nebo nechce o nich vyprávět. Jeho spisovatelská činnost má za hlavní účel vychovávat. Proto se Pravda domnívá, že tomuto cíli, jakož také vlasteneckému ruchu, poslouží nejlépe tím, když bude líčit tyto vztahy tak, jak podle jeho křesťanské morálky a svědomí by měly být. Proto je to často líčení vskutku

idylické: bohatý sedlák podporuje chalupníka a je otcem nuzného podruha. Stíny současné společnosti (trochu někdy i neoprávněně) přináší autor z vesnice do města. V městě je faleš, v městě se němčí a v městech se kazí i lidé z venkova. Idrál vychovatele, vzdělavatele a vůdce lidu své doby vkládá Pravda do rukou kněžstva na vesnici. Jeho dílo je trochu primitivní a nepoučuje nás o skutečných poměrech na venkově, ale jeho úsměvná naivita dotvrzuje jeho upřímnou lásku k prostému vesnickému člověku, které byl věren po celý svůj život.

To už vesnické povídky básnického druha Nerudova, Vítězslava Háška, znamenají radikální převrat ve vidění české vesnice. Oslavovaný poeta a lyrik zde píše podle životní zkušenosti. „Náš dědeček“, „Na vejminku“, „Na statku a v chaloupce“, v „Pohádkách naší vesnice“ Hálek zpodobňuje rovněž s láskou zdravý, dobrý, jadrný český venkovský lid, avšak lidu již nelichotí a je tu již často slyšet cistroú kritiku tvrdosti života na vesnici, zvláště vejminkářské bolesti a útrapy Hálek vylíčil zcela tvrdě a pravdivě.

Porušené sociální vztahy na vesnici vidí také bouřlivák Karel Sabina. Naznačuje je ve svých „Vesničanech“. Nejvděčnější jsme ovšem Sabinovi za jeho libreto k Smetanově „Prodané nevěstě“. Tam se mu podařilo vidět vesnici realisticky i poeticky zároveň.

Vylíčení české vesnice doby předbřežnové bychom chtěli uzavřít dílem, dnes již převážně neznámým, ale přece nás velmi výrazně poučujícím o životě moravského venkovského života. Jsou to povídky Antoše Dohnala-Hausmana, jako jsou např.: „Jak jsem dostal půllán“, „Na pazderně“, „Tonek“ a další. Sám říká o svém díle, že je nepíše pro pány, nýbrž pro své kamarády. Píše prostě, řečí pádnou, srozumitelnou, v níž jiskří sem tam hanácký úsměvný humor. Přesto po Hálkovi podal Dohnal první přísnou kritiku zacházení synů s otci, rodiči s výminkáři. Dohnal to myslí dobře s budoucností venkovského lidu. Sám o sobě říká, že není velebitel starých časů, nýbrž že se spíše snaží najít cesty do lepší budoucnosti českého venkova. Ty ovšem v časech předbřežnových nebylo ještě možno vidět realisticky a zvláště ne optimisticky.

Několik představitelů této první venkovské prózy počátků 19. století nás nejlépe poučuje o tom, jak z nevýrazného, idealizujícího vidění sociální skutečnosti dosti brzo nalézá česká literatura cesty k pravdivému líčení třídních rozporů, kladů a stínů venkovského života. Ale jedno pěkné a ušlechtilé mají tito čeští spisovatelé společné: milují pracující lid venkova upřímnou a věrnou láskou a snaží se ho vychovat podle ideálů, jim vlastních a drahých. Tato vlastenecká a sociální linie nechybí ani dílu českých katolických kněží-bojovníků předbřežnové doby. V následující době se tato láska přelije do tvarů ještě bohatších a vykvete květy, které v našem písemnictví nikdy neuvadnou... Vojtěch Malý

PAN FARÁŘ BÖHM

Málokdo z duchovních pastýřů se vtiskl tak hluboce v paměť svěřeného lidu, jako hrabyňský pan farář Jan Böhm.

Tak často nám ve vzpomínkách defilují profesori ze studentských let. Před mými zraky se vynořuje kubelíkovsky ztepilá postava slavného slavisty dr. Josefa Vašici, znalce staroslovenčiny, slovanských i jiných literatur. Profesori zkoušejí jen v hodině. Žáci však zkoušejí své profesory po celý život. A právě v této životní zkoušce obstál vzpomínaný, výtečný profesor skvěle. Jeho hodiny v oktávě byly pravé symposion — duševní hostina, na kterou snášel dr. Josef Vašica jako pilná včelka pyl a med z květín cizích i domácích literatur. Se slzou v řasách přednášel Březinovu „Matku“ a hrdost i bolest ubíjeného kmene zračila se v jeho rysech, když přednášel Bezručovu „Hrabyň“.

Tak se nám představil takřka před půl stoletím strážce hrabyňské svatyně v portrétu, zachyceném přem nezpodobitelného slezského barda. Ve svazku „Slezských písní“, sršících až démonickým vzdorem, je tato báseň idylickou oásou, řekl bych — intimní potřebou Bezručova srdce.

Svým originálně tesaným veršem zbudoval také Petr Bezruč „staříkovi P. Böhmovi“ nesmrtelný pomník. takže slunce nad tímto literárním pomníkem nezapadne, dokud naše písemnictví bude žít...

A přece životní průběh tohoto kněze byl tak prostý, bez osobního literárního odkazu, bez příkras — jako celá generace zapomínaných buditelů, kteří nenašli své pěvce.

Jan Böhm se narodil v den Nanebevzetí Panny Marie L. P. 1824 ve Studénce na Ostravsku, dnes proslulá svou vagónkou. Prošel všemi etapami tehdejšího studentského života od Strážnice až po filosofskou historii v Litomyšli, jak nám ji vykreslil Jirásek. Bouřlivý rok osmačtyřicátý probudil v jeho srdci mnohotvárnou ozvěnu, takže z této resonanční základny si můžeme vysvětlit mnohý tón v dalším jeho životě. Komicky působí jeho tažení na Vídeň; s horkokrevnými studenty dorazil však jen do Uherského Hradiště a neméně zábavné bylo jeho přijetí kardinálem olomouckým Sommeraubeckem, který při pohledu na jeho rozježený vous a nepěstěné „umělecké“ kadeře a čamaru jej prostě vykázal se slovy: „Do divadla s vámi — ne do bohosloví!“ Druhého dne však zneuznaný aspirant duchovního stavu zchladl, shodil svůj báječný knír i svou „trvalou ondulaci“, vypůjčil si od vrátného nezávadný kabát a byl přijat touže Eminencí s povzdechem: „Vás přijmu do semináře. Ale včera tu byl jakýsi komediant a jej jsem poslal k divadlu...“ Tak dospěl náš oslavenec r. 1852 konečně stupňů oltáře a byl tímž kardinálem vysvěcen na kněze.

Své duchovní poslání chápal P. Böhm nadšeně. Působil v Charvátce na Olomoucku, pak poslán „na moresy“ do Chropyně u Kroměříže a pak na pomezí Valašska do staroslavné Kelče, odkud viděl Radhošť. Hostýn i Moravskou bránu u Hranic. Ještě od svého dědečka vím, jak rádo se na P. Böhma v tomto kraji vzpomínalo.

Leč sklon k romantice neohasl v srdci mladého a švarného kaplana. R. 1859 hlásí se dobrovolně z Kelče jako feldkurát k vojenskému tažení na Itálii. Protože však došlo k smírnému řešení italské otázky, uvázl nepokojný duch jen v nemocnici vojenské v Klášterě-Hradištku u Olomouce, bývalém to generálním semináři, posvěceném stopami Dobrovského. Po demobilisaci litoval, že svou romantikou ztratil dobrý patronát v Kelči a stěhoval se do Jakartovic u Opavy, kde však pobyl jen měsíc a deset dní. Svou kaplanskou kariéru zakončil v Bouzově u Litovle, kde strmí proslulý hrad býv. německých rytířů.

V cyrilometodějském roce 1863 dostává překvapený kaplan presentaci na faru hrabyňskou, kde také 19. srpna svůj nový úřad nastupuje.

Rok třiašedesátý, rok rozmachu velkolepých cyrilo-

metodějských oslav velehradských, kdy růže Sušilova se rozvíjela v plné kráse a genius Křížkovského uchvacoval samého Bedřicha Smetanu, dotkl se kouzelným proutkem Böhmovy bytosti. Sušilovské heslo: „Církev a vlast“, zmocněné u Böhma živelným temperamentem, vytvořilo během doby to, co nám zachytil Petr Bezruč ve své „Hrabyň“, která ovšem dospěla vrcholu své slávy vybudováním a přestavbou nového chrámu v letech pozdějších.

Dávno je tomu, tenkrát jsem býval syneček švarný, po cestě jsem zpíval —
Korouhev napřed, za ruku otec
vedl mne dolem, vedl mne horem,
vedl mne poli, vedl mne borem,
až přišla Hrabyň, vysoká Hrabyň,
mohutný kostel s Marií Pannou —
poutníkům kázal pan farář Böhm.

Byli tu z Modré, byli tu z Polské,
byli od Váhu a my od Těšína.
Nabit byl kostel. Sladkými zory
hleděla na nás Hrabyňská Panna,
a před ní kázal pan farář Böhm.

Či si je, synku? Za ruku vzal mne
krámy mne vodil, hladil mi vlasy.
Bůh ví, co všechno mi koupil
pan farář Böhm.

P. Böhm působil celým svým zjevem, celou bytostí. Statná postava. Černé oči, z nichž zírala dobrota a střídaly se blesky, jež lámaly každý odpor. Mohutný hlas, pod nímž se třásl kostel. A zvláště ta měkká slezská mluva, již rozuměl každý roduvěrný Slezan. To byl ten magnet, jenž přitahoval krajany za Opavicí a od Těšína a stmeloval v jediné národní těleso, takže se u Hrabyňské Panny Marie cítili vpravdě doma. Není divu, že tento nádherný zjev, třeba už později zasypaný stříbrem a sněhem šedin, utkvěl Petru Bezručovi v bystré paměti a zkameněl v jeho monumentálním díle po věčné časy. Konečně slezský bard až do smrti si vážil pravých kněží, s nimi korespondoval, jich vzpomínal, zatím co lovcům fotek a podpisů plaše unikal. Ba nejednou vyvělo silné sloveso na hlavu rušitelů jeho samotářských dum...

Nemusel páter Böhm podnikat žádných šovinistických akcí. Stačilo bránit přirozená práva. Stačilo mluvit a kázat „jak mu zobák narostl“ a již tím, že sdružoval kol své osobnosti široké lidové masy, byl by vytvořil veliký národní čin pro slezské odloučené větve, jejichž byl o velkých hrabyňských poutích svorníkem. Avšak P. Böhm nebyl také nějakou loutkou. Uvědoměle se hlásil ke svému kmeni. Dr. Antonín Gruda z Kateřinek, děkan P. Antonín Suchánek z Komárova, P. Kazimír Tomášek z Velké Polomi, Jan Vyhlídal z Jaktáře, byli jeho nejlepšími důvěrníky. Veteránskou stráž při Božím hrobě vyměnil za národně uvědomělejší hasičstvo, jež později, hlavně vlivem Gudrichových, zvolilo vysokou Hrabyň za své středisko. Proto také tak mile se snoubí poprsí učitele Gudricha s blízkým náhrobkem Böhmovým jako drahý odkaz z minulosti, z dob „Zapadlých vlastenců“...

Nahlédneme-li do poznámek Böhmových v támní kronice, zjistíme, že působení jeho nebylo zdaleka tak idyllické, jak bychom vyčetli z pokojného obrazu Böhmova v zlatém rámu hrabyňské farní kanceláře. Již při prvním překročení prahu hrabyňské svatyně bylo novému faráři jasno, že takový přízemní Betlémek, jakým byl starý kostel, není důstojným stánkem Božím a trněm Přesvaté Panny, jak by zasloužil svou pradávnu lidovou tradici. Z toho důvodu nasazuje všechny páky své nezlomné povahy do služeb své ideje: vybudovati chrám, odpovídající významu poutního místa. V opavském zákulisi se cítilo, že jde bezděčně i o pokus vytvořit z Hra-

byně středisko, jež by se stalo obrannou pevností pronikajícím odnárodním. Odtud si vysvětlíme ten tuhý odpor proti tomuto plánu Böhmovu. Zdá se, že žár lásky k věci předstihl v tomto podnikání střízlivé úvahy rozumové, neboť podnikal své dílo bez předchozího schválení duchovní i tehdejší rakouské vrchnosti. V Olomouci mu to vyneslo třídenní domácí vězení u Kapucínů a u hejtmanství to mohlo dopadnout nepoměrně hůře. Proto zvolil nešťastný duchovní správce raději cestu milosti, odvolal se k audienci u císaře, kde se však na vyleštěných parketách překulil, takže prý sám císař mu při té nedobrovolné valné hromadě přispěchal na pomoc a se slovy „Schon gut! Schon gut!“ jej propustil.

Tedy nakonec vše dobře dopadlo. Renegáti a odpůrci většinou vymřeli anebo neslavně ustoupili z bojiště. Böhmu sám viděl v jejich umírání a neslavném konci zásah prstu Božího, který odstraňoval nepřátelské figurky z šachovnice zápasu o rozšíření poutního chrámu. Když se vracel v pozdějších vzpomínkách k počátkům stavby chrámu, přiznal si otevřeně: „Já jsem psíček Panny Marie... Bůh mi vzal tenkrát rozum a já začal s ničím stavět a vystavěl jsem!“

Není bez zajímavosti, že vzdálené přípravné práce zahájil P. Böhmu hned po „prajzské válce“ v roce šestašedesátém. Od r. 1867 totiž planýruje, to jest upravuje stavební plochu kolem kostela, rozšiřuje místní hřbitov. Téměř 18 let trvaly tyto přípravné práce, které vyvrcholily v letech 1885-7 ve vlastní výstavbě nového poutního chrámu. Můžeme říci, že na této stavbě se zúčastnilo celé Slezsko, pokud se hlásilo k národu. Dary, korunky i marky, povozy, materiál, nezištné oběti pracujících lidu vybudovaly tento chrám, který je pomníkem nejen bezpříkladné obětavosti Slezanů, nýbrž i pomníkem nezdolné energie Böhmy.

Hrabyňský duchovní správce byl mužem dětinně, živě víry. Jeho originální kázání, jež sám srovnával se štekotem psíčka Panny Marie, vyvěřela pod drsným škrálopem, tajila zdravé jádro. Proto magneticky přitahovalo. Že kazatel nepoužíval vždy řeči spisovné, nebylo nikterak na úkor věci. Svrchovaná znalost slezského nářečí ztotožňovala jej přímo se svěřeným lidem a snad

působil průbojněji na dálku více než na své vlastní stádo. Vždyť, kdo uměl z tehdejších pruských Moravců latinkou čísti a psát? Kdo rozuměl jemným odstínům spisovné mluvy u lidu, který snažil se marně na příklad Cyprián Lelek vpravít do četby našich knih? Ale zde, v Hrabyňi, vnímal tento lid, vychovaný cizáckou školou hlas, kterému rozuměl, hlas svých dědů a matek, který křísil jeho kmenové podvědomí. Posluchači tribuny Böhmy nebyly panské livreje, ale prosté dělnické haleny, malebné šátky selských děvčat; k modlitbě a mravní obrodě spínaly se dlaně nezatížené prsteny, ale zdobené zarudlými podlitky mozolů. To vše viděl, slyšel, vnímal desetiletý Petr Bezruč a proto nymbu Böhmy se nedotkla řevavá revoluční píseň, jež sklání před zjevem hrabyňského kněze-buditele svůj odbojný prapor, slovy: „Ctím tvoji víru, ty staříku sivý! Ctím vaši víru, vy děvuchy ze vsi!“ Böhmuův zjev byl pro revolučního básníka zjevem, tepaným z ryzího zlata, na němž neměly již ani výbušné „Slezské písně“ co sežehnouti.

Vždyť lidumilnost Böhmy byla tak příslovečná, že stala se nepřeborným zdrojem vtipných anekdot, jež marně čekají na soustavného sběratele. Bezručovo vyprávění o kalhotách Böhmy, jež propil nějaký pobuda u hostinského, a které se octly na těle šenkýřově a pak se stěhovaly k původnímu majiteli — vyprávění téhož autora o tom, jak P. Böhmu, převlečený za žebráka, vyléčil lakomého souseda — spolubratra z lakoty — vyprávění slezského malíře Valentina Držovice o tom, jak pan farář Böhmu vrátil jeho otce, venkovského ševce, s krásně ušitými botami, které nebyly „dobré“, dokud obuvnický mistr nevyřkl dvojnásobnou cenu — dávají náhlednouti do stojanovského srdce miláčka slezského lidu.

Půl století již odpočívá pan farář Böhmu, přitisknut ke zdi hrabyňského chrámu, jenž tolik utrpěl bombardováním za poslední války. „V paměti věčně bude spravedlivý. Nebude se báti zlé pověsti.“ Tato biblická slova ožívají na jeho hrobě, jako že ožila Hrabyň i její chrám — jako že ožilo Ostravsko — jako že ožila i celá naše vlast mírovým jarem před čtrnácti lety.

P. Jan Vážanský

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

XI.

Nový společenský řád

V deváté kapitole výkladu o dnešním způsobu chápání hospodářských jevů jsme se zabývali posledními obdobími života kapitalismu. Mluvili jsme o imperialismu a poslední jeho fázi, všeobecné krizi kapitalismu. Všeobecná krize kapitalismu je období, kdy existují na světě vedle sebe dvě hospodářské soustavy: sociálně ekonomická soustava kapitalismu, která ustupuje do pozadí a je vytlačována z jedné polovice za druhou a nový společenský řád, jehož síly byly na počátku neporovnatelně slabší, než síly kapitalismu, které stály proti němu. Udržel se však, protože znamenal začátek změny způsobu hospodaření celého lidstva. Tak, jako se změnilo otrokářství ve feudalismus a jako feudalismus byl zničen kapitalismem, stejně tak bude musit ustoupit kapitalismus novému společenskému řádu, který dá lidem lepší možnost žít, který odstraní všechno to, co brzdí rychlý vývoj vědy, techniky a blahobytu.

Tento nový společenský řád je nazýván *socialismem*. Základní zásadou socialistické sociálně-ekonomické formace je, že ekonomické vztahy mezi lidmi jsou založeny na základě spolupráce a vzájemné pomoci všech členů společnosti při budování společného díla. Všechna hospodářská činnost lidí v nové společnosti je zaměřena k tomu, aby byly potřeby členů společnosti v největší míře uspokojovány. Tohoto cíle dosahuje socialistická společnost tím, že soustavně a plánovitě rozvíjí svou výrobní kapacitu. Výsledky společenské práce se rozdělují podle toho, kolik a jak důležitou práci každý pracující pro společnost vykoná.

Všechny tyto vlastnosti však nemá nový společenský řád ihned po porážce kapitalismu. Porážkou kapitalismu začíná teprve dlouhá práce, spojená s budováním socialistických výrobních vztahů. Jejich vývoj je cílevědomě a plánovitě řízen a probíhá v historickém období, které nazýváme *obdobím přechodu od kapitalismu k socialismu*. V přechodném období musí být vykonáno dílo, které vyžaduje mnoho námahy a obětí od členů společnosti.

Začátek a průběh přechodného období měly, mají i budou mít v každé zemi řadu odlišných znaků. Zůstávají však některé znaky, které budou ve všech zemích společné. První bude skutečnost, že přechodné období zahájí revoluční zvrat. Pod pojmem revoluce si však nesmíme vždy představovat barikády, pouliční boje a občanskou válku. Do této chyby upadají ti, kdož učení o přechodu k socialismu napadají jako štvání lidí do krvavých událostí.

Stoupenci Marxova učení si vytkli za cíl vybudovat takové uspořádání lidské společnosti, které by lidem přinášelo co nejvíce pozemského blahobytu. Jsou přesvědčeni, že toho není možno dosáhnout jinak, než odstraněním kapitalistických výrobních vztahů, které spočívají na soukromém vlastnictví výrobních prostředků a které mají povahu vykořisťování námezdní práce. Tyto výrobní vztahy mohou být odstraněny jen zrušením soukromého vlastnictví výrobních prostředků. Soukromí vlastníci výrobních prostředků se totiž — podle zkušeností — ukázali být neschopnými vládnout tímto základem bohatství společnosti tak, aby z nich měla společnost plný užitek. Výrobní prostředky jsou bohatstvím, které nevyrobili jeho vlastníci, ale na jejichž výrobě se podílela celá lidská společnost. Kapitalistický řád dal jejich řízení do rukou

bohatých členů společnosti. Majitelé výrobních prostředků je musili spravovat tak, aby dosahovali co největšího zisku. Jinak by jejich podnikání nemelo žádný význam a nemohli by obstát ve vzájemné konkurenci. Hospodářství podléhalo krásim a přes rust výroby upadalo množství lidí do bíd. Podle některých názorů by se protiže kapitalismu daly vyřešit tím, že by se majitelé výrobních prostředků (podnikatelé) vzdali touhy dosáhnout ve svém podnikání nejvyšších zisků. Museli by tak učinit vsichni majitelé a nejenom jednotlivci nebo skupiny podnikatelů. Je vůbec možno natrvalo donutit vsecny majitele výrobních prostředků, aby podnikali bez maximálně dosažitelného zisku? V tom právě tkví neschopnost kapitalistického způsobu hospodaření, aby sám v sobě zlikvidoval své nedostatky, a nemožnost nenásilné reformy kapitalismu.

Tato cesta je tedy nemožná. Vývoj výrobních prostředků je však na takovém stupni, že neodvolatelně nutí k tomu, aby nastalo uvolnění z pout zastaralé organizace společnosti a jejího hospodářství. Ve společnosti musí dojít k radikálnímu zvratu, který vyvolala neudržitelná situace a její zákonité důsledky. Nástrojem těchto zákonitých důsledků, onou rukou, která provede operativní zákrok na těle společnosti, se stává dělnictvo, společenská třída, která nedostatky kapitalismu nejvíce trpí. Operace, která je provedena, znamená převzetí správy výrobních prostředků z rukou jednotlivců do rukou vyboru těch, kdož se chopili vlády — do rukou dělnického státu, který vznikne v revoluci. Převedení výrobních prostředků do rukou společnosti musí být vždy provedeno násilně, státní mocí. Marnost snahy dosáhnout tohoto cíle dobrovolně jsme si již vysvětlili.

Převedení výrobních prostředků do vlastnictví společnosti je tedy základním aktem, který zahajuje přechodné období k novému řádu kdekoli na světě. Forma tohoto aktu může být různá. Může dojít k tomu, že vyvlastnění je provedeno v revoluci a v boji s bývalými vlastníky, kteří svá dosavadní práva hájí se zbraní v ruce. Může dojít i k tomu, že právní akt vyvlastnění nevyvolá ozbrojený konflikt mezi vlastníky a vyvlastňovateli. Většina společnosti, která podporuje akt vyvlastnění vede ostrý politický boj s bývalými vlastníky a vytlačuje je ze zbytků jejich mocenských posic tak, aby nemohli znovu uchopit vládu nad výrobními prostředky a vytvořit situaci, která škodí většině a vyhovuje menšině obyvatel. Vyvstává otázka, zda by nedošlo k okamžiku, ve kterém by vlastníci výrobních prostředků byli ochotni po aktu vyvlastnění dobrovolně uznat správnost tohoto činu a spolupracovat s vyvlastňovateli. Na tuto otázku odpovídá Marxovo učení jednoznačným ne.

Stručný nástin hlavního problému přechodu od kapitalismu k socialismu, který jsme se výše pokusili načrtnout, pomíjí řadu velmi důležitých okolností a detailů, jejichž rozbor se vymyká rámci těchto kapitol. Některé z nich vyplynou částečně z dalšího výkladu.

První zemí, kde došlo k převedení výrobních prostředků do rukou společnosti bylo carské Rusko. V revoluci v říjnu 1917 byla svržena vláda kapitalistů v Rusku a vznikla Ruská sovětská republika. V dalším vývoji revoluce došlo k převratům i v dalších částech bývalého carského Ruska a vznikaly další socialistické republiky, které se spojovaly s Ruskou republikou, až vznikl Sovětský svaz. Pojem „sovětský“ je odvozen od slova sověť, což znamená v češtině rada. Rady dělníků, rolníků a vojáků se staly v Rusku základními prvky státní moci podobné jako např. u nás jsou jimi národní výbory. Sověty byly tvořeny v různých stupních stejně jako u nás národní výbory: místní, městské, okresní apod.

První právní akty vyvlastnění byly dílem sovětů. Na druhém sjezdu sovětů byly vydány dva první dekrety nové ruské vlády. Dekret o míru, který znamenal výzvu všem válčícím stranám, aby skončily první světovou válku. Byl a zůstává základem další politiky sovětské vlády. Druhým dekretem byl dekret o půdě. Znamenal převzetí půdy do rukou těch, kdož na ní pracují. Vlastníkem půdy se stal všechen lid. Tak byla zahájena řada opatření, jimiž převáděla revoluční vláda výrobní prostředky do rukou společnosti. Je třeba si povšimnout, že na rozdíl od

československé situace byl v Rusku jako první převeden do rukou vsehó lidu základní výrobní prostředek zemědělské výroby — půda, a to proto, že zemědělská výroba zaujímala většinu celé výroby Ruska. Půda byla tedy nejdůležitějším hospodářským činitelem. Přispívalo to i k politické konsolidaci nového státu, protože převážnou většinou obyvatelstva byli rolníci. Druhou seditací a bezzemci, kteří dostali státní půdu k dispozici, se stali spojenci dělnictva v boji proti kapitalismu. Většina obyvatelstva byla tak získána pro myšlenku přeměny organizace lidské společnosti. V dalších měsících po revoluci došlo k zavedení dělnické kontroly nad největšími průmyslovými podniky a vzápětí následovalo znárodnění železnic, bank, peněžnictví a průmyslu, postupně od nejdůležitějších odvětví k dalším.

Vývoj přechodného období byl v Sovětském svazu ovlivněn občanskou válkou a zahraniční intervencí, která trvala tři roky. Tehdy bylo veskeré hospodářství státu zaměřeno na zásobení fronty a vsehó, co mohlo přispět k vítězství ve válce a k upevnění sovětské moci.

Když válka s protirevolucionáři domácími i zahraničními vítězně skončila, přešel Sovětský svaz k další fázi svého vývoje, nazvané „nová ekonomická politika“ (zkratka NEP). Válka zanechala zemi v bédném stavu. Průmyslová zařízení byla značně zničena, doprava silně porušena a zemědělství upadalo. Celá organizace hospodářství země utrpěla válečným vypětím a bylo třeba vytvořit předpoklady pro přeměnování výroby pro mírové účely. Dělnická třída však současně stála před úkolem dokončit reorganizaci hospodaření společnosti tak, aby mohlo být dokončeno budování socialismu. Sovětská státní moc neměla v té době ještě zajištěnou takovou organizaci řízení hospodářství, aby mohla v krátké době dosáhnout ozdravení celého hospodářství. Byla proto provedena dvě základní opatření: v zemědělské výrobě byly sníženy povinné dodávky tak, aby sedlákovi zbyla část úrody k dalšímu prodeji na volném trhu, a bylo povoleno zakládati menší soukromé průmyslové závody, které vyplnily mezery tam, kde státní sektor nestačil zásobovat obyvatelstvo některými druhy zboží.

NEP splnila svou úlohu. Povzbuzení soukromé iniciativy pomohlo tam, kde nestačila ještě nezkusená centrální organizace. Obohatila společnost a umožnila, aby se dále vyvročilo na cestě budování socialismu.

Obyvatelstvo kapitalistického státu se rozpadá zhruba na tři hlavní skupiny: První z nich tvoří typičtí kapitalisté, tj. vlastníci výrobních prostředků — kapitalisté v průmyslu, obchodě a peněžnictví a velkostatkáři. Do druhé skupiny patří drobní řemeslníci, kteří pracují sami anebo s pomocí členů své rodiny, drobní a střední rolníci. Třetí skupinu národa tvoří dělnictvo — ti, kdož kromě své pracovní síly nevlastní nic. V NEPu se dělnictvo, které zbavilo příslušníky první skupiny vlivu, spojilo s příslušníky druhé skupiny a využilo jejich iniciativy ke svému prospěchu.

Drobná řemeslná a zemědělská výroba nemůže být trvalým a rozhodujícím příspěvkem k budování socialismu. Socialismus může totiž zvítězit nad kapitalismem jen tehdy, když dokáže vyrábět více, lépe a levněji to, co společnost ke svému životu potřebuje. Znamená to zvýšení produktivity práce a vyšší stupeň organizace práce, což je možné jen ve velkých podnicích průmyslu a zemědělství. Proto byla nová hospodářská politika uplatňována jen dočasně. Když zkonsolidovala hospodářské síly státu a zlepšila hospodářskou situaci, obrátil Sovětský svaz pozornost k dalšímu zvyšování bohatství a blahobytu společnosti.

Hlavními prostředky na této cestě byly *industrialisace* a *kollektivisace*.

Industrialisace znamenala vybudování průmyslu, a to takového, který by byl větší a silnější než průmysl kteréhokoli jiného státu na světě. Základem budování moderního průmyslu jsou stroje. Proto byla veskerá pozornost obrácena k těžkému průmyslu, který měl vytvořit základy k dalšímu mohutnému rozvoji průmyslu spotřebních předmětů a tím ke zvyšování blahobytu obyvatelstva. Vyspělý těžký průmysl znamená i posílení obranných schopností země, které bylo nutné, protože Sovětský svaz

stál ve světě osamocen proti kapitalistickým státům, které se neustále snažily vrátit sovětský lid do předrevolučního stavu.

Kolektivizace znamenala přeměnění ohromného množství nepatrných zemědělských závodů ve velkopodniky, které jsou schopny zajistit vyšší produktivitu práce v zemědělství a potřebné množství výrobků pro vzrůstající požadavky společnosti. Problém převedení zemědělské výroby na nový způsob hospodaření je mnohem složitější, než přestavba organizace a řízení průmyslu. Průmysl je totiž ve své většině soustředěn ve velikých výrobních celcích a prostým vyvlastněním výrobních prostředků jsou dány základy pro vybudování socialistických průmyslových velkopodniků. V zemědělství je nutno přesvědčit velké množství drobných majitelů, kteří zpravidla sami pracují na svých výrobních prostředcích, že musí síly svých rukou a strojů spojit, aby vyrobili více, stali se bohatšími a přitom zakusili méně dřiny. Proto zde není možno postupovat stejně jako v průmyslu. V zemědělství se postupuje cestou trpělivého přesvědčování, poukazování na správné příklady, vysvětlování, slovem cestou dobrovolného sdružování rolníků do družstev, která tvoří podniky produktivnější, než byla drobná hospodářství, z nichž vznikla.

Velkopřůmysl a nová forma zemědělské výroby potřebují odborníky, kteří by s úspěchem organizovali a řídili práci, rozvíjeli na nejvyšší míru vědeckou práci ve službách technického pokroku výroby. Proto nová společnost v Sovětském svazu začala věnovat brzy po revoluci velkou pozornost školství a *nejvyšší rozvoj odborného vzdělání* se stal životní nutností nové společnosti. Vláda Sovětského státu si byla vždy vědoma toho, že dosáhne žádoucího splnění svých cílů teprve tehdy, až zajistí občanům ve své zemi lepší životní podmínky, než mají lidé kdekoli jinde na světě. K tomu je potřebí především zvýšení produktivity práce ve všech oborech výroby, které může být dosaženo jen soustředěním všech materiálních i duchovních sil země ke splnění daných úkolů. Nestačí jen aby lidé byli posilováni vědomím, že pracují pro blaho celku a snažili se neustále lépe využívat daných možností. Pracující musí mít stále vyšší odborné vzdělání, aby mohli přistupovat ke své práci s rozmyslem a tvořivě.

Vývoj nového společenského řádu v Sovětském svazu, jímž jsme se v hrubých rysech v této kapitole zabývali, se stal zdrojem, ze kterého čerpaly dělnické třídy jiných národů, jež se rozhodly opustit kapitalistický řád a vybudovat socialismus.

Inž. Zd. a V. Červený

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

Dne 26. dubna t. r. zemřel před 25 roky první arcibiskup Československé republiky Dr. František Kordač, vynikající theolog a filosof.

Dne 6. 4. se dožívá 80 let kons. rada Josef Pěkný, em. katecheta na Vinohradech t. č. Lochovice.

Dne 10. dubna dožívá se 70 let J. M. Msgre Karel Pražák, sídelní kanovník vyšehradský.

65 let se dožívají:

13. 4. Dr. František Hejda, admin. v Nejdku, 29. 4. P. Jaroslav Kálal, farář v Žebnici.

50 let se dožívají:

4. 4. Fr. Karel Vilém Horký, farář v Praze, 4. 4. P. Josef Kobliha, admin. v Bílé Vodě, 14. 4. Dr. Josef Gospoš, katecheta v Novém Bohumíně, 17. 4. Jaroslav Vosátka, děkan v Budči.

Rekreační a lázeňská péče Charity - letní sezóna 1959

Letní sezóna v láz. a rekr. domech Charity trvá od začátku května do konce září. V Poděbradech a v Jánských Lázních je provoz celoroční.

Třítýdenní láz. turnusy: (Fr. Lázně, Poděbrady, Mar. Lázně a Pišťany): 4. V.—24. V.; 25. V.—14. VI.; 15. VI. až 5. VII.; 6. VII.—26. VII.; 27. VII.—16. VIII.; 17. VIII. až 6. IX.; 7. IX.—27. IX.

Dvoutýdenní rekreační turnusy: (Jánské Lázně, Dol. Smokovec): 27. IV.—10. V.; 11. V.—24. V.; 25. V.—7. VI.; 8. VI.—21. VI.; 22. VI.—5. VII.; 6. VII.—19. VII.; 20. VII. až 2. VIII.; 3. VIII.—16. VIII.; 17. VIII.—30. VIII.; 31. VIII.—13. IX.; 14. IX.—27. IX.; 28. IX.—11. X. Nastupní den je pondělí, den odjezdu neděle.

Denní pense pro duchovní v činné službě a far. hospodyně je 16,— Kčs. Plná denní pense je 32,— Kčs. Duchovním v. v. a býv. dlouholetým far. hospodyním je poskytován pouze léčebný pobyt, a to v Poděbradech, Fr. Lázních, Mar. Lázních a Pišťanech za podmínek jako pro duchovní v činné službě. — Příspěvky Charity se poskytují na lázeňský pobyt 3týdenní a na rekreační pobyt dvoutýdenní. — Příslušnou částku za pobyt zaplatí hosté předem složenkou, která bude přiložena k přijímacímu listu.

Pobyt v Poděbradech, Fr. Lázních, Mar. Lázních a Pišťanech lze spojit s lázeňským léčením. Pokud naši hosté nebudou mít návrhy na ambul. láz. léčení od přísl. ústavu nár. zdraví opatřeny doložkou, že OÚNZ provede úhradu, musí si láz. léčení zaplatiti z vlastních prostředků.

Příhlášky je třeba podati nejpozději do konce měsíce dubna, aby mohlo být včas provedeno umístění.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník IX - Číslo 4 - V Praze dne 1. dubna 1959

VĚČNOST BULHARSKÉHO LIDU

Ve francouzském vydání „Dnešního Bulharska“ se roze-psal Vasil Cankov v loňském říjnovém 21. čísle a zejména ve dvoustránkovém ilustrovaném článku v listopadovém 22. čísle o tom, že skoro desetina bulharských poštovních známek, zejména známky příležitostné a jubilejní, byly vyzdobeny náměty zobrazujícími církevní budovy a význačné postavy bulharského duchovenstva. Je to celkem 52 pamětních, 12 běžných a 14 leteckých známek. Z těchto 78 poštovních známek 37 představuje kláštery a chrámy, na 9 známkách jsou architektonické a ornamentální detaily jejich výzdoby a na 20 jsou portréty velkých národních osobností duchovního stavu. Zbývajících 12 známek připomíná významná data z bulharských náboženských dějin. Od 1. května 1879, kdy vyšla první bulharská poštovní známka, však do konce roku 1944 vyšlo jen 50 známek s těmito náměty, kdežto za krátkou dobu od osvobození již 20. Nejvýznamnější byla série z 27. 7. 1946 o pěti hodnotách, věnovaná tisíciletí známého Rílského kláštera, který byl vyobrazen celkem na 22 bulharských známkách. Z předválečných sérií uvedme aspoň jubilejní známky z 12. 5. 1929 na oslavu tisícího výročí „zlatého věku“ vlády cara Simeona I. a padesátého výročí osvobození Bulharska Ruskem z tureckého jařma: v této sérii byl vyobrazen též chilendarský mnich Otec Pajsij, který je autorem kroniky bulharského lidu. Soluňských bratrů, svatého Cyrila a Metoděje, tvůrců slovanského písma, jejichž dílo je těsně spjato s osudy všech slovanských národů, vzpomnělo Bulharsko mnoha vydáními poštovních známek, počínaje zmíněnou sérií z 12. 5. 1929. První hodnota této série, 10 stotinek, zobrazovala jednoho z nejproslulejších Metodějových žáků sv. Klimenta Ochridského. K tisícímu výročí působení obou svatých věrozvěstů vyšla série z 3. 7. 1937 o pěti hodnotách, dále bylo vzpomenu „kulturních apoštolů lidu“, mezi nimi Ivana Rílského a Černoryse Chrabra, sérií známek z 23. 11. 1940 a sérií z 12. 10. 1942 s náměty z bulharských dějin, mezi nimi z Naumovy přelaské školy z roku 886. V roce 1955 vyšla série na paměť slovanskobulharského písemnictví s obrazem sv. Cyrila a Metoděje na hodnotě 4 st. a v roce 1957 ke stému výročí zavedení každoročních cyrilometodějských oslav v Bulharsku vyšla pamětní známka za 44 st. s obdobným námětem. bp

VARHANY, 2 manuál., 12 rejstříků, v dobrém stavu prodá
Farní úřad Nivnice, okres Uh. Brod.

ABY S NOVÝM JAREM ODEŠLY STARÉ LEDY NENÁVISTI A STUDENÉ VÁLKY

Omládlá jarní příroda je výrazem hřejivého působení slunce, obrazu Boží lásky a milosrdnosti. S každým novým jarem člověk mimovolně pociťuje potřebu, aby vnitřním vzrůstem lásky a blízké účasti, stejně jako slunce zahřál a obšťastnil svého bližního. Ale stejně jako každý jednotlivec, potřeboval by této rozmnožené a odpovědné lásky lidský kolektiv. Národy, celé lidstvo předkládají všem odpovědným státníkům plně oprávněnou otázku: „Co jste učinili pro to, aby mezi národy a státy byly lidštější, láskyplnější vztahy? Co jste vykonali pro to, aby s novým jarem odešly staré ledy lhostejnosti, nevraživosti, ba nenávisti? Zklamali jste nebo obšťastnili národy i lidstvo jako celek? Vždyť tady musí být pocit odpovědnosti ještě daleko vyšší nežli když se jedná o prospěch jednotlivého člověka.“

Takové otázky si musí klást státníci. Zvláště by si je měli klást ti státníci, kteří tak rádi o sobě mluví jako o křesťanech. Kterí se o sobě odvažují tvrdit, že svou státnickou činnost řídí dokonce křesťanskými motivy.

Není nám potom trapné vidět, že takoví státníci sice takto mluví, ale jejich praxe se zásadně rozchází s tím, co plní zdánlivého zápalu o sobě a svých činech tvrdí? Máme na mysli projevy a činy vedoucí státníka Německé spolkové republiky, Konráda Adenauera, jehož politické činy se tak podstatně a radikálně rozcházejí se vším, co činí křesťanství křesťanstvím. Je jistě politováníhodné, že předseda sovětské vlády N. S. Chruščov musel na jeho adresu říci slova, která by měla alarmovat každého poctivého člověka, který není farizejským pokrytcem? Řekl-li je svým voličům ve chvíli, kdy v SSSR dlel britský ministerský předseda H. Macmillan, dostala již tím tato slova jistě mimořádný význam, který by neměl být brán na Západě na lehkou váhu. Na adresu kancléře Adenauera řekl rovnou N. S. Chruščov, že jeho válečná politika je v naprostém rozporu s křesťanskými principy lásky a že kancléř by se měl obávat nejen soudu lidu, ale také své odpovědnosti na věčnosti, kterou by měl jako křesťan respektovat. Není to pro křesťany v západním Německu zahanbující, že vedoucí činitel CDU, tedy udánlivě křesťanské strany, je odhalován jako zavilý nepřítel míru, jako „zuřivý stoupenec řešení otázek (Německa a Berlína, pozn. autora) z posice síly, aktivní obhájce vyzbrojení západního Německa atomovými zbraněmi, třebaže by jako křesťan měl snad pečovat o mír.“ Adenauerovi Chruščov doslova říká: „Vždyť vaše politika odporuje křesťanskému učení.“ V otázkách míru mají mít všichni lidé stejnou odpovědnost, mají podle slov sovětského státníka „žít v přátelství a činit vše, aby bylo zabráněno vládě zla na zemi. A první zlo, to je válka a příprava k válce“.

Zahraniční politika naší vlasti je naprosto shodná s mírovou politikou všech zemí, které ve válce vidí základní lidské zlo, které je možné v naší době odstranit. Válka dnes není katastrofa, za kterou lidé nemohou, nýbrž kolektivním zločinem, za který původci budou odpovídat. Nejen před Bohem a vlastním svědomím, nýbrž také před lidstvem, před kterým se musí cítit odpovědní.

Projev sovětského ministerského předsedy zdůraznil nutnost rozumně a odpovědně vyřešit německou i berlínskou otázku. Horké hlavy na Západě, které by nejraději chtěly řešit berlínskou otázku cestou násilí proti NDR, dostaly jasnou výstrahu: každý útok na NDR je útokem na SSSR. Je jistě správné, že tato výstraha byla řečena včas a že nemůže nikoho nechat na pochybách, že každý agresivní čin by byl tvrdě potrestán. N. S. Chruščov řekl na adresu podněcovatelů útočné války proti NDR: „Každé narušení hranic Německé demokratické republiky ze strany Západu budeme pokládat za narušení svrchovanosti republiky, za začátek války. Proto upozorňujeme horké hlavy na Západě, které pronášejí agresivní projevy na adresu NDR, že na území republiky jsou sovětská vojska a vojska NDR a nikdo se nesmí odvažovat porušit hranice NDR ani na zemi, ani ve vzduchu, ani na vodě.“

Sovětský svaz je pro to, aby na mírovém řešení otázek Německa se podílely všechny státy, které byly obětí nacistické agrese. Sáhodlouhé jednání zahraničních mi-

nistrů čtyř velmocí, navržené západními státníky, by nebyla jednak vhodná jako demokratická platforma pro jednání, jednak by vedlo k dlouhodobým procedurálním jednáním, která by nepřinesla žádný praktický výsledek.

Z projevu N. S. Chruščova, který patří k nejvýznamnějším dokumentům současné mezinárodní politiky, bychom chtěl zdůraznit část, která se nás mimořádně týká: „Chceme jedinou věc: zachovat a upevnit to nové, co vzniklo po těžké válce proti fašismu a co vytváří jisté záruky, že nová agrese revanšistických sil německého militarismu narazí na zdrcující odpor.“

Situaci, která vznikla po válce, nelze změnit jednostrannými akcemi bez použití násilí... Metoda výhrůžek a ultimát zejména vůči SSSR je za nynějších podmínek prostředek zjevně nevhodný, neboť neodpovídá reálnému poměru sil. Válku a ultimata je třeba jednou provždy vyloučit z praxe mezinárodních vztahů a založit je do archivu dějin.“

Český a slovenský národ vzpomíná letos dvacátého výročí vpádu nacistických hord do naší vlasti. Tehdy 15. března 1939 stála v čele republiky vláda, která více nežli zájmy národní a státní cenila třídní sobecké zájmy. Taková vláda ovšem nepoužila sovětské nabídky pomoci proti nacistické agresi a raději vydala naši vlast na pospas nejhorším zloduchům lidských dějin, kteří se poskvřnili nejhoršími zločiny proti zákonům lidským i božským.

Je naprosto na místě, když si otevřeně a upřímně řekneme, kde stojí dnes viníci našeho národního neštěstí z r. 1939. A to jak viníci domácí, tak i zahraniční. Ti první ztratili jakékoliv morální i politické oprávnění mluvit a jednat za národ. Agrárníci a jejich spojenci jsou pro zdrcující většinu našeho lidu zrádci, kteří dávno před 15. březnem 1939 připravovali z nejnižších sobeckých pohnutek katastrofu českého lidu a kteří jsou plně odpovědní za nesmírné oběti, které našemu lidu přinesla nacistická okupace. Avšak i dnes část těchto zrádců, která po Únoru 1948 utekla za hranice, uskutečňuje politiku, která je stejná, jako byla v březnu 1939.

A jak se chovají signatáři Mnichovské dohody, která Hitlerovi a jeho pochopům otevřela cestu do naší vlasti? Podobně, jako před dvaceti léty, podporují znovu revanšistické choutky západoněmeckých monopolistů a militaristů, kteří se znovu pokoušejí vybudovat v západním Německu útočnou armádu, vybavenou jadernými a raketovými zbraněmi. Bývalí nacističtí strategové rázu Speidelova znovu přemítají nad možnostmi třetí světové války, znovu vyhláší územní požadavky vůči ČSR a Polsku. Nikdy nenapravitelní fanatici militarismu, kteří ve starém Drang nach Osten vidí jedinou možnost německé existence, znovu uvažují o opakování politiky, která dvakrát přivedla Německo i celý svět na pokraj zkázy.

Avšak svět i lidstvo se mění a nezůstává na stejném místě. To, co bylo možné před dvaceti léty, je nemožné dnes. Místo buržoasního státu, řízeného podle zájmu úzké skupiny velkovykořisťovatelů, žijeme dnes v silném lidovém státě, řízeném pracujícím lidem. Zrovna tak, jako je naše situace uvnitř úplně jiná než před dvaceti léty, stejně odlišná je světová situace mezinárodní. Také zde se poměr sil radikálně změnil ve prospěch socialistické společenské soustavy. Prudký rozvoj hospodářských sil v této části světa umocnil sílu lidově demokratických států.

Fantasta a zločinec, který by si předsevzal jít po cestě, po které vykročila před dvaceti léty třetí říše, by byl rozdrčen již na prvním kroku. Tento fakt si musí uvědomit všichni ti páni Adenauerové, Speidelové a Straussové, kteří v našem sousedství se pokoušejí jít po stopách svých zkrachovaných předchůdců. Celé veřejné mínění ve světě je obráncem míru a jeho zachování. Nejen mocensky, ale také morálně prohrávají v očích národů celého světa svou věc západoněmečtí strategové, podněcování politiky rázu Dullesova. Jsou to lidé minulosti, starého světa, kteří zmizí v propadlišti dějin daleko rychleji, nežli zmizel novopohanský führer a jeho zločinecká smečka...

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

DIECÉSE BRNĚNSKÁ

Ustanovení:

Dobeš Jan, býv. koop. v Ořechově u sv. Jiří, okr. Brno, ustanoven od 1. 11. 1958 II. koop. v Hodoníně.
Konečný Vladimír, koop. v Hodoníně, ustanoven od 1. 11. 1958 admin. v Hrádku, okr. Mikulov, a excur. admin. ve Valtrovicích, okr. Znojmo.
Dvořák Josef, admin. v Hrádku, okr. Mikulov, a excur. admin. ve Valtrovicích, okr. Znojmo, ustanoven od 1. 11. 1958 admin. v Klentnici a excur. v Pavlově, okr. Mikulov.
Dvořák Rudolf, admin. v Pavlově a excur. v Milovicích, okr. Mikulov, ustanoven od 1. 11. 1958 admin. ve Vrbici, okr. Hustopeče.
Vodák František, admin. ve Vrbici, okr. Hustopeče, ustanoven od 1. 11. 1958 admin. v Černé Hoře, okr. Blansko.
Bradáč Josef, koop. Brno-Komín, ustanoven od 1. 11. 1958 admin. ve Zbýšově, okr. Rosice, s povinností vypomáhat v duchovní správě v Rosicích.
Michal Alois, koop. v Blansku, ustanoven od 1. 11. 1958 koop. v Brně-Komín.
Gazda Ludvík, dříve v Korolupěch, ustanoven od 1. 11. 1958 koop. ve Šlapanicích, okr. Brno.
Kapinus Jan, admin. v Mikulčicích, okr. Hodonín, ustanoven od 1. 11. 1958 excur. admin. v Lužici, okr. Hodonín.
Dvořáček Josef, admin. v Dražovicích, okr. Bučovice, a excur. Komořany, okr. Vyškov, ustanoven od 1. 11. 1958 admin. ve Žďárně, okr. Boskovice.
Sobotka Karel, admin. ve Žďárně, okr. Boskovice, ustanoven od 1. 11. 1958 admin. v Doubravníku, okr. Tišnov.
Navrátíl Josef, admin. v Jinošově, okr. Vel. Bíteš, ustanoven od 1. 11. 1958 admin. v Březi, okr. Vel. Bíteš.
Havel Ladislav, admin. v Březi, okr. Vel. Bíteš, ustanoven od 1. 11. 1958 admin. v Jinošově, okr. Vel. Bíteš.
Damborský Ondřej, admin. v Doubravníku, okr. Tišnov, ustanoven od 1. 11. 1958 admin. v Dražovicích, okr. Bučovice, a excur. admin. v Komořanech, okr. Vyškov.
Srna Vojtěch, býv. koop. v Lomnici, okr. Tišnov, ustanoven od 1. 11. 1958 koop. v Jinošově, okr. Vel. Bíteš.
Knedlík Fabián, býv. koop. v Novém Městě na Mor., ustanoven od 1. 11. 1958 koop. v Blansku.
Kráčmar Vojtěch, koop. u sv. Mikuláše ve Znojmě, ustanoven od 15. 11. 1958 excur. admin. v Mašovicích, okr. Znojmo.
Krump Bedřich, koop. v Šardicích, okr. Kyjov, ustanoven od 28. 10. 1958 admin. tamtéž.
Mrva Jan, admin. v Pohorelicích, okr. Židlochovice, ustanoven od 1. 11. 1958 excur. admin. ve Cvrčovicích.
Adámek Antonín, admin. v Loděnicích, okr. Mor. Krumlov, ustanoven od 28. 10. 1958 excur. admin. v Malešovicích, okr. Židlochovice.
Kamínek Josef, koop. v Brně u sv. Jakuba, pověřen od 12. 12. 1958 vedením duchovní správy v Lednici, okr. Břeclav.
Perout Miroslav, býv. admin. v Hor. Újezdě, okres Třebíč, ustanoven od 15. 12. 1958 koop. v Lechovicích, okr. Znojmo.

Úmrtí:

Tužín Josef, farář v Šardicích, okr. Kyjov, zemřel dne 14. 10. 1958.
Buš Josef, admin. v Cvrčovicích, okr. Židlochovice, zemřel dne 26. 10. 1958.
Keprda Karel, farář v Čebíně, okr. Tišnov, zemřel dne 23. 12. 1958.

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Ustanovení a jmenování:

Galbavý Ján, kaplan v Žatci, ustanoven s okamžitou platností interkalárním administrátorem farnosti Staňkovice a excurrando administrátorem farností Hořetice, Vysočany, vše okres a vikariát Žatec, a Hrušovany, okres Chomutov, vikariát Most, při zachování dosavadních kaplanských povinností v Žatci, č. dekr. 3966/58 ze dne 9. prosince 1958.

Palme Josef, administrátor v Modlanech, ustanoven s platností od 20. listopadu 1958 ústavním knězem u řeholních sester, zaměstnaných v Krajském ošetřovacím ústavě v Teplicích Lázní v Č., Pod Doubravkou, č. dekrety 909/58-4-Ord-Pe ze dne 17. listopadu 1958.
Prchal Josef, novokněz po presenční voj. službě, jmenován s platností od 15. prosince 1958 I. vikaristou při katedrálním chrámu Páně sv. Štěpána, prvomučedníka v Litoměřicích, č. dekr. 3912/58 ze dne 10. prosince 1958.

Prchal Josef, I. dómský vikarista, pověřen přechodnou výpomocí v duchovní správě při děkanámském úřadě v Mostě, č. dekr. 4124/58 ze dne 29. 12. 1958.

Rokyta Augustýn, administrátor v Hrubém Jeseníku, ustanoven s platností od 1. listopadu 1958 excurrando administrátorem farnosti Křinec, okres a vikariát Nymburk, č. dekr. 3641/58 ze dne 1. listopadu 1958.

Vyznamenání:

Cikryt Ladislav, administrátor v Homoli, propůjčeno právo synodalií, dekr. č. 1016/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Černý Václav, administrátor v Křešicích, propůjčeno právo synodalií, dekr. č. 1017/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Gráf František, čest. konsist. rada a farář v. v., jmenován čestným arciděkanem, dekr. č. 1025/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Hendrich Josef, administrátor v Kování, obdržel právo nositi expositorium canonicale, č. dekr. 1023/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Kollmann Antonín Dr., notář a farář v Příchovicích, jmenován čestným konsistorním radou, č. dekr. 1029/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Kováčik Josef, administrátor ve Frýdlantě v Č., obdržel právo nositi expositorium canonicale, č. dekr. 1027/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Kubát František, administrátor ve Střekově, propůjčeno právo synodalií, č. dekr. 1019/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Mizera Antonín, farář v Šumberku n. D., jmenován osobním děkanem, č. dekr. 1021/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Pražák František, notář, os. děkan a farář v. v. v Křinci, jmenován čestným konsistorním radou, č. dekr. 1031/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Rokyta Augustýn, farář v Hrubém Jeseníku, jmenován osobním děkanem, č. dekr. 1036/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Schmid Heřman Dr., administrátor, Čechelice, obdržel právo nositi expositorium canonicale, č. dekr. 1035/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Sury Jan Maria, administrátor v České Lípě, jmenován osobním děkanem, č. dekr. 911/58-1-Ord-Pe ze dne 19. listopadu 1958.

Uher Josef, administrátor v Litoměřicích, jmenován osobním děkanem, č. dekr. 1015/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Vadovič Josef, administrátor v Údlících, propůjčeno právo synodalií, č. dekr. 1018/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Vičar Antonín, děkan a vikář v Lysé n. L., jmenován notářem kurie litoměřické, č. dekr. 1033/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Vítek Karel, administrátor ve Stráži n. Nis., obdržel právo nositi expositorium canonicale, č. dekr. 1025/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Vybíral Ladislav, administrátor v Hoštce, jmenován osobním farářem, č. dekr. 1020/58-1-Ord-Pe ze dne 18. prosince 1958.

Přeložení do výslužby:

Pražák František, osobní děkan a farář v Křinci, přeložen s platností od 1. listopadu 1958 z aktivní duchovní správy do výslužby, č. dekr. 874/58-1-Ord-Pe ze dne 30. října 1958.

Úmrtí:

Holfeld Florián, konsistorní rada a katecheta v. v. v Liberci, zemřel dne 6. prosince 1958.

Vojáček Josef, konsistorní rada, katecheta v. v. v Lysé n. L., zemřel dne 6. prosince 1958.

Jewschenak Karel, děkan v. v. v Nové Vsi u Chrastavy, zemřel dne 11. prosince 1958.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK IX

ČÍSLO 5

Václav Zima: Májová

ThDr. Ladislav Pokorný: Aby zvítězil mír

ThDr. Jan Merell: Rukopisy od Mrtvého moře a Nový Zákon

ThDr. Josef Kubalík: Nástin náboženských dějin Koreje

ThDr. Jaroslav Michal: Subjekt svátosti pokání

ThDr. Václav Bartůněk: Papežské schisma a Jan z Jenštejna

ThDr. Jaroslav Kouřil: Forma a přednes kázání

Josef Vlach-Vrutický: Dvořákovy oratorium Stabat Mater

P. Karel Sahan: Věčné světlo

Jan Brechensbauer: Mariánské motivy v literatuře XVII. století

P. Vladimír Dobiáš: Pokračovat v díle stvoření

MUDr. Jaroslav Procházka: Činné stáří

Ing. V. a Z. Červený: Řízení hospodářství v novém společenském řádu

5

1959

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI
Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

ThDr. LADISLAV POKORNÝ: Utinam pax et concordia evincat!

Dies gaudii et laetitiae mense Mai peragimus hęc anno cum gravi memoria et recordatione nefasti anniversarii 15. mensis Martii anno 1939. Imprimis quia hucusque orbe terrarum praestant vis, robur, opes, copia, quae super nos tendunt retia terroris horroisque iacere.

ThDr. JAN MERELL: De manuscriptis Deserti Juda et Maris Mortui.

Profunda studia Dupond-Sommer et J. M. Allegro convertunt oculos exegetarum Novi Testamenti ad textus Qumran, Deserti Juda. Spectabilis scriptor in sua materia demonstrat similitudinem horum textuum et Novi Testamenti et magna linea reddit conspicuas dissimilitudines Maior fons similitudinis restat semper et in primo loco Vetus Testamentum. Dissimilitudines tamen sunt tam graves, ut de aliquo „Christianismo ante Christum“ non possimus mentionem facere. Admittimus potius relationes personales quam generis litterarii (S. Joannes Baptista, Joannes Evangelista, S. Paulus Damasci). Opus est nobis expectare omnes hos textus tipis reddendos. Manuscripta Deserti Juda valde prosunt studiis Novi Testamenti, ut sit exempli gratia Talmud ad cognoscendum ambitum S. Scripturae N. Testamenti. Scriptor severe admonet, ne conclusiones fiant praepropere, temere, sine validis argumentis!

ThDr. JOSEF KUBALÍK: Aspectus historiae religionum Coreae.

Vetustissima forma religionis populi Coreae patefacit essentialia lineamenta cultus divini naturae de Asia, Siberia sub specie veri animismi. Posterius China manifeste suppeditavit insignem influxum religionis huius orbis terrae partis. (Vide Confutianismum et Buddhismum). Christianismus Coreae similis est valde formae Protestantismi.

ThDr. JAROSLAV MICHAL: Subiectum Sacramenti Poenitentiae.

Tractatus canonicus de Sacramento Poenitentiae ad normam CIC. Subiectum et obiectum sacramenti. Efficacitas et effectus Poenitentiae. Confessio per interpretem et upud confessarium libere electum. Obligatio annuae confessionis et locus confessionis sacramentalis.

ThDr. VÁCLAV BARTŮŇEK: Schisma papale et Joannes de Jenštejn.

Materia vitae et operis excellentis successoris in sede S. Adalberti Praegae Joannis de Jenštejn porro progreditur.

ThDr. JAROŠLAV KOUŘIL: De forma et pronuntiatione orationis sacrae.

In verbo divino eloquendo maximi momenti est argumentum, mens et cogitatio, tandem materia. Ne autem parvi habeamus formam orationis sacrae. Mens et cogitatio et forma uti corpus et anima unum quid constituunt. Forma praestat menti et cogitationi figuram et speciem, corroborat verba divina pronuntianda, adiuvat, ut oratio sacra moveat omnes fideles. Verbum divinum non tangit solum rationem humanam sed etiam cor et sensus. Hoc in puncto summi momenti apparet forma. Utinam sacerdotes utantur recte sermone patrio et loquantur clare et simpliciter! Has qualitates petit ab oratoribus sacris Romae tempore Quadragesimae ipse Summus Pontifex Joannes XXIII.

JAN BRECHENSBAUER: Causae et rationes B. Mariae Virginis in litteris saeculi XVII.

Expositio litterarum Adam Michna de Otradovic, M. V. Šteyer, V. H. Holan Rovenský, B. Balbín. Haec omnes litterae profundae sunt causarum et rationum B. Mariae Virginis.

MUDr. JAROSLAV PROCHÁZKA: Senectus et aetas strenuae et vitae occupatae.

Admonitiones valde utiles medici ad problemata arteriosclerosis. Quid nobis suadeat peritus et prudens medicus, ut sacerdotes etiam in aetate et senectute sint strenui, laboriosi, verae vitae occupatae.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MÁJOVÁ

Václav Zima

*Květen se zvědav dívá do studánek,
jak je tu měkce čeří jarní vánek,
jako když češe vlas.
Maria Panno, Matko přežádoucí,
Studánko boží, jasností se skvoucí,
od hříchu odvrát nás.*

*Po modrém nebi bílé mráčky plují,
na květech včely sem tam poletují,
píjíce vzdušný jas.
Maria Panno, Matko Pána Krista,
Včeličko boží, poslušná a čistá,
od zlého ochraň nás.*

*Zem naší lásky tiše se teď modlí,
u tebe v tenhle čas tak ráda prodlí,
Matičko Kristova.
Pohlad' v ní všecko, květiny i hloží,
vypros nám, ať vždy mocná láska boží
v míru ji zachová.*

ABY ZVÍTĚZIL MÍR

ThDr. Ladislav Pokorný.

V naší mysli se častokrát setkává vzpomínka s výhledem do budoucnosti. Jako by se minulost setkala s přítomností, či snad spíše s budoucnem. Myšlenky tohoto rázu nás napadají právě v době mezi letošním patnáctým březnem a májovými dny.

Patnáctý březen — onen smutný patnáctý březen před dvaceti lety! Jestliže dnes na něj vzpomínáme, pak je to především vzpomínka dne přísně varujícího. Už toho dne bylo lze tušit alespoň část hrůzy temné doby, která nastupovala ve stopách fašistických vojsk, která vtrhla do naší vlasti. Mimořádně a docela spontánně jsme toho rána 15. března 1939 v seminární oratoři zpívali naši hymnu se slzami v očích a s rozechvěním v srdci. To už ráno před mší svatou pronikly mezi seminární zdi zvěsti o tragédii, která právě začínala. Když jsme pak na fakultě zasedli do lavic, přišel na první hodinu profesor Hronek a řekl hlasem prosáklým bolestí: „Pánové, právě přišla zpráva, že německé vojsko dorazilo na hranice Prahy. Vy nemáte myšlenky na soustředěné poslouchání, já nemohu přednášet — necháme toho.“ A pak jsme už z oken pozorovali šedé — jako by nekonečné — proudy vozidel, které se sunuly do naší Prahy, vítány strašným počasím a ještě strašnějším hněvem.

Zdálo by se, že bychom neměli na tyto temné chvíle myslet, vstupujeme-li do radostných májových dní. A přece je to nutné. Smutné události totiž příliš snadno zapomínáme, nastanou-li po nich dny radostnější. Jestliže nás totiž naplňuje radostnými pocity mohutná manifestace síly budoucnosti, jakou je manifestace prvomájová i slavný a jasný den vítězství, pak je sice třeba se radovat, avšak současně je nutné nezapomínat. První máj zřetelně svou silou a semknutostí ukazuje k budoucnosti, ukazuje její vyhlídky, mohutné úsilí i pevný směr. Devátý máj pak podobným způsobem připomíná vítězství a radost, která spolu s kyticemi šeríku na vítězných tancích zaplavila naše města.

Jenže v té radosti nesmíme nikdy zapomenout na ono šero, kterého jsme vzpomněli v úvodu. Jsou stále ve světě síly, které by rády opět rozestřely nad světem hnědou hrůzu. My ovšem jsme přesvědčeni, že den, reprezentovaný májovými oslavami, zvítězí, jsme přesvědčeni, že dobro a pravda musí zvítězit, avšak zůstaňme ve střehu. Přesvědčujme neúnavně a vytrvale, že budoucnost, do níž se květnovými dny díváme, zvítězí mírem, který svými rukama, svým srdcem a svými myšlenkami můžeme a musíme vybojovat, aby nebylo nutno se obávat ani houbového mraku atomové smrti ani onoho myšlenkového mraku, který by mohl zahalit jásavé slunce slavné budoucnosti.

UKOPIKY OD MRTVÉHO MOŘE A NOVÝ ZÁKON

Když v r. 1947 byly objeveny první qumranské jeskyně, zdálo se, že budou mít význam hlavně pro Starý zákon, pro poznání původního hebrejského textu bible a pro studium judaismu. Když však došlo k publikaci prvních rukopisů, hlavně komentáře k Habakukovi a Řádu qumranské sekty, ukázalo se, že jejich význam bude nemalý i pro biblické studium novozákonní. Zájem byl vyvolán hlavně závěry pařížského profesora M. Dupond-Sommery, které tento významný orientalista učinil v r. 1950. Podle jeho názoru tajemná postava qumranských textů, Učitel spravedlnosti, je předchůdce Ježíše Krista. Galilejský učitel je reinkarnací Učitele spravedlnosti. I Učitel spravedlnosti byl Mesiášem, vykupitelem světa. Byl odsouzen, trpěl, vstoupil na nebesa a bude soudcem světa. I on založil společnost, církev, jejíž příslušníci očekávají jeho slavný příchod. Mezi qumranskou sektou a prvotní církví jsou nápadné podobnosti. Podle Dupond-Sommery v rukopisech byl odkryt „Kristus před Kristem“ a „křesťanství před křesťanstvím“.¹⁾ Tak se staly rázem rukopisy středem nejširší pozornosti, žel Bohu, ne vždy vážných odborníků. A když žurnalisté začali činit z nálezů neodborné závěry, objevovaly se v magazínech a populárních časopisech články se sensačními nadpisy, jako: „Odhalení originálů apoštolských spisů“ nebo „V Qumran objeven originál evangelia Janova a Markova“.

Brzy se však ukázalo, že závěry Dupond-Sommery jsou předčasné a že spočívají na nesprávném čtení (doplňování mezer v porušených rukopisech) a příliš subjektivním výkladu textů. Sám Dupond-Sommer během doby své stanovisko korigoval. V r. 1953 napsal: „Křesťanství není Essenismus a Essenismus není jakýmsi předběžným křesťanstvím... Ať již si vypůjčilo sebe víc z Essenismu, není tím jeho kopií... neboť má příliš mnoho nového, než aby bylo pouhou reprodukcí.“²⁾ A v r. 1956 dokonce napsal: „Essenská sekta připravila cestu křesťanství, více než kterákoliv jiné hnutí v židovském světě. Přes všechny podobnosti a půjčky — jež jsou zjevné podle nalezených textů — je ve svém celku zřejmá původnost křesťanství. Historik počátků křesťanství začíná pozorovat rozuzlení nejdříve záhad; v tomto odvětví vědy se začíná opravdu nová éra: Ježíš a počátky Církve se stávají pevně zakořeněny v dějinách. Takový nález je veliké ceny nejenom pro vědce, ale i pro ty věřící, které zajímá pozemská a lidská stránka původu křesťanského poselství.“³⁾ Slova nepotřebují dalšího komentáře.

Znovu otázka předkřesťanského křesťanství v qumranské sektě a zvláště Krista před Kristem byla vyvolána na počátku roku 1956 konferencí, kterou měl v anglické televizi profesor manchesterské university M. Allegro. Rozruch způsobilo zvláště Allegrovo tvrzení, že v qumranských textech je řeč o ukřižování a zmrtvýchvstání Učitele spravedlnosti. V loňském ročníku Duchovního pastýře na str. 44 jsem uvedl jména odborníků, jimž bylo svěřeno vydání nálezů (textů) ze čtvrté qumranské jeskyně. Mezi nimi je uveden i J. M. Allegro. Proto tvrzení Allegrovo působilo přímo sensačně, poněvadž se mohlo předpokládati, že jeho tvrzení se opírá o texty dosud nepublikované. Nebylo tomu tak a ostatní členové komise pro vydání qumranských textů vydali protest proti Allegrovi tvrzení, v němž se praví: „My, jeho spolupracovníci, musíme prohlásit toto: Pan Allegro nedisponuje jinými texty, než těmi, jejichž originály jsou uloženy v Palestinském archeologickém muzeu, kde i my pracujeme. Po televizních přednáškách p. Allegra jsme si znovu prohlédli texty, z nichž byly v tisku uveřejněny citáty, ať již publikované, nebo dosud nevydané. Nikde v rukopisech jsme neviděli to, co našel p. Allegro. Ne nalézáme tam ukřižování Učitele spravedlnosti, není tam řeč o sejmutí s kříže, ani o zmučeném těle Učitele, které mělo být uchováno až k soudnému dnu. Tedy, žádný essenský vzor, kterému by se Ježíš přizpůsobil, jak se říká, že p. Allegro tvrdil ve svém projevu. Domníváme se, že si buďto špatně přečetl texty, nebo si sestrojil řetěz domněnek, jež nejsou texty podloženy.“

Svůj hlas pozvedl i bývalý Allegrův profesor Rowley, známý ve vědeckém světě nejenom svými spisy, ale i svou uhlazeností. Již titul jeho článku v Time Magazine ze 2. dubna 1956 (str. 31) Teacher spans (výprask od učitele) je výmluvný. Rowley je udiven nad tím, že Allegro nevědecky přikládá jistému citátu závěry, když smysl citátu není jasný a může být různě interpretován. Rowley pak rozhořčeně píše: „Allegro byl jedním z mých nejnadanějších studentů a je schopen udělati dobrý kus práce. Myslím, že bylo škoda mu svěřit k uveřejnění texty bez náležité kontroly... Dokumenty tak důležité a nedočkavě očekávané badateli všech zemí, neměly by být zneužity neuzrálými vědci k podepření jejich nezaloužených autorit...“ Tolik zatím na okraj diskuse, která se stala pro některé západní žurnalisty příležitostí k šíření sensací.

Jaký je tedy vztah qumranských textů ke Kristu, Novému zákonu a prvotní církvi? Středem zájmu je ovšem otázka Učitele spravedlnosti. Ta si vyžaduje podrobnějšího rozboru a vrátím se k ní v příštích číslech Duchovního pastýře. Dnes si všimneme jen *všeobecně vzájemných vztahů a rozdílů mezi qumranskými texty a Novým zákonem*.

Psal jsem již několikrát v Duchovním pastýři⁴⁾ o objevech v Judské poušti, proto pouze ve zkratce připomínám: V r. 1947 byla náhodou objevena první jeskyně s nejhlavnějšími rukopisy. Byl to svitek proroka Izaiáše (1 Q Is), komentář k Habakukovi (1 Q p Hab), Řád sekty (1 Q S), „Boj synů Světla proti synům Tmy“ (1 Q M), Píseň díkůvzdání (1 Q H) a menší zlomky. V únoru a březnu 1952 byly objeveny dvě další jeskyně, v nichž byly nalezeny dva měděné svitky. V září téhož roku jeskyně čtvrtá s bohatým rukopisným objevem (jsou to rukopisy, jež připravuje skupina odborníků, mezi nimiž je i Allegro) a později ještě dalších sedm jeskyň. Současně vykopávky na úpatí jeskyň u Mrtvého moře odhalily sídliště, o němž z nalezených mincí (z doby 130 př. Kr.—70 po Kr.) možno s jistotou usuzovat, že bylo obydleno příslušníky sekty, která vlastnila v jeskyních ukryté rukopisy. Geografická poloha, nauka a zvyky vedly pak k identifikaci sekty s Esseny, jak je známe z Filona a Josefa Flavia.

Chceme-li psát o vztahu a významu qumranských rukopisů pro bibli, hlavně Nový zákon, jsme zatím odkázáni na rukopisy první jeskyně, protože doklady z druhých jeskyň čekají na dešifraci a zveřejnění.

Již před objevem qumranských rukopisů se domnívali někteří badatelé, že sv. Jan Kř. měl vztahy k Essenským. Nalezené rukopisy potvrdily — jak se zdá — pravděpodobnost domněnky. Podrobněji se vrátím k této otázce v červnovém čísle Duchovního pastýře.

Z evangelistů je to hlavně *evangelium sv. Jana*, kde se dají zjistit věcné i terminologické podobnosti s qumranskými texty. Evangelium, které kdysi liberální kritikou bylo kladeno pro svůj prý nesemitský charakter do 2. stol. po Kr., je dnes označováno za „evangelium židovské“. Janovské charakteristické antithese: Světlo — tma, pravda — lež, děti tmy — děti světla, jsou vlastní i qumranským rukopisům. Janovo „zkoumání duchu“ (1 Jan 4, 1—6) se vyskytuje v Řádu sekty 5, 20—24; 6, 17 až 21. Podobně se vyskytuje v Řádu sekty (11, 11) i v jiných qumranských textech třetí verš z Prologu čtvrtého evangelia, a to nejenom myšlenkově, ale i stylisticky. Jako v Janově Prologu je i zde jak paralelismus membrorum, tak i charakteristické Janovo opakování nejdříve v pozitivní, pak negativní formě. I mezi Apokalypsou a qumranskými texty jsou podobnosti jako označení coelestis urbs Jerusalem (v jednom dosud neuveřejněném rukopise). Nejedna podobnost je mezi *Apokalypsou* a spisem: „Boj synů Světla proti synům Tmy“. Jak vysvětlit tyto podobnosti? Sv. Jan byl před odchodem k Ježíši Kristu žákem Jana Křtitele a v příštím čísle Duchovního pastýře si všimneme vztahu sv. Jana Kř. k Essenským. Zde také je kořen styčných bodů mezi spisy Janovými a texty z Judské pouště.

I u *synoptiků* jsou výroky vyskytující se v qumranských textech jako Lk 9, 44 (Řád sekty 3, 18), Mt 15, 13 (Ř. s. 8, 5), Mt logion 18, 15—17 o bratrském napomenutí (Ř. s. 5, 24—6, 1).

Podobnosti byly zjištěny též v *listech sv. Pavla*. Příbuzná terminologie se vyskytuje zvláště tam, kde je řeč o Božích tajemstvích (mysterium), o ospravedlnění nebo v antithesích jako „tělo—duch“, „nebeský—pozemský“. Ve 2 Kor 6, 14—18 bylo napočítáno sedm příbuzností s qumranskými texty. Nejvíce příbuzností se vyskytuje v listě k Efeským a Koloským. Kde se Pavel dostal do styku s qumranskými? Před svou konversí jistě ne, byl farizejem a mezi qumranskými a farizeji bylo nepřátelství. Je pravděpodobné, že k tomuto styku mohlo dojít brzy po Pavlově konversí, a to v Damašku, kde žili příslušníci sekty, jak o tom svědčí spis nalezený v Qumranu „Damašský dokument“, který byl již dříve znám z rukopisu objeveného na konci minulého století v Káhiře. I mezi katolickými autory se vyskytl názor, že to byli křesťané obrácení z Essenů, kteří v Damašku byli ve styku se sv. Pavlem.⁵⁾

K podobnostem mezi *prvotní jeruzalémskou církví* a qumranskými texty srv. článek „Essenismus ve světle objevů z judské pouště“ v tomto časopise 1958, str. 103 až 104. V hierarchickém postavení sv. Petra a apoštolů, v postavení kněží, v posvátné hostině, bratrské lásce, společenství majetku, jak o nich píší v prvních sedmi kapitolách Skutky apoštolské se jeví částečná podobnost se zřízením v Qumranu. Někteří exegeté vysvětlují tyto podobnosti vlivem obrácených příslušníků sekty, kteří jako mnozí stoupenci Jana Kř. viděli v Ježíši Nazaretském „toho, který přijít má“.

Bylo by možno uvést ještě další paralely mezi qumranskými texty a Novým zákonem. Obojím příbuzný výklad Starého zákona a účtu k němu, zdůrazňování nutnosti pokání jako cesty vedoucí k dokonalosti, podobnost mravních zásad a mnohé jiné.

Z uvedeného je zřejmo, že určité podobnosti a paralely mezi qumranskými texty a Novým zákonem jsou. Avšak dříve, než se pokusíme o výklad těchto podobností, je si třeba uvědomit, že *existují i rozdíly*, a to rozdíly podstatné, převyšující podobnosti. Rozdíly, které naprosto nedovolují mluvit o sektě v Judské poušti jako o nějakém „křesťanství před Kristem“. Je to opět tajemná postava Učitele spravedlnosti a osobnost Ježíšova, kde při jejich vzájemném srovnání vyniká nesmírný rozdíl a vznešenost Ježíšova proti Učiteli spravedlnosti v jeho poslání od Otce k vykoupení lidstva, v jeho inkarnaci jako Syna Božího, nebo v jeho hlásání Božího království. Jak již bylo podotknuto, vrátíme se k problému Učitele spravedlnosti a Ježíše Krista v příštích číslech Duchovního pastýře. Qumranská sekta nezná nauku o Nejsvětější Trojici, nezná křesťanských svátostí. Jejich hostiny i přes svůj posvátný charakter se nedají srovnat s Eucharistií. Duch svatý v pojmání sekty je podstatně rozdílný od Ducha Svatého v Novém zákoně. Qumranská sekta se liší od křesťanství v základním pojetí mesiánského úkolu. Essenská obec považovala sama sebe za nositelku mesianismu, kdežto pro křesťanskou církev od prvních počátků byl Mesiášem Ježíš Kristus. Z víry ve vlastní mesiánské poslání pramenil jejich nepřátelský postoj, ba dokonce příkaz nenávisti k nepřátelům obce, v nichž spatřovali nepřátele Boží. Ježíš naopak učil milovat i nepřátele a modlit se za ně. Z exchatologických tužeb a z touhy tuto dobu uspišit vlastními zásluhami, Essenové — jak víme z antických pramenů i qumranských textů — zpřisňovali starozákonní příkazy a zachovávali je ještě přísněji (formalističtější) než farizeové. V nauce Ježíšově lidské úsilí samo na smír nestačí a v něm, Ježíši Kristu je naplnění zákona.

Jsou i podstatné rozdíly mezi prvotní církví jeruzalémskou a sektou v Judské poušti. Jeruzalémská komunita nebyla komunitou esoterickou, zřeknutí se bohatství bylo dobrovolné a na rozdíl od Essenů i ženy zaujímaly význačné postavení v církvi.

Vraťme se k *podobnostem mezi qumranskou sektou a Novým zákonem*. Není nutno ve všech případech, kde se vyskytují styčné body a paralely hledat vždy přímý vztah. V mnohých případech může jít o pojmy, názory, představy podmíněné dobou, aniž by se muselo myslet na vzájemnou závislost literární. Obojí písemnictví vyrůstá ze společné mateřské půdy a závisí na společném prameni, kterým je Starý zákon. Z něho, zvláště v náboženské fraseologii pramení většina podobností. Obojí spisy mluví řečí téhož národa, téže doby a krajiny. Současná katolická exegese již od několika desetiletí klade zvláštní důraz na studium starozákonného a judajistického prostředí pro lepší poznání Nového zákona. Jsou to právě qumranské texty, které mohou mnoho přispět k poznání dobového i myšlenkového rámce, do něhož je vložen Nový zákon.

Otázka literární závislosti novozákonních spisů na qumranských textech je příliš složitá a choulolistivá, než aby mohla být vyřešena před publikací všech textů. A kdyby zde i byla, z literární příbuznosti není možno ještě dokazovat příbuznost doktrinární. K takovému omylu vzhledem ke Starému zákonu došlo, když se začal objevovat svět starého Orientu a je nebezpečí, že tento omyl by se mohl opakovat i v případě objevů z judské pouště ve vztahu k Novému zákonu.

S jakousi pravděpodobností je však možno hovořit o *vztazích osobních*. Qumran byl v rozkvětu v době 4. př. Kr. do 68. po Kr., kdy byl zničen římskými legiemi. To je doba působení Jan Kř., Ježíše Krista a apoštolů. Deset km na sever od Qumranu leželo Jericho a Jordánská krajina, kde Jan Křtitel kázal. Píše-li evangelista: „Tehdy vycházel k němu Jeruzalém, veškeré Judsko i Pojordaní...“ (Mt 3, 5), není nepravděpodobné, že mohl Jan být i v osobním styku s příslušníky sekty. Podobně jako Spasitel, který procházel Jerichem a okolím, hledaje ztracené ovce Izraele. Z jiných pramenů víme, že Essenové byli roztroušeni i po ostatních místech Palestiny, v Sýrii a zvláště v Damašku. O možnostech osobního styku mezi nimi a sv. Pavlem bylo již psáno výše. To jsou možnosti, které budou vyžadovat ještě dalšího studia. I když není pochybnosti o původnosti křesťanství, tato nijak nevylučuje styk s tehdejšími světem, zvláště s nejbližším okolím.

Závěrem možno říci: *Qumranské texty* i při nutné zdrženlivosti *nejsou bez značného významu pro novozákonní vědu*. Vyplňují mezeru našeho vědění o poměrech izraelského národa v údobí mezi dvěma Zákony. Doba Ježíšova, apoštolů a prostředí novozákonních spisů se stává jasnější. Qumranské texty poskytují cenný materiál pro poznání půdy, do které padalo símě evangelia. Stává se i zřetelnější touha některých částí izraelského národa po Mesiáši. Texty poskytují cenný materiál srovnávací, sloužící k lepšímu pochopení Nového zákona a dávají vyniknout originalitě křesťanské zvěsti. V budoucnu bude úkolem novozákonní vědy používat tohoto materiálu v exegesi, jako se stalo s materiálem talmudu. Je třeba zaujmout vyvážené stanovisko k některým ukvapeným a nedoloženým závěrům činěným z příbuznosti mezi qumranskými texty a spisy novozákonními. Teprve konečné zveřejnění všech textů ukáže jejich význam pro Nový zákon. Všeobecné mínění uvážlivých biblistů a odborníků je: Bude to trvat řadu let, než z květu hypotheses uzraje ovoce.

ThDr. Jan Merell

Poznámky:

1) *Aperçus sur les Manuscrits de la Mer Morte*, Paris 1950.

2) *Nouveaux aperçus sur les Manuscrits de la Mer Morte*, Paris 1953.

3) *Évidences* nro 54, janvier 1956, p. 21.

4) 1952 str. 19; 1958 str. 24—26; 43—45; 103—104.

5) Jean Daniélou, *Les Manuscrits de la Mer Morte et les origines du Christianisme*, Paris 1957 p. 94.

NÁSTIN NÁBOŽENSKÝCH DĚJIN KOREJE

Po stránce hospodářské, politické i kulturní jsou naše styky s Lidově demokratickou republikou korejskou velmi úzké a přátelské. A proto neméně zajímavý je pro nás náboženský vývoj lidu korejského. Národ korejský je etnograficky svérázný, neboť korejská řeč je příbuzná řeči finské a maďarské a patří do skupiny řečí ugroaltajských, a byl po staletí prostředníkem čínské kultury směrem na souostroví japonské. Již sama poloha poloostrova korejského, jenž vybíhá z pevniny asijské směrem k Japonsku, jej k tomu předurčovala. Od okupace Koreje r. 1910 usilovalo Japonsko asimilovati si zemi též kulturně.

1. Nejstarší lidové náboženství.

Nejrannější dějiny Koreje byly probádány velmi podrobně stejně jako dějiny Číny a Japonska. Bylo zjištěno, že na poloostrov korejský se přistěhovaly národy hlavně z vnitřní Asie, z oblastí tunguzsko-mandžuských a jenom na jižních okrajových oblastech možno znamenati rysy též malajské, jež však hrají podřadnou roli. Proto též nepřekvapuje, že starokorejská víra má základní podstatné rysy přírodního náboženství asijsko-sibiřského, takzvaný *animismus*, v němž je uctívána celá řada duchů a démonů, jejichž neblahý vliv na lidi je usměrňován magií a zaklínáním prostředníků duchového světa tzv. šamanů. V Koreji tito duchové jsou zvaní *Kūsin* a dodnes hrají důležitou roli v soukromém životě korejských rolníků i rybářů, kterým buddhistické naděje v Nirvānam nebo konfucianské předpisy jsou příliš vzdáleny a cizí. Proto postavení Peksu neboli zaklínače a ještě více Mutang-y neboli kouzelnice-zaklínačky je hlavně v odlehlých krajích korejských dodnes důležité. Jako všude v Asii severní pod rouškou šamanismu se skrývá původní víra v nejvyšší božstvo nebeské — u Finů je to Jumala, u Altajců Tengere, u Mongolů Tengri, u Turků Tangry — tak i v Koreji se setkáváme s nejvyšším duchem nebe, jež zovou *Hananim*. Představují si ho na modrém nebi, připisují mu, že je hybatelem slunce a hvězd a považují ho za svrchovaného pána nebe, který dobro odměňuje a zlo trestá. Rysy Hananima jsou velmi příbuzné vlastnostem staročínského Šangti-ho neboli Tien-a. Kromě tohoto nejvyššího Pána nebe byl u Korejců uctíván později též *Palk*, bůh slunce, který je zase obdobou japonského božstva Amaterasu. Ba, náboženští korejští badatelé zjišťují v starokorejském náboženství též božstvo, odpovídající perskému Ahriman-u, totiž princip tmy, hříchu a neštěstí, jež je zváno Kud. V pozdějším vývoji ustupují uvedená božstva do pozadí a nastupují božstva druhého řádu totiž duchové hor, řek, pramenů, ohně, větru, bouře a jiní, jimž jsou zasvěcovány posvátné háje, Menhir - kameny, Dolmeny - jakési kamenné oltáře atd. Velikou roli mají pak prostředníci tohoto duchového světa tzv. šamané, kteří v Koreji jsou zvaní Paksu nebo ženy Mutang. Je zajímavé, že v Koreji kult duší předků je data pozdějšího a byl sem importován až teprve s čínským konfucianismem.

2. Náboženský vliv Číny.

Podle korejské tradice se zasloužil o státní zřízení v Koreji ministr posledního císaře z dynastie Šang, Kit-ja, který r. 1122 př. Kr. se uchýlil jako uprchlík do jižní Koreje a založil zde stát zvaný „Korea Pána Ki“. Později se vytvořila tři politická střediska, na severu stát Kokuryo s hlavním městem Lolang, na západě stát Paiktje a na jihovýchodě dílčí stát Silla. Je zřejmé, že ve státě Kokuryo, který byl v těsném sousedství s Čínou, se šířil konfucianismus již od doby dynastie Han. Vládařská rodina tohoto státu má na svém dvoře chrám zasvěcený předkům zvaný Myo. Ve státě Paiktje pak již v roce 410 po Kr. hlavní roli náboženskou má buddhismus, který odtud byl šířen i do Japonska. Ve státě Silla v 6. a 7. st. po Kr. konfucianští literáti zaujímali důležitá místa úřednická, a měli významný vliv kulturní. Než i buddhismus přicházel do Koreje z Číny zásluhou mnichů čínských, kteří zde horlivě šířili kult Buddhy zvaného v Ja-

ponsku Bukkyo, a v Koreji *Pul-kyo*. Ba i třetí náboženský proud čínský nalezl v Koreji ohlasu. Taoismus Lao-ciův je zván korejsky *Tokyo*. Ovšem, nikdy se nestal tak oblíbeným vyznáním jako byl dříve sem zanesený buddhismus.

Když později došlo k sjednocení Koreje pod vedením státu Silla s hlavním městem Kyong-tju (nedaleko dnešního Pusan-u), nastává rozkvět kulturní i náboženský pod vlivem buddhismu. Buddhismus nabývá monopolního postavení ve státě a udržel si toto výsadní postavení až do r. 1392. Bonzové buddhističtí měli ve státě korejském úřední postavení, ba každý třetí syn šlechtické rodiny korejské musel se podle zákona státi mnichem buddhistickým. Při buddhistických slavnostech král korejský hostil tisíce mnichů, v roce 1136 jich bylo na 30 000.

Když však roku 1392 došlo k státnímu převratu a generál I Songkje se stal zakladatelem nové dynastie s hlavním městem Hanyang-Seoul, tu se začal opírat o úředníky a literáty nepřátelsky se stavějící vůči buddhismu. A tak nastupuje do popředí místo oslabeného buddhismu novokonfucianismus. Zejména je propagován v Koreji tzv. *Tjutjak-hak*, to je čínský *čuhism*. Ču-hi byl významný myslitel čínský. Někteří badatelé ho považovali za duchovního otce čínského materialismu a ateismu, jiní pak v jeho soustavě nacházejí prvky výslovně theistické. Než zdá se, že ani jedni ani druhí plně nepochopili jeho nauky. Ze západních filosofů je nejbližší Ču-himu Baruch Spinoza se svým přísným monismem a altruisticky pojímanou etikou. Pojetí Ču-hi-ho je velmi příbuzné s naukou amsetrodámského myslitele o „Amor Dei intellectualis“. A svéráznou naukou Ču-hi-ho obrozený konfucianismus nalézá úrodnou půdu též v Koreji.

Styky Koreje s Pekingem byly velmi četné. A odtud se rozšířilo do Koreje též *křesťanství*. Bohužel od r. 1784 křesťané jsou pronásledováni, zvláště v roce 1839 a 1866 desetitisíce věrných vyznavačů Kristových zaplatilo svou krví víru v Ukřižovaného a kruhy konfucianské i buddhistické podporovali animositu proti novověcům. Je zajímavé, že vyslanci korejští ze Seoulu poznali na císařském dvoře v Pekingu křesťanskou víru a dostaly se jim do rukou též spisy křesťanské a seznámili se též s kulturním křesťanským. Protože bylo cizincům pod trestem smrti zakázáno překročit hranice Koreje, nebyly vyslyšeny prosby křesťanů korejských o kněze ani v Pekingu, ani v Makao, ani v Římě. A v této tísní sáhli křesťané korejské k svépomoci a domnívali se, že jsou oprávněni si sami zvolit biskupa, jenž pak ordinoval novokněze, kteří pak konali funkce duchovních, sloužili mše, zpovídali, udělovali svátosti. A tak došlo k jakémusi *křesťanství korejskému* ve formě quasiprotestantské. Teprve od r. 1878 bylo dovoleno severoamerickým sektám na Koreji působiti.

V roce 1910 došlo k anexi Koreje k císařství japonskému. Proti japonské okupaci se staví domácí náboženské hnutí *Tšon-to-kyo* (Nauka o nebeské rose), jehož programem je náboženská obroda v zemi, pod vlivem myšlení křesťanského má na mysli povinnost bliženské, sociální spravedlnost a rovnost všech lidí před Bohem. Kromě těchto snah má za úkol i osvobození politické. Rok 1945 znamenal osvobození Koreje od nadvlády Japonska a dnes v odlehlých horských údolích a rybářských vesničkách dosud žije starokorejská víra v duchy (animismus), náboženský vliv má též buddhismus indický a konfucianismus čínský.

ThDr. Josef Kubalík

Poznámky:

1. Wilhelm Gundert: Japanische Religionsgeschichte — Stuttgart 1943.
2. Charles Allens: Religions of old Korea — New York 1932.
3. Eul Sunyoun: Le Confucianisme en Corée — Paris 1939.
4. Franz König: Chistrus und die Religionen der Erde — III. Bd. — Verlag Herder — Wien 1956.

SUBJEKT SVÁTOSTI POKÁNÍ

Can. 901 praví: „Qui post baptismum mortalia perpetravit, quae nondum per claves Ecclesiae directe remissa sunt, debet omnia quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habeat, confiteri et circumstantias in confessione explicare, quae speciem peccati mutant.“ Některé okolnosti tohoto kánonu jsem již dříve vysvětlil, když jsem mluvil o látce sv. pokání, proto zde se omezím na vysvětlení těch výrazů a pojmů, které dosud vysvětleny nebyly.

Absoluce přímá a nepřímá.

Přímo je absolvován od hříchu ten, kdo dobrovolně podle předpisu svůj hřích vyznal ve sv. zpovědi knězi, který má nad tímto hříchem iurisdikci a této iurisdikci či moci svůj hřích odevzdal a dosáhl od zpovědníka svátostné absoluce.

Nepřímo je absolvován od hříchu ten, kdo ve sv. zpovědi, ve které dosáhl platné absoluce, opomenul vyznat nějaký těžký hřích (ovšem nezaviněně). Hřích, který byl neúmyslně opomenut, ač nebyl odevzdán moci klíčů čili iurisdikci, je odpuštěn nepřímo, tj. ne mocí absoluce, nýbrž mocí milosti posvěcující, které penitent dosáhl platnou absolucí. Povinnost vyznat všechny smrtelné hříchy po křtu sv. spáchané a odevzdat je moci klíčů Církve, pokud nebyly přímo odpuštěny je příkaz práva božského (srv. Trid. ses. 14, c. 6; c. 7).

Dogmatici dokazují, že povinnost vyznat všechny smrtelné hříchy znamená vyznat tyto, jak co do druhů, tak co do počtu (Hurter, *Compendium theologiae dogmaticae*, III, 477; Huarte, *Tractatus de sacramento Poenitentiae*, ed. 3, n. 333; Pesch, *Compendium theologiae dogm.*, IV, 266; Billot, Gouguard aj.).

Vyznání hříchů se dělí:

1. in materialiter integram,
2. in formaliter integram.

Věcně úplná jest ta zpověď, ve které kající vyznává všechny smrtelné hříchy, které dosud nebyly přímo odpuštěny, které nutno vyznat podle práva božského.

Povahově úplná je ta zpověď, ve které kající nevznává všechny skutečné hříchy, nýbrž toliko ty, které právě nyní vzhledem ke všem okolnostem morálně může a musí vyznat.

Z hlediska povahy svátosti a objektivnosti, nutno říci, že k odpuštění smrtelných hříchů ve svátosti pokání je nezbytné vyznání všech hříchů, a to odlišných jak počtem tak druhem. V praxi však, poněvadž taková materiální úplnost je mnohdy nemožná, dostačuje pak vyznání hic et nunc úplné formaliter. (srv. Huarte, cit., n. 354–355).

Povinnost se zpovídat v případě pochybného křtu.

K otázce, kda je povinen vyznat hříchy spáchané mezi křtem prvním a podmíněným druhým dospělý, který pro pochybný křest je křtěn podmíněně, odpovídají některé dekrety Sv. Stolicе (S. C. S. OFFicii 14. VI. 1715; 17. XII. 1868; S. C. de Prop. Fide 12. VII. 1869), že ten, který se obrací z herese a o jehož křtu se pochybuje, má být pokřtěn podmíněně a po vyznání všech svých hříchů má být podmíněně absolvován. Tyto dekrety ovšem neřeší a nezodpovídají všechny případy, o kterých theologové v tomto případě uvažují (srv. Bucceroni, *Theologia moralis*, II, De Poenitentia, n. 12; Ballerini-Palmieri, V—22; D'Annibale, II, n. 3, 300). Poněvadž první křest je pochybný, zůstávají v pochybnosti i hříchy, resp. povinnost se zpovídat, quia lex dubia non obligat.

Hříchy po prvním křtu jsou nejistou látkou sv. pokání, proto pochybné a nejisté hříchy nemohou být nutnou látkou k sv. pokání. (srv. Ballerini-Palmieri, *De Poenitentia*, Prati 1896, V, 22) (can. 752 § 1: „Adultus...; Insuper admonendus ut de peccatis suis doleat.“).

Vyznání hříchů co do počtu a druhu, jakož i okolností.

SVÁTOSTNÝ soud předpokládá úplné vyznání hříchů, které dosud nebyly přímo odpuštěny. Vyznání všech hříchů znamená vyznání těch, které jsou ve vědomí hic et nunc penitenta, nikoliv jak jsou v seznamu theologickém, neboť zde mohou být druhově odlišeny, ve vědomí však penitenta pro nevědomost či nepozornost odlišeny nejsou.

Pokud kající při udávání počtu provinění svými výrazy vícekrát, často několikrát nadsazuje, není ničím povinen po poznání, že provinění bylo méněkrát. Kdykoliv však těmi výrazy nevyjádřil plnost provinění, pak je vlastně povinen sv. zpověď opakovat, či doplňovat, jakmile by počet provinění poznal.

Kající, pokud přitěžujícími okolnostmi nemění druh hříchu, není povinen tyto přitěžující okolnosti vyznávat, avšak je-li zpovědníkem na ně tázán, musí je sdělit, aby tento mohl spravedlivě soudit (srv. Pruemmer, III, 369; Alph. VI, 468; Vermeersch III, 584 aj.).

Okolnosti, které mění druh hříchu, jsou nezbytnou součástí úplnosti vyznání. Úplnost tedy znamená netoliko všechny smrtelné hříchy, ale také okolnosti, které mění druh hříchu vyznat tak, aby vyznání bylo svou povahou úplné (formaliter integra).

Vyznání hříchů všedních nebo smrtelných již odpuštěných.

Ve smyslu can. 902 hříchy všední, jakož i smrtelné, již odpuštěné, nejsou nutnou látkou sv. zpovědi, ale dostačující. Tyto mohou být odpuštěny mnohými jinými prostředky mimo svátostnou absoluci, proto jsou dobrovolnou látkou a nikoliv povinností ve sv. pokání.

Nedostačující látkou sv. pokání jsou však nedokonalosti a nedostatky, které jsou překročením zcela nedobrovolným nějakého nařízení, nebo akty proti radám. I když tyto akty jsou méně dobré, přece neoponují závaznému zákonu. Ve sv. pokání mohou však být vyznávány jako zdůvodnění některého provinění a jsou i pomůckou dispoice kajícího, snažícího se po dokonalejším duchovním životě.

Hříchy pochybné jsou pochybnou látkou sv. pokání a mohou být i genericky přidávány k určitému hříchu. Kdyby kající poddával moci absoluční toliko hříchy pochybné, absoluce se uděluje podmíněně, avšak kdyby vyznával s pochybností hřích, zda těžký či lehký, pak je absolvován naprosto, absolutně, poněvadž hřích lehký je dostačující látkou sv. pokání.

Generické vyznání může dostačovat toliko v naléhavém případě nebo v nebezpečení smrti, nikoliv však mimo nebezpečení smrti nebo naléhavost. Pokud ovšem kající i mimo nebezpečí smrti nebo naléhavost se vyznává z hříchů všedních, nemaje na sobě hříchu těžkého, genericky, je absolvován platně, avšak o dovolenosti se autoři rozcházejí. Pro každý případ má však zpovědník otázkami kajícího přivést k poznání alespoň jednoho či vůbec dostačujícího přiznání jakožto dostačující látky k svátostné absoluci.

Sv. pokání skrze tlumočníka.

S vyloučením zneužití nebo pohoršení za předpokladu přísné mlčenlivosti je dovoleno se zpovídat skrze tlumočníka (can 903 a 88§, § 2). Kající však není povinen zpovídat se skrze tlumočníka, jestliže zpovědník nezná řeč kajícího, v tom případě dostačí vyznání skrze znamení nebo pokyny, jak nejlépe kající může tak učinit. Bylo by také možno se zpovídat skrze tlumočníka tak, že tlumočník nepozná hříchy kajícího, např. tlumočník je odvrácen od zpovědnice a zpovědník klade otázky, k nimž kající kývne nebo dá zpovědníkovi znamení rukou apod., když tlumočník otázku kajícího přeloží.

Volba zpovědníka.

Kající si může k vykonání sv. zpovědi zvolit kterýkoli řádně schváleného zpovědníka, třebas i jiného ritu (can 905). Všeobecně již bylo odvoláno nařízení IV. Later. sněmu zpovídat se u vlastního kněze. Papež Jan XXII. (srv. c. 2, V, 3, in Extravag. com) zavrhl učení pařížského učitele Jana de Poliac o nutnosti opakovat zpověď u vlastního faráře, jestliže se kající zpovídal řeholníkovi, který měl generální dovolení ke zpovídání.

Kodex dává nyní naprostou svobodu ve volbě zpovědníka. Tato svoboda se vztahuje i na kleriky a řeholníky. Pokud pak se týká řeholníků, zvláště řeholnic je poněkud svoboda omezena kanonickými předpisy, které na-

řizují ustanovení řádných a mimořádných zpovědníků pro jednotlivé řeholní domy (srv. can 518 a další).

Povinnost roční sv. zpovědi

Can 906 nařizuje, že každý věřící je povinen od okamžiku dosažení věku užívání rozumu alespoň jednou do roku se zpovídat. Kdo však vykoná vyznání hříchů svatokrádežně nebo svévolně neplatně, povinnosti zadost nečiní (can 907).

Poprvé toto nařízení, pokud je nařízením práva pozitivního, vydal sněm všeob. IV. Lateránský r. 1215.

Nařízení zavazuje toliko ty věřící, kteří se dopustili smrtelného hříchu, neboť všední hřích není nutnou látkou sv. pokání.

Kdo se však v roce zpovídal a látkou byly hříchy všední, není povinen ve smyslu zákona církevního, spáchal-li v témže roce hřích smrtelný, se zpovídat, aby splnil roční povinnost. I když předpis je práva církevního, přece se opírá svou přísnou závazností o právo božské (Vermeersch, Theologia mor. III, 562, 3; Lugo, Gouguard, Cappello, Genicot-Salsmans).

Povinnost roční sv. zpovědi začíná ve věku dětském, kdy dítě je schopno dopustit se hříchu těžkého. V našich krajích je to věk přibližně sedmi let, ač výchovou a jinými okolnostmi věk rozeznání může být i nižší. Jestliže tedy dítě je schopno hříchu ve věku nižším, je vázáno roční sv. zpovědí. Kdo nevykonal během roku sv. zpověď, je povinen tak učinit v roce příštím co nejdříve.

Počítání údobí jednoho roku může být chápáno buď od jedné sv. zpovědi k druhé, nebo od velikonoce do velikonoce nebo od 1. ledna do 31. prosince.

Vedle církevního přikázání může naléhat v určitém případě i příkaz božský častěji v roce se zpovídat, zvláště pro ty, kterým přijetí svátosti je nutným pro-

středkem k vyvarování se smrtelných hříchů. Příkaz zpovídat se vícekrát v roce může dát v určitých případech z hlediska duchovního vedení sám zpovědník.

Místo pro sv. pokání.

Ve smyslu can 908 vlastním místem pro sv. zpověď je kostel, veřejná nebo poloveřejná kaple. Zpověď mužů však může být vykonána i v soukromých příbytcích (can 910, § 2). Zpověď žen mimo krajní případy má být vždy na místě viditelném a otevřeném v kostele nebo veřejné či poloveřejné kapli (can 909, 910, § 1). Kodex úmyslně vymezuje místa pro konání sv. zpovědi, poněvadž místa určená jsou k udílení svátosti důstojná. Udílení sv. pokání mimo určená místa zřídka, může být jen lehce hříšná, avšak trvale zpovídat mimo určená místa se pokládá za hrubé porušení předpisů a tudíž za těžký hřích (srv. Cappello, De Poenitentia, Taurini, ed 3, 1938, 942). Zpovědnice má být pevná a mřížkovaná, pro zpovídání pak zvláště žen případně závojem mezi zpovědníkem a kajícím oddělená. Tento předpis o trvalé, pevné zpovědnici a mřížkování platí pro slyšení každé zpovědi (srv. C. I. 24. XI. 1920, M. a Coronata, Interpretatio c 909).

Z rozumného důvodu pro zpověď mužů dostačí jakékoliv sedátko pro zpovědníka a klekátko pro zpovídajícího se muže.

Zpovídající kněz má být oděn v superpelici a štolu fialovou (Rit. Rom. Tit III, cap. 1, n. 10). Předpis ritualu je direktivní. K dotazu, zda podle zvyku zpovídat bez štol i v kostele, případně, jak mluví Rit. Rom. — „stola violacei coloris utatur, prout tempus vel locorum consuetudo feret“ —, odpověděla S. Congr. Rituum: „Conveniens est, ut in ecclesia adhibeatur stola, iuxta S. R. C. decreta“ (31. VIII. 1867, n. 3158).

ThDr. Jaroslav Michal

PAPEŽSKÉ SCHISMA A JAN Z JENŠTEJNA

Zvolením jednoho z nejvýznamnějších členů kardinálského kolegia, Roberta Ženevského pode jménem Klimenta VII., bylo schisma dovršeno. Na královském dvoře v Praze nebylo však z hlediska právního ani theologického pochyb o pravosti Urbanovy volby. Tuto jistotu podpořily dvě literární obrany legitimacy, které se dostaly ke dvoru nejspíše koncem r. 1378. První z nich De fletu ecclesiae napsal nejvýznamnější soudobý kanonista a Jenštejnův přítel i učitel Jan z Lignana. Jinou stručnější apologii Urbanovu vydal Jakub de Seve. Václav IV., mající na počátku vlády v období theologické disputace, se celkem bez odporu přiklonil k urbanovcům, připomínajícím mu asi příkazy jeho velikého otce. Byl v nich utvrzen i Urbanovou bullou, která ho schvalovala jako římského krále a vyzývala ke korunovaci v Římě. Ta by znamenitě povznesla prestiž jak papežovu, tak Václavovu. Aby tento akt uspil a své pozice za Alpami proti Klimentovi upevnil, poslal Urban do Němce nejobratnějšího diplomata, jímž mohl tím okamžikem disponovat, Pileu de Prata. Velmi mnoho záleželo při jeho práci na rádcích mladého římského krále, na prvním snad místě na jeho kancléři Jenštejnovi. Ten nebyl nikdy na pochybách o pravosti papeže a dovedl svůj názor obhájit vždy důvody pádnými, někdy až nediplomaticky přímočarými. Jsa si svou věcí jist, šel k cíli skoro bezohledně. V tom smyslu vyznívají také první projevy Jenštejnovy ve věci schismatu. Hned po císařově smrti se obrací s emfází na římského krále a vybízí ho k energické akci proti vzdoropapeži, jehož nazývá „andělem satanovým usilujícím se proměnit v anděla světla“. List nabitý ostrými výrazy a protiklimentovskými invektivami prozrazuje s dostatek jednoznačný postoj Jenštejnův v této věci a je charakteristický pro všechny jeho další počiny.

S velikou zvědavostí se sledovalo první samostatné politické vystoupení Václavovo a do jisté míry i Jenštejnovo na říšském sněmu ve Frankfurtě, svolaném na únor a březen r. 1379. V doprovodu kancléře a kardinála Očka se vydal král počátkem února do Frankfurtu. Ces-

tou se k němu asi v Norimberce přidal nuncius Pileus. Výsledkem zasedání, na němž kromě jiného prohlásil mladý král, že chce vládnouti ve stopách svého otce, byl ne-li totální, tož přece jen jistý úspěch urbanovců. Spočíval v tom, že rýnští kurfiřti se vyslovili 27. II. r. 1379 ve spojení s králem pro Urbana VI. a zaujali postoj proti klimentovské propagandě, šířící se povážlivě v Porýní. Jisté sensace dodalo sněmu vystoupení francouzské delegace, v níž nejvýznamnějšími členy byli někdejší přátelé Jenštejnovi, biskup Aimeri a doktor práv Jean Bournazel. Poselstvo, dostavivší se z rozkazu francouzského krále Karla V. a se souhlasem Klimenta VII., mělo ve Frankfurtě objasnit francouzské stanovisko. Není pochyb o tom, že jeho jmenování členové měli obviňovat nejohavnivějšího zastánce Urbanova, Jenštejna, mezi jiným také vyvolávanými příjemnými reminiscencemi na jeho někdejší pobyt ve Francii a v Paříži. Než kancléř římského krále a pražský arcibiskup zvítězil v Jenštejnovi nad dvořanem prodlévajícím kdysi na výsluní přízně pařížského dvora. Ba, místo poklidných více méně duchaplných frází, vyměňovaných obyčejně mezi kultivovanými diplomaty, došlo tehdy skoro k vášnivě theologicko-právní disputaci, v níž se střetl Jenštejn se svým někdejším učitelem Jeanem Bournazelem. Jenštejn v ní prý diskutoval s takovým úspěchem, že jeho někdejší uctívaný učitel „zuře v duchu, oněměl“.

Po návratu ze sněmu byly Čechy svědky 6. III. r. 1379 velké manifestace pro Urbana VI. při předání kardinálského klobouku pražskému arcibiskupovi Očkovi v Kutné Hoře. Brzy potom, nejspíše 19. III. téhož roku, slavnostně intronizován Jenštejn na arcibiskupský svatovojtěšský trůn. 5. IV. r. 1379 pak v arcibiskupském dvoře na Malé Straně před kardinály Pileem a Očkem, v přítomnosti Jana z Jenštejna, mohučského arcibiskupa Ludvíka, olomouckého biskupa Jana ze Středy a litomyšlského Alberta ze Šternberka, jakož i předních členů korrunní rady přísahal římský král Václav IV. podle formule, obsažené v Urbanově bule, jemu a nástupcům, že ho bude všemožně chránit a že podpoří římské papežství

v jeho právech proti každému. Tím bylo definitivně uzavřeno jednání o schválení Václavově Římem. Ostatní formality měl vyřídit Kuneš z Třebovle, generální vikář jenštejnův, poslaný v té věci ke kurii. Kuneš předával papeži jenštejnův list plný vděčných diků za povýšení na pražský arcibiskupský stolec. Ani neví jak se odvědí, slibuje modlitbu za úspěšné Urbanovo řízení církve, čemuž chce sám napomoci co nejsvědomitěji „neúnavnými službami“. Papeže nemá zůstatí také tajno, že římský a český král Václav je pln horlivého zájmu o čest papežovu a církve, jak podrobněji ústně vypoví jenštejnův posel Kuneš. Přibližně ze stejné doby pochází jiný list, v němž je autor pln optimistických nadějí. Legace pileova má prý úspěch, kyne z ní církvi čest a síla tím spíše, že i král je získán pro papežova všechna přání a staví se proti nešlechtníkům (rozuměj Klimentovcům) vhodnými prostředky. Jde pravděpodobně o tu jedinou část kancléřování jenštejnova, která byla naplněna radostnou pohodou s nejkrásnějšími vyhlídkami do tehdy ještě slibné budoucnosti.

Meziaktí kancléřské činnosti jenštejnovy, absorbované takřka výlučně bojem za Urbanovu legitimitu, bylo vyplňováno dispoicemi, týkajícími se duchovní správy. 17. IV. r. 1379 např. světil Pileus za asistence jenštejnovy a mohučského arcibiskupa Ludvíka, v přítomnosti Jana ze Středy, zvláštního papežského legáta Pavona, biskupů Hynka a Johla z Majorky výstavný kostel sv. Tomáše na Malé Straně. V květnu snad jako odpověď na jenštejnův list, přichází do Prahy výzva Urbanova králi, aby neváhal a přijel do Říma na korunovaci. Král ovšem pro neurovnané poměry v říši cestu odkládá, ale zasahuje ve prospěch papežův v Itálii, v Uhrách a v Rakousích.

Na záříjovém sněmu ve Frankfurtě, stále ještě v roce 1379, je král zastoupen jenštejnem ve funkci kancléře, Očkem, Pileem, Jindřichem z Vartembergu kromě jiných. Nepřítomnost vladařova, který buďto diplomaticky vyčkával nebo už začínal ztrácet vedení v politických i církevních věcech německých, byla trpce pocíťována a měla své následky. 11. I. r. 1380 vytvořili totiž kurfiřti trevírský, kolínský a falcký tzv. Weselský spolek, který byl jaksi protestem proti váhavé politice králově. Jenštejn tehdy těžce onemocněl horečkou, která ho upoutala po osm neděl na lůžko. Co vytrpěl, líčí barvitě horšovskému arcijáhnmu Přibyslavovi. Ještě v prosinci r. 1380 ho zastupoval Pileus v ambasadě do Uher. Opozice kurfiřtů patrně donutila krále alespoň nepřímou ke svolání dalšího v pořadí již třetího sněmu do Frankfurtu na duben r. 1381. Krále tentokrát doprovází jenom kancléř jenštejn se svým kancelářským aparátem, v němž významné místo zaujímá do událostí dobře zasvěcený generální vikář Kuneš z Třebovle. Zasedání bylo potud úspěšné, že římská obediencia byla posílána svazem největších západoněmeckých měst. Snad to právě naplnilo úřechou jenštejna, který v tom ohledu jistě nebyl bez zásluh, že mohl napsat z Frankfurtu Přibyslavovi, děkanu pražské kapituly a arcibiskupskému pokladníku, že „jednání, jimiž se úspěšně vyřeší záležitosti Urbana VI. a církve, jsou šťastně vedena“. Jenštejn však do kancléřství vkládal nejen svůj pathetický pracovní elán, důvtip, čas a pohodlí, nýbrž i peníze. Již cestou na sněm byl značně poškozen za nepokojů v Norimberce a nyní volá ke svému pokladníkovi do Čech o finanční pomoc, protože je tísněn „velikými dluhy“. Přibyslav má rychlým poslem zajistit peněžní výpomoc. Byl v situaci skutečně kritické. Přivodila ji zmíněná nehoda v Norimberce a také financování královského poselstva záříjového z minulého roku. Král jen lehkomyšlně úhradu vždycky sliboval, ale sliby nikdy nesplnil. Dohnal jenštejna k tomu, že si ve Frankfurtě vypůjčil prostřednictvím jakéhosi Terklera, snad žida, 400 zl. I tato okolnost nemůže být přehlížena při pozorování a pochopení nepříznivé se vyvíjejícího poměru mezi králem a jeho kancléřem. A přece král jistě nebyl bez peněz. Vždyť jen za jednání na dalším říšském sněmu v Norimberce v lednu, také za jenštejnův účastí, a předtím již r. 1380, když šlo o provdání Václavovy sestry Anny za anglického krále Ri-

charda II., syna slavného kresťackého vítěze „černého prince“ Eduarda, dostal od anglických zmocněnců 20 tisíc a příslib dalších 80 tisíc zl. Při této příležitosti budiž zde jen stručně a vděčně vzpomenu, že tato česká princezna náleží k největším českým ženám vůbec a je osobností, která s největším úspěchem šířila dobré jméno českého národa ve středověku za hranicemi a předčila v tom daleko svého královského bratra Václava. Sňatek sám byl uzavřen také z politických důvodů, neboť směřoval k vytvoření koalice říšsko-anglické proti klimentovské Francii.

Zhává touha věci co nejvíce prospěti a přivoditi konečně jednotu vtiskla jenštejnovi do ruky — snad ještě ve Frankfurtě — pero k napsání listu pařížskému biskupovi Aimerimu, k němuž se nedávno choval tak rezervovaně. Dovolává se ho jako „nejupřímnějšího přítele a příznivce“ a oznamuje příchod říšského poselstva do Paříže. Jako na okraji neopomene se zmínit „o nesnesitelném břemeni schismatu“, který se však blíží své likvidaci, protože — jak to asi znělo Aimericovi provokativně — jen malá část křesťanů zůstává nerozhodnutá a i ta po správné a pravdivé informaci by se jistě neodchylovala od pravdy. Jinými slovy ať se Aimery postará, aby Francie neváhala a nebyla poslední z těch, kteří uznají Urbana VI. jenštejnem ohlašované poselstvo říšské a uherské skutečně dorazilo do Paříže před 10. III. a setrvalo tam do 14. IV. Nedovedlo však ani o krok celou záležitost ve smyslu jenštejnově kupředu. Konference poselstva s hostiteli se rozplynula ve formě zdvořilých rozhovorů a končily obdarování hostů, kteří se v dobrém rozmaru navrátili do Čech — bez porřízení. Tento jakýsi úspěch podnítl Klimenta VII. k ofenzivě v tom smyslu, že usadil svého pověřence kardinála Viléma ve Freiburgu v Breisgau s určením, aby šířil klimentovské posice v Německu, hlavně ve městech. Jenštejn záhy poznal, že všechny jeho velkorysé akce neuspěly a proto se omezuje na úkol méně velkorysý, ale bližší, zpevnit urbanovské obediencie v Německu a v Čechách. Pronásleduje schismatiky v sufraganních diecích německých i doma a hledí získat veřejné mínění proti Klimentovi.

Neušlo mu ani svízelné postavení, v němž se po schismatu ocitla pařížská universita a na této okolnosti koncipuje plán nepostrádací rysu fantastičnosti a svědčící o jedinečném jeho zaujetí pro legitimního Urbana VI., které snad v celém sporu nemá sobě rovna. Protože francouzští králové se přidrželi „Beliala, ženevského papeže“, staly se tím nehodnými university, „aeropagu pařížského“, jehož mistři jsou pronásledováni pro víru a donucování „k modloslužebnictví“. Proto budiž pařížská universita přenesena do Prahy, jak s tím souhlasí král i papežský legát. Tak budou vysvobozeni pravověrní mistři jako lid boží z moci Faraonovy a převedeni „do země oplývající mlékem a medem, tj. do Čech“. Unesen vidinou cti a slávy, kterou tak bude pokryta jeho vlast, adresuje pobloudilým schismaticům slova, prozrazující celé jeho vášnivě zaujetí: „Kéž zloupením Francie jsou obohaceny Čechy“. Není však zpráv o tom, že by se u kurie vážně jednalo o této dalekosáhlé věci. Dalekosáhlé proto, že pařížská universita vedle císařství a papežství byla třetí velmocí středověkého světa. Pařížští mistři zastupovali názor, že zmatky může odstranit jen svolání generálního koncilu a byli proto v osobě svého vyjednavče persekvováni. Proto následoval potom exil některého počtu studentů i mistrů, hlavně německých, z nichž tři přešli na university v Německu. Známý Oyta se dostal do Prahy. To bylo vše, co se uskutečnilo z grandiosních perspektiv nadhozených jenštejnem.

Jediným větším, ale jen nepřímým úspěchem Urbanovců mohla být římská jízda Václavova, která se ani ve Francii nepokládala za nemožnou. Docela se o ní jednálo v Norimberce na sněmu v únoru a březnu r. 1383 v přítomnosti krále a kancléře. Kurie slibovala Václavu v IV. skvělé uvítání a do Prahy vyslala nuncia v osobě jenštejnova přítele Raymunda z Kapue. Přípravy vyvolaly francouzský diplomatický protitah v podobě náhlé delegace vypravené do Prahy, která kromě uhlazených a mírově laděných frází přinášela dary a disponovala

80 tis. zl. Král zůstal sice pevný a drahým nástrahám odolal, ale do Říma nejel, ať už to bylo zásluhou francouzských vyjednávačů, neboť vyplynulo z jeho liknavosti.

Tak se jeví na konci r. 1383 všechno takřka gigantické úsilí Jenštejnovo, jemuž věnoval majetek, zdraví a čas, marným a vyznívá naplano. Nedošlo k aktivní profrancské koalici říšsko-anglické, neuplatnila se ani smírná cesta přesvědčování, kterou by byl získán Karel VI. pro Urbana a konečně padl i projekt Václavovy římské jízdy, který mohl Urbanovce značně posílit. Jenštejnův šéf, mladý král Václav, snad cestu do Říma uskutečnit chtěl, bránily mu v tom však patrně rozhárané poměry v říši vedle nedostatku peněz a nedostatku energie nutné k realizaci velkých a nových politických koncepcí. Po způsobu málo duševně pružných vládařů řešil otázky tak, jak se vyskytly odkladem a kompromisem. Vzdal se definitivně velkorysého chápání evropské politiky a tím i ctižádosti vtisknouti politickému formování doby pečť

své vladařské osobnosti. Není sporu o tom, že celá aktivita říšské a české zahraniční politiky do r. 1383 byla z největší části, hlavně pokud šlo o Urbana, zásluhou obdivuhodné činnosti Jenštejnovy. Sám to zdůrazňuje nasměle v dramatickém listě určeném papeži, v němž líčí míru svého utrpení i nadměrné námahy, která nepřinesla očekávaného ovoce. „Bůh ví, jak svědomitě a věrně jsem pro Vaši Svatost a vynaložením velkých vlastních prostředků pracoval... a přece mně nevěříte, spíše nepřátelům“... Netečnost krále kromě jiného, už sama sebou musila ohnivého Jenštejna provokovat a uvádět do rozporů až konfliktů s ním. Již v květnu r. 1383 ztrácí kontakt s královskou radou a stále častěji se separuje ve svém poustevnickém Tusculu rodnickém. Pádem plánů římské jízdy končí jeho kancléřská a politická funkce vůbec. Nemohl si s králem rozumět. To bylo kromě bezprostřední zvláštní příčiny důvodem, proč byl počátkem r. 1384 zproštěn úřadu kancléře. (Pokračování)

ThDr. Václav Bartůňek

FORMA A PŘEDNES KÁZÁNÍ

Když jsme byli ordinováni na kněze a po té svým ordinářem ustanoveni, abychom začali svou kněžskou práci, co asi bylo pro nás nejtěžší? — Mši sv. jsme sloužili zbožně a rádi, ochotně jsme přísluhovali svatými svátostmi — křtili jsme, zpovídali, bez prodlení spěchovali k těžce nemocným a umírajícím, s láskou žehnali milujícím se lidem na společnou cestu životem, radostně podávali Tělo Páně, rádi světili a žehnali rozmanité předměty a udíleli svátostiny, s pietou pochovávali zesnulé... Ale jaký byl náš poměr k hlásání Božího slova? — A jestliže dobrý, zůstal takový stále? — A přece vůle Pána Ježíše není jenom, abychom zbožně sloužili mši sv., přísluhovali svatými svátostmi a svátostinami, ale neméně také, abychom učili: „Jděte a uče“ a „kažte“, „učíte je zachovávat všecko, cožkoliv jsem přikázal vám“ — tak nabádal Kristus Pán apoštoly před svým nanebevstoupením. Tento rozkaz Božského Spasitele nám Církev svým CIC konkretizuje tak, že máme kázat každou neděli a zasvěcený svátek, a to při nejfrekventovanějších bohoslužbách. Jak jsme tuto svou povinnost vykonávali? — A jaká byla forma a přednes našeho kázání? — K této otázce několik všeobecných myšlenek

Kněz se má připravovati vždycky na každé kázání. Tato příprava u nás započala už v alumnátě, ale i kdyby byl někdo znal v semináři všechny teologické disciplíny, jeho kázání nebudou valná, jestliže se nebude i po vysvěcení, ba i po desíletích své kněžské práce každý z nás připravovati poctivě na každé jednotlivé kázání. I velký Lacordaire nepřijal kázání, na něž se nemohl alespoň jeden den připravovati.

Při každém kázání je jistě nejdůležitější obsah, myšlenka, materia. Avšak bylo by žalostným omylem, jestliže by někdo při svém řečnickém duchovním projevu podceňoval stránku vnější, formu. Nelze ani jedno přeceňovati, ani druhé podceňovati. Myšlenka a forma je jako tělo a duše a jedno od druhého nelze odpojit. Ačkoli; forma sama o sobě není nic, při každé řeči a tím více při každém uměleckém díle, jakým má být i kázání, na ní velmi záleží. Obsah může působiti na lidský sluch a tím na lidské duše pouze ve formě živé a jadrné řeči. I když je v kazateli dostatek vědomostí a i když je o tom, o čem káže, naprosto přesvědčen a zcela tím prodchnut, i když v sobě cítí celou vroucnost pravdy, kterou chce sdělit — bez pravé formy a přiléhavého výrazu, slohu své řeči, přednesu, ba i modulace svého hlasu nikdy úspěšně nedokáže jiným sdělit hodnotu a prospěšnost této pravdy. Nejlepší plody lidského mozku a srdce, nejhlubší znalosti a nejkrásnější pocity zůstanou lidem neznámé a nebudou jimi uskutečněny, nespatří světlo světa, jestliže nebudou jadrně a přesně vyjádřeny slovy. Forma a umělecký styl vůbec, a při řeči i přednes není nějaká vnější a lhostejná slupka, libovolné přiodění nějakého obsahu a třeba i vzácných myšlenek, ale je něčím v pravém slova smyslu významotvorným, je organi-

sující silou obsahu. Forma a způsob řeči myšlenku upevňuje, posiluje a pohání kupředu, pomáhá jí, aby prorazila, a to nejenom vnímavost lidského mozku, ale i kolikrát tvrdou kůru lidského srdce a toto popohnala, aby třeba i malátnou vůli přimělo k určitému rozhodnutí, činu. Ach, kdyby při kázáních šlo jen o poznání a přijetí rozumem! — Víme, že to zdaleka nestačí. Video meliora proboque, deteriora sequor. Zatím co při hudbě jsou zasaženy jen city a srdce člověka, což při kázání má sice být zasaženo především člověkův rozum, ale zároveň s tím nutno zasáhnouti i člověkovu srdce a jeho city, jež jsou — snad to můžeme tak říci — jakýmsi převodním kolečkem mezi člověkovým rozumem a vůlí a tuto člověkovu vůli mají pohnouti ke konkrétnímu rozhodnutí, k činu.

Formu nepřeceňujeme a nezdůrazňujeme na úkor obsahu, na úkor myšlenky, nechceme, aby u kazatelů převažovala snaha po řečnickém podání a vnějším vystoupení, ale nemůžeme ji také podceňovati, neboť je nezbytnou součástí obsahu, který je do formy vlit a který forma vyzdvihuje a dává krásu.

Každý kazatel by měl být především co nejvzdělanější, ale nejen ve svém oboru, tj. v teologii, avšak by měl stále prohlubovati své vzdělání vůbec, své vzdělání všeobecné. Je neméně nutno, aby byl na výši i ve své mateřštině, aby jeho řeč byla výrazově bohatá a stále nová, aby své velké myšlenkové bohatství, které si stále prohlubuje, mohl vyjadřovati vždy nově, ušlechtilě, jadrně a při tom jednoduše. A proto by měl každý kněz-kazatel svůj veškeren volný čas věnovati studiu a četbě dobrých autorů, aby při svých kázáních nepoužíval stereotypní výrazy a obraty.

Posluchači chtějí hutný, plastický a úsporný styl, a nikoliv rozvlácnost, barokní rozevlátost, nadměrnou dekorativnost, planá slova a balast. Tyto všechny věci okrádají dnešního člověka o drahocenný čas a myšlenky ubírají sílu. Dnešní lidé také chtějí, aby věci byly nazývány pravými jmény, dnešní lidé nenávidí tichoslápství, při kterém se životní otázky obcházejí, oni chtějí slyšet povzbuzení do života, a to i do tohoto časného života. Dnešní lidé rozhodně pohrdají prázdným abstraktním deklamováním, nezáživnými suchými pojmy a nestravitelnými formulami, příp. extrakty z Písma sv., z nichž si kazatel udělá jakousi mozaiku. Dnešní lidé nechťejí nějaké nábožné proklamace, sáhodlouhé popisy a tasemnicové metafysické výklady bez vztahu k životu, dnešní lidé od kazatele očekávají, že si dovede i zaútočit a jestliže se nám dnes např. touhají nad hlavou mraky, zamořené radioaktivitou, oni i v kostele rádi slyší, aby se proti tomu protestovalo a aby se mluvilo o míru, ale musí se to umět říci tak, aby se někdo nedomníval, že nám to bylo poručeno. Dnešní lidé zvláště opovrhují kazatelem, který sám neví co chce, který uni-

ká do minulosti a který je ustrašený, který mluví třaslavým, zkomíravým, tahavým, pochmurným, záhrobním, nebo nasládlým, svatouškovským a zpívavým hlasem a který nedovede laskavě mužně a přirozeně prostě, jednoznačně a jasně ukázat, co je důležité a v čem je jádro věci, který za nic nebojuje a který je svým mluvením jen zdržuje. To už potom raději na jeho kázání vůbec nejdou. A kazatel nikdy nemůže být z těch, kdož by se utěšovali vznešeností své osamocенosti a počtem svých odpůrců. Kazatelna nesmí trčet nad prázdným kostelem...

Každá věta v kázání má být předem dobře uvážena, správně utvořena a ne příliš dlouhá. V knižní řeči mohou být dlouhé a složité věty, takže v jedné větě se mohou vyjádřit i složitější myšlenkové závislosti. Knižní řeč se může vyznačovatí širskou výrazu a komposiční složitostí jí není na překážku, neboť čtenář se může k těžkým místům kdykoliv vrátit a znovu si je promýšlet. Avšak ústní projev, kázání, musí pokud možno operovat krátkými, dobře propracovanými a jasnými větami.

V ústním projevu musí být rozhodně věta jednodušší. Nahromadění vedlejších vět v živé řeči je nahromadění myšlenek, a to stěžuje posluchačům jejich pochopení a osvojení. Posluchači se nemohou vracet k jednotlivým úsekům projevu a proto kázání musí být co možná nepřehlednější, nejjasnější a nejnázornější a nutno na to pamatovat už při jeho vypracování. Ale jakkoliv mají

být mluvené věty pokud možno krátké, kázání má přesto být jako ulité z jednoho kusu.

Veliký papež-pastoralista, sv. Řehoř V. napsal: „Dle schopnosti posluchačů ať se řídí jazyk kazatelů“ (Moral. lib. 12) a sv. Isidor: „Kdykoliv jiné učíš, když jich napomínáš, když jim něco předkládáš, neužívej temných a neznámých slov. Tak mluv, aby všichni rozuměli, aby ani prostí se tebou neurazili... Každý učitel má svou řeč srovnati s chápavostí posluchačů. Podle zvyklostí a mravů má být uděleno lidem naučení“ (Kniha útěšná, Rozmlouv. rozum. s člov. IV. vyd. str. 82—83). — K prostotě kázání napomínal při svém projevu k římským postním kazatelům i sv. Otec Jan XXIII. To nelze ovšem zaměnit s povrchností. Ale složité myšlenkové pochody při duchov. řečnickém projevu bývají vskutku často známkou kazatelské nezralosti. Opravdový kazatel-teolog se nikdy nevyznačuje nesrozumitelností, nýbrž jednoduchostí. Říci složitou a hlubokou věc jednoduše, a srozumitelně je velké umění. A čím je podstata věci složitější, tím je větší umění se jí plně zmocnit a vyjádřit ji prostým způsobem. Tak se potom přibližujeme k sv. Pavlovi, který napsal: „Slabým stal jsem se jako slabý, abych získal slabé, všem stal jsem se vším, abych vůbec některé přivedl ke spáse“ (I. Kor. 9, 22), a tak se potom přibližujeme dokonce k samému Božskému Mistru, který — třeba byl vtělenou Moudrostí a mluvil o věcech nehlubších — mluvil řečí prostého lidu, že Mu ještě dnes rozumí i nejprostší stařenka. ThDr. Jaroslav Kouřil

STAROČESKÉ PŘÍKLADY

Příklad nebo-li exemplum je krátké vypravování, bajka, legenda, příhoda a podobně, jichž užívali kazatelé, aby upoutali pozornost svých posluchačů a zároveň náznorně vyložili a doložili svá kázání. Zvláště velmi rádi užívali stručných, leckdy přímo žertovných povídek s výraznou pointou. S příklady se setkáváme již vlastně v samotných evangeliích, též u církevních otců, u pozdějších církevních spisovatelů a zvláště u kazatelů. Od 12. stol. se sestavují celé soubory takových vhodných příkladů zejména pro potřeby kazatelské.

Následující ukázky příkladů jsou vztahy ze XIV. století, asi z doby českého krále a římského císaře Karla IV. Jsou upraveny ze staročeských překladů oblíbených sbírek i z několika rukopisů latinských. Stojí i dnes za povšimnutí, jakých působivých příkladů používali kazatelé XIV. stol. k upoutání pozornosti svých posluchačů a k doložení svých výkladů.

Poustevník andělem. — Mnich Jan povídá jednomu staršímu mnišskému spolubratru: „Chtěl bych být tak bezstarostným, jako jsou andělé. Nepracuji, jenom stále chválím Boha.“ Shodil tedy ze sebe mnišský plášť a odešel na poušť. Nic tam nedělal. Celý týden tam pobyl jen na ustavičných modlitbách a postech. Posléze však dostal ukrutný hlad a zastesklo se mu i po společnosti. Tak se zase vrátil z pouště k staršímu bratru. Když u něho tloukl na dvéře, bratr mu neotvíral a jenom se zeptal: „Kdo je tam?“ — On odpověděl: „To jsem já, mnich Jan!“ — Na to mu bratr odpověděl: „Jan je přece andělem, nepracuje, nejlí a více s lidmi nepřebývá!“ — Tu on znovu tloukl a prosil: „To jsem já, Jan!“ — Bratr ho nechal u dveří stát a tlouci po celý den. Teprve druhého dne na jeho opětovný tlukot otevřel a řekl mu: „Tak ty nejsi andělem? Vidiš, člověkem jsi! Proto je tvoje povinnost, abys také pracoval a prací svých rukou se živil!“ — Na to mnich Jan padl k bratrovým nohám a prosil: „Otče, odpusť mi, neboť jsem viněn...!“

Lidská prohnálost. — Vypravuje se o jakémsi prostém člověku, který byl na smrt nemocen. Než zemřel, učinil závěť. A mezi jiným řekl své manželce, aby prodala vola a peníze za něho stržene aby obětovala za spásu duše svého zemřelého muže. Po smrti manžela vzala žena vola a k němu kocoura a vedla je oba na trh. Naskytl se kupec a chtěl koupit vola. — Žena však řekla: „Prodám vola jen tomu, kdo si zároveň s volem koupí také kocoura!“ — Kupec pravil: „Já bych rád koupil jen vola, o kocoura

nemám zájem!“ — Žena však trvala na svém, že vola bez kocoura neprodá. — Zeptal se proto kupující: „Co tedy bude stát ten kocour?“ — „Kocoura prodám za jednu hřivnu“, odpověděla žena, „protože je velmi vzácný. Vola však dostaneš za pouhý groš.“ — A, tak kupec koupil. — Prohnaná žena vzala ten jediný groš, který utržila za vola a obětovala ho za spásu duše svého manžela. Za to pak hřivnu, strženou za kocoura, si ponechala pro sebe.

O lišce a džbánu. — Zdali pak víte, odkud pochází ono rčení, když říkáte: „Dosti té hry!“? Jestliže nevíte, tedy poslyšte. — Liška má přiměřené jméno podle své lstivosti. Často mnohé obelstí, ale nejednou také bývá od mnohých obelstěna. O ní také bylo výše uvedené rčení vytvořeno. — Jednou běhala liška po polích a po pustínách sem a tam, až vběhla do jednoho pustého domu. Našla v něm za pecí džbán. Pravila: „Co tu tak sám děláš? Všichni se už z domu vystěhovali, jen ty sám jsi zůstal. — Protože si chtěla způsobit nějakou kratochvíli, přivázala si ten džbán ke svému ocasu a běhala s ním po polích sem i tam. Kam sama běžela, tam s ní musel i džbán. Posléze přišla k jedné studni. Řekla si: „Se džbánem se přece chodí pro vodu. Tož si také vody naberu!“ — Vzala džbán, přivázala si jej na krk a spustila jej do studny. Džbán se začal plnit vodou a liška jej chtěla vytáhnout. Avšak nemohla. Ohlížela se kolem, zda ji nikdo nevidí v úzkých a prosila: „Džbáne, co pak to děláš? Proč pak nechceš ven?“ — Džbán jí však odpověděl: „Již dost dlouho sis se mnou pohrávala! Již mám dost té hry! Teď si zase já zahraju s tebou!“ Džbán se zcela naplnil vodou, svou vahou stáhl lišku do studně a potopil ji.

Proč jsem to vyprávěl? V době masopustní jste se možná dopustili dost hříchů a vyhráli jste si s nimi podle libosti. Je proto třeba se obávat, aby vám hřích neřekl totéž, co džbán lišce: „Již dost dlouho sis se mnou pohrával“ a nepotopil tě do pekla jako džbán lišku. Proto vyznejte se teď ze svých hříchů....

Všem se nelze zachovati. — Nikdo se nemůže zachovat všem! Neboť, chceš-li se zachovat všem, musíš se dopouštět zla, protože musíš lichotit a pochlebovat. A nezachováš-li se nikomu, činíš tak zlo, protože projevuješ nelásku, hrubost a krutost. — Tak si také jeden muž myslel, že ani Bůh v něčem nečiní dobře. Říkal: „Kdybych já byl Bohem, chtěl bych se zachovat všem!“ — Tu mu náhle při těchto slovech bylo řečeno: „Je ti dáno,

abys byl Bohem!“ — I domníval se už sám tento muž, že je Bohem. Měl vedle sebe dva sousedy. Jeden byl zahradníkem a měl zahradu. Druhý byl hrnčím a sušil na slunci hrnce. Zahradník prosil o déšť, hrnčír o jasné počasí. Zahradníkovi vysychala zahrada, přišel k němu a žádal ho říka: „Dej mi déšť!“ Muž tedy přikázal a hned pršelo. — Sotva se rozpršelo, přišel k němu hrnčír, jenž právě chtěl sušit hrnce a vyčítal mu takto: „Co to děláš? Chceš mi zničit hrnce?“ — Tu, když onen muž viděl tuto nesnáz, řekl: „Raději se vzdávám a nechci už být nadále Bohem!“

Duchapřítomnost. — Jeden sedlák přišel domů opilý. Všecko, nač se podíval, viděl dvojmo. Díval se na své dva syny a myslil, že jsou čtyři. Obviňoval za to svou ženu, že má čtyři syny. Když to žena popírala, přikázal jí, aby to očistěním dokázala. Nařídil přinést rádlu a vložit do ohně. Když se rozpálilo, přikázal ženě, že musí nést ono rožhavené železo a když se nepopálí, bude to prý dokladem její nevin. Tato rozšafná žena opilému muži odpověděla, že to ráda udělá, ale že on jí musí nejdříve to rozžhavené železo podat. Muž v napilém stavu vzal tedy žhoucí železo do rukou. Popáleniny způsobily, že mu kůže z rukou slezla, ale za to velmi brzy vystřízlivěl.

Plody trpělivosti. — Do jednoho kláštera u řeky Nilu přišel nějaký člověk a prosil, aby byl přijat mezi mnichy. Nejdříve ho tedy poučili o poslušnosti a on přislíbil, že bude všeho poslušen, i když ho to stálo obětí a utrpení. Opat ho chtěl tedy v poslušnosti vyzkoušet. Vzal suchou hůl a vrazil ji do země. Novému bratru pak přikázal za úkol, aby tu hůl tak dlouho zaléval, dokud by nerozkvetla. A to každý den, jakkoliv je to proti přírodě i proti mysli. — Nový bratr se podřídil tomuto tvrdému rozkazu. Začal nosit vodu až z řeky Nilu, která byla odtud dobré dvě míle. V této své námaze nepřestal, ačkoliv už plynul jeden rok. Naděje na užitek však přirozeně žádná nebyla. Avšak jeho naprostá poslušnost mu nedovolovala, aby v započatém úsilí přestal. Uplynulo už třetí léto a jeho práce nebyla k ničemu. Když však poslušný a trpělivý bratr přesto neustále nosil vodu a hůl zaléval, najednou začala růst a kvést a z hole vyrostl strom. — Tady vidíte příklad, dodával kazatel, co všecko dokáže poslušnost, trpělivost a víra.

O slavičku a střelci. — Jeden člověk chytil malého ptáčka, snad slavičku. Když jej chtěl zabít, byla tomu ptáčku dána řeč a pravil: „Co z toho budeš mít, když mě zabiješ? Mnou se nenasytíš. Avšak pustíš-li mne, povím ti takové to poučení, že budeš-li ho poslušen, bude se ti dobře hodit.“ Člověk tedy přislíbil, že ptáčka pustí, když mu to potřebné naučení řekne. A ptáček říká: „Za prvé tě poučuji: Nikdy nelituj ztracené věci! Za druhé: Nikdy nehledej dosáhnout toho, čeho dosáhnout nemůžeš! Za třetí: Nevěř tomu, co je k víře nepodobné! Těchto rad buď poslušen!“ — Nato člověk ptáčka pustil. Ptáček chtěl vyzkoušet, jak poslouchá jeho rad, začal proto vysoko poletovat a křičel: „Ty pošetilče, jaký jsi

měl špatný nápad, žeš mě pustil! Ztratil jsi veliký poklad, protože ve mně je drahý kámen, který je tak veliký, jako pštrosí vejce!“ — Když to střelec uslyšel, začal se velmi rmoutit a snažil se ptáčka přivábit a znovu polapit. — Ptáček mu však říká: „Nyní vidím, že nejsi moudrý a že jsi mého poučení neuposlechl! Rád jsi ho sice slyšel, ale užitek sis z něho nevzal. Řekl jsem, abys neželel ztracené věci, která nemůže být vrácena, avšak vidím, že se rmoutíš a lituješ v srdci, že jsi mě pustil. Řekl jsem ti, abys nehledal dosáhnout toho, čeho ti dosáhnout nelze a ty se zatím snažíš mě chytit a já vysoko poletuji a unikám ti. Řekl jsem ti, abys nevěřil, co je k neuvěření a ty jsi uvěřil, že je ve mně tak velký drahý kámen, jako pštrosí vejce. A já sám nejsem ani tak velký jako to vejce, ba dokonce ještě menší, než jsou vejce jiná!“

Kající žena. — Jedna žena vzplanula nezřízenou láskou k vlastnímu synovi. Pro tento veliký hřích byla však poslána jata velkou bázni. Obávala se, kdyby přišla náhlá smrt, že by potom byla na věky ztracena. Přemýšlela, jaké pokání by měla za tuto svou nezřízenost vykonat. Tak se stalo, že šla světem, až přišla se svým obtíženým svědomím před samotného papeže Innocence. S velkým nářkem učinila před ním veřejné vyznání svých hříchů, takže její kající zpověď i lidé v okolí slyšeli. Proto takto kající se vyznávala, protože měla na paměti věčnou hanbu, aby nemusila jednou pro svůj hřích trpět věčné muky v pekle. Byla ochotna podstoupit jakékoliv pokání, jaké jí papež za ten hřích uloží. Když papež Innocenc viděl její opravdovou lítost a slyšel její pláč, byl přesvědčen, že se chce vskutku upřímně kát. Proto jí už žádné pokání neuložil, když vycítil, že to tato žena s nápravou myslila opravdově a když se už tak před ním pokořila. Načež přede vším lidem řekl: „Odejdi v pokoji, tvůj hřích je odpuštěn!“ — O tomto jednání papeže Innocence uslyšel jeden z kardinálů a pohoršil se asi tak, jako reptal tehdy onen zákoník proti Pánu, když odpouštěl lidem hříchy. Kardinál namítal, že prý za takový velký hřích nebylo zadost učiněno žádným pokáním. — Na to mu papež odpověděl: „Jestliže jsem vůči té ženě jednal neprávem, ať ihned sám ďábel vstoupí do mého těla! Pakliže ty mě soudíš nespravedlivě, staň se totéž tobě!“ — A ihned počal ďábel trápit toho kardinála. Když pak sám uznal svou tvrdost a nelásku, začal prosit lidi, aby se za něho k Pánu, Bohu modlili. Nato ďábel od něho odstoupil. Kardinál pak poklekl velmi pokorně a zbožně na kolena a učinil předsevzetí, že se už nikdy nebude protivit Lásce a Milosti Boží a ani jí odporovat. — Proto žádný nemá zoufat, i kdyby z něho byl třeba ten největší hříšník. Bude-li vskutku upřímně a opravdově svých hříchů litovat a konat za ně náležitě pokání, dobrotivý Bůh se i nad ním smiluje. Zde na zemi mu dá Milost a po smrti věčnou radost, ke kteréžto radosti nechť nám dopomáhá milý Ježíš, přítel nejmilejší! Amen.

Vybral a upravil P. Fr. Hochmann

Z VELIKONOČNÍHO PROJEVU JANA XXIII

Ve večerních hodinách Bílé soboty, dne 28. března 1959, měl Svatý Otec Jan XXIII. obsáhlý velikonoční projev, z něhož vyjímáme několik málo myšlenek:

„Tento večer,“ řekl papež, „je ještě zastřen smutkem vzpomínky na smrt Vykupitele, avšak už prodchnut radostným záchvěvem očekávání jeho svatého vzkříšení. — Za několik málo hodin ozve se ve všech chrámech — v majestátních katedrálách i ve ztracených kaplích misijních, ve farnostech velkých měst i malých vsí — jásaivé „Exsultet“, vystoupí k nebesům první „Alleluja“ známým nápěvem gregoriánského chorálu.“

Radostiplné tajemství Veliké noci má hluboký význam pro každého křesťana. Je to tajemství smrti a života Páně, ale také nás všech. — Skrze Krista stali jsme se z milosti syny Božími a jsme tudíž zavázáni jeho následovat. Slavit velikonoce znamená proto zemřít pro hřích, vášeň, nenávist a všechno, co je zdrojem nesvornosti a

hořkosti... Toto umírání stává se pak věru prvním krokem na cestě k vyššímu cíli: k životu, který se stále obnovuje jako tajemné tepání přírody na začátku jara, k životu v radosti, v pokoji a v lásce.

„Proto se modlíme k nebesům,“ pravil dále Svatý Otec, „aby vládl trvalý mír, ratolest to vřídlosti a dobré vůle, mezi národy, které dosud znepokojují mraky zahalující občas obzor. Modlíme se za hlavy států, aby si byly vědomy, že jejich vysoké povolání je nečiní rozhodčími, nýbrž ochránci národů...“

Ó, Ježíši, nevinný Beránku Boží, který jsi smířil hříšníky s Otcem, dej, ať tento kýžený dar sestoupí na všechny i jednotlivé členy lidské rodiny, dej, ať Tvoje světlo, které zakrátko zase rozsvítíme, zažehná z myslí tmou omylu; očist nejvnitřnější hloubky srdce, osvět pro jednoho každého cestu vlastního povolání, a vzbud na veškerém světě žár a skutky milosrdenství, spravedlnosti a lásky!“

Carlo Dolci: Madona (obrazárna v Mnichově)

*V lilijích bílých vise Tvá roste,
nad květy všechny slunná Tvá líč,
nebesky krásná v nádheře prosté
tak jak ji kouzlí o nebi sníc
nadšená duše v extasi svaté,
schváčena vlnou nebeských tuch,
chvějící dlaně k nebesům spjaté,
anděl kde plesá zářivý kruh:
Maria!*

*Opojnou vůní duše se plní,
na rtu se chvěje jméno všech jmen,
ozvukem jeho země se vlní,
vše se kol mění v májový sen...
Sneste sem květy — lilije něžné,
ozdobte jimi duši svých stan,
se Synem Božím v kráse své sněžné
v rozkvetlé luhy s nebes jde bran
Maria!*

DVOŘÁKOVO ORATORIUM STABAT MATER

Svatý Filip Neri, opat kláštera San Maria di Valicella v Římě, zavedl r. 1551 v náhradu za duchovní hry, z církve vyloučené, novou formu duchovních cvičení, čtení biblických příběhů se zpěvy. Tyto lyrické adorace konaly se v oratoriích, modlitebně, aby se jimi prohluboval náboženský cit. Neboť duchovní hry časem nabyly rázu profánního, holdovaly jen zevnímu účinku na scéně, takže sama jejich literární podloha byla vedlejší, zanedbávána. Nová duchovní cvičení, nazvaná též *representazioni sacre*, provozovala později bratrstva, *congregace dell' oratorio*, a štedře v nich zapůsobil sborový zpěv, byť jen v homofonním, skrovném tvaru.

Z těchto dvou složek, ze starších divadelních představení a z nové ušlechtilé hudební produkce poznenáhlu vznikl nový útvar hudební, jenž kolem roku 1640 byl podle provozovacího místa nazván oratoriem. Prvním skladatelem oratoria v XVII. století je italský mistr Carissimi, primus inter pares, autor oratorií *Judicium Salomonis*, *Balthasar* a jiných. Tato hudební forma je podnes velká kantátová skladba pro sóla, sbor a orchestr se zhuďebněným textem biblickým anebo s literárně zpracovanou látkou ze života svatých.

Po několika stoletích se místy a někdy provozovalo oratorium na jevišti. Zdá se, jako by v něm stále dřímaly prvky středověkého liturgického dramatu. Vzpomeňme, že ještě nedávno bylo na scéně provedeno Lisztovo oratorium *Svatá Alžběta* a Dvořákovy *Svatá Ludmila*.

Po prvních úspěších vloudil se v oratorium živel méněcenný, nepravdivý: skladatelé komponovali zpěvy pro zpěváky bravurní virtuosity, přáli jenom tomu, aby školný zpěvák měl příležitost ukázat svou pěveckou dovednost. Teprve Georg Friedrich Händel (1685–1759), velký představitel barokní doby hudební, pozvedl tu formu svěžím a mocnějším citem, ponořil se hlouběji do lidského srdce, s bohatou hudební intuicí vdechl ve svá oratoria větší opravdovost a životnost, vzlet a hloubku koncepce, dal skladbám vyšší umělecké posvěcení. Jako rozený lyrik všude píše věčně nové a mladé melodie, pramenící z obsahu básnického textu; sboru, dříve neduživému a podružnému, určuje lapidární linii, monumentálnost a grandiosnost; jeho sbory, toť hlas zástupů, kmenů, národa. — I Johann Sebastian Bach, rovněž barokní klasik, píše kromě svých vskutku velkých a nesmrtelných Pašijí oratorium *Vánoční*. A dále pak od XVIII. století tuto arciformu hudební oživuje díly velkých skladatelů. Jmenujeme jen některá čelná oratoria:

Haydnovo *Stvoření světa* a *Čtvero ročních dob*; Beethovenovo *Ježíš na hoře Olivetské*; Mendelssohnovo *Paulus a Eliáš*; ve Francii Césara Francka *Blahoslavení*; v Itálii Lorenze Perosiho, kapelníka ve velechrámu sv. Petra v Římě, *Vzkříšení Lazaro*, Kristův vjezd do Jeruzaléma; Hartmannovo *Sv. František*; Lisztovo *Legenda o sv. Alžbětě*, *Christus*; u nás první oratoria napsal Ant Dvořák: *Stabat Mater*, *Sv. Ludmila*; v naší době J. B. Foerster oratorní dílo *Svatý Václav*; třeba vzpomenout i jugoslávského soudobého skladatele B. Širolu, jenž se odvážil složit oratorium pro sóla a sbor a cappella bez orchestru (*Život sv. Cyrila a Metoděje*).

Oratorní kompozice je obvykle o dvou dějstvích. Každý akt se dělí na árie (písně), dueta, terceta, kvarteta — vesměs skladby pro sólové hlasy (pro soprano, alto, tenore, basso); tyto věty vystřídává sbor a někdy, jmenovitě v závěru, slyšíme celý vokální soubor. Recitativy, napsané pro jednoho zpěváka, doprovázené na cembalu (na předchůdci našeho klavíru), někdy orchestru, posunují děj, kdežto árie, ensembly jsou věty povahy lyrické. Tutéž úlohu má recitativ ve staré opeře.

V novověku dva velké útvary reprezentují hudební tvorbu: opera a oratorium. V opeře, nebo později v hudebním dramatu (*drame lyrique*), žije neklid, vzruch, vášně, dramatický spád, hudba se doplňuje hereckým uměním, kostýmy, dekorací, scénou; oratorium, toť sváteční klid, povznesená nálada nedělní, hudební výraz spoléhá na soběstačnou hudební mluvu, zato ji obohacuje vzácnějším slohem, polyfonií a logičtější architektonikou. Toto svěbytné muzikální drama bez obrazů, je-

viště, a pak zvládnutí všech jeho složek, aby se staly výrazem, prostředkem *expresse*, předpokládá komponistu dojista s hudební potencí.

Jak jsem už naznačil, hudební oratorium má jméno podle místa, jež mu bylo kolébkou, podle oratoře. I bude tu snad na místě, promluvíme-li si o jiných technických výrazech hudebních, jež taktéž několikrát měnily prvotní význam slova a ustálily se u vymezenějšího pojmu.

Kantáta (*cantare*) byla původně skladba pro zpěv; dnes je skladbou o několika dílech pro sólisty, sbor a orchestr; tedy jakýmsi menším oratoriem, od něhož se liší svou veskrze lyrickou povahou, prostá elementu epického a dramatického. — Sonáta (*sonare*) byla proti kantátě skladba nástrojová; nyní náleží do komorní hudby a obsahuje cyklus 4 vět tempem kontrastujících. — I *toccata* (italsky *toccare*: dotýkati se) je kompozice rovněž bez textu, leč psána pro nástroje především klávesové; pozdější skladatelé využívají v *toccatě* technických předností instrumentu. — *Suita* (anglicky *suite*: sled, pokračování) je cyklistické dílo o několika větách za sebou hraných. — *Sinfonia* (souzvučnost) je též skladba beze slov, ale pro orchestr. Za starších dob slyšeli symfonie, jako dnes slyšíme *ouvertury*, orchestrální přede hry k zpívaným skladbám, k oratoriu a opeře. Nám symfonie je větší skladba orchestrální, rozvitá ve 4 věty při vši rozmanitosti jednotu tvořící. — Orchestra byla ve starém řeckém divadle místem určeným pro zpěváky a tanečníky; nyní orchestr je soubor instrumentálních hráčů.

Stabat Mater, sekvence s liturgickým textem, zpívá se po *graduale* a *tractu* na svátek Sedmiboletné Panny Marie. Autorem jejím je františkán, mystik a básník Jacopone da Todi (1306). V *Usualu* je nápěv komponovaný benediktinem Dom Fonteinem. Tato báseň něžného soucitu bolestné matky pod křížem a prosba o milost vykoupení mnohokrát inspirovala skladatele k tvorbě. Jsouť básnické zpěvy, jež jako by samy volaly po zhuďebnění. Johann Sebastian Bach, by(protestant, komponoval latinskou mši (*Hohe Messe*) a vytvořil právě skladbu velkolepou na text, jenž mu byl věčný. Kdybychom jmenovali všechny skladatele oratorií a kantát *Stabat Mater*, bylo by jich sto a více. Citujeme aspoň některé: Josquim de Près, Palestrina, Alessandro Scarlatti, Astorga, Pergolese, Haydn, Rossini, Verdi, Dvořák, Musil, Foerster.

Antonín Dvořák psal to dílo v letech 1876–77 ve velkém utrpení, pochovav tři děčka. Naplňuje se tu slovo: Kde umění, tam bol. Náš Mistr, tehdy ještě neznám, psal tu hudbu v ústraní, jakoby pro sebe. Odtud přesvědčivost a upřímná vroucnost jeho hudby. Jsa člověk nábožný, komponoval i později duchovní texty: *Te Deum*, *Requiem*, *Mši* a v předvečer svého života *Biblické písně* na slova žalmů.

Ještě za jeho života psávali z posudcůch o tomto oratoriu, že se ohlížel po Händlovi, jmenovitě ve finále *Stabat Mater*. Nu, i veliký Bach chodil za mlada tři dni pěšky, aby si poslechl věhlasného varhaníka Buxtehuda, a zůstal Bachem. V umění totiž nerozhoduje, kterého mistra zprvu favorisujeme nebo z které umělecké školy vycházíme, nýbrž co z toho vpravdě vytvoříme. A věru, v Dvořákově oratoriu slyšíme jeho pravou něhu, melodii, českou hudbu, náš Mistr odívá své dílo v orchestrální roucho po svém a svou rukou.

Stabat Mater se dělí na deset hudebních částí, největší podle slok:

1. Orchesterální úvod, sólový kvartet vokální a sbor: *Stabat Mater dolorosa*; 2. Kvartet: *Quis est homo*; 3. Sbor: *Eja mater*; 4. Basové sólo a sbor: *Fac, ut ardeat cor meum*; 5. Sbor: *Tui nati, vulnerati*; 6. Tenorové sólo a sbor: *Fac me vere tecum flere*; 7. Sbor: *Virgo virginum praeclara*; 8. Duo: *Fac, ut portem Christi mortem*; 9. Altové sólo: *Inflammatum et accensus*; 10. Kvartet a sbor: *Quando corpus morietur*.

Po prvé bylo *Stabat Mater* provedeno v Praze r. 1880 a zanedlouho dostalo se do ciziny; v Londýně v Albert Hallu r. 1880 zpívalo 840 pěvců za řízení autora.

Josef Vlach Vrutický

VĚČNÉ SVĚTLO

Světlo ve svaté liturgii mělo původně jen praktický, od 4. století však též symbolický charakter. Je symbolem pána Ježíše: „Lumen Christi“, „Lumen de Lumine“, „Lumen ad revelationem gentium“ (Luc. 2, 32). Pán Ježíš sám se tak nazval (Jan 8, 12), když stál v chrámovém nádvoří žen před dvěma třicet metrů vysokými ohromnými svícny. Nahoře na svícních byly dvě velké lampy. V lampách mohutné knoty ze starých bohoslužebných rouch. Daleko v okruhu ozařovaly tyto lampy okolí. Tady v záři těchto velikých světél, řekl Pán Ježíš židům: „Já jsem světlo světa; kdo mne následuje, nechodí ve tmách, nýbrž bude mít světlo života“. Chtěl jim říci, že jako Syn Boží je pramenem všeho, co je na světě dobrého, krásného a oblažujícího.

To platí o každém světle u oltáře, že je symbolem Ježíše Krista.

Věčné světlo, které hoří anebo plápolá neustále před Nejsvětější svátostí, je stálým znamením a stálou připomínkou stále permanence, stále přítomnosti Pána našeho Ježíše Krista, je symbolem jeho lásky, kterou nám prokazuje v Nejsvětější oběti mše svaté a v Nejsvětější svátosti oltářní.

Od 13. století, kdy se začala uchovávat Nejsvětější svátost ve svatostáncích, ve zdech, a nebo ve visacích sekretářích, později v tabernakulích na oltářích — nařizovaly výslovně předpisy diecézních synod, aby hořelo věčné světlo ve dne v noci před Nejsvětější svátostí oltářní. Tento předpis býval tak přísný, že některé synody uvalovaly peněžité pokuty na faráře, správce kostela i na kostelníky, kteří ochabovali ve starosti o uchovávání věčného světla.

Stále se stravuje zdroj věčného světla ať už je to olivový nebo jiný rostlinný olej, ať je to vosk nebo s povolením ordináře elektrické světlo — ve službách svého Pána nejen při bohoslužbách, i mimo ně, nejen ve dne, ale i v noci. Tak také dobrý kněz. Na jednom náhrobku jednoho lékaře je důvtipný nápis. Kolem hořící svíčky jsou psána slova: „Aliis inserviendo consumidor!“ Jak výstižná slova pro život lékaře... ve službách jiných se stravuje — obětuje. Tak jako ta svíčka na oltářích, tak jako to věčné světlo se stravuje ve službách Božích, tak také každý dobrý kněz stravuje své síly ve službách Božích a duši mu svěřených. Naše životní zásada nemůže být jiná než zásada znějící: „Animabus inserviendo consumidor!“ Tak jako ta svíčka nezadržitelně se stravuje, až zhasne a musí být nahrazena jiným zdrojem, tak musí být náš kněžský život stále službou prokazovanou neustále nesmrtelným duším, stravující při tom sami sebe. „Jsem tak unaven“, pravil před mnoha lety jeden z mých nadřízených spolu-bratrů před odchodem na těžkou apoštolskou práci — „sed non recuso laborem“; odešel a už se nevrátil. To byla jeho poslední apoštolská práce. Při ní dohořel, zhasl jeho obětíplný život.

Ať nám není žádná oběť příliš velká, žádná cesta příliš daleká, žádný čas příliš nevhodný, žádné počasí příliš špatné, když jde o službu, kterou jsme povinni poskytnouti duším. Nechme stranou všecko: svůj klid, své přátele, své knihy, kádkoliv nás volají duše. Vše ve službách duši nám svěřených. Pracujme a stravujme se ve službách jejich jako opravdu dobří pastýři.

Jednou ti vykáže službu tvoje ruka, tak tedy dokud ti slouží, žehnej tou svou rukou ty, kteří patří do okruhu tvé duchovní správy.

Jednou třeba ochabnou tvé sluchové nervy; pokud ti slouží s trpělivostí, dobrotivostí a milosrdností, vyslechni pokorné, kající vyznání lidských srdcí. Jednou nebudou schopny tvé nohy učiniti ani krok; dokud ti slouží, ať se nebojí žádné, sebeobětivější apoštolské cesty.

Horlivost, která přelétá za mladých kněžských let v našem mladém kněžském srdci, ať nikdy nevyhasne, dokud žijeme. Symbolem naší kněžské horlivosti kéž vždy je věčné světlo, hořící před tabernakulem, ve kterém přebývá náš Pán a Vykupitel Ježíš Kristus.

P. Karel Sahan

MARIÁNSKÉ MOTIVY V LITERATUŘE XVII. STOLETÍ

Sotva se české země, zpustošené kopyty cizí soldatesky, začaly v druhé polovině XVII. století zelenat v duchovní oblasti projevy nového ducha k větší cti a slávě Boží, zapestrily se mezi nimi libezné květy lidové i umělé poesie ke cti Panny Marie. Jak tehdejší člověk, tvrdě zápasící o svou existenci, spoléhal na vyšší pomoc, hlavně Boží Matky, takže téměř unikl z prostorově a časově omezeného světa k nebeským obzorům, nekonečným časově i prostorově, o tom máme četné doklady čisté poetické krásy v mariánských písních sebraných v kancionálech.

Tak Adama Michny z Otradovic Česká mariánská muzika, radostná i žalostná, v tři díly rozdělená z r. 1647 obsahuje 23 mariánských písní k nejruznějším mariánským svátkům, ale v žádné z nich není banálnosti, tím méně triviálnosti. Uvedme alespoň dvě z nich: Mariánské Ave vyniká originálními básnickými obrazy... Včelička jsi, ó Panenko/muže neznajíc/Milenko/sbírej z nás sobě sladkosti/zbav nás vši světa hořkosti... Myslivost překvapuje nezvyklým pojetím: Mariánští milovníci/Matky Boží služebníci/nuže střely se uchopte/a k tomu lovu se chopte/lovit budem Matku Boží/srdce Matky/vaše zboží... Vite, s jakou ji chtivostí/a jak chytrou myslivostí: po ní se máte pouštět/nikdá se jí nespouštět/neb lovíte Matku Boží atd.

M. V. Šteyera Kancionál český z r. 1683 dokazuje množstvím mariánských písní, z nichž některé

mají až tři varianty, jak byla účta k Panně Marii mezi lidem v oblíbě. Jedna z písní opěvá už v té době Neposkvrněné početi Bl. Panny Marie. Básnický vznešená je Zdrávas oděná sluncem, inspirovaná Šalomounovou Velepísní a 12. kap. Apokalypsy a přímo hřící nádhernými obrazy: Ó vůže upevněná, z nížto zlatých štítů tisíc visí... bezpečná zbraň silných oděnců! — Neméně barvitá je prosba za Mariino přispění Panno všech panen čistá/zdrávas mořská hvězdo/cesto jistá, zdrávas Slunce světlosti/zdráva jsi kmene Jesse/všech hříšných orodovnice... která končí pokornou prosbou: ...račiž na nás dnešní den zhlédnouti/nás nehodné slouhy k sobě přijíti/uvésti nás v bydla svá/ta, kdež s Otcem, Synem i Duchem svatým přebýváš. — Ráz umělé skladby má Růženec bl. Panny Marie s připomínkami života Páně: Přijmi, Panno, růženec/krásný zlatý věnec/z života Ježíše vitý/jako zlato slitý/zdráva buď Panno Maria! A končí invokací: ...ctícím růženec zlatý/tvé rozmilé Matky/způsob laskavou tvář Otce/Ježíši přesladký/zdráva buď P. M.! — Prostředníci všech milostí oslavuje píseň: Každého dne/chvály hodné/vzdej Marii duše má/její svátky a památky/cti a slav oudy všema... Není žádný/tak pořádný/učené výmluvnosti: vysloviti, vypraviti/by moh její ctnosti... Dát ona zas/všem Kristův hlas/chticím věrně slyšeti: po skonání, z mrtvých vstání/jeho v slávě viděti... Buď ochránce/an i strážce/nás křesťanského lidu: přej pokoje/zruš rozbroje/zbav vojenského lidu... Prosiž Syna, ať promina/hřích, osvítí milostí; srdce naše/satanáše lstivé zbaví chytrosti. — Tklivě vyjadřuje prosbu za uvedení do nebeské říše: Zdrávas Královno růžence, zdrávas Matičko Ježí-

POKRAČOVAT V DÍLE STVOŘENÍ

Není to dlouhá tradice, která spojila úctu k poctivé práci s prvním květnovým dnem. Co však jí chybí na délce, vyvažuje síla, intenzita, bezprostřednost. Křesťanským výrazem úcty k tvořivé lidské práci je svátek sv. Josefa dělníka. V něm vrcholí veškerá vážnost, kterou křesťanská etika věnovala od nejstarších časů až po moderní atomový věk lidské práci.

Silnými nádhernými slovy líčí Genese vznik vesmíru jako výsledek Boží činnosti, Boží práce. Po šest dnů, symbolizující věky, pracuje Bůh jako dělník na díle stvoření a teprve den sedmý se z něho raduje a odpočívá. A když dal panství nad stvořeným světem člověku, chce Bůh, aby člověk, stvořený k obrazu Božímu, pokračoval v jeho díle.

Člověk je korunou stvoření a již proto mu přísluší právo, aby z vnitřní svobody, z vlastní vůle pokračoval v nesmírném díle stvoření. Deště i slunce pomáhají rolníkovi v jeho díle, ale přesto nenahrazují jeho práci. Člověk těží z vnějších i vnitřních předpokladů, které mu dal Bůh, aby sám po svém mnil a vytvářel svět, aby po svém budoval společnost, ve které by uplatnil etické zásady, naplňující jeho nitro.

Zatím co ve starověku byla fyzická práce záležitostí otroků a otročení, můžeme pozorovat, že již od středověku stoupá úcta k poctivé lidské práci, vyjádřena tak klasicky v hesle *Ora et labora*. Čím více se blížíme novověku, tím více význam lidské práce nezadržitelně roste. Moderní věk teprve vlastně vytváří třídu, jejímž jediným posláním je práce. Dělnická třída, budovatelka hodnot, je Prozřetelností povolána k tomu, aby splnila i své historické poslání, to jest, aby práci osvobodila z jakýchkoliv kořistnických okovů. Teprve v našem století stává se práce tím, čím podle hledisek křesťanské etiky měla být vždycky: svobodnou, radostnou, obětavou službou, kterou jedinec věnuje vyšší jednotce, společnosti. A právě v tom je také vyjádřeno křesťanské etické hodnocení práce. Práce je tedy především překonání lidského individualistického sobectví a tím také účinným projevem bliženské lásky.

Ano, jen prací se osvobozuje člověk z pohodlnosti, bezcitnosti, ze všech svodů, které s sebou přináší zahálka.

Kdo pracuje rád, ten již tím překonává řadu pokušení, kterým je vydán ten člověk, který zahálí a těží z práce jiných. Ale nestačí jen pracovat. Člověk není uspokojen jenom tím, že pracuje. On chce něco víc: žádá, aby jeho práce byla užitečná, aby ostatním bližním sloužila k dobru. Práce, která nesleduje etické dílo, je zbytečnou dřinou, je absurdním protikladem jejího poslání.

Nebudeme ani chvilku na pochybách, že ten, kdo lidem vyrábí obuv, šatstvo, potraviny, kdo je léčí, kdo je vede k dobru, nesobeckému chápání svobodné lidské činnosti, koná práci dobrou. Ale práci je možno také zneužívat. Je to nesmírná námaha, která je vynakládána na to, aby byla vyrobena vodíková bomba. Vyrábí-li ji některý stát proto, aby sloužila jeho útočným záměrům, nepochybuje nikdo, kdo je poctivý, že zde byla práce zneužita. Vyrábí-li se zboží, které slouží k hýřivému nemravnému životu kořistníků a zahalečů, i to je zneužití lidské práce.

Jako všechno na světě i s prací můžeme zacházet v dobrém nebo špatném smyslu. Můžeme ji použít k dobru, ale také ke zlu. Můžeme jí sloužit silám života, nebo ji můžeme zneužít k cílům zkázy. Může být k dobru maximálního počtu našich bližních, ale může také sloužit bezuzdným požadavkům milionářských a miliardářských zahalečů.

Pocitujeme právě kus uspokojení v tom, že náš lid vyrábí převážně statky, které potřebuje náš bližní k šťastnému, lidsky důstojnému životu. Zbraně jsou u nás vyráběny jen k účelům obranným. U nás nejsme opojeni zbrojařskou horečkou a mánií, které podléhají třebaš takové USA nebo NSR. Naše starosti jsou naprosto protichůdné starostem a přáním zbrojařů, monopolistů, finančních magnátů: toužíme lidem dát všechny dobré a potřebné věci k životu. Nikdy jindy jako právě teď, pocítujeme potřebu dát lidem po staletích útisku a bídy všechno, co slouží k dobrému životu. Dát rodině zdravý byt, dětem dobré vzdělání a hygienické i morální prostředí, starým lidem poskytnout zajištěný odpočinek, trpícím nemocným ulehčit jejich strádání svědomitou lékařskou péčí, to všechno a mnohem více je náplní naší osvobozené práce. Statisíce bytů vystavět v několika málo

še... Zplodilas tělo k trýznění/krev červenou k vycezení/to k našemu vykoupení/sprostilas nás zatracení... — Naléhavým rejtřenem mocně působí píseň: *P o d t v ů j p l á š t s e u t í k á m e / P a n e n k o M a r i a / o c h r a ň , z a s t a ň , v y s v o b o d' n á s / P a n n o m i l o s t i v á / n e d e j , n e d e j h y n o u t i n á m / M a t k o l i t o s t i v á . — P r o s b u z a z p r o s t ř e d k o v á n í n a š í s p á s y n ě ž n ě v y s l o v u j e : Z a d r á v a s M a r i a P a n n o / t y s k v ě t n e j k r á s n ě j š í / s l i c h n á s n e b e s K r á l o v n o / r ů ž e n e j p ě k n ě j š í — Ž i v ů j m r y t m e m p ů s o b í d ů v ě r y p l n á p í s e ň : B o ž í R o d i č k o / r a j s k á r ů ž i č k o / o u t o č i š t ě h ř i š n ů c h / p r o t i v n i c e p y š n ů c h / P a n e n k o M a r i a . V p r o s t ř e d b o j e / t e n s m ě l e s t o j í / k o h o p ř i o d i v á / š t í t , j e n ŝ s e n a z ů v á / P a n e n k a M a r i a . — O r i g i n á l n í m i p ř í m ě r y v y n í k á : P a n n o b l a h o s l a v e n á / n a d j i n ě z v e l e b e n á / z d r á v a b u d' M a r i a ! Ō z a h r á d k o z a v ř e n á / s t u d n ě z a p e č e t ě n á / z d r á v a b u d' M a r i a ! Č h l e b a l o d i k u p e c k á / v ě a s b o u ř e h v ě z d o m o ř s k á / p o p r o s z a n á s S y n a . P o s l e d n í s t r o f a k o n ě í p r o s b o u z a v y s v o b o z e n í „ z v ě č n ě h o z a t r a c e n í “ . — S b í r k a o b s a h u j e t a k ě z h u d e b n ě n ů l o r e t á n s k o u l i t a n i í . — V . K . H o l a n a R o v e n s k é h o K a p l e k r á l o v s k á z p ě v n í z r o k u 1693 o b s a h u j e p í s e ň r á z u p l n ě v l a s t e n e c k ě h o : R a d u j t e s e , ō Č e c h o v é / M a r i á n š t í s o d á l o v é / ať v a r h a n y z n í v e s e l e / t r o u b y , b u b n y ať z n í s m ě l e ! / M a r i i , M a r i i c t í m e / d ě t k y M a t k u v e l e b í m e . . . A j , v z h ů r u , v z h ů r u Č e c h o v é ! / M a r i e l v i c e , v y l o v é / h o t o v t e s e p r o z p í v a t i / t a k M a t k u p o z d r a v o v a t i / M a r i i , M a r i i c t í m e a t d . . . M a t e r i e t ě c h t o z p ě v ů / b u d e : Z d r á v a b u d i ŝ Č e c h ů / M a r i a , l v ů č e s k ý c h l v i c e / k ý ŝ t ě c h v á l i t m ů ž e m v í c e ! / M a r i i , M a r i i c t í m e a t d . . . „ A m e n , a m e n “ d o k l á d e j t e / „ A m e n , a m e n “ p ř i k l á d e j t e / e c h o „ A m e n “ o p a k u j e a t a k n a š e z v e l e b u j e / M a t k a B o ž í e c h o n a š e / a j , Č e c h o v é , z b o ž í v a š e !*

Ale není to jen poesie po výtce lidová mariánských písní, která hýří vznešenými epitety a básnickými obrazy při líčení vlastností Panny Marie, nýbrž jsou to i hlasy lidí učených, kteří se připojují k těmto hlasům neznámých anonymů. Tak Balbín ve své „*Diva Turzanensis*“ v odstavci „*De loco amoenissimo ad Turzan, qui Paradisus dicitur*“ líčí vybranými slovy kraj, kde se usídlila Bohorodička, kde se to téměř po celý rok pestří květy. A v pozdním díle „*Centifolia rosa mystica*“ z r. 1766 je dithyrambicky líčen Bezděz a kraj kolem něho, kde je ta Rosa mystica přesazena ze Španěl. A Balbín ve svých „*Divae*“ v slezské Vartě, v Tuřanech, na Svaté Hoře a v Staré Boleslavi nadpřirozeným působením sídel Bohorodičky oslavuje celý kraj, ležící kolem těchto poutních míst.

Vždyť v Tuřanech

„allundunt Zephyri passim, gens plumea circum, quo — Tibi — cunque potest gutture, cantat AVE, Te vario cantat vocum philomela colore et reliquae certant, vincere quaeque cupit, laudat alaunda DEUM, cum se super aethera tollit, cum cadit in Turzan, laudat alaunda DEUM... de Turzanensi contendunt turre columbae, symbola sunt Matris, quae sine felle regit“.

Stejně tak Balbinovi následovníci: Jindřich Labe, Antonín Frozýn, Jindřich Ferd. Smutný, Jakub Tichan a mnoho jiných méně významných líčí, že sídla Matky Boží posvěcují celý kraj, který tím se ocitá ve sféře mimozemské, takže „nejen jeho hory, nýbrž i pole svatými budou nazývány“, jak Balbín píše v kapitole o Panně Marii Svatohorské.

J. B r e c h e n s b a u e r

letech není maličkost. To si žádá mnoho důvtipu a obětavé, účelné a vskutku průkopnické práce. Stále si stěžuujeme, že naše zemědělství nekráčí dosud tak rychle ke svým cílům jako na příklad průmyslová výroba. I tady musíme prorazit stěnou dosavadní konvence a najít i uskutečňovat moderní velkovýrobu, která by našim dětem dala více levnějšího másla, mléka, vajec a která by současně zvýšila i životní úroveň rolníků. Takové jsou cíle naší práce, na jejíž svobodné tvůrce vzpomínáme právě 1. května nejintenzivněji.

Víme, že se na této cestě budeme setkávat s překážkami vnějšími i vnitřními. Starý, překonaný sobec se dosud vzpouzí v našich duších a za hranicemi naší pokojné země zbrojí maniaci, kteří již dvakrát uvrhli celý svět do plamenů války. Vidíme tyto překážky, nepřehlí-

žíme toto nebezpečí, chodíme po světě s otevřenými očima. A přesto, ba právě proto, jsme jako křesťané optimisté. Jsme totiž přesvědčeni, že i kdyby se síly zla, smrti vzpínaly sebe více, budou dříve nebo později poraženy, protože hájí něco špatného, něco, co se přežilo, něco, co musí být vyléčeno stejně jako nebezpečná choroba. Naše nepřemožitelná síla je v tom, že hájíme dobré věci, že straníme životu, že chceme ušlechtilějšího, lepšího člověka. Jdeme a pokračujeme v díle stvoření. V tom dobrém, silném a krásném tvoření, které slouží dobru, lásce, životu a míru. V tom je záruka, že zvítězíme. A v tom je také oprávněný pocit, že svátek sv. Josefa dělníka oslavíme u nás správně, lidsky a křesťansky důstojně...

P. Vladimír Dobiáš

ČINNÉ STÁŘÍ

Lékařská věda věnuje v poslední době stáří a stárnutí lidského organismu zvýšenou pozornost. Lidský organismus stárne a odumírá, jak jest jeho životním údělem, jenže člověk zpravidla získává zkušenosti, rozhled a životní moudrost s vysokým stupněm odbornosti až tehdy, kdy se již neúprosně hlásí příznaky stáří o svá práva. A to je už lidský organismus ve věku, kdy velké fyzické i duševní zatížení špatně snáší, kdy ho práce namáhá, kdy klesá procento radosti ze života a hlásí se neuduh, působené opotřebováním a postupující degenerací vnitřních orgánů. Jinými slovy: lidské tělo zpravidla stárne rychleji, než lidský duch, zatím co klesá fyzická výkonnost, dosud svěží a ohebný duch si plně uvědomuje nemožnost svého organismu, trpí tím a je tak nucen pozorovat všechny nevýhody, které vyšší věk s sebou přináší. První příznaky stárnutí začínají brzy, již v tzv. praeseniu, které má svou hranici ve 45 letech — vrcholí v seniu, v letech šedesáti. Lidský věk se podstatně prodloužil, během minulého století až průměrně o 30 let — což je jistě závratně dlouhá doba a počet lidí, kteří přežijí 65 roků, se proti minulému století ztrojnásobil v poměru ke zvýšení populace. Důležitou příčinou pro zvýšení délky lidského života je podstatný pokles kojenecké a dětské úmrtnosti vůbec, takže značně vysoké procento lidí žije po svém dětství dále a dožívající také vyššího věku, užívají posléze všech výhod a nevýhod stáří. Proto bylo nutno změnit značně i charakter lékařské práce se staršími osobami, věnovat zvýšenou pozornost degenerativním onemocněním zvl. srdečního a cévního systému, pohybového aparátu a podobně.

Všimněme si zvláště problému arteriosklerozy, který je dnes těžištěm lékařského výzkumu v oboru gerontologickém. Arteriosklerosa je onemocněním degenerativního charakteru, značně závislejícím na geografickém položení té či oné země. Bylo zjištěno, že národové Východu (Korea, Japonsko, Vietnam, Čína apod.) netrpí touto nemocí skoro vůbec a není vzácností vidět tam devadesátileté starce pracující na polích a netrpící nejmenšími známkami arteriosklerossy. Naproti tomu severské národy, Anglie, USA a země skandinávské trpí vysokým stupněm nemoci arteriosklerosou, zatím co naše země a země Evropy vůbec stojí tak asi uprostřed procentuálního výskytu této nepříjemné a stáří otravující nemoci. Při rozboru příčin této choroby byla zjištěna význačná porucha v metabolismu látek tukových a tukovým blízko stojícím, jejich nadměrné ukládání ve stěnách cévních, zužováním cévního řečiště s následným omezením přívodu živých látek k orgánům takové důležitosti, jako je mozek, srdeční sval, ledviny, plochy kloubní atd. Byla věnována veškerá pozornost složení potravy obyvatelstva jednotlivých států a bylo zjištěno, že procento arteriosklerozy souvisí úzce s výskytem sklerogenních tuků v potravě, že souvisí úzce s procentem zkonsumovaného tuku, zvláště tuku živočišného, navíc ještě upravováním znehodnoceného.

Bylo zjištěno, že požívání tuku, zvláště znehodnoceného smažením, pečením nebo jinak přepalovaného, silně stoupá procento arteriosklerozy. Bylo zjištěno také, že

nevhodné složení stravy, nedostatek zeleniny, nadbytek vaječných jídel, nadbytek moučných jídel a nadměrné požívání stravy konzervované vede rovněž k zrychlenému usazování sklerotických plátů v cévních stěnách. Jisté je, že arteriosklerosa souvisí úzce se stárnutím a čím vyšší věk, čím nevhodnější strava, tím rychleji arteriosklerosa vzniká se všemi nepříjemnými, někdy až tragickými důsledky své existence. Zvláště markantně je tato skutečnost zjištělná na systému srdečně-cévním, kde arteriosklerosa může tak podstatně poškodit tento choulostivý aparát, že organismus je přímo ohrožen na životě buď degenerací orgánů, nebo jejich přímým selháním ve funkční činnosti. Stárnutí samo o sobě znamená podstatně sníženou činnost celé řady orgánů, jako jsou ledviny, játra, klouby, meziobratlové prostory, jejichž degenerace je zvláště bolestivá, srdeční sval (projevující se sníženou výkonností, nepravidelnou činností srdeční) a konečně tkáň mozková, která přestává přesně pracovat co do logiky myšlenkových závěrů, selhává paměť zvl. číselná, datová, jmenná a podobně.

Když shrneme všechny tyto poznatky, dojdeme k závěru, že stárnutí lidského organismu, i když je procesem přirozeným a zákonným, můžeme podstatně ovlivnit oběma směry, jak co do urychlení nástupu a existence příznaků, tak co do zpomalení — a to je pro nás to nejdůležitější. V prvé řadě můžeme a musíme bránit vzniku arteriosklerozy. Nejjednodušší cestou, jak zabránit této degenerativní chorobě, je omezit co nejvíce tuky v potravě. Pokud je nutné v kuchyňské úpravě jídel tuků použít, doporučuje se pouze nejvyšší kvalita másla nebo tekuté tuky rostlinné (olivový olej, sójový atd.). Tuky nepřepalujeme, nesmažíme. Tím zabráníme nejhorším známkám arteriosklerozy, a již po půl roce jsou patrné první úspěšné výsledky (redukce váhy, čilejší duševní život, zlepšení činnosti srdeční apod.). Dále je nutno redukovat v kuchyňských jídlach vaječná a moučná na rozumnou míru. Česká kuchyně je vůbec velmi náročná na organismus a cizinci — i když obdivována co do chuti a jakosti pokrmů — často těžko stravitelna. Ve vaječném žloutku obsažená látka zv. cholesterol podstatně urychluje vznik atherosklerozy, podobně jako v mouce a moučných výrobcích, zvl. smažených (buchty, koblihy). Nepodléhejme skepsi při výčtu toho, co nesmíme. Zbývá nám toho ještě mnoho k zpestření jídelního lístku, více, než můžeme zkonsumovat. Naší zásadou budiž méně moučných jídel, více brambor v naší kuchyni, hojnost zeleniny, pokud možno syrové, masa spíše jemnější, ne nakládaná a uzená. Vhodné jsou ryby, kuře, telecí, vnitřnosti. Pokud řízky, tedy bez smažené kůrky, která sama o sobě obsahuje vysoké procento sklerogenních látek! Uzenin raději méně než více, zato hojně ovoce v jakékoli úpravě, ať již syrové nebo kompotované.

Otázka kouření hraje při vzniku atherosklerozy rovněž svou roli. Snad ani ne existence nikotinu, jako spíše látek vznikajících spalováním tabáku a hlavně cigaretového papírku, vyvolávají urychlení arteriosklerozy hlavně spolu s nikotinem na věnitých tepnách srdečního svalu a na tepnách dolních končetin. Proto budiž naší zásadou: Nikdy ne cigaretu na lačný žaludek a objeví-li

se bolesti u srdce a bolesti v nohou, zvláště při chůzi, pak s cigaretami raději přestat, protože hrozí přímé ohrožení našeho zdraví.

Dalším prostředkem, kterým aktivně bráníme stárnutí našeho organismu, je drobná práce, a to práce trvalá, neustávající. Tu chvíli, kdy se usadíme s knihou v křesle nebo nad úřední prací, musíme dohonit práci fyzickou. Při sebemenší fyzické práci dochází k intenzivnější cirkulaci krve v organismu, organismus se zbavuje sklerotických i jiných látek a orgán, který je dobře prokrven, nestárne ani z poloviny tak rychle jako ten, který odpočívá. I práce duševní je nesmírně důležitá, protože s prokrvením mozkové tkáně je to principiálně stejné jako s orgány jinými. Stačí často luštění křížovky, zamýšlení nad filosofickým problémem, samostatné posouzení jakéhokoli čteného problému nebo příhody, to vše nás udržuje v čilé duševní aktivitě. Nejzlobnější je pro duševní činnost nicnedělání, odmítání od sebe řešení zajímavých otázek, které postaví před vás a vaše farníky život, upadání do duševní otupělosti a zúžení životního prostoru duševního na kostel a faru. To je příliš úzký svět pro člověka takové inteligence jako je římskokatolický duchovní. Musíme se zajímat o všechno, o pokroky vědy i techniky, neváhejme pro udržení duševní čilosti sáhnout po partii šachu, odborné zahrádkářské příručce, jazykové učebnici a podobně. Zvláště práce ve farních zahradách nesmírně otužuje organismus a brání stárnutí jak vnitřních orgánů, tak svalů a kloubů. Důležitý je také rozvrh denního života na odpočinek a práci. Střídáme účelně práci duševní, která je těžištěm práce kněze, s prací tělesnou. Neváhejme si po obědě zdržimnouti, abychom svěží povstali a odpoledne pracovali na zahradě a večer prodloužili nad knihou či při přípravě nedělních kázání. Časnější vstávání, které ostatně je v intencích kněžských povinností, rovněž přispívá

k udržení fyzické zdatnosti. V případě obtíží srdečních, dechových nebo kloubních (nezapomínejme, že i páteř je soustavou meziobratlových kloubů), vyhledejte svého lékaře a žádejte o radu. Nepřeceňujte možnosti stárnoucího organismu, práce kněze není bez rizika, vzpomeňme chladu kostelní lodi v zimních měsících, nepřiznivého počasí při pohřbech, rizika při podávání svátosti umírajících u osob často tuberkulosou nebo jinými sdělnými chorobami trpících a šetřme svůj organismus. Stárnoucí organismus totiž nesnese takového zatížení, jako mladý, hůře odolává chorobám zvl. infekčním; tíže na ně reaguje, proto nenechávejte své neduhy dospět daleko, aby bylo možno je včas a řádně léčit. Šetřme rovněž své zdraví duševní, vyhýbejme se sporům a napjatým situacím, protože každý rozpor má za následek prudké duševní hnutí a výkon nadměrného množství adrenalinu do krve, což má za následek celou řadu nepříjemných příznaků (zrudnutí, zrychlení srdeční činnosti, a co nejhůře — stoupnutí krevního tlaku). Proto pryč od sporných situací, řešme je s klidnou, jasnou hlavou, raději rozhodnutí odložíme o několik dnů, až myšlenkové pochody se uklidní. Šetřme si své síly tělesné i duševní, abychom mohli i ve vyšším věku vykonávat své úspěšné povolání. Problém stárnutí je toho času v našich rukou, nezahazujme tuto hřívnou a braňme aktivně nelítostně hlodajícímu zubu času, který nás zbavuje aktivity tělesné i duševní a bere nám možnosti radovat se z klidného stáří.

Shrme-li naše zásady vidíme, že jde jen o mírné omezení v jídle, více tělesného i duševního pohybu do naší práce a dostatečné střídání klidu a aktivní práce. Tak si udržíme svůj organismus pružný a životaschopný až do nejvyššího stáří, kterého se lze dožít s jasným rozumem a v plné životní aktivitě.

MUDr. Jaroslav Procházka

Galerie vlasteneckých kněží

BERNARD BOLZANO

Sám Bolzano v zápiscích vypravuje, že se narodil 5. října 1781 jako čtvrtý potomek obchodníka uměleckými předměty Bernarda Bolzana, z Nessa v Milánsku, a pražské rodačky Cecilie Mauerové na Mariánském náměstí v Praze I. V rodině, v níž se mísila obchodnická pedanterie s matčinou něhou a zbožností, se dostalo malému, ale neobyčejně nadanému Bernardovi prvního vzdělání domácím učitelem dříve, než vstoupil do piaristického gymnasia na Příkopech. Teprve filosofické studium, které odpovídalo asi našim nejvyšším třídám gymnasiijním, napomohlo mocnějšímu rozvoji Bolzanova ducha. Absolvování filosofie a rok rozmyšlení před rozhodnutím jaké zvolit povolání, postačily, aby byl Bolzano duchovně maturus. Již tehdy, kol r. 1800, viděl před sebou v jasných rysech celou budovu svého smýšlení. Třebaže později proslul jako matematik a logik evropského formátu a nacházel důkazy, o které marně usilovala století, přece právě on zápasil z počátku v tomto oboru s největšími obtížemi. Prý mu musil matematiku vykládat kterýsi spolužák z filosofie, který se stal později bodrým hostinským. Jakmile však počáteční mlhy nejasností byly protrženy, duch Bolzanův spěl rychle kupředu. Jeho učitelé matematiky Stanislav Vydra, ex-jesuita a žák Steplingův, a František Gerstner, zakladatel pražské německé techniky, mohli probuzenému matematickému talentu poskytnout celkem malou podporu, třebaže byl Bolzano jejich pozorným žákem. Tehdy se také obíral Kantem i jeho komentátory. Nicméně nepřijímal jeho filosofické názory nekriticky. Tak vyrůstal v jednoho z nejoriginálnějších myslitelů XIX. století, neboť stejně kriticky studoval i Herbarta, Fichte, Schellinga i Hegela. Filosofie a počtářství bylo na sklonku století Bolzanovou láskou, která mu umožnila skládat z matematiky zkoušku s takovým prospěchem, že studijní ředitel Ungar při ní zapomněl na revmatické bolesti. Gerstner doznal, že Bolzano „velmi nápadně předhlonil

všechny žáky, co jich kdy měl a chtěl ho jmenovati profesorem matematiky po Vydrovi, kdyby mu v tom nebránil nedostatek věku. Kolem r. 1800 se začíná Bolzano vážně obírat i náboženskými problémy. Z té doby od něho pochází zásada: „Vol ze všech jednáni ta, která, ať už v té či oné části nejvíce napomáhají celku!“ Nejvyšší mravní zákon byl základem Bolzanovy úvahy o náboženství. Třebaže pocházel z nábožensky žijící rodiny a byl ovlivňován hluboce zbožnou matkou, neubráníl se jako vzdělanec přívalu soudobé deistické a encyklopedické literatury. K náboženství se propracovával sám a svým způsobem. Obsah Zjevení se snažil své době přiblížit osvícenským výkladovým uměním a učinit je ve všech jeho částech užitečným a rozumným. Jakmile jednou Bolzano uznal katolické křesťanství jako nejdokonalější náboženství, byla tím pro něho současně rozhodnuta i otázka jeho povolání. Chtěl pomáhat k rozšíření svého tvrdě vybojovaného náboženského poznání. To mohl nejlépe učinit podle svého přesvědčení jako kněz. Kněz chápal ovšem ne jenom jako prostředníka mezi Bohem a lidmi ve svátostném smyslu, nýbrž spíše jako stále intelektuálně zaměstnaného vychovatele a reformátora lidstva, který mu zprostředkovává lepší poznání. Přitom klade neobyčejný akcent na osobní mravní velikost. Žádá po knězi samostatný způsob myšlení, dobrou paměť, rozvahu v jednání, zřetel ke skutečnosti, duchapřítomnost, odvahu, stálost, plí a neúnavné úsilí, trpělivost, víru v člověka, touhu odstraňovat zlo, pokoru, sebezapíravost, radost ze spolupracovníků, odpírání si vlastních časných prospěchů. Nejdůležitější cestou ke zlepšení lidstva je podle Bolzana výchova. Věřil jako Sokrates, že je možno člověka učit ctnosti. Budou-li lidé vědět co je lepší, budou podle toho také jednat. Jeho zápisky z r. 1805—12 jsou plny pedagogické problematiky. Základ každé výchovy viděl Bolzano v sebevýchově a sebekritice. Tu mu umožňovalo přátelství s dvěma

studenty Reichlem a Stoppanim, kteří vzájemně pozorovali své pracovní metody i charakterové vlastnosti a prodebatovávali všechny úspěchy i nedostatky. Jak to myslil Bolzano vážně se svým nitrem, o tom podává důkaz denní tříhodinová duchovní četba, v roce, kdy se rozhodoval o povolání.

V letech 1797—1804 se stal Bolzano hotovým matematikem, filosofem, theologem a vychovatelem. Zatím co jako theolog a vychovatel nepředstihl nikde vývoj svého mládí, jako logik a matematik prohloubil namáhavou práci podstatně základní poznatky. Moderní filosofie slaví dnes Bolzana jako jednoho z průkopníků „vědeckého pojetí světa“ a staví jej vedle Platona a Leibnitze.

Jako theolog a kazatel si získal mimořádnou oblibu u studentů a to bylo příčinou jeho pádu v podobě pensionování roku 1819. Dvorní dekret mu vytýkal, „že porušil svoje povinnosti jako kněz, učitel i občan“. Ve sporu, do kterého se později dostal, se ho zastával sám Dobrovský. Mocní tohoto světa byli k takovému vedoucímu duchům jako byl Bolzano nedůvěřiví, zvláště, když s působením náboženským začal Bolzano slučovat také živý zájem sociální. V dopise svému příteli a žákovi Feslovi z r. 1838, v němž navazuje na osud mladých dívek, dohnaných sociálními poměry k smrti, Bolzano píše: „Nikoho nestřílíme a nikoho nebičujeme. Ale tisíce necháváme zavřeny v temných děrách, připoutány k práci,

ničící jejich zdraví, sešlé hladem a zimou, starostí a těžkými bolestmi srdce tak hluboko, že žádné lidské umění je už nemůže zachránit před hroznou smrtí! Proto pryč s naší měšťáckou ústavou, ať už se jmenuje jakkoli, ať je to absolutní monarchie, ať jsou to konstituční státy, ať republiky, aristokracie či cokoli jiného!“

V téže době vydal malý, ale hutný spisek O nejlepším státě, v němž pronáší názor, že v sociální otázce může pomoci jen nová organizace lidské společnosti. Bolzano se chvěl bolestí, když pozoroval v pražských ulicích nuzáky otrhané a hladové. Již r. 1811 napsal traktát O dobročinnosti, žákem Náhlovským znovu vydaný r. 1847, kdy se zvláště rozmohla bída mezi pražskou chudinou, v němž zaujal pokrokové stanovisko k vzrůstající se proletarisaci. Bolzano však neulpěl na prázdném a neúčinném horlení kazatelském, nýbrž podává i konkrétní návrhy na odstranění bída a následků vykořisťování zproletarisovaných vrstev. Z té doby asi pochází jeho výrok: „Přijde čas, kdy nikdo nebude zato mít, že zasluhuje vážnosti a cti, protože on, jedinec, tolik pro sebe urval, kolik by stačilo, aby tisícové ve svých potřebách byli uspokojeni.“

Tak se nám jeví kněz Bolzano, který ovšem někdy přehnal svůj reformní katolicismus, jako vzácný příklad učence, myslitele, apoštola a sociálního reformátora prvního řádu.

—rtk

MLUVÍME O TOM, JAK JSOU DNES VYSVĚTLOVÁNY HOSPODÁŘSKÉ JEVY

XII.

Řízení hospodářství v novém společenském řádu

I v socialistické politické ekonomii existují ekonomické pojmy, které známe z předcházejících článků: hodnota, peníze, zboží, mzda. V nových podmínkách dostávají nový charakter.

Nejméně se změnil *zákon hodnoty*. Jeho podstata, která spočívá v tom, že hodnota zboží je dána množstvím společensky nutně abstraktní práce, vynaložené na získání výrobku, zůstává v platnosti. Zákon hodnoty však ztrácí funkci, která byla pro něj charakteristická v kapitalistickém systému hospodaření — přestává být živelným regulátorem výroby. Lidská společnost, která v revoluci převzetím výrobních prostředků do svých rukou vytvořila hlavní předpoklad pro vybudování socialismu, musí především odstranit anarchii a vzít řízení hospodářského života pevně do svých rukou. Jen tak může odstranit příčiny všech potíží, s nimiž zápolil kapitalismus. Pro socialistický stát se stane zákonitou nutností řídit hospodářství v zemi jednotným, vědecky vypracovaným hospodářským plánem. Zákon hodnoty, neomezený vládce v anarchii kapitalismu, je v socialismu používán jako vhodný nástroj řízení.

Vlastní řízení provádí stát hospodářským plánem. Při sestavování plánu musí být vůdčím motivem snaha po vytvoření předpokladů pro trvalé zvyšování životní úrovně. Hospodářský plán musí vycházet z daných možností. Na základě vědeckých zásad politické ekonomie, které ukazují cestu jak nejlépe a bez poruch rozvíjet hospodářství, používá společnost ve výrobě bohatství, jež má k dispozici. Stanoví nejprve dílčí cíle, kterých chce dosáhnout. Pak rozdělí veškeré výrobky, které mají být v připravovaném plánovacím období vyrobeny, mezi osobní spotřebu obyvatelstva a výrobní spotřebu. O tom, kolik z výroby bude určeno pro výrobní spotřebu, rozhoduje úvaha, do jaké míry je nutno rozšířit stávající výrobní prostředky.

Na základě této úvodní úvahy jsou sestavovány tak zvané bilance. V nich jsou uvedeny na jedné straně výrobky, které budou k dispozici, a na druhé straně požadavky osobní a výrobní spotřeby. Obě strany bilance jsou pak vyrovnávány rozšířením výroby nebo omezením spotřeby. Sestavuje se veliké množství bilancí, které postupně zahrnují všechny výrobky. Je v nich již předem dán úkol, co je třeba vyrobit a jak budou výrobky rozděleny.

Peníze v socialismu dostávají nový charakter. Nemohou se měnit v kapitál a stát se nástrojem vykořisťování. Nemohou se v podobě mzdy stát odměnou za prodanou pracovní sílu. Zůstávají však a jsou využity jako nástroj rozdělování hodnot v hospodářském životě. Jejich prostřednictvím je mezi členy společnosti rozdělováno to, co je určeno k osobní spotřebě. Jsou též používány ve styku mezi jednotlivými podniky v celém hospodářství. I když podniky jsou majetkem všeho lidu, reprezentovaného státem, přece jen si předměty mezi sebou kupují a prodávají. Nejde tu o změnu vlastníka. Těm, kdož v podniku pracují, svěruje stát celý majetek podniku do tzv. operativní správy. A právě převod z jedné operativní správy do druhé je v rozhodující většině případů prováděn pomocí peněz. Jsou takové případy, že hodnoty v národním hospodářství přecházejí bez jakéhokoliv pohybu peněz nebo registrace na bankovním kontě, ale způsob převodu za úplaty stále převládá. Výhoda peněz spočívá v tom, že je možno v nich vyjádřit — jako ve společném jmenovateli — hodnotu předmětů, které jsou svým konkrétním vzhledem i použitelností naprosto odlišné.

Otázka existence *zboží* je posuzována podle stejných zásad jako otázka peněz. Jisto je, že pokud předměty přecházejí mezi jednotlivými státními podniky, tj. tam, kde se jedná jen o změnu operativní správy, nemůžeme mluvit o tom, že by vystupovaly jako zboží. Zbožím se stávají teprve tehdy, když přecházejí z vlastnictví všelidového do osobního vlastnictví jednotlivce nebo kolektivního vlastnictví skupiny jednotlivců — družstva, spolku, sdružení apod.

Mzda za socialismu existuje i nadále. Mění však od základů svůj charakter. Za kapitalismu byla cenou pracovní síly. Dnes již pojem pracovní síly jako zboží, které dělník vlastní a prodává, neznáme. Dělníci se stali společnými majiteli výrobních prostředků v zemi a dávají svou schopnost pracovat k dispozici celé společnosti. Pracují na společných výrobních prostředcích a za svou práci jsou společností odměňováni podle množství a důležitosti práce, kterou vykonali. Nositelem této odměny se stává mzda.

Jednotlivé podniky v socialistickém státě, jejichž činnost je rámcově řízena celostátním národohospodářským plánem, hospodaří v rámci plánu do jisté míry samostatně. Spojení s celostátním plánem je vyjádřeno v podnikových plánech, které jsou souborem konkrétních úkolů každého podniku. Pracující v podniku zaměstnaní

mají nad prostředky, které podnik má k dispozici, zvláštní formu disposičního práva, kterému říkáme *operační správa*. Ta jim dává možnost, aby za peníze prodávali a kupovali od jiných podniků předměty, které jsou potřebné pro provádění plánované podnikové činnosti. V každém podniku se sledují všechny náklady, které byly na výrobu vynaloženy a zjišťují se výnosy, které vyplývaly z prodeje hotových výrobků. Porovnáním nákladů a výnosů dostáváme u každého podniku *hospodářský výsledek*, který je ukazatelem toho, jak podnik hospodařil. Součástí hospodářského výsledku podniku bývá i podnikový zisk, který je částečně odváděn státu a částečně používán uvnitř podniku jednak k plnění dalších výrobních úkolů, jednak pro zvýšení životní úrovně zaměstnanců podniku. Kdybychom se však domnívali, že otázka dosažení zisku je i v socialistickém podniku hlavním cílem činnosti, dopustili bychom se omylu. Zisk je jen ukazatelem kvality práce podniku. Celostátní plán určuje podnikům, jak vysokého zisku mají dosáhnout. Vše zisku je přitom dána především potřebou celého národního hospodářství. Známe i takové podniky, které při své činnosti nedosahují zisku, nebo jimž plán určuje výši ztráty, které mohou při své činnosti dosáhnout. To se stává v takových případech, kdy hospodářství potřebuje činnost určitého podniku i za cenu toho, že se jeví jako nerentabilní. Při spojení tohoto podniku s jinými se však ukazuje, že ztráta v jednom podniku přispívá k vyšší rentabilitě jiných hospodářských jednotek, takže vlastně společnost vcelku ze ztráty získává.

Významnou úlohu v kontrole hospodářské činnosti podniků hrají bankovní úvěry. Všechny podniky mají své finanční prostředky povinně uloženy u některé z poboček Státní banky československé. Konto podniku je soustavně sledováno. Protože přes ně probíhají všechny výdaje a příjmy podniku, je možno již předem upozornit na to, že hrozí nesplnění plánovaného hospodářského výsledku a tak činnost podniku lépe usměrnit nebo ještě během plánovacího období napravit nedostatky, které podniku brání, aby splnil daný úkol.

Metoda hospodaření socialistických podniků, která jim dává v rámci jejich plánovaných úkolů operativní samostatnost, která používá podnikového hospodářského výsledku jako ukazatele činnosti podniku a při níž podnik vystupuje ve styku s ostatními podniky jako samostatně hospodařící jednotka, je nazývána *metodou chozrasčotu*. Je to základní metoda řízení podniků, používaná ve státech budujících socialismus. Její výhoda spočívá v tom, že na jedné straně zajišťuje státu, že podnik bude vyrábět vše, co je z hlediska celostátního plánu potřebné, na druhé straně však mobilisuje iniciativu všech pracovníků podniku k tomu, aby při plnění podnikových úkolů dbali co nejvyšší hospodárnosti a snažili se dosáhnout co nejlepšího hospodářského výsledku.

Podniky, které jsou řízeny metodou chozrasčotu, nazýváme *podniky chozrasčotní*. Vedle nich známe ještě *organizace rozpočtové*. To jsou většinou státní instituce, jejichž úkolem je vykonávat určité služby pro společnost. Patří sem ministerstva, řada kulturních organizací, armáda aj. Takové organizace převážně nečerpají prostředky pro svou činnost z výsledků svého hospodaření, ale ze státního rozpočtu.

Výsledek práce celé společnosti nazýváme úhrnný společenský produkt. Ten se rozděluje na dvě části: na část, která představuje spotřebované suroviny a opotřebované stroje a zařízení, a na část, která byla nově vytvořena lidskou prací.

První část se spotřebovává v obnově strojního parku, v údržbě zařízení a na opatření surovin pro novou výrobu. Druhá část tvoří národní důchod. Národní důchod je v socialistické společnosti rozdělován takto:

1. Část, kterou přímo dostanou pracující ve formě mzdy (jinak též zvaná *produkt pro sebe*).

2. Část, kterou společnost shromáždí a použije pro cíle celku (*produkt pro společnost*).

Produkt pro sebe obdrží pracující ve formě mzdy nebo podílu na výsledku hospodaření družstva přímo ke své dispozici a slouží k individuálnímu uspokojování jejich každodenních potřeb.

Produkt pro společnost se používá jednak v podnicích státních nebo družstevních k rozšíření výroby, zlepšení organizace práce a pracovních podmínek, rozšíření fondů družstev apod. Podstatně větší část produktu pro společnost je používána k centrálně řízeným investicím ve výrobě a tím k vytvoření nových výrobních kapacit a k rozšíření výroby. Dále se z ní hradí náklady na školství, státní správu a vnitřní a vnější obranu země. Značné množství produktu pro společnost je věnováno na rozvoj zdravotnictví, sociálního zabezpečení, rekreaci, vzdělání, osvětu, financování církví, údržbu památek a kulturních zařízení atd. V této části dochází ke zvyšování životní úrovně pracujících tzv. společenskou spotřebou.

Když porovnáváme rozdělení národního důchodu v socialistické společnosti s rozdělováním v kapitalistické společnosti, vidíme na první pohled velké a základní rozdíly. Z dřívějších výkladů víme, že národní důchod kapitalistické společnosti se rozpadá na důchody pracovní a důchody bezprácné. Tak tomu není v socialismu, kde neexistují bezprácné důchody. V kapitalistické společnosti prostředky, které plynou ze státní pokladny, jsou věnovány na nákup různých potřeb kapitalistického státu a v první řadě na zbrojení. Z těchto nákupů mají zisk vlastníci kapitálu, kterým se tím vrací část daněmi shromážděných prostředků. Tím se v kapitalismu dostává největší část národního důchodu kapitalistům a nehlídá se na životní úroveň těch, kteří výrobky a bohatství společnosti svou prací vyrobili.

Státní rozpočet socialistického státu je zaměřen na to, aby odčerpával z hospodářských organizací ty prostředky, jež potřebuje společnost k uspokojení svých potřeb. Značná část prostředků státního rozpočtu je proto opět věnována přímo na zvýšení životní úrovně pracujících. Rozpočet se stává finančním plánem celého státu a slouží přímo k uskutečňování úkolů, které si stát vytkl.

Vidíme, že všechna snaha socialistického státu je zaměřena k jednomu cíli — plánovitě a cílevědomě vytvářet podmínky pro neustálý růst životní úrovně všech. Hlavní zásadou hospodaření v novém společenském řádu je zajištění maximálního uspokojování materiálních a kulturních potřeb celé společnosti nepřetržitým růstem a zdokonalováním socialistické výroby, na základě nejvyšší techniky. Této zásadě říkáme *základní ekonomický zákon socialismu*.

V řadě kapitol o tom, jak jsou dnes vysvětlovány hospodářské jevy, jsme viděli, že hlavní myšlenkou je historický pohled na každé období. Všechny otázky jsou rozebírány z hlediska jejich vývoje a je vždy sledován jejich vznik, vývoj a zánik. Marxistická politická ekonomie je si tedy vědoma toho, že socialistický způsob hospodaření, který se dnes rozvíjí a postupně vítězí v jednom státě za druhým, není věčnou a konečnou formou organizace hospodářské činnosti lidstva. Vědomě počítá s koncem socialismu a se vznikem nových forem hospodaření, které dále rozvinou vše to, co je na socialismu dobré. Již dnes je s tímto vývojem počítáno a jsou systematicky vytvářeny předpoklady k přechodu na další formu hospodaření. Vznikne nová sociálně ekonomická formace, která je nazývána *komunismem*. Hlavním rysem socialismu je, že každý je odměňován podle svých zásluh o výsledky společenské práce. Hlavním rysem komunismu bude rozdělování bohatství společnosti mezi jednotlivé členy podle jejich potřeb. Všechny statky, jimiž lidé uspokojují své potřeby, bude tolik, že každý si bude moci volně vzít vše, co bude právě potřebovat. Přesné formy toho, jak bude rozdělování organizováno, ještě dnes nemůžeme stanovit, protože bychom se dostali do sféry odhadů a domněnek, které nemohou být podkladem vědeckých závěrů.

Jisto je však, že konečným cílem je vybudovat takovou ekonomickou formaci, která by naprosto zbavovala členy lidské společnosti materiálních starostí a dávala jim plnou možnost jejich tělesného i duševního rozvoje. Člověk bude osvobozen od strachu o svou existenci a bude se plně a svobodně rozvíjet ve stále klidnějším a krásnějším prostředí.

Inž. Z. a V. Červený

VELIKÉ STAVENIŠTĚ

Letošní jaro proměnilo naši vlast ve veliké staveniště. Vládní úkoly jsou neobyčejně náročné ve všech oborech hospodářské činnosti. Architekti, zedníci a pomocné síly jsou takřka na roztrhání. Stavějí se desítky tisíc bytových jednotek od Aše až po Čiernou. Města i vesnice počnou pronikavě měnit svou tvář.

Nyní půjde o to, aby hospodářský a kulturní rozkvět projevil se výrazněji také na venkově. Nelze říci, že těch čtrnáct let od našeho májového osvobození, které si tak vděčně připomínáme, se dělo na českém a zvláště slovenském venkově málo. Naopak v celé sociální struktuře našich vesnic došlo k hlubokým, základním změnám. Velkostatkářská půda byla rozdělena mezi lid. Pomalu, organicky byly všude budovány základy moderní zemědělské velkovýroby — státní statky a zvláště JZD. Tento proces se mimořádně urychlil loni. Velká většina půdy patří již JZD. Vzestup hmotné i kulturní spotřeby probíhal v těchto letech na venkově tempem opravdu nevídaným. Totéž však nelze říci o vzestupu zemědělské produkce, a to jak rostlinné, tak zvláště živočišné.

Není u nás nikoho, kdo by se netěšil z faktu, že v našich vesnicích místo bídy, exekucí a zaostalosti kulturní i hmotné nastoupil blahobyt. Ale všichni si zároveň odpovědně uvědomujeme, že tento vzestup životní úrovně se nesmí zastavit. K přiblížení městskému nivě je třeba toho na venkově vykonat ještě více, nežli dosud. Dnes jsme všichni odpovědní hospodáři naší vlasti a proto také všichni pocítujeme odpovědnost za to, aby JZD provedla radikální obrát ve výrobě, aby nahradila staré výrobní, dnes již zaostalé způsoby novými, moderními. Jinak bychom nemohli krýti stále rostoucí konsum novými hodnotami, stáli bychom a přešlapovali na jednom místě.

Velká většina našich občanů měla spolu s námi upřímnou radost nad tím, že tentokrát byly sníženy ceny základních tuků, zvláště sádla a másla, a že byl zlevněn cukr. Právě z toho se venkov velmi těšil, neboť tam spotřeba cukru stále stoupá. Ale zde si je třeba upřímně říci, že další zlevňování, zvláště masa a jiných základně důležitých živočišných produktů, nemůže jít dále, nebudou-li dosaženy v hospodářství JZD další, a to velmi silné pokroky.

Tyto problémy a mnohé další byly předmětem jednání IV. sjezdu našich JZD. Družstevní rolníci sami zdůrazňovali nutnost rozvíjet rychleji a účinněji nežli dosud zemědělskou problematiku. Máme-li do roku 1965 zvýšit naši životní úroveň téměř o polovinu — o 45 % — nepůjde to bez náležitého tempa v zemědělství. V duchu našeho novodobého, moderního vlastenectví musí jak dělnictvo, tak i družstevní rolníci a pracující inteligence ruku v ruce společně pracovat k splnění těchto smělých cílů.

V zemědělství to znamená zvýšit výrobu o takřka polovinu — o 40 % — a zároveň dosáhnout zvýšení produktivity práce o 60 %. To neznámá jenom dokončit družstevní proces a zlepšit organizaci starých JZD. Zde naše nároky jsou ještě větší: musíme vymýtit zastaralý individualismus a sobectví některých rolníků, které si do družstev přinesli ze starého způsobu života. President republiky Antonín Novotný na sjezdu zdůraznil, že je třeba „vést družstevníky k uvědomělé, společné práci a neustále je přesvědčovat o tom, že jediným a hlavním zdrojem bohatství družstva i jejich vlastního blahobytu je práce všech na společné výrobě a že záhumenek nemůže být nikdy základem vzestupu a upevnění družstva ani trvalého růstu životní úrovně družstevníků. Proto je zvláště naléhavé posilovat v hospodaření družstev snahu, aby ze zdrojů společné výroby byly více dovovány společné fondy a jiné prostředky, nutné pro rozvoj a hospodářské upevnění družstva. Dále pak, aby v odměně za pracovní jednotku stále více převažovalo finanční vyjádření na úkor naturálií.“

Jisté je, že do popředí se budou dostávat taková druž-

stva, která vlastními investicemi ze svých rezerv a zdrojů budou s to cílevědomě zabezpečovat rozvoj své výroby. Lepší výsledky JZD přinesou prospěch nejen jim, ale nám všem. Vždyť dobře víme, že společné zájmy města a vesnice mohou zabezpečit neustálý růst životní úrovně. Náročná usnesení, která sjezd přijal, mohou jedině zabezpečit blahobyt vesnice i města. Ale i nejlepší, nejrozsudnější usnesení samo o sobě nestačí. Nyní půjde o to, aby se tato na sjezdu přijatá rozhodnutí proměnila ve skutečnost. Nadání, píle a svorné zaměření našeho pracujícího lidu jsou příznivými předpoklady k radikální přeměně naší vesnice.

Náš životní program předpokládá mír. Ten je nejen základním etickým principem křesťanského světového názoru, ale také základním principem naší státní zahraniční politiky. Letos to jsou mírové podněty Sovětského svazu, Polska i jiných mírumilovných zemí, které velmi vydatně oživily hladinu mezinárodních vztahů. Zvláště je to návrh mírové smlouvy s Německem a vyřešení stále znepokojivé otázky západního Berlína, které vzbudily především zájem těch národů, které byly v poslední válce obětí nacistické agrese. Je skutečností opravdu znepokojivou, že NSR zaměřuje svůj vládní kurs čím dále tím více směrem ke starému revanšismu.

Není jisté náhodou, že i londýnský „Times“ odsoudil západoněmeckou vládu pro trvalé, umělé oživování revanšistických myšlenek přesídlenců. Podle tohoto listu v NSR „se nikomu nedovoluje zapomenout na ztracená území“. V tomto polooficiálním britském listě se též v souhlase se skutečností konstatuje, že původcem štváren proti lidové demokratickým zemím a podněcovatelem irendentistické propagandy nejsou sami přesídlení, kteří jsou převážnou většinou již trvale usídlení na území NSR a nikterak netouží po návratu do zemí, odkud přišli. Jsou to však vedoucí představitelé jejich organizací, kteří dnes již nejsou skutečnými mluvčími přesídlených, nýbrž hlásky trouby expanzivního německého militarismu, jakož i významní představitelé spolkové vlády, kteří rovněž záměrně vyvolávají revanšistické nálady v řadách přesídlenců. Rovněž britský konservativní list „Time and Tide“ přiznává, že „nacismus znovu vyráží v NSR na povrch“.

Vláda NSR si musí být dobře vědoma, že politika militarizace a štvavých revanšistických kampaní vede nejen k zostřování mezinárodního napětí, ale že je to cesta k válečnému dobrodružství, do něhož má být zatažena celá Evropa. Vytváření jednotné řízené vysídlené organizace je jedním z prostředků k dosažení tohoto cíle. Z této politiky pramení pro NSR a pro kancléře Adenauera úloha vrchního kazimíra a zatvrzelého odmítače jakéhokoliv mírového urovnání uvnitř Německa a Evropy. Bonnská vláda jde dokonce dále nežli USA a jiné západní státy v zavrhování jakéhokoliv konstruktivního řešení otázky Německa, otázky odzbrojení a zákazu jaderných zbraní.

Zatím co valná většina lidstva naléhá na obnovení jednání mezi Východem a Západem, skupina zatvrzelých militaristů v NSR činí všechno možné, aby se střed Evropy stal atomovou zbrojnicí. Přesto už dnes západní velmocí vidí, že jednání o sporných otázkách musí být brzy zahájeno. Na letní měsíce se dokonce předpokládá jednání na nejvyšší úrovni, které má být připraveno předběžnými konzultacemi ministrů zahraničních věcí.

I když víme, že tak dlouho odkládané jednání bude mít před sebou mnoho vážných a svízelných otázek a že sotva tato dlouhá série problémů bude moci být vyřešena naráz, je nesporné, že situace ve střední Evropě i jinde nemůže být řešena jinak nežli trpělivým hledáním cest, jak překlenout dosavadní rozpory. Veřejné mínění, zvláště hlasy četných mluvčích křesťanského světa, volá po jednání a řešení otázek, které mezitím nabyly palčivé aktuálnosti. Nikdo s živým svědomím nemůže si na-

hlávat, že západoněmecký militarismus nepředstavuje reálné nebezpečí pro konsolidaci míru. Nacistický jed působí v NSR velmi silně. Nesmírné množství hromadných zločinů, které spáchaly osoby, které v NSR jsou opět u vesla jako vysocí úředníci, generálové, soudci a prokurátoři, vzbuzuje zvláště u bývalých obětí nacismu vážné znepokojení spolu s rozhodnou vůlí tentokrát aktivně zamezit přípravě nové světové války.

Poměr sil ve světovém měřítku se posunul ve prospěch

obhájců míru, jednání, mírového soužití a spolupráce. Síly zla dobře vědí, že tento proces se nezastaví. Naopak mezi všemi odpovědnými, dobrými lidmi poroste bdělost a ostražitost před pikly zapřísáhlých odpůrců míru. Kromě toho mírumilovné země mocensky a hospodářsky sílí. Křesťané učiní všechno, aby vážné evropské problémy, jakož i otázky celosvětové, byly vyřešeny tak, jak to odpovídá jejich víře a svědomí. Nechť je svět staveništěm a nikoliv novou zříceninou!

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

80 let dožívá se dne 28. 5. t. r. vsdp. Josef Krouza, děkan v. v., Mšec, 65 let dne 22. 5. t. r. vsdp. Vincenc Straňák, admin., Novosedlice, 50 let dne 4. 5. t. r. vsdp. Josafat Al. Konečný, admin., Svatý Kříž.

DÁRCI KRVE

V proslovu, který měl Svatý Otec Jan XXIII. k členům italského Svazu dárců krve, nazval papež darování krve pravým apoštolátem. Tito šlechtití lidé, řekl, bývají pro trpící bližní často poslední nadějí a zároveň popudem k nové důvěře v Boží prozřetelnost. Svatý Otec vybídl všechny lidi, kterým to jejich zdravotní stav dovoluje, aby dávali svou krev k dispozici nemocným spolubratřím a — sestrám.

SV. PIUS X.

Když se benátský patriarcha Josef kardinál Sarto roku 1903 odebral do Říma, aby se zúčastnil volby papeže, slíbil svým diecesánům, že se jednou do Benátek určitě vrátí — ať živý nebo mrtvý. Netušil, že se sám stane papežem: Piem X.

Svatý Otec Jan XXIII. chtěl nyní splnit slib svého předchůdce. Mrtvola svatého Pia X. byla dne 12. dubna 1959 slavnostně převezena do Benátek, aby tam byla ve velechrámu sv. Marka uctívána věřícími patriarchátu. 1. května byly ostatky svěťce opět navraceny do Říma.

BOŽÍ HROB

Basilika Božího hrobu v Jordánské části Jeruzaléma, postavená na historickém místě zmrtvýchvstání Kristova, bude důkladně restaurována. K pracím dojde na základě dohody mezi kustodii Františkánů ve Svaté zemi a příslušníky řecké pravoslavné církve, jakož i se souhlasem pravoslavných Arménů, jimž je t. č. svěřena péče o jmenovanou basiliku.

KŘESŤAN A PROVOZ NA SILNICÍCH

Rychlý rozvoj techniky přináší s sebou i nové morální problémy. Takový problém se vyskytuje i v motorisaci dopravy. Podle statistiky se udává, že v prvním pololetí roku 1958 je 135,5 milionu vozidel na světě. Mezi motoristické velmoci patří i náš stát a protože uvedený problém postihuje především země s vyspělým průmyslem, stává se jeho řešení u nás aktuální naléhavostí. S růstem počtu motorových vozidel stoupá i počet nehod na silnicích, které nejenom že postihují hmotné statky, ale bohužel i lidské životy. Podle časopisu Svět motorů (1958, číslo 24, str. 742) za III. čtvrtletí 1958 došlo k 9671 dopravní nehodě. Usmrceny byly 454 osoby, 2816 bylo těžce zraněno a 4743 osoby byly zraněny lehce. Politováníhodnou okolností je velký počet usmrcených dětí ve věku do 15 let. Hlavní příčiny těchto vysokých čísel nehod byly: přílišná rychlost, nesprávné vyhýbání a předjíždění, nezachování přednosti v jízdě a vliv alkoholu. Odezva na vyhlášenou dopravní anketu v r. 1958 přinesla návrhy na přísnější opatření proti opilým řidičům. Návrhy se týkaly také školení v pravidlech silničního provozu vozků, chodců a cyklistů.

Dnešní doba vyžaduje humanizaci techniky. Středem techniky je člověk. Je však také jejím pánem a pákou, která ji ovládá. Proto člověk musí být dobrý a rozumný,

aby technika sloužila životu a ne smrti. Nelze připustit, aby v době lékařských objevů a pokroků v léčení bylo na světě zabito ročně přes 50 000 lidí dopravními nehodami. Není daleko od pravdy tvrzení, že v zemích s hustým dopravním provozem umírá více dětí na úrazy na silnicích než na tuberkulózu, obrnu a jiné těžké choroby. Úrazy na silnicích představují velké nebezpečí pro tělo i život člověka. Problém těchto nehod je otázkou člověka a jeho svědomí, protože často za jejich příčinami se skrývá lehkomyšlnost, nevědomost nebo neschopnost řidičů. Úrazy, které člověk zavinil z uvedených důvodů, jsou proviněním proti 5. Božímu přikázání, které zakazuje vydávat svůj život lehkomyšlně v nebezpečí, ohrožovat život a zdraví svého bližního, zraňovat a usmrcovat. O mravní stránce provozu na silnicích se zmínil ve svých projevech Svatý Otec Pius XII. Také v Rakousku se roku 1957 zabývali biskupové touto otázkou. Výsledkem různých projevů a úvah je, že duchovní správce i v praktických kázáních musí upozornit řidiče, že mají odpovědnost za sebe a za druhé uživatele silnic a že je povinností řidičů, aby ovládali dopravní pravidla, vozidlo, jízdní techniku a sebe.

Ve stylu jízdy se projevuje také charakter člověka s jeho duševními postoji. Nebezpečný řidič je ten, který rychlou jízdou kompenzuje pocit méněcennosti. Takový řidič se v rychlé jízdě vyžívá, je opojen pocitem moci nad vozidlem, které na rozdíl od lidí se mu bez odporu podvoluje. Někteří řidiči, hlavně mladí, se cítí pány silnic a neberou existenci druhých na vědomí. Ke stylu nebezpečné a rychlé jízdy připojuje se i nechuť podřízovat se dopravním pravidlům a tedy i mravním omezením vůbec. Motivem neukázněné jízdy u mladých motoristů bývá žádost po vyniknutí, po prestiži. Toto hnutí, mající základ v pudu po uplatnění a moci, je tak silné, že potlačuje i sexuální pud.

Vedle jiných náležitostí je pro řidiče mravní povinností znát dopravní předpisy. Řidič si nesmí představovat, že porušení dopravního řádu pro něho v každém případě příznivě dopadne. Kde se zákonné předpisy zmiňují o všeobecném nebezpečí, nutno tyto předpisy vykládat doslova, i když se může zdát v jednotlivém případě, že nebezpečí nehrozí. Vina spočívá na řidiči, který způsobil nehodu ze zaviněné nevědomosti, nedbalosti nebo neschopnosti. V našich poměrech znalost dopravních předpisů se stává nezbytnou i pro jiné uživatele silnic, než jsou motoristé. Podkladem pro tento požadavek jsou časté stížnosti na nedbalost vozků na silnicích, na neukázněnost cyklistů a dětí.

I když téma „Křesťan a provoz na silnicích“ se může zdát odlehle pastoračním zájmem, přece kněz, hlavně ten, který je sám řidičem, může svým spůsobem přispívat k řešení mravní stránky tohoto společenského problému. Je potěšitelné, že organizace věnující se výchově motoristů (Svazarm) a bezpečnostní orgány vyžadují stále více od motoristů odpovědnost, ohleduplnost a opatrnost v silničním provozu. Akce k uskutečnění těchto požadavků může být i příležitostí, aby duchovní správce v oboru své působnosti pomohl odstraňovat nepříznivé zjevy v provozu na našich silnicích.

ThDr. Miroslav Rajmon

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník IX - Číslo 5 - V Praze dne 1. května 1959

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Merth Karel**, admin. v Kondraci, zrušeno ustanovení kaplanem u Nejsv. Srdce Páně v Praze XII, zůstává adm. v Kondraci (čj. 187/59).
- Mejdrech Karel**, býv. admin. v Teplé, ustanoven dekretem čj. 547/59 od 1. 2. 1959 administrátorem ve Vitičích, okres Český Brod.
- Korba Emil**, propuštěný z vojny, ustanoven dekretem čj. 550/59 od 1. 2. 1959 administrátorem v Otročině, dekretem čj. 551/59 exc. admin. v Bečově n. Teplou a dekretem čj. 552/59 excur. admin. v Krásném Údolí, vesměs okres Toužim.
- Kolanda František**, admin. v Teplé, ustanoven dekretem čj. 553/59 od 1. 2. 1959 excur. admin. v Dolním Jamném a dekretem čj. 554/59 excur. admin. v Krasňově, oboje okres Toužim.
- Král Vilém**, admin. v Stanovicích, ustanoven dekretem čj. 555/59 od 1. 2. 1959 administrátorem v Toužimi, dekretem čj. 556/59 excur. admin. v Komárově, dekretem čj. 557/59 excurr. admin. v Kozlově a dekretem čj. 558/59 excurr. admin. v Útvině, vesměs okres Toužim.
- Záruba Jaroslav**, admin. v Toužimi, ustanoven dekretem čj. 559/59 od 1. 2. 1959 administrátorem ve Stanovicích, dekretem čj. 560/59 excurr. admin. v Andělké Hoře a dekretem čj. 561/59 excurr. admin. v Eřezové, vesměs okres Karlovy Vary.
- Nováček František**, admin. v Žalmanově, ustanoven dekretem čj. 570/59 od 1. 2. 1959 excurr. administrátorem v Údrči, okres Toužim.
- Bejček Jaroslav**, administrátor, Praha-Vysočany, jmenován dekretem čj. 1798/59 od 1. 3. 1959 sekretářem III. pražského vikariátu.
- Gengela Oldřich**, kaplan, Říčany, ustanoven dekretem čj. 1893/59 od 9. 3. 1959 administrátorem ad interim v Říčanech, okres týž.
- Olšar Karel**, administrátor, Cerhovice, ustanoven dekretem čj. 3021/59 od 1. 4. 1959 excurrendo administrátorem v Líšné, okres Rokycany.

Pensionování:

- Ježek Josef**, č. kanovník, arcib. vikář a děkan v Říčanech, odchází dne 1. 3. 1959 do trvalé výslužby (čj. 1832/59).

Úmrtí:

- Sahula Josef**, katecheta v. v., Svojšíce, zemřel 1. 2. 1959 ve věku 84 let (čj. 565/59).
- Drtna Josef**, farář v. v., zemřel 18. 2. 1959 v Senohrabech ve věku 58 let (čj. 1715/59).
- Zajíček Karel**, farář v Štáhlavech v. v., zemřel dne 5. 3. 1959 ve věku 69 let (čj. 1832/59).

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

- Janýška Jan**, administrátor v Ježově (okres Kyjov), ustanoven dekretem čis. 586/59 ze dne 3. 2. 1959 s účinností od 1. 2. 1959 administrátorem v Bílavsku.
- Gabriel Josef**, provisor v Jaroměřicích (okres Mor. Třebová), ustanoven dekretem čis. 587/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, administrátorem v Ježově.
- Zuja Jaroslav**, farář v Pohořelcích (okr. Gottwaldov), ustanoven dekretem čis. 588/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, administrátorem v Cetechovicích a excurrendo administrátorem ve Chvalnově.
- Jurák František**, t. č. m. sl v Prakšicích, ustanoven dekretem čis. 589/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, provisor v Pohořelcích (okr. Gottwaldov).
- Hučka Jaromír**, administrátor v Ondřejovicích u Jesenika (Těšínská administratura), ustanoven dekretem čis. 602/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, kooperátorem v Komárově (okr. Opava).
- Kunštátský Jaroslav**, provisor ve Vražném, ustanoven dekretem čis. 595/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, administrátorem v Penčicích (okr. Přerov).
- Krybus Vojtěch**, administrátor, Moravský Písek, ustanoven dekretem čis. 592/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, administrátorem na Velehradě.
- Vrana Josef**, administrátor na Velehradě, ustanoven dekretem čis. 593/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, administrátorem v Uherském Brodě.

Koruna Alois, administrátor, Uherský Brod, ustanoven dekretem čis. 594/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, administrátorem v Moravském Písku.

Kocman Jiří, kooperátor, Odry, ustanoven dekretem čis. 601/59 ze dne 3. 2. 1955, s účinností od 1. 2. 1959, excurrendo administrátorem v Pohoři.

Hlisenikovský Alfons, administrátor v Mankovicích, ustanoven dekretem čis. 600/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, excurrendo provisor v Vražném.

Pokorný František, provisor, Jaroměřice, ustanoven dekretem čis. 591/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, administrátorem v Jaroměřicích.

Randýsek Karel, administrátor v Litenčicích, ustanoven dekretem čis. 590/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, excurrendo administrátorem v Hošticích.

Adamec František, kooperátor, Ivanovice, ustanoven dekretem čis. 625/59 ze dne 3. 2. 1959, s účinností od 1. 2. 1959, excurrendo administrátorem ve Chvaikovicích (okres Vyškov).

Úmrtí:

Tinz Vojtěch, ThDr., prelát, scholastik Metropolitní kapituly v Olomouci, zemřel dne 10. února 1959, pochován dne 14. února 1959 na ústředním hřbitově v Olomouci.

Raška Rudolf, farář v. v., duch. spr. v Suchonicích, zemřel dne 17. února 1959, pochován dne 21. února 1959 v Brodce u Nezamyslic.

DIECÉSE ČESKOBUDEJOVICKÁ

Přefaření:

Se souhlasem odboru školství a kultury rady KNV, referát pro věci církevní v Čes. Budějovicích, ze dne 21. 1. 1959, č. Círk. 195/59-10, byla obec Velká s osadami a samotami, patřícími do jejího katastru, a obec Osek v okrese Milevsko, přefařena od děkanského úřadu v Milevsku k farnosti Červená nad Vltavou s platností od 1. února 1959 (č. 149/59).

Ustanovení:

- Kaše Václav**, administrátor, Volary, excurrendo administrátorem ve Zbytinách, Křišťanově a Cudrovicích (okres Prachatice) od 1. 12. 1958 (č. 2261/58).
- Noska Josef**, administrátor, Zbytiny, administrátorem v Černé na Šumavě (okres Krumlov) a excurr. administrátorem v Pěkné (okres Prachatice) od 1. 12. 1958 (č. 2262/58).
- Kropáček František**, farář v Modré Hůrce, administrátorem v Bechyni (okres Týn n. Vlt.) od 15. 12. 1958 (č. 2341/58).
- Stěpán Václav**, administrátor, Týn n. Vlt., sekretářem vikariátu vltavotýnského od 15. 12. 1958 (č. 2342/48).
- Tomáš Karel**, administrátor, Dolní Bukovsko, excurr. administrátorem v Modré Hůrce (okres Týn n. Vlt.) od 15. 12. 1958 (č. 2343/58).
- Kunovjáne K Mořic**, administrátor, Myšenec, excurr. administrátorem v Albrechticích n. Vlt. (okres Týn n. Vlt.) od 15. 1. 1959 (č. 66/59).
- Cervinka Jan**, administrátor, Staré Kestřany, excurr. administrátorem v Putimi (okres Písek) od 15. 1. 1959 (č. 67/59).
- Cetlovský Stanislav**, administrátor, Zavlekov, administrátorem v Sedlici (okres Blatná) od 1. 2. 1959 (č. 115/59).
- Michal Jaroslav**, farář, Štákeň, excurr. administrátorem v Paračově (okres Strakonice) od 1. 2. 1959 (č. 152/59).
- Škopek František**, administrátor, Paračov, administrátorem ve Volyni (okres Strakonice) od 1. 2. 1959 (čis. 152/59).
- Smíd Martin**, administrátor, Katovice, sekretářem vikariátu strakonického od 1. 2. 1959 (č. 198/59).
- Srubek František**, farář, Chelčice, sekretářem vikariátu vodňanského od 1. 2. 1959 (č. 238/59).
- Kohout Rudolf**, administrátor, Vimperk, sekretářem vikariátu vimperského od 1. 2. 1959 (č. 240/59).
- Krejsa Jan**, kaplan, Vimperk, administrátorem ve Sv. Máří a výpomocným duchovním ve Vimperku, Dol. Vltavici, Korkusově Huti, Novém Světě, Kvildě, Knížecí Pláni a Strážném (okres Vimperk) od 1. 2. 1959 (čis. 240/59).
- Sesták Antonín**, administrátor, Sedlice, administrátorem v Myslívě (okres Horažďovice) a excurrendo

administrátorem v Nicově (okres Klatovy) od 1. 3. 1959 (č. 241/59).

Suchánek Jindřich, administrátor, Myslív, administrátorem v Zavlčkově a excurr. administrátorem Nažovských Horách a Hradešicích (okres Horažďovice) od 1. 3. 1959 (č. 2077/58).

Pensionování:

Zíka František, děkan, Volyně, odchází dnem 1. 2. 1959 do trvalé výslužby (č. 2077/58).

Úmrtí:

Geist Tomáš, os. děkan, Kájov, zemřel 30. 11. 1958.

Janás Vojtěch, katecheta v. v. v Lomnici, n. L., zemřel 18. 12. 1958.

Mošnička Josef, administrátor, Jarošov n. Než., zemřel 4. 1. 1959.

Beránek Hynek, farář v. v. ve Švihově, zemřel 21. 1. 1959.

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Ustanovení a jmenování:

Appl František, administrátor ve Stebně, ustanoven s okamžitou platností administrátorem farnosti Benešov n. Pl. a excurr. administrátorem farností Bukovina a Jedlka, vše okres Děčín, vikariát Ústí n. L.; č. dekr. 889/59 ze dne 19. března 1959.

Černý Václav, administrátor v Křešicích, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farností: Libochovany, Církvice, okres a vikariát Litoměřice, a Prackovice, okres Lovosice, vikariát Litoměřice; č. dekr. 735/59 ze dne 5. března 1959.

Janiš František, administrátor v Trnovanech, ustanoven s okamžitou platností administrátorem farností: Frýdlant v Č. a excurrando administrátorem farností: Bulovka, Děřichov, Ves, vše okres Frýdlant v Č., vikariát Liberec; č. dekr. 741/59 ze dne 5. března 1959.

Kolář František, administrátor v Trmčicích, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farností Stebno a Řehlovice, okr. a vikariát Ústí n. L.; č. dekr. 890/59 ze dne 19. března 1959.

Kováčik Josef, administrátor ve Frýdlantě v Č., ustanoven s okamžitou platností administrátorem farností Železný Brod a excurr. administrátorem farností Loučky, vše okres Semily, vikariát Jablonec n. N.; č. dekr. 732/59 ze dne 5. března 1959.

Kubát František, administrátor ve Střekově, pověřen s okamžitou platností administrativní správou farního obvodu Libochovany, okres a vikariát Litoměřice, Prackovice, okres Lovosice, vikariát Litoměřice, Církvice, okres a vikariát Litoměřice; č. dekr. 634/59 ze dne 25. 2. 1959.

Kubík Miroslav, kaplan v Teplicích-lázních v Č., jmenován s platností od 15. ledna 1959 kaplanem při děkanském úřadě v Mostě; č. dekr. 26/59 ze dne 6. ledna 1959.

Míkula Jan, dosud mimo službu, ustanoven s platností od 1. ledna 1959 duchovním správcem u řeholních sester v Domově důchodců České katolické Charity v Jiřetíně pod Jedlovou, okres Rumburk, vikariát Nový Bor; č. dekr. 4137/58 ze dne 31. prosince 1958.

Míkula František, farář v. v., ustanoven s platností od 1. 3. 1959 duchovním správcem u Chudých školních sester de Notre Dame v Ošetřovacím ústavě pro dospělé v Milešově, okres Lovosice, vikariát Litoměřice; č. dekr. 833/59 ze dne 12. března 1959.

Novosad Jaroslav, administrátor v Benešově n. Pl., ustanoven s okamžitou platností administrátorem farnosti Hoštka, okres Roudnice, vikariát Litoměřice, a excurrando administrátorem farností Hrušovany, okres a vikariát Litoměřice, Vetrá, okres Roudnice, vikariát Litoměřice; č. dekr. 888/59 ze dne 19. března 1959.

Semík František, duchovní správce u řeholních sester v Jiřetíně pod Jedlovou, jmenován s platností od 1. ledna 1959 přechodně kaplanem při děkanském úřadě v Turnově; č. dekr. 14/59 ze dne 4. ledna 1959.

Vosáhlo Václav, administrátor v Lípově u Šluknova, jmenován s platností od 1. března 1959 kaplanem při farním úřadě v Děčíně IV-Podmoklech; č. dekr. 684/59 ze dne 28. února 1959.

Vybíral Ladislav, administrátor v Hoštce, ustanoven s okamžitou platností administrátorem farností Trnovany, okres Teplice-lázně v Č., vikariát Duchcov; č. dekr. 887/59 ze dne 19. března 1959.

Úmrtí:

Leitner Jan, osobní děkan v. v., zemřel 8. ledna 1959 v Senohrabech, pohřben v Břežně u Chomutova.

Selbický Adolf, Msgre ThDr., pap. prelát, bývalý gen. vikář, etc., zemřel dne 17. ledna 1959 v Senohrabech, pohřben v Praze-Vinohradech.

Skácel Bernardin O. P., ThDr., zemřel dne 2. ledna 1959 v Litoměřicích, pohřben tamtéž.

DIECÉSE BRNĚNSKÁ

Ustanovení:

Řehoř Vincenc, dříve koop. ve Šlapanicích, ustanoven od 1. 1. 1959 koop. v Jaroměřicích n. Rok., okr. Mor. Budějovice.

Šilhán Jindřich, admin. v Lipůvce, okr. Blansko, ustanoven od 4. 1. 1959 admin. exkur. v Újezdě u Blanska, okr. Blansko.

Kolář František, admin. v Petrovicích a exkur. admin. v Kadově, okr. Mor. Krumlov, ustanoven od 1. 1. 1959 admin. v Čebíně, okr. Tišnov.

Klusáček Josef, koop. u sv. Tomáše v Brně, ustanoven od 1. 1. 1959 kooperátorem v Břeclavi.

Jindra František, koop. v Třešti, ustanoven od 15. 1. 1959 administrátorem ve Slavonicích a exkur. admin. v Nových Sadech, okr. Dačice.

Monhort František, koop. v Horní Bobrově, okr. Žďar n. Sáz., ustanoven od 15. 1. 1959 kooperátorem v Třešti.

Küchler Václav, admin. ve Slavonicích, okr. Dačice, ustanoven od 15. 1. 1959 admin. v Jaroměřicích n. Rok., okr. Mor. Budějovice.

Knittl Václav, koop. v Břeclavi, ustanoven od 1. 2. 1959 kooperátorem ve Slavkově u Brna.

Fiker Jan, admin. v Jaroměřicích n. Rok., okr. Mor. Budějovice, ustanoven od 15. 1. 1959 admin. v Petrovicích a exkur. admin. v Kadově, okr. Mor. Krumlov.

Marek Bohuslav, koop. ve Slavkově, ustanoven od 1. 2. 1959 ad interim administrátorem v Lednici, okr. Břeclav.

Kubiček Josef, děkan a farář v Jihlavě u sv. Jakuba, ustanoven od 19. 1. 1959 exkur. admin. u Matky Boží v Jihlavě.

Štěpánek Jindřich, admin. v Měříně, okr. Vel. Meziříčí, ustanoven od 16. 3. 1959 administrátorem v Dačicích.

Hrůza František, koop. v Jemnici, okr. Dačice, ustanoven od 16. 3. 1959 admin. v Měříně, okr. Vel. Meziříčí.

Marek Bohuslav, admin. ad interim v Lednici, okr. Břeclav, ustanoven od 15. 3. 1959 admin. v Tasovicích, okr. Znojmo.

Parolek František, farář v Tasovicích, okr. Znojmo, ustanoven od 15. 3. 1959 admin. ve Cvrčovicích a exkur. admin. v Malešovicích, okr. Židlochovice.

Landsman Antonín, farář v Dyjákovickách a exkur. admin. ve Vrbovci a Chvalovicích, okr. Znojmo, ustanoven od 15. 3. 1959 admin. v Lednici, okr. Břeclav a vyvázan od 1. 4. 1959 z funkce děkana znojemského.

Formánek Jan, koop. v Pozořicích, okr. Slavkov, ustanoven od 15. 3. 1959 admin. v Dyjákovickách a exkur. admin. ve Vrbovci a Chvalovicích, okr. Znojmo.

Jmenování:

Schwejcar Karel, admin. ve Znojmě-Louka, jmenován od 1. 4. 1959 správcem děkanství znojemského.

Přeložení na trvalý odpočinek:

Veselý Viktor, farář ve Svatoslavi, okr. Tišnov, pensionován od 1. 5. 1959.

Úmrtí:

Motáček František, farář v Újezdě u Blanska, okr. Blansko, zemřel 3. 1. 1959.

Stejskal Jan, farář v. v. v Blučíně, okr. Židlochovice, zemřel 12. 1. 1959.

Bílý Jakub, admin. u Matky Boží v Jihlavě, zemřel 18. 1. 1959.

Jeřábek Karel, admin. v Noslavi, okr. Židlochovice, zemřel 28. 1. 1959.

Jelen Antonín, Msgre, ThDr., kanovník v. v., Brno, zemřel 23. 2. 1959.

Prášek Antonín, farář v. v. v Bohuticích, okr. Mor. Krumlov, zemřel 1. 3. 1959.

Švanda Benedikt Antonín, O. E. S. A. na St. Brně, zemřel dne 6. 3. 1959.

Musil, Karel Rudolf, O. S. B., farář v. v. v Rajhradě, zemřel dne 18. 3. 1959.

— DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK IX

ČÍSLO 6

Ministr Dr. Josef Plojhar: Prohloubíme a rozšíříme svou mírovou práci

ThDr. Jan Merell: Byl sv. Jan Křtitel Essenem?

ThDr. Josef Kubalík: Náboženství Tibetu

ThDr. Václav Bartůněk: Ohlasy schismatu v Čechách

P. Karel Sahan: Cancelli - oltářní mřížka

P. Antonín H. Bradáč: Požárem Srdce Ježíšova

P. Václav Zima: Vzpomínka přátelství

Jan Brechensbauer: Ježíš Kristus v písni XVII. století

Dr. František Falkenauer: Sociální smýšlení kněžstva před 100 lety

Inž. V. a Zd. Červený: Československo - hospodářská velmoc

6

1959

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI
Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

Dr. JOSEF PLOJHAR: Omnes nos intendimus corroborandum opus iustitiae et pacis.

Die 23. Aprilis habuimus Bratislaviae consilium nostri operis pacis ubi gravissimam vocem edidit praeses Dr. Josef Plojhar, qui patefecit novissimas res gestas orbis terrarum et argumentis probavit cur clerus Catholicus patriae nostrae iter iustitiae et pacis incedat adiuvando omnibus viribus rem et ordinem sociale huius temporis. Dr. Josef Plojhar ita quidem de illo decreto S. Officii de die 22. Martii iudicavit.

ThDr. JAN MERELL: Joannes Baptista fuerit-ne Essenus?

Quaestio relationis Joannis Baptistae ad Essenos nec nova nec recens est. Manuscripta Deserti Maris Mortui hanc quaestionem solum excitaverunt erexeruntque. Sunt tandem aliquae similitudines (doctrina, poenitentia, baptismus). Fundamentum tamen totius materiae et studii profluit e communi basi Veteris Testamenti. Invenimus etiam dissimilitudines quoad ipsam substantiam (vide ritum baptismi et ideam Messiae), que procul sunt a coniungendo et coagmentando personam Joannis Baptistae et doctrinae et operis Essenorum. Ne conclusiones hac in materia praepropere fiant!

ThDr. JOSEF KUBALÍK: De cultu divino in terra Tibet.

Peritissimus auctor explicat indicia et signa praecipua cultus divini Bon-po, Buddhismi terrae Tibet, quem in suam patriam induxit et restituit dux et princeps Sron-btsan-sgam-po annis 1630–1650. Ad finem huius libelli addiscimus momentum et dignitatem Dalajlama et Pančen-lama.

ThDr. VÁCLAV BARTŮŇEK: Voxreddita schismatis Bohemiae.

Res gestae Bohemiae tempore pontificatus Urbani VI. et Clementis VII.

P. KAREL SAHAN: Cancelli.

Ad contemplationem et meditationem sacerdotum.

JAN BRECHENSBAUER: Iesus Christus in cantilenis saeculi XVII.

Imago Salvatoris in cantilenis saeculi XVII. plene congruit vitae et imagini Novi Testamenti. Omnibus his in cantilenis Dominus et Salvator agit se pacificum, benignum, misericordem, precibus condonantem, oboedientem, semper tamen splendorem et fulgentem maiestate divina.

KNĚŽ, BÁSNÍK A BOJOVNÍK

Není tomu dávno, co faráři a kanovníku v Bobotě na Slovensku Pavlu Gašparoviči Hlbínovi vyšla v nakladatelství Slovenský spisovateľ v Bratislavě sbírka veršů: *Růže radosti*, která je již 11. v celkovém pořadí jím vydaných básnických sbírek a čtvrtou, kterou vydává po r. 1948. Rádi bychom obeznámili naše čtenáře s básnickou osobností a dílem P. G. Hlbíny, který mimo jiné je odchovancem pražského arcidiecézního semináře v letech třicátých.

Hlbína je zajímavý. Svým veršem, svým postavením, svou upřímnou snahou, která má být dominantou charakteru každého statečného občana naší domoviny. V jeho kněžské osobnosti zvláště vyniká. V jeho upřímném verši vroucněji se zmocňuje dojatého srdce a v jeho bystrých nápadech přímo uchvacuje. Hlbína vyšel ze sféry dnes již odchýlných a zanikajících názorů na poesii. Přesvědčují o tom zejména jeho první sbírky, plné rozčarování, formalismu, uchvatu z krásy vyjádřeného bohatou slovní zásobou. Je třeba zdůraznit, že Hlbínovi otázky sociálnosti a jakési zvláštní hlbínovské socialističnosti vnikaly do veršů již dříve. Hlbína vážně a upřímně sledoval vývin politické situace a jen tak lze vysvětlit, že v jeho sbírce *Cesta do rája* [1933] z let první buržoazní republiky čteme s vážným pohnutím zajímavou báseň *Obloha nad Moskvou*. Můžeme však jít ještě dále, do Hlbínových počátků, k jeho debutu *Začarovaný kruh* [1932]; tam mimo jiné uveřejňuje působivou báseň *Vy všetci...*, ve které se ozývá velmi výrazně tón srdečného proletářského soudružství a upřímného

křesťanského bratrství. Hlbínovy počátky byly smělé a výbojné. Další postup vystřídaly verše plaché romantiky, nezdravého, ale tehdy moderního „l'art pour l'artismu“, kterého po několika letech opět zanechal. Za války Hlbína nevydával a po osvobození v r. 1947 vydává *Mračná*, v níž momenty otázek sociálních a mírových dostávají velmi živý výraz. Výraz pocitu radostné skutečnosti nad vítězstvím i výraz mohutného citění s vítězíci dělnickou třídou. Následující sbírka, rovněž vydaná 1947, *Mrtvé more*, byla odměněna cenou Maticy slovenské a lze ji označit za souhrn staršího hlbínovského básnického repertoáru. Již v *Podobenstvách* [1948] objevujeme tak uchvacující a zarážející báseň jako je *Najkrajšia hviezda*. Báseň víry, naděje a lásky. Vyvolala tehdy neobyčejný ohlas. Byla zároveň i signálem nového postupu v poesii P. G. Hlbíny. Avisovala Hlbínův soulad s úsilím, které souviselo tehdy s velkými reformami našeho hospodářského, kulturního a politického života. Toto Hlbínu ještě více posílilo a z této základny vystávají další verše ve sbírce *Ozveny slinka* [1950], které odměňuje Slovenská národní rada literární cenou J. Jesenského. Tři cykly předznamenal úvodní básně *Ozveny*, u které se můžeme pozastavit a poukázat na naléhavou připomínku, platnou dnes všude a pro každého: „Je čas už život vážne brať — jak chlieb ho položiť do úst.“ Dále naráží na vše nezdravé a útočně odmítá: idoly pýchy, přetvářku, sobectví, božstva duté fantasmie apod. Meditativnost tak zřejmá u Hlbíny na-

(Pokračování na 4. str. obálky)

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Prohloubíme a rozšíříme svou mírovou práci

Z projevu předsedy CMV-KD ministra Dr. Josefa Plojbara na zasedání rozšířeného
Ústředního výboru CMV-KD v Bratislavě dne 23. dubna 1959.

Ať má někdo pozitivní nebo negativní postoj k vývoji v tomto světě, nikdo nepopírá, že jsme svědky i tvůrci nového života a světa. A nejen u nás, v zemích míru a socialismu, ale i na Západě jsou si toho lidé čím dále tím více vědomi. Měl jsem možnost účastnit se nedávno setkání představitelů Západu i Východu v Bruselu a přesvědčit se o tom. Jde pouze o to, jaké stanovisko zaujímají lidé k této skutečnosti, jaký je poměr národů i jednotlivců k takovému radostnému a šťastnému vývoji vpřed anebo jaké síly se chce použít k tomu, aby se ještě zachránil včerejšek, aby se zabránilo, což je však nemožné, vývoji tohoto nového krásného života.

Je jistě zarážející po velkých a trpkých zkušenostech první kapitalistické světové války, imperialistické a koloniální nebo polokoloniální minulosti a částečně i přítomnosti, že je ještě ve světě tolik lidí, kteří nechápou cestu vpřed, kteří se uzavírají pravdě a dokonce se snaží zabraňovat novému životu a ochraňovat staré.

Jistě k naší velké lítosti musíme konstatovat, že ještě zdaleka není vše jasné i v řadách věřícího lidu, v řadách katolického duchovenstva a hierarchie, v různých státech a kontinentech naší planety. Otázky se diskutují. Není třeba citovat jen náboženskou a politicko-křesťanskou literaturu, která vychází v zemích socialismu, ale možno vzít do ruky jakékoliv noviny nebo časopisy nejen theologické, ale i hospodářské a jiné, které vycházejí na Západě, abychom se přesvědčili o tom, že tyto otázky hluboce zajímají mysl a srdce nejen katolíků u nás v zemích socialismu, ale i katolíků na Západě. Různá jednání na setkáních katolíků na Západě, časopisy a knihy dokazují, že tyto myšlenky hýbou hluboce a široce životem katolíků na celém světě.

VÍTĚZSTVÍ NOVÉHO ŽIVOTA

Vývoj ve světě vede jednoznačně k vítězství nového života. Rozhlas, noviny a postoj těch, kteří přejí novému životu, i těch, kteří se mu brání a proti němu bojují, všechno to je nástupem vítězné cesty vpřed a stále komplikovanější situací oněch, kteří hájí staré a odsouzené k zániku. Je to především vítězný nástup a postup na poli mezinárodní politiky světa socialismu v čele se Sovětským svazem.

Je bohužel pravdou, že ne každý věřící člověk tuto pravdu již hluboce poznal, uvážil a že ne každý věřící člověk se již těmito velkými problémy a zásadami zrodu nového života řídí — mnozí ještě mají malicherné — někdy z neznalosti, někdy ze zlomyslnosti — vymyšlené důvody, aby odvrátili duchovenstvo, episkopát a široké masy věřícího lidu od toho, aby šli jediné touto správnou, socialistickou, ale vpravdě prakticky i křesťanskou cestou.

Co může být s hlediska křesťanského krásnějšího, než pracovat k tomu, aby již nikdy nedošlo k válkám? Když posloucháme v poslední době projevy některých nesvědomitých politiků — bývalých nacistických generálů z druhé světové války — kteří se již třesou, aby vrhli atomové bomby na nešťastné lidstvo, potom jako kněží, nemůžeme nejen s takovými projevy souhlasit, ale musíme veřejně vyslovit svoje hluboké opovržení, musíme konstatovat nelidskost, opovržení s těmi — i kdyby to byli profesori theologie katolické morálky, jako onen jesuita v západním Německu, který prohlásil, že kdyby celý svět měl zahynout pod údery atomových bomb, že je třeba s hlediska křesťanské morálky dovolit, aby k tomu došlo. To může vyjít jen z úst, která nemají poměr k lidu, která nedovedou domyslet co mluví. To jsou úchylinky, kde je třeba hluboko přezkoumat duševní stav a měli by to učinit právě jejich představitelé, ordináři, aby je donutili, aby oni s takovýmto myšlením, duševní úchylnkou nemohli hovořit v rozhlase, dávat články do tisku nebo hovořit za kolektivy theologů křesťanské morálky.

Na druhé straně s křesťanského hlediska jistě musíme vítat, když XXI. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu ústy soudruha Chruščova prohlásil, že podle dnešní mezinárodní situace se nejeví války již jako nevyhnutelné. To je jistě slovo jednoho z největších politiků dnešní doby, to je slovo, vyvěrající z celkové situace díky politice Sovětského svazu a tábora míru, to je slovo vyvěrající z ducha socialismu a komunismu a je to slovo, které bez jakýchkoli oprav a korektur platí i jako slovo hluboce věřícího

křesťanského člověka. Jako věřící člověk nemohu být jiného názoru, nemohu na takovémto konstatování nic měnit, ale musím to vidět a stává se to věcí nejen komunistické strany, ale každého z nás. Neboť co je krásnějšího, když můžeme též konstatovat, spolu se soudruhem Chrusčovem, že válka v dnešní době není nevyhnutelná? To znamená, že jakmile válka není nevyhnutelná, je třeba použít všech prostředků k tomu, aby jí bylo zabráněno, aby byl zachován trvalý mír ve světě. To jsou velké a radostné perspektivy. Naše republika, naše vláda a lid se neochvějně s takovými prohlášeními a perspektivami ztotožňují. Není nic krásnějšího i s hlediska křesťanského, než zabránit válce a bojovat a dopracovat se trvalého míru.

SPOLUPRACUJEME NA VYTVÁŘENÍ PODMÍNEK ŠŤASTNĚ BUDOUCNOSTI NAŠEHO LIDU

My jsme se u nás v Československu i jako věřící lidé a jako katoličtí kněží plně zapojili do radostné výstavby naší vlasti tím, že spolupracujeme na vytváření podmínek šťastné budoucnosti všeho našeho lidu. Jsme též přesvědčeni, že náš lid mohl tuto cestu nastoupit až tehdy, když byl zbaven falešných, zaostalých a nepravdivých ideologií jaké v minulosti představovala naše buržoasní, kapitalistická politika, zaměřená na Západ. A když jsme se s touto minulostí rozešli a když jsme v roce 1945 nastoupili cestu, vedenou dělnickou třídou a její avantgardou, Komunistickou stranou Československa, až tehdy se všechen náš lid bez rozdílu spojil v nerozborný šik Národní fronty Čechů a Slováků, až tehdy vyvstaly reálné podmínky k budování nového a lepšího života.

I my, katoličtí kněží s úctou a vděčností pohlížíme na vedoucí sílu naší republiky, našeho lidu, na Komunistickou stranu Československa. Je pravda, že jsme si dobře vědomi, že ideologicky vychází Komunistická strana z jiného světového názoru, z jiného přesvědčení než my, věřící lidé, než my, katoličtí kněží. Je jistě podstatný a zásadní rozdíl mezi světovým názorem materialistickým, marxisticko-leninským a mezi křesťanským. Toto ale nemá, nemůže a nesmí znamenati, že bychom použili této skutečnosti k tomu, abychom znemožňovali spolupráci mezi komunisty a věřícím lidem, abychom z toho důvodu vyvolávali třenice, nesrovnalost a nepřátelství mezi občany našeho státu, abychom se z toho důvodu dali zlákat k tomu, abychom pod firmou zneužití náboženství anebo — jak oni říkají — pod firmou „záchrany kultury“ dali se do služeb těch, kteří pracují proti lidu, proti jeho vládě a proti lidově demokratické republice.

Při naší práci musíme vycházeti ze skutečnosti, nikoliv z ilusí, nějakých zbožných přání, ne skutečných čísel nebo jiných statistik. Především musíme vzít na vědomí a vidět skutečnost, že nejsilnějším hnutím v našem státě je Komunistická strana Československa, že je to vedoucí síla ve státě, která jednak svým bojem za potřeby našeho lidu si to plně zasloužila, a které též i ve volbách před Vítězným únorem zdrcující většina našeho lidu, především pracujícího lidu, dala svou důvěru. Komunistická strana Československa, jako všechny komunistické strany na světě, má pochopitelně svůj hluboký ideový program a svoje zásady a nikdy to představitelé komunistické strany netají, že tímto ideovým základem je materialismus, marxismus-leninismus, ateismus a že Komunistická strana z těchto zásad při veškeré své práci vychází.

To znamená, že vychází z těchto zásad nejen směrem do řad svých členů, nýbrž pochopitelně i při řešení všech problémů ve státě jako vedoucí a nejzodpovědnější síla v našem novém zřízení. Proto se nikdo nemůže diviti a nikdo nemůže kritisovati, ani ne my, že tato atheistická filosofie materialistická v našem státě existuje a že je vedoucí ideologickou silou a že se k ní hlásí miliony obyvatelů našeho státu.

Tomu nebrání — a naše ústava to dokazuje — a nejen ústava, ale i naše církevní zákony i opětné projevy státníků a představitelů Komunistické strany, aby tu nebyla vzata v úvahu skutečnost, že v našem státě žije věřící lid na Slovensku i v krajích českých a to nikoliv v malém počtu, a že ústava i jiné projevy zdůrazňují náboženskou svobodu, zdůrazňují respektování ústavy a církevních zákonů, zdůrazňují, že při veškeré atheistické propagandě a činnosti, kterou Komunistická strana a jiné složky v našem státě provozují, nesmí býti uráženy city a nesmí tím být narušen mír a spolupráce všech občanů našeho státu.

Bohužel, musíme však vidět, že stále ještě v našich řadách katolického duchovenstva i mezi lidem se objevují případy takových, kteří se domnívají, že mohou anebo dokonce musí zneužívat pod vedením zahraniční reakce svoje náboženské cítění proti našemu státu a proti budování socialismu.

Nejde sice o nějaké velké protistátní přečiny, ale o každém takovém případě bylo dokázáno, že pachatel podlehl protistátnímu štvání ze Západu a tak se dostal na cestu poškozování výstavby socialismu v naší republice. Muselo to tak skončit, protože je lhostejné, zda je to kněz či ateista, každý musí být potrestán v zájmu ochrany republiky.

My si musíme uvědomit, že my, praktičtí katolíci, nejsme v republice sami. Pokládám za věřícího člověka toho, kdo jím je nejen formálně, ale kdo také podle

Učastníci konference při projevu předsedy CMV-KD ministra dr. Josefa Plojgara

svého přesvědčení žije a jako katolík jedná. Musíme si přiznat, že takových věřících lidí je v naší republice menšina. Už dlouho před válkou nebylo v Praze ani 50 % katolíků. Je hřeba vidět, že žijeme ve státě v občanském soužití s většinou lidí, kteří katolíky nejsou a proto se nesmíme divit, když oni, jako my, provádějí svojí propagandu.

NOVÁ CÍRKEVNÍ POLITIKA?

Po volbě nového papeže vyvstaly, a to nejen na Západě, nýbrž i v našich socialistických zemích u některých katolíků, kněží i církevních hodnostářů chybné a ničím nedoložené domněnky, že volbou nového papeže nastoupila církev novou politiku. Nejen že se hovořilo o tom, že v nejbližší době dojde k navázání diplomatických styků mezi Vatikánem a Sovětským svazem, Vatikánem a zeměmi socialismu, že dojde k státním návštěvám a hlavně — a tomu podlehl i někteří naši spolubratři — že tu nastává nějaká nová éra, že hrubé politické chyby, kterých se dopustil Vatikán a osobně Pius XII. v minulosti, že tyto chyby jsou odsouzeny a že vatikánská místa nastolují nový způsob řešení problémů.

Je pravda, že církev v minulosti za Pia XII. byla otrocky spoutána nejbližšími spolupracovníky papeže, kteří se rekrutovali z řad říšskoněmeckých jesuitů, říšskoněmeckých sester atd. Pius XII. byl nunciem v Berlíně, spolutvůrcem konkordátu a v zajetí německých jesuitů, kteří byli jeho nejbližšími spolupracovníky. To se projevilo ve Vatikáně, neboť na mnohých významných místech po volbě nového papeže nastala změna, odstraněním poradců, zpovědníků, německé sestry, která vedla domácnost atd. Z takových změn začali někteří soudit, že ve Vatikáně dospěli k názoru, že tato cesta v minulosti nebyla správná.

Tyto iluze netrvaly dlouho a jsou dnes vyvráceny skutečností, které Vatikán a sám papež Jan XXIII. osobně vyhláší. Dekret, který navrhla Kongregace Svatého Officia 22. března t. r., činí opatření na uložení trestu těm katolíkům, kteří podle známého dekretu Pia XII. jsou exkomunikováni, když volí komunistickou stranu a její kandidáty. Dekret Pia XII. byl v plném roz-

sahu potvrzen, 2. dubna t. r. papežem Janem XXIII. podepsán a potom v Osservatore Romano uveřejněn latinsky a italsky. Dekret jde tak daleko, že zakazuje katolíkům nejen volit komunistické kandidáty, ale zakazuje volit i nekomunistické kandidáty, jestliže osobně s komunistickou stranou spolupracují a vztahuje se i na ty, kteří jsou příslušníky stran s křesťanským programem a stran, které nemají nic společného s křesťanstvím, ale s komunisty spolupracují.

Toto nařízení má být prý namířeno hlavně proti Sicilii. Tam prožívají osud, jaký prožívalo východní Slovensko za první republiky. Je tam bída, nezaměstnanost a dospělo to k vrcholu, kdy poměry musí být řešeny. Tu křesťansko demokratičtí poslanci uzavřeli v zájmu kompromisního řešení těchto problémů politickou spolupráci s komunisty a se socialisty Pietra Nenniho, aby na podkladě široké oblastní vlády, která na Sicilii je, měli oporu ve všem lidu a tyto věci řešili. Bylo založeno nové křesťanské hnutí, které se nazývá Křesťansko demokratická unie.

Na Sicilii mají být v dohledné době volby. Jsou obavy, že na základě praktických výsledků spolupráce s komunisty, budou zde jednomyslně volit Křesťansko demokratickou unii. Psaly o tom buržoasní švýcarské pravicové noviny „Zürcher Zeitung“, že v Římě si nevěděli s komunisty rady a proto se obrátili na církev, jako na svou poslední naději. Je tu snaha znemožnit na Sicilii nejen volbu komunistických a socialistických kandidátů, ale i kandidátů Křesťansko demokratické unie. I když je strana křesťanská, je zakázáno ji volit jen proto, že spolupracuje s komunisty.

Nyní byl takovýto dekret vydán. Nejen italský, ale i anglický a západoněmecký i jiný tisk si pospíšíl s tvrzením, že to platí nejen pro Sicilii, ale že dekret platí v celosvětovém měřítku, všude, i v Jižní Americe, kde se lid osvobozuje od různých vojenských diktatur a pochybných vlád a vytváří spolupráci katolíků s komunisty, spolupráci všech skupin obyvatelstva, které si ve své zemi vytvořily nové poměry.

Víme, že na příklad krátce po volbě Jana XXIII. se konala zvláštní konference kardinálů a biskupů Latinské Ameriky, jíž se účastnil kardinál Spellman i polský kardinál Wiszinski a kde se nehovořilo jen o náboženských věcech, ale řešily i problémy souvisící se zrodem tohoto politického hnutí.

Jistě nikdo nepochybuje o tom, že to je dekret diktovaný mocenskými poměry a eminentně sociologickými vnitřními důvody. Dovolím si uvést citát z listu papeže německým biskupům a ordinářům. Jde o dlouhý list, v němž vyzdvihuje svoji lásku k německému lidu — což je jistě správné — ale neodpouští si, aby nezaútočil na NDR. Ve svém listě píše: „Je zapotřebí, aby někteří vládní činitelé a politikové (míněni jsou představitelé Německé demokratické republiky) konečně prohlédli a aby začali milovat to, co dosud nenáviděli“ — to znamená pana Adenaura, pana Strausse a spol. a jejich revanšistickou, neofašistickou a útočnou politiku. Papež doporučuje zvláštní péči německých kardinálů a biskupů ty utečence, kteří „jako oběť poválečné politiky nebo z lásky k svobodě opustili příbuzné, majetek i domovy“ a kteří prý, a to je zajímavé konstatování, žijí nyní v západním Německu v nouzi a bídě.

Jistě by nikdo nemohl býti proti tomu, aby se papež obracel na kterýkoliv národ na světě, pokud z toho nevykukuje jako čertovo kopýtko štvání proti Sovětskému svazu a jiným zemím budujícím socialismus.

Je třeba, abychom zavrhlili ilusi, kterou si někteří falešně vytvořili o nějaké změně vatikánské politiky. Dekret, který otevřeně tvrdí a podporuje to, proti čemu jsme se postavili už za papeže Pia XII., rozšiřuje to ještě na jiné politické strany i křesťanské, které spolupracují s komunisty. Je s podivem, že jsou vůbec schopni kardinálové i Svatý Otec něco podobného podepsat. Kdybychom to vzali doslova, kdo bude mít jistotu, že je ještě katolíkem? Především by ihned vypadlo 70 miliónů katolíků v lidově demokratických státech. My se netajíme tím, že upřímně a bratrsky spolupracujeme s naší vládou. A je třeba si uvědomit, že právě v těch zemích, kde je katolické obyvatelstvo jako v Itálii a ve Francii, je také silná komunistická strana, ale v protestantských krajích, jako např. na Skandinávii, je slabá. Všichni katolíci by prakticky měli přestat býti katolíky podle tohoto dekretu, byť i na Západě dnes píší o tom, že nyní začíná být problémem, kdo je a kdo není katolíkem, a že se biskupové budou muset touto otázkou zabývat. Z toho všeho vidíme, jak je tento dekret nekřesťanský a prakticky nesmyslný.

Je třeba z našich řad vymýtit ilusi, že se změnila vatikánská politika. Nezměnila se, změnila se pouze taktika: Za Pia XII. se církev uzavřela ve Vatikáně, nechtěla nic vidět, nic slyšet, dnes naopak přechází sama do ofensivy. Je třeba v těchto otázkách mít naprosto jasno a mít i odvahu, říci pravdu takovou, jaká je. Je třeba, abychom zabránili tomuto nešvaru zneužívání katolické církve, i když to přichází z vatikánských míst. Nám jde o to, aby církev, jejímiž jsme kněžími a věřícími, stála ve světle křesťanské pravdy. A z téhož důvodu máme i vážné obavy, aby nebylo politicky zneužito církevního Koncilu, který se připravuje.

PROHLOUBÍME A ROZŠÍŘÍME SVOU MÍROVOU PRÁCI

Každé hnutí, tedy i naše, musí být dobře řízené, musíme dobře vidět, správně referovat, vidět i nedostatky své práce a pomáhat je řešit. Je třeba naši práci prohloubit a rozšířit. Letos vzpomínáme 10. výročí založení světového mírového hnutí a naše mí-

rové hnutí je jeho součástí. Věřím do budoucna, že se naše radostná, křesťanská práce nám bude dařit.

Vážení páni spolubratři, i když můžeme s radostí konstatovat v poslední době další úspěchy v práci našeho hnutí, a zde třeba zvláště vyzdvihnout význam zřízení funkce vikariátních tajemníků, o jejichž zřízení a výchovu se zvláště zasloužili oba naši tajemníci prof. Beneš a Dr. Zárecký, musíme současně kriticky a sebekriticky si přiznat i řadu nedostatků v naší práci.

Musíme věnovat zvláštní pozornost a péči tomu, aby náplň našich zasedání Ústředního výboru a předsednictva byla správně a v plné míře přenášena do diecézních výborů a zvláště — a na to kladu důraz — do našich vikariátních konferencí. V poslední době jsme svědky toho, že se na některých vikariátních schůzích usnesení Ústředního výboru a významné body naší práce, přenášely někdy velmi formálně a nepřesvědčivě. Přčetly se prostě bez vysvětlivek a komentářů a nadšených a přesvědčujících vlastních slov rozeslané syllaby, které měly být pouhou pomůckou pro správné vypracování vlastních přesvědčivých a nadšených referátů. Také diskuse je někdy formální, povrchní a dělá dojem, že se v diskusi mluví jen aby se mluvilo a aby dotyčný nebyl svou neaktivitou a mlčenlivostí nápadný.

S těmito závažnými nedostatky v naší práci se musíme rozhodně vypořádat. Prosím diecézní výbory, aby věnovaly mimořádnou pozornost zvláště těm vikariátům, kde se tyto nedostatky projevily. Na takovéto vikariátní konference musí pravidelně zajíždět a na nich referovat některý z významných představitelů našeho hnutí z diecézních výborů. Je zvláště zapotřebí, a to znovu zdůrazňuji, vysvětlovat některé závažné zjevy v církevním životě a zvláště v počinech vatikánské politiky, aby někteří naši spolubratři se neoddávali a nepropadli falešným ilusím o nějaké zásadní změně vatikánské politiky. Naopak poslední dekrety a poselství nového papeže potvrzují, že se ve staré, vůči socialismu a novému životu národů namířené nenávistné a nepřátelské politice pokračuje, i když v poslední době formami nové, ale tím nebezpečnější taktiky. Je naším společným úkolem dbát o to, aby katolická církev byla očistěna od všeho míru a lidstvu nepřátelského nánosu, aby bylo znemožněno její zneužívání ve službách světové reakce a zastánců odumírajícího světa.

Vážení pánové spolubratři, dáme se do radostné a nadšené, láskou Kristovou naplněné práce, ve službách našeho lidu, ve službách lidstva, pro krásnější, socialistický a prakticky křesťanský nový svět a nový život.

Naší společné vítězné práci upřímně Zdař Bůh!

Usnesení

Ve dnech, kdy národy Evropy a s nimi celé lidstvo s oprávněnými nadějemi obracejí opět zraky do Ženevy, kde se začnou porady ministrů zahraničních věcí čtyř velmocí, schází se v Bratislavě dne 23. dubna 1959 rozšířený ústřední výbor Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva Československé republiky, aby v této vážné chvíli vyjádřil k nej důležitějším světovým problémům svůj, z hloubky duše vyvěrající a mravními důvody podepřený postoj.

Po vyslechnutí projevu svého předsedy ministra dr. Josefa Plojhara a po prodiskutování všech otázek, s mírovým hnutím souvisících, předstupuje Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva před náš věřící lid, před pracující lid naší lidově demokratické vlasti a před celou světovou veřejnost s tímto jednomyslně přijatým usnesením:

Neochvějně a s vlasteneckou hrdostí upřímně lásky milujeme vlast, lidově demokratickou Republiku československou, která dovedla v tak krátkém čase splnit nejvznešenější ideály pra-

cujícího člověka, požadavky sociální, kulturní a hmotné spravedlnosti.

Hrdostí a štěstím naplňuje nás radost z toho, že pracující lid naší vlasti, když převzal řízení státu do svých rukou, dovedl s takovou obětavostí a nadšenou prací rozvinouti do důsledků šlechetný program sociální spravedlnosti, kulturního pokroku a vysoké životní úrovně, čímž se naše vlast stala jedním z prvních a nejvyspělejších států na světě.

Tomuto programu všestranného rozvoje blaha lidu, který je náplní široce rozvinuté etapy dovršení socialismu v naší vlasti, chceme i my, katoličtí duchovní svou pastorační prací i prací mimopastorační oddaně napomáhati, protože příkaz lásky k bližnímu, který je hlavním pilířem našeho svatého náboženství, nás pobádá, abychom učinili vše pro blaho a štěstí našeho lidu. S neobyčejnou vděčností vítáme všechna opatření naší vlády, která dávají lásku k člověku výraz tak praktický, a vyjadřujeme za něj svůj dík, k němuž vedeme i srdce všech našich spolubratří a jejich prostřednictvím i srdce na-

šeho věřícího lidu, po jehož boku pevně stojíme.

Protože nikdy nespouštíme ze zřetele, že podmínkou každého rozvoje, hospodářského pokroku a mravního zdokonalení je jediné pokojný život v míru, postavili jsme si zachování míru za prvořadý program své pastorační práce. Činíme tak s odpovědností tím větší, že ve světě stále ještě žijí síly, které kladou míru a poro-umění národů v nenávisti a zlobě tkvící překážky. Myslíme tu především na nebezpečnou a proti míru lidstva zaměřenou činnost novofašistických agresivních sil revanšistického západního Německa, kde se budováním raketových základů pod patronací Spojených států severoamerických dostali na vedoucí místa nejreakčnější kruhy. Armáda Německé spolkové republiky, v jejímž čele stojí bývalí hitlerovští generálové, stává se hlavní silou agresivních plánů Severoatlantického paktu. Tato armáda mění se v hlavní nástroj politiky nenávisti napájenou žlučí zloby emigrantských kruhů a revanšistických organizací a spolků, legalisovaných západoněmeckou vládou.

Tím žalostnější a odsouzení hodnější je fakt, že se za cíle těchto úmyslů postavila i určitá část katolického kléru a západoněmecké katolické inteligence, kteří se snaží pseudoargumenty překroucené křesťanské morálky zdůvodnit přístupnost, ba dokonce i absurdní myšlenku nutnosti atomové války. Toto zvláště potvrdila v posledním čase i konference hanebně prosлаvených obhájců atomové války, konaná ve Würzburgu. Každý mravně založený člověk, tím více křesťan a katolík a katolický kněz, musí s odporem zavrhnouti slova německého jesuity Gundlacha o tom, že použití atomových zbraní je z náboženského hlediska přípustné, i kdyby při tom měl být zničen celý svět. Vyjadřujeme své nejhlubší opovržení a odsouzení těch, kteří by jménem křesťanské morálky chtěli přisluhovati hromadnému vraždění lidstva, k jakému by nevyhnutelně vedla atomová válka.

S celou odvahou odpovědnosti před Bohem, jehož vyznáváme a před lidem, který upřímně milujeme, vyhlášíme, že atomová válka je v nejpříkřejším rozporu s mravností a náboženstvím. Ba nejen válka, ale i všechny přípravy k ní a každá činnost, která napětí války vyvolává, podněcuje nebo propaguje.

Samostatnou kapitolou této činnosti je i na 16. a 17. května tohoto roku — na svatodušní svátky — do Vídně svolaný sjezd tzv. sudetských Němců. Cíl sjezdu velmi jasně prozrazuje

nejen celá dosavadní činnost západoněmeckých revanšistů, kteří už s nestydatou otevřeností píší o vpochodování do Československa, Polska a Holandska, ale tyto cíle otevřeně propaguje i „Svaz přesídlenců“ ve vyhlášení, vydaném 16. února t. r., v němž se mluví o „mobilisaci přesídlenců k polnímu tažení za německou vlast na východě“.

A těmito plány mají se získati přesídlenci na tzv. sudetoněmecké dny do Vídně. Je vskutku pobuřující, že rakouská vláda, která se zavázala k politice neutrality, dává těmto akcím nejen přístřeší, ale přislíbila i účast některých členů vlády.

Nemůžeme jinak než odsouditi tuto otevřenou provokaci proti naší lidově demokratické vlasti. Je přirozené, že tato akce musí krajně urážeti city našeho lidu milujícího mír a svobodu, který ji musí posouditi jako nebezpečné podněcování plamenů psychózy války. I my, katolíci kněží, tyto akce co nejdůrazněji odsuzujeme.

Na druhé straně je však známo, že tytéž rakouské vládní i veřejné kruhy našly velmi málo porozumění pro Světový festival mládeže ve Vídni, jehož vznešeným cílem je: porozumění národů, bratrství spolupráce mladé generace všech kontinentů, všech barev, ras a vyznání. Politováníhodný je i zlomyslný odpor některých křesťanských činitelů Rakouska proti tomuto šlechtnému mírovému podnikání, jakým je Světový festival mládeže.

Jak průzračná je tato politika dvojího lokte, která přisluhuje nenávisti a která potupuje lásku.

Když toto všechno kolem sebe vidíme, a když víme, že láska k lidu nás volá k neustálé bedlivosti za mír, jsme připraveni učiniti vše, abychom zmařili tyto a jim podobné provokace. Voláme všechny do boje za mír a zapřísaháme každého, komu je dobro, mravnost, spravedlnost a pokoj vzácný, abychom spolu vytvořili bariádu míru, od které se odrazí všechny pokusy imperialistů a revanšistů o rozdmýchání plamenů nové války.

Horoucí láska k pokojnému životu v míru nás povzbuzuje, abychom ještě bedlivěji střežili všechny hodnoty, které si náš lid radšenou prací a obětavým bojem získal. Voláme všechny do této jednoty za mír a všem podáváme ruku, jimž je blaho lidu, jeho život a krásné hodnoty lidské civilisace cenné a drahé. Ve svých modlitbách budeme prosit Všemohoucího Boha, aby žehnal této naší práci.

Ústřední výbor

Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva ČSR.

I když byly zatím zveřejněny pouze texty z první qumranské jeskyně, jejich význam i pro studium Nového zákona je mimořádný. Vždyť jde o texty blízké, anebo současné době Kristově a prvotní církve, ne bez styčných bodů, jak bylo ukázáno v minulém čísle Duchovního pastýře. Zvláště některé podobnosti jsou tak výrazné, že se staly předmětem četných studií a nejhrůznějších dohadů. Je to zvláště osobnost Učitele spravedlnosti, v jeho vztahu k Ježíši Kristu, postava sv. Jana Křtitele a způsob života a organizace qumranské sekty se svými podobnostmi k prvotní církvi. Věnujme tentokrát pozornost sv. Janu Kř., jehož svátek si v tomto měsíci připomínáme.

Otázka vztahu Jana Kř. k Essenům Judské pouště, o nichž psal již Josef Flavius, Filon a Plinius st. není novinkou. Již před nálezem qumranských textů byly vyslovovány domněnky, že Jan Kř. byl příslušníkem Essenů. Objevy znovu vyvolaly otázku a i mezi katolickými autory jsou mnozí, kteří se domnívají, že určité vztahy zde jsou. V poslední době je to hlavně P. Jean Daniélou S. J., který ve spisku „Les Manuscrits de la Mer Morte et les origines du christianisme“ (Paris 1957) dochází k závěru, se kterými není možno vždy souhlasiti.

V evangeliím líčení jsou některé věty, které mimo jiné vyvolávají otázku: Znal Jan Kř. Essenské, stýkal se s nimi, byli i oni jeho posluchači? Evangelista sv. Lukáš píše: „Chlapec pak rostl a sílil na duchu a byl na poušti až do dne, kdy se ukázal Izraeli“ (1, 80). Toto objevení se Izraeli stalo se podle sv. Matouše (3, 1) v Judské poušti v blízkosti, kde se Jordán vlévá do Mrtvého moře. Zde také několik kilometrů na jih na západním pobřeží Mrtvého moře se nacházelo podle Plinia sídliště Essenských. Zduřazňování Janova pobytu na poušti vede k myšlence o možnosti vztahů mezi Qumranskou sektou a Janem Kř. Sv. Lukáš užívá ve své zprávě imperfekta, což nasvědčuje tomu, že Janův pobyt v poušti byl delší, snad několikaletý. Pak by styk s Esseny nebyl nepravděpodobný. Vyskytla se dokonce domněnka, že Jan Kř. byl od qumranských vychován.¹⁾ Zastánci této domněnky vycházejí z předpokladu, že sv. Jan, který se narodil ze starých rodičů (Lk 1, 7) po jejich brzké smrti byl dán ještě v mladém věku do qumranské samoty. Odpovídalo by to zprávě Josefa Flavia,²⁾ podle něhož Essenští dávající přednost svobodnému stavu před manželstvím, přijímali a adoptovali děti, které pak vychovávali ve svém duchu. Kdyby tomu tak bylo, byl by srozumitelnější text sv. Lukáše o chlapci, který rostl a sílil na duchu a byl na poušti až do dne, kdy se ukázal Izraeli (1, 80). Qumranští totiž jménem „poušť“ označovali své sídliště. I to co píše sv. Matouš o potravě sv. Jana (3, 4), o kobyilkách, planěch medu, zdržování se vína a opojných nápojů, odpovídá essenské praxi. Qumranský rukopis Řád sekty má dokonce nařízení o pražení kobylek. Sv. Jan nebyl ženat a i u qumranských byl celibát ve vážnosti. Jan byl z kněžské rodiny — jeho otec Zachariáš z osmé kněžské třídy Abiášovy, která odvozovala svůj původ od Sadoka, velekněze z doby Šalamounovy (Lk 1, 5) a sv. Alžběta z rodu Áronova (Lk 1, 15) — i mnozí z příslušníků qumranské sekty byly původu kněžského. V rukopisech jsou nazýváni „Synové Sadokovi“ a kněžími byla i qumranská komunita řízena.³⁾

Zajímavé je i srovnání chvalozpěvu Benedictus s qumranskými texty. Nejenom tím, že i qumranští skládali hymny, ale i svým obsahem a slovními výrazy. Tak např. v benedikci v závěru Řádu sekty čteme: „Benedictus esto, Deus meus qui aperis ad scientiam cor servi Tui! (cf. Lc 1, 77). Confirma in iustitia omnia opera eius et adimple filio ancillae Tuae quod placuit Tibi concedere electis hominum: ut stent ante faciem Tuam in perpetuum (cf. Lc 1, 75) ...“⁴⁾ V dalších verších qumranské benedikce je řeč de liberatione de manu inimicorum (Lc 1, 74), de cultu in sanctitate et iustitia (Lc 1, 75), de remissione peccatorum (Lc 1, 77), de misericordia

Dei (Lc 1, 78), de illuminatione illorum, qui in tenebris et in umbra mortis inveniuntur, ut pedes istorum dirigantur in viam pacis (Lc 1, 79). Není bez zajímavosti, že např. i slova sv. Alžběty karpos tés koilias (Lc 1, 43), která v Novém zákoně nalézáme jen ve zvolání sv. Alžběty, se vyskytují v komentáři k Habakukovi (VI, 11, 12).

Toto vše jsou jistě vztahy a podobnosti zajímavé, které však ještě neopravňují k tvrzení, jako by byly nějaké úzké vztahy mezi Qumránci a rodiči sv. Jana Kř., jak tvrdí P. J. Daniélou. A to hlavně z tohoto důvodu: Není zcela jasno, jaký byl vztah sekty k jeruzalémskému chrámu. Zdá se však, že vztahy byly přetřhány. Qumranští tvořili Izrael v Izraeli, kdežto ze sv. Lukáše víme, že Zachariáš v pořadí své třídy vykonával kněžskou službu v jeruzalémském chrámě. Je proto nepravděpodobné, že by byl příslušníkem sekty.

Nejedna podobnost je mezi kázáním sv. Jana Kř. a učením qumranské sekty, jak se dochovalo v rukopisech. Jan hlásal, že soud světa se blíží. Soudem tím bude Boží zásah oddělující pšenici od plev. Projeví se vlitím Ducha svatého. Soud provede ten, jemuž Jan Kř. není hoděn rozvázat obuv. Janovým úkolem je připravit lidská srdce na toto navštívení a přivést je k vydání ovoce, které bude hodné obrácení (Mt 3, 8—12). Znamením obrácení je křest vodou; nestačí být jenom potomkem Abrahmovým. Stejně myšlenky se nacházejí i v qumranských textech, hlavně v komentáři k Habakukovi a v Řádu sekty. Je zde řeč o oddělení dobrých od špatných, o soudu, který se uskuteční vlitím Ducha svatého. Bůh svoji pravdou očistí skutky každého jednoho (Řád sekty VI, 20). To bude zároveň zkázou hříšníků skrze věčný oheň (IV, 12—13). Nápadně společná je Janovi i Qumranským citace proroka Iz 40, 3n, „Hlas volajícího na poušti; připravte cestu Páně...“ Qumranští však užívají tohoto textu proroka Izaiáše, který byl u nich ve zvláštní oblibě, sami o sobě a o svém odchodu na poušť, jako na př. v Řádu sekty VIII, 12n.: „Et cum fient haec communitati in Israel secundum has determinationes, separabunt se a medio habitationis virorum pravitatis et ibunt in desertum ad parandum ibi viam... sicut scriptum est: In deserto parate viam... rectam facite in solitudine semitam Deo nostro“.⁵⁾

Qumranským jsou společné s Janem Kř. i výzvy k pokání. Sami se nazývají „kajčnický“. Tvoří obec kajčnicků, kladou zvláštní důraz na omývání, připomínající křest Janův. Z textů, které mluví o tomto omývání (Řád sekty 5, 13 n.; 3, 4 n.) nemožno však dovodit, že by šlo o obrádný křest za účelem přijetí do obce (ritus initiationis). Essenský křest po čekatelské lhůtě byl přijímacím obrádem k dennímu očišťování obce. Jejich obrádky spojené s omýváním nelze považovat za něco mimořádného, jako křest Janův, který se uděloval pouze jednou na přímý příkaz Boží (Jan 4, 33). Janův křest sice nemohl způsobit odpuštění hříchů „ex opere operato“, byl však přípravou k odpuštění hříchů, jež mohl dát pouze křest Duchem svatým a ohněm.

Janova úloha není, jako Qumranských, ohlásit brzké navštívení Boží v příchodu Mesiáše. Jan ukazuje na P. Ježíše jako na toho, na němž se již uskutečnilo všeobecné očekávání. Jan svědčí, že viděl „Ducha sestupovat na něho“ a volá „I viděl jsem a vydal jsem svědectví, že toto je Syn Boží“ (Jan 1, 34). A proto také ukazuje na něho a praví svým učedníkům: „Ejhle, Beránek Boží!“

Sv. Jan Kř. i jeho učedníci tvoří odlišnou skupinu od Qumranských a neuzavírají se k okolí jako tito. Jan Kř. ve svém kázání se obrací ke všem Židům (Mt 3, 5 n.) i k celníkům a hříšníkům. Podstatný rozdíl mezi Qumranskými a sv. Janem Kř. je i v tom, že tito žili pospolitě, v uzavřených celcích, kdežto Jan podle zpráv evangelií osaměle.

Z uvedených ukázek podobností i rozdílů mezi sv. Janem Kř. a Qumranci, považují za nejpravděpodobnější tento závěr: Určité podobnosti a vzájemné vztahy existují. Příbuznost nauky, výzvy k pokání, křest jako práva na Mesiášův příchod aj., takže po objevech v Judské poušti není možno odmítati jakýkoliv vztah Jana Kř. k Essenským.⁶⁾ Již udání zeměpisná tyto vztahy zajišťují. Je však ukvapené a někdy i fantastické v těchto podobnostech hledat více než se dá dokázat. Nebezpečí ukvapenosti, které se vyskytuje při každém novém objevu i v objevech qumranských textů svádí některé exegety k předčasným závěrům. Je více než smělé, když např. J. Danielou srovnává výchovu Jana Kř. u Essenů s výchovou Racina v Port-Royal(!). Mezi vystoupením Jana Křtitele, jeho naukou a kázáním je však i řada podstatných odlišností, od Qumranců, jako např. jeho křestní ritus, hlásání již uskutečněného příchodu Mesiášova aj. I když připustíme určitý vnitřní vztah mezi obojím hnutím a tento vztah vyvěrá hlavně ze společné starozákonní základny, není naprosto možno ztotožnit vystoupení Jana Křtitele s essejským hnutím.

ThDr. Jan Merell

Poznámky:

¹⁾ W. H. Brownlee, John the Baptist in the New Light of the Ancient Scrolls (Interpretation 9/1955) p.71-90.

²⁾ De Bello Iudaico 2, 8, 2 (ed. B. Niese, Flavii Iosephi opera 6, pp. 176): „alienos vero liberos, qui ad disciplinas adhuc docibiles sunt, libenter suscipientes, pro cognatis reputant suisque moribus informant“.

³⁾ Srv. Duchovní pastýř 1958, str. 103 násl.

⁴⁾ Citace je z latinského překladu Řádu sekty od J. T. Milika, Manuale Disciplinae v časop. Verbum Domini 29 (1951), str. 129—138.

⁵⁾ J. T. Milik, Manuale Disciplinae... p. 130.

⁶⁾ Jako např. Th. Innitzer: „Die Essener und Johannes stehen sich heilgeschichtlich einfach kontradiktorisch gegenüber und schliessen jeden Zusammenhang grundsätzlich aus“ (Johannes der Täufer, Wien 1908, 164).

⁷⁾ „Il est donc vraisemblable que les parents de l'enfant Jean l'aient mis en pension chez les solitaires de Qumrán, comme les parents de l'enfant Racine avaient confié celui-ci aux solitaires de Port-Royal“ (Les Manuscrits de la Mer morte et les origines du christianisme p. 18).

NÁBOŽENSTVÍ TIBETU

V posledních týdnech vzbudily pozornost čtenářů deního tisku a posluchačů rozhlasu zprávy o tajemné zemi dalajlámově, o posvátném Tibetu. Naše představy o této asijské zemi jsou velmi kusé, neboť si pravidelně představujeme tuto záhadnou zemi, jež je srdcem Asie, jako nesmírný kraj s velebnými velehorami himalájskými, s mrazivými ledovci, se skučícími uragany a duncími lavinami, se stády chlupatých jaků a kraje obydlené zbožnými Tibetany s modlitebními mlýnky a poseté množstvím záhadných buddhistických klášterů. Proto mnohého snad poslední vývoj v Tibetu, který vyvrcholil povstáním reakčních sil, jež byly lidem záhy smeteny do propadlišť dějin, udiviti. Třeba si uvědomiti, že Tibet je též zemí nesmírného významu hospodářského a strategického. Je to země nepředstavitelně bohatá, která má od uranu až po zlato všechno, co potřebuje moderní průmysl, má nevyčerpatelné zásoby dříví a milióny hektarů pastvin a v údolích řek úrodné půdy zemědělské. Strategický význam pak tkví v poloze Tibetu, jenž svou zeměpisnou polohou připomíná mateřskou letadlovou loď, z níž se dá ovládati samo srdce Asie. Proto bude též prospěšné, seznámíme-li se s náboženskými dějinami této zájímavé země asijské.

1. Náboženství Bon-po v Tibetu.

V době, než byl do Tibetu importován z Indie buddhismus, Tibetané měli své domácí náboženství, jež dosud se udrželo v okrajových částech země, zejména ve východním Tibetu, v provincii Bhutanu, Sikkim a jinde, a je označováno názvem Bon, což se vyslovuje v nářečí lháškém jako německé Bön. Nejstarší útvar tohoto náboženství je vlastně směs animismu se šamanistickým kouzelnictvím a je dnes silně ovlivněno buddhismem a hinduismem a snad i manichejismem a částečně nestoriánským křesťanstvím. Je zajímavé, že na druhé straně dnešní lamaismus rovněž přejal celou řadu prvků z uvedeného původního náboženství tibetského. Vyznavači tohoto národního náboženství Tibetu se nazývají Bon-po, a považují za zakladatele své víry myslitele Šen-rabs-mi-bo, který pravděpodobně je historickou osobností, ale dnes je legendární postavou. Podle tradice tibetské v 31 letech tento tibetský šlechtic se zřekl světa a odešel do ústraní, kde askesí a meditacemi dosáhl prý nadpřirozených sil. A tehdy původní víru v nesčetné duchy a demony, kteří prý žijí v pramenech, řekách, skalách, stromech a zvláště ve výšinách průsmyků, upravil a očistil. Dnes pro vyznavače Bon-po nejvyšším božstvem je *Kun-tu-bzan-po*, což znamená „Nejdobrotivější Bůh“, jenž stvořil celý svět i všechno tvorstvo v něm. Vedle něho se těší velké úctě Šen-rabs-mi-bo, „Bůh bílého světla“ a jeho manželka Sa-drig-er-sans, jež je též zvána „Velkou matkou“. V pantheonu náboženství Bon se setkáváme též

s božstvy strašidelnými jako s *Tag-lha-me-barem*, to je „božstvem tygra s planoucím ohněm“ a s trojhlavou a šestirukou „královnou světa“, *Srid-pai-rgyal-mo*. Kromě toho původní náboženství tibetské zná ještě domácí božstvo Nan-lha s prasečí hlavou, božstvo stád-*Thab-lha* a jiná druhořadá božstva. Tato božstva jsou uctívána směřujícími obřady, při nichž se obětují i krvavé oběti, a kdysi byly jim přinášeny i oběti lidské. Důležitou částí rituálu Bon tvoří tajemné hry a tance. Rovněž očišťování posvátných vodou má mystickou účinnost podle přesvědčení vyznavačů Bon-po a zdá se, že bylo převzato z nestorianismu. Kněží náboženství Bon se nepatrně odlišují od lámů způsobem svého života a hlavně se zabývají zaklínáním a léčením nemocí. Staré náboženství Bon nemělo asi žádné soustavně propracované nauky a co dnes nacházíme v jeho písemnictví, je z valné části převzato z lamaismu jako např. nauka o pomíječnosti světa, stěhování duší, ideálu Bodhisattva, o rozličných způsobech meditací, tantrickém symbolismu atd.

2. Buddhismus tibetský.

Rozhodným mezníkem v náboženském vývoji Tibetu je uvedení buddhismu do země. Stalo se to za krále tibetského, *Sron-btsan-sgam-po* v letech 630—650, jenž sjednotil celou zemi pod svým žezlem a přeložil své sídlo do města Lhasa. Usiloval vymaniti lid z politického vlivu kněží bönských a proto povolával do Tibetu buddhistické misionáře ze sousedních zemí, z Indie a Číny. Kolem roku 632 poslal dokonce do Indie svého ministra *Thon-mi-sambhota*, jemuž se připisuje vynalezení tibetské abecedy a zorganizování soustavného překladu buddhistického písemnictví do tibetštiny. Avšak zdá se, že v tomto údobí buddhismus nenašel velkého ohlasu v Tibetu a že se mu nepodařilo překonat vliv náboženství Bon. Teprve v 8. st. za králů *Khri-sron-lde-btsana* a jeho synovce *Ral-pa-cana* ve st. 9. přišli do Tibetu vynikající indiští buddhisté a osobně zde šířili své učení. Nejslavnějším z nich je nesporně *Padhasambhava*, který je představitelem tzv. diamantového vozu — Vajrayánam —, totiž pozdějšího útvaru buddhistického, již promíšeného silně prvky magistickými, jen tvoří obdobu hinduistickému tantrismu a šaktismu. V mnichu *Padhasambhava* vidí Tibetané vtělení Buddhy a považují ho za vlastního zakladatele tibetského lamaismu. Slovo Lama znamená „Učitel, vznešený mnich“. Kdežto dosavadní importovaný buddhismus se lišil celkem velmi málo od původního tibetského Bon-ismu, neboť mniši buddhističtí nebyli vázání nějakou přísnou kázní, nezachovávali celibátu a obírali se hlavně magií a zaklínáním a naopak kněží Bon-po podle vzoru buddhismu si svou víru uvádějí v soustavu a organizují si své duchovenstvo, na konci st. 9. za krále Landar-ma se podařilo na krátký čas kněž-

stvu Bon ovládnouti situaci. Avšak po násilné smrti Landar-ma Tibet se rozpadl na tři neodvislá království: Guga, Parana a Ladak a ve vzájemných bojích upadá rychle moc světských knížat a na jejich místo jako politická centra pořádku nastupují buddhistické obce. Kolem roku 1000 dochází k obrození buddhismu, když velký myslitel: *Rin-chen-bzan-po* s mnichem příšlým z Indie, *Atiša*, založil sektu Ka-gdams-pa, jež se sice hlásila k buddhistickému útvaru Vajrajánam, avšak odmítala magii a věnovala se mystickým cvičením. Dále na vývoj tibetského buddhismu měli vliv slavný askéta tibetský *Marpa* a jeho žák *Milaraspa*, největší tibetský básník z 11. st. Přívrženci sekty jimi založené odcházeli do hor a tam trávili více let nebo celý život v zazděných skalních jeskyních a tam se věnovali rozjímáním. Dodnes opati velkých tibetských klášterů, když dokončili svá theologická studia, před přijetím svého úřadu prožívají několik let v meditaci v podobných zazděných skalních celách. Ve 14. st. dochází k velkému rozmachu theologického studia buddhismu. Nejslavnějším představitelem theologického rozmachu je postava mnicha *Bu-ston-a*, slavného dogmatika tibetského a dějepisce. Bu-ston a jeho současník *Kun-dga-rdo-rje* vydali veškeré tibetské buddhistické písemnictví ve dvou obrovských sbírkách, a to: 1. Ve sbírce *Ka-džur* (v mongolštině zvana *Kandžur*) je 108svazkový překlad indických sutras, tantras a vinaya (buddhistických kánonických spisů) do tibetštiny, 2. Sbírká *Tan-džur* (mongolsky *Tandžur*), kde jsou zahrnuty překlady komentářů a filosofických spisů indických do tibetštiny ve 225 svazcích. Největšího politického vlivu v Tibetu nabyl opati řádu Saska-pa, kteří kolem r. 1270 od mongolského císaře Kublai-chána, který si podrobil Tibet, obdrželi nadvládu nad celou zemí. A tak poprvé povstala pro tuto zemi charakteristická theokratická vláda pod cizím protektórátem. Ve 14. st. hegemonie Sa-ska-pa sice byla zlomena, ale jiné sekty buddhistické bojovaly o nadvládu a konečně vystupuje největší reformátor tibetský, *Tson-kha-pa*, který žil od r. 1357—1419, založil sektu *Ge-lugs-pa* neboli „Školu ctnosti“, jež je známa pod jménem „Žluté čepice“ — „Žlutá sekta“. A ta ovládla situaci v celé zemi. *Tson-kha-pa*, současník krále českého Václava IV., věnoval pozornost mravní očištění mnišského buddhistického života, zavedl přísný celibát, zakázal požívání alkoholu i masa, kodifikoval liturgii a zorganizoval přísně svůj žlutý řád.

Díky jeho reformám hlavní kláštery žluté sekty ovládly později plně politický život Tibetu. Vedle sídla Velkého Lamy (Dalaj-láma), nástupce *Tson-kha-pa* v městě *Lha-sa*, hrál též důležitou roli klášter *Tašilumpo*. Představení uvedených dvou klášterů svůj vliv vyvozovali z nauky, podle níž jsou v nich vtělení *Boo-hisassvas-ové* neboli noví *Buddhové*. Tato vtělení nepřerušeně trvají, neboť prý po tělesné smrti představeného uvedených klášterů vtělují se tyto božské bytosti ihned do hošíka, který se projeví zvláštními známkami a je hned povolán nejvyšší hlavou kláštera. Tak vznikly jedinečné dynastie na podkladě převtělování *Bodhisattvasů*. Opati kláštera *Tašilumpo* se zovou též *Pan-čen-rin-po-še*, to jest „Klenot velkého Učence“ nebo prostě *Taši-lámové* a jsou považováni za vtělení *Buddhy Amitábha*. A opati kláštera *Lha-sa*, již od třetího nástupce *Tson-kha-pa*, neboli *Dalaj-lámové* žluté sekty byli uctíváni jako vtělení *bodhisattva Avalokitešvara* (v nynějším nářečí *lhásském* je

zváno božstvo *Čenrecig*). A tak je vyvinuto v Tibetu zajímavé tibetské dvojpapežství. *Tadžiláma*, v němž je vtělen prý *Amitábha*, „buddha meditací“ — *dhyánibuddha* zvaný, má větší duchovní autoritu a proto *Dalaj-lámové* v něm spatřují svého duchovního otce. Ale politicky mají *Velcí lámové* z kláštera *Lha-sa* nadvládu nad *Pan-čen-lámy* z kláštera *Tašilumpo*. Neboť v roce 1578 třetí nástupce *Tson-kha-pasův*, opat kláštera *Lha-sa*, obdržel od mongolského knížete *Altan-chána*, titul *Dalaj-Láma*, což znamená mongolsky Velký Láma a odpovídá tibetskému „Oceán vědění“ a zároveň politickou nadvládu nad celým Tibetem. Když v r. 1727 převzali nadvládu nad Tibetem čínští císařové, uznali dosavadní stav a potvrdili theokratickou autonomii této země. Později docházelo k rivalitě mezi *Taši-lámy* neboli *Pan-čen-Lámy*, kteří sympatisovali s Čínou a *Dalaj-Lámy* z *Lha-sa*, kteří zase se klonili k mocnostem západním. Za t. č. nepřítomného *Dalaj-lámu* vykonává dnes jeho funkce *Pan-čen-láma*, který je přátelsky nakloněn mocné sousední Číně. Vedle „Žluté sekty“, jež dosud politicky i duchovně vedla, existuje v Tibetu celá řada sekt buddhistických jiných a název „lamaismus“ v sobě zahrnuje všechny sekty buddhistické. Rozšířený náhled, že lamaismus je magicko-ritualistické ustrnutí buddhistického útvaru diamantového, není plně správný. Jsou sice v lamaismu význačné prvky z magie a ritualismu indického *Vajrajánam*, avšak daleko více se v něm uplatňují mystické tendence útvaru buddhistického *Mahajánam* (Velkého vozu), než se obyčejně připouští. Jako v jiných buddhistických zemích, tak i v Tibetu dlužno lišiti mezi buddhismem duchovní elity a mezi buddhismem lidovým. Členové lamaistických klášterů tibetských se věnují pilnému studiu buddhistické theologie a jejich studium je přísně kontrolováno. Z novice se stává po zkouškách *getsul*, tj. mladý mnich, po dalším studiu *gelong* — dokonalý mnich, později pak *geše*, tj. graduovaný mnich. Nad nimi dozírá opat, který ve velkých klášterech se nazývá *Khampo*, a tomu vlastně přísluší jedině název *Lama* čili představený, jehož v obyčejné mluvě se užívá k označení každého duchovního tibetského. Nad masami lidu vykonává lamaism téměř neomezený vliv. Lamaova vůle je vlastně prakticky zákonem pro poddaný lid. Je zvykem v Tibetu, že z každé rodiny aspoň jeden syn vstupuje do kláštera. Náboženská výchova, jež vychází z kruhů klášterního duchovenstva, bohužel, ustrnula na nízkém stupni. Strach před peklem a touha po znovuzrození v nebi *Amitabhasovu*, víra v převtělování, děs před množstvím tajuplných démonů a záchrana před demony pomocí kouzel, ochranných posvátných textů a zaklínacích prostředků — tím je vyčerpán obsah lidové víry prostého Tibetana. A prostředníkem jsou zde jedině lámové, kteří mohou pomoci.

Proto třeba vítati svěží vánek humanitních ideálů, jež začínají pronikat do zátiší dosud málo známého, tajuplného a hermeticky uzavřeného Tibetu. A je snad v plánu Prozřetelnosti, aby i do těchto končin nedostupných Himalájí jednou zasvitlo „světlo světa“.

ThDr. Josef Kubalík

Srovnej:

1. Dr. Konst. Regamey: *La religion du Tibet* - Herder-1956.
2. Ch. Bell: *The religion of Tibet* - Oxford 1931.
3. G. Tucci: *Indo-Tibetica*, 6 sv. - Roma 1949.

OHLASY SHISMATU V ČECHÁCH

Stále jenšteinovy cesty diktované úřadem kancléřským, které, jak jsme viděli, podnikal často na své útraty, mu působily vedle jiných vydání velké finanční obtíže. Je pravda, že církevní majetek byl značný a podílely se na něm kromě arcibiskupství a kapitul také kláštery, od těch však jenšteinův pokladník nic nedostával. Z toho ovšem ještě nepochybně, že byly skutečné důchody těchto církevních institucí skvělé. Bránilo tomu množství úřednictva, které při správě majetku pamatovalo příliš často na sebe. Král a šlechta zatěžovaly tyto majetky všemožně jak uvedeno při líčení církev-

ních poměrů za Přemyslovců. Dvůr vymáhal příležitostně a od r. 1395 každoroční daň od klášterů. Toho roku například získal 5060 kop. Konečně za právní nejistoty doby Václavovy a za stoupající agresivitu panstva, později i měst, býval církevní majetek vydán v šanc loupeživým nájezdům a okupacím. (Jan Čuch, Dětiřich Hes, purkrabí Těvák aj.) To vše ani zaměstnanému jenšteinovi neuniklo a svědčí to o jeho bystrosti. Nepoctivost úřednictva kritizuje v traktátě *De fugiendo seculo*. Když se jim vytýká nekorektnost ve správě zboží, jsou uraženi, žádají na oko vyúčtování a potvrzení, že sloužili věrně,

někdy vystupují i násilně. Bezohledným spoliacím statků by se mělo zamezit násilím, toho však Jenštejn nehodlá použít. „Nemám zkušenosti jako David ve zbraňích, kterými bych nepřítele přemohl“, píše. Brání mu v tom i hluboké přesvědčení náboženské. Bojí se jako biskup, aby použitím násilí neurazil Boha a bližního. Kromě cest, kromě vydržování nákladného dvora a možná i kancléřského zaměstnání byl značně zatížen stavbou a údržbou nemovitostí na arcibiskupském majetku. Na stavbu hradu Kyšperka (Geiersberg) na Podbořansku, získaného za biskupa Jana z Dražic někdy v r. 1335 zaplatil 1500 kop, na Helfenburk vydal 500 kop a stejnou asi sumu na stavby v Horšově Týně, Herštejně, Příbrami a v Křivsoudově. Jenom část škod, způsobených nepřítelstvím dvora a královských milců, odhaduje sám Jenštejn na 30 000 zl. Chronický nedostatek prostředků podporoval vydatně jeho stoupající nechuť k účasti na světské vládě, i když směřovala většinou ke splnění záměrů církevního charakteru.

Přílišná exponovanost pražského metropolity ve sporu Urban—Kliment mu vynesla nepříjemnou pozornost autorů pamfletů, které hlavně ve Francii se staly od dob Filipa IV. Sličného osvědčenou útočnou zbraní politikou. Kodex vídeňské dvorní knihovny č. 8219 přináší ukázkou takového literárního produktu, zesměšňujícího římskou kurii a krále Václava IV. Dotýká se i Jenštejna a jeho kritický rozbor nenechává nikoho na pochybnostech o tom, že autora třeba hledat v řadách Klimentovců. Kdyby šlo o pisatele české národnosti, neublížilo by se asi mnoho Kunešovi z Veselé, děkanu vyšehradské kapituly, který v produkci této literatury měl jistou praxi. Klimentovci i jiní nepřátelé Jenštejnovi podnikali vše možné, aby činnost kancléře znesnadňovali. Psali anonymní listy jeho spolupracovníkovi, k němuž měl Jenštejn hlavně po smrti Očkově velikou důvěru, totiž kardinálu Pileovi, ale neomezili se jen na něho. Neváhali zaslat listy difamující a diskreditující Jana i do Bologně. S nervositou přepracovaného a těžce zápasícího člověka se brání Jenštejn jak před Pileem, tak boloňským kardinálem... „skřípají proti mně zuby, zmijím uškutím mě sápadí... prosím, abyste mi oznámil tyto nepřátele, nevěřte pomluvačům... ve světle se objeví pravda“.

V těchto dobách mu byl tím dražší přítel a „pokrevnec“ Jan ze Středy. Oznamuje mu v jak velikém nebezpečí se ocitl zachvácen zničující horečkou na jaře r. 1380, kdy lékaři ztráceli naději na jeho záchranu. Touží po tom, aby se mohl potěšiti „vůní jeho listu“. Bohužel, nebylo jich už mnoho vyměněno. Vzácný přítel umírá 20. IV. r. 1380. Zbývá jen nekrolog poslaný jiné dobré přítelstvím zpřiznžené duši, mistru Mikulášovi. Utěchou mu je Středova láska k Marii Panně, které tolik sloužil básněmi, kterou vyvyšoval „takovými hymnami chvály“. Narážejí na Středovu humanisticky podbarvenou literární práci, nabádá mistra artistické fakulty Mikuláše, aby se od „pohanských nevěstek“ antické mytologie odvrátil a svou pozornost věnoval cele „neporušené Matce Kristově Marii“. Raduje se ze skutečnosti, že knižní pozůstalost Středova případně klášterům. (Jejich seznam v Codex Thomeus pražsk. kláštera u sv. Tomáše.) Kdyby některé z knih byly na prodej, vyhrazuje si jejich koupi.

Soukromé korespondenci i řízení hospodářských záležitostí svého vysokého úřadu věnoval Jenštejn pozornost jaksi vedlejší, zcela zaujat velkorysým plánem pacifikace a unifikace církve. Jestliže na těchto cílech pracoval s takovým zaujetím v zahraničí, snadno se pochopí, že jim aspoň stejný zájem věnoval také doma, v českých zemích. Nebezpečí schismatu zde nemohlo sice mítí takových důsledků jako v Německu, ale také nemohlo být podceňováno. Když po tříletém vyčerpávajícím zápase za hranicemi znemožnil Jenštejn přímou propagandu pro Klimenta VII., s nemalým překvapením shledá, že čin-

nost Klimentovců v českých zemích nabývá naopak na intenzitě.

Předním exponentem avignonského papeže v Čechách byl vyšehradský děkan Kuneš z Veselé, kterému jako sekretáři Karla IV. svěřovány diplomatické mise v říši. V r. 1377 jednal zároveň s Konrádem z Giesenheimu a vormským biskupem Ekhardem u Řehoře XI. o schválení Václava IV. za krále římského. Jednání pokračovalo ještě za Urbana VI., který ve smyslu své vypjaté prestižní politiky dal Kunešovi na jevo, že nemíní jednati na úrovni nějakých Konrádů, ale očekává v záležitosti tak důležité jako je aprobační římského krále slavnostní poselstvo knížat. Toto diplomatické fiasko císařského vyjednavče, kterého i jinak Urban urážlivě přehlížel, sblížilo Kuneše s nespokojenými kardinály. Nemálo na něho zapůsobil vůdce opozice kardinál Robert, v jednání pravá protiva Urbanova, muž dbající v diplomatických stycích všech pravidel mezinárodní kurtosie, noblesní, příjemného chování. Kuneš zůstal potom ve Fondi, vyčkáváje jaké stanovisko definitivně zaujme hlava impéria. Když se císař otevřeně ujal Urbana VI., odcestoval Kuneš do Prahy, aby ústně vylíčil celou situaci. Karel IV. však mezitím zemřel. Kuneš se vrátil jako přesvědčený stoupenec Klimenta VII. spíše z osobních než objektivních důvodů. Po návratu však postřehl, že doma není připravena půda pro úspěšnější propagaci avignonského papeže. Je přesvědčen, že největší její zábranou byli Očko a Jenštejn, kteří začali hned zpočátku utvrzovati posice Urbana VI., když právě od něho přijali „proti-kardinalát a protiarcbiskupství“. Jiní vlivní duchovní prý dostali prebendy a benefícia, takže Urban měl v Čechách od počátku převahu. Jakmile se ukázalo, že někdo z významnějších církevních nebo vládních funkciónářů je jiného smýšlení, je proti němu vhodnými prostředky postupováno. Kuneš však zároveň dobře vypožoroval, že se sice královští rádcové loyálně přidržují římské obedience, ale bez onoho nadšení, kterým se vyznačoval kancléř. Když se doma Kuneš rozhlédl, upoutal jeho pozornost vlivný muž, děkan pražské kapituly, Hynek Kluk z Klučova, o němž věděl, že je osobním přítelem Klimenta VII. Na této skutečnosti založil svůj odvážný plán. Stálo mu za pokus — tak hluboce urazil Urban jeho ješitnost — získati pro Klimentovce pražskou kapitolu a pokusit se o propagandu i mezi členy pražského vysokého učení. Kuneš mohl zprvu zaznamenat některé úspěchy. Vlivem Hynkovým byl získán pro Klimenta VII. jeho bratr Jindřich ze Stvolenky, první rektor „českého národa“ na juristické fakultě. Ten se spolu s Hynkem a několika žáky pokusil o propagaci Klimentovy záležitosti po tehdejších způsobu přibíhání klimentovských bul a traktátů na dveřích koleje i některých kostelů. Věc byla velmi odvážná a okamžitě našla odezvu v zalarmování Jenštejnovy bdělosti. Ten v r. 1379 zbavil hodnosti i benefícia děkana vyšehradského, který se v Praze zdržel jen do ledna r. 1380. Stejným úderem zasáhl také Hynka Kluka, kterého k tomu ještě uvěznil. Jindřich ze Stvolenky ani nevyčkal výroku arcibiskupova soudu a opustil úřad i dědictví, odešel do Avignonu. Tvrdé zátky Jenštejnovy proti populárním pražským prelátům způsobily značné ochlazení poměru mezi kapitulami a ním. Jenštejn docela dosáhl státního souhlasu svých sankcí proti Klimentovcům. Král potvrzuje zvláštním listem sesazení Hynka Kluka a rozhoduje se radikálně potlačit klimentovské hnutí v Čechách nařízením moravskému markrabě Joštovi, aby jeho jménem pronásledoval odpůrce pravého papeže, bude-li třeba, i mečem. Je málo známo, že na toto pronásledování svých stoupenců odpověděl Kliment theatrálním gestem, které ovšem vyznělo naprosto hluše. Bulou ze 17. III. r. 1380 uzavírá pražskou universitu a ruší všechna její privilegia, ježto město takového smýšlení není prý hodno vysokého učení.

(Pokračování)

ThDr. Václav Bartůněk

IAM LUCIS

(Prima)

jíž za ranního úsvitu
poprosme Boha pokorně,
ať za dne naše konání
před zlobou škůdců ochrání.

Ať uzdu vloží na jazyk,
by svárů nezněl pustý křik:
ať oči clonou zahálí,
by marností květ nesály.

Srdce buď čistší nad křišťál
a bláznivosti duch se vzdal;
ať tělo, zpychlé bujností,
zdeptáme zbraní střídmosti.

Abychom, dne až zhasne plam
a vládu předá nočním temnotám,
bez hřichu, nežli půjdem spát,
hold slávě jeho směli vzdát.

Buď sláva Otci věčnému
i Synu, jenž jest Jediný,
i Duchu Utěšiteli,
dnes, zítra, vždy, až na věky.
(Přeložil + P. Josef Pospíšil)

Kněžská meditace

CANCELLI - OLTÁŘNÍ MŘÍŽKA

Již v prvotní křesťanské době oddělovalo se kněžiště s hlavním oltářem od chrámové prostory laiků oltářní mřížkou (cancelli, orum). Oltářní mřížka byla zhotovována ze dřeva, kamene, někdy také — ale velmi zřídka z kovu. U těchto mřížek již v křesťanském starověku podávali kněží věřícím svatě přijímání. Svatý Augustin užívá pro vyloučení od sv. přijímání pro nějaký delikt výrazu: „reicere a cancellis“, zakázati přístup k mřížce.

Oltářní mřížka měla sice býti symbolem rozdílu hierarchického mezi klerem a laikem, avšak právě proto, že byla zároveň určena pro věřící, kteří přijímali panem de coelo stala se mensa Domini — stolem Páně, u něhož se sešli kněz s lidem! A není proto krásnějšího a velebnějšího okamžiku při nejsvětější Oběti Mše svatě nad onen posvátný okamžik, kdy sestupuje celebrující kněz po stupních oltářních a jde vstříc svému lidu a lid jde vstříc svému knězi i svému nejvyššímu Pánu, Pánu našemu Ježíši Kristu. To je nejkrásnější a nejvzácnější společenství kněze, dobrého pastýře s jeho lidem. Sacerdos, bonus pastor, pascit oves suas in mensa Domini! A s jak krásnými, hlubokými slovy vyslovuje své přání kněz, aby pokrm nebeský prospíval jejich životu nadpřirozenému, duchovnímu, Božskému. Jak vroucně a velebně zní ona liturgická stále táž neměnitelná slova: „Corpus Domini Nostri

VZPOMÍNKA A PŘÁTELSTVÍ

Pět let tomu už bude čtrnáctého července letošního roku, co byl Pánem na věčnost zavolán kněz-spisovatel P. Josef Pospíšil. Jako jako bohoslovci se mi dostala do rukou útlá knížka jeho veršů. Zpívala v nich duše kněze, který miloval citlivou láskou přírodu, protože v ní nalézal viditelné stopy Boží velikosti a lásky. Zaujaly mne ty zpěvné verše právě proto, že v jejich slovech žhnula pevná a upřímná víra v Boha a že v nich plála velká žízeň lásky k Pánu, jenž dává poznati svou krásu těm, kdož ho milují. Po letech, když jsem se stal kaplanem v Libni, setkal jsem se s básníkem té knížky osobně; byl tenkrát jako pensista ředitelem někdejšího libeňského Ústavu pro epileptiky, zvaného VALENTINUM. Sblížili jsme se a ač jsem byl o třicet šest let mladší, měli jsme se oba co říci. Otevírá-li dnes knihu svých vzpomínek, je mi, jako bych se vracel na místa zapomenutá a opuštěná a jako bych slyšel hovořit čas, který umřel. Bylo by příliš dlouhé povědět, co všechno jsem viděl v duši kněze-básníka Josefa Pospíšila; jaké bohatství života, oddaného Bohu a jeho svatě službě, jsem v ní poznával. Proto mé dnešní slovo jenom poněkud a jaksi z dálky oživí tvář kněze, jenž užel září věčné krásy a uměl se jí klanět nejenom svou kněžskou modlitbou, ale i slovem básníkovým.

Josef Pospíšil by beze sporu výrazným a osobitým typem českého kněze, stejně jako byl svůj ve své pozoruhodné a za jeho života ne dosti doceněné činnosti literární. Rodák žirného a bohatě úrodného Časlavska, narozený ve Zbyslavi 19. března 1876, v kraji, jímž protéká sladká voda třpytivé Doubravy, nese si už od dětství, po celý život ve své duši zářivý obraz rodného kraje, jenž si utkává své pestré roucho ze zlata pšenic, stříbra žit, bělosti ječmenů i tmavých pásů zelených řepnišť. Svůj

rodný kraj miloval silnou láskou po celý svůj život a byl mu věčný i za dar básnického vidění. Sám svému kraji později poděkoval těmito verši: „Za jeden dar však přeci ti díky musím vzdát. — U tebe jsem se učil krásu formy znát, — myšlenek tělo v slonný odívát šat, — abstraktních pojmů téměř nepřístupný svět na plátno duchovního filmu přenášet, — tajemství hrad, jenž zamčen na závory, — otvírat zlatým klíčem metafory, — a smysl-ným slovem barevným a žhavým vládt, — abych jim hnětl duši nesmrtelných plást, — abych byl schopen ovce Ježíšovy pást, hlásat jim víry taj a pravdy věčné, Kristovy lásky štěstí jedinečné...“ Po kouzelném dětském a chlapeckém věku, po studiích na kolínském gymnasiu a po bohosloveckých studiích pražských byl vysvěcen na kněze 30. července 1899. Do literatury vstoupil dosti pozdě kázáním, otištěným ve Vaňkově „Kazatelně“. Otiskoval tam pak později mnoho svých kázání, i celé cykly a vždycky jeho kazatelské slovo bylo plné zvučné přesvědčivosti, moudrosti a lásky. Pospíšil byl jasný člověk a uměl Boží pravdu podávat jasnými slovy. Vyrostl na venkově, jako kněz působil mezi venkovským lidem, jako venkovan srostl s přírodou, dovedl proto vidět kolem sebe každou maličkost. Měl smysl pro konkrétnost, nemiloval nějaká vzdálená a mlhavě abstraktní kázání, ale mluvil k srdci, k duši, ke každému člověku, proto jeho otištěná kázání, čtou-li se ještě dnes, jsou pořád živá a působivá. Jeho kněžství bylo ryzí, hluboce opravdové a statečné. Mohl bych o tom uvést mnoho důkazů, ale jsou věci, jež nejlépe ví pouze Bůh a jenž je také nejlépe váží. Při tom tento kněz byl básníkem od dětství; už na první, jinošsky křehké básničky, kterou napsal v kvartě gymnasia, lze vytušit znamení vyvolení a příznaky talentu. Celou svou přirozeností byl uzpůsoben k tomu, aby bohaté vnitřní i smyslové dojmy zachycoval a vyjadřoval ohnivými krystaly živého slova. Vzpomínka

Jesu Christi custodiat animam Tuam in vitam aeternam. Amen.“ Stále znovu, každému zvlášť zní jako ozvěna slova dobrého pastýře v srdci a v duši: „Tělo Pána našeho Ježíše Krista zachovej duši tvou pro život věčný.“ ...

Zde při Eucharistické hostině opět se cítí všichni, kněz i lid, staří i mladí, muž i žena, učený i neučený, zemědělec i dělník, pracující i inteligent, všichni, kteří věří v Ježíše Krista — jako opravdoví bratři a sestry v Kristu, zde u Stolu Páně jsou všichni jedna mysl a jedno srdce ... Stůl Páně, oltářní mřížka je všechny věřící křesťany sjednocuje v jedno svaté společenství milujících se láskou nadpřirozenou bratří a sester.

Pán Ježíš přináší ad sacrum convivium — k této svaté Hostině, to nejdražší co má. Nejen, že všechny zdraví svým Božským pozdravem: „Pax vobis“, nýbrž mír uděluje všem, kteří s čistým úmyslem a s čistým srdcem přistupují ad hoc sacrum convivium, in quo Christus summitur ... Modlitby před svatým přijímáním, které se modlí kněz s věřícím lidem, dýchají tento pokoj a mír. „Pane Ježíši Kriste, jenž si pravil Apoštolům svým: Pokoj zůstavuji vám, pokoj svůj dávám vám, nehleď na hříchy mé, nýbrž na víru své Cirkve a rač jí podle vůle své udělití mír ...“ „Zprošť mne tímto svatosvatým Tělem a Krví svou všech nepravostí mých a veškerých běd“; vždyť hřích je úhlavním nepřítelem veškerého pokoje a míru. Vezmi hřích ze světa a zrodí se mír ...

Eucharistické duše jsou duše mírumilovné, smířitelné; co mají, to také dávají, to také rozsévají kolem sebe, lásku a pokoj, v každém společenství, ve kterém žijí a pracují. Eucharistické duše jsou duše heroické — nestaví se záporně ke své době, chápou svou dobu a právě proto se staví pozitivně ke všemu dobrému ...

Cílem veškeré naší duchovní správy musí být: vésti věřící náš lid k vroucímu spojení s Kristem a duše zachovat v milosti posvěcující. Toho cíle však dosáhneme jen častým a časným svatým přijímáním ve smyslu a v duchu svatého Pia X. Každý z nás, komu se podaří přivést svěřené mu duše k častému přijímání Nejsvětější Svátosti Oltářní, nemusí se již strachovat o jejich spásu a o jejich ctnostný život. Při jedné pastorační konferenci pravil jednou proto plným právem jeden profesor theologie: „Kdykoliv přivede duchovní správce duši k častému svatému přijímání, dokončil na ní svou duchovní péči, neboť pak převezme sám Pán svou duchovní správu!“ Jaká útěcha, jaká vzpruha pro nás, jestliže jako dobří pastýři svěřených nám duší víme, že jsou pod mocnou ochranou a pod obezřetným a moudrým vedením Dobrého Pastýře všech pastýřů dobrých. Kristus sám pak bojuje v každé duši proti všem nepřítelům ctnostného, charakterního, poctivého, pracovitého a mírumilovného života. Častým svatým přijímáním je křesťan zcela zakořeněn v Kristu a proto je jeho život a jeho práce, proto jsou jeho skutky, jeho jednání a smýšlení posvěceny a zušlechtily nejintimnějším a nejvroucnějším spojením s Kristem.

Ne plné kostely, ale bohatě obsazený Stůl Páně, oltářní mřížka, je důkazem působení dobrého pastýře.

Od Stolu Páně, od oltářní mřížky, od svatého přijímání, odcházíme všichni — kněz i věřící — jako opravdoví nositelé Boha, nositelé Krista! S Ním odcházíme ke svým povinnostem, do společenství, ve kterém žijeme a pracujeme. Vyznačujeme Krista, kterého jsme přijali jako kněží na oltáři a kterého jsme podali u mřížky u „Stolu Páně“ s láskou dobrého pastýře věřícímu našemu lidu, spolu s věřícími všude a stále svou nadpřirozenou láskou, přívětivostí a laskavostí, svou poctivostí a pracovitostí — svou mírumilovností a smířlivostí. P. Karel Sahan

mínám jeho několika knížek lyriky, zejména sbírky „U Doubravy“ s oparem spanilého dětství a melancholickou evokací jinošských let a rodného Časlavska, dále knihy deprese a bolestivého zápasu dorůstání od úzkosti duše k jasnosti Božího dětství, příznačně nazvané „Život“, pak té, jež se mi první dostala do rukou, oně knížky přírodní lyriky „Tiché rozkoše“, snad nejzdařilejší z Pospíšilových básnických edicí, protože tu subtilnost slova, prostota zpěvu, přirozenost hlasu a skutečnost metafor září nejčistěji.

Vzpomínám však stejně okouzleně jeho mistrovských „Balad“, jež zvěčnělý Vilém Bitnar ve své studii k šedesátinám Pospíšilovým, velmi přiléhavě nazval „miniaturními tragédiemi v útvaru homilií“. I jeho povídky, jejichž soubor vyšel v r. 1918 v Olomouci pod názvem „Statkář filozof a jiné povídky“ jsou osobité a hodnotné a svědčí zvláště o vlivu četby velkých ruských klasiků, jež Pospíšil poznal už za studií bohosloveckých a velmi miloval a cenil. Pospíšilovo kněžství, zaživši vývoj Katolické moderny, bouřlivý rozklad jednoty katolického duchovenstva (jeho vzpomínky z této doby, kdy ze své fary v Choceradech nad Sázavou častěji dojížděl do Prahy a byl účasten varu tehdejšího dění, byly velmi poutavé), opravdu Pospíšilovo kněžství bylo vždy horoucí, krásné a vášnivě nesmlouvavé. Byl to ryzí, přímý a nevšední český kněz, který miloval svou církev a stejně miloval svůj národ. A jak jej miloval! To jsem s dostatek poznal za okupace, kdy zejména po atentátu na Heydricha, jenž se udál v Libni v těsné blízkosti Pospíšilem spravovaného ústavu, byl jsem s ním v nejužším styku a slyšel hlas jeho českého srdce. Pospíšil byl prudké povahy, každou nespravedlnost těžce nesl a bouřil se proti ní, každý útlak nenáviděl a tvrdě soudil. Při tom měl dobré, krotké srdce, jež umělo soucítit s utrpením a bídou druhého a umělo pomáhat. Dobře znal tento ušlechtilý, krásně český kněz duši lidu, do-

vedl ji pochopit a poctivě ji miloval. A jakou měl silnou vůli! Osmasedmdesátiletý stařec zmáhá postupující sklerosu tím, že se nutí psát, aby si uchoval svěžest myšlení, a silou duše přemáhal slabost těla. Byly to už jen drobné listky, na nichž zapisoval své myšlenky ve své mlčenlivé a nepřemožitelné samotě. Poslední, který se s datem 21. dubna 1954 nalezl na jeho psacím stole, zachytil jeden z posledních výkřiků jeho nehasnoucí duše: „Doud jsem byl zdrav, ale nyní mne trápí silná záducha. Těžce dýchám, lapám po vzduchu; je to stav velice trapný. Bože, smiluj se!“ Dival jsem se dlouho na tento lístek, na slova, napsané mně tak dobře známým, už stařecky bolestně roztřeseným rukopisem, a Pospíšilova duše nebyla v té chvíli ode mne daleko. Bůh se již smiloval nad tím, který dobře věděl — jak praví jeden z Pospíšilových básnických současníků — aby se mohlo milovat, musí se věřit, a cokoliv Bůh učinil, je činem jeho milosrdenství.

S touto vzpomínkou otiskuji zde ještě Pospíšilův překlad hymnu „Iam lucis orto sidere“, který se modlíme v officiu vždy na začátku Primy. Udělal jej jednoho večera současně s překladem hymnu Terce a oba překlady hymnů mi věnoval. Překlad nebyl nikdy nikde otištěn; činím tak tedy dnes, aby kněžským bratřím, zejména těm, které se zvěčnělým spojovalo pouto nezanikajícího přátelství, připomněl krásnou a živou jeho památku.

Tolik si přál jedině: „Časlavský kraji, plný vnad, — kolébko má, již mám tak rád, — žit-li jsem nesměl na tvém klíně, po boji aspoň ve své hlině — dopřej mi tiše spát.“ Nesplí v hlině svého rodného kraje; je pochován na pražských olšanských hřbitovech. Před pěti lety jsme ho tam doprovodili. Ale vím a cítím to každým vláknem své duše, že jeho rodný kraj na něj nezapomněl a že svému básníku v onen den pátého výročí jeho úmrtí pošle svůj upřímný a milý pozdrav. Václav Zima

POŽÁREM SRDCE JEŽÍŠOVA

Kdykoliv se setkáváme s Ukřižovaným, ať už před jeho křížem stojíme v posvátných prostorách chrámů, v prostých chalupách, na návrších či křižovatkách cest, ať už bolestné rysy jeho trpící tváře formovala jemná ruka umělce anebo těžký dotek venkovského samouka, vždy k nám hovoří prosebný a naléhavý hlas: „Poutníku, zastav své kroky! Pohlédni na mě! Byl jsem tichý a pokorný srdcem, byl jsem poslušen svého Otce až po smrt na kříži i z lásky k tobě, pro plnost tvého života, abych vytrhl plevel sobectví z tvého vzpurného srdce a přivedl je zpět do láskyplné náruče Otcovy. Věž, že není většího milování než položit život za přátele své a já položil život i za tebe, abych tě vyvedl z hříchu. Častěji se zastav pod mým křížem se srdcem pokorným, zastav se i tenkrát, kdy tvůj nejistý zrak nesnáší mého pohledu, ale svědčí o tvém přizemním smýšlení, o tvém hříchu, který je nepřítelem mého kříže, mé obětující se lásky na něm.“

Křesťanský kříž je zářným orientačním mezníkem na cestách životem, přivádí k soustředěnosti života na skále naděje, vede k míru a spáse, zmarňuje však a rozptyluje všechny, kteří jej znesvěčují tvrdostí svých srdcí. Ukřižovaný ve všech dobách přímo děsil ty, kteří se mu nemohli s klidným svědomím podívatí do tváře, protože jim připomínala bolest a utrpení tisíců ponižovaných, zneuctivovaných, posmívaných, vykořisťovaných a šlapaných v prach.

Při promýšlení velkopáteční evangelní zvěsti jsem si o letošních velikonicích maně připomněl děsivé rozechvění někdejšího hospodského ve své rodné vsi Aloize Kujála, lichváře a válečného zbohatlíka, vykořisťovatele chudého lidu na horách — rozechvění, které prožil v odlehleém horském kostelíku, kam jednou za drahý čas o pouti zavítal. On, který bezohledně převáděl všechno jen na komerční kole, služebník mamonu, který se kochal z moci a síly hříšně nabýtych peněz, stál v zimničním rozechvění před prostým sousoším Ukřižovaného a jeho božské matky, které vyhotovila neumělá ruka horského řezbáře. On, vždy klidný, sebejistý cynik, vyděrač bez výčitek, ohledu a

studu, povýšený nad všechnu lidskou bídu a bolest, se tu chvěl pln strachu a úzkosti. Pochopil, že z té hrubě tesané piety hovořil k němu syrový život sám. Jak nebezpečně a vyčítavě se mu projevilo umění prostého horského řezbáře, který ztělesnil bolest a strádání svého lidu v Ukřižovaném. Zbohatlý putykář nesnesl pohled Ukřižovaného, prchl z kostela před ukončením bohoslužeb a doma odstranil rodný kříž. Vyhodil jej tam, kde mu neprekážel, do příkopu za Pálkovou stodůlkou. Učinil tak ze strachu, proto, aby nerušeně dál lákal muže i nezralé jinochy do komůrky služby Leopolda Smažilové, což mu vynášelo těžké příjmy v penězích i naturáliích.

Ptáme se dnes po uplynutí toho neblahého, nemravného času: „Kdo nastrojil tyto úděsně amorální scény?“ A odpověď je jedna: „Démon mamonářství“.

Leč křesťanské kříže, jak praví básník Jakub Deml, vztyčené k nebi, vhloubenému modrou věčností, neustávají rozpínat svou náruč, plnou míru a lásky, a země, ať ztuhlá mrazem, ať bohatá úrodou, je jimi navěky poznamenána. „Kříže stojí v prachu cest, obilí k nim dosahuje se všech stran, poutníci odpočívají na jejich kamených podstavcích, ptáci usedají na jejich rozpjatá ramena a neznámé ruce, nejspíše ruce dívčí, větší na ně věnečky z polního kvítí, jež voní kouzlem zbožných legend a na němž tušíš krev srdce plného úzkosti, utrpení a vášně.“

Je nutné, abychom i my ve světě básníkovy vidění kříže dovedli jednat a pracovat všude tam, kde nám jde o lepší vyjádření lidských vztahů, o plnost pravdy a radostné životní krásy bez zbytečného utrpení a bolesti. Ukřižovaný pod svým křížem shromažďuje i rozptyluje — shromažďuje spravedlivé, rozptyluje hříšné. V duchu umučeného Spasitele, ti chého a pokorného srdcem, připojujeme se i my kněží k světovému mírovému hnutí. Světové mírové hnutí, organizované a řízené, zrodilo se na Světovém kongresu obránců míru, který se konal současně v Praze a Paříži v roce 1949. Slaví tedy letošního roku své desítilété výročí. Toto mírové hnutí vyrostlo za dobu svého

trvání v mohutný tábor bojovníků všech národů, kteří mají společný veliký a vpravdě křesťanský cíl — uhlásit mír. Všechny akce, organizované v uplynulém údobí, dosáhly značných úspěchů, uvážíme-li, že během zmíněných let lidstvo již několikrát stálo před nebezpečím vzplanutí třetí světové války, která by přinesla nesmírné oběti na životech, zdraví a hmotných škodách celého lidstva. V těchto kritických chvílích mírové hnutí se hrálo vždycky roli čestnou a hrdinou. Srazilo ruce těch, kteří je zvažovali k tomu, aby zažehli světový požár.

Většina lidstva je dnes naprosto jasně, že vznik válek a jejich strašlivé důsledky jsou dílem úzkého kruhu jednotlivců, usilujících o restauraci kapitalistického řádu a s ním i bída a ponižení prostých lidových mas, dílem neodpovědných lidí, kteří se snaží dosáhnouti svých zločinných cílů válkou. Proti těmto hazardérům vystupuje drtivá většina lidí, kteří si stále více uvědomují, že právě lid má právo rozhodovat o těchto pro přítomnost nejdůležitějších otázkách.

Drtivá většina lidstva si přeje řešení všech sporných otázek cestou mírovou bez používání násilí. Náš lid má dosud v živé paměti nedávné hrůzy poslední války i sociální bídu a demoralizaci, o níž bylo psáno v předešlých řádcích této kurzívy. A právě tento lid má největší právo a také povinnost rozhodovati o nejpálčivějších otázkách dneška, aby byly řešeny tak, aby zajistily pokojný vývoj všech národů. Proto se i my kněží plně stavíme za požadavek lidu, z něhož jsme vzešli, aby došlo k vytvoření jednotného mírumilovného Německa, které již nikdy nebude ohrožovat sousední národy, jak tomu bylo v minulosti, na což máme zvlášť u nás přesmutné vzpomínky. Učiníme vše, co je v našich silách. Práce v tomto směru je boj za naplnění křesťanské lásky, boj, který probíhá požárem nejsvětějšího srdce Ježíšova. Je to boj za život, vykoupení vítěznou silou Kristova kříže, boj za nejdražší boží dar, který nemáme ničit, ale vést k plnosti, dokonalosti a rozkvětu.

P. Antonín Hugo Bradáč

JEŽÍŠ KRISTUS V PÍSNÍ XVII. STOLETÍ

Obraz Ježíše Krista, jak jej kreslí píseň XVII. stol., podává všechny boholidské rysy, jak je zachovala evangelia. Líčení nikdy nepostrádá živosti a dramatickosti, jež jsou společným znakem všech barokních skladeb. Je to Kristus mírný, laskavý, milosrdný, odpouštějící, poslušný, avšak vždycky zářící božskou vznešeností. Ale tato vznešenost v písňovém podání nijak neodpuze lidskou duši, nýbrž ji přitahuje, takže písně končí vroucí, rozmanitě vyjádřenou prosbou o účastenství na Kristově slávě. Charakteristická touha barokní doby poznat Boha skrze tento svět, povznáší člověka nad hranice této země, trhá pouta hmoty a unáší ho do sféry nadpřirozené.

Thematem některých písní je oslava jednotlivé Kristo-

vy vlastnosti. Tak píseň „Bůh náš milostivý“ v několika slokách předvádí Krista jako příklad pokory líčením všech jeho prací, úsilí a utrpení, jež pro nás podstoupil: „bychom mohli po tobě s svým křížem stačiti, na tvou cestu uhodě tě následovati, zlého se dábla nebojíc v víře setrvati a na věky šťastně s tebou pobývati.“

„Ježíši Kriste nejvyšší, my stvoření tvé nejnižší žádáme jsouce v ouzkości tvé milosti“ je dlouhá píseň, která dosahuje neobyčejně působivého účinku, ježto v každé sloce apostrofuje Krista a v refrénu se dožaduje jeho milosti... milosrdenství. Vypočítává ctnosti, slitovnost, potupy, utrpení a intimně přibližuje Krista duši věřících závěrečnou slokou: „Ježíši, kdyžs odjít chtěl, všechno jsi už dal, co jsi měl: Tělo i Krev svou v svátosti z tvé

milosti. Dej, bychom to hodně brali, sami se zas tobě dali, zpomínajíc s pilností tvé milosti: tvé lásky, tvého milosrdenství.

Píseň: „Ó Spasiteli, Ježíši, kterýžs sám ze všech nejlepší, dej nám znáti, cos učinil z tvé milosti“ opět se refrénem dožaduje Kristovy milosti, aby, končila: „Otče věčný, Bože dobrý, rač těšiti duše smutný, na věky věkův buď chvála tvé milosti.“

„Ježíši Kriste, od Boha poslaný“ rozjímá o celém Ježíšově životě, obětovaném pro spásu duší a končí prosbou: „Ježíši Kriste, dej, ať jsme účastni cesty tvé jisté a tak budeme šťastni jsouc v nevinnosti a v tvé účastenosti dojem milosti.“

O utrpení Páně rozjímají tyto dvě písně: „Ó veliká milost Syna Božího“, jež končí: „Umučení Páně pamatujíc, jeho srdečně litujíc víru zachovejme a tak s ním věčně v radosti budeme.“

„Pamatujmež všichni věrní Syna Božího mučení žalostí naplněné“ je obsahově krátká, ale naléhavě pronáší prosbu: „Napравujž nás z tvé milosti, zbav hříchů i každé zlosti pro drahé zasloužení. Kriste, když budeme mřít, rač nás pro tvou smrt přijít do kůru anjelského.“

„Šel přes potok Cedron k hoře“ v první části jaksi úvodem k dalšímu rozjímání vyličuje utrpení Kristovo. Rozjímání končí výzvou, abychom opustili svět a přidrželi se Krista, kterého apostrofuje poslední sloka: „Jezu Kriste, jenžs spasil nás, na kříži umřev za nás, ó by tvá krev, jenž z tebe šla, nám v naše srdce vešla, od hříchů nás očistila, v tvé království přivedla.“

Ojedinelá je píseň, jež líčí, jak se Srdce Ježíšovo na kříži loučí se svou Matkou. Pro dojemnou něhu a pro patetickou apostrofu lidské necitelnosti uvádím píseň nezkřáceně:

„Když čas přišel, by Syn Boží pro nás skončil a na tvrdém kříži loži běh dokončil: Uzřev svou Matku plačící

hořce plakal, ne ústy, než srdcem řkoucí s ní se žehnal. Ej již ta poslední chvíle, má Matičko, v světě nedá bydlet dýle, ó Hrdličko. Smrt se blíží a již dělí tělo s duší, abych se bral, Otec velí; jítí sluší. Hle, poslední pohledění, má Matičko, mé lásky budiž znamení, Holubičko. Zvedni dřív, než z světa sejdu, své očičko. Což k tomu dí, když odejdu, tvé Srdíčko? Měj se dobře, má jedinká krásu světa, poslední bije hodinka, již jest veta. Po smrti s tebou se shledám v své jasnosti, beze mne zůstat ti nedám v mé radosti. Duši svou Otci poroučím nebeskému, s tebou, Matičko, se loučím k konci svému, k tvé ochraně stráž anjelskou zanechávám, bych vykonal vůli božskou, rád skonávám. Ó předivná proměnění, Život umřel, Boží oko, Pán stvoření oči zavřel. Nesmrtelný od věčnosti smrt podstoupil, aby od dáblské zlosti svět vykoupil. Lituje všechno stvoření Pána svého pro hříšných lidí spasení umrlého. Hory, skály se pukají, tmí se slunce, žádné lítosti nemají lidská srdce. Ti, kteříž byli zemřeli, z hrobů vstali, Kristovy smrti želeli, hořce lkali. Živý člověk v té žalosti sám nepláče? Ještě z hrobu nepravosti ven neskáče? Ach! člověče, nad kamení jsi tvrdější, nad bezsrdečné stvoření ukrutnější, že se s kamením nepukáš od žalosti, že s sluncem tvář nezatmíváš od lítosti.“

Všechny ukázky jsou vzaty z Českého kancionálu M. V. Steyera z r. 1683 a v citované písni se ponejprv v české duchovní literatuře opěvá fyzické srdce Ježíšovo jakožto symbol jeho lásky. Je to v době, kdy Jan Eudes založil kongregaci Ježíše a Marie (zemřel 1680) a kdy sv. Markéta Marie Alacoque měla svá zjevení (v letech 1673 až 1675). Ve vroucích prosbách ostatních písní a v jejich refrénech bez nesnází poznáme některé invokace z litanie k nejsv. Srdci Ježíšovu, takže nelze v nich neviděti první předzvěst úcty k Božskému Srdci Ježíšovu v našich zemích.

Jan Brechensbauer

KNIHA O PRAŽSKÝCH ZVONECH

Ludmila Kybalová: Pražské zvony. Nakladatelství čs. výtvarných umělců, edice Praha - město umění, sv. 4, Praha 1958, 190 str., 60 vyobr., cena Kčs 30,50.

Chudá česká kampanologická literatura byla obohacena obsáhlou prací L. Kybalové, která ukazuje, že Praha zůstala i po těžkých ztrátách, které utrpěla v našem století dvojími válečnými rekvizicemi, nejen městem věží, nýbrž i městem cenných dokladů zvonařského umění; smutnou bilanci těchto rekvizic, které tak silně zasáhly do zvukové kulisy městské siluety, podává autorka v úvodní stručné kapitole. V další, nadepsané *Z historie zvonů*, kterou charakterisuje jako stručnou encyklopedickou poznámku, sleduje L. Kybalová v hutném přehledu význam a funkci, kterou měly zvony ve starém Orientu a zejména ve starozákonním Židovstvu, především funkci sakrální, v níž zvony přejalo také rané křesťanství, nejprve samozřejmě v Itálii, odkud též pocházejí oba vžitá latinská termíny (*campana* z názvu Campagně, bohaté naleziště rudy, *hola*, spojovaný již starými autory se jménem města Noly a tamního biskupa sv. Paulina). Ve zkratce sleduje pak autorka uplatnění zvonů v církevním životě a později v městě, kde byly přijaty též jako signály, usměrňující životní rytmus a provoz. Dále se též dotýká zvyků, spojených s litím zvonů (požadavek mravní čistoty), a legend, spjatých s určitými historickými událostmi. Další kapitola je věnována technologii výroby zvonů a akustickým problémům, závislým na jejich profilaci. Poutavý a srozumitelný výklad provázejí nákresy, ilustrující přípravu a postup lití. V kapitole nazvané *Zvony legend a kronik*, zachycuje autorka nejstarší české zprávy o zvonech od 10. století. V jejím závěru cituje zevrubné instrukce o povinnostech zvoníků podle sepsání z roku 1624, platné však nepochybně i pro předchozí dobu. K vlastnímu dokladovému materiálu dospívá kapitola třetí, časově vyznačená názvem *Od nejstarších dochovaných památek do poloviny 16. století*. Nejstarší pražský zvon, určený pů-

Zvonařská dílna v XVI. století

vodně pro kostel v Břevnově a přenesený později do Staroměstské radnice, který vznikl roku 1323 a zachoval se v odlitku, určuje L. Kybalová jako německý import. V letech 1420–1526 je v Praze doloženo přes sto zvonů a konvářů, až na tři cizince vesměs Čechů, kteří byli převážně soustředěni v okolí nynější Široké ulice. Z mnohosti jmen vystupuje určitěji osobnost *mistra Jeronýma*, jehož činnost je v Praze doložena dvěma zvony z poslední čtvrtě 15. století. Z konce 15. věku pocházejí v Praze ještě další tři zvony, z nichž jeden — u sv. Štěpána — je spojen se jménem *mistra Jiřího Pražského*. Na počátku 16. století objevuje se již jméno zvonaře *Brikiho*, prvního ze slavné zvonařské dynastie, jejíž věhlas založil až jeho vnuk *Bartoloměj*, který spolu se svým synem *Ondřejem* umísťoval na plášti svých zvonů nejen stereotypní světecké reliéfy, nýbrž doplňoval základní tvar zvonu též stále bohatěji rozvíjenými ornamentálními prvky. Z dalších autorských jmen objevuje se v první polovině 16. věku v Praze mimo jiné mistry klatovský zvonař *Stanislav* (1545) a pražský mistr téhož jména (1546, 1558). V polovině tohoto století nastává v Praze velký rozkvět zvonařství, jemuž je věnována další kapitola publikace, provázený nejen značnými změnami v tvarování zvonů, nýbrž i ve zmnožování jejich reliéfní výzdoby. Přímo symbolem tohoto rozvoje se stal slavný svatovítský *Zikmund* (1549), na němž jeho tvůrce *Tomáš Jaroš* vymodeloval reliéfy podle předloh Dürerových dřevorytů. K velké výkonnosti se doplná dílna bratří *Brikiů* z *Cymperka*. Na plášti jejich zvonů se objevují vlysy s biblickými a mythologickými výjevy, ornamentální pásy, postavy světců, rozvinuté nápisy, ba i erb a podobizna autora v medailonu s iniciálami. Z dal-

ších zvonařů konce 16. století třeba ještě kromě dvou méně významných členů rodiny *Brikiů* jmenovat ještě *J. K. Löfflera*, jeho nástupce *M. Hillingera*, *D. Tapinea* a *B. Hoffmanna*. V době pobělohorské dochází k značné fluktuaci cizích mistrů, jako byl norimberský *Leonhard Löw*, jehož bratr *Mikuláš* se v Praze po polovině 17. století usadil; oba již užívali raně barokových ornamentů z rostlinných rozvilin a maskaronů. Z Lotrinska pocházeli bratři *Pricqueyové*, z nichž *Štěpán* působil v Klatovech a *Jan*, který dodal do Prahy zvony v letech 1684 a 1687, se usídlil v Mladé Boleslavi. Až do třicátých let pracovali v Praze zvonařští mistři *Schönfeldové*. Bohaté rokokové ornamentální motivy pokrývají plochy zvonů v období dozrávajícího baroku v 2. polovině 18. století, kdy v Praze působili *V. Lissiack*, *Z. Dietrich*, *F. A. Franck*, *J. J. Kühner* a *J. K. Schuncke*. Minulé století je — až na vzácné výjimky — dobou úpadku výzdoby zvonů, objednávaných většinou u zahraničních firem.

V závěrečné poznámce shrnuje autorka stručně výsledky svých cenných a stylisticky vybroušených uměleckohistorických rozborů dekorace historických zvonů. Výsledkem jejího pečlivého studia je též připojený katalog všech pražských zvonů existujících i zaniklých při rekvisicích, doplněný ještě zprávou o zvonech a zvonících zmizelých. Vzorně vypravená kniha, bohatě dokumentovaná dobře reprodukovanými fotografickými záběry starých zvonů, a kreslenými detaily jejich výzdoby a nápisů, nalezne jistě zaslužený ohlas u všech, kteří se zajímají o problematiku zvonařství a kteří se chtějí poučit o tomto dosud opomíjeném souboru pražských památek.

Galerie vlasteneckých kněží

SOCIÁLNÍ SMÝŠLENÍ KNĚŽSTVA PŘED 100 LETY

Naše kněžstvo pocházelo a pochází ode dávna z poměrů sociálně chudých, z drobných rodin rolnických a dělnických. Již tento původ působil, že se svému lidu neodcizili, nýbrž jako kněží v duchovní správě, kde se setkávají se skutečným životem, zůstávají a zůstávali drobnému, potřebnému člověku svým srdcem a svým smýšlením co nejbližší. To je skutečnost dobře známá. Za to často trpěli od těch, kteří patřili k „lepší společnosti“, kteří nemohli pochopit, že kněz, vzdělaný člověk, se „snižuje“ k lidu potřebnému a utlačovanému. Podávám o tom malý doklad z doby před 100 lety.

V srpnu r. 1849 přišel do Frenštátu, politický okres Místek, za kaplana P. Josef Srovnalík. Velmi brzo ukázal, co je v něm, na které straně stojí, kde je jeho srdce. Proto se stal obtížným a takřka trnem v oku mnohých z té „lepší společnosti“. Jeho nepřáteli se stali starosta Frenštátu Fiala, místní úředníci, četníci, soudce. Neradi viděli, jak tento kněz se snižuje (a tím — domnívali se — i je snižuje), když chodí do bídných chalup a chatrčí, do obydlí těch nejchudších, navštěvuje nemocné, a ze svých skrovných prostředků pomáhá v jejich bídě.

Tato činnost mu nestačila. Chtěl, aby i druzí pomáhali, zvláště ti, kteří mají k tomu možnosti a prostředky. Viděl mnoho bíd kolem sebe, a poznával netečnosti těch mohovitých, přímo štítivost k chudým a ubohým. Proto ve svých kázáních útočil na povinnost dobročinnosti. Zvláště pak dvě kázání o tomto předmětu se mu stala příčinou velikého utrpení a pronásledování. První kázání, na Boží hod vánoční 1849, bylo na thema: O almužně. Druhé, bylo to jedno z postních kázání 1853, nadešlal: Kázání skrz chudé.

Obě kázání jsou psána česky, krásnou, na svou dobu přímo vytříbenou češtinou, až udivuje, kde se tak dokonale tehdy mohl česky naučit.

Hlavně tato dvě kázání stala se nepřátelům příležitostí k mnohým nepřijemnostem, jimiž P. Srovnalíka zasypali. Nazvali ho komunistou, že rozeštvává lid, a dokonce přy-

se kvůli němu mnozí stydí jít do kostela. Dne 2. dubna 1853 posílá na něj okresní hejtmanství místecké oznámení na místodržitelství do Brna.¹⁾ P. Srovnalík, když bylo zavedeno vyšetřování, klidně a ochotně předal obě udaná kázání vyšetřujícím orgánům.²⁾

Hlavní myšlenky prvního kázání jsou:

Bohatí jsou *povinni* dávat chudým almužnu.

Lakota jest veliký hřích — proto se má almužna udělovati ochotně.

Podobné myšlenky jsou i v druhém kázání:

Jest hříchem neuděliti žádnou almužnu.

Tak ji udělovat, jak se to obyčejně děje, není vždy ctností.

Záminkou k udání bylo druhé kázání. Je však daleko mírnější, než bylo kázání první. Právě toto kázání, to první, před dobrými 3 roky přednesené, stále nedávalo frenštátskému panstvu pokoj. Jak v něm P. Srovnalík argumentoval?

„Příkázání jest to, jehožto zachování by člověkovu pravé a věčné blaho ujistilo, poněvadž by mezi námi chvályhodná rovnost nastala. Tím, že almužny udělit nechtějí, dopouští se té nejošklivější nepravosti proti bližnímu, jehožto práva svatá ruší a proti sobě, poněvadž se z mnohého velkého zisku zásluh zbavují. Příkázání, jež chudým skutečné právo na zbytek bohatých skutečně uděluje, kteréž se v Písmu svatém stokrát opakuje, a každý to pochopí, když bude chtíti.

V knize Deuteronomium, Ecclesiasticus a Moudrosti mluví Bůh, jakožto nejvyšší pán: chci, abyste vašemu bratrovi nápomocni byli, a to proto, poněvadž jsem příkázání z toho ohledu dal. (Eccl. 29, 19.) Pro příkázání ujmí se bohatý chudého. A svatý Pavel poroučí Timotheovi, ne aby z lásky dávali, ale z povinnosti: bohatým poroučej! (1 Tim. 6, 17–19.)

A svatí Otcové! Jedním hlasem dokládají všichni, že zbytky bohatých jakožto dědičný podíl chudým patří, že ze zbytků ničeho neuděliti tolik jest, jako druhého okrádati.

Jmění vám patří, a já vám ho neberu, ale vždy jen pod tou výminkou, že z něho více nevezmete, než je potřeba a slušno, že bližního budete milovati a že jemu, když ho bída zastihne, na důkaz vaší lásky pomůžete, vždy jen pod tou výminkou, že v čas potřeby vaše jmění mu tak patří jako vám, že on rozličné příčiny má, na něm podíl brátí.

Lakomec před Bohem se neospravedlní, i když se ospravedlní před soudcem. Dle učení sv. evangelia mohl by mnohého lakomce za zloděje vyhlásiti a jeho lakomství za krvavou mzdu.“

Velmi plasticky a dojemně líčí dále obrazy lidské bída, jak je sám na vlastní oči viděl. Útočil na cit svých posluchačů s tím nejlepším úmyslem, aby je pohnul k tomu, aby pomáhali potřebným. Bylo to na vánoce, bylo to v zimě. Viděl kolem sebe tolik bída, a sám pomáhat nestačil. A pomoci bylo tolik potřeba! Jak s tím chudým a nuzným lidem cítil, je poznat z jeho slov z kázání, když líčí bídu mnohých farníků, kteří bydlí v tom nejubožejším obydlí; děti malé, prosí matku o chléb, ale matka s pláčem a se slzami v očích odpovídá, že chleba nemá. Roztrhaní, bez kusu pěkného nábytku, v zimě, v těžké práci, bez řádného bytu, v stále bídě!

Tak volá P. Srovnalík s kazatelnou, aby pohnul majetnými k tomu, aby pomohli v této bídě. Kdo se nezachvěje, když taková slova slyší, o takové bídě! Co se však stalo? Láska P. Srovnalíka k chudině vzbudila odpor u starosty, četníků, úředníků, u soudce. Tito proti němu štvou a nacházejí ochotnou pomoc v okresním hejtmánovi místeckém Janu Katzerovi. Ten 17. prosince 1853 posílá hr. Lažanskému na místodržitelství do Brna přepis, již druhý,³⁾ kde již žádá přeložení P. Srovnalíka na jiné působišť. Chválí sice jeho horlivost, že podporuje chudé, ale „zásadně je v zájmu veřejného klidu velice žádoucí, aby koop. Josef Srovnalík byl přeložen na jiné místo. Přeložení Josefa Srovnalíka bude přijímáno jako následek jeho neumírněných⁴⁾ výrazů. Jemné opatření — přeložení, jest žádoucí i proto, aby lid nebyl upevněn ve víře, že neumírněné výrazy kázání nebyly neoprávněné. Přeložení bude každý pokládat za trest za ně.“ Vrchol tohoto surového připsu je v tom, když okresní hejtman oznamuje, že od toho kázání je při kázání P. Srovnalíka vždy přítomen jeden c. k. četník. Nebylo prý však už slyšet ani jednoho pobuřujícího výrazu.

Okresní hejtman a ostatní nepřátelé P. Srovnalíka se jistě divili, že od prvního udání ze dne 2. IV. 1853 se nic koop. Srovnalíkovi nestalo. Hr. Lažanský poslal sice 24. března 1853⁵⁾ přepis na olomouckou arcibiskupskou konsistoř, ale ta na něj vůbec neodpověděla. Proto 30. listopadu 1853⁶⁾ posílá Lažanský přepis nový, a to přímo arcibiskupovi Bedřichu Fürstenberkovi, jenž na něj odpovídá 17. prosince 1853.⁷⁾ Arcibiskup se vřele ujímá P. Srovnalíka. Chválí ho a omlouvá. Píše, že sice v kázání z roku 1849 jsou „výrazy, jež doslova vzaty zdají se býti komunistickými, ale on, mladý kněz, toto jistě nezamýšlel. I proto má býti omluven, že ve svém pojednání příliš spoléhal na prameny, což je omluvitelné při množství jeho povinností. Jeho jediná chyba je v tom, že když mluvil o právu majetkovém, neuvážil, jaké má před sebou posluchače. A to se stalo tím, že do Frenštátu přišel teprve v srpnu 1849 a neznal tamní poměry. K nevhodným výrazům svedla jej snad také snaha potíratí vzrůstající se materialismus, který vyžaduje nevyhnutelných pastorálních pojednání. Jako mladý kněz ve své horlivosti dal se tím svést.“ Dále líčí arcibiskup P. Srovnalíka jako jednoho z nejlepších, nejhorlivějších a nejzbožnějších kněží své arcidiecése. Arcibiskup dá, jak píše, rozkaz své konsistoři, aby mu dala otcovské napomenutí, aby užíval více moudrosti a opatrnosti. Ostatně prý by kněžstvo těžko neslo, kdyby měl být horlivý kněz kvůli tomuto přeložení na jiné místo.

Na P. Srovnalíka však chodily další žaloby a pomluvy, a dokonce se o něho zajímal i nejvyšší policejní úřad ve Vídni.⁸⁾

Hejtman Katzer 28. července 1854⁹⁾ znovu žádá na místodržitelství, aby hr. Lažanský vymohl, aby P. Srovnalík byl přeložen z Frenštátu a vůbec z místeckého politického okresu. V tomto připsu je charakteristická věta pro c. k. rakouský názor. „Toto přeložení není žád-

ným nespravedlivým požadavkem, ježto přeložení duchovních stává se často z mnohem nepatrnějších důvodů.“

Lažanský znovu tedy píše arcibiskupovi, ale ten se opět vřele ujímá svého kněze, tak vřele jako v prvním listě.¹⁰⁾ Sděluje, že — podle zprávy děkana — musí dáti P. Srovnalíkovi vysvědčení to nejlepší. Je zbožný, horlivý ve škole, horlivý v kostele, pilně se připravuje na kázání a píše si je, medituje, navštěvuje chudé a hojně je podporuje, rozšiřuje dobrou četbu, aby tak zabránil většímu rozšíření knih špatných, jichž je tam už mnoho rozšířeno, žije v lásce s ostatním kněstvem a lid ho má rád.

Poznáváme ze slov arcibiskupových, jak dobrým knězem byl P. Srovnalík. Proto chápeme i trpká slova arcibiskupova, když dále píše: „Jsou to nízké a ubohé jazyky, jež chtějí znemožnit dobrému knězi horlivou činnost.“ Proto jej arcibiskup nemůže přeložit na jiné místo. „Po uvážení této záležitosti nemohu v zájmu kněžstva učiniti nic, než hluboce litovati, že V. Exc. je obtěžována přemrštěnými a lživými zprávami.“ A dále píše arcibiskup, že v červenci konal ve Frenštátě vizitaci a uděloval sv. birmování, ale nic o P. Srovnalíkovi zlého neslyšel. Proto ty zprávy jsou jen zlá vůle, již se ubíjí horlivá činnost tohoto kněze. Další slova arcibiskupova jsou novou charakteristikou „katolického“ c. k. Rakouska. Arcibiskup sděluje, že podle zprávy děkanovy je P. Srovnalík pod policejním dozorem a bude prý muset předkládat svá kázání ke schválení soudu. Arcibiskup prohlašuje, že toto budí senzaci, a dodává, že doufá, že hr. Lažanský nedopustí, aby k tomuto došlo.

Přece však horlivý a vzorný kněz P. Josef Srovnalík musil opustit Frenštát a jít na jiné místo. Arcibiskup jej jistě chtěl uchránit přeložením před další lidskou zlobou a ústrky. Připisem ze dne 3. srpna 1855 vrací vídeňský ministr Thun na místodržitelství do Brna jednacím akta o P. Srovnalíkovi, neboť „kněze-arcibiskup olomoucký, podle sdělení ze dne 30. června 1855, kooperátora P. Josefa Srovnalíka z Frenštátu ustanoví za kooperátora do Jakteře u Opavy“.

I když ústřední postavou této studie je kooperátor P. Josef Srovnalík, přece vidíme, že ostatní kněží smýšlejí stejně; děkan se horlivě zastává, arcibiskup, a lid za nimi stojí. Jednotlivci s průbojným sociálním smýšlením se byli pronásledováni, ale myšlenka sama nemohla být zničena. A na tom mají velký podíl i naši kněží.

Dr. František Falkenauer

Poznámky:

¹⁾ Registratura bývalého zemského úřadu v Brně, sg. 3315/2-21. Zajímavé, že ještě r. 1853 (tedy za více než 3 roky!) obviňují P. Srovnalíka z kázání, jež měl o vánocích 1849. Obě kázání tedy panstvu naháněla hodné strachu. Z toho je také zřejmé, že P. Srovnalík ve své sociální činnosti vůči chudým a potřebným neustával, jak také později potvrzuje děkan a arcibiskup. Ovšem musíme si také domyslet, kolik úštěpků a ústrků od „lepší“ třídy za to musil jistě velmi často snášet!

²⁾ Obě kázání jsou jako předmět doličný přiloženy k aktům r. z. úř. sg. 3315/2-21.

³⁾ R. z. úř. čís. 12290, sg. 12091/2-21. Nepřítel P. Srovnalíka byli opravdu vytrvalí! Když první stížnost z dubna byla bez výsledku, v prosinci píše znovu.

⁴⁾ V textu je psáno: masslosen.

⁵⁾ Podle připsu arcibiskupa. R. z. úř. sg. 12090/2-21.

⁶⁾ R. z. úř. čís. 5884/Praes.

⁷⁾ R. z. úř. čís. 11409/Praes.

⁸⁾ R. z. úř. čís. 147/pr. I. 20. ledna 1854, sg. 536/GP, tj. geheime Staatspolizei, tajná státní policie absolutisty Alexandra Bacha.

⁹⁾ R. z. úř. pr. č. 27.

¹⁰⁾ R. z. úř. z 19. října 1854, sg. 939/2-21.

¹¹⁾ R. z. úř. čís. 792/CUM-sg. 536/GP.

ČESKOSLOVENSKO - HOSPODÁŘSKÁ VELMOC

Československá republika svou rozlohou 127 900 km² patří mezi malé státy. Počtem obyvatelstva, který se blíží čtrnácti milionům, stojí na rozhraní mezi malými a středními státy. Objemem výroby se však řadí mezi velké státy, bez ohledu na to, zda množství vyrobených statků uvádíme v číslech absolutních, anebo vypočítáváme průměr na jednoho obyvatele.

Uvedme několik údajů. Území ČSR zaujímá pouze osm setin procenta (0,08 %) souši na povrchu země. Na této nepatrné části země bydlí jen půl procenta (0,5 %) všeho obyvatelstva zeměkoule. A přece se v naší zemi doluje 1,4 % všeho kamenného uhlí, které je za rok na celém světě dobyt. Je to téměř třikrát tolik na jednoho obyvatele, než je světový průměr, a přibližně osmnáctkrát tolik, než by odpovídalo rozloze území. Železa vyrábíme 1,6 % světové výroby a oceli 1,7 % světové výroby. Těžba hnědého uhlí je u nás zvláště vyvinutá, protože dosahujeme podílu 8,6 % na celosvětové těžbě. Je to téměř tolik, že na každém vagónu hnědého uhlí, které je na světě vydolováno, je jedna tuna uhlí československého. Mezi evropskými státy, které jsou známy svou vysokou průmyslovou vyspělostí, jsme také na předním místě. Ani v zemědělství nejsme pozadu. Ve výrobě chmele a žita zaujímáme 3. místo v Evropě. Ve výrobě cukrovky a brambor 6. místo v Evropě, přičemž za námi zůstávají takové státy jako Velká Británie nebo Itálie a z mimoevropských i USA.

Základní činitelé, kteří mají vliv na vývoj hospodářství, jsou:

1. Přírodní podmínky — zvláště podnebí a nerostné bohatství.
2. Stav techniky a její využití.
3. Lidé a jejich pracovní schopnosti.
4. Zeměpisná poloha a její vztah k celosvětovému vývoji hospodářství.

Posuzujeme-li postupně tyto hlavní činitele, vidíme, že o všech možno říci, že byly v naší zemi příznivé.

Po stránce podnebí je Československo umístěno v tzv. mírném pásmu, kde se vyvinula hospodářská síla nového věku. Nerostné bohatství je v hlavních druzích, až na malé výjimky, také k dispozici. Pomáhalo tvorbě silného státu v době, kdy měly největší význam drahé kovy, stejně jako ve věku uhlí a oceli. Hnědé uhlí nahradilo nedostatek nafty. A pro budoucí věk skrývá naše země veliké zásoby suroviny atomové doby — uranu.

Technická vyspělost byla u nás vždy na výši. Soustavný styk se světem a často převratné vynálezy českých vědců a konstruktérů stavěly naši techniku vždy na přední místo ve světě. Odedávna rozvinutá výroba vytvořila mezi naším lidem tradici zručnosti a pracovitosti. Inteligence a všestrannost českého dělníka a inženýra jsou ve světě známy.

V dobách středověku, ve 13. a 14. století je třeba hledat kořeny hospodářské síly Československa. Tenkrát to byly drahé kovy, zvláště stříbro, které položily základy bohatství doby Přemysla Otakara II. a Václava II. Z bohatství této doby těžila později doba Karla IV. Shlukování obyvatelstva ve městech, které mělo tehdy jen málo obdob v Evropě, vytvářelo již dávno v lůně feudálního řádu kapitalistické vztahy. Husitská revoluce nebyla jen odrazem boje chudých sedláků a drobné šlechty proti pánům. Neměla jen motivy náboženské, ale byla i velkou vzpourou městského obyvatelstva proti feudálnímu řádu. To je důkazem vysoké vyspělosti tehdejší společenské a hospodářské soustavy v našich zemích.

Sotva se země vzpamatovaly z důsledků husitských válek, dostal se vývoj pod vliv dalších nepříznivých činitelů. Tehdy známé zásoby drahých kovů byly vyčerpány. Zámorské objevy z konce 15. století přenesly těžbu hospodářského života Evropy do přímořských států. Přes přístavy plynulo do Evropy zlaté bohatství Ameriky. Zlato vytvářelo podmínky pro růst vlivu peněz a přispívalo k rozkladu feudálních vztahů. Rozvoj plavby vyvolal veliký rozvoj řemesel; desítky po desítkách se společnost připravovala k přechodu od feudalismu ke

kapitalismu. Začal probíhat proces prvotní akumulace kapitálu. Ve všem tom byly naše země pozadu.

Nová doba však přinesla i jiná měřítka síly a bohatství. Z dějin ustupuje Španělsko, které vlastnilo zlatem oplývající Ameriku, a na scénu vystupuje stále zřetelněji Anglie, která má vyvinutější výrobu, Holandsko, které má obratné obchodníky. Francie objevila, že bohatství se nemusí opírat o zlaté doly v zámorí, ale že tkví také v soustavném prodeji hojnosti výrobků vyspělých řemesel. Nová síla, která se opírala o zručnost výrobců zboží, o jejich kapitál, vyjádřený výrobními prostředky, zvítězila, protože představovala vyspělejší společenský řád. A tehdy opět začíná nástup hospodářství našich zemí, které rychle dohánějí to, co zameškaly v 16. a 17. století. Nerostné bohatství a tradice řemeslné zručnosti jsou základem nového rozvoje výrobních sil. Ruku v ruce s tím jdou i společenské změny. Již v dobách Velké francouzské revoluce je u nás zrušeno nevolnictví. Uvolněné pracovní síly proudí z vesnice do měst a hospodářská základna roste. Půl století po zrušení nevolnictví, mladá a hospodářsky silná buržoazie vymáhá cestou revoluce další ústupky na feudálech. Dosahuje svého a stává se rovnoprávným spoluvládce v mocnářství rakousko-uherském.

Velmi výhodné podmínky pro rozvoj průmyslu vytvářejí z českých zemí nejdůležitější průmyslovou oblast Rakousko-Uherska. Krátce před jeho zánikem bylo na území pozdější Československé republiky umístěno přes polovinu veškerého průmyslového potenciálu starého mocnářství.

Vývoj průmyslu nebyl po celou dobu od jeho vzniku ve formě kapitalistických podniků plynulý. Byl narušován krisemi a všemi dalšími přirozenými zjevy kapitalismu. Od těchto neduhů nedokázala hospodářství vyléčit ani kapitalistická první republika. Krátce po roce 1918 došlo k velikému rozmachu, který však byl zastaven krisí od roku 1929. Od té doby již byl vzestup nepatrný a celkově dosáhla výroba do doby druhé světové války sotva úrovně z roku 1929.

Jakmile byly odstraněny nejhorší válečné škody z doby druhé světové války, bylo pokračováno v budování hospodářské síly státu. Budování se však dělo na zcela odlišné bási než před válkou. Znárodnění a všechny ostatní akty socialistické revoluce spolu s rozvojem plodné spolupráce se Sovětským svazem a ostatními nekapitalistickými zeměmi, změnily od základů podmínky pro rozvoj výroby v zemi. Hospodářské plány dávají přesné směrnice pro rozvoj výroby v souladu s potřebami státu a jeho obyvatelstva. Blahodárný vliv správného a vědeckého řízení státního hospodářství jasně vyplývá z údajů o vývoji výroby, s nimiž se může rovnat jen výjimečně některý kapitalistický stát. A při pohledu do budoucna můžeme s jistotou říci, že všechny státy, kde ještě nevládne nový společenský řád, daleko předstihneme. Dnes již jsou známy úkoly, které byly dány našemu hospodářství ke splnění do roku 1965. Je jistě málo těch, kdož pochybují o tom, že tyto úkoly budou splněny. Každý občan má již zkušenost, že plány, které byly stanoveny, byly pravidelně splněny anebo překonány. Pohlédneme-li zpět na cestu, kterou vykonala naše výroba za posledních 14 let, máme okamžitě po ruce všechny nutné důkazy pro správnost svého tvrzení. Jen namátkou bychom chtěli připomenout zajištění zásobování potravinami všeho druhu, které jsou dnes každému dostupné, vzestup kvality oblékání, veliký výběr všeho možného průmyslového zboží v našich obchodech, růst kultury, obměňující se v rostoucím počtu prodaných knih, vzestup počtu kin a divadel a dalších. Růst příjmů obyvatelstva, několikanásobné snížení cen, poslední zvýšení dětských přídavků, zlepšení sociálního zabezpečení ve stáří, atd. atd. — to všechno jsou dobré známky na vysvědčení našeho hospodářského snažení.

Nejlépe si můžeme ukázat situaci Československa na číslech, která srovnávají naše výsledky s výsledky jiných států. Nejdříve několik čísel, ukazujících situaci za období do roku 1956.

Průmyslová výroba.

Uvádíme porovnání vzestupu průmyslové výroby v procentech, když považujeme stav výroby v roce 1937 za 100 %.

Země	Vzestup v r. 1956 oproti r. 1937 v %
Československo	266
SSSR	514
USA	230
Německá spolková republika	217
Velká Británie	149
Francie	169
Itálie	202
Rakousko	231
Japonsko	176

Zemědělská výroba.

Ukazatelé zemědělské výroby jsou ovlivněny poněkud nepříznivě činiteli, které byly mimo dosah řízení hospodářství. Hlavní z nich byl pokles zemědělského obyvatelstva vlivem války a poválečných změn, který způsobil pokles a pak pomalý vzestup zemědělské výroby zvláště v letech 1946—1952.

Dále uvedené údaje ukazují, jaký byl stav zemědělské výroby v letech 1954—1955 v některých zemích za předpokladu, že průměrný objem z let 1934—1938 považujeme za 100 %.

Země	Stav výroby 1954-1955 když 1934-1938=100%
Československo	96
USA	115
Německá spolková republika	120
Velká Británie	158
Francie	127
Itálie	125
Rakousko	106
Jugoslávie	91

Když vyloučíme vliv poklesu obyvatelstva v ČSR za války a po válce, dostaneme příznivější obraz. Uvedeme údaje, které porovnávají objem zemědělské výroby na jednoho obyvatele v roce 1955 za předpokladu, že stav z roku 1937 považujeme za 100 %.

Země	Objem v r. 1955 (1937=100%)
Československo	105
USA	90
Velká Británie	146
Francie	121
Itálie	111
Rakousko	103
Jugoslávie	78

Spotřeba.

Uvádíme údaje o spotřebě některých základních druhů potravin v kg na jednoho obyvatele. (U ČSR jsou vzaty údaje za rok 1956 nebo 1957, u ostatních států údaje z let 1954—1956, podle toho, jak byly k dispozici.)

Druhy potravin v kg na 1 obyvatele státu

Země	mouka a moučné výrobky	maso	mléko a výrobky bez másla	vejce	cukr	brambory
ČSR	138,0	52,0	190,0	8,6	34	116
USA	70,0	81,0	—	21,0	40	46
NSR	96,0	47,0	122,0	10,0	27	158
V. Británie	88,0	66,0	158,0	13,0	46	100
Francie	115,0	75,0	92,0	11,0	24	115
Itálie	147,0	20,0	—	8,0	17	49
Rakousko	118,0	46,0	156,0	8,0	27	108
Švýcarsko	101,0	50,0	244,0*)	9,0	38	84

*) průměr před válkou

Velmi často se mluví o bytové otázce, která je důležitou složkou životní úrovně. Všichni víme, jaká je u nás situace a známe rozhodná opatření, která byla učiněna k odstranění nedostatků na tomto poli. Dále uvedená tabulka ukazuje, že s byty na tom nejsme tak špatně, jak by se snad zdálo. Mnoho vysoce vyspělých zemí má stejné a leckdy i horší problémy než my. V tabulce je zachycen počet bytů na 1000 obyvatel, jak byl zjištěn v některých zemích v roce 1953.

Země	Počet bytů na 1000 obyvatel
Československo	288
Německá spolková republika	223
Velká Británie	282
Francie	288
Rakousko	320
Švýcarsko	282
Švédsko	342

Závěrem pohled do budoucna. Podle směrnic sedmiletého plánu na leta 1959—1965 bude dosaženo v roce 1965 ve srovnání s rokem 1957 této úrovně:

Průmyslová výroba vcelku vzroste o 95 %. Těžba kamenného uhlí stoupne o 40 %, hnědého uhlí o 57 %. Výroba elektrické energie bude zvýšena o 114 %. Rozvoj chemického průmyslu musí zajistit dva a půl násobné zvýšení objemu výroby. Některé z jeho výrobků stoupnou mnohem pronikavěji. Tak na příklad výroba umělých vláken bude zvýšena 18krát. ČSR bude vyrábět 9,5 milionů tun oceli, čímž zvýší svou výrobu o 85 %. Výroba surového železa bude zdvojnásobena a dosáhne 7,1 milionu tun ročně. Rozvoj strojírenské výroby bude stále přednostně sledován a výroba našeho strojírenství bude v roce 1955 2,3krát větší než byla v roce 1957. Stavební práce budou zvýšeny o 80 %. Doprava vcelku podá téměř dvojnásobný výkon.

Je třeba věnovat zvláštní pozornost zemědělství, které má nyní organizační předpoklady pro rozvoj vysoce mechanizované velkovýroby v jednotných zemědělských družstvech. Je zajištěno plynulé zásobování zemědělství potřebnými stroji. Tak např. v roce 1956 jsme měli v zemědělství 1 traktor na 157 ha zemědělské půdy. V době sedmiletky bude do zemědělství dodáváno průměrně 13 000 traktorů ročně a v roce 1965 bude 1 traktor na 70 ha půdy. To pomůže, aby zemědělská výroba stoupla jak plán předvídá, o 40 % a zařadila nás i v této oblasti do čela nejvyspělejších států. K tomu je třeba v celostátním průměru dosáhnout těchto hektarových výnosů: pšenice 26 q, ječmen 25 q, žito 23,6 q, cukrovka 312 q, brambory 174 q. Plán předvídá každoroční zvýšení živočišné výroby. Na jeden ha půdy musí být vyrobeno 175 kg masa všeho druhu, proti 134 kg v roce 1957, 730 litrů mléka proti 500 litrům, 407 kusů vajec proti 323 kusům.

V důsledku toho stoupne osobní spotřeba obyvatelstva takto: na jednoho obyvatele bude průměrně spotřebováno 61 kg masa včetně drůbeže, 235 litrů mléka (včetně mléčných výrobků bez másla), 10,5 kg vajec. Spotřeba ovoce stoupne ze 48 kg v roce 1957 na 56 kg v roce 1965.

Inž. V. a Z. Červený

(Statistické údaje převzaty z publikace „Postavení ČSR ve světovém hospodářství“ SNPL, Praha 1957, a z materiálů o sedmiletém plánu.)

Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva ČSR

Dne 23. dubna 1959 v den sv. Vojtěcha konala se v Bratislavě schůze rozšířeného Ústředního výboru Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva ČSR, již se kromě členů ÚV CMV-KD účastnilo i duchovenstvo Velké Bratislavy. V předvečer této schůze konala se pracovní konference předsednictva CMV-KD.

Schůzi rozšířeného ÚV CMV-KD zahájil úvodním projevem *dr. Josef Lukačevič*, místopředseda CMV-KD a pověřenec spojů, který řekl, že duchovenstvo z celé republiky se schází ve starobylé Bratislavě v den sv. Vojtěcha, aby dokumentovalo bratrství českého a slovenského národa, které tento světec prakticky uskutečňoval již téměř před tisíci roky. Představitelé minulých režimů se snažili vnést do tohoto bratrství mnoho kalu, ale teprve dnešek otevřel dokořán cesty jednoho národa k druhému, aby po těchto cestách proudily nejkrásnější myšlenky bratrství, přátelství a vzájemného porozumění a účinné spolupráce obou národů pro dobro a štěstí.

Hlavní referát pronesl předseda CMV-KD ministr zdravotnictví *dr. Josef Plojhar*. Podstatnou část referátu přinášíme v úvodním článku našeho časopisu.

Po hlavním projevu následoval referát generálního tajemníka CMV-KD prof. Josefa Beneše o mírové činnosti katolického duchovenstva a o metodách, kterými je mírové duchovenstvo připraveno plnit další úkoly. Na porovnání účinků bombardování v druhé světové válce s účinky atomové bomby svržené na Hirošimu a Nagasaki a posléze s nepředstavitelnými účinky nejnovějších atomových, vodíkových, supervodíkových a kobaltových bomb osvětlil kanovník Beneš důvody, pro které je nevyhnutelné, aby katolický kněz s celou duší i myslí, příkladem a prací dal se do boje proti této strašné zlobě, jakou jen možno vytušit z hrozeb třetí světové války, o které kapitalistický Západ mluví s tak hanebnou bezcitností a nezodpovědností. V kapitole o vlastní činnosti CMV-KD mluvil generální tajemník CMV-KD o opatřeních Ústředního výboru CMV-KD směřujících k ještě větší aktivizaci. Otázkou osobního delegování přednášejících na jednotlivé diecéšní mírové výbory generální tajemník referát zakončil.

Po něm následovala diskuse. Přihlásilo se do ní asi 20 účastníků konference, avšak pro přesně termínovaný pracovní program porady, toliko polovina z přihlášených přednesla svoje diskusní příspěvky.

První příspěvek neobyčejně procitěně přednesl *Václav Zima*, vikář v Praze-Dejvicích, který formou reminiscencí na svůj pobyt na Slovensku pronesl přímo překrásnou ódu na Slovensko a jeho lid. *Dr. František Drábek* ohlásil, že brněnská diecése navázala přátelskou družbu s diecézí báňsko-bystrickou. Toto prohlášení bylo přítomnými přijato velmi srdečně. Za tento čin, který se jistě stane příkladem i pro ostatní diecése, srdečně poděkoval kapitulní vikář báňsko-bystrický *Jan Dechet*.

Spect. děkan RKBF v Bratislavě *dr. Cyril Dudáš* podal theologicky zdůvodněný příkaz, jak praktickou prací dokazovat lásku k pravdě a spravedlnosti pro blaho pracujícího lidu. Prohlásil, že při rozhodování, zda voliti smrt nebo život, nemá katolický kněz býti ani chvíli v pochybnostech co voliti, ale bezvýhradně se rozhodne pro život, tedy proti válce a proti každé činnosti, která válku připravuje, předpokládá nebo propaguje.

Na dvou biblických podobnostech o zrně hořčičném a neplodném fíkovníku ukázal kanovník *Miloslav Trdla* z Českých Budějovic skutečnost, že mírová činnost katolického duchovenstva přináší až dosavad bohaté plody a že se v této činnosti bude pokračovat i dále ještě s větším nadšením a úsilím.

Diskusní příspěvek *dr. Josefa Vrabce* z Klátovské Nové Vsi byl velmi názorným obrazem konkrétní práce kněze na vesnici, která se vybudováním vzorného JZD stala hospodářsky příkladnou obcí, vyznačující se vysokou kulturní a životní úrovní pracujícího lidu. Ukázal na nepředstavitelný rozdíl mezi dneškem a minulostí, kdy kněz musel sbírat milodary pro své nezaměstnané

farníky. Nynější blahobyť a pokrok samozřejmě vzbuzuje u pracujícího lidu vděčnost vůči nynějšímu státnímu zřízení, které mu tento blahobyť umožnilo. Tuto vděčnost cítí i katolický kněz, který se raduje s radujícími a který pozoruje, jak se hmotné dobro a spokojenost věřícího lidu odráží i v jeho duchovním životě.

O výchově kněžského dorostu, který si pod vedením svých profesorů a představených semináře osvojil krásné vlastnosti praktického vlasteneckého, promluvil ve svém diskusním příspěvku Spect. děkan CMBF v Praze-Litoměřicích *dr. Jan Merell*. Svou zprávu podložil statistikou o účasti bohoslovců na brigádách. Více než 8500 hodin odpracovaných v JZD. Celkem odpracovali bohoslovci 23 000 brigádnických hodin. To, že litoměřičtí bohoslovci jsou nositeli putovní vlajky, dokazuje, že naši bratrský a praktický vztah jako budoucí kněží k našemu pracujícímu lidu. Založení vlastního mírového výboru v litoměřickém semináři, k němuž došlo z iniciativy *Mgr. dr. Eduarda Olivy*, kapitálního vikáře a předsedy DMV v Litoměřicích, svědčí o velmi intenzivní jejich práci na úseku mírovém.

Poslední diskusní příspěvek pronesl *dr. Jan Pásztor*, ředitel biskupského úřadu v Nitře, v němž ukázal, jak je možno spojit upřímnou oddanost k Církvi ve věcech víry a mravů s praktickou účastí na budování vlasti a na zabezpečení míru u nás i na celém světě. Katolický kněz přistupuje k pracím na mírovém úseku tím, že zvažuje, zda věc, pro kterou se rozhoduje, je dobrá nebo špatná, zda slouží blahu bližního a je v souladu s blahem společnosti. A když kněz vidí jak rostou v naší vlasti nové domy, školy a továrny, má jistě nejupřímnější radost z tohoto společného úspěchu a současně i chuť a povinnost účastňovati se i v budoucnou svou práci na zvelebování našeho společného blahobytu.

Po skončení diskusních příspěvků předložilo předsednictvo CMV-KD k schválení návrh na společné usnesení, které bylo účastníky schůze v celém jeho znění jednomyslně přijato a schváleno. Usnesení uveřejňujeme na jiném místě.

Závěrečný projev a zhodnocení této mírové konference a velmi plodné diskuse podal pověřenec *dr. Alexander Horák*, předseda Slovenského výboru CMV-KD a člen Světové rady míru. Vyzdvihl zvláště tu okolnost, že katolické duchovenstvo naší vlasti si našlo správnou cestu vzájemné úcty a spolupráce. Je jistě potěšitelné, že mírové katolické duchovenstvo s tak příkladnou odpovědností za jednotu a s takovým vlasteneckým zápalem dává do dalšího boje za mír všechno své nadšení oddaných srdcí, svou práci a své zkušenosti.

Celostátní mírová konference katolického duchovenstva byla zakončena československou státní hymnou.

J. H.

EXERCICIE

V letošním roce 1959 se budou konati exercicie v Kněžském domově v Praze 2, Ječná 2, v těchto termínech: I. 15.—19. června (P. Alfons Daňha), II. 22.—26. června (P. Alfons Daňha), III. 29. 6.—3. 7. (P. Karel Sahan), IV. 17.—21. srpna (P. Alfons Daňha), V. 24.—28. srpna (P. Alfons Daňha), VI. 31. 8.—4. 9. (P. Karel Sahan). Poplatek za kurs činí Kčs 100.—. Přihlášky zasílejte na své nejd. konsistoře.

JUBILEA

Dne 6. 6. se dožívá 70 let P. Robert Brousil, admin. v Lobkovicích, a dne 6. 8. P. Jan Samek, farář v Litni. 30. 7. dožívá se 65 let P. Václav Leder, admin., Vidnava. 60 let se dožívají: 22. 6. P. Bedřich Lehner, admin., Rychvald, 29. 6. P. Zdeněk Kopáček, farář, Vrbno, a 13. 8. P. Ludvík Spurný, děkan v Lounech.

50 let se dožívají: 6. 7. P. František Michalec, koop., Horní Suchá.

ORDINACE

25 let: 24. 6. P. Frant. Klapuch, arciděkan v Liberci, 24. 6. P. Alois Frajt, admin., Cvikov, Miloslav Bartl, vikář, Chrudim, P. František Král, admin., Litomyšl.

30 let: 29. 6. prof. Josef Beneš, kanovník, Praha.

40 let: 22. 6. Václav Klabouch, kanovník, Čes. Budějovice, 22. 6. Emil Peter, farář, Hnojník, P. Josef Kašpar, farář, Borohrádek, P. Vladimír Hanáček, farář, Kostelecká Lhota.

45 let: 21. 7. P. František Kaniok, farář, Staré Hamry, 21. 7. P. Pavel Smyczek, farář, Stonava.

50 let: 18. 7. inful. probošt František Friedl, Jindřichův Hradec, P. Josef Ježek, katecheta, Rychnov n. Kn.

55 let: 29. 6. P. Josef Ježek, vikář, Říčany, P. František Naxera, farář, Vysoké Chvojno.

60 let: Msgre Vincenc Šetina, Pardubice, P. Václav Giurkovics, em. katecheta, Hradec Králové.

Dne 11. dubna t. r. zemřel v Charitním domově ve Vidnavě dp. P. Viktor Šafránek, býv. vikář na dómě v Brně.

Dne 20. 6. 1884 zemřel v Mariánských Lázních spisovatel P. Václav Beneš Třebízský.

K ZÁSOBOVÁNÍ OLTÁŘNÍMI SVÍCEMI

K četným dotazům ohledně zásobování svícemi k bohoslužebným účelům oznamujeme, že výhradní prodej těchto potřeb provádí maloobchodní síť Charity, Chrámové služby v Praze v těchto prodejnách:

Čechy: Praha 1, Staré Město, Perštýn 14, Praha 2, Nové Město, Ječná ul. 2, České Budějovice, Česká ul. 44, Praha 1, Malá Strana, Malostranské nám. 2, Jindřichův Hradec, Nejedlého 51, Plzeň, Pražská ul. 4, Karlovy Vary, Tržiště 2, Litoměřice, Dlouhá tř. 11, Liberec, Železná ul. 12, Hradec Králové, Palackého 3, Trutnov, Stalingradské nám. 14, Polička, Komenského 232, Pelhřimov, Mírové náměstí.

Morava: Jihlava, ul. Obránců míru 24, Třebíč, Haaskova 14, Brno, Starobrněnská 17, Brno, Minoritská ul. 1, Znojmo, Divišovo nám. 12, Olomouc, nám. Rudé armády 23, Olomouc, Ul. 1. máje 15, Hranice, Leninova 10, Kroměříž, Stalinovo nám. 6, Valašské Meziříčí, Křížkovského 7, Hodonín, Gottwaldovo nám. 19, Uherské Hradiště, nám. Rudé armády 74, Ostrava, Puchmajerova 10.

Na skladě jsou oltářní svíce hladké, zcela krásné, s obtisky (hromničky) a svíce k sv. přijímání.

SOVĚTSKÝ HLAS O ČESKÉM KATOLICKÉM HUMANISTOVÍ

Ve 12. čísle moskevského měsíčníku Slovanského výboru SSSR „Slavjaně“ uveřejnil I. Goleniščev-Kutuzov zajímavý článek o nejslavnějším českém katolickém humanistovi a vlastenci, Bohuslavu Hasištejnském z Lobkovic, proboštu vyšehradském, významném básníku, filosofovi a proslulém cestovateli, který žil v letech 1460 až 1510.

Ruský autor zdůrazňuje význam tohoto největšího českého básníka z renesančního období 15. a 16. století, „českého Odyssea“, který poznal celou Itálii, navštívil Egypt a Malou Asii stejně jako západní Evropu a založil znamenitou hasištejnskou knihovnu právě tak jako observatoř, matematický a přírodovědecký kabinet. I. Goleniščev-Kutuzov píše doslova: »Je nutno rozhodně zahrnout legendu o „antikvárnosti“ a kabinetní odtržnosti Lobkovicově, legendu vytvořenou pozitivistickými dějepisci. V jednom z dopisů vyjádřil tento humanistický básník neobyčejně silně své vlastenecké city: „Jak krásná by byla,“ píše, „podle mého názoru smrt za vlast, kdyby moje smrt mohla obnovit někdejší její slávu.“ Lobkovic se domnívá, že je lepší a čestnější i za cenu života chránit vlast před jejími nepřáteli, nežli „zestárnout mezi vědeckými a literárními pracemi,“ a navíc, pokračuje, „vědy zasluhují chvály toliko tehdy, jestliže slouží obecnému blahu...“ Satiry a epigramy Lobkovicovy byly velice rozšířeny. Myšlenky tohoto českého

humanisty byly odrazem názorů pokrokových lidí renesančního období.«

Autor srovnává v závěru své studie tuto stránku Lobkovicovy činnosti s pozdějším satirickým působením holandského humanisty Desideria Erasma Rotterdamského v Cambridgi a uvádí důvody své domněnky o Lobkovicově vlivu na Erasma, jenž měl přátelské styky s některými českými kulturními pracovníky té doby, zejména se synem Řehoře Hrubého z Jelení Zikmundem Heléníem. Tento vynikající český humanista žil v Basileji jako redaktor vydavatele Frobenia a sám chystal překlad veršů a prózy Bohuslava z Lobkovic, který byl, jak sovětský autor nakonec znovu zdůrazňuje, proslulý v humanistických kruzích. bp

Je Romulus pohanským předobrazem Ježíšovým?

Před několik málo lety zesnulý italský katolický spisovatel Giovanni Papini uveřejnil svého času studii, ve které se zabýval srovnáním života Ježíše Krista s osudy legendárního zakladatele a prvního krále „věčného města“ — Romula.

A skutečně — při podrobném a pozorném srovnání života obou těchto mužů nemůžeme popřít, že v podstatných rysech byl život Syna Mariina neobyčejně podobný životu syna Rhey Silvie.

Ježíš se narodil z Panny; Romulus se narodil z vestálky, římské jeptišky, která složila slib panenství. Otcem Ježíšovým byl Bůh, starozákonní Bůh bitev; u Romula přikládal mythos otcovství bohu války Martovi. Ježíš i Romulus pocházeli z královské rodiny. Ježíšův praděd, král David, byl uprchlík a dobyvatel; rovněž tak i Romulův praděd Aeneas. Král Amulius nařídil, aby Romulus a jeho blíženec Remus byli zabiti; o sedm století později přikázal král Herodes, aby byli zabiti všichni chlapci narození v téže době jako Ježíš, protože doufal, že tak postihne i toho, jenž mu byl označen za budoucího krále. Romulus, stejně jako Ježíš, unikl nebezpečí. Oba byli laskavě přijímáni chudými pastýři stád. Romulus, když dospěl, založil město, v něm zřídil jakýsi posvátný asyl a přijímal za měšťany otroky, lotry, chudáky a vyhnance; Ježíš oznámil založení nového království a i on zval chudáky, bídáky, hříšníky a lotry. Stejně jako Ježíš byl i Romulus nenáviděn bohatými a mocnými. Romulus byl ubodán, Ježíš ukřižován. Při Romulově smrti se zatmělo slunce stejně, jako když Ježíš visel na kříži. Jako se Ježíš po smrti zjevil zbožným ženám a apoštolům, tak se ubitý král zjevil po smrti Juliu Proculovi a sdělil mu, že vstoupil na nebesa. Romulus jako král byl stále provázen dvanácti liktory; Ježíše doprovázelo dvanáct apoštolů.

Mezi životem Ježíšovým a Romulovým jsou ovšem také hluboké, nepřekonatelné rozdíly. Např. Romulus zabil svého bratra Rema. Ale což jsou všeobecně uznávané „předobrazy“ Kristovy ze Starého zákona, jako třeba král David, vždy nádobami ctností?

Romulus, dovozuje Papini, byl — aniž bychom se chtěli rouhat — pohanským „předobrazem“ Pána Ježíše. Řím byl od počátku určen za sídlo a střed křesťanství, a proto Bůh vložil do římských mythů i do římských dějin takovéto „předobrazy“, aby římskému lidu bylo nové učení, přicházející od východu, přijatelnější. Kromě u Romula můžeme totiž jistou podobnost s Ježíšem pozorovat i u jiných postav, např. u básníka Vergilia.

Od Mojžíše do Romula uběhlo sedm století. Od smrti Romulovy do Ježíšova narození rovněž sedm století. Stojí tedy Romulus přesně uprostřed cesty od Starého zákona k Novému.

I kdybychom chtěli pominout všechny tyto nápadné podobnosti Romula s Ježíšem, jednu souvislost mezi nimi popřít nemůžeme: V době, kdy v Jeruzalémě prorok Isaiaš prorokoval Ježíšovo vykupitelské dílo, daleko v Itálii vyznačoval svalnatý mladík Romulus rádlom hranice města, jež se mělo stát věčným sídlem Petrovým a střediskem učení Kristova. Karel Pařha

KULTURNÍ KALENDÁŘ

11. 6. 1919

Je tomu již 40 let, co v Potštýně v Orlických horách zemřel nadaný český malíř *Adolf Liebscher* (nar. 11. 3. 1857 v Praze).

Byl žákem umělecko-průmyslové školy ve Vídni, kde se pod vedením svých učitelů svědomitě připravoval na své životní povolání být malířem. Jeho studie figurální i krajinářské budily ty nejlepší naděje, ale během doby stala se jeho vlastním oborem malba dekorativní.

Roku 1897 dosáhl první ceny za návrhy malby oken v chrámu sv. Ludmily v Praze-Vinohradech. V r. 1891 komponoval a provedl figurální část na velkém dioramě „Boj se Švédy na Karlově mostě“ pro jubilejní výstavu. Tato práce je veřejnosti dosud přístupna ve zvláštním pavilónu v Praze v sadech na Petříně, nedaleko rozhledny.

Hluboce procítěnou „Valašskou madonou“, umístěnou v chrámu na Radhošti, a madonami Hostýnskou a Karlostejnskou dokumentoval tento umělec svůj kladný poměr k náboženství i lidu, z něhož čerpal jako ze zdroje svých inspirací.

14. 6. 1804

Vzpomínáme 155. výročí narození významného moravského buditele, uznávaného vůdce lidu i kněží, *Františka Sušila* (nar. v Novém Rousínově u Slavkova na Moravě; zemřel 31. 5. 1866 v Bystřici pod Host.).

Po studiích na piaristickém gymnasiu v Kroměříži a dalších studiích v Brně byl Sušil r. 1827 vysvěcen na kněze. Působil v duchovní správě na různých místech, až r. 1837 byl ustanoven profesorem novozákonného studia při bohosloveckém ústavě v Brně.

Při jeho všeslovanském cítění a opravdovém národním uvědomění mělo toto jmenování velký význam nejen pro něho, ale hlavně pro studenty teologie tohoto učiliště. Působil na celou řadu kněží nejen po dobu jejich studia, ale i v dalším jejich povolání. Tím byla Sušilovi umožněna rozsáhlejší činnost buditelská i spisovatelská než například by bylo dovolovalo jeho další zaměstnání v duchovní správě.

Sušil byl povahy skromné, ostýchavé, vůči neznámým nepřístupné, nehodil se pro veřejnou činnost agitací, avšak pro svou učenost, pracovitost, zvláště pak pro ryzí povahu a neoblomnou věrnost v zásadách náboženských i vlasteneckých stal se vůdčí osobností národního uvědomění na Moravě.

Mimo svou činnost v oboru teologie a překladatelskou z různých jazyků podjal se Sušil s velkou láskou záchrany lidové písně na Moravě. Po třicet let sbíral o prázdninách národní písně, jež shrnul v letech 1835–1860 do třech sbírek.

Třetí, hlavní a souborná sbírka uznává se za vzornou co do věrného podání slov i nápěvů. Byla to úporná práce sebrati skoro 2000 lidových písní, ale byla vysoce oceněna pro svou pedantskou přesnost, čímž se stala do dokumentárním pramenem dialektologie i národní hudby.

Toto životní dílo Sušila stalo se základním kamenem všem dalším sběratelům i badatelům. A lid, moravský i český, který Sušil s celou upřímností svého horoucího srdce tak miloval, miluje Sušila pro jeho nesmrtelné dílo buditelské.

25. 6. 1934

V Běhařově u Klatov, v půvabném podhůří Šumavy, naposledy vydechl před 25 roky temperamentní malíř-krajinář, impresionista z družiny Slavičkovy a Hudečkovy, *Alois Kalvoda* (nar. 15. 5. 1875 ve Šlapanicích u Brna). Pocházel z chudé rodiny, ale díky své pili a vytrvalosti stal se v letech 1892–1897 žákem pražské malířské akademie, kde z profesorů nejvíce na něj působil Julius Mařák, jehož vlivem stal se též krajinářem: maluje prostě české kraje širokým, smělým štětcem, barvou jasnou a veselou. Maluje louky, stráně, břízy, výhledy do kraje mezi kmeny stromů, stojících v popředí nebo na pozadí strání. Náladu chvíle vystihuje s jemným citem.

Svým uměním oslavil českou krajinu a vychoval řadu žáků, z nichž jmenujeme: Váchala, Němce a Kreibicha.

28. 6. 1854

Stopět let, jež nás dělí od narození *Hanuše Schvaigera* v Jindřichově Hradci (zemř. 17. 6. 1912 v Praze), je dlouhá doba, která zvážila a zhodnotila tohoto českého malíře.

Složitý byl vývoj tohoto snivého Jihočecha: od pohádkových motivů dospěl k holandskému realismu („Dům loďařů v Gentu“, „Rybí trh v Bruggách“), poté se zabýval motivy ze života našeho lidu („Slovácký dvorek“, „Valašské chalupy“), až dospěl ke groteskní komice na způsob Petra Breughela, s níž ilustroval pohádky a různá literárně zaměřená díla (Krysař, Krakonoš, Vodník). Jako profesor pražské akademie předával svým žákům nejen své technické schopnosti a uměleckou poctivost, ale vedl je též ke správnému poměru k přírodě a lidem, v nichž hledal zdroj své tvůrčí síly a cíl svého uměleckého snažení.

29. 6. 1934

Je tomu již čtvrt století, co naše malířství utrpělo ztrátu odchodem *Adolfa Kašpara* (nar. 27. 12. 1877 v Bludově u Šumperka na Moravě, zemřel v Železném Rudě na Šumavě).

Původně měl se stát učitelem a proto v r. 1899 absolvoval učitelský ústav v Olomouci.

Teprve později dostal se na pražskou malířskou akademii; po jejím absolvování věnoval se vedle malby zejména grafice a ilustraci, v níž prohloubil svůj talent studiem českých klasiků a poznatky načerpanými v cizině, takže dospěl k vynikající úrovni.

Těžiště jeho tvorby leží v knižní ilustraci: v duchu Mánesovy a Alšovy tradice vyzdobil díla vynikajících českých spisovatelů (např.: Němcová, Neruda, Jirásek aj.).

Jeho úspěch v tom oboru spočívá v tom, že dovedl dokonale spojit své dílo s duchem ilustrovaného textu a že se opíral o jeho důkladnou znalost a poctivé studium života člověka, doby i prostředí.

V jeho ilustracích se projevuje citlivý vztah autora k zobrazenému zjevu, každá z nich je řešena s výtvarnou odpovědností a tvoří samostatné umělecké dílo, vytvářené s láskou a citem národním a lidovým.

[Dokončení z 2. str. obálky.]

lézá místo i zde, kupř. v básních: Modlitba a práca, Archanjel Michal, Lucifer, Pilátové ruky, Kristus a jiné. Je zde již obsahově záživnější a tím, že se dotýká problematiky dneška, si svou aktuálnost přímo vynucuje.

V další Hlbinově sbírce Mierové ráno (1953) se ještě více rozvíly tvořivé schopnosti P. G. Hlbiny a výrazně to ocenil J. Noge v Slov. pohladech, 1953, č. 2, str. 230, když o něm napsal: „Dnes je především bojovníkem za myšlenku světového míru a spravedlivého sociálního pořádku, kterým je a může být, a Hlbina to ve své poesii vyjadřuje, jen socialismus.“ Tragika vítězně bojujícího korejského lidu ve značném rozsahu zastupuje tematicku básní této sbírky a představují ji velmi působivé

verše: Ranený Korejčan, Seulská katedrála, Korejská mládež, Korejský žal a jiné. Sbírkou Mierové ráno rozmnožila vpravdě čísla naší poesie v službách mírových a budovatelských. Hlbina zde dokázal, že dovede těžít z motivů tak prostých a z těch vytvářet pěkné básnické projevy našeho nového budovatelského života. Dosvědčuje to i jeho poslední básnická kniha Ruže radosti, která se čestně řadí k ostatním básnickým spisům P. G. Hlbiny. Je důkazem jeho stále tvůrčí iniciativy, růstu a aktivity. V nejnovější době pracuje Pavel Gašparovič Hlbina na nové sbírce básní, z níž ukázky zveřejnil v časopise Kulturní život (Bratislava 1959, č. 12, str. 3) a kromě toho překládá ze současné i klasické francouzské poesie.

P. E. Korba

DOBRO, MRAVNOST, SPRAVEDLNOST, POKOJ VZÁCNÝ . . .

Těmito lapidárními, jako by do žulového kvádru tesanými slovy, vyjádřila bratislavská konference celostátního výboru katolického duchovenstva základní potřebu nejen našeho lidu, ale všech národů celého světa. V době, kdy do nedozírna vystupňované zbrojení, podnícené neobmezeným skupinovým sobectvím zbrojařů, bankéřů, monopolistů a militaristů, vtisklo poslednímu vývoji ve světě některé nebezpečné rysy, vystoupilo v souladu s celým československým lidem i katolické duchovenstvo, aby adresovalo celému okrsku světovému své poselství lásky . . .

Naše katolické duchovenstvo sleduje láskyplně mohutný rozmach národních tvořivých sil, které právě v této době vrcholí bohatým programem výstavby průmyslu, zemědělství, dopravy, kultury a sociálních služeb. Máme až pocit vzcnosti gotiky, když procházíme rušným stavenišťem naší vlasti. S horoucí láskou k tomuto pokojnému životu zastavujeme se u velikých děl národní síly a svornosti, které mají člověka krok za krokem zbavit zbytku dědictví kapitalismu.

Všenárodní úkoly, které před námi stojí, jsou veliké, náročné, ale až budou uskutečněny, budou znamenat neobyčejný vzestup životní úrovně našich občanů. Odstraní řadu nedostatků v naší bytové kultuře, zvýší účinnost zdravotnické péče, zvláště masové prevence hrozně se vyskytujících chorob, rozmnoží počet domovů důchodců, zkvalitní péči o nemocné, staré i děti. Postavit do konce roku milion dvě stě tisíc bytů, je sám úkol ojedinělý, který ani v cizině nikdy nestál před architekty a stavebníky. Vždyť to znamená rozmnožit počet bytů o celou jednu třetinu. Jde o stavbu nových šťastných domovů budovatelů toho všeho nového a krásného, co naplňuje naše dny radostnou notou důvěry, radosti, vzácného pokoje. Je si přitom třeba uvědomit, že dříve celá třetina bytů byly byty o jedné místnosti bez příslušenství nebo nanejvýš o dvou místnostech (těch bylo 41 %), kdežto byty v nových obytných domovech budou při nejmenším dvoupokojové s moderním příslušenstvím.

Tato výstava bude znamenat také první velký krok k překonávání dosavadních rozdílů mezi městem a venkovem. Vždyť naši architekti, kteří letos sněmovali, vidí v řešení výstavby nové družstevní vesnice právě klíč k tomu, aby i naši zemědělci mohli žít důstojně podle záměrů naší společnosti. Víme velmi dobře, jak se na venkově bydlelo a dosud bydlí a proto považujeme právě za naléhavý úkol začít se soustavnou přestavbou naší socialistické vesnice. I v tom je kus naší sociální spravedlnosti, která neúnavně, krok za krokem překonává fundamentální nedostatky bývalého společenského řádu.

Náš bohatý průmysl rovněž se postupně rozšiřuje, a přitom se mění jak ve své skladbě, tak i v pracovních a výrobních metodách. Automatizace a mechanizace naší výroby je na pochodu. Uvědomme si jen na příklad, co to bude znamenat, až v našem textilním průmyslu budou pracovat automatické tryskové stavy, kterými se již dnes proslavily strojírenské závody v Týništi nad Orlicí. Dnes již vyrábíme vedle klasického vývozního zboží staré epochy i celou řadu výrobků nových, zatím u nás nevyráběných. Jsou-li tyto úkoly v průmyslu veliké, jsou jim podobné v zemědělství přímo průkopnické. Tam jde dnes o to, docílenou kvantitu družstev trpělivě, soustavně a cílevědomě přeměňovat v kvalitu. Velká řada družstev již ukázala, že to umí. Nyní půjde o to, aby se i ostatní družstva učila a přibližovala vysoce prosperujícím družstvům. Vždyť nám přitom nejde o nic jiného, než aby i na vesnici lidé byli zbavováni staré dřiny, aby i oni mohli žít lidsky důstojněji a bohatěji, jak se to sluší na naší éru.

Není naším úkolem vypočítávat tyto radostné a náročné úkoly. My v nich musíme vidět projevy hluboké sociální přeměny, která mění a musí měnit lidi také po stránce morální. Vztahy mezi lidmi jsou zbavovány starého existenčního strachu, třídního útlaku, jsou povyšovány na vyšší etickou úroveň. Nikdy bychom nespĺnili pokojné úkoly našeho budování, kdybychom zůstali starými lidmi. Křesťanství vždy chápalo nutnost hluboké přeměny v mysli lidí, mířilo k překonávání sobeckého člověka i sobecké společnosti. Obléci nového člověka, který umí jít za hranice svého malého já, který vidí ve svém sousedu nebo spolupracovníku opravdového bratra, který umí mlslet i na velké společenské celky jako je

národ, stát nebo celé lidstvo, to je to, co je potřebné, nutné a nevyhnutelné, na kterém se musejí podílet také naši duchovní. Apelovat v lidech na to družné a sobecké, na to mravně ušlechtilé, kladné, konstruktivní, to všechno je společné i našim kněžským generacím, které až na nepatrné výjimky jednotlivců vždy cítily nutnost stát v jedné řadě s lidem i národem. Vzpomínáme-li na ty naše první kantorské a kněžské buditele uplynulého věku, bezděky pocítujeme, že i naše současné duchovenstvo má podobné úkoly, povýšené ovšem na vyšší nivě. Oživení národní soudržnosti a svornosti v socialistickém smyslu znamená vlastně bezprostředně navázat na ty krásné vzory lidových kněžských buditelů, zpodobněných v dílech našich klasiků. To, co bylo nedostižným ideálem našich předchůdců, jejich snem o budoucnosti národa, jejich touhou po zabezpečení existence národa, je vlastně dnes živou bezprostředností, náplní našich dní.

To platí jak o sociální a národní organizaci našeho lidu, tak také pro jeho mezinárodní postavení. Libáňský jemnostpán Marek byl velkým rusofilem. Již tehdy tušil, že národní osobitost našeho lidu může být zajištěna jen v rodině slovanských národů, opřené o silné Rusko. Promítneme si jeho názory, jeho nadšení pro ruský lid do našich dní a uvidíme, že máme pravdu, když zdůrazňujeme skutečnost, že naše doba vyvrcholuje úsilí vlasteneckého lidového hnutí uplynulého století. Víra v sílu ruského lidu se před našima očima proměnila ve skutečnost. Místo carismu, na nějž měly vliv cizácké tendence, vyrostla socialistická velmoc. Velmoc, která nejen garantuje naši nezávislost, ale která je také štítonošem světového míru. Marek a jeho družci by jistě nebyli zklamáni. Jejich sny byly skutečnosti překročeny. Člověku zpravidla je lehčí pochopit minulost nežli přítomnost. Její bezprostřednost nás někdy zbavuje schopnosti vidět perspektivu, výhled do budoucnosti . . .

Náš lid dokázal v krátkém čase vystavět základy nového společenského řádu — morálního vítěze nad starou obmezeností, nad starým osobním i skupinovým sobectvím. Nás kněze k tomu vede jednoznačný příkaz lásky k bližnímu. Bez trvalého míru by se lidstvo ocitlo na prahu barbarství. Proto působí přímo otřesně, když někteří lidé, kteří o sobě říkají že jsou křesťané, nebo jsou dokonce knězi, mohou schvalovat praxi studené války, odmítají jednání států s rozdílnou společenskou soustavou, ba ve své zaslepenosti jdou tak daleko, že obhajují i užití jaderných zbraní. Je v tom něco strašlivého, slyšíme-li od německého jesuity Grundlacha, že je lépe svět zahubit v plamenech nukleárních výbuchů nežli dopustit, aby se společensky proměnil. Tady politická zást, slepota jde tak daleko, že pohrdá základními postuláty křesťanství samotného.

Je pravda, že nakupené rozpory mezi Západem a Východem, způsobené dlouholetou studenou válkou a budováním útočných paktů, nedovolí na jednom jednání vyřešit všechny sporné otázky jedním rázem. Bude třeba se ozbrojit trpělivostí, bude nutné stále pokračovat v politice jednání, nevměšování, respektování druhého. Víme, že tato politika má své někdy i mocné odpůrce. Militaristické západní Německo se stává znovu rušitelem míru, který kupí překážku na překážku, aby se střední Evropa neproměnila v klidnou oblast, v níž by byly obmezeny stavy vojsk, výzbroje a v níž by byly především zakázány jaderné zbraně. Víme rovněž, že zbrojařské kruhy Západu, zvláště USA, budou vždy kout pikle, aby hodnotu dosažených výsledků jednání pokud možno snížily. Ukazuje se však čím dále zřetelněji, že přibývá počet politiků, kteří si uvědomují, že je třeba učinit včas opatření k snížení zbrojení, k zastavení jaderných pokusných výbuchů. Zvláště mnozí politici Velké Británie počínají si uvědomovat, že stará politika studené války dnes již opravdu zamrzla a že z ní nějaké řešení nelze nalézt.

Síla mírumilovných zemí roste každým okamžikem. Poroste i nadále. Přibývá také rozumných, odpovědných lidí, kteří vědí, že jednání, byť i obtížné a komplikované, je v každém případě lepší nežli moderní válka. Proto, že to víme, jsme optimisté. Svět potřebuje opravdu dobro, mravnost, spravedlnost, pokoj vzácný a svatý a nikoliv válku. A za takové cíle opravdu stojí bojovat a pracovat, neboť jich svorným a trpělivým úsilím můžeme dosáhnout . . .

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK IX

ČÍSLO 7

P. Antonín Kyselák: Cestou vzdělání a míru

ThDr. Josef Kubalík: Mythi a mysteria

ThDr. Jaroslav Michal: Svátost pomazání nemocných

ThDr. Václav Bartůněk: Ohlasy schismatu v Čechách

Dr. Hubert Havránek: Basilika

P. Václav Medek: Svatý kníže Václav

P. Karel Sahan: Křtitelnice

Václav Zima: Úrodné přátelství

Antonín Hugo Bradáč: Zátiší bratři Floriánů

Dr. Pavel Režný: Apokalypsa Jeana Duveta

P. Václav Zemanec: Kněz astronom P. Jan Černý

Ing. V. a Z. Červený: Zemědělská politika naší vlády

7

1959

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI
Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

P. ANTONÍN KYSELÁK: Per viam eruditionis, cultus, pacis.

Scriptor horum primorum verborum fungitur cura animarum vico ubi natus est maxima cum probabilitate ille magister populorum J. Amos Comenius. Illius effata commemorat auctor occasione denuo reedificationis cultus et eruditionis nostrae patriae ex decreto et nostri regiminis consulto. Eruditio nostrae patriae vult plene consentire cum nostri eminentis paedagogi testamento.

ThDr. JOSEF KUBALÍK: De mytho et mysterio.

Mythus vere efformat non quidem primariam sed secundariam periodum in historia et progressu religionis generis humani et premit degenerationem cultus divini et deformationem idearum religionis.

Dr. HUBERT HAVRÁNEK: De basilica.

Primi Christiani intererant sacris domibus privatis, quibus impertiebat Ecclesia specialem dignitatem et finem secundum propriam dispositionem. Hoc ergo modo oriebatur basilica et dein omne quod necessarium est ad edificationem ecclesiarum temporis posterioris.

P. VÁCLAV MEDEK: Dux Bohemiae, Sanctus Venceslaus.

Fontes principales cognoscendi vitam et personam nostri sancti Ducis necnon momentum et tempus sunt legendae-Annales Fuldenses-Annales monachi Saxoniae Widukind monasterio Corwey Rerum gestarum Saxonicarum libri tres. Scriptor dividit suam materiam studiorum in has partes-ambitus et magnitudo regiminis-Bohemiae interna structura et forma illius regiminis-Genus et familia ducum et principum Přemyslovci-modo Venceslaus regnum obtinuerit-plena imago et vita nostri Ducis Sancti Venceslai-eiusque matrimonium Denarius ducis Bohemiae-tributum Venceslai-mors et merita Sancti Venceslai ortus et adulescentia Venceslai, Ludmila et Drahomíra-quo et traditio S. Venceslai decursu saeculorum in nostra patria.

ThDr. JAROSLAV MICHAL: De extremae unctionis sacramento.

Tractatus Canonis de sacramento Extremae unctionis ad normam CIC. Notio, finis, effectus, materia, forma, minister extremae unctionis.

P. KAREL SAHAN: Fons baptismalis.

Contemplatio sacerdotibus ducens ad impertiendum hoc sacramentum digne et graviter et honeste.

VÁCLAV ZIMA: Amicitia fecunditatis plena.

Valde utiliter dicta de parcho de Chocerad Josef Pospíšil, sacerdote et poeta.

SACERDOTES-SOCH OPERIS: Cogitationes defigentes in vita sacerdotum.

Animadversio in agendo posita de vita sacerdotum huius temporis, de cura valetudinis, vestem induendi, habitandi.

ANT. HUGO BRADÁČ: Secretum fratrum Florián.

Aspectus in officinam artis sculpendi et scalpendi, in qua efformantur opera religionis eximiae artis. Articulus hic illustratur imagine artis in ligno scalpendi S. Venceslai et Judae Thadeae a Methodio Florián.

Dr. PAVEL REŽNÝ: Apocalypsis Jean Duvet.

Jean Duvet suo labore, opera, studio est adversa pars Albrecht Dürer. Sua opera ardent et micant partibus adversis artis „gothicae“ et forti studio formae nascentis. Summa gloria eius artis splendet in Apocalypsi. Documentum et exemplum eius artis invenitur in ipso articulo.

P. VÁCLAV ZEMANEC: Sacerdos-peritus caeli siderumque cognitionis P. Jan Černý.

Imago vitae parochi de vico Miletín P. Jan Černý, periti caeli siderumque cognitionis.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Cestou vzdělání a míru

P. Antonín Kyselák, děkan v Nivnici

JE POČÁTEK ŠKOLNÍHO ROKU. Brány škol se opět otevřely, aby ve svých učebnách přivítaly tisíce žáků. A ti všichni mají a chtějí se učit „moudrými býti“. S tímto faktem je nerozlučně spjata osobnost, k níž s obdivem po tři staletí vzhlíží nejen pedagogové, ale i filosofové a míroví bojovníci všech národů. Je to J. Á. KOMENSKÝ, o němž již roku 1671 prorocky napsal filosof G. W. Leibniz: „Nadejde, Komenský, čas, kdy zástupy šlechtných budou cítit, cos vykonal sám, ctít i Tvých nadějí sen.“

NEJEDNA JEHO NADĚJE STALA SE SKUTKEM v dávné, či nedávné minulosti, jiná usku-tečňuje se v těchto dnech.

NEKŘIVDÍME PŘEDMNICHOVSKÉ REPUBLICE, jestliže tvrdíme, že snahy Komenského se plně uplatňují v naší vlasti teprve nyní, po převzetí státotvorné a zákonodárné moci lidem. Ano, teprve nyní dostává se sluchu jeho přání vyslovenému v „**NAVRŽENÍ KRÁTKÉM O OBNOVENÍ ŠKOL**“, kde praví: „Aby všechna v národu našem mládež bohatá i chudá, obojího pohlaví beze vší výjimky netoliko čísti a psáti učena byla, ale také známosti všelijakých božských i lid-ských věcí — cokoliv člověku k přítomnému i budoucímu životu napomáhá — ke všeho povědo-mosti, aby jim slouženo a poslouženo bylo.“ Komenský žádá všeobecné vzdělání pro všechny.

OD LETOŠNÍHO ROKU jsou některé zásadní změny ve výuce související s usnesením o pře-stavbě našeho školství, jako např. výrobní práce devátých ročníků zvyšuje se na 5 hod. týdně, do polytechnické výuky dívek zařazují se 2 hod. týdně šití a vaření, připravuje se vydání nových, názornějších učebních pomůcek... Je to splnění dalšího přání Komenského, vysloveného v „**DÍ-DAKTICE ANALITICKÉ**“, kde v poučce 133. čteme: „Tomu totiž co máme konati, nemůžeme se naučiti jinak než konáním. Proto onen výrok: vytvářením vytváříme.“ A hned další poučka zní: „Tomu, kdo chce něco konati, předveď ukázkou, podej nástroje a pouč ho o napodobování.“

KOMENSKÝ NEBYL JEN VYNIKAJÍCÍ PEDAGOG. V bratrské církvi měl funkci seniora Jednoty, která odpovídá funkci biskupa v církvi katolické. Jako vysoký hodnostář své církve uvě-domoval si základní přikázání Kristovo: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého — a proto usiloval o smír mezi odchýlnými vyznáními. V této své náboženské smírlivosti ztotožňoval se se snahou vlasteneckých kněží naší sv. církve: Nehledat jen a jen rozpory věroučné, či dogmatické s příslušníky jiných vyznání, existující rozpory neprohlubovat, nehledat stále jen to co nás roz-děluje, ale co nás spojuje.

SMÍR MEZI CÍRKVEMI byl však jen součástí širšího Komenského plánu: Smíru mezi státy, řešení sporných politických otázek nikoli válkou, nýbrž vyjednáváním. V celé řadě spisů hledá Komenský účinné prostředky, jak zajistit mír a spolupráci mezi národy. Zde představuje se nám jako opravdový hlasatel míru. Sám ve své „**CESTĚ POKOJE**“ mír definuje takto: „Mír jest a slove způsob takový, v kterémž člověk, (anebo jiný tvor) věci svých libé spořádání máje, volně jeho a bezpečně, bez překážky jiných užívati můž.“ (Pax est tranquilla libertas.) A pokračuje: „Takový způsob milý jest každému stvoření proto, že všechno, což v bytu jest, bytnost svou miluje a toho co ji zdržuje rádo užívá! Ovšem tedy člověk jakožto rozumný tvor! Odkudž Augustinus napsal: Interrogo omnes homines: Vis pacem? Uno ore respondebit tibi genus humanum: Opto, cupio, amo, volo. Odtud také jest, že všichni za nenávisti hodného soudí toho, kdo mír ruší...“

ODKUD PRÝŠTÍ TATO USILOVNÁ SNAHA KOMENSKÉHO PO MÍRU? Zakusil tíhu třice-tileté války, která zničila nejen jeho rodinné štěstí, ale do kořene rozvrátila i poměry jeho vlasti. Zde poznal pomstu vítěze, krutě pronásledujícího ty, kteří unikli válečnému běsnění, a ve válce švédsko-polské vidí Komenský hořet svůj druhý domov, polské město Lešno, kde ztrácí nejen svůj útulek, ale i svoji cennou knihovnu a nenahraditelný poklad rukopisů svých základních děl. Prá-vem napsal o něm r. 1865 Jan Neruda: „Komenský žil a trpěl pro všeobecnou osvětu, z níž se rodí rovnost a bratrství všech.“

DOBA VELIKÉHO ÚPADKU NAŠEHO NÁRODA zrodila největšího školského reformátora a hlasatele světového míru, jenž vysoko zvedl pochodeň lidství a naznačil cestu, kterou se lidstvo musí ubírat, **CESTU VZDĚLÁNÍ A MÍRU**. Tyto dvě cesty vedou k spokojenosti a blahobytu člo-věka a zabraňují vykořisťování člověka člověkem, jak také sám na tento nešvár ukazuje ve svém spisku: „**LISTOVÉ DO NEBE**“ slovy: „Jaká nenasytná těch hlťáků žádost! Že plně majíce stodoly, truhly, koše, nám přede i ten chléb náš z rukou a úst vydírají, ne tak sice kvalitem a násilím, jako fortelí a obmysly předivnými...“ Vystihl zde vykořisťovatelské praktiky všech dob i doby

naši a dobře rozpoznal, že „náprava věcí lidských“ může nadejít jen důkladným vzděláním všech.

KOMENSKÝ SI BYL HLUBOCE VĚDOM, že toho všeho lze dosáhnouti jedině v míru a proto tak ostře zavrhuje válku slovy: „*Válku je zavrhovati jako něco zvířecího, neboť lidem sluší lidskost a spory mohou býti skončovány soudem řádně vedeným.*“ Jak blízká jsou nám dnes tato slova! Zásadu jednání hájí a za ni bojují v celém světě miliony pracujících v čele se Sovětským svazem. A jak vzdálená jsou ta slova těm, kteří sice geniu Komenského se též obdivují, ale tento jeho hlas slyšeti nechťejí.

TI TEDY NECHTĚ ALESPON UVÁŽÍ JEHO VÝSTRAHU, kterou ve svém „**POSLU MÍRU**“ adresoval mezinárodní konferenci v Bredě r. 1667, kde praví: „*Tobě Amsterodáme, tobě Londýne, tobě Lisabone a vám Benátky se praví: Přijde čas, kdy vaše kuplířství se všemi královstvími světa propadne Hospodinu, tj., kdy kuplířské nástrahy a lakotné lsti budou k užitku na všechny strany. Ne, aby z toho nějací soukromníci hromadili pro budoucno a pro soukromý prospěch poklady, nýbrž, aby všichni na celé zemi pracovali, jedli, pili, odívali se a radostně trávili svůj život. Blažený to bude věk, bude-li kdy dáno jej spatřiti.*“

DNES JE JISTĚ, že bude dáno jej spatřiti. Plní se další Komenského „nadějí sen“. Kuplířství kapitalistů s bohatstvím koloniálních zemí propadá božímu trestu a kuplíři sami tento trest ve svých kapsách pocítují. Jejich lsti, kterými klamou svůj vlastní lid, otevírají oči miliónům lidí světa, kteří se hlásí o svá práva na slušný, pokojný a krásný život. Stále více se blíží čas, kdy sny Komenského o zastavení válek a mírové spolupráci národů mohou se stát skutkem.

A MY KNĚŽÍ BUĎME HRDÍ NA TO, ŽE JSME AKTIVNÍMI SPOLUBUDOVATELI ONOHO BLAŽENÉHO VĚKU, o němž před třemi sty léty snil J. Á. KOMENSKÝ. Také u nás, jako u něho, je mír spojen s myšlenkou na štěstí dětí našeho národa a všech národů světa.

MYTHY A MYSTERIA

Mythologie je nauka o mythech neboli náboženských zkazkách pohanských národů, zvláště Řeků, u nichž se setkáváme s nejbohatší naplní starodávných mytů. Řecký výraz *mythos* znamenal původně slovo nebo řeč podobně jako *logos*. Do latiny slůvko *mythos* bylo překládáno výrazem *fabula*, což odpovídá asi modernímu *legenda*. Podle tehdejšího názoru *mythus* byla představa nebo idea oděná v dějinný háv, jež se týkala hlavně nejstarších náboženských představ pohanských národů. Mythy se dělily na theologické a fysikální; první si všímaly náboženských představ, kdežto druhé byly spíše básnickými výrazy tehdejších znalostí pochodu v přírodě. Od 4. st. př. Kr. řečtí filosofové a básníci začínají racionalisticky vysvětlovati mytického Zea jako nebeskou oblohu, mytického Apollona jako Slunce, mytickou Heru ztotožňovati se vzduchem atd. Naproti tomu kol r. 300 vystupuje na Sicilii Euhemeros, jenž vykládá mytické postavy božské jako lidské osoby z minulých dob, jejichž slavné činy byly oděny mytickým hávem nadpřirozena. O původu mytů nejjasněji a nejsprávněji z klasických autorů soudí Plato. Říká, že na počátku Bůh nejen první lidi vychovával, ale též chránil a vedl. Později však Bůh s dobrými duchy (démony) ponechal lidstvo a svět sobě samým a tak došlo k úpadku náboženskému. Proto Plato kárá ony filosofy, kteří zavrhuji a pohrdají starými náboženskými zkazkami, jež nyní porušené pocházejí však z původního čistého pramene. A projevuje přání, kéž by „již přišel ten, který by nás správně a dokonale poučil“ (Plat. *Politeia*, 271—75). Svatý apoštol Pavel, když zároveň blíže určuje vnitřní vztah pohanství ke křesťanské pravdě, píše o tomto tématu doslova: „*Neboť ať poznali Boha, neoslavili ho jako Boha, ani mu nepoděkovali, ale zmarnili ve svých myšlenkách a zatemnili se nemoudré srdce jejich; říkajíce, že jsou moudří, stali se pošetilci, zaměnili slávu neporušitelného Boha za podobu obrazu porušitelného člověka a ptactva i čtvernožců a plazů. Proto Bůh je vydal v žádostech srdce jejich v nečistotu, takže hanobili těla svá na sobě samých, neboť zaměnili Boha pravého za bohy nepravé a ctili i klaněli se tvorstvu místo Tvůrci, jenž má býti veleben na věky*

amen“ (Řím. I. 21—25). Tedy podle názoru křesťanů i osvěcených pohanských myslitelů *mythus* neboli náboženská báje netvoří prvé, nýbrž druhotné údobí v dějinách a náboženském vývoji lidského pokolení a vyslovuje nikoli náboženský pokrok, nýbrž náboženský úpadek a zkreslení představ náboženských. Úpadek spočívá, jak naznačuje sv. Pavel, hlavně v odpadu a odvratu od pravého, živého Boha, na jehož místo lidstvo postavilo tvory jakožto své modly. A skutečně v mythech již se nesetkáváme s pojetím Boha jako Tvůrce veškerenstva a ředitele vesmíru. Pohanské mythy neznají již Boha Stvořitele, naopak všechna božstva, o jejichž zrození nám vyprávějí mytické theogonie, mají svůj původ v rámci dějin stvoření. Je zajímavé, že nikde mythy hmotu a nerozumné tvory při stvoření nezbožňují. Vlastní zbožnění přírody v mythech neexistuje. Své božské bytosti si brali ze světa duchů nebo lidí. Mytická božstva patří do oblasti lidské, mají lidské zrození, lidské vášně; jedí, pijí, odpočívají jako lidé, požívají „pokrmu nesmrtelnosti“ ambrosie a nektaru, mají své dějiny a liší se od lidí jenom tím, že sídlí na velehorách, to jest v ráji, a tam požívají blaženosti a jsou nesmrtelní. — Rovněž mytická kosmogonie, to jest zrození vesmíru, nezná stvoření. Hesiodos píše, že „zprvu byl chaos“ (Theog. 116). Odkud však tento chaos povstal, mythy nevědí stejně jako nezná pohanské lidstvo Boha Stvořitele a Zachovatele všech věcí. Podobně zkreslené je líčení v mythech vznik prvních lidí. Tak podle řeckého bájesloví jako předchůdci lidstva vystupují titanové, z nichž nejmladší Kronos se ujímá vlády zlatého věku, když se před tím vzbouřil proti svému otci Uranovi (nebi). Teprve po titanech se objevují tzv. lidští bohové, z nichž Zeus se ujímá vlády nebe a sídlí s ostatními božstvy „nesmrtelnými“ na Olympu. Pravidelně se objevuje jak u titanů, tak u božstev posvátného Olympu počet 12.

Podobně i tzv. soteriologické mythy staropohanské nemají nic společného s naukou křesťanskou o vykoupení lidstva ze hříchu. Tak v babylonském mythu o dvojici Ištar a Tammuzovi mužský člen dvojice je zosobněním přírody, jež na jaře se probouzí k novému životu

a na podzim se ukládá k zimnímu spánku. Podobně je tomu v egyptském mythu o Osirisovi a jeho manželce bohyni Isidě, jenž má zase vztah k řece Nilu, zúrodnující na jaře celou zemi. Tentýž motiv je středem mythu frygického o Kybele a jejím milenci Attisovi, nebo v mythu fénickém o Astartě a Adonisovi.

Též eschatologické myty starověké o ráji a místě zavržených v podsvětí Tartaru, jehož západní končiny Hades jsou jakýmsi očištěm mythickým, nemají nic společného s eschatologií křesťanskou.

Starokřesťanští spisovatelé vysvětlovali pohanské myty jako znetvoření biblických zkazek Starého zákona autory pohanskými. Jiní učenci křesťanští v nich viděli filosofické spekulace, jež pohanští kněží lidu předávali v rouchu básnickém, kdežto sami ve svém kruhu zasvěcenů si uchovávali jasnou nauku náboženskou, tzv. mystéria. Většina znalců mythologie tzv. srovnávací považuje právě myty za poetické vyjádření jevů a pochodů v přírodě a tak vysvětluje myty všech předkřesťanských národů indoevropských i ostatních. Možno připustit, že v mytech staropohanských lze tu a tam objevit zrno z původního prazjevení, avšak ve svém celku mythus je znamením náboženského úpadku lidstva před příchodem Krista.

V plnosti času přichází Vykupitel lidstva, Ježíš Kristus. Ježíš Kristus je vyslanec Boha živého, své poslání božské dokazuje svou nadlidskou moudrostí a svatostí života, svými skutky, z nichž největší je vlastní zmrtvýchvstání, a svými proroctvími, jež se splnila. Proto též jeho celá nauka není naukou pouhého člověka, nýbrž jsou to pravdy původu vyššího, božského. Kromě pravd přirozeně náboženských, k nimž může přemýšlením dojít i prostý lidský rozum — ovšem velmi nesnadno a s mnohými omyly — hlásá Bohem vyslaný Učitel lidstva též pravdy řádu nadpřirozeného, týkající se vnitřního života Božího a Božích plánů s lidstvem, jimž říkáme tajemství neboli mystéria Boží. Tato tajemství, (mystéria) definujeme, že je to „pravda přesahující stvořený rozum absolutně a sama sebou“ (Tromp: De revelatione Christiana — 1945 — str. 70). Tak např. ani takový genius jako sv. Augustin nemohl proniknout a svým rozumem pochopit tajemství nejsvětější Trojice, jak sám doznává ve svých Confessiones. Podobně je tomu u tajemství Inkarnace Boží, u pravdy Vykoupení, Eucharistie a ostatních. Tyto nadpřirozené pravdy nemohou tudíž být výtvozem lidského rozumu,

aniž nějaké náboženské lidské zkušenosti, jak myslel modernisté, nýbrž jsou předmětem Božího zjevení. A právě mystéria neboli tajemství Boží jsou podstatou radostné zvěsti — evangelia Ježíšova. Jsou to pravdy nejskutečnější, neboť jejich zárukou je autorita Boha zjevujícího, který se nemůže ani klamati, aniž nás klamati, neboť je vševědoucí a naprosto pravdomluvný (srovnej: Vatic. Dz § 1789). Z toho všeho vyplývá zásadní rozdíl mezi pohanskými myty a křesťanskými mystérii. Zatím co předkřesťanský mythus je poetické vyjádření náboženských přirozených představ, jež patří do údobí již zřejmého úpadku náboženského, a kde je hlavním činitelem lidská fantazie náboženská, — *mystéria křesťanská* jsou pravdy zjevené samým Bohem prostřednictvím historického vyslance Božího, Ježíše Krista, a na ně je povinen každý opravdový křesťan odpovědět svou vírou.

Nelze mluvit o směšování, synkresi předkřesťanských mytů a jich vlivu na vznik křesťanství. Nic není v dějinách tak zřejmého jako skutečnost, že křesťanské náboženství má svůj vztah topografický k Jeruzalému a dějinný k národu Izraele. Židovství pak je jedinou výjimkou v tehdejších dějinách, kde není ani sebemenší stopy po nějakých zkazkách o božstvech mythických. Od návratu ze zajetí asyrsko-babylonského v 5. st. př. Kr. u tohoto národa jakákoliv úcta pohanských božstev byla v takovém opovržení, že synové tohoto národa v době makabejské umírali za svou víru v jediného Boha, Hospodina izraelského, a jakýkoli styk s pohany považovali za znečišťující. Tento fanatismus jejich náboženského postoje k jinověrcům přiměl božského Učitele, Ježíše Krista, že velmi opatrně a postupně zjevoval tajemství nejsvětější Trojice a nakonec byl od svých spolubratří podle těla odsouzen na smrt pro své vyznání, že je přirozeným Synem Božím. Jako se nemohou tvořiti ledovce v oblasti rovníkové, tím méně se mohla utvářet nějaká mythická postava Mesiáše v *oblasti bezmythického židovství* prvního století, aby později v dějinách lidských se vyvinula v živoucí osobnost Vykupitele lidstva.

Dnes i mnozí protikřesťanští myslitelé připouštějí, že je nemyslitelné, aby takové úžasné dějinné hnutí, jakým je křesťanství, povstalo bez jakéhokoli historického původu.

ThDr. Josef Kubalík

SVÁTOST POMAZÁNÍ NEMOCNÝCH

Poslední pomazání je svátost, kterou se člověku schopnému a těžce nemocnému dostává svátostná milost a někdy i tělesné zdraví skrze svaté pomazání posvěceným olivovým olejem a slova podle liturgických knih od Církve schválených a předesaných (srv. can 937; S. Alphonsus, Theologia moralis, VI, 796).

Jméno této svátosti dalo teprve stol. VII. Předtím v latinské Církvi se nazývala „sacratī oleī unctio“, „benedictio sacratī oleī“, „unctio infirmorum“, „sacramentum sacrae unctionis“ (Cappello, De Extrema unctione, Taurini 1932, 1). Církev východní ji nazývala „svatý olej“ nebo „olej s modlitbou“. Z prvních dob křesťanských máme o posledním pomazání velmi skrovné zprávy, jako o sv. biřmování, protože tyto svátosti jakožto doplňky jiných svátostí (sv. biřmování doplňkem sv. křtu a sv. poslední pomazání doplňkem sv. pokání) nebylo třeba udílet jakožto nezbytných ke spasení. Nejranější prameny církevní o udílení této svátosti stejně jako o udílení sv. biřmování mlčí pro opomíjení v dobách pronásledování, kdy nebylo možno je udílet, poněvadž vyžadovaly shromáždění více kněží.

Kdy byla svátost ustanovena, není v názoru mezi

autory jednoty. Poněvadž je doplňkem sv. pokání, zdá se, že byla ustanovena po zmrtvýchvstání Páně, kdy Kristus odevzdal apoštolům moc odpouštět hříchy (srv. Cappello, l. cit. 24; Holzmann, Theologia moralis, P. VI, Tr. I, Disp. 1, c 1, n 1). Někteří se domnívají, že byla ustanovena při posledním večeři nebo před zmrtvýchvstáním, kdy Kristus odesílá apoštoly do Galileje (srv. Mc 6, 13: „mazali mnohé olejem nemocných a uzdravovali je...“). Jasný text je z listu sv. Jakuba (5. 14. 15): „Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros... remittentur ei.“ Svátost posledního pomazání byla ustanovena vpravdě jako svátost Nového zákona od Krista u Marka oznámená a apoštolem Jakubem věřícím odevzdaná (Trid. ses 14, c 1). Tridentický sněm anathematizoval toho, kdo by popíral, že svátost tato nebyla Kristem ustanovena a Jakubem promulgovaná. Svátost popíral Luther v knize „De captivitate Babylonis“, Kalvín ji nazval „histrionica hypocrisis“, neuctivě o svátosti smýšleli stoupenci Wicliffovi a Husovi a rovněž Valdenští. Promulgaci svátosti v listě sv. Jakuba popírají protestanté a modernisté.

Ustanovení z Písma sv. je jasné. Od stol. V. se množí historické prameny o udílení svátostného pomazání.

Papež Inocenc I. nařídil, že k udílení svátosti se má užívat oleje olivového, svěceného biskupem, a mohou být pomazáni jen nemocní, kteří nemají zakázáno přijímat ostatní svátosti, a udílet svátost může kněz za zaneprázdněného biskupa. Nejstarší forma posledního pomazání je liturgie mozarabská, která žádá, aby kněz udělil na hlavě nemocnému kříž s olejem se slovy: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, který kraluje na věky věkův. Amen.“

Účel a účinky sv. posledního pomazání

Svátost byla ustanovena k dokonalému uzdravení duše, neboli k osvobození duše od každé viny hříchu a trestu a k posílení duše proti všem slabostem, jakožto zbytkům hříchu. Pokud tedy podle vůle Boží není člověku prospěšnější uzdravení těla, má svátost člověka očistit tak, aby duše jeho mohla vejít do věčné slávy (Kilker, *Extreme Unction*, Washington 1926, pag. 22).

Účinky svátosti posledního pomazání vyjadřuje sám list sv. Jakuba výrazy: „salvabit infirmum, alleviabit eum, si in peccatis sit, remittentur“, a jsou tedy remissio peccatorum et poenarum peccatis deletis adhuc debitarum, confortatio animae, restitutio sanitatis corporalis. Odpuštění hříchů sice není primárním účelem svátosti pomazání, ale tato svátost působí per se et directe odpuštění podmínečně, pokud se tak nestalo jinými pravidelnými prostředky, jako dokonalou lítostí, sv. zpovědi. Jestliže nemocný měl alespoň habituelní lítost, tj. lítost po spáchaném hříchu vzbuzenou a dosud neodvolanou, pak svátost posledního pomazání uděluje milost posvěcující a odpouští i smrtelné hříchy. Před přijetím svátosti pomazání koná nemocný sv. zpověď. Tato sice není k přijetí svátosti pomazání předepsána ani božským ani církevním právem, koná se však, kde je to možno, aby působení milosti Ducha sv. bylo bez překážek. Kdyby ovšem rozhřešení bylo bezúčinné a sv. přijímání nebylo možné, pak zbývá poslední možnost k odpuštění hříchů skrze svátost posledního pomazání (Kilker, cit. 31).

Druhým účinkem svátosti pomazání je odpuštění trestů, zbývajících po odstranění hříchů, což vyplývá z instituce svátosti, která je dokončující svátostí duchovní péče a doplňkem sv. pokání, již se odstraňuje jakákoli překážka k dokonalé svatosti duše, aby tak mohl člověk vejít do věčné slávy.

Hlavním účinkem svátosti je posila duše a plné její uzdravení. Tělo je slabé, nemocné, duše zeslabená hříchem dědičným i osobními, a tyto okolnosti vzbuzují strach z bolesti a smrti, dostává se jí malomyslnost, reptání a snad i zoufalství, kdyby nepřispěla na pomoc nadpřirozená síla, svátostná milost, napřirozené uzdravení. Svátost pomazání vlévá duši důvěru v milosrdenství, pomoc a dobrotu Boží, posiluje proti pokušením a uklidňuje duši, zabezpečuje ji proti hříchům a důsledkům hříchů. Svátost pomazání vlévá duši naprostý klid a odevzdánost do vůle Boží.

Svátost pomazání konečně uděluje v mnohých případech i zdraví tělesné, pokud je tak prospěšné duši k věčné blaženosti. Klid duše napomáhá někdy samotně k uzdravení těla, proto confortatio animae je principiálním účinkem sv. pomazání.

Látka a forma svátosti

Sněm tridentský stanovil jako látku svátosti olej posvěcený biskupem. Sněm florentinský (1439) stanovil, že olej posvěcený biskupem musí být olivový (srv. též can 945).

Olej nemocných je materia remota. Materia proxima této svátosti je pomazání pěti čidel smyslových (can 947).

Forma svátosti jsou slova předepsaná Rituálem: „Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per (visum, au-

ditum, odoratum, gustum, tactum, gressum) deliquisti, Amen.“ Není závažnou chybou vypustit slova „sanctam“ — „piissimam“ — „Amen“. Lehké provinění je vypustit „per suam piissimam misericordiam“, rovněž mohou být vynechána slova, označující jednotlivé smysly: „per visum, tactum“ atd. V nutnosti dostačují s jedním pomazáním slova: „Per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen.“ To je tedy esenciální forma. Je to indikativní vyjádření modlitby víry.

Udělovatel svátosti.

Ve smyslu can 938, § 1 platným udělovatel svátosti posledního pomazání je každý a jedině kněz. Udílení svátosti je tedy výkon moci svěcení, proto k platnosti udělení je oprávněn každý kněz bez výjimky, tedy i exkomunikovaný, interdiktovaný, suspendovaný, depnovaný i degradovaný.

Některý kněz uděluje svátost ex iustitia (farář, jeho zástupce a jemu na roveň postavený kněz), ostatní kněží ex caritate (can 939). V can 462, n. 3 jest udílení svátosti pomazání uvedeno jako právo a úkon farářů vyhrazené. Oprávněný farář je tedy ten, na jehož fararosti nemocný leží. Nemocnému biskupu ve smyslu can 397, n. 3 jest povinen posloužit svátostí pomazání hodnostář a kanovníci podle řádu přednostního. V řeholních domech profesorům, novicům, hostům a všem v řeholním domě ležícím nemocným musí posloužit představený sám nebo skrze jiného pověřeného kněze (srv. can 514, § 1).

V domě řeholnic poslouží tomu, kdo je v klausuře nemocen, řádný zpovědník, nebo za jeho nepřítomnosti zpovědník, označený představeným. V semináři všem v domě nemocným poslouží rektor semináře (can. 1368). V nemožnosti fyzické či morální místo faráře může posloužit svátostí každý jiný kněz. Nemožnost morální pro faráře nastává i tehdy, jestliže si nemocný přeje určitého kněze. I když farář neudělí tomuto dovolení, povolání kněz nemocným uděluje svátost pomazání nejen platně, ale i dovoленě (srv. Kilker, cit. 99; Cappello, cit. 111).

Řádný udělovatel jest povinen posloužit touto svátostí i za nebezpečí velké škody a třeba i za cenu života svým poddaným, jestliže těmto svátost jest nutným prostředkem k spáse, což může být, když věřící je náhle zbaven smyslu tak, že se nemůže zpovídat ani vzbudit akt lítosti.

Povinnost ex iustitia posloužit svátostí pomazání s nebezpečenstvím života není, jestliže bylo kajícníkovi poslouženo již sv. pokání. Odmítne-li farář posloužit svátostí pomazání nemocnému, který je blížek smrti nebo odkládá-li s posloužením a vydává tím nemocného v nebezpečí smrti bez zaopatření, není-li závažného omluvného důvodu, těžce hřeší. (S. Alphonsus cit. VI, 729). Svátost posledního pomazání jest povinen farář udělit i dítěti, které již dosáhlo věku užívání rozumu, i když nebylo ještě u první sv. zpovědi a sv. přijímání. Tato povinnost ovšem není tak závažná jako povinnost posloužit dospělému.

Farář jest povinen nemocnému posloužit osobně, avšak z omluvných důvodů může tak učiniti i skrze jiného kněze, kterému dá své svolení. Za nepřítomnosti faráře sub levi ex caritate je povinen posloužit nemocnému kterýkoliv kněz, jestliže tak může učinit bez obtíží. Kdyby ovšem svátost posledního pomazání nemocný vyžadoval a neměl možnost jinou svátost přijmout (sv. pokání, sv. přijímání), pak kterýkoliv kněz jest povinen gravi obligatione.

Kdyby svátost posledního pomazání byla jediným prostředkem umírajícímu k spáse, pak ex caritate sub gravi kterýkoliv kněz je povinen posloužit i s nebezpečenstvím vlastního života (Piscetta-Gennaro, *De sacramentis*, V, 1025, *Elementa theologiae moralis*).

ThDr. Jaroslav Michal

Dlouho se konaly původní křesťanské bohoslužby v soukromých domech, když to za pronásledování křesťanů nebylo jinak možno, nejvýš ještě v oratoriích katakomb. Ale přece již po smrti sv. Petra a Pavla byly k jejich počtě stavěny basiliky, jak uvádí Tertilian. Basilikami nazývaly se všeobecně chrámy jak v soukromých domech, tak mimo ně. Řecké slovo basiliké, tj. královská dvorana, buďto jako úřední sídlo královského vladaře nebo také jako soudní tribunál nebo i jako obchodní dům, byly velkolepé budovy s vysokým středním traktem a postranními nižšími halami, oddělenými od středního prostoru sloupy, a mohlo by se tedy zdáti, že sloužily za vzor také křesťanským basilikám; ale tak tomu není, neboť pojem basiliky jako chrámové stavby byl záhy vykládán specificky v duchu křesťanském, ježto sloužily kultu a obětem Králi králů. — „Nostra autem domus orationis domus regia (basiliké) dicitur, quia in ea Regi regum servitur.“ (Durand. Rat. L. I. c. 1 n. 4.) — Za vzory basilik mohly by býti spíše považovány velkolepé chrámy: Salamounův, Zorobabelův, Nehemiášův, a Herodův, které podle popisu v Písmě sv. a podle Josefa Flavia také byly vybudovány v podobě basilik. V těchto chrámech byly oběti předobrazně přinášeny podnět Božského řádu, takže jejich zřízení a forma mohly prvním křesťanům sloužit pravděpodobněji za vzor křesťanských basilik pro konání pravé oběti podle Nového zákona. Ale i když tento názor nelze bezvýhradně uznat jako zásadní předpoklad, tedy jisté je to, že když byly původní bohoslužby, jak bylo výše řečeno, konány v soukromých domech, většinou vznešených osob, takže měly formu basilik, dala jim církev podle svých dispozic a zařazení zvláštní vyšší smysl a účel, jaký měla na mysli se zřetelem k výkonu tak duchovně významnému, a tak takové křesťanské basiliky, byť se i podobaly jinakým basilikám, byly a zůstaly specificky křesťanskými jak v základu tak v celkové vnější formě, a sloužily za typ pro výstavbu chrámů, která byla stále zdokonalována až k úplné jednotnosti slohu v celku i v jednotlivostech pro chrámové výstavby.

V dubnovém čísle „Duchovního pastýře“ byl ideově objasněn klíč k symbolice chrámové výstavby. Účelem dnešního článku je popis basiliky se zřetlem k oné symbolice. Nejvýznačnější částí basiliky je apsis, polokruhové překlenuté zakončení chóru. Apsis od řeckého aptō, objímá takřka katedru biskupovu a kolem ní v okruhu nižší sedadla subsedia pro duchovní. Byla vykládána mramorem na stěnách i na podlaze a hoření část byla ozdobena bohatou mosaikou. Podle své formy nazývá se též concha (škeble). Před katedrou, více méně posunut k lodi, je hlavní oltář, dost často nad kryptou s ostatky mučedníkůvými. Nad oltářem se vypíná na čtyřech sloupech baldachýn (ciborium). Apsis s oltářem tvoří presbyterium (chór), který je oddělen od lodí zábradlím (cancelli). Tento chór se vývojem liturgie rozšiřoval k lodi, buď jen po šířce hlavní lodě nebo po celé šířce chrámu v tzv. nižší chór, o několik stupňů nižší, který pojímal v takovém případě příční lodě, v níž byla místa pro zpěváky a nižší duchovenstvo. Také zde stály ambony, od řeckého slova anabainein (vystupovati), tj. zvýšená podla, z nichž z pravého směrem od lodě k oltáři čtla se epištola, z levého evangelium. Pro vznešenější členy církve byla umístěna v příčné lodi sedadla, kamž vedly vchody z postranních lodí — senatorium po jižní straně pro muže, pro ženy matroneum po severní straně. Mezi chórem a lodí se vypínala předělová zeď vysokým obloukem, obyčejně na vlastních sloupech tzv. arcus triumphalis, v církevním smyslu vyznačující triumf, jímž Kristus svou smrtí jako vítěz vstoupil na nebesa. Stěna nad obloukem bývá tudíž vyzdobena obrazy vztahujícími se k tomu výjevu, nebo obrazem Krista na trně apod.

Lodě bývá vyzdobena sloupoadradími ve dvě, tři i pět lodí. Sloupy střední lodě vynikají krásnou a bývají obyčejně z mramoru, buď thesalského s tmavozelenými, šedými, nebo černými a bílými skvrnami, nebo numid-

ského zlatožlutého s růžovými žilami, nebo z purpurového porfyru. Bylo užíváno všech typů: dorského, jonského, korintského, římského i smíšeného. Někdy bylo bez zvláštní volby užito sloupů ze starých zbořených chrámů pohanských a jiných nádherných staveb jako vítězných trofejí stále se šířící pravé církve. Symbolicky vyznačují tyto sloupy dvanáct základních kamenů nebeského města a jmény 12. apoštolů — „A zeď městská mající základů dvanácte a na nich dvanácte jmen dvanácti apoštolů Beránkových“ (Apoc. 21, 14), nebo světce, kteří jsou vzpěrnými sloupy církve — „Kdo zvítězí, učiním jej sloupem v chrámu Boha svého“ (Apoc. 3, 12).

Sloupy bývají mezi sebou spojeny oblouky nebo architrávy, tj. vodorovnými kamennými trámy. V mnohých basilikách bývají mezi sloupy členěny i pilíře k vůli větší podpoře vysokých zdí hlavní lodě. Tyto zdi nad sloupy stejně jako oblouky, pilíře a architrávy bývají vzácně vyzdobeny mosaikou, mramorovými deskami, malbou a štukami. Nad bočními lodmi otvíraly se často do střední lodě emporie, kruchty, takže pak nad dolní řadou sloupů byla postavena druhá s menšími sloupy. Takové emporie nebo galerie jsou obvykle hlavně na východě, kde sloužily k tomu, aby ženy byly ještě víc odděleny od mužů, než jak je tomu v lodi. V apsidě nebývají pravidelně okna. Okna v hlavní, v příčné a postranních lodích byla oblouková a skleněné dílky byly zasazeny do dřevěných, kamenných, později olověných rámečků. — Strop v basilikách bývá z dřevěných tabulí, vložených mezi pozlacenými ozdobnými trámy (kasetový strop). Neboť sloupy by byly příliš zatíženy, kdyby kromě vysokých zdí musely nésti ještě klenbu. Jen kde jsou zdi podepřeny také pilíři, bylo možno vyvést nad hlavní lodí klenbu. Někdy však bývá i strop vzdušný, takže je vidět vazbu střechy. Podlaha basiliky bývá také vyložena mramorovými deskami, barevnými v geometrických obrazcích (opus Alexandrinum), nebo z malých barevných mramorových kousků jako mosaika (opus masivum). — Zvenčí vedou do basiliky tři vchody. Střední vedl přímo do chóru, proto byl nazýván kněžskou branou, pravým vchodem vstupovali muži, levým ženy. Prostřední vchod byl obyčejně dvojkrídlový a nad ním byl tympanon, polokruhová stěna, která byla vyplněna sochařskou výzdobou nebo mosaikou.

Těmito vchody vchází se do předsíně (pronaus, vestibulum, porticus) v šířce chrámu, která ve větších basilikách vybíhala po stranách ještě do lodí, takže tvořila ještě další prostor atrium, paradisus, area, aulě (jako atria v starých římských palácích, dosud dobře viditelná v Pompejích), kde bylo několik vodních nádržek (fontes) k očišťování. Toto atrium bylo otevřené, bez střechy. Nebylo-li atria, byly tyto vodní nádržky (labrum, cantharus, lymphaeum) v předsíni. Předsíň byla vyzdobena obrazy, které připomínaly věřícím účel jejich vstupu do chrámu, jako vyobrazení prvního hříchu v ráji, nebo zkoušku Jobovu, Tobíáše, Judit, Esther, nebo také život mučedníků. — Vnějšík basilik nebyl zvlášť vyzdoben, nejvýš římsami pod střechou, nebo pásovými výstupky ze zdi odshora dolů, aby velké plochy zdí byly poněkud oživeny.

V šestém a sedmém stol. nemají basiliky věží. Později byly stavěny jako jednoduché střešní vížky nebo izolované (campanily).

V liturgickém smyslu je basilika čestným titulem chrámů obzvláštního významu. Podle jejich důstojnosti dělí se na basilicae maiores (Sv. Jan v Lateráně, sv. Petr, sv. Pavel za hradbami, St. Maria Maggiore v Římě, které mají pět vchodů se zlatou bránou (porta aurea), která se otevírá vždy na začátku jubilejního roku, a na basilicae minores, kterých je v Římě devět a mnoho mimo Řím, např. v Praze a ve Staré Boleslavi basiliky sv. Václava, basilika Panny Marie na Svaté Hoře u Příbrami aj. Nejlépe uchovanou basilikou ze starokřesťanské doby je nádherná basilika sv. Apolináře v Raveně.

Dr. Hubert Havránek

OHLASY SCHISMATU V ČECHÁCH

Kuneš po ztrátě vyšehradského benefícia neustával v šíření pravdy, jak psal. Podařilo se mu v řadách drobného kleru získati svému přesvědčení něco stoupenců. Není jasno, proč ho Jenštejn nechával na svobodě, které Kuneš v Čechách později přece jen nedůvěřoval. Proto se obrátil na Moravu, do sféry chráněné dobrodružně založeným markrabětem Prokopem. Dává tím příležitost Jenštejnovi k napsání důtklivých listů markraběti vybičujících ho, aby „heresiarchu Kuneše“ vypověděl. Při tom jmenoval Kunešovi určitý termín, do kterého se měl navrátit „k pravdě a jednotě svaté matky církve“. Protože tak neučinil a je nebezpečí, aby „jedem své zvrácenosti nenakazil lid“, má ho markrabí „vyhnat z pomězí vlasti“. Prokop provokující škodolibě jak krále, tak i arcibiskupa, smluvil konečně s arcibiskupem, že se Kuneš dostaví do dvou měsíců do Prahy, aby se s metropolitou dohodl. Kdyby se to nepodařilo, má o tom podat Jenštejn markraběti zprávu. Kuneš byl nejenom chráněncem Prokopovým, ale požíval v Praze asi mimořádné popularity, protože se Jenštejn neodvážil použití proti němu násilí „pro rozličná pohoršení a nebezpečí, která by mohla vzniknouti celému kleru“. K osobnímu setkání obou asi nedošlo, a to posílilo Kuneše v jeho zatvrzelosti, zvláště, když si našel nového, tentokrát duchovního protektora, v osobě olomouckého biskupa Petra Jelita. Jako Prokop ani Jelito nebyli přímými a přesvědčenými stoupenci Klimentovými. Jejich počínání budí dojem osobního rozmaru, kterým dráždí vážného a uvědomělého Jenštejna. To překvapuje zvláště u Petra. Třebaže byl daleko starší pražského arcibiskupa, přece se mimoděk sklonil před jeho duchovní superioritou, když si jako magdeburský biskup snad r. 1381 vyžádal a dostal od něho radu ohledně kumutace s olomouckým biskupstvím. S neskonale jemnou ironií vzpomíná Jenštejn v počátečních větách málo duchovně horlivého jeho života, kdy byl zvyklý „peněženky vyprazdňovat a sladkost spánku rozmanitými starostmi zapuzovat“. Moudře radí, protože není možno „pěti píseň Pánu v zemi cizozemské“, aby se vrátil „k rodné hroudě, kde podpořen sladkou přítomností přátel, získá klidu tolik potřebného nastupujícímu stáří a bude moci upřímněji Pánu sloužit“. Tyto dobře míněné rady se setkaly s porozuměním jen ve své první části. V dalším si žil stařík Petr Jelito dále po svém. Mnoho věcí mu Jenštejn vytýkal: lásku k penězům, která by měla stářím klesat, zatím co u něho jen vzrůstá, duchaprázdné hovory, labužnictví. Pomalu si má odvykat pochoutkám a přivýkat postům a sebezáporu, jakož mu vůbec doporučuje cvičbu v pokání, modlitbách, almužnách, aby jimi smýval hříchy minulosti i přítomnosti. Marné byly tirády Jenštejnových napominání. Olomoucký biskup donutil krátce před smrtí svou lhostejností k církevní a náboženské situaci svěřené diecése, metropolitu ještě k jednomu daleko obsažnějšímu listu. Chce ho neklamně pohnout k tomu, aby se zastyděl, neboť již o čtyřicet let dříve než on, Jenštejn, byl biskupem. Nedbá na rady přátel a je sám sobě nepřitelem. Olomoucká církev je zarmoucena, zatím co on se raduje, je zneklidněna, když on si žije v pokoji, trpí násilí, když sám má prospěch a přece je mu její osud lhostejný. Zdá se, že právě diecése Petrova oplývá neřestmi; veřejně i tajně se podporuje schisma,

koukol zasetý Valdenskými tak vzrostl, že je malá naděje na jeho zažehnání. Docela antikristův žák Kuneš zasévá drze svými řečmi koukol přítomného schismatu... Dopis, který není v Jenštejnově sbírce listů ojedinělý, — podobnými výtkami a připomínkami je naplněn i onen určený míšeňskému proboštu Václavovi — ilustruje dobře situaci v hierarchických kruzích avignonské éry vůbec a předhusitské zvlášť. Kunešovi neušel zavilý odpor preláta vůči každé formě kastigace, jakož i podrážděnost s jakou mluvil o Jenštejnovi a přijímal jeho napomínání. Věděl, že v jeho diecési a pod ochranou markrabí bude v bezpečí. Skutečně stárnoucí biskup nejen proti Kunešovi ničeho nepodnikl, ale ukrýval ho na svých hradech a s ním i jiné schismatiky, ačkoli byli všichni z papežského nařízení v klatbě. Za těchto okolností se Kuneš cítil natolik v bezpečí, že znovu provokativně pronikl až do Čech „sváděje veřejně i tajně preláty těchto končin“. I tehdy se mu podařilo bez úhony uniknout.

Od r. 1384 prodlévá často v Avignoně a nepřestává propagandisticky patřit mezi nejpřednější Klimentovce. Vzдорopapež ho pověřuje úkoly značné důležitosti, které dávají tušit, že někdejší vyšehradský děkan patří k nejdůvěrnějším jeho spolupracovníkům. Ve prospěch Klimentův rozvinul tento inteligentní český klerik nejintenzivnější činnost v r. 1387. Jednal s královskými zástupci o likvidaci schismatu, přijal v Avignoně poselstvo aragonského krále, které se chtělo informovat o pravdě. Kliment zvolil právě jeho, protože bouřlivému konklave urbanovskému byl „přítomen a vše viděl“. Kuneš své osobní zážitky z této doby uložil v memorandu nazvaném Factum. Je to nejpozoruhodnější pramen k historii schismatu. V něm vykládá důvody kardinálské secesse nikoli kanonickým právem, nýbrž zachycuje v nahé realitě drsné, panovačné a povýšenecké jednání Bartoloměje Prignano, kterým členové kolégia dohnání vlastně k nové volbě. Svým pojetím se blíží Factum Kunešovo výsledkům moderního zkoumání o vzniku schismatu. Po dvou letech se sešli oba stoupenci západního papeže znovu v Čechách, aby spolu se stejně smýšlejícími z diecése kostnické a mohučské posílili slabé klimentovské hnutí. Mohli se toho již odvážit bez obav, protože Jenštejn prodělává hlubokou krizi své osobní i úřední moci. Poslední zprávy o Kunešovi a Hynkovi, obou těchto protagonistech klimentovské politiky sahají do r. 1396. Kuneš se pohybuje u dvora krále a dostává glejt do Avignonu k poslání důvěrnějšího charakteru, o němž však nejsme zpraveni. Z úředních suplifikací, které docházely z Čech a Moravy do Avignonu a jichž se zachovalo asi 43 kusů, lze soudit, že klimentovské hnutí zapustilo slabé kořeny mezi nižším klerem, kteří s ním sympatisovali většinou jen z konjunkturálních důvodů. Šíření známosti o něm bylo čas od času možné, mělo jakýsi ohlas, ale nedovedlo vážně ohrozit obedienci římského papeže. Překážkou mu byla králova politika, ale ještě více bdělá a obdivuhodná i když poněkud tvrdá činnost kancléře Jana z Jenštejna, který se v prvních kritických letech schismatu projevil jako nerozborná hráz postavená na ochranu legitimacy Urbanovy.

(Pokračování)

ThDr. Václav Bartůněk

SVATÝ KNÍŽE VÁCLAV

1. *Prameny doby Václavovy*

Téměř jedinými prameny pro poznání osobnosti, doby i významu sv. kníže Václava jsou legendy, to jest zápisy o životě světce. Vyprávění, jež ke skutečné osobě, skutečnému ději nebo místu váže děj, osobu nebo místo vymyšlené. Tedy spojení pravdy s fikcí v souvislé pásmo. Autor legendy neměl v úmyslu reprodukovat historickou skutečnost. Tu si bere pouze za základ a popouští uzdu své fantasii, jež je určována účelem legendy. A tím je vždy oslava světce, takže historické jádro je obalováno více nebo méně slupkou různých

příkras a zázraků. Tak zůstává historikovi velmi obtížný úkol tuto slupku sloupnout a obnažit jádro, historickou skutečnost. Zde je jeden význam legendární tvorby. Legenda obsahuje historickou skutečnost, byť okrášlenou autorovou fantasii, nebo prostě vsunutou do nějaké legendární šablony.

Druhý význam legendárních prací je fakt, že legendy právě těmi přídávky nám zachycují ducha doby, ukazují nám, jak tehdejší člověk myslel, v čem viděl cíl a smysl svého života, jaké ideály měl před očima.

V poslední době se zmnožily studie václavských a

ludmilských legend, což vedlo k vytříbení názorů, tedy k prospěchu věci. Přehledně vypadá situace těchto legend následovně: nejstarší legendou je „Česko-církevněslovanská legenda o sv. Ludmíle“, sepsaná asi v letech 926–929. Na ní jsou závislé jiné tři legendy, a to „Slovanský Prolog o sv. Ludmíle“, jenž vznikl kolem roku 1200, pak latinská legenda „Fuit in provincia Boemorum“, napsaná v první polovině 10. století, a „První slovanská legenda o sv. Václavu“ napsaná kolem roku 940. Poslední dvě legendy byly zase pramenem dalších legendárních sepsání: legendy „Crescente fide christiana“ a legendy mantovského biskupa Gumpolda, napsané z popudu císaře Oty II. v druhé polovině 10. století, a legenda „Diffundente sole“ z konce 10. století. Všecky tyto legendy byly pramenem sepsání legendy Kristiánovy, která je datována do let 993–994. Kolem roku 1000 byla pak napsána „Druhá slovanská legenda o sv. Václavu“, latinské dvě legendy „Subtrhente se“ a „Factum est“ a závěr všeho pak byla kolem roku 1100 vzniklá kronika pražského kanovníka Kosmy.

Z prací profánního rázu jen řídce se dotýkají našich dějin „Annales Funnenses“, jež jsou kronikářskými záznamy německých mnichů, inspirovanými kruhy blízkými císařskému dvoru Karlovců. Z autorů vyniká pro léta 838–863 fuldský mnich Rudolf. Pro nás mají ten význam, že nám podávají první zprávu o pronikání křesťanství do slovanských zemí ze západu. V roce 845 snad v Řezně přijal Ludvík Němec 14 českých vévodů s jejich družinami, kteří pak v oktávu Zjevení Páně přijali křest.

Saský mnich, žijící v klášteře Corwey, Widukind, začal roku 957 psát kroniku o událostech za vlády saského panovníka Jindřicha a tak se také dotýká retrospektivně událostí života knížete Václava. Tuto kroniku v pozdějších letech Widukind přepracoval a dal jí název „Rerum gestarum Saxoniarum libri tres“ a věnoval ji císařské dceři Matyldě. Začal nejstaršími pověstmi saskými a dovedl své záznamy až k roku 968.

2. Rozsah českého státu

Nebylo a není jednotných názorů na rozsah českého státu na počátku 10. století. Prostě proto, že není naprosto spolehlivých dokladů. Je možno jen usuzovat z případných poznámek cizích kronikářů a pomocí faktů, získaných rozbořením svatováclavských legend, konstruovat teorie více nebo méně pravděpodobné. Nejvíce váhy si získaly teorie Václava Chaloupeckého, který dlouholetým pečlivým studiem se snad nejvíce přiblížil skutečnosti.

V legendě „Diffundente sole“ praví sv. Metoděj českému knížeti Bořivojovi, přijímajícímu křest na Velehradě: „Staneš se pánem pánů svých, všichni nepřátelé tvoji budou ti poddáni a moc rodu tvého poroste ode dne ke dni“. Toto proroctví sv. Metoděje, napsané někdy kolem roku 975, bylo jistě napsáno podle historické skutečnosti. Legendista mohl vědět, jaký byl stav věcí za nástupců Bořivojových, kteří se stali zpočátku 10. století pány dědictví říše Velkomoravské. Jedna zajímavá zpráva arabského geografa Idrisha hovoří o Čechách východních s Nitrou a Ostrihomem. Souhlasně znějí i slova pasovského biskupa Pilgrima, který psal koncem 10. století. I když tento biskup chtěl pomocí tendenčních i padělaných dokumentů získat pro Pasov arcibiskupství, je důležité, že měl představu o příslušenství Nitry a Ostrihomy k Moravě. Historická tradice uherská rovněž svědčí v tom smyslu. Uherský kronikář, řečený Anonym, z 12. století, psal o svých předcích, kteří opanovali Gemer a Novohrad, aby mohli dále postupovat do povodí Hronu a Váhu, proti Nitře a českým Slovanům. Kraj mezi Váhem, Hronem, od Dunaje k Moravě patřil prý tehdy českému vévodovi, z jehož milosti tam vládl kníže nitranský.

Kdy však připadla Morava se Slovenskem ke státu českému, nelze s naprostou určitostí říci. Právě výše citovaná slova legendy „Diffundente sole“ by nasvědčovala, že se to stalo za knížete Bořivoje nebo za jeho bezprostředních nástupců.

Jiná zpráva uherského kronikáře, který psal na roz-

hraní 11. a 12. století, vypráví, že Maďaři zpusťovali Moravu a Čechy, kde tehdy vládl kníže Vratislav. Tato zpráva je však známa teprve z opisů ze 13. a 14. století. Přesto však zasluhuje důvěry, neboť si nelze představit, že by snad fantasií se vloudilo do uherských kronik jméno českého vévody, které je i v našich letopisech málo známé, nebo že by uherský kronikář vlivem náhody nebo fantasií správně uvedl vládu Vratislavovu, kdy skutečně on žil a panoval. A není také dobře myslitelné, že by náhodou onen autor uvedl jméno českého knížete v jeho správném českém znění.

Ale jsou ještě jiné stopy českého panství té doby na Moravě a na Slovensku. Je to naprostá shoda v církevní terminologii správní u nás na Moravě i na Slovensku. Jsou to tvary: biskup, opat, klášter, škola a zvláště slovo „kostel“ místo staroslovanského „církev“. Toto je téměř české specifikum, vyskytující se jenom na území českém, případně na územích, která zpočátku křesťanství u nás k Čechům patřila.

K tomu ještě přistupuje patrocinium sv. Jímrama v Nitře, poukazující na český vliv z první polovice 10. století, než úcta sv. Jímrama byla vytlačena sv. Vítem. Na Moravě je známa úcta sv. Jímrama ještě v roce 1136, kdy to byl zasvěcený svátek. Pak i patrocinium sv. Víta na Velehradě, než se tam dostala úcta svatováclavská. O blízkém vztahu Čech k Moravě svědčí snad i jméno osady Boleslavice v starém Olomoucku, dosvědčené v listině z roku 1131 a snad i jméno moravského hradu Spitihněvi, které souvisí se Spitihněvem I., jelikož Spitihněv II. neměl k Moravě vůbec žádného vztahu.

Tyto skutečnosti odporují opačným teoriím, které kládou Moravu a dokonce i panství Slavníkovců ve východních Čechách pod vládu Maďarů. Pak by nebylo možné hovořit o vládě českého knížete v Nitře a v Ostrihomu.

Rovněž Krakovsko, kdysi součást panství Mojmirůvců, přešlo pod vládu českých knížat. Polský kníže Měšek šířil v letech 963–967 své panství z Hnězda na sever k moři baltickému (je zván v kronikách králem severu), opanoval západní Pomořany a teprve ke konci své vlády obrátil pozornost ke Krakovsku a ke Slezsku, které pak získal jeho nástupce Boleslav Chrabrý. Polský stát ve svých počátcích neměl zájem o křesťanské kraje, jsa dosud sám v zajetí starých pohanských názorů.

Slezsko je také přisuzováno do rámce českého státu doby knížete Vratislava, otce Václava. Etymologie jména předního slezského hradu Vratislava ukazuje na českého knížete Vratislava, a rovněž tak stará tradice, která byla už středověkem jasně vyslovená.

I další, kdysi za moravského Svatopluka součást Veliké Moravy, Lužice, byla součástí říše prvních Přemyslovců. Je o tom jedna zpráva merseburského biskupa Dětmara z 11. století, který píše, že za vlády moravského Svatopluka Čechové byli knížaty jeho země, a že z jeho domoviny dlouhou dobu odváděli do Čech poplatky.

Zásluhy o vytvoření českého státu byly připisovány Boleslavu I. Věc se spojovala s vítězstvím císaře Oty I. u Lechu nad Maďary v roce 955, kde bojoval i český kníže Boleslav I. Mohl-li Boleslav vojensky významně pomoci císaři, zajisté nebyl pánem toliko malého kmenového území českého. A mohl-li tento Boleslav po léta vzdorovat císaři vojensky, jistě se opíral o značnou moc politickou, než by mu dalo poměrně malé území českého kmene, které nedosahovalo ani hranic pozdějších Čech. Není pro Boleslava I. v pramenech tolik opory jako pro Vratislava I., otce Václava, s jehož jménem spojujeme rozšíření české moci teritoriální. Ostatně i legendy se o Vratislavovi zmiňují jako o šťastném a vítězném panovníkovi, který byl „knížetem velikým slávou“, „knížetem velkým a slávou ctěným“, jemuž „podle zásluhy jeho pravověrnosti nebesa tak velkého dopřála vítězství, že z milosti všemohoucího téměř bezpočetné své nepřátele slavně přemohl“.

Závěrem lze říci, že vznik českého státu lze položit do začátku 10. století a že rozsah jeho se kryl v podstatě s rozsahem panství Velkomoravské říše Svatoplukovy, tedy Čechy, Morava se Slovenskem, Krakovsko,

Slezsko a Horní Lužice. Kníže Vratislav je pokládán za nejpravděpodobnějšího sjednotitele těchto území ve správní celek, k němuž dokonce je připojováno i Zakarpátí, kde hrad Přemysl má být upomínkou na panství prvních Přemyslovců. Na sousedství přemyslovské s ruskými Rurikovci upomínají reminiscence ve starém letopise Nestorově.

3. Vnitřní struktura českého státu

Říše prvních Přemyslovců byla jistě rozsáhlá, ale její vnitřní složení nemělo pevnějšího podkladu. Celá říše sestávala z řady drobných knížectví, v nichž vládli celkem samostatně kmenoví náčelníci pod vrchním panstvím Přemyslovců. Nebylo zde nějaké vnitřní jednoty. Moc pražského knížete znamenala právo. Kníže své osobní zájmy mnohdy kladl nad zájmy svých poddaných. Soupeřící člen panujícího rodu neváhal hledat pomoc u kohokoliv, třeba i v cizině. Válka a kořistnictví bylo čestným zaměstnáním.

Výbojem si pražský kníže podroboval okolní slovanské kmeny, dosadil do jejich území své lidi, a tak získával stále větší moc. Podrobený kmen musel odvádět poplatek, jinak mu hrozilo plenění a vraždění. Kníže byl obklopen vojenskou družinou, složenou z příslušníků svého kmene. Některé z nich pak nechal jako správce v dobytých územích a ponečavž to byli lidé z kmene Čechů, rozšířilo se jméno Čech na celou zemi. To byl také způsob, jak zaopatřit živobytí předním lidem knížecí družiny, neboť pravidelné platy bojovníkům byly tehdy věcí neznámou.

Taková samovláda pražského knížete nebyla však nějakým velkým zlem pro tehdejší, teprve se tvořící národ. Negramotný lid nerozuměl souvislosti politických dějů, neuměl a nemohl si vládnout. Kdyby nebylo absolutní vlády pražského knížete, byla by zde zase tyranie nižších pánů, velkých statkářů a kmenových náčelníků, mezi nimiž byly zjevně odstředivé politické snahy, ohrožující celistvost státu.

Kníže však nevládl zcela neomezeně. Konávaly se knížecí rady, kde družiníci knížete spolurozhodovali. Záleželo vždy na energii knížete, do jaké míry připouštěl rozhodování svých družiníků.

První staroslovanská legenda nám také zachovala jména jednácti osob. U členů panujícího rodu se vyskytují jména složená (Vratislav, Boleslav), kdežto jména jiných osob jsou nesložená. Je to snad stopa sociálních rozdílů tehdejšího života. Můžeme vidět tři sociální vrstvy: vládnoucí rod, svobodné muže, což se nemyslí jen o mužích, ale i o jejich rodinách, a otroky. Otroci byli předmětem obchodu, hlavním zdrojem získávání otroků byli váleční zajatci.

Lidé se živili zemědělstvím, v němž znenáhla obdělávání půdy převažovalo nad dobytkařstvím. Obdělávání půdy bylo považováno za zaměstnání méně čestné, než byl lov a chov dobytka, a proto bylo svěřováno ženám, dětem a otrokům. Pěstovalo se zejména prosa, ječmen a pšenice, pro domácí výrobu oděvů len a konopí, bydlo se v dřevěných osadách. Také sídla kmenových náčelníků, hradiště, kam se lidé uchylovali v čas nepřátelského vpádu, byla dřevěná. Jen Praha už tehdy měla kamenné stavby.

K ovládnutí tak pestrého a tak málo vnitřně jednotného celku bylo potřeba pevné ruky. Bylo třeba bezohlednosti, především proti kmenovým náčelníkům, neboť v jejich moci bylo vždy nebezpečí, že se odtrhnou od pražského knížete. Teprve nástupcem sv. knížete Václava se podařilo úplně zlomit moc těchto kmenových knížat, vyhubit staré knížecí rody a správu jednotlivých krajů svěřit velmožům z knížecí družiny jako vykonavatelům primitivní správy vrchního vévody.

Tuto bezohlednost, ba i krutost vidíme v samém rodě Přemyslovců zjevně. Téměř každý z nich se stal obětí nějaké vzpoury, nebo sám se udržel u moci odstraněním svých příbuzných nebo aspoň členů své družiny, kteří toužili po vyšší moci. Nebyli zvláště vybíraví ve svých prostředcích. Boleslav I. zavraždil svého bratra. Drahomíra dala zavraždit kněžnu Ludmilu. Boleslav III. dal vyklesat Jaromíra, kterého později ještě oslepl jeho

bratr kníže Oldřich. Břetislav rovněž trestal své odpůrce velmi krutě. Bílinského kastelána zbavil zraku, dal mu useknout ruce a uši a nakonec utopit. Tato pohlavářská morálka prvních Přemyslovců byla opravdu krutá, naprosto cizí duchu křesťanství, jež jenom pomalu nabývalo půdy.

4. Rodina Přemyslovců

V rámci Svatoplukovy říše Velkomoravské setkáváme se s prvním historicky doloženým knížetem z rodu Přemyslova, Bořivojem, který se narodil asi roku 855. Přijal křest z rukou sv. arcibiskupa Metoděje na Velehradě snad i se svou manželkou, kněžnou Ludmilou. Křest pražského knížete nutně vzbudil v Čechách pohanskou reakci k odporu, což se projevilo i tím, že Bořivoj nemohl postavit kostelík křesťanský na svém Pražském hradě, ale na jiném svém sídle, na Levém Hradci. Toto pak zároveň ukazuje jasně, že pokřtění českých knížat v Řezně v roce 845 neznamenal nic pro pokřesťanění země a pravděpodobně že se ani nejednalo o knížata dnešních Čech, ale o slovanské předáky, sídlící někde v Pošumaví. Teprve později mohl kníže Bořivoj postavit kostelík Panny Marie před branou Pražského hradu.

Syn a nástupce Bořivojův, Spitihněv I., (narodil se asi roku 874) vytrhl se v roce 895 po smrti Svatoplukově z vrchní moci moravských vládců za okolností nám blíže neznámých. Neznamenalo to odklon od slovanské orientace jeho otce, neboť víme, že Spitihněv dobudoval v Praze kostel Panny Marie, a že tento kostel byl obsazen kněžími slovanskými, kteří po svém vypuzení z Moravy nacházeli v Čechách útočiště. Když potom mladý Václav byl poslán k latinské výchově na celkem podřadný hrad Budeč, bylo tomu tak také proto, že na Pražském hradě nebylo kněží, znalých latinského obřadu. Kníže Spitihněv zdařile vyřešil poměr slovanské a latinské liturgie už svým podřízením se v Řezně králi Arnulfovi v roce 895. Toto podřízení politické znamenalo zajisté i podřízení církevní řezenskému biskupovi. Neznamenalo však v ohledu církevně správním zánik slovanského obřadu a slovanského křesťanství. Snad to bylo právě zásluhou knížete Spitihněva, že biskupové řezensští tolerovali v našich zemích slovanský obřad, když měli záruku dogmatické jednoty s Římem. Úcta sv. Jimrama, řezenského svěťce, která se u nás i v Nitransku šířila, je jen svědectvím bližších styků našich zemí s Bavorsy. Vlivem těchto styků se u nás vyvíjelo plodné soužití obou liturgií, což je příznačné pro dobu knížete Václava a jeho bezprostředních nástupců.

Kníže Spitihněv založil na hradě Budči kostel, zasvěcený sv. Petru. Zdálo by se snad, že to byl kostel latinského obřadu. Legendami zachované jméno učitele kněžíce Václava na Budči, Učen, je nepochybně jméno slovanské, a učil-li tam svého svěřence latinskému jazyku, neznamená to, že by sám musel být latiníkem, ponečavž znalost obou ritů nebula u kněží slovanského obřadu zvláštností. A ostatně charakteristika knížete Spitihněva, jak ji podává zastánce slovanské liturgie v legendě „Fuit in provincia Boemorum“, svědčí, že Spitihněv zůstal příznivcem slovanské liturgie, i když přitom uměl najít dobrý poměr k západnímu světu. Zdá se, že ona dohoda s Řezněm měla především dalekosáhlý význam politický, neboť se stala základnou pro ovládnutí území, která tvořila někdy říši moravských Mojmirůvců.

V roce 905 zemřel kníže Spitihněv a vlády se ujal jeho bratr Vratislav I. Právě v době, kdy pod kopyty maďarských koní dohasínala kdysi mocná říše Mojmirůvců. Bylo na knížeti Vratislavovi, aby se postavil náporu maďarských vojsk. Jistě skončily tyto boje úspěšně, když je kníže Vratislav v legendách opěvován jako vítěz, který přemohl „téměř bezpočetné nepřátele“. Oženil se s Drahomírou z kmene Stodoranů. Byla pohankou, ale není pochyb o tom, že sňatkem se stala křesťankou. Měli 7 dětí: Václava, Boleslava, Spitihněva, který zemřel asi velmi mlád, Přibyslava a ještě tři dcery. Kníže Vratislav se stal budovatelem vlastního českého státu, jako dědictví rozvrácené Velkomoravské říše. Vydatnou pod-

poru sjednocovacích snah knížete Vratislava byla skutečnost, že obě politická centra, která by jinak velmi brzdila expansivní síly přemyslovských knížat, Velkomoravská říše a říše Východofrancká, byly v úpadku. Říše Mojmírovců byla vlastně rozbita a Východofrancká říše byla dějištěm ostrých sporů za poručnické vlády, vedené jménem posledního Karlovce, Ludvíka Dítěte. Expanse maďarská, od českých hranic odražená, byla vedena jinými směry, takže obyvatelům české kotliny bylo popřáno poměrně dosti klidu.

Vztah Vratislavův k slovanskému obřadu byl stejně přátelský jako jeho předchůdců. Jestliže kněžna Ludmila dbala o vzdělání v slovanském jazyku u svých vnuků, tím spíše tak činila u svých synů. Kníže Vratislav vybudoval na Pražském hradě kostel sv. Jiří, který byl dán kně-

žím slovanského obřadu. Byl to vlastně první kostel na Pražském hradě, neboť Bořivojův kostelík P. Marie stál před hradní branou. A teprve kostel Vratislavův symbolisoval vítězství křesťanského náboženství v zemi, jsa postaven uvnitř knížecího sídla.

Pro slovanskou příslušnost kostela sv. Jiří svědčí už to, že Vratislav zakládá kostel na svém hradě, ale svého nejstaršího syna a svého nástupce na trůně posílá, aby se vyučil latině na vedlejším hradě. Proč? Protože na Pražském hradě nebylo latiníků. A není bez významu, že u sv. Jiří byly pohřbeny tělesné pozůstatky kněžny Ludmily, že u kostela sv. Jiří byl slovanský kněz Pavel, který po útěku Ludmily z Prahy odešel s ní na její vdovský hrádek Tetín.

(Pokračování příště)

P. Václav Medek

Kněžská meditace

KŘTITELNICE - FONS BAPTISMALIS

Od počátků křesťanství uděloval se křest slavným způsobem. V prvním století se udílela tato první ze sedmi svátostí v řekách na památku křtu Pána Ježíše Janem Křtitelem v Jordánu. Později, ještě v dobách římských a afrických katakomb před čtvrtým stoletím byly pro udělování křtu svatého určeny zvláštní prostory v domech křesťanů. V katakombách jsou nám zachovány zvláštní místnosti s velkými bazény, (katakomby sv. Pontiana, sv. Priscilly), určenými pro udělování svatého křtu (baptismus immersionis!).

Od čtvrtého století počínaje po roce 313 byla zřizována v bezprostřední blízkosti bohoslužebné prostory místnost, kde se udílel křest svatý. Ve větších osadách se stavěly křestní kostely tak zvané baptisteria. Byly postaveny vedle biskupských kostelů, poněvadž byl původně jen biskup minister ordinarius křtu svatého. Baptisteria byly okrouhlé kaple. Uprostřed měly nádržku na vodu (fons, piscina, lavacrum, koupel), s dvěma rourami: jednu pro přítok, druhou pro odtok. Do pisciny se sestupovalo po třech nebo sedmi schodech a na druhé straně zase se vystupovalo po udělení svaté svátosti. Ve vedlejší menší místnosti se udílela druhá svátost, svátost svatého biřmování. Baptisteria byla ozdobena malbami, které představovaly křest Pána Ježíše v Jordánu, svaté apoštoly, nebo předobrazy křtu svatého. Patronem baptisterií byl sv. Jan Křtitel.

Po šestém století, kdy mizel křest dospělých a stával se pravidlem křest dětí, nebylo třeba baptisterií a místo nich užívalo se v samých kostelích velkých nádrží na křestní vodu.

Křest ponořováním (immersionis) v západní Církvi se uděloval až do 13. století; od tohoto století se začal udílet baptisus infusionis et aspersionis. V této době dostává také křtitelnice dnešní podobu třebaže se její tvar přizpůsoboval časovým slohům: gotickému, barokovému, rokokovému a nyní modernímu. Podle Rit. Rom., II., c. I. 46, má být křtitelnice důstojně vypravena, z nepropustného materiálu, opatřena zábradlím, víkem a zámkem uzavřena a ozdobena podle možnosti obrazem křtu Pána našeho Ježíše Krista. Křtitelnice má být, není-li pro ni zvláštní kaple upravena, na vhodném místě umístěna: poblíže presbytáře, nebo v presbytáři samém anebo u hlavního vchodu.

Křtitelnice jest nám stálou připomínkou velikých darů, ke kterým nám tato první svátost otevřela přístup. Křtem svatým jsme se stali chrámem Ducha Svatého. Svatý Lev I. píše: Nezapuzuj špatným skutkem Ducha Svatého ze svého srdce! Podle stavu, ke kterému jsi byl povolán, zaříd též svůj život a své jednání.

Křtem svatým dostali jsme občanské právo v nebeském Státu Božím. Zachovejme si ho. Dávejme pozor, abychom své nebeské občanství neztratili lehkovážným životem!

Křtem svatým jsme se stali živými ratoolestmi na vinném keři, jenž je Ježíš Kristus. Dokud máme milost posvěcující zůstáváme ve spojení se všemi ratoolestmi tohoto vinného keře. Všemi námi proudí nadpřirozený, krásný život Pána našeho Ježíše Krista. Všichni můžeme říci: „Vivo ego, sed non ego, vivit vere in me Christus.“

Podle can. 737 § 1 jest křest „sacramentorum janua ac fundamentum“ jest branou a základem svátostí, jest nezbytnou podmínkou našeho svěcení na kněze a všech ostatních svátostí. Jest tedy i základem svátostí a všech nadpřirozených ctností...

Nezapomínej nikdy na vážnost a důstojnost chvíle, kdy křest svatý uděluješ. Buď si vědom toho, co činíš. Neodbyvej, nechvátej, neprecipituj. Snaž se i lidem vysvětlit ceremonie a význam křtu svatého... Uděluj křest svatý skutečně digne, devote et attenťe. Age, quid agis! I zde platí: Sancta sancte tractare!

Nezapomínejme nikdy, co jsme při křtu svatém slíbili skrze své „patřiny“! Každou Bílou sobotu obnovujeme svůj křestní slib, aby aspoň z našich kněžských úst vycházel tento ze všech slibů nejvážnější upřímně, uctivě a zbožně! „Věříš...? Věřím v Boha, Stvořitele, Ježíše Krista Vykupitele, Ducha Svatého Posvětitel, Církev svatou obecnou, katolickou, život věčný!“ „Odříkáš se...? Zlého ducha, vši pýchy a všech skutků jeho?... Odříkám!“

Aby nám to bylo vážné, abychom to, co jsme u křtitelnice jménem svých patřinů slíbili a každou Bílou sobotu se svými věřícími obnovili, také vždy ve skutek uváděli! To nám připomíná křtitelnice!

P. Karel Sahan

V ZAMYŠLENÍ NAD ŽIVOTEM SPOLUBRATRŮ

Nový společenský řád, v němž žijeme již více než deset let, změnil mnohé podmínky života. Změnil i životní podmínky katolického duchovenstva v naší vlasti. Dnes kněz z kazatelny nemluví již k selským boháčům, nemluví k obchodníkům a živnostníkům a soukromým podnikatelům, ale jeho pastorační péči jsou svěřeni věřící lidé z řad družstevníků, pracujících v průmyslu, v obchodě a distribuci, pracující inteligence, zkrátka věřících lidí oproštěných buržoasního jha.

V zamyšlení nad touto skutečností a v zamyšlení nad životem našich spolubratrů, kněží lidově demokratického Československa, diskutovali jsme při svém lázeňském léčení v Mariánských Lázních o kněžských problémech pod zorným úhlem dneška.

Třebaže jsou dosud naši spolubratři, jimž nejsou zcela jasné politické otázky dneška, přesto můžeme s radostí konstatovat, že naše mírové hnutí reprezentované Celostátním mírovým výborem katolického duchovenstva ČSR, svou systematickou prací přesvědčilo zdrcující většinu kněžstva, že cesta, kterou jsme nastoupili, je jediná správná a vedoucí k cíli. Pevně věříme, že i ti, kteří dosud váhají a stojí mimo, v nejbližší budoucnosti se přesvědčí o radostné nutnosti práce v našem mírovém hnutí. I po stránce kulturní možno konstatovat uspokojivou úroveň. Není snad fary, která by neměla rozhlas, mnoho našich spolubratrů vlastní televizní přijímač, na pracovních stolech našich kněží naleznete současně literární a vědecké časopisy. Škoda, že mnozí nechávají ležet ladem své hřivny a nepřispívají dary svého ducha k obohacení našeho katolického tisku. Nedomníváte se, že má-li redakce dobře plnit své úkoly potřebuje kontakt se svými čtenáři? Je tak obtížné napsat několik vět připomínek, po případě i kritických postřehů k článku, který jsem právě přečetl? Vždyť kritiku rosteme.

V zamyšlení...

Náboženská svoboda zaručená ústavní listinou, plně respektuje duchovní potřeby katolického kněze. Konáme všechny pobožnosti Církvi předepsané, udělujeme svátosti, každou neděli hlásáme slovo Boží. Odstraněním zbytečného úřadování ve farních kancelářích máme dosti času k meditaci, odbornému studiu, přípravě na kazání a modlitbě breviáře. Kodexem předepsané exercicie můžeme každý třetí rok vykonat buď v Kněžském

domově v Praze, na Svatém Hostýně, na Vranově nebo v Dolním Smokovci.

Při pohledu na růst životní úrovně našich spoluobčanů zdá se nám, že v životě kněží je ještě mnoho nedostatků a mnoho by se dalo k jejich vlastním prospěchu zlepšit. Díky sjednocenému zdravotnictví v naší republice je postaráno o vysokou péči všech pracujících a přesto pozorujeme u mnohých našich spolubratrů zanedbávání nejzákladnějších pravidel zdravotnických. Jsou mnohé farní budovy, kde si duchovní správce nedovedl zřídit jednoduchou koupelnu, splachovací záchod, odstranění vlhkosti, větrání místností a častější jejich úklid, odstranění prachu a baciů, dobré elektrické osvětlení, účelné vytápění v době zimní. Podívejme se na rostoucí výstavbu nových bytů, kde je pamatováno na všechna hygienická zařízení, podívejme se do výkladních skříní, kolik se nám nabízí elektrických spotřebičů, které usnadní a zpříjemní pobyt i ve starých farních budovách, podívejme se, jak rychle roste životní úroveň kolem nás.

Katolická morálka nás učí, že je čtverý význam oděvu: fyzický, ochránit tělo před úrazem a špatným vlivem povětrnosti; etický, aby zakrýval nahotu; estetický, aby zvyšoval přirozenou krásu lidského těla; sociální, aby označoval pohlaví a stav. Jak je to u nás kněží? Fyzický účel šatů nebývá často plněn. Někteří naši spolubratři se choulí příliš teplým odíváním nebo na druhé straně nedostatečným oblekem do chladných prostor kostelů a tím škodí svému zdraví. V řadách duchovenstva je mnoho motoristů a bohužel nejsou řádky případy zabití kněze nebo zranění, ano i smrt kněze při havarii motocyklů.

Vhodný oblek chrání před revmatismem a ochranná přílba již mnohemu zachránila život. Nejsou snad již případy, že by někdo před spánkem neodstranil umytím celodenní prach a pot a nepřevlékl se do nočního prádla. Dnešní výběr a ceny textilního zboží to vše snadno umožňují. Etický účel snad nepřichází v úvahu, ale estetický účel šatu je třeba zvláště zdůraznit, neboť někteří naši spolubratři opravdu zanedbávají svůj zevnějšek. Není správné, aby oblek a prádlo kněze byly špinavé, nevyžehlené a neodpovídající jeho postavení. Má-li oblek také účel sociální, potom u kněze má označovat jeho kněžský charakter. V poslední době se velmi

ÚRODNÉ PŘÁTELSTVÍ

Když jsem psal pro „Duchovního pastýře“ svou skrovnou vzpomínku k pátému výročí úmrtí P. Josefa Pospíšila, někdejšího faráře v Choceradech nad Sázavou, netušil jsem, jaký bude mít ohlas u čtenářů. Někteří mi psali a poznal jsem, že Pospíšil není zapomenut, ani jako kněz, ani jako spisovatel. Jeden důstojný pán z Moravy sděloval, jak ho překvapilo poznání, že autorem kazání otištěných ve Vaňkově pelhřimovské „Kazatelně“ pod jménem Josef Pospíšil, byl choceraďský farář a nikoliv spirituál olomouckého semináře téhož jména, jak se vždy domníval. A učinil dotaz, zda mnou vzpomínaný kněz-básník je týž, který je autorem písní k svatým patronům českým, zhudebněných národním umělcem Josefem Bohuslavem Foerstem. Tento dotaz mne povzbudil, abych se zde ještě aspoň stručně zmínil o krásném přátelství těchto dvou ušlechtilých lidí, už proto také, že letos vzpomínáme stého výročí Foerstrova narození a já jsem se s Mistrem Foerstem po prvé setkal a seznámil právě ve společnosti Pospíšilově. Když se s tímto velkým mistrem české hudby, člověkem s vrchovaně noblesním a výrazně kultivovaným, Pospíšil poznal po prvé, nevím; mám dojem, že mi toto prvé setkání také jednou líčil, ale už se nepamatuji přesně. Oba se hojně sblížili, měli v mnohém společné lásky, ač se zase v mnohém odlišovali. Foerster pak řadu let vždy v létě se svou chotí dával na choceraďské faře. Co všechno si tyto pozorní čtenáři knih i lidských srdcí a laskaví znalci slova dovedli říci! Chodili

spolu rádi do přírody, která v oně posázavské krajině, poznamenané Božím úsměvem, byla osobitá a milá, a jejich každodenní rozhovory byly vzácným stykem dvou duší, milujících Boží krásu čistým srdcem. Z Choceraď si vždycky každého roku Foerster, nejen mistr hudby, ale i zkušený citel malířské palety, odvážíval do Prahy několik obrazů, které tam namaloval. Víím, jakou měl Pospíšil radost, když ještě po letech, kdy už na Choceraď zůstávala v jeho srdci toliko neblednoucí a chvějivá vzpomínka, Foerster mu poslal dva akvarely, na nichž byl chvějivě zachycen choceraďský kostel a fara. A byl to Foerster, který naléhal na Pospíšila, aby napsal písně k svatým patronům českým, slíbil, že k nim zkomponuje hudbu. Stalo se a písně s textem Pospíšilovým a hudbou Foerstrovou vyšly tiskem v r. 1932. Myslím, že celkem u našeho duchovenstva nenalezly obecného ohlasu a živého zájmu.

Ale když jsem je teď po letech znova pročetl, uvědomoval jsem si silně, s jakou láskou k našim domácím světcům Pospíšil psal své písně k nim a o nich a kolik své osobní zbožnosti i opravdového vlastenectví ukrýl do těch pevných a střídavých veršů, jasných a čirých jako voda lesní studánky. Každá ta píseň, ať je věnována světcům, jejich kolébka stála v české zemi, nebo těm, kteří se narodili a svou pozemskou pouť ve slápek Kristových dokonávali daleko od míst naší lásky a věrnosti, ale jejichž úcta v naší vlasti zdomácněla a pevně zakotvila, každá je plastickým a hutným zachycením podstatných rysů světcova života a jeho osobnosti a vždy končí pokorným voláním zbožného srdce o pomoc přimluvy. V těch písních ožívá tvář těch, kteří

rozšířilo nošení měkkého límce s černým lingulem, což je vysvětlitelné hlavně hygienickými důvody. Nelze však souhlasit, když někteří spolubratři i na kněžské konferenci chodí v civilu nebo v nevhodném a zanedbaném oděvu.

Častá a náhlá úmrtí kněží jsou vážným mementem všem, aby dbali správné životosprávy, včasného lékařského vyšetření, plnění hygienických předpisů a načerpání nových sil organisovaným odpočinkem. Jsme tím povinni nejen svému zdraví, nýbrž i svým věřícím. Naši spolubratři se často vymlouvají, že nemohou opustit svou farnost a jít na dovolenou či lázeňské léčení, protože nemají za sebe zástupce, nebo jsou pohodlní a domnívají se, že jim k rekreaci stačí jejich farní zahrada. Obě námitky jsou výmluvou. Při dobré vůli se najde zástupce třeba ze sousedství a rozumní věřící pochopí i případné omezení bohoslužeb v době dovolené duchovního. Vždyť v případě, že by vážně onemocněl, byl by stav ještě horší. Farní zahrada nemůže nahradit výhodu, kterou poskytuje rekreace a lázeňské léčení v charitních domech, které jsou umístěny v klimaticky krásném

prostředí a světových lázních. Tato změna bytu, stravy, prostředí, je právě oním zdrojem obnovení tělesných sil a duševní a tělesné svěžesti.

U vědomí toho, že dnešní naše zřízení umožňuje statisícům pracujících strávit svou rekreaci v nejkrásnějších místech naší vlasti, jsme vděční našemu státu, že je respektován i charakter kněžský, když můžeme svou rekreaci a lázeňské léčení prožít v prostředí tak vhodném a příjemném, které nám poskytuje prostřednictvím České katolické Charity, s možností celebrování i úpravy denního pořádku v domech, jak toho vyžaduje kněžský způsob života.

Na lesních cestách provoněných silicí, pod azurným červnovým nebem užívaly tyto naše úvahy, které předkládáme našim spolubratřím s přáním, aby je přijali a o nich uvažovali tak upřímně, jak jsou napsány.

Josef Beneš z Prahy
Augustin Jurák z Uherského Hradiště
Bernard Přerovský z Gottwaldova
Josef Vrána z Uherského Brodu

ZÁTIŠÍ BRATŘÍ FLORIANŮ

Průměrný člověk se brání smrti tím, že se stává otcem. Umělec usiluje o nesmrtelnost dílem. Obojí je boj proti smrti a nastavování života. Tento boj může svádět jenom živá bytost. Stroj není náčiním umělecké tvorby, je to jen mechanické klíše. Ruka fotografa nebo filmařova se dotkne obrázku až po jeho uskutečnění. V malbě, sochařství a řezbářství má však umělec přímý styk s hmotou, volající po tvaru. Obrazy a sochy, to jsou vlastně prodloužené ruce a prsty umělcovy.

Mám před sebou rozkošnou knížku krajana Miloslava Bureše „Utkáno z pramenů“, kterou vydalo v letošním roce s výtvarným doprovodem Metoděje Floriany nakladatelství Lidové demokracie v edici Vyšehrad. Dívám se na obálku, na vstupní listy a kresbu v tiráži, vidím dětsky čisté úsměvy každého obrázku, a žasnou, jak je tu všecko zladěno v jeden teplý a měkký, typicky moravský akord. Zdá se mi, jako by přede mnou vyskakovaly jiskry rodné kovárny v Olši a starého okouzlení, které se v krajině mého dětství zdály hvězdami nad rozběhem do života. Realita Metodějových obrázků je tak kouzelná a tak sugestivní, že obohacuje, prohlubuje a zduchovňuje vidění přírody a každého detailu v ní. Očarování zachyceného výseku z krajiny umocňuje duši,

srdce i nervy. Ta tichá jarní zákoutí zvlněného pásma Vysočiny, ty klidné, široké výhledy do svěží zeleně polí, do nebe, vyhloubeného modrou věčností, to zlato pampelišek a blatouchů i podzimní dým bramborových natí, ten křišťál studánky, olemované kamením, to přitlumené světlo, klouzající po tvarech, jako by procházelo skly chrámových oken — jaký to koloběh představ, snů, myšlenek, sladkých vzrůsení a reakcí!

Skutečnost a život jsou jediným pravdivým zdrojem inspirace. Bratři Florianové, Metoděje a Michael, tvoří z poznání lidu, mezi nímž žijí. Od amatérů a profesionálů se odlišují houževnatostí, vytvrvalostí a poctivostí každodenní práce. A protože jejich tvorba vyrůstá z dokonaleho poznání lidu, žije rovněž v řádu života, nesnížuje ani nenadsazuje, nelže a nelichotí. Jako praví venkované tají bratři Florianové skoro až úzkostlivě svůj cit a vyhýbají se póze i pathosu. A přece ve svém díle dosahují zvláštní monumentality. Monumentality, rostoucí zevnitř díla, z pravdy života, která je jen jiným jménem pro věčnost.

Viděl jsem několik betlémů, které vyšly ze starožitnické dílny Michaela Floriany, nejčelnějšího pokračovatele Dobrého Díla. Michaelovým i Metodějovým motivem je

bdí nad krásou našich krajín a rozprostřeli nad ní své strážce a kteří se nepřetržitým pohledem dívají na zemi, jež se k nim utíká v chvalozpěvu svého žhavého srdce. Zasníl jsem se zejména do oně syté a pokorně spanilé písně k svatému Václavu, jehož jméno po tisíciletí plane slávou a jehož svátek pokaždé českému září propůjčí úsměv jara, ač už po pravdě ten měsíc není příliš daleko od blížícího se podzimu.

„Václave, tvé krve hlas v ráji Kristus slyší...“ Tak Pospíšil intonuje svou prostou píseň a hned pamatuje, jak láska k míru a statečnost v boji byla ozdobou světova života, ta láska a statečnost, jež jako by pak byla světcem předána jeho lidu, který vždycky o svém milém světcovi vyznával totéž, co Pospíšil vyznal verši: „Když k nám nepřítel se dral, na koničku hbitém v čele vojsk jsi bděl a stál. Chraň nás, svatý Kníže, dál modliteb svých štítem!“ A znovu a znovu si opakuji onu prosbu, kterou zesnulý básník vyslovil poslední sloku své svatováclavské modlitby a jejíž tíha zná lehkost křídel holubice. „Václave, náš Dědicí, — za lid svého kmene — pros převaťou Trojici! Ať mír duhy zářící — Pán Bůh nad ním sklene!“ V měsíci, kdy památka svatého Knížete vždy polaská úsměv pozdních květů, ptačím zpěvům vnukne radost milosti a lidským krokům udělí požehnání dobrého a čistého srdce, potěšme se tedy jednou z oněch pěkných písní kněze-básníka, jež veliký kouzelník tónů zhudebnil s citlivou souzvukností a s porozuměním lásky i zbožnosti. V těch písních obou přátel, kteří už oba stanuli před Boží Tváří, aby tam blaženě poznali, jak silná a sladká je příměluva světců našeho

rodu a naší krve, nejenom mi ožívá všechna velikost těch nezapomenutelných a v historii nikdy neukončených lidských osudů, dávno už vrostlých v Boží slávu, ale ožívá mi v těch písních i všechna krásna české země, prostá a jasná, jako jsou prosté a jasné naše stromy a lesní stezky, naše panenské růže a náš voňavý jasmín, vykulený žlutý blatouch podél našich utíkajících a pořád něco zpívajících potoků i jako šepotavé a chvějivé metlice na našich lukách, jež našim krokům mávají na pozdrav jako velké zelené šátky, jako všechno, co tvoří a jednotí krásu české přírody. A v tom mají ony Pospíšilovy písně k našim rodným světcům, stejně jako jejich Foersterův hudební doprovod, že českého věřícího člověka své jímavé kouzlo, že nás nutí pokorně a věrně kráčet ve šlépějích oněch svatých postav a následovati je v jejich lásce k Pánu i v jejich lásce a věrnosti k této posvěcené zemi, kde i skřivani zpívají jinak, než jinde, a kde i zpěv kukaččin zní jako zavolání matčiny lásky.

Písně k svatým patronům českým, jež vznikly z plodné spolupráce zvěčného národního umělce Josefa Bohuslava Foerstra a skromného kněze-básníka, přece však nezapomenutelného Josefa Pospíšila, zůstávají nám pro vždy památkou jejich krásného, ušlechtilého a vzácného přátelství, oroseného u obou stejným vzletem duše k Bohu, jakož i stejnou tvůrčí dávající láskou k české zemi a jejímu lidu. A toto přátelství nám připomíná jedno, to, co Foerster vyjádřil v jedné své kratičké rozpomínce nádhernými slovy: „Jednoho je nám především třeba — lásky!“

Václav Zima

Dřevoryty M. Floriana: sv. Václav a sv. Jůda Tadeáš

skutečná tvář našeho pracujícího člověka. Oba umělci ukazují ve svých betlémech podobu moravského venkovana výtvarně, sochařsky a s neobyčejnou pravdivostí. Ne ze zájmu folkloristů, ne po romantickém odstupu nebo z ústupu ze života, nýbrž ze životní potřeby výtvarníků z lidu rostoucích a neobyčejně vnímavých. Když jsem se díval na ty postavy pastušků, dudáků, venkovských strýců a tetek v šátcích s cípy pod vysunutou bradou, s tváří uhnětenou tvrdostí života, měl jsem dojem i pocit, že se nacházím v krajině svého dětství, že kráčím rodnou vsí a potkávám chalupníky Francku Pospíchalů, hospodským Formánkem ošálenou Josefou Antouškovou, Růženu Mrázčenu, věčně se plahočící a věčně nuznou Leopoldu Smažilovnu z dolního konce dědiny, jejího robustního otce s lebi sokratovsky olýsalou, toho boдрého, rozesmátého dobráka, kořenícího denní lopotu tu a tam obhroublým vtipem, zdálo se mi, že vidím a slyším pobízet k dílu dolního Pochváře, siláka s úžasnou pracovní vervou („Ženo, mel se — hotovo né! Čerstvo! Hic!“), krátce, pohybovaly se kolem mne ty nejvýraznější zjevy má domoviny, měl jsem před očima ta jejich do bronzova opálená a vypracovaná těla, tvarů snad někdy méně ušlechtilých, což je samozřejmě a přirozené, neboť nebyli to tanečníci a baletky, ale pracovníci na polích, kteří v nejtěžší dřině strhali koně.

Je krásné, že bratři Florianové ve svých výtvorech přivádějí ke Kristu Pánu právě ty nejchudší a nejobednější z našich minulých venkovů, že právě je uvádějí v duchovní jednotu, že právě jim dávají výraz touhy po lidském osvobození. Je proto dnes ke cti a chvále staroříšských tvůrců, že jejich umělecký zájem tolikrát přešel řady těch, kteří byli v minulosti, za naší tak

řečené demokratické republiky na vesnicích nejvíce ponižování, využívání a zneužívání, že se jejich tvůrčí zápal tolikrát vmísil do životních trudů chudých, do jejich urputného zápolení s životem, do jejich dnů nejvšednějších. Tímto způsobem pokračovatelé Josefa Floriana zpodobnili člověka svého kraje a svého věku přímo dokumentárně. Vyčetli z lidské tváře vše, co do ní vepsal život. Velebnost Stvořitelovu, ale i ohavnost sobectví a mamonářství, jeho zkroušené oběti, krásu chudých i jejich vítěznou bolest.

Michael a Metoděj Florianovi mají dar vzácného umění. Oba nastoupili pevnou a jistou nohou na půdu otcovu, aby zvedli jeho čistou korouhev. Jejich umělecké vidění a vyjádření vychází ze staroříšského zátiší víry a ze skutků z víry vyvěrajících. Tak jako otec, člověk veliké vnitřní moci, ukazatel cest, služebník Slova a řádu, řádu pokory před Pánem, neztrácí i synové jistoty o účelu a smyslu své práce. Nutnost základní obnovy hodnot, nutnost vytvořit nad dozníváním falešných fanfár prohranného zlořádu chór řádu pevného, universálního řádu spravedlnosti a svobody jako předpokladu plného života jednotlivců i společnosti — to je hlavní myšlenka, kterou je nesené i poznamenáno jejich tvůrčí úsilí. V řádu lásky, jemuž theologové říkají řád božský, a jenž promítnut do vztahu lidských je obsažen v Kristově: „Miluj bližního svého jako sebe samého“, vyrůstají Michael a Metoděj Florianovi, bojovníci Boha-Tvůrce, služebníci lidu z pokorných nejpokornější, ve svébytné umělecké osobnosti, jejichž, nejvyšší odměnou zůstává nadšení z lásky a krásy.

Nechť je jim dnešek mnohonásobnou odměnou za to, co jejich otci dlužila jeho doba. Antonín Hugo Bradáč

Při samém zrodu francouzské mědirytiny na počátku XVI. století stojí výrazný umělec Jean Duvet. Nemá domácích předchůdců; pokusy Lehrsovy umístit do Francie tzv. Mistra Kalvarie a Mistra Bileama byly odmítnuty Maxem Geisbergem. Podobně jako v Německu Albrechta Dürera doprovází i ve Francii svéráznou uměleckou osobnost Duvetovu skupina grafiků menšího významu; Jean Gourmont, Etienne de Laune, Pierre Woeiriot, mistři tzv. lyonské školy. Jean Duvet je však nejen hodnotou díla, ale i vědomým úsilím vpravdě francouzským protějškem Albrechta Dürera. Navazuje na jeho dílo a rozvíjí možnosti Dürerova umění pro slohový přechod, uskutečňující se ve Francii ve druhé polovině XVI. století, při čemž východiskem jeho zkušenosti je činnost Dürerova mládí. Jako dílo každého umělce, usilující najít pro obsah míjejícího údobí nové aspekty umožňované formou údobí nastupujícího, je i dílo Jeana Duveta, podmanivě sršící protiklady goticky cítěného obsahu a úsilí o renesanční formu, vzácným dokladem vzájemných poměrů uměleckých názorů v přechodovém údobí a otřesných problémů, sdružených v myslí velikého umělce. Jean Duvet nebyl tiskařem z povolání, podobně jako o století starší grafičtí průkopníci němečtí. Byl po řemeslu zlatník; na titulním listu slavného sledu Apokalypsy připisuje ke své podobizně „Aurifaber“. Zkušenosti zlatníka zračí se v díle Duvetově ještě zřetelněji než v pracích jiných jeho druhů, jeho grafické listy připomínají bohatý zlatnický ornament nebo email. Nejvýraznějším dědictvím zlatnické činnosti v jeho grafice, k níž byl veden představitelstvem i citlivostí jako k výrazovému prostředku rvchlejšímu a poddajnějšímu než obrazu v drahém kovu, je zdánlivě nepřehledná, pohybem kypící a do posledního místa zaplněná plocha. Jeho obrazy postrádají úplně hloubku, prostorovost; naopak však vdechnou předtuchu barokního rozmachu.

Pouze několik stop umožňuje pokusy o chronologii jeho rozsáhlé grafické činnosti. List Zvěstování (de Boullay 5), pocházející z roku 1520, vykazuje ještě silné italské prvky v tvaru i pojetí. Letopočtem 1524 jsou vloženy tři listy: Vítězství Božství (Boull. 11), Světí Jan Evangelista a Křtitel modlí se k Beránkovi (Boull. 18), starobylý v námětu i komposici, a nepřesně nazývaný list Amor, muž a žena (Boull. 53), který pochází z právě módního okruhu námětů alegorických, v komposici sledující práce Raffaelovy, v typech postav a krajině již tvorbu Dürerovu. Po krátkém vývoji od nejasných, nepřehledných komposic z počátku činnosti přes italské vlivy, projevující se zejména volnými narafrázemi a dokonce i koniemi podle Mantegna (list Tři svatí — Boull. 20), dochází Jean Duvet již ve čtyřicátých letech k jednotě podání: obličejů zůstávají plné a výrazné, nabývají však nápadné monumentality, jako např. listy proslulého sledu Lov na jednorožce (Boull. 54—59) a Halali (Boull. 70), podle něhož mistr dlouho jménem neznámý byl označován jako Le Maître à la lincorne (Mistr s jednorožcem). Tento sled vznikl kolem roku 1542, což odpovídá jak historickým souvislostem, tak slohovému vzhledu listů. Jak všechna díla Duvetova, je přeplněna tajemnými narážkami, jež prostředkuje pozdně antický námět, spojený tradicí vztahem ke křesťanské symbolice, způsobem do určité míry názorným i nám nezasevěným. Textem listu Boull. 56 „Le Conseil mis en effect, sur la prince dela Lincorne“ (Takto se jedná podle návodu jak chytati jednorožce) je děj zcela určitého symbolického obsahu (za králem se skrývá Lindřich II., za Dianou Diana de Poitiers) pozoruhodně zevšeobecňován. U listů tohoto sledu a zejména pak u listu Halali, v němž se věcný výjev ještě více skrývá v ornamentu a jehož plocha je ještě důsledněji rozčleňována v síť ornamentálních pásů, bývá právem zdůrazňována nápadná příbuznost se současnými francouzskými tapisseriemi. Otisk mědirytiny Halali ve vídeňské Albertině, označený Passavantem za unikát, vykazuje zcela zvláštní grafický půvab kovově ostré kaligrafie. Ozvuky díla Jacopo Barbariho a Andrea Man-

Jean Duvet: Sedmhlavý drak

tegny v ornamentálním zpracování draperií mizí však rychle z Duvetova díla a mistr se přiklání novému vzoru: Albrechtu Dürerovi. Parafrazuje volně jeho mědirytinu B. 1. listem Adam a Eva (Boull. 1) a posléze sahá po celém Dürerově sledu jako vzoru pro svou Apokalypsu. Dürerův soubor byl dokončen na přelomu století v době, kdy se reformace s vehemencí každé revoluce hlásila k životu, Duvetův je dílem sedmdesátiletého starce, dovedeným ke konci po desetileté práci v roce 1553. Max Dvořák poukázal v otřesném pojednání na to, jak text Apokalypsy, naplněný předtuchou katastrofy, prochvívající dobou, nemohl nepohnout Dürera k jeho výtvarnému převodu. Ve Francii byla pak polovina XVI. století plna skrytého i zjevného vření před Bartolomějskou nocí, opět těhotná katastrofou, a i zde se našel umělec, jehož text Apokalypsy neodolatelně přitáhl. Sled Apokalypsy je vpravdě vyvrcholením celého Duvetova života i díla; umělec si toho byl vědom a poznamenal na titulním listu výrazně: „Annorum 70 has hist. perfect“.

Svérázný grafický výraz a komposice jsou zde umocněny. Dürerův dřevořezový vzor zpracovává Duvet elegantně, chladnou, zlatnický pečlivou mědirytinou. Tvorbu Dürerovu připomíná bohatstvím odstínů, smysl pro ráz povrchu předmětů i hmotnost a zralá schopnost ponechat každou část komposice hovořit v jejím řádu vlastní mluvou, stejně jako obrazový účinek a monumentální slednocení střídavě zvolených prvků. V Duvetově tvorbě není místa pro psychologii a intimitu, osoby jeho dramát jsou strohé, slavnostní a zevšeobecněné. Prostor není uskutečňován ani přehlednou místností s realistickým záznamem předmětů všedního života ani uzavřenou krajinou, zde prostě chybí. Bývá změněn v ornament architektury, nářadí, lesa apod., ale tento orna-

mentální náznak prostoru je nadán tak živým výrazem, že podtrhuje plasticky metafysickou, nadčasovou platnost zobrazovaných výjevů. Jednající postavy z něho nevystupují nějak násilně; zdá se, že z něho naopak berou svůj výraz i pohyb a celým svým bytím se do něho opět vrací. Dědictví Italů, slavnostní, napínavá gestikulace přispívá k vznešenosti podání. Město Apokalypsy, Nový Jeruzalém, které se znovu vrací na listech sledu, je zkamenělé, stěsnané a monumentální; nepřechází obrazově do krajin, ale je buď stěsnáno do závěru výjevu nebo se při spodním okraji ztrácí do nekonečna: sloupové síně, osmihrany náměstí, vysoká schodiště, vodotrysky, jsou bdělé sny vizionáře. Duvetovo město praská předtuchou a osudovostí. Vyjadřuje současně strnulou slávu a zralost tušeného zániku, je to Babylon. Jeho dokonalost nelze již stupňovat; nemůže než zaniknout.

Sledování jednotlivých prvků, převzatých z předlohy Dürerovy ukáže nejlépe uměleckou mohutnost, s níž se Duvet vyrovnává se svým popudem a přetváří jeho podobu. I v těch případech, kde jde příklonění k předloze daleko jako třeba na listu Boull. 28 k první kapitole Zjevení, když Duvet opakuje v obráceném postoji nejen kompoziční výstavbu, ale i gesta předlohy, nejde zdaleka o kopii. Zdá se nám jen, že totéž drama v pojetí téhož režiséra je uváděno na jiném jevišti jinými herci, jak případně tento zjev v Duvetových listech charakterizuje Tietze-Conrad. Duvet se nemohl přidržet ani Dürerovy osnovy sledu, neboť Duvetův soubor je daleko obsáhlejší (24 listy). Kapitulu 21, „Jan vidí ve snu Nový Jeruzalém“ spojuje Dürer v jedinou kompozici s kapitolou 20. „Anděl uvězuje ďábla v podsvětí“. Duvet vyvíjí události 21. kapitoly jednotlivě v plynulé chronologii listem Boull. 48. na němž sedí Jan jako Jupiter na orlu na proslulé pařížské antické kameji; motiv který bývá mylně spojován s Barberinským faunem, což však neodpovídá nové rekonstrukci této antické sochy. Duvetovy listy, plné vzrušeného pohybu, který prochází kompozicí i jednotlivými postavami, uchvacují neobyčejnou duchaplností rafinovaných mystických narážek a hádanek, jako na příklad kdžv poukazuje na své jméno vobrazením květiny tubetum, oblíbené v antice jako peří do podušek, ve francouzštině duvet.

kteou i na jiných listech, jako např. Sv. Jeronýmu (Boull. 24, obrácené kopii podle listu Marcantonia Raymondihho B. 152) kreslí místo podpisu; jinde nahrazuje své jméno orlem, který oběti vyklovává vnitřnosti. Duvetův zájem o hieroglyfy společný též s Dürerem, svědčí pro pečlivé studium díla Horrapolova, a to ještě před vydáním francouzského překladu Jacques Kerve-rova v roce 1553, neboť již výjev listu Boull. 53 z roku 1528 Amor, muž a žena, je třeba chápat jako hieroglyf, představující souboj lásky a čistoty, námět často zobrazovaný, který malířství vesměs rozhoduje ve prospěch čistoty, grafik však ve prospěch lásky.

Mystické vzrušení prochází postavami, jež takřka ubíhají z dějiště; spícím Janem otráasá sen a sám Bůh Otec sedí neklidně na svém trůně, ačkoliv zde není osobitosti pohybu a postavy připomínají znějící struny na nástroji božského hudebníka (Tietze-Conrad), jsou to barokně gotičtí lidé v renesančních tělech (Bonhus). Dürerův světec byl individualisovaný mladík s výrazem vášně, jaká oduševňuje často tváře mystiků, útlý, zdrženlivý v posuňcích, zestárlý jinoh natolik prodchnutý hlubokou introspekci, že nám připadá téměř jako předpověď psychologie Rembrandtovy. Duvetův světec nejví naopak v tváři ani postavě žádný odlesk bohatého duševního života. Tak např. Jan na Pathmu v listu Boull. 50 zachovává pohybový prvek z malé mědirytiny Marcantonia Raymondihho, často pak opakovaný — i ve Veroneseho slavném Vidění svatě Heleny (London, National Gallery); zasazen však Duvetem do komposice listu připomíná pathetický klid Dürerovy Melancholie.

„Smrt mne tísni, ruce se chvějí, oči selhávají, ale duch zůstává vítězem, radí mně k velkému dílu“, píše Duvet k snadno srozumitelnému zpodobení osudu, sudičkám na lodi, pod níž právě táhnou ryby. Stařec, jakým se vypodobnil na titulním listu sledu, zahloubaný za pracovním stolkem do textu Apokalypsy, vyřval ještě smrti své rozhodné dílo, pevnou kaligrafickou čarou vytvořil listy synteticky i analyticky neobyčejně bohaté v myšlence i formě, jež nepřehlédne oko jedním pohledem; duch, který jej nabádal k velkému dílu, zůstal vpravdě vítězem; jeho osobitý výtvarný přepis Zjevení představuje jedno z nejzávažnějších děl evropské grafické kultury. Dr. Pavel Režný

Galerie vlasteneckých kněží

KNĚZ ASTRONOM P. JAN ČERNÝ

V časopise čs. společnosti astronomické „Říše hvězd“ byl v r. 1948 uveřejněn článek v č. 6, str. 149, v němž pisatel vzpomínal miletínského faráře Arnolda nejen jako dobrodince K. J. Erbeny, ale také jako tvůrce astronomického přístroje zvaného „Tellurium“. Proto jsem ve svém článku o kněžích astronomech v DP r. 1958 č. 7 uvedl také i faráře Arnolda.

Tento údaj je však třeba v zájmu historické pravdy opravit. Arnold se totiž astronomií nijak zvlášť nezabýval a „Tellurium“ také nesestrojil. Zasluga o tento přístroj náleží právem nástupci Arnoldovu v Miletíně P. Janu Černému, jak to uvádějí např. Ottův slovník naučný VI. díl, str. 636, Český slovník bohovědný III. díl, str. 312 a podrobně J. N. Lhota v knize: Miletín nad Bystřicí, str. 190—193. Černý zemřel právě před 100 lety a je tedy tato vzpomínka jubilejní připomínkou kněze, který by neměl být zapomenut.

Narodil se v Hořicích 13. dubna 1788 a studoval nejprve v Křesavi ve Slezsku, pak v Hradci Králové a v Praze. Roku 1811 byl vysvěcen na kněze, načež ustanoven kaplanem v Novém Bydžově a odtud lokalistou v Chodovicích. Zde v ústraní žil jen svému povolání a oblíbeným vědám, od všech vážen a milován, každému ochotný pomoci. Se zvláštním zájmem se věnoval matematice a astronomii. Už v roce 1809, jak sám píše v jednom ze svých dopisů, pojal první myšlenku sestrojiti Tellurium, na němž názorně se dala předvádět a vykládat pochopitelným způsobem

sluneční soustava a úkazy na nebi. Tento přístroj znázorňuje oběh Měsíce kolem Země a oběh Země kolem Slunce. Toto je znázorněno dutým zrcátkem, do jehož ohniska se vloží hořící svíčka. V temném pokoji lze na přístroji pozorovat den a noc, čtvero ročních období, fáze Měsíce, zatmění Slunce a Měsíce a vůbec všechny úkazy z oběhu těchto těles vznikající. Stroj pohybovaly hodiny. Nebyl to jediný přístroj, který Černý sestrojil. V jeho příbytku nacházeli četní návštěvníci z řad zvláště studující mládeže vládního učitele o všech nebeských zjevech. O prázdninách jednoho rána navštívil jej hořický rabín Lewit, stařec všeobecně vážený, se svými příbuznými studenty a žádal Černého, aby je poučil o sluneční soustavě. S obvyklou ochotou Černý vyhověl. Začal u svých přístrojů vysvětlovat a tak se zabral do svých výkladů, že se zatím přiblížilo poledne. Při zvonění k „Anděl Páně“ přistoupil Černý k oknu, aby se pomodlil. Když to jeho návštěvník pozoroval, přistoupil k němu se slovy: „Vidím, že se chcete modlit. Toho není třeba. Co nám již od rána vykládáte, je sama modlitba. Dosud jsem si představoval velebnost Nejsvrchovanějšího jako nejvznešenější, ale nyní teprve nahlížím, že mé tušení bylo příliš skrovné. Ukazujete nám nedostihlou všemoudrost, všemohoucnost, nekonečnou lásku Stvořitele světa, před kterou nám jen v nejhlubší pokoře je třeba se klaněti. Myslím, že v té modlitbě dále pokračovati můžete.“ „Když tak smýš-

líte," odpověděl Černý, „musím vám dát za pravdu a pokračovat dále.“

Jak Černý uvádí ve svém dopise, zhotovil toto Tellurium také pro jičínské gymnasium. Vyžádal si jej r. 1844 tamější prefekt P. Jan Kudrna, předtím katecheta a humanitní profesor, který jistě ukázal na svou dobu vzácné pochopení pro názorné vyučování věd tak moderní jako je astronomie. (O P. Kudrnovi viz památník gymnasia v Jičíně, r. 1907, str. 23.) V roce 1958 bylo toto Tellurium vyřazeno jako poškozené ze sbírek jedenáctileté střední školy v Jičíně a věnováno muzeu v Miletíně.

Černý podnikl r. 1826 se svým bratrem Antonínem, tehdy kaplanem v Miletíně, cestu do Lince a do Vídně. Na hvězdárně ve Vídni se seznámil s proslulým astronomem Janem Josefem Litrowem, s nímž si až do jeho smrti o hvězdářství dopisoval. Litrow si Černého velmi vážil a přijímal jeho vědeckou práci jako závažnou pomoc.

Ale pro tuto astronomickou zálibu nezanedbával své povinnosti. Ve škole vyučoval se zvláštní důkladností nejen náboženství, ale i jiné předměty. Schopnější děti brával k sobě a ve volných chvílích vyučoval je zdarma v matematice s takovým úspěchem, že některé nabyly znalosti a obratnosti vzbuzující podiv.

K lepšímu poznání mateřštiny přispěl vydáním „Tabule poučující a vedoucí k náležitému poznání deverta částek řeči české“ v Jičíně r. 1825 pro školy ve 3 listech, podle níž sám vyučoval.

Černý byl vůbec všestranně nadán. Bez cizího návodu naučil se sám téměř všem evropským řečem, zejména franštině, angličtině a slovanským jazykům. Byl také výtečným znalcem hudby.

Riegrův slovník naučný o něm píše (II. díl, str. 515), že nejvíce jej šlechtila vřelá láska k vlasti. Opravdu nacházíme Černého, jak se účastní národně buditelské práce v kroužku vlastenců, soustředěných kolem žáka Jungmannova, profesora jičínského gymnasia, Franta Šíra. (Památník gymnasia v Jičíně 1933, str. 61.) Tam se scházel se stejnými smýšlejšími, jako byli vlastenečtí kněží P. F. Vetešníků (viz DP. r. 1958, str. 36), farář kopidlenský Vacek aj.

Když r. 1838 se odebral farář Arnold z Miletína na odpočinek, přemlouval Černého tamější patron Hynek Václav Falge, aby na miletínskou faru nastoupil. Černý se dlouho zdráhal, neboť žil v Chodovicích přes 21 let se svou matkou v úplné spokojenosti. Konečně se

dal přemluvit a přesídlil dne 11. IV. 1838 do Miletína. V této rozsáhlé farnosti pracoval se vší horlivostí. Kromě jiného uspořádal matriky až do 17. století, pořídil k nim rejstříky a své farní knihy vedl ve vzorném pořádku, jak bylo uvedeno v listině, kterou byl pro své vzorné vedení duchovní správy jmenován osobním farářem po visitaci r. 1839. Jeho kázání se vyznačovala nezvratnou přesvědčivostí, důraznou výmluvností a důkazy pochopitelnými, uchvacujícími. Kdo hledal u něho útěchy, našel ji. Nebyl tedy jen suchým vědcem, ale se svým lidem prožíval jeho starosti i radosti. Pro potřeby svých farníků měl zvláštní pochopení. Hleděl jim pomoci, jak mohl. Tak sestrojil zvláštní přístroj i na měření vzdáleností, kterým vyměřoval cesty a pole. Staral se i o stanovení zeměpisné polohy Miletína a sám k tomu podnikal potřebná měření.

Přes své opravdu velké vzdělání zůstal upřímně skromným a dobrosrdečným, soucitným. Žil se svou staříčkou matkou v tiché domácnosti, ctěn a milován ode všech, kteří jej poznali.

Příkladně a obětavě pečoval o duchovní potřeby své farnosti. Jako sedmdesátiletý stařec jel zaopatřovat a při cestě byl postižen neštěstím. Vůz, na němž seděl, se převrhl a při tom utrpěl horlivý kněz takové poranění, že po delší nemoci odebral se na věčnost 27. března 1859. Byl pochován na miletínském hřbitově a po založení nového hřbitova na Chrasti byly jeho pozůstatky přeneseny r. 1874 a uloženy v hrobce rodu Lhotova.

Bylo by vhodné doplnit tento stručný životopis podrobnějším popsáním jeho vědecké činnosti, bylo by zajímavé zjistit, zda se osobně znal s ředitelem pražské hvězdárny kanovníkem Davidem, o jehož spise se zmiňuje ve svém dopise. Čekají na prozkoumání dopisy Černého, uložené v hořickém muzeu, jimiž si dopisoval s profesorem matematiky na pražské universitě P. Janderou. Ale tolik je možno již dnes prohlásit, že P. Jan Černý svým podílem, a to nemalým, přispěl k rozvoji astronomie a zvláště se zasloužil o její solidní popularisaci v širokých vrstvách lidu. A za to mu patří čestné místo v dějinách astronomie u nás.

Nakonec je mou milou povinností poděkovat nyní žijícímu faráři v Miletíně, vldp. P. J. Lacinovi, bisk. vikáři, za cenné informace o jeho předchůdci, a ředitelství jedenáctiletky v Jičíně za ochotné zapůjčení památníků gymnasia v Jičíně.

P. Václav Zemanec

ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA NAŠÍ VLÁDY

Nedávné usnesení o zavedení nového systému výkupu a nových výkupních cen v zemědělství obrátilo daleko více, než tomu bylo dříve, pozornost všech našich občanů k otázkám zemědělství.

Posuzování zemědělských otázek v současné době vyžaduje znalost zvláštních podmínek, za kterých se v zemědělství pracuje. Nesmíme opomíjet ani historický pohled na zemědělství jako odvětví národního hospodářství. Stav naší vesnice, jak jej známe z doby po skončení druhé světové války, byl výsledkem dlouhého vývoje.

Konec feudálního zřízení a nástup kapitalismu byl v našich zemích, stejně jako jinde, charakterisován vzrůstem hospodářské síly průmyslových podnikatelů. V období po zrušení nevolnictví dochází k trvalému růstu síly kapitalistických vrstev v naší zemi. Spolu s tím začínaly pronikat i na venkov nové výrobní vztahy, výrobní vztahy kapitalistické, které až dotud byly rozhodující jen ve městech. Vývoj vede k tomu, že šlechtický velkostatkář, který k obdělávání svých pozemků používal robotní práce sedláků, začíná místo toho najímat námezdní dělníky. Sedláci se stávají formálně svobodnými. Vznikají z nich četní drobní soukromní podnikatelé, kteří se dostávají do nerovného konkurenčního boje s velkostatkem. Dávají mu ze svých řad pracovní síly buď proto, že chudnou, až se z nich stanou bezzemci a zemědělství dělníci, anebo proto, že

se nemohou na svém malém hospodářství uživit a jsou nuceni pracovat sezónně za mzdu na velkostatku. Malá část dříve nevolných sedláků hospodářsky sílí a stává se také najímatelem pracovních sil druhých. Vzniká tak vrstva malých statkářů a velkých sedláků, kteří používají námezdních pracovních sil.

Postupně se vyvíjí a rychle šíří ještě jeden zvláštní, v dřívějších dobách neznámý vztah k půdě — pachtýřství, které plně vyhovuje kapitalistickému způsobu výroby. Vznikají hospodářství cele propachtovaná, kde nájemce není majitelem půdy. Ještě častějším jevem je u nás, zvláště v dobách první republiky, připachtování polí. Zemědělec částečně pracuje na vlastní a částečně na najaté půdě. Podle statistik z roku 1930 pracovalo z 1 081 000 zemědělských hospodářství jen 517 000 cele na vlastní půdě a většina hospodářů v počtu 564 000 obdělávala buď úplně anebo částečně najatou půdu. Pacht byl pro drobného sedláka zpravidla nevýhodný, protože najímal půdu v blízkosti svého obydlí, což umožňovalo pronajímateli požadovat pro sebe výhodnější podmínky než byly průměrné. Odvádění nájemného znamenalo, že drobní rolníci neměli možnost užívat všech plodů své práce, ale byli stále ochuzováni majiteli půdy, kteří se o tvorbu bohatství nijak nepřičinili.

Drobní a střední zemědělci pod tlakem konkurence velkostatku a v těžké finanční tísní, způsobené place-

ním nájemného, daní apod., byli nuceni často používat půjček bank. Nejčastější formou byla hypotéka, která v podstatě znamenala, že se banka stávala částečným majitelem půdy a pobírala v podobě úroků rentu, čímž byla situace rolníka ještě dále ztěžována. Zadluženost rolnictva vzrůstá zvláště v posledních letech před druhou světovou válkou.

A tak dochází k dalšímu a dalšímu ochuzování a úpadku drobných hospodářství a ke stále silnějšímu růstu velkostatků. Úpadek drobného rolnictva nezastavily ani pozemkové reformy, které byly provedeny kapitalistickým státem. Nepřispěly k rovnoměrnějšímu rozdělení půdy mezi jednotlivé zemědělské závody a nezastavily proces ožebračování drobných rolnických vrstev. Nebylo to ani jinak možné, protože podstata tohoto procesu netkví v špatném rozdělení půdy, ale v samém systému kapitalistického hospodaření. Špatné rozdělení půdy je následkem a nikoli příčinou. A tak poskytovalo naše zemědělství v druhé polovině období první republiky tento obraz:

Velikost zemědělského závodu	Počet závodů v % ze všech	Výměra veškeré půdy v % z celku
0 — 5 ha	70,1	15,5
5 — 20 ha	25,2	28,9
20 — 50 ha	3,7	12,3
50 — 100 ha	0,5	3,8
nad 100 ha	0,5	39,5

Údaje byly zjištěny v roce 1930 a svědčí o tom, že po provedení pozemkové reformy v kapitalistickém Československu vlastnil jeden ze dvou set zemědělských podnikatelů — velkostatkář — více půdy než 140 malých domkářů dohromady. Při pozemkové reformě bylo přiděleno 650 tisícům rolníků dohromady 640 000 hektarů půdy — tedy ani ne jeden celý hektar na jednoho malého zemědělce. Naproti tomu bylo v Čechách a na Moravě vytvořeno 1429 zbytkových statků s celkovou rozlohou 137 520 ha — tedy průměrně na jednoho statkáře 96 ha.

Rolníci se bránili úpadku a vzájemně si vypomáhali zakládáním svépomocných družstev, která měla původně charakter vzájemně podpůrných finančních sdružení. Patřily k nim zvláště známé kampeličky, různá nákupní družstva, družstva pro poatřování zemědělského nářadí a potřeb apod. Po počátečních dílčích úspěších, které tato družstva zaznamenala, dostala se později do područí kapitálově silných velkých sedláků, statkářů a velkostatkářů. By první republiky se spojila velkostatkářská moc hospodářská, představovaná agrární bankou a centralizovaným nákupem zemědělských výrobků, s politickou mocí, představovanou agrární stranou. Velkostatkářské vrstvy řídily politiku těchto orgánů ve svém zájmu a nikoli v zájmu drobného rolníka. Již tenkrát byla zavedena opatření směřující k zajištění odbytu veškeré výroby zemědělce. Byly stanoveny jednotné výkupní podmínky pro všechny. Po všimněme si však jednoho tehdy platného opatření: výkupní ceny zemědělských výrobků byly nejnížší v prvních týdnech po žních a pak postupně stoupaly. Znamenalo to, že kdo prodal výsledky své práce ihned po žních, dostal nejméně. Čím později šel s obilím na trh, tím více bylo vypláceno. Výhody pozdějších vysokých cen mohla však používat jen velká hospodářství, která nebyla tlačena lhůtami placení nájemného, úroků, daní apod. Drobní rolníci musili prodat výsledky své práce za nejnížší ceny a velkostatek nejen že vyráběl levněji a více než malý rolník, protože měl k tomu možnosti, ale navíc mohl prodat později a tím výhodněji. To je jeden z příkladů, jak bylo využíváno zdánlivě dobrých opatření k poškozování malých zemědělců.

Politika naší vlády v období po druhé světové válce směřovala k odstranění všech způsobů útlaču malých zemědělců. Především byla provedena revize pozemkové reformy, která byla spojena s rozdělením půdy

odsunutých Němců a potrestaných zrádců a kolaborantů.

Pak bylo přikročeno k budování nového společenského řádu. Byly důsledně odstraňovány zbytky starého kapitalistického zřízení. V průmyslu proběhlo znárodnění a přešlo se na způsob socialistické velkovýroby. Malé průmyslové a řemeslné podniky byly také postupně převáděny do všelidového vlastnictví, vhodným způsobem sdružovány a byly v nich tak vytvářeny podmínky pro zavedení vysoce produktivní velkovýroby.

Dokončení vybudování nového společenského řádu není však možné, dokud nebude silná a vysoce produktivní velkovýroba nejenom v průmyslu, ale i v zemědělství. V zemědělství jsme však měli převážně množství malých, drobných neproduktivních závodů, které sice byly hospodářsky silnější než v dřívějších dobách, ale nebyly schopny natrvalo dodávat dostatek surovin stále rostoucímu průmyslu a uspokojovat stoupající požadavky všeho obyvatelstva na zásobování potravinami. Bylo třeba nalézt formu, jakou bude uskutěčněn i na vesnici přechod k velkovýrobě. Zde nebylo možno provést znárodnění. Nešlo o převedení velkých majetků hrstky kapitalistů do rukou všech, jako tomu bylo v průmyslu. Velkostatky, které byly vyňaty z rozparcelování a převedeny do rukou státu, tvořily jen malou část zemědělské půdy.

Bylo nutno přesvědčit rolníky o tom, že zemědělství potřebuje silné závody, které by mohly zavést vysoce mechanizovanou produktivní výrobu, a vysvětlit pracujícím v zemědělství, že tak pomohou sobě, protože se zbaví dosavadní dřiny, zvýší svůj důchod i svou celkovou kulturní a materiální úroveň. Šlo i o to, aby rolníci pochopili, že pomohou i pracujícím v průmyslu k rychlejšímu dosažení vytčených cílů.

Po vzoru Sovětského svazu se přikročilo ke sdružování drobných a středních rolníků v jednotných zemědělských družstvech. Zemědělské družstevnictví mělo u nás velkou tradici. Družstva začala vznikat na našich vesnicích již více než před sto lety. Družstevní myšlenka byla využita a podporována, avšak na novém základě. Mezníkem byl obrat v celé družstevní činnosti, který přenesl těžiště z činnosti pomocné — zásobovací a odbytové — na pole činnosti výrobní. Ideově byly k této akci položeny základy na IX. sjezdu KSČ a zákonodárně vydáním zákona č. 69 Sb. z 23. 2. 1949 o jednotných zemědělských družstvech.

Tak byla před více než desíti léty nastoupena cesta, jejíž výsledky jsou dnes již velmi patrné. Dlouholetým soustavným přesvědčováním byla na základě dobrovolnosti převáděna roztržštěná zemědělská malovýroba do velkých družstevních zemědělských podniků. Sdružování zemědělců do družstev znamenalo vlastně budování nového společenského řádu na vesnici. Neobešlo se proto ani bez boje proti nepřítelům myšlenky združstevňování, kteří nechtěli připustit, aby se drobní zemědělci sdružili a tak zlepšili své osobní postavení a svou možnost lépe přispět celému národu. Patřily mezi ně zbytky statkářů a vesnických boháčů, kteří viděli, že nyní přicházejí o možnost dále bohatnout na úkor malých rolníků. Jejich odpor byl však zlomen. Drobní rolníci stále ve větším počtu přijímali myšlenku společného hospodaření. Dnes zaujímají družstva a státní statky 80 % z celkové výměry půdy. Je již zřejmé, že i zbytek zemědělců přejde na společné hospodaření.

Přechod ke společnému hospodaření byl naší vládou všemožně podporován. Prvním úkolem bylo zajistit mechanizaci zemědělské výroby, která umožňuje zvýšení produktivity práce. Byly vytvořeny státní traktorové stanice. Dále byl pečlivě prostudován způsob výkupu zemědělských výrobků a byl v roce 1953 důsledně přepracován podle nové situace. Byl vytvořen takový systém, který by zajišťoval minimum nutných dodávek státu k zajištění nutné výživy obyvatelstva a potřeb průmyslu. Přitom byly státní dodávky stanoveny tak, aby odpovídaly velikosti zemědělského podniku a aby vytvářely výhodnější situaci pro malé a střední

rolníky a pomáhaly ekonomicky oslabovat vesnické boháče. Stanovené dodávky hospodářsky posilovaly JZD. Přitom byly povinné státní dodávky kombinovány se státním nákupem (nad povinné dodávky) za velmi výhodné ceny, které vedly zemědělce k tomu, aby zvyšovali svou výrobu. Byly tak sledovány dva hlavní cíle: posílení družstevní myšlenky a svazku dělníků s drobnými a středními rolníky a dále maximální růst zemědělské výroby. V minulosti byl tento způsob účinným pomocníkem při přechodu vesnice k novému společenskému řádu. Vývoj vytvořil však nové podmínky, které způsobily, že starý způsob výkupu přestal být pomocníkem při plnění úkolů na vesnici a stal se brzdou. Bylo proto nutno jej odstranit a nahradit novým.

Hlavním znakem dosavadního výkupního systému byly dvojí ceny, za které byly vykupovány výsledky práce zemědělců. Dvojí ceny vedly zemědělce k tomu, aby se snažili dodat co nejvíce zboží na státní nákup, protože jeho vysoké ceny jim zajišťovaly dobré příjmy. Zdroje dodávek na státní nákup mohly být zvyšovány bez ohledu na výši výrobních nákladů, protože vysoké ceny zajišťovaly krytí i velmi vysokých nákladů. Docházelo tak k tomu, že příjmy v zemědělství rostly i v tom případě, když byly výrobky získávány za cenu vysokých výrobních nákladů. Až dosud byla správná tato cesta posílení zemědělského sektoru, který ve svém vývoji zaostával za průmyslem. Dnes, kdy většina půdy je již obdělávána novými družstevními a státními velkopodniky, je třeba nastoupit cestu, která se opírá o základní zásadu správného hospodaření — vyšší příjmy je možno zajistit jen snížením výrobních nákladů. Znamená to lepší a produktivnější práci, opírající se o dobrou organizaci a využití mechanizačních prostředků. Je třeba důsledně plnit všechny zásady správné rostlinné výroby, jako je plnění agrotechnických lhůt, správné využívání hnojiv, používání co nejsprávnějších a nejproduktivnějších metod v živočišné výrobě — slovem — rozvíjet metody práce dobrých hospodářů.

Nástup k novému, lepšímu způsobu hospodaření v zemědělství je podporován zavedením jednotných výkupních cen, které jsou stanoveny jako pevné ceny na delší období. Jejich dlouhodobá platnost zajišťuje zemědělci růst jeho příjmů přímo úměrně s růstem výroby a snižováním nákladů na několik let dopředu. Nové ceny budou proti starým zvýšeny v průměru o 14,7 %, přičemž zvýšení u živočišných výrobků činí 15,6 %, a u výrobků rostlinných 12,7 %. Rozlišení ve vzestupu cen dvou skupin výrobků vyjadřuje snahu po snížení vlastních nákladů v živočišné výrobě a po rychlejší rozvoji této výroby. Podobně jsou výhodnější výrobky dodávané státu z oblastí méně úrodných, jako len, brambory a žito, a dále výrobky, na nichž má zájem náš zahraniční obchod, jako sladovníčky ječmen a chmel. Zvláštní pozornost je věnována i cukrovce, pěstění osiv, sadby a plemenného dobytka.

V hospodaření krmiv budou zemědělci vedeni k tomu, aby si co nejvíce potřeb pro živočišnou výrobu vypěstovali sami. Proto je zrušen zpětný prodej krmiv a ceny za krmiva jsou stanoveny tak, aby vedly družstva k vlastní výrobě všech potřebných krmiv.

Různé přírodní podmínky mají vliv na různý výnos polí. V oblastech úrodnějších se snáze dosahuje dobrých výnosů, a tak při jednotné ceně by zemědělci v úrodných místech při stejné námaze dosahovali větších příjmů, než zemědělci v místech méně úrodných. Na rozdíl v úrodnosti půdy je pamatováno rozdílem ve zdanění zemědělství. Základem pro vyměření daně bude napříště skutečně dosažená tržba družstev. Z tržby bude placena daň ve výši 7 % v řepářských oblastech, 6 % v kukuričných oblastech, 3 % v oblastech bramborářských, 1,5 % v oblastech bramborářsko-ovesných a 1 % v oblasti horské. Z čísel jasně vyplývající úleva méně úrodným krajům, je ještě dále zesílena možností, která byla dána okresním národními výbory, aby za určitých podmínek snížily dále daň. Snížení daně může být uplatněno jmenovitě v méně osídlených pohraničních

oblastech a u nových družstev, která je třeba finančně upevnit. Další úlevy mohou být poskytnuty družstvům, která dobře hospodaří a mimořádně vysoce dotují nedělitelné fondy.

Zemědělcům, kteří dosud nevstoupili do družstva, bude stanovena daň ne podle jejich skutečné tržby, ale podle průměrné tržby, kterou dosahují přední družstva ve stejných výrobních podmínkách. Drobným zemědělským závodům, zejména v horských oblastech, může okresní národní výbor také snížit daňovou povinnost.

Nově zaváděný systém má přispět k tomu, aby se naše zemědělská družstevní velkovýroba co nejvíce posílila a stala se hospodářsky silným partnerem našeho průmyslu. Proto bude odstraněna řada různých podpor, které až dosud poskytoval stát zemědělským závodům. Přesto bude i nadále stát poskytovat přímou pomocí družstvům, která nejsou schopna zajistit si potřebné prostředky k rozvoji z vlastních zdrojů. Při úvahách o poskytování podpor, bude přihlédnuto k tomu, jak družstvo hospodaří a jaké jsou jeho výrobní podmínky. Zvláštní pozornost bude věnována investiční výstavbě a nákupu nových strojů. I v tomto případě bude snaha pomoci především družstvům v méně úrodných oblastech.

Stát bude pomáhat i tím, že snižuje ceny za práce traktorových stanic a snižuje ceny zemědělských strojů. Již od prvního července jsou sníženy ceny zemědělských strojů asi o 30 %, traktorů o 15 % a elektrické energie o 25 %.

Nové a lepší práci v zemědělství bude také napomáhat nový způsob plánování. Každé zemědělské družstvo bude mít svůj vlastní pětiletý plán rozvoje, který bude zahrnovat jednak plán výroby, dodávek státu a plán zajištění výsledků práce v podobě přehledu o připravovaných stavbách v družstvu, o nákupu strojů, o nákupu umělých hnojiv. Plán bude obsahovat i údaje o finančním zabezpečení celé činnosti. Plány jednotlivých družstev budou sestaveny za pomoci odborníků v okrese a budou se opírat o okresní plány, které se opět shrnují v plány krajské a tvoří, jako jejich složky, plán celostátní.

Z plánů budou napříště rolníci čerpat údaje o tom, kolik výrobků má být prodáno státu. Na základě plánů budou mezi družstvy a výkupními organizacemi uzavřeny smlouvy o dodávkách zemědělských výrobků.

Smlouvy budou uzavírány na pětileté období a stejně jako všechny plány budou členěny na jednotlivá léta.

Všechna tato činnost musí být připravena tak, aby byla dokončena do 20. prosince letošního roku, kdy mají být poslední pětileté plány družstev schváleny radami okresních národních výborů.

Starý způsob, kdy byly dodávky určovány výměrem, zůstává napříště v platnosti jen pro jednotlivé hospodářící rolníky. Jim budou úkoly dány místními národními výbory, přičemž rozpis úkolu pro celou vesnici bude proveden s přihlédnutím k velikosti a výrobním a sociálním podmínkám každého jednotlivého hospodáře.

Přitom skupině rolníků, kteří obdělávají půdu o rozloze od 0,5 do 2 ha, budou stanoveny dodávky především v mase, mléku, vejcích, případně cukrovce. Rolníkům s rozlohou nad 2 ha budou dodávky rozepsány ve všech položkách, které má okresní plán. Drobným držitelům půdy do 0,5 ha zemědělské půdy nebudou dodávky vyměřovány.

Hlavní zásady nového systému výkupu a dodávek, které jsme zde tlumočili, mají za cíl vytvořit takovou situaci, která by pomohla zemědělské výrobě při dosahování stále vyšších cílů a napomohla dalšímu soustavnému a ekonomicky podloženému růstu životní úrovně na vesnici. Takový vzestup vesnice bude znamenat i přispěvek k vzestupu celé naší společnosti. Je třeba pečlivě promyslet, co by bylo možno v družstvu dělat lépe a hospodárněji, aby byli všichni dobře připraveni na příští rok, kdy od 1. ledna 1960 vstoupí v platnost nové předpisy o výkupu v zemědělství. Inž. V. a Z. Červený

VELIKÁ ODPOVĚDNOST

Po dobu trvání ženevské konference ministrů zahraničí čtyř velmocí, kladli si lidé často otázku: „Cožpak není možné se dohodnout? Jsou snad problémy, o kterých se jedná, neřešitelné? Nelze dosáhnout alespoň částečného pokroku?“

A tito lidé, jsme to my všichni, kterým je otázka světového míru otázkou odpovědnosti a svědomí, dobře vědí, že k dohodě je možné dospět, jestliže... Ano, to jestliže! Jestliže všichni státníci pod širokým tlakem lidových mas si uvědomí nesmírnou tíhu odpovědnosti, která na nich spočívá. Je to odpovědnost takřka drtivá. Vždyť od skončení poslední bojové akce druhé světové války uplynulo již čtrnáct let a přece — zvláště ve střední Evropě — v Německu — nejsou zjednány podmínky k zajištění trvalého míru. Je to vlastně až absurdní, že po bezmála půldruhém desetiletí nemá Německo mírovou smlouvu, která by vymezovala jeho práva a závazky. Bez této smlouvy nemůže být v Evropě a ve světě klidu, bez ní se nemůže německý národ normálně a zdravě vyvíjet. Tento nenormální, ani válečný, ani mírový stav, je dobrý jen pro temné cíle lidí, které ani katastrofální závěr druhé světové války nevyhlásil z duchovní slepoty. Přísloví říká, že koho chce Bůh potrestat, toho raní slepotou. Je třeba říci: slepotou chtěnou.

Přes všechnu spleť a obtížnost světové situace není důvodu k nějakým projevům pesimismu. Vždyť v době návštěvy vicepresidenta USA, Nixona, v Sovětském svazu, řekl sovětský ministerský předseda N. S. Chruščov: „Měli jsme s panem Nixonem několik rozhovorů. Vicepresident USA říkal: Jsme pro mír. Odpověděl jsem mu: Věříme, že americký lid také chce mír. Jestliže sovětský lid a americký lid jsou pro mír, proč bychom se nemohli v zájmu upevnění světového míru dohodnout o zlepšení vztahu mezi našimi zeměmi?“

Pane vicepresidente, řekl jsem panu Nixonovi, můžeme myslet různým způsobem, můžeme mít různé politické názory, musíme však žít na jedné planetě. Proto jediná rozumná politika je politika mírového soužití, zajištění míru mezi národy...“

Dnešní situace je taková, že přímo nutí státníky jednat. Dnes nestačí již mírové manifesty. Libivá mírumilovná prohlášení, za kterými není nic reálného, jsou zbytečností, jsou kamufláž, která má jen zmást světové veřejné mínění a která má bílé označovat za černé a naopak. Křesťanem je někdo úplně teprve tehdy, když mezi jeho názory a činy není rozporu. Je snadné mluvit o křesťanství, vyzdvihovat své křesťanské názory, ale je to k ničemu, když takoví lidé nechťejí z těchto názorů vyvodit správné závěry. Bohužel, jsou to mnozí západní státníci, v jejichž ústech znějí všechna tato zdánlivě křesťanská prohlášení dutě, protože za nimi nenásledují činy, které by bylo možné označit za takové, jež nejsou v rozporu s evangeliem.

Je to především západoněmecký kancléř Adenauer, který se dnes zvláště silně snaží zatarasit cestu pokojnému mírovému jednání mezi státníky obou společenských soustav. Na jeho adresu musel říci sovětský ministerský předseda N. S. Chruščov slova, která každému opravdovému křesťanu musí být pobídkou k zamyšlení proto, že jsou pravdivá a že správně hodnotí situaci v obou částech Německa: „My se nebojíme válečnických projevů pana Adenauera, který se sice považuje za křesťana, nemá však v ruce kříž, ale mává válečnou pochodní. Přitom nepřihlíží k tomu, že mezinárodní situace se změnila. A nezměnila se ve prospěch německých militaristů.“

Nyní sázejí němečtí militaristé na Adenauera. Jaká je však situace přímo v Německu? Dnes existují dva samostatné německé státy: mírumilovná Německá de-

mokratická republika a západní Německo, kde stále více zvedají hlavu revanšisté a militaristé...“

N. S. Chruščov vysvětlil americkému vicepresidentu Nixonovi sovětské stanovisko k nebezpečnému ohrožování světového míru z NSR a zdůraznil přitom: „Začnou-li západoněmečtí militaristé válku, můžeme našimi odvetnými akcemi v několika hodinách smést s povrchu země západní Německo i další země, v nichž jsou vojenské základny namířeny proti Sovětskému svazu a členským zemím varšavské smlouvy. My víme, že začne-li taková válka, i my budeme mít velké ztráty. **Válka nepřináší nikomu nic dobrého. Právě proto bojujeme s takovou vervou za mír, za mírové soužití mezi státy bez rozdílu jejich politického a společenského zřízení.**“

Jen takováto slova, za kterými následují z nich vyplývající činy, jsou rozumná a správná, protože jen ona mohou vést k pokroku v jednání. Dnes o tom, co bude, nerozhodnou jen státníci, ale především národy samotné. Ony musí položit na váhu dění své rozhodující slovo, podepřené činy. O tom musejí uvažovat především také katolíci v Německu. Oni musejí vědět, kam již jednou vedla cesta někdejšího „Centra“, které otevřelo cestu k moci Hitlerovi. Hromadění nebezpečných zbraní v srdci Evropy nikdy nemůže být pokládáno za neškodné. Je třeba na ně obrátit pozornost všech poctivých a mírumilovných lidí jak v samotném Německu, tak i v ostatní Evropě a v celém světě vůbec... Proto musíme volat ke svým německým spolubratřím: „Dnes není ještě pozdě. Dnes ještě můžeme odvrátit od světa nebezpečí, kterým ho ohrožují nenapravitelní hazardéři, západoněmečtí revanšisté a militaristé. Jen je třeba přejít k činům, které by dokázaly přeměnit celé Německo v klidnou zem, jež by mohla soustředit všechnu svou sílu a schopnost k mírovému budování...“

Západoněmecká sociálně demokratická strana, kterou jistě nemůže nikdo označit za protizápadní a protikapitalistickou, musela odmítnout a zavrhnout prohlášení spolkového ministra obrany Strausse, který v době ženevského jednání vyzýval řekl: „Bundeswehr je připraven na vedení atomové války.“ Ve své odpovědi na toto prohlášení, plné záští k míru, mluvčí SPD řekl: „Ve chvíli, kdy se ministři zahraničních věcí v Ženevě snaží dospět k řešení sporných otázek, ve chvíli, kdy se ženevská konference zastavení pokusů s atomovými zbraněmi dostává do rozhodujícího stadia, nešetří spolkový ministr obrany sil, aby světové veřejnosti znovu připomněl velkoněmeckého nadutce. Není již příliš překvapující, že Strauss se dává slyšet vždycky, když se naděje světa upínají alespoň k dílčímu řešení mezinárodních problémů.“

Tak zní jeden z hlasů, které je občas slyšet i ze samotného západního Německa. V době, kdy i určité kruhy v USA začínají nahlížet nutnost určitého pokroku v jednání, kdy i státníci Velké Británie počínají vidět ve správném světě nebezpečný vývoj v západním Německu, stmeluje se jednota nejzarytějších nepřátel míru, již tvoří NSR kancléře Adenauera a Francie De Gaulla. Právě v této době, kdy my všichni upínáme svou pozornost k jednání mezi velmocemi, pokládá de-gaullovská Francie, inspirovaná bývalými nacistickými generály, za nejdůležitější připravit sérii pokusů s atomovými zbraněmi na Sahaře. Děje se to v době, kdy v Hirošimě čtrnáct let po svržení první americké atomové bomby umírá ještě v posledním roce 119 lidí na choroby, způsobené jejím svržením.

Světová rada míru odsoudila toto zločinné jednání prohlášením, v němž se mimo jiné říká: „Ve chvíli, kdy světové veřejné mínění žádá, aby představitelé tří velmocí, kteří se sešli v Ženevě, dospěli k dohodě o zastavení jaderných pokusů, konstatuje s rozhořčením, že francouzská vláda trvá na svých záměrech přikročit k takovým pokusům na Sahaře. Kdyby tyto pokusy byly uskutečněny, vyplynula by z toho vážná nebez-

pečí pro zdraví obyvatelstva Sahary a jiného afrického obyvatelstva, včetně nebezpečí genetických škodlivých následků.“

Všechny tyto skutečnosti pobízejí světovou veřejnost, aby zesílila svůj houževnatý boj za zachování míru. Ano, přestože se domníváme podle slov vedoucího sovětského státníka, že „barometr neukazuje nyní na válku“, nýbrž naopak k posílení snahy mír upevnit, neznamená to nikterak, že máme složit ruce do klína. Nyní by bylo vhodné, aby v ženevském jednání nastoupili po ministrech zahraničních věcí šéfové vlád. Nejen proto, že k tomu mají co nejvíce zkušeností, ale také proto, že mají mnohem širší plně moci.

Tuto velkou nesmírnou odpovědnost zdůraznil N. S.

Chruščov, když řekl na adresu zástupců velmocí i celé světové veřejnosti slova pevného odhodlání a dobré vůle: „Věříme, že lze dospět k dohodě o řadě sporných otázek a zajistit mír. Přitom soudíme, že tato dohoda nesmí žádnou ze stran ani morálně, ani hmotně poškodit...“

K tak velikému a ušlechtilému cíli musí ovšem přispět všichni lidé dobré vůle. Také my. Máme k tomu mnoho příležitostí. Nesmí mezi námi být křesťana, který by si neuvědomoval velikost odpovědnosti, která zavazuje všechny dobré lidi jednat tak, aby to bylo ve shodě s učením Lásky a Pokoje... Jen tak budeme právi tomu, co od nás žádá Věčnost i přítomnost...

NÁŠ ZÁPISNÍK

NOVÝ SVÁTEK

Svatý Otec Jan XXIII. vydal apoštolské breve, kterým byl sv. Vavřinec z Brindisi prohlášen církevním učitelem a jeho liturgický svátek stanoven na den 21. července.

Jmenovaný světec narodil se v Brindisi v Kalábrii roku 1559, tedy právě před 400 roky. Roku 1575 vstoupil do řádu kapucinského, v němž zastával postupně různé úřady. Na přání pražského arcibiskupa Zbyňka Berky z Dubé a císaře Rudolfa II., jimž oběma byl znám jako věhlasný misionář, který procestoval mnoho evropských zemí, přišel také do Čech, kde se naučil dobře česky, aby zde zavedl svůj řád. Roku 1602 odebral se Vavřinec z Prahy do Říma k volbě řádového generála. Byl jím zvolen sám. Vrátil se pak ještě jednou do Prahy, později šel do Španělska a odtamtud do Portugalska, kde ve městě Lisabonu zemřel 22. července 1619.

Sv. Vavřinec z Brindisi je autorem četných theologických knih a proslavil se také zvláště jako kazatel v obhajobě křesťanstva proti Turkům. Roku 1783 byl blahorečen, 1881 kanonizován.

KNĚŽSKÉ EXERCICIE

Účastníci I. kursu kněžských exercicií:

Vdpp. Vojtěch Černý, Loučeň; Ludvík Červenák, Slavkov; dr. Stanislav Danišovič, Ružindol; Elemír Filo, Nitra; Alois Frajt, Rumburk; Ludvík Gazda, Šlapanice; Štefan Hričovský, Čapor; František Kalenský, Pecka; Ladislav Kubík, Nové Dvory; Vladislav Marciniak, Nový Bohumín; Jiří Procházka, Vysoké Studnice; Josef Novák, Velké Leváre; Antonín Poloczek, Dubnica.

Účastníci II. kursu kněžských exercicií:

Vdpp. Josef Adamec, Bernartice; Jiljí Cidlík, Jevíčko; Ladislav Cikryt, Homole; Ladislav Černý, Vysoké Popovice; Hroznata Geršl, Aš; Karel Holík, Oleksovice; Josef Maciejczek, Albrechtice; Ignác Milčinský, Velelby; Emil Nešpor, Jirkov; Alois Novák, Nasavrky; František Novák, Licibořice; Msgre Andrej Patka, Bošáca; Josef Ptáček, Týniště n. Orlicí; Stanislav Sedlák, Zábřeh n. M.; František Vrátil, Prosiměřice; Vojtěch Zapletal, Pavlovice; Bohuslav Zouhar, Nová Říše; František Zouhar, Okříšky; Miroslav Zouhar, Šatov.

Účastníci III. kursu kněžských exercicií:

Vdpp. Jan Bartík, Čimelice; Lubomír Blecha, Praha; František Čistický, Josefův Důl; Jaroslav Dostálek, Bělá p. Bezd.; Josef Drbohlav, Svátý Jiří u Ch.; Ernest Farkas, Nitranské Hrnčiarovice; Jaroslav Hofírek, Ruda n. M. František Hrabal, Němčice n. H.; Dr. Jaroslav Kalousek, Havlíčkův Brod; Robert King, Praha; Ferdinand Kondrys, Žihobce; Emerich Korchňák, Praha; Václav Košek, Čížová; Otto Kouřil, Jevíčko; Benedikt Malý, Ostrovačice; Jan Morava, Mladé Bříště; Bořivoj Mošna, Močidlec; Jaroslav Novák, Praha; Karel Rajchl, Slatina n. Zd.; Adolf Snášel, Dvorce n. M.; Vladimír Sokol, Stříbrná; Jaroslav Staněk, Nová Bystřice; Ad. Strasser, Kopisty; František Šanc, Petrovice; Karel Turek, Prusiny; Vojtěch Zábranský, Rohatec; Bohumír Zapletal, Úsov; Stanislav Zdeněk, Mirovice.

ČLOVĚK ČLOVĚKU BRATREM

Známa polská katolická spisovatelka Zofja Kossaková doprovodila německý překlad svého biblického románu, vydaný nedávno v nakladatelství Křesťansko-

demokratické unie v Německé demokratické republice „Union“, hluboce procítěnou vzpomínkou na strašlivá léta druhé světové války. Její nejstarší syn, velmi nadaný mladý umělec, byl roku 1943 odvezen do koncentračního tábora v Osvětimi a zahynul tam, ona sama strávila v tomto táboře smrti tři čtvrti roku. Píše dále o smrti svého syna: „Neznám ani jeho hrob, ani přesný den jeho smrti. Proto jsem myslela — a mnoho polských matek smýšlelo podobně — že se mi bude až do smrti hnusit pohled na Němce a zvuk němčiny. Jako katolička jsem sice nepodlehla nenávisti — ani v mé knize o Osvětimi nenajde čtenář tento pocit —, ale přece jen jsem se modlívala: Bože, kéž už nikdy v životě neuvidím Němce!“

Po potlačení varšavského povstání byl můj mladší syn jako voják v zajateckém táboře u Hamburku. Ve skutečnosti to ovšem nebyl zajatecký tábor, nýbrž tábor smrti. Vyhladovělí vězňové byli den ze dne bez ohledu na nálety honěni do ulic města rozbořeného bombardováním odklízet mrtvolky. Nakonec se můj syn dostal do stavu úplné vyčerpanosti. Jeho omrzlé nohy byly plné boláků. Sotva stál na nohou, byl lhostejný ke všemu, každé ráno si myslel, že se večera už nedožije. Když se jednoho dne vlekl, aby odklidil mrtvolky ležící na ulici, zavolala ho ze sousedního domu nějaká žena. Dala mu před vraty talíř polévky a kousek chleba, a když se tomu divil, řekla mu, že je podoben jejímu jedinému synu, který nedávno padl na frontě. Od té doby tajně dávala chlapci jíst. Její dobročinné ruce ho zachovaly naživu.

Jak bych se tedy měla mohla dále modlit za to, abych se už nikdy nesetkala s Němcem; vždyť jsem z celého srdce blahorečila Hamburčance, kterou jsem neznala! Němci mi zavraždili jednoho syna, osiřelá německá matka mi zachránila druhého.

Musila jsem tyto myšlenky napsat, nejen proto, že statisíce měly podobný osud, nýbrž proto, že před lidstvem mezitím vyvstalo nové nebezpečí, jakého dějiny dosud nepoznaly... Jedině ve víře vyřešíme dnešní problémy, protože víra učí, že k zachově lidstva musí člověk člověku podat ruku a poctivě ho nazvat bratrem.“

bp

PŘEDSEDA MAĎARSKÉHO KATOLICKÉHO HNUTÍ

„Opus pacis“ (Dílo míru), titulární opat *Béla Mag* spolu s 27člennou delegací maďarských církevních osobností navštívil na pozvání komise pro věci církevní při sovětské vládě Sovětský svaz. V časopise CDU v Německé demokratické republice „Union-Pressdienst“ vyložil delším článkem své dojmy a poznatky z této čtrnáctidenní cesty a doprovodil je původními snímky. Po dojezech z Moskvy, kde také sloužil mši svatou v kostele sv. Ludvíka, píše o dalším pobytu ve SSSR mimo jiné. „Několik dní jsme strávili na *Litvě*, jejíž dvouapůlmilionové obyvatelstvo je převážně *katolické*. Zbožně jsme prohlíželi starobylé úpravné tamní chrámy a se zadostiučiněním jsme i tam viděli svobodný náboženský život. V *kaunaském* domě jsme například zažili, jak v neděli několik tisíc lidí přistupuje ke svatému přijímání. Také *úřední* dny přijímá v témže chrámě asi 700 osob! Přitom je to jen *jeden* z mnoha kostelů v tomto

městě s 320 000 obyvateli! S jantarovým růžencem, který nám na památku daroval vilniuský biskup, a s modlitební knížkou od kaunaského vikáře v rukou, v srdci pak s překypující láskou duchovních a 12 000 věřících *leninogradské* církevní obce obrátili jsme se s velkým zájmem k životu a práci sovětského lidu.“ *bp*

INKUNÁBULE METROP. KAPITULY V PRAZE

Jestliže se zajímáme o knihy psané rukou (rukopisy, manuscripty) a o moderní produkty knihtiskařské, nesmí nikoho překvapovat, že i o tzv. inkunábule čili prvotiny tiskařského umění je zájem. Tím spíše, že se na nich dá zjistit vývoj tiskařského umění, neboť knihtiskař vystupuje v prvních fázích zrození tištěné knihy jako samostatně tvořící mistr a jeho práci je často hodnotit jako umělecký výtvar. Protože tento vývoj probíhal v každé zemi jinak, určovala se i časově jinak údobí prvotisku. Inkunábule italského původu končily rokem 1480, jiné katalogy uzavíraly jejich dobu kolem r. 1500. Za rok 1550, což znamená konec prvního století existence prvotisku, žádný z odborníků nepokročil.

V majetku pražské metropolitní kapituly na Hradčanech bývaly prvotisky opatrovány zprvu mezi rukopisy. Teprve A. Frind je r. 1884 vyřadil a vytvořil z nich zvláštní sbírku, kterou také obsahově utřídil. V jeho rozdělení knihovna obsahuje prvotisky o otázkách biblických, o patrologii, theologii a liturgice, homiletice, právu, historii, klasických řečech, medicíně, astronomii, matematice a vědách přírodních. Signatura I značí miscellanea.

A zase jako rukopisy, tak i prvotisky jsou dávným příslušenstvím tohoto církevního institutu a byly získány většinou dary členů kapituly, při čemž hlavními donátory byli Hanuš Kolovrat, Jan z Lokte, který vlastnil i mnoho rukopisů, a Jiří Pontán. Někdejší Kolovratovo vlastnictví je vyznačeno kolorovanými iniciálami a nádhernými bordurami. Jan z Lokte zanechal v inkunábulích mnoho zajímavých rukopisných poznámek. Nejvíce sbírku obohatil na svou dobu kulturně neobyčejně vyspělý a vysoce vzdělaný Pontán (Mostecký), který jí daroval 149 kusů. Menším počtem přispěli kapituláři: Arsenius z Radbuzy, Jan z Püchova, Václav z Plané, Blažej z Plané, Jan Ondřejův z Horšova Týna, Kašpar z Jindřichova Hradce a j. Několik prvotisků se dostalo do kapitulní sbírky z někdejší koleje Karla IV., jak je na nich výslovně poznamenáno. A opět to byla tiskařská dílna klášterních knihoven, která v kapitulní sbírce našla ochotného příjetí. Tak z kláštera svatojirského v Praze, sedleckého, zbraslavského, plasského, karlovarského a treboňského. Z majetku někdejšího rektora university a známého vydavatele minucí mistra Kodice z Tulechova, jehož úmrtí i. 1389 vzpomínali i zahraniční učenci „epitafy“, jakož i z majetku administrátora utrakvistické konsistoře Mystopola se zachovalo také několik výtisků.

Jako všechny inkunábule i inventární čísla kapitulní sbírky jsou začasť opatřeny uměleckými vazbami. Vzácně se vyskytují signatury, které nejsou pojaty do světových soupisů prvotisků vydaných Hainem, Copingerem, Reichlingem.

Neúnavný biskup a znovupořadatel inkunábulí Dr. Podlah (vydal latinský, a tedy světové veřejnosti odborníků přístupný katalog) proslavil sbírku několika objevy. Průzkumem předšádkového materiálu objevil v letech 1925–26 dosud neznámé české prvotisky minucí z r. 1489 a 1493, kromě dvou nových exemplářů minuce z r. 1491 a kromě spisku „Praktika kolínská k letu 1493 králi Vladislavovi poslaná“. K těmto objevům biskupa Podlahy nutno připočíst vzácné jedlolistové tisky minucí latinských a německých t. zv. Aderlasstafel Jana Virdunga. Katalogizační práci Podlahovu s nevšedním zájmem sledovala svou řadou přední světová autorita, ředitel stockholmské knihovny Isak Collijn, s nímž byl biskup ve stálém písemném styku a který mu poskytoval cenné informace.

Autorů nebo zajímavých marginálií možno vzpomenout jen některých. Tak na př. signatura B 75, 1 představuje Origenovy homilie vydané r. 1503 v Benátkách

a 75, 2 plodného humanistického lingvistu Jana Reuchlina, známého sporem humanistů se scholastikou, jehož naučný slovník se dožil do r. 1504 25 vydání. Citovaná signatura obsahuje kabalistický spis De verbo mirifico. C 42 je nadepsáno jako Liber creatorum (tištěno v Norimberce r. 1502), má vpisky z konce XVI. stol. tohoto znění: „Trojí stvoření je na světě nejhnevější nad jiné... rys, delfín, žena...“ Knihu daroval po smrti ctihodného muže Vitalise Ondřeje Košťál, soused horšovotýnský, Ondřeji, faráři ve Svojšíně r. 1575.“

Ponětí o tom, jak pracoval středověk na řešení společenských problémů, podává spisek Rolevinckův, jehož všechny práce (celkem 50!) až na dvě jsou dochovány jen v inkunábulích. C 94, 3 obsahuje pod titulem „Libellus de regimine rusticorum“ (1472) připomínky, jak jednat s rolnickým lidem. V incipitu se praví, že spisek je důležitý všem farářům, kaplanům, rychtářům a jiným úředním osobám. Známý theologický parlamentář z dob husitských sporů Jan Nider je kromě hlavního svého didaktického díla „Formicarius“ (I 4) reprezentován prací „De contractibus mercatorum“, určující způsob obchodních smluv ve středověku. O Niderově oblíbenosti svědčí, že jeho některé spisy byly až sedmáctkrát vydány.

Pro genealogii není bez zajímavosti sign. D 271 obsahující Vincence (asi Fererského) Řeči o svatých. Na vnitřní desky je poznámka, že neznámý majitel dostal knihu 16. XII. r. 1612 od Blažeje Borovského z Borovna, uvnitř jsou vevázány listy s matričními zápisy z r. 1613 až 19 z okolí Chrudimě, Pardubic a z r. 1622 z Nového Strašce. D 2 poznamenává rukou svého iluminátora, že knižní výzdoba byla dokončena 20. VII. roku 1478 „v domě děkana litoměřického“, jímž byl tehdy mistr svobodných umění Jiří z Prahy. F 12 jsou slavné „Vitae pontificum“ od knihovníka vatikánské knihovny Platiny, člena kolegia abreviatorů, jehož dobrodružný život renesančního literáta svedl k zaujatému postoji vůči Pavlu II. Daleko starší autor, poslední velký mslitel dohasínající antiky Plotin (zemřel 270 po Kr.), G 4 je zastoupen výborem, který „pořídil rektor platonské akademie ve Florencii a vychovatel Lva X. Marsilius Ficino ve Florencii r. 1492.“

Středověký názor (doplňk k modernímu Hořejšího „Jak studovat“) na metody studijní má I 77, 1 Martina Lancie „O způsobu studia, pamatování a porozumění“, vytištěná r. 1400.

Reminiscenci na slavného humanistu a papeže Pia II. je jeho pověstná retraktační bula, v níž zkroutěně odvolal jako papež své nesprávné názory z doby laické diplomatické působnosti (I 40, 4), která je vazbou spojena s jeho „Dialogem proti Táboritům“ (I 40, 3). To je jen letmý vhled do světa kapitulních inkunábulí, které v hradčanských domech přetrvaly věky. Dr. V. B.

K ZASOBOVÁNÍ OLTÁŘNÍMI SVÍCEMI

K četným dotazům ohledně zásobování svícemi k bohoslužebným účelům oznamujeme, že výhradní prodej těchto potřeb provádí maloobchodní síť Charity, Chrámové služby v Praze, v těchto prodejnách: Č e c h y: Praha 1, Staré Město, Perštýn 14, Praha 2, Nové Město, Ječná ul. 2, České Budějovice, Česká ul. 44, Praha 1, Malá Strana, Malostranské nám. 2, Jindřichův Hradec, Nejedlého 51, Plzeň, Pražská ul. 4, Karlovy Vary, Tržiště 2, Litoměřice, Dlouhá tř. 11, Liberec, Železná ul. 12, Hradec Králové, Palackého 3, Trutnov, Stalingradské nám. 14, Polička, Komenského 232, Pelhřimov, Mírové nám. Morava: Jihlava, ul. Obránců míru 24, Třebíč, Haaskova 14, Brno, Starobrněnská 17, Brno, Minoritská ul. 1, Znojmo, Divišovo nám. 12, Olomouc, nám. Rudé armády 23, Olomouc, ul. 1. máje 15, Hranice, Leninova 10, Kroměříž, Stalinovo nám. 6, Valašské Meziříčí, Křížkovského 7, Hodonín, Gottwaldovo nám. 19, Uherské Hradiště, nám. Rudé armády 74, Ostrava, Puchmajerova 10.

Na skladě jsou oltářní svíce hladké, zcela krášené, s obtisky (hromničky) a svíce k sv. přijímání.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník IX. - Číslo 7 - V Praze dne 1. září 1959

Vydává Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva v CSR v UNC. Řídí redakční rada. Vedoucí redaktor prof. P. Josef Beneš. Redakce Praha II, Ječná 2 (Kněžský domov), tel. 23 44 32. Tiskne Mír, novin, závody, n. p., závod 3. Praha 2, Václavská 12. — Vychází měsíčně mimo prázdniny (10 čísel). Předplatné na 1/2 roku Kčs 15,—, celoročně Kčs 30,—, cena jednotlivého výtisku Kčs 8,—. Rozšiřuje Poštovní novinová služba. Podepsáno k tisku 26. 8. 1959-A-07754

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Kurek Rudolf**, administrátor, Počaply u Terezína, ustanoven dekretem č. j. 3377/59 od 1. 4. 1959 excurrendo administrátorem v Dolánkách a dekretem č. j. 3378/59 excurrendo administrátorem v Libotenicích, oboje okres Roudnice nad Labem.
- Čepička Josef**, kaplan u sv. Jindřicha v Praze II, ustanoven dekretem č. j. 3747/59 od 1. 5. 1959 administrátorem v Praze-Střešovicích.
- Juránek František**, kaplan u sv. Jiljí v Praze I, a rektor kostela u sv. Vršily v Praze II, ustanoven dekretem č. j. 3748/59 od 1. 5. 1959 kaplanem u sv. Jindřicha v Praze II.
- Filip Václav**, administrátor v Ořechu, ustanoven dekretem č. j. 3750/59 od 1. 5. 1959 excurrendo administrátorem ve Stodůlkách, okres Praha-západ.
- Dítě František**, administrátor v Unhošti, ustanoven dekretem č. j. 3817/59 od 15. 5. 1959 administrátorem v Kladně.
- Krba František**, kaplan ve Starém Kníně, ustanoven dekretem č. j. 3818/59 od 15. 5. 1959 administrátorem v Unhošti, dekretem č. j. 3819/59 excurrendo admin. v Hostouni a dekr. č. j. 3820/59 excurr. admin. ve Svárově, vesměs okres Kladno.
- Linhart Vojtěch**, administrátor v Lochovicích, ustanoven dekretem č. j. 3821/59 od 1. 6. 1959 administrátorem v Říčanech.
- Červený Emanuel**, administrátor v Jincích, ustanoven dekretem č. j. 3822/59 od 1. 6. 1959 excurrendo administrátorem v Lochovicích, okres Hořovice.
- Lutryn Jindřich**, administrátor v Arnoštovicích, ustanoven dekretem č. j. 4950/59 od 15. 5. 1959 prozat. excurrendo administrátorem v Červeném Újezdě a dekretem č. j. 4951/59 prozat. excurr. admin. ve Střezimíři, oboje okres Votice.
- Korejs Zdeněk**, administrátor, Kladno-Vrapice, ustanoven dekretem č. j. 5536/59 od 1. 6. 1959 excurrendo administrátorem ve Švermově, okres Kladno.
- Juránek František**, kaplan u sv. Jindřicha, Praha II, ustanoven dekretem č. j. 5537/59 od 1. 6. 1959 administrátorem in spiritualibus tamtéž.
- Vágnér Miroslav**, kaplan u Matky Boží před Týnem v Praze I, ustanoven dekretem č. j. 5689/59 od 15. 6. 1959 kaplanem u Nejsv. Srdce Páně v Praze 12-Vinohrady.
- Hejhal Milan**, kaplan, Kladno, ustanoven dekretem č. j. 6290/59 od 1. 6. 1959 administrátorem v Plané u Mar. Lázní, excurrendo admin. od 1. 6. 1959: v Boňenově, č. j. 6291, v Brodu č. j. 6292, v Michalových Horách č. j. 6293, v Chodové Plané č. j. 6294, v Otíně č. j. 6295 a ve Vysokém Sedlišti č. j. 6296, vesměs okres Mariánské Lázně.
- Hradecký Václav**, admin. v Dýšině, ustanoven dekretem č. j. 6375/59 od 1. 7. 1959 administrátorem v Pernarcí, o. Stříbro a excurr. admin. od 1. 7. 1959: v Číhaně, o. Plasy č. j. 6376/59, v Erpužicích o. Stříbro č. j. 6377/59 a v Šipíně, o. Stříbro č. j. 6378.
- Mošna Jiří**, administrátor v Pernarcí, ustanoven dekretem č. j. 6380/59 od 1. 7. 1959 admin. ve Stráži u Tachova a excurr. admin. od 1. 7. 1959: v Boru č. j. 6381/59, v Milířích č. j. 6382/59, v Přimdě č. j. 6383/59 a v Nové Vsi č. j. 6384/59, vesměs okres Tachov.
- Jirků Dominik Boh.**, OFM, admin. v Drahoňově Újezdě, ustanoven dekretem č. j. 6386/59 od 1. 7. 1959 administrátorem Dýšině, o. Plzeň-město a dekr. č. j. 6387/59 excurr. admin. v Druztové, okres Plzeň.
- Baštář Jaroslav**, administrátor ve Stráži u Tachova, ustanoven dekretem č. j. 6388/59 od 1. 7. 1959 administrátorem v Mlečicích a excurrendo admin. od 1. 7. 1959: v Chříši č. j. 6389/59 a ve Zvíkovci č. j. 6390/59, vesměs okres Rokycany.
- Rudolf Vladimír**, administrátor, Zbiroh, ustanoven dekretem č. j. 6391/59 od 1. 7. 1959 excurrendo administrátorem v Drahoňově Újezdě, okres Rokycany.
- Horák Antonín**, farář, Pečice, ustanoven dekretem č. j. 6392/59 od 1. 7. 1959 excurr. administrátorem v Slivici, okres Příbram.
- Sommer Karel**, admin., Cheb, ustanoven dekretem č. j. 7135/59 od 15. 7. 1959 excurr. admin. v Nebanicích a dekretem č. j. 7136/59 excurr. administrátorem v Dřenicích, oboje okres Cheb.
- Vajdiš Josef**, administrátor, Zbraslav, ustanoven dekretem č. j. 7190/59 od 1. 8. 1959 administrátorem v Praze-Vršovicích.
- Havlíček Jaroslav**, býv. farář v Hluboši, ustanoven dekretem č. j. 7207/59 od 1. 8. 1959 administrátorem ve Svojšíně, dekretem č. j. 7209 excurrendo administrátorem v Ošelině a dekretem č. j. 7210/59 excurr. admin. v Damnově, vesměs okres Stříbro.
- Dvorský Karel**, kaplan v Praze-Libni, ustanoven dekretem č. j. 7235/59 od 1. 8. 1959 kaplanem v Berouně a dekretem č. j. 7236/59 od 1. 8. 1959 excurr. admin. v Tetíně, okres Beroun.
- Jelínek Karel**, administrátor, Votice, ustanoven dekretem č. j. 7237/59 od 1. 8. 1959 excurrendo administrátorem v Arnoštovicích, okres Votice.
- Peš Ferdinand**, kaplan v Berouně, ustanoven dekretem č. j. 7238/59 od 1. 8. 1959 administrátorem v Červeném Újezdě a dekretem č. j. 7239/59 excurrendo admin. v Střezimíři, oboje o. Votice.
- Peterka Josef**, administrátor, Tuchlovice, ustanoven dekretem č. j. 7242/59 od 1. 9. 1959 administrátorem v Novém Strašecí a dekretem č. j. 7243/59 excurrendo administrátorem v Řevničově, o. Nové Strašecí.
- Aubrecht Jaroslav**, admin., Mýto v Č., ustanoven dekretem č. j. 7246/59 od 1. 8. 1959 administrátorem v Městě Touškově, dekretem č. j. 7247/59 excurrendo admin. v Kozolupech, oboje okres Plzeň, a dekretem č. j. 7248/59 excurrendo admin. v Jezně, o. Stříbro.
- Král Vilém**, admin. v Toužimi, ustanoven dekretem č. j. 7249/59 od 1. 8. 1959 administrátorem v Mýtě v Č. a dekretem č. j. 7250/59 excurrendo administrátorem ve Strašicích, oboje o. Rokycany.
- Kapavík Stanislav**, admin., Město Touškov, ustanoven dekretem č. j. 7251/59 od 1. 8. 1959 administrátorem v Toužimi, dekretem č. j. 7252/59 excurrendo admin. v Komárově, dekretem č. j. 7253/59 excurr. admin. v Kozlově a dekretem č. j. 7254/59 excurr. admin. v Útvině, vesměs okres Toužim.
- Mošna Jiří**, admin. ve Stráži u Tachova, ustanoven dekretem č. j. 7285/59 od 1. 8. 1959 excurrendo admin. v Holostřevěch, okres Stříbro a současně se zrušuje ustanovení excurr. admin. v Milířích, okres Tachov (č. j. 7286/59).
- Lutryn Jindřich**, admin., Arnoštovice, ustanoven dekretem č. j. 7240/59 od 1. 8. 1959 administrátorem v Tuchlovicích a dekr. č. j. 7241/59 excurr. admin. v Lánech, oboje o. Nové Strašecí.
- Servus Václav**, administrátor v Pyšelicích, ustanoven dekretem č. j. 7258/59 od 1. 8. 1959 administrátorem ve Velkých Popovicích, okres Říčany.
- Nešvara Josef**, admin., Středokluky, ustanoven dekretem č. j. 7259/59 od 1. 8. 1959 administrátorem v Pyšelicích a dekretem č. j. 7260/59 excurrendo admin. v Hrusicích, okres Říčany.
- Buchteř Josef**, farář, Velké Popovice, ustanoven dekretem č. j. 7261/59 od 1. 8. 1959 administrátorem ve Středoklukách, okres Praha-západ.
- Renž Karel**, admin. v Praze-Vršovicích, ustanoven dekretem č. j. 7257/59 od 1. 8. 1959 admin. ve Zbraslavi, okres Praha-jih.
- Gengela Oldřich**, kaplan v Říčanech, ustanoven dekretem č. j. 7346/59 od 1. 8. 1959 kaplanem v Praze-Libni.
- Černý Alois**, arciděkan v Plzni, ustanoven dekretem č. j. 7362/59 od 1. 8. 1959 excurrendo administrátorem ve Vejprnicích, o. Plzeň.
- Mudroch Josef**, farář, Chválenice, ustanoven dekretem č. j. 7363/59 excurrendo administrátorem fary Prusiny, okres Plzeň.

Pensionování:

- Krubner Miloslav**, administrátor, Švermov, odchází dnem 1. 6. 1959 do trvalé výslužby (č. j. 5537/59).
- Dr. Šmíd Josef**, admin. Nové Strašecí, odchází dnem 1. 8. 1959 do trvalé výslužby (č. j. 7142/59).
- Čermák František**, admin., Tursko, odchází dnem 1. 8. 1959 do trvalé výslužby (č. j. 7143/59).
- Štefek Josef**, os. arciděkan, Vejprnice, odchází dnem 1. 8. 1959 do trvalé výslužby (č. j. 7154/59).
- Turek Karel**, farář, Prusiny, odchází dnem 1. 8. 1959 do trvalé výslužby (č. j. 7307/59).

Pensionování:

- Sequens Hroznata K.**, administrátor v Praze-Střešovicích, odchází 1. 5. 1959 na trvalý odpočinek (č. j. 1808/59).

Úmrtí:

Strach Jan, farář v. v. v Jazlovicích, zemřel 21. 5. 1959 ve věku 70 let (č. j. 4907/59).
Šuler Lambert, katecheta v Berouně a Roudnici v. v., zemřel 4. 5. 1959 ve věku 80 let (č. j. 5555/59).
Msgr. Ph. a ThDr. Vajs Josef, em. profesor, papež. prelát, kanovník koleg. kapituly Všechných Svatých na hradě pražském, zemřel 2. 7. 1959 ve věku téměř 94 let (č. j. 6455/59).

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

Krupica Antonín, t. č. m. sl., posledně administrátor v Dobromilicích, ustanoven dekretem č. 1266/59 z 23. 3. 1959 kooperátorem v Olomouci u sv. Mořice s účinností od 1. dubna 1959.
Grygera Václav, kooperátor v Olomouci u sv. Mořice, ustanoven dekretem č. 1267/59 z 23. 3. 1959 kooperátorem v Zábřehu n. M. s účinností od 1. dubna 1959.
Hučka Jaromír, kooperátor v Komárově, ustanoven dekretem č. 1314/59 z 26. 3. 1959 kooperátorem v Novém Jičíně s účinností od 1. dubna 1959.
Proksch Vojtěch, kooperátor v Novém Jičíně, ustanoven dekretem č. 1313/59 z 26. 3. 1959 kooperátorem v Opavě u sv. Ducha a excurrendo administrátorem v Opavě-Kylešovicích.
Trnavský Stanislav, administrátor v Loukově, ustanoven dekretem č. 1683/59 z 18. 4. 1959 administrátorem v Hradčovicích s účinností od 16. dubna 1959.
Weihrich Jindřich, duchovní správce na Svatém Hostýně, ustanoven dekretem č. 1677/59 z 20. 4. 1959 administrátorem v Luhačovicích s účinností od 1. 5. 1959.
Cikryt Vojtěch, administrátor v Luhačovicích, ustanoven dekretem č. 1678/59 z 20. 4. 1959 s účinností od 1. 5. 1959 duchovním správcem na Sv. Hostýně.
Kunštátský Jaroslav, administrátor v Penčicích, ustanoven dekretem č. 1679/59 z 20. 4. 1959 s účinností od 1. 5. 1959 administrátorem v Domažlicích.
Machálek Jan, administrátor v Rokyni, ustanoven dekretem č. 1680/59 z 20. 4. 1959 excurrendo administrátorem v Penčicích s účinností od 1. 5. 1959.
Matucha Ludvík, administrátor v Nezdenicích, ustanoven dekretem č. 1681/59 z 20. 4. 1959 administrátorem v Ježově s účinností od 1. 5. 1959.
Gabriel Josef, administrátor v Ježově, ustanoven dekretem č. 1682/59 ze dne 20. 4. 1959 s účinností od 1. 5. 1959 administrátorem v Nezdenicích.
Zimčík Cyril, administrátor v Červeném Újezdě (okr. Votice, arc. pražská), ustanoven dekretem č. 1704/59 ze dne 20. 4. 1959 s účinností od 1. 5. 1959 administrátorem v Kuželově.
Glogar Jan, kooperátor ve Štíplě, ustanoven dekretem č. 1906/59 ze dne 30. 4. 1959 s účinností od 1. 5. 1959 administrátorem ve Štíplě a excurrendo administrátorem ve Hvozdně.
Hernych Karel, administrátor ve Hvozdně, ustanoven dekretem č. 1907/59 ze dne 30. 4. 1959 s účinností od 1. 5. 1959 administrátorem v Nedašově.

Pensionování:

Chudík Antonín, farář, Domažlice u Přerova, pensionován výměrem čís. 988/59 ze dne 18. 3. 1959 s účinností od 1. 4. 1959.
Půček František, administrátor, místoděkan v Nedašově, výměrem čís. 1540/59 ze dne 30. 4. 1959 s účinností od 1. 5. 1959 přeložen na trvalý odpočinek.

Úmrtí:

Svozil Rudolf, duch. spr. v. v., Hlušovice, zemřel dne 5. 3. 1959, pohřben dne 9. 3. 1959 v Hlušovicích.
Matušů Ferdinand, farář v. v., Hovězí u Vsetína, bytem ve Val. Meziříčí, zemřel dne 26. 3. 1959, pohřben dne 31. 3. 1959 ve Slušovicích.
Němec Ignác, koop. v. v., Ostrava-Zábřeh n. M. zemřel dne 8. dubna 1959, pohřben 11. 4. 1959 v Ostravě.
Winkler Alois, far. v. v. v Rudě n. M., zemřel dne 20. dubna 1959, pohřben dne 24. 4. 1959 v Rudě n. M.
Tajmer Jan, farář v Koryčanech, okr. Kyjov, zemřel dne 9. května 1959, pohřben dne 13. května 1959 v Dolanech u Olomouce.
Tichý Jan Otto, býv. adm. f. ú. P. Marie ve Strážnici.

t. č. důchodce a chovanec Domova důchodců ve Strážnici, zemřel dne 17. května 1959, pohřben dne 20. května 1959 ve Strážnici.

DIECÉSE ČESKOBUDĚJOVICKÁ

Přefaření:

Se souhlasem odboru školství a kultury rady Kraj. národ. výboru v Plzni zn. škol/círk 1920/1959 ze dne 5. 6. 1959 byla přefařena obec Luženice a Luženičky v okrese Domažlice od farnosti Třebnice k farnosti Domažlice s platností od 1. srpna 1959 (č. 1065/59).

Vyznamenání:

Šperl Václav, děkan v Chudenicích, jmenován osobním arciděkanem (č. 343/59).

Ustanovení:

Němec Václav, administrátor v Sušici, excurrendo administrátorem v Nezamyslicích, Buděticích a Rábí (okres Sušice) od 1. 3. 1959 (č. 358/59).
Kondrys Ferdinand, administrátor v Žihobcích, excurrendo administrátorem v Albrechticích u Sušice (okres Sušice) od 1. 3. 1959 (č. 359/59).
Novák František, administrátor v Kašperských Horách, excurrendo administrátorem v Dlouhé Vsi (okres Sušice) od 1. 3. 1959 (č. 360/59).
Vtípil Jan, ustanoven duchovním správcem v Domově důchodců Č. kat. Charity v Kardašově Řečici (okres Jindř. Hradec) od 12. 3. 1959 (č. 418/59).
Morzyniec Karel, administrátor v Poleni, excurrendo administrátorem v Chudenicích (okres Klatovy) od 1. 4. 1959 (č. 435/59).
Lackovič Josef, ustanoven duchovním správcem v Domově důchodců v Proseči u Pošné (okres Pacov) od 16. 4. 1959 (č. 614/59).
Mandeliček Štěpán, administrátor v Čes. Velenicích, excurrendo administrátorem v Chlumu u Třeboně (okres Třeboň) od 5. 5. 1959 (č. 748/59).
Votava Oldřich, administrátor v Suchdole u Třeboně, excurrendo administrátorem v Lutové (okres Třeboň) od 5. 5. (č. 749/59).
Trvrdek Vojtěch, administrátor ve Štěpánovicích, excurrendo administrátorem v Dol. Slověnicích (okres Třeboň) od 5. 5. 1959 (č. 750/59).
Stulík Petr, administrátor ve Strýčicích, excurrendo administrátorem v Čakově (okres Č. Budějovice) od 5. 5. 1959 (č. 751/59).
Pouzar Karel, administrátor v Dol. Slověnicích, administrátorem v Dubném a rektorem kostela P. Marie v Čes. Budějovicích (okres Č. Budějovice) od 5. 5. 1959 (č. 752/59).
Císlar Jaroslav, administrátor v Pacově, excurrendo administrátorem ve Velké Chýšce (okres Pacov) od 1. 6. 1959 (č. 815/59).
Šimsa Josef, administrátor v Horšovském Týně, sekretářem vikariátu horšovotýnského od 1. 6. 1959 (č. 810/59).

Zpovědní jurisdikce:

Flossmann Karel, kaplan v Sušici, mimořádným zpovědníkem sester III. ř. sv. Františka Seraf. v Domově důchodců v Kněžicích 11. 10. 1959 (č. 386/59).
Rásocha Jan, os. děkan v Jiníně, řádným zpovědníkem sester sv. Karla Borom. v Domově důchodců ve Strakonici 3. 3. 1959 (č. 361/59).
Vtípil Jan, duch. správce, řádným zpovědníkem Chudých škol. sester de N. D. v Domově důchodců v Kard. Řečici 12. 3. 1959 (č. 418/59).
Lazický Alois, kaplan v Čes. Budějovicích, mimořádným zpovědníkem tamtéž 12. 3. 1959 (č. 418/59).
Štěpán Václav, administrátor v Týně n. Vlt., mimořádným zpovědníkem Chudých škol. sester de N. D. v Domově důchodců v Bechyni 9. 4. 1959 (č. 571/59).
Trpák Jan, administrátor v Dlačově, řádným zpovědníkem sester III. ř. sv. Frant. Seraf. v Běhařově u Klatov 9. 4. 1959 (č. 572/59).
Lackovič Josef, duchovní správce, řádným zpovědníkem sester sv. Kříže v Domově důchodců v Proseči u Pošné (č. 614/59).
Jahoda Michal, mimořádným zpovědníkem tamtéž (č. 614/59).

Pensionování:

Šperl Václav, os. arciděkan v Chudenicích, přeložen 1. 4. 1959 na trvalý odpočinek (č. 191/59).
Skala František, farář, Velká Chýška, přeložen 16. 4. 1959 na trvalý odpočinek (č. 734/59).

Pokračování

— DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK IX

ČÍSLO 8

P. Karel Sahan: Chléb

*ThDr. Jan Merell: Qumranský „Učitel spravedlnosti“
Kristus před Kristem?*

ThDr. Antonín Salajka: Dogma

ThDr. Jaroslav Michal: Svátost posledního pomazání

*ThDr. Václav Bartůněk: Pastorační situace za Jenštejnova
archiepiskopátu*

P. Václav Medek: Svatý Václav

P. Josef Němec: Myšlenka pokoje v mešní liturgii

P. Miloslav Š. Černý: Slovo velkého kazatele kazatelům

P. Karel Sahan: Confessionale

P. Antonín H. Bradáč: Ve jménu života

Václav Zima: Každý si svou loutnu nosí

MUDr. Vlastimil Nikodém: Co má vědět kněz o alkoholismu

*Inž. V. a Z. Červený: Soustava hospodářských organizací
v naší republice*

8

1959

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI

Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

P. KAREL SAHAN: De pane cotidiano.

Precemur pro pace, quae est praecipua conditio, ne terra nostra, in qua est multum alimenti cibique, omni fertilitate privetur, per arma in modum horrenda hydrogeni et cobalti sterilis, infecunda, vere glaeba summam perniciem emittens fiat!

Dr. JAN MERELL: Magister iustitiae de Manuscriptis Maris Mortui uti „Christus ante Christum“.

Valde necopinata theoria Dupont-Sommer, prof. Allegro nonnullorumque de Magistro iustitiae, qui „Christus ante Christum“ fuisset, excitavit amplam fortissimamque dissensionem, quae demonstravit hanc miram theoriam valde temerariam et imprudentem esse. Spectabilis auctor huius materiae praebet nobis brevem conspectum laudatae dissensionis exegetarum et praecipue duorum textuum de Commentario ad prophetam Habacuc 8,16 et 11,4—8. His textibus fundatur haec mirabilis theoria de „Christo ante Christum“. Tamen nec ulla nusquam linea de hoc Magistro iustitiae, qui passus et mortuus sit, nec post suam mortem apparuerit.

Dr. ANTONÍN SALAJKA: De dogmate.

Auctor adducit omnia quae ad rectam dogmatis fidei catholicae intelligentiam spectant. Explicatione facta veritatis formaliter et virtualiter tantum revelatae dogmatis conceptum illustrat doctrinamque protestanticam necnon modernisticam refutat. In fine articuli conspectus veritatum fidei secundum valorem dogmaticum adducitur.

Dr. JAROSLAV MICHAL: De extremae unctionis Sacramento.

Explanatio canonum CIC de persona, quae accipit hoc Sacramentum, cui dein etiam denegandum est, de modo necessitateque acceptionis Sacramenti, de forma administrationis Extremae unctionis, dein de oleo aegrotorum.

P. JOSEF NĚMEC: Cogitata de pace in Incruento sacrificio Novi Testamenti.

Expositio textus liturgici orationum in Incruento Novi Testamenti sacrificio, ubi sacerdos pro pace orat.

VÁCLAV ZIMA: Unusquisque suis fidibus canit.

Commentatio generis litterarum de libro carminum poematumque Klemens Bachořák - Cesty a zastavení - Viae et puncta subsistendi.

ANTONÍN HUGO BRADÁČ: De vitae pondere.

Vita eiusdem huiusque temporis est vere strepens et tumultuosum flumen, quod irrigat et florem aetatis recuperat inveteratae vitae arbori, ut viridet fructusque novae pulchritudinis et dulcedinis edat.

MUDr. VLASTIMIL NIKODĚM: Quid sacerdos de ebriositate et vinolentia non ignorare debeat.

Monita valde utilia medici simul cum exemplis de eius experientia negotiisque impellentia nos omnes ad depugnandum hoc grave malum ebriositatis et vinolentiae.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Chléb

P. Karel Sahan

Chléb! Slovo tolikrát vyslovované! Tolikrát vyprošovaný — chléb! Nejupřímnější prosba lidského srdce ke svému Tvůrci: **Chléb náš vezdejší dej nám dnes.** Dnes, nyní, teď, každý den znovu.

Chléb pozemský. Nejen chléb v nejužším slova smyslu černé nebo bílé pečivo, ale i chléb v širším slova smyslu: mléko, maso, zeleninu, příbytek a nábytek, uhlí, i vodu a každý hojivý, léčivý a zdraví sílící nápoj ... vše, co je ke krásnému žití na vyšší úrovni potřebí ...

Když se modlíme za chléb náš vezdejší, modlíme se také za zachování života vůbec. **Modlíme se za mír, který je hlavní podmínkou, aby životodárná a chlebohárná půda nebyla zbavena své plodnosti a nestala se vodíkovou a kobaltovou zbraní neúrodnou, neplodnou, zkázu vyzařující hroudou.**

Jestliže nám připomněla Světová rada míru k 1. září 1959 u příležitosti smutného 20. výročí druhé světové války, že bylo 80 % obyvatelstva celého světa zataženo do válečného běsnění, že 32 miliónů lidí zemřelo na bitevních polích a více než 35 miliónů bylo zraněno, že materiální výdaje a ztráty dosáhly mimořádných rozměrů, pak jsme si vzpomněli na hrůzyplné prognosy vědců a znalců nukleárních a klasických zbraní eventuální zkázonosné třetí světové války. **Během pěti hodin po rozpoutání by byly ztráty na lidských životech a zkáza ve městech a vesnicích, na polích a v zahradách nesrovnatelně větší, než byla zkáza a zhouba pětileté druhé války světové.**

Proto děkujeme nyní v době dožínek, v době, kdy se sklízí poslední plody polí a sadů všem těm, kteří svou pílí a svou radostnou, ale zároveň i obětavou prací na polích a v zahradách, v sadech a vinicích nám prostřeli pestrý stůl chleba vezdejšího. Jak neskonale dlouhý je řetěz důvtipných myšlenek, které plánovaly, jak neskonale dlouhý je řetěz rukou všech těch pilných zemědělců a brigádníků, kteří svou poctivou prací připravili nám všem tak bohatou náplň života.

Děkujeme však také všem těm, kterým svou neúnavnou mírovou prací se podařilo uchránit a ubránit chlebohárnou hrodu zemskou. Že s radostnou nadějí na novou bohatou žeň a sklizeň může hospodář rozsévat zlatá zrna do úrodné Matky Země, aby nám i příští rok darovala bohatou úrodu ...

Bez jejich přičinění, **bez mírové naší práce dávno by již byla i naše vlast, naše drahá česká země proměněná v poušť** — horší a spustlejší než je Sahara. Neboť by byla bez oas života a sálala by ne sice žár rozžhaveného písku a prachu — ale radioaktivní zhoubu, ničící veškerý život.

Chléb je symbolem tvojí, nás všech poctivé práce. Chléb je symbolem pracovitých hlav a rukou tvořivého díla. „Bez práce nejsou koláče,“ říkali naši čeští předkové, a tak říkáme i my. Poctivou prací se dostává i letos zase chléb náš vezdejší na náš stůl.

Chléb, který nám narostl na poli v tak hojné míře, stává se při Nejsvětější oběti Mše svaté Nejsvětějším chlebem oltářním. Jest pokrmem duší. Udrží v nich život nadpřirozený, jest zárukou života věčného, nestárnoucího, nepomíjejícího. **Podávejme s láskou opravdu kněžskou, pastýřskou našim věřícím katolickým křesťanům tento chléb nebeský „omne delectamentum in se habentem!“** Podávání tohoto čistého chleba oltářního — musí býti nejkrásnější radostí kněžského našeho života.

Proto musíme mítí právě my kněží poměr ke chlebu. Proto pomáháme slovem i skutkem, aby chlebohárná zemědělská práce nám zajistila i na příští rok chléb náš vezdejší i chléb oltářní. Proto svoláváme požehnání Boží nejen v den svatého Marka a v Křížové dny — nýbrž po celý rok na naše pole a zahrady. Každý den při Nejsvětější oběti. Proto se tak vroucně modlíme: „*A fulgure et tempestate ... a flagello terraemotus ... a peste, fame et bello ... libera no, Domine.*“

Chceme mír —! Nechceme válku. Kdo chce válkou řešiti otázku mírovou — ten chce, aby ta naše chlebohárná, žírná země se proměnila v pustý hřbitov ... Chceme mír, nechceme válku ani horkou, ani studenou, poněvadž chceme chléb, chléb náš vezdejší i chléb oltářní.

QUMRANSKÝ „UČITEL SPRAVEDLNOSTI“ KRISTUS PŘED KRISTEM?

Jak již bylo ukázáno v dřívějších článcích letošního ročníku Duchovního pastýře, senační objevy u Mrtvého moře nemají význam jen pro Starý zákon a pro poznání doby předcházející bezprostředně vystoupení Ježíše Krista, ale ještě více znamenají pro Zákon nový a historii prvotní církve. Byl to v prvních počátcích qumranských objevů hlavně pařížský orientalista Dupont-Sommer, který upozornil na tento význam textů. Již v r. 1950 napsal, že nově objevené texty nebudou jenom revolucí, ale přímo vodopádem revolucí ve výkladu Nového zákona a v pohledu na počátky Církve (...pas seulement une révolution, mais toute cascade des révolutions...).¹⁾ Zvláště v prvních letech po nálezů rukopisů nebyla nouze o ukvapené závěry z textů ne vždy jasných a různými překladateli různě překládaných. Nejvíce upoutala pozornost jak vážných badatelů, tak sensačních novinářů a diletantů postava anonymního muže, který v qumranských textech hraje význačnou úlohu. Jméno onoho muže neznáme. V textech je označován jako „Učitel spravedlnosti“ (moré hassedeq). Učí z Božího poselství. Jeho nauka je naukou „Nové smlouvy“, „posledního pokolení“ a je neklamná. Bůh mu dává poznat všechna tajemství svých proroků, jak se o něm píše v qumranském komentáři k Habakukovi. Zdá se, že byl zakladatelem qumranské sekty. Vedle Učitele spravedlnosti se v qumranských textech objevuje ještě postava druhá, jeho odpůrce, bezbožný velekněz, který je označován jako „člověk lži“. Tímto bezbožným veleknězem byl Učitel spravedlnosti pronásledován, týrán, snad postaven před soud a pravděpodobně poslán do vyhnanství. Tak jeho osud byl podobný osudu starozákonních proroků, kteří trpěli za hlásání poselství uloženého jim Bohem. V pozadí těchto událostí se rýsuje okupace Palestiny. Jméno jednoho ani druhého není v textech uvedeno, takže jsme odkázáni jen a jen na dohady. Záchytným bodem by mohla být nejspíše osoba veleknězova. Jde zřejmě o události ze dvou posledních století př. Kristem. Možností je několik. Někteří v Učiteli spravedlnosti vidí Oniáše III., který byl roku 174 př. Kr. zbaven úřadu a roku 171 usmrčen. V bezbožném veleknězi vidí jeho protivníka Menelaa. Jiní vidí v bezbožném veleknězi Alexandra Jannea (103–76), Aristobula III. (67–63), nebo Hyrkana II. (63–40).

Nejenom historická datace Učitele spravedlnosti, ale i samotné texty qumranských rukopisů, mluvící o Učiteli spravedlnosti, jsou nejasné a dávají možnost nejrůznějších výkladů. To platí zvláště o textech, v nichž někteří vidí analogie mezi Učitelem spravedlnosti a Kristem a zvláště o textu, z něhož se někteří snažili dokázat mučednickou smrt Učitele spravedlnosti. Přímou senační, záhy po zveřejnění některých qumranských textů, působilo devateré „comme lui“ Dupont-Somméra, když srovnával Učitele spravedlnosti s Ježíšem Kristem. Podle něho Galilejský učitel (Ježíš), tak jak ho známe z novozákonních spisů, je v nejednom ohledu reinkarnací Učitele spravedlnosti: Jako on (comme lui), kázal pokání, chudobu, pokoru, čistotu a lásku k bližnímu. Jako on, přikazoval zachovávat zákon Mojžíšův, avšak na základě daného mu zjevení zákon zdokonalený. Jako on, byl vyvolený Mesiáš Boží a vykupitel světa. Jako on, upadl v nenávisť kněží a saduceů. Jako on, byl odsouzen a usmrčen. Jako on, vstoupil na nebesa. Jako on, vyslovil soud nad Jeruzalémem, který za trest pro jeho smrt byl Římany zničen (70 po Kr.). Jako on, bude na konci světa nejvyšším soudcem. Jako on, založil církev.

Není divu, že toto tvrzení vyvolalo rozruch, vždyť by zde šlo o pravost křesťanství v jeho podstatě o osobu a tajemství Ježíše Krista. Odtud palčivost otázky a mimořádný zájem, který vzbudila. Zvláště někteří žurnalisté začali vyzdvihovat podobnosti, opomíjejíce rozdíly, které jsou rozhodně hlubší než podobnosti. Ukázal jsem již v květnovém čísle letošního ročníku Duchovního pastýře (str. 82), jak sám Dupont-Sommer, který na základě ne vždy jasných a porušených textů diskusí vyvolal, byl nucen během doby, pod tlakem protidůkazů, svá tvrzení korigovat, nebo zmírnit.

Abychom mohli zhodnotit únosnost původních tvrzení Dupont-Somméra a jeho stoupenců, všimněme si alespoň nejhlavnějších textů hovořících o Učiteli spravedlnosti. Základním pramenem pro poznání Učitele spravedlnosti je komentář k proroku Habakukovi (1 Q p Hab = Pešer habaqquq). Je to komentář k prvním dvěma kapitolám proroka Habakuka, který chce dokázat, že Habakukovo proroctví se vyplnilo v životě Učitele spravedlnosti. V komentáři se praví - a to je věcí podstatnou - že posláním Učitele spravedlnosti jest vyhlásit, že nastala ona poslední doba, kterou předpovídali proroci: „A Bůh řekl Habakukovi, aby sepsal ony věci, které se přihodí poslednímu pokolení, avšak konec času mu nedal poznat. A co se týče toho co řekl: Ten, kdož mě bude čistit, atžte plyně, toto se vztahuje na Učitele spravedlnosti, kterému Hospodin zjevil všechna tajemství slov svých služebníků-proroků“ (VII, 1–5). Učitel spravedlnosti se nám zde tedy jeví jako člověk inspirovaný Bohem ne za účelem nového zjevení, ale aby ukázal, že nadešla doba splnění časů, jak je předpovídali proroci. Učitel spravedlnosti je tedy prorok, jehož posláním je oznámit, že poslední doba, předpověděná Habakukem, nadešla. Při plnění tohoto svého poselství se stává předmětem odporu. Tento boj proti Učiteli spravedlnosti je v komentáři vykládán jako splnění 1,5 proroka Habakuka: „Popaťte mezi národy a vizte, divte se a trčte, neboť událost se zběhne za dnů vašich, které by nikdo nevěřil, kdyby mu byla vypravována.“ Tento Habakukův verš Midraš komentuje takto: „Toto se vztahuje na ty, kteří jednali zrádně a spiklci se (výklad) s člověkem lživým, neboť (nenaslouchali slovům) Učitele spravedlnosti, která vyšla z úst kněze, jemuž Hospodin vлил (moudrost) do srdce, aby vysvětloval výroky svých služebníků, proroků...“ (II, 1 až 10). Z tohoto textu můžeme usuzovat: Slova Učitele spravedlnosti mají svůj původ z Boha, stejně jako slova proroků. Pocházel z prostředí kněžského. Pro své poselství narazil na odpor těch, kteří se spikli s „mužem lži“, který je totožný s bezbožným knězem, o němž ještě uslyšíme.

Další text: Habakukova slova: „Proč hledíš na ty, kteří bezbožně činí a mlčíš, když bezbožný sřítá spravedlivějšího než sám jest“ (1, 13) vykládá komentář V, 9–11 takto: „Toto se vztahuje na dům Absolonův a jeho stoupence, kteří mlčeli nad potrestáním Učitele spravedlnosti a nepomohli mu proti člověku lživému.“ Domem Absolonovým jsou asi míněni farizeové, kteří se nezastali Učitele spravedlnosti, když se stal obětí nespravedlivého rozsudku. Podle Echlingera²⁾ tento rozsudek vyřkl velekněz a jeho soud.

Všimněme si nyní dvou textů, jež se staly předmětem nejrůznějších diskusí. Je to komentář k Habakukovi 2, 7–8. U Habakuka čteme: „Zda náhle nepovstanou, kteří tě hrýzti budou, zda nebudou vzbuzeni, kteří tě trhati budou, zda nebudeš jim za kořist? Protože ty zloupil národy mnohé, oloupil tebe všichni ostatní národové...“ Midraš k tomuto textu je velmi poškozený. Počíná následovně: „(...Toto jest řečeno) o knězi, který se vzbouřil...“ (VIII, 16). Pak je opět mezera a po ní text pokračuje: „...jeho potrestání bezbožnými rozsudky, a hrůzu muk, které musel podstoupiti a pomstou spáchanou na jeho lidském těle“ (IX, 1–2). V následujících verších pak mluví komentář o bezectném knězi, kterého Bůh potrestal za to, že jednal bezbožně vůči Učiteli spravedlnosti a jeho stoupencům (IX, 9–12). Věta, o níž opíral Dupont-Sommer své tvrzení o podobnosti mezi ukřižovaným Kristem bohočlověkem a Učitelem spravedlnosti, je citát: „pomstou spáchanou na jeho lidském těle“. Je to podle Dupont-Somméra nářezka na popravu Učitele spravedlnosti. Učitel spravedlnosti byl souzen, odsouzen a popraven. Trpěl ve svém lidském těle. Byl božskou bytostí, jež se vtělila, aby žila a zemřela jako člověk.³⁾ Je opravdu s podivem, kterak mohl Dupont-Sommer z citátu jednak porušeného, jednak nejasného, činit závěry tak závažné a smělé a z pouhého výrazu „lidské tělo“ tvrdit, že jde o vtělenou božskou bytost. I když

Midraš mluví o přelíčení a tělesných mukách, není z textu nijak zřejmé, že jde o umučení, nebo dokonce o ukřižování. I kdyby tomu tak bylo, nebyla by touto skutečností nijak otřesena křesťanská víra, protože ani Ježíš Kristus nebyl jediným nevinně odsouzeným a ukřižovaným. Ale je zde ještě druhá možnost. Text je tak porušený, že ze souvislosti není zřejmo, zda se v textu vůbec jedná o Učitele spravedlnosti. Mohl by se dokonce vztahovat na samotného bezbožného kněze, který špatně nakládal s Učitelem spravedlnosti, a proto byl Bohem potrestán. I když připustíme, že se text vztahuje na Učitele spravedlnosti, nemůžeme v něm spatřovat více než pouhé tvrzení, že s Učitelem spravedlnosti bylo zle nakládáno. To je tedy citát, na němž Dupont-Sommer založil domněnku, že Učitel spravedlnosti byl Kristus před Kristem, umučení bohočlověk!

Neméně nejasný je i druhý text z Midrašé k Habakukovi, z něhož dokazoval Dupont-Sommer slavné zjevení se Učitele spravedlnosti po jeho smrti. Jde o text XI, 4—8, který podává výklad proroka Habakuka 2, 15. V qumránském textu se čte: „*Toto je řečeno o bezbožném knězi, který pronásledoval Učitele spravedlnosti aby ho ponižil ve svém hněvu, chtěje ho poslat do vyhnanství. V den jejich svátečního klidu, v den kdy se jim zjevil, abych byl zahanbil, v den postu, v den kdy cený klidu.*“ V textu je řada nejasností. Je o pronásledování Učitele spravedlnosti kněze. Mezi překladateli není jedné názoru na slovo *glwthw*, které může mít dvojí význam: zbavit něčeho, anebo vyhnat (ze země). Jeden překlad se rozhodla většina překladatelů (Kuhn, Allegro). Pak by v textu nebyla řeč o Učiteli spravedlnosti, nýbrž o jeho vyhnání, protože bezbožnému knězi šlo o to, aby ho umlčet. Va „zjevil se jim...“ vykládá Dupont-Sommer o zjevení se Učitele spravedlnosti po jeho smrti. „Tak jako ten spravedlnost, celý ozářen nebeskou jasností, potrestal zločinné město,⁴⁾“ interpretuje Dupont-Sommer. Je třeba mnoho fantazie k podobné interpretaci textu, jehož již pouhý překlad je spojen s tolikou potíží, zvláště, když není gramaticky ani jisto, zda uvedené texty se vůbec týkají Učitele spravedlnosti, nebo bezbožného kněze. Výše uvedený citát totiž komentuje Hab 2, 15 a tento Habakukův verš je prokletím toho, kdo dává nápoj svému bližnímu, vypouštíje do něho žluč. Proto některých autoři, jako např. M. Burrows v onom citátu vidí rádní bezbožného kněze, který přistihl Učitele spravedlnosti, jak se svými stoupenci slavil den Smíru, snad v jiný den, než oficiální obec.

Zhodnotíme-li ještě jednou texty, které některým vykladatelům — naprosto v menšině — sloužily jako důkaz pro existenci Krista před Kristem, docházíme k závěru, že podobná tvrzení jsou fantastická a uvedenými texty nedokazatelná. Qumránský Midraš k Habakukovi podává jen několik rysů Učitele spravedlnosti. Jedná se o kněze, kterému se dostalo od Boha zjevení o smyslu proctví a jejich soudobém splnění. Někteří v něho uvěřili, u mnohých narazil na nevěru a na odpor. Byl pronásledován, snad postaven před soud a týrán. Nic nedokazuje jeho popravu. Pravděpodobně byl poslán do vyhnanství. Možná, že byl z těch, o kterých se zmiňuje Kristus, když obviňuje soudné farizeje, říká o nich, že jsou synové těch, kteří pronásledovali proroky (Mt 23, 32).

Uvedené texty z komentáře k Habakukovi nejsou jedinými texty o Učiteli spravedlnosti, i v jiných, buď částečně publikovaných, nebo dosud nevydaných textech (Midraš, k Oseášovi, Micheášovi, Nahumovi, Damašský dokument, Hymny) se vyskytují narážky na osobu a působení Učitele spravedlnosti. Nedostatek místa nedovoluje všech uvádět, ale platí o nich, podle úsudku nejvýznačnějších qumránských badatelů, totéž, co o textech z komentáře k Habakukovi. Tyto texty mluví nejednou o Mesiáši, ale je z nich zřejmo, že v Učiteli spravedlnosti Mesiáše nespátňují.⁵⁾

Dupont-Sommerovo devatero „comme lui“ vyvolalo bouřlivou diskusi, takže Dupont-Sommer zanedlouho své názory podstatně zmírnil. Přiznává se, že z nových textů učinil jen spěšnou paralelu, jejímž cílem bylo pod-

nířít zvědavost čtenářů, aniž by si tím chtěl o-
složitou zjednodušovat. V r. 1953 píše: „Ne-
tak podobní (Ježíš Kr. a Učitel spraved-
lím jsem se pečlivě vyhýbal každé záměně t-
ností. Naopak, zdůrazňoval jsem, že I-
docela jinou osobou, nový Prorok, k-
vypočítává rozdíly mezi Učitelem
šem Kristem: Učitel spraved-

[illegible]

Závěr: Učitel spíše než náboženský autor, odpovědně jako velká náboženská postava, jako jedna z největších náboženských postav lidstva. Zatím víme velmi málo o jeho osobnosti. Je to konečně vydání qumránských textů vneslo světlo do jeho osobnosti. Je pravděpodobně skladatel qumránských hymnů, z nichž poznáváme jeho hlubokou pokoru před Bohem, lítost nad hříchy a jeho obdivuhodnou důvěru v Boha. Je novým článkem mezi posledními velkými proroky a Janem Křtitelem v díle přípravy na Kristův příchod. Jsou určité podobnosti mezi Učitelem spravedlnosti a Ježíšem Kristem — jeden i druhý byl pronásledován od velekněží, je nejedna podobnost ve způsobu vyjadřování. Jde však o výrazy běžné v náboženské mluvě té doby. Jsou však i rozdíly, a to rozdíly daleko větší než podobnosti, jak byl nucen nakonec přiznat sám Dupont-Sommer. Jsou to rozdíly podstatného významu:

1. Žádný známý qumránský text neopravňuje k domněnce, že by se Učitel spravedlnosti pokládal za Mesiáše. Qumránský mesianismus je očekávání bezprostředního příchodu Mesiášova. Qumránští byli přesvědčeni, že konec světa je nablízku, věřili o sobě, že náleží k poslední generaci a že se blíží chvíle, kdy Bůh zničí zlé. Vírou Nového zákona je však přesvědčení, že Ježíš Kristus je Mesiášem, jehož příchodem nastává království Boží a jehož zmrtvýchvstáním se otevřel ráj.

2. Podstatou novozákonné zvěsti je smrt a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Evangelium — dobrá zvěst — ne-

QUMRANSKÝ „UČITEL SPRAVEDLNOSTI“ KRISTUS PŘED KRISTEM?

Jak již bylo ukázáno v dřívějších článcích letošního ročníku Duchovního pastýře, senační objevy u Mrtvého moře nemají význam jen pro Starý zákon a pro poznání doby předcházející bezprostředně vystoupení Ježíše Krista, ale ještě více znamenají pro Zákon nový a historii prvotní církve. Byl to v prvních počátcích qumranských objevů hlavně pařížský orientalista Dupont-Sommer, který upozornil na tento význam textů. Již v r. 1950 napsal, že nově objevené texty nebudou jenom revolucí, ale přímo vodopádem revolucí ve výkladu Nového zákona a v pohledu na počátky Církve (... pas seulement une révolution, mais toute cascade des révolutions...).¹⁾ Zvláště v prvních letech po nálezů rukopisů nebyla nouze o ukvapené závěry z textů ne vždy jasných a různými překladateli různě překládaných. Nejvíce upoutala pozornost jak vážných badatelů, tak sensačních novinářů a diletantů postava anonymního muže, který v qumranských textech hraje význačnou úlohu. Jméno onoho muže neznáme. V textech je označován jako „Učitel spravedlnosti“ (moré hassedeq). Učí z Božího poslání. Jeho nauka je naukou „Nové smlouvy“, „posledního pokolení“ a je neklamná. Bůh mu dává poznat všechna tajemství svých proroků, jak se o něm píše v qumranském komentáři k Habakukovi. Zdá se, že byl zakladatelem qumranské sekty. Vedle Učitele spravedlnosti se v qumranských textech objevuje ještě postava druhá, jeho odpůrce, bezbožný velekněz, který je označován jako „člověk lži“. Tímto bezbožným veleknězem byl Učitel spravedlnosti pronásledován, týrán, snad postaven před soud a pravděpodobně poslán do vyhnanství. Tak jeho osud byl podobný osudu starozákonních proroků, kteří trpěli za hlásání poselství uloženého jim Bohem. V pozadí těchto událostí se rýsuje okupace Palestiny. Jméno jednoho ani druhého není v textech uvedeno, takže jsme odkázáni jen a jen na dohady. Záchytným bodem by mohla být nejspíše osoba velekněze. Jde zřejmě o události ze dvou posledních století př. Kristem. Možností je několik. Někteří v Učiteli spravedlnosti vidí Oniáše III., který byl roku 174 př. Kr. zbaven úřadu a roku 171 usmrčen. V bezbožném veleknězi vidí jeho protivníka Menelaa. Jiní vidí v bezbožném veleknězi Alexandra Jannea (103–76), Aristobula III. (67–63), nebo Hyrkana II. (63–40).

Nejenom historická datace Učitele spravedlnosti, ale i samotné texty qumranských rukopisů, mluvící o Učiteli spravedlnosti, jsou nejasné a dávají možnost nejrůznějších výkladů. To platí zvláště o textech, v nichž někteří vidí analogie mezi Učitelem spravedlnosti a Kristem a zvláště o textu, z něhož se někteří snažili dokázat mučednickou smrt Učitele spravedlnosti. Přímou senační záhy po zveřejnění některých qumranských textů, působilo devateré „comme lui“ Dupont-Somméra, když srovnával Učitele spravedlnosti s ježíšem Kristem. Podle něho Galilejský učitel (Ježíš), tak jak ho známe z novozákonních spisů, je v nejednom ohledu reinkarnací Učitele spravedlnosti: Jako on (comme lui), kázal pokání, chudobu, pokoru, čistotu a lásku k bližnímu. Jako on, přikazoval zachovávat zákon Mojžíšův, avšak na základě daného mu zjevení zákon zdokonalený. Jako on, byl vyvolený Mesiáš Boží a vykupitel světa. Jako on, upadl v nenávisť kněží a saduceů. Jako on, byl odsouzen a usmrčen. Jako on, vstoupil na nebesa. Jako on, vyslovil soud nad Jeruzalémem, který za trest pro jeho smrt byl Římany zničen (70 po Kr.). Jako on, bude na konci světa nejvyšším soudcem. Jako on, založil církev.

Není divu, že toto tvrzení vyvolalo rozruch, vždyť by zde šlo o pravost křesťanství v jeho podstatě o osobu a tajemství Ježíše Krista. Odtud palčivost otázky a mimořádný zájem, který vzbudila. Zvláště někteří žurnalisté začali vyzdvihovat podobnosti, opomíjejíce rozdíly, které jsou rozhodně hlubší než podobnosti. Ukázal jsem již v květnovém čísle letošního ročníku Duchovního pastýře (str. 82), jak sám Dupont-Sommer, který na základě ne vždy jasných a porušených textů diskusí vyvolal, byl nucen během doby, pod tlakem protidůkazů, svá tvrzení korigovat, nebo zmírnit.

Abychom mohli zhodnotit únosnost původních tvrzení Dupont-Somméra a jeho stoupenců, všimněme si alespoň nejhlavnějších textů hovořících o Učiteli spravedlnosti. Základním pramenem pro poznání Učitele spravedlnosti je komentář k proroku Habakukovi (1 Q p Hab = Pešer habaqqu). Je to komentář k prvním dvěma kapitolám proroka Habakuka, který chce dokázat, že Habakukovo proroctví se vyplnilo v životě Učitele spravedlnosti. V komentáři se praví - a to je věcí podstatnou - že posláním Učitele spravedlnosti jest vyhlásit, že nastala ona poslední doba, kterou předpovídali proroci: „A Bůh řekl Habakukovi, aby sepsal ony věci, které se přihodí poslednímu pokolení, avšak konec času mu nedal poznat. A co se týče toho co řekl: Ten, kdož mě bude čistit, at čte plyně, toto se vztahuje na Učitele spravedlnosti, kterému Hospodin zjevil všechna tajemství slov svých služebníků-proroků“ (VII, 1–5). Učitel spravedlnosti se nám zde tedy jeví jako člověk inspirovaný Bohem ne za účelem nového zjevení, ale aby ukázal, že nastala doba splnění časů, jak je předpovídali proroci. Učitel spravedlnosti je tedy prorok, jehož posláním je oznámit, že poslední doba, předpověděná Habakukem, nadešla. Při plnění tohoto svého poslání se stává předmětem odporu. Tento boj proti Učiteli spravedlnosti je v komentáři vykládán jako splnění 1,5 proroka Habakuka: „Popaťte mezi národy a vizte, divte se a trňte, neboť událost se zběhne za dnů vašich, které by nikdo ostatní nevěřil, kdyby mu byla vypravována.“ Tento Habakukův verš Midraš komentuje takto: „Toto se vztahuje na ty, kteří jednali zrádně a spikli se (výklad) s člověkem lživým, neboť (nenaslouchali slovům) Učitele spravedlnosti, která vyšla z úst kněze, jemuž Hospodin vřel (moudrost) do srdce, aby vysvětloval výroky svých služebníků, proroků...“ (II, 1 až 10). Z tohoto textu můžeme usuzovat: Slova Učitele spravedlnosti mají svůj původ z Boha, stejně jako slova proroků. Pocházel z prostředí kněžského. Pro své poselství narazil na odpor těch, kteří se spikli s „mužem lži“, který je totožný s bezbožným knězem, o němž ještě uslyšíme.

Další text: Habakukova slova: „Proč hledíš na ty, kteří bezbožně činí a mlčíš, když bezbožný sžírá spravedlivějšího než sám jest“ (1, 13) vykládá komentář V, 9–11 takto: „Toto se vztahuje na dům Absolonův a jeho stoupence, kteří mlčeli nad potrestáním Učitele spravedlnosti a nepomohli mu proti člověku lživému.“ Domem Absolonovým jsou asi míněni farizeové, kteří se nezastali Učitele spravedlnosti, když se stal obětí nespravedlivého rozsudku. Podle Echlingera²⁾ tento rozsudek vyřkl velekněz a jeho soud.

Všimněme si nyní dvou textů, jež se staly předmětem nejprudší diskuse. Je to komentář k Habakukovi 2, 7–8. U Habakuka čteme: „Zda náhle nepovstanou, kteří tě hrýzti budou, zda nebudou vzbuzeni, kteří tě trhati budou, zda nebudeš jim za kořist? Protože ty zloupil národy mnohé, oloupil tebe všichni ostatní národové...“ Midraš k tomuto textu je velmi poškozený. Počíná následovně: „(... Toto jest řečeno) o knězi, který se vzbouřil...“ (VIII, 16). Pak je opět mezera a po ní text pokračuje: „... jeho potrestání bezbožnými rozsudky, a hrůzu muk, které musel podstoupiti a pomstou spáchanou na jeho lidském těle“ (IX, 1–2). V následujících verších pak mluví komentář o bezectném knězi, kterého Bůh potrestal za to, že jednal bezbožně vůči Učiteli spravedlnosti a jeho stoupencům (IX, 9–12). Věta, o níž opíral Dupont-Sommer své tvrzení o podobnosti mezi ukřižovaným Kristem bohočlověkem a Učitelem spravedlnosti, je citát: „pomstou spáchanou na jeho lidském těle“. Je to podle Dupont-Somméra nářezka na popravu Učitele spravedlnosti. Učitel spravedlnosti byl souzen, odsouzen a popraven. Trpěl ve svém lidském těle. Byl božskou bytostí, jež se vtělila, aby žila a zemřela jako člověk.³⁾ Je opravdu s podivem, kterak mohl Dupont-Sommer z citátu jednak porušeného, jednak nejasného, činit závěry tak závažné a smělé a z pouhého výrazu „lidské tělo“ tvrdit, že jde o vtělenou božskou bytost. I když

Midraš mluví o přelíčení a tělesných mukách, není z textu nijak zřejmé, že jde o umučení, nebo dokonce o ukřižování. I kdyby tomu tak bylo, nebyla by touto skutečností nijak ořesena křesťanská víra, protože ani Ježíš Kristus nebyl jediným nevinně odsouzeným a ukřižovaným. Ale je zde ještě druhá možnost. Text je tak porušený, že ze souvislosti není zřejmo, zda se v textu vůbec jedná o Učitele spravedlnosti. Mohl by se dokonce vztahovat na samotného bezbožného kněze, který špatně nakládal s Učitelem spravedlnosti, a proto byl Bohem potrestán. I když připustíme, že se text vztahuje na Učitele spravedlnosti, nemůžeme v něm spatřovat více než pouhé tvrzení, že s Učitelem spravedlnosti bylo zle nakládáno. To je tedy citát, na němž Dupont-Sommer založil domněnku, že Učitel spravedlnosti byl Kristus před Kristem, umučený bohočlověk!

Neméně nejasný je i druhý text z Midraše k Habakukovi, z něhož dokazoval Dupont-Sommer slavné zjevení se Učitele spravedlnosti po jeho smrti. Jde o text XI, 4–8, který podává výklad proroka Habakuka 2, 15. V qumránském textu se čte: *„Toto je řečeno o bezbožném knězi, který pronásledoval Učitele spravedlnosti, aby ho ponižil ve svém hněvu, chtěje ho poslat do vyhnanství. V den jejich svátečního klidu, v den Smíření se jim zjevil, aby je zahanbil, v den postu, v den zasvěcený klidu.“* V textu je řada nejasností. Je zde stále řeč o pronásledování Učitele spravedlnosti od bezbožného kněze. Mezi překladateli není jednoty, kterak přeložit slovo *gluthw*, které může mít dvojí význam, buď slvíci, zbavit něčeho, anebo vyhnat (ze země). Pro tento druhý překlad se rozhodla většina překladatelů [M. Burrows, Kuhn, Allegro]. Pak by v textu nebyla řeč o usmrcení Učitele spravedlnosti, nýbrž o jeho vyhnání ze země, protože bezbožnému knězi šlo o to, aby ho umlčel. Slova *„zjevil se jim...“* vykládá Dupont-Sommer o slavném zjevení se Učitele spravedlnosti po jeho smrti. „Tak Učitel spravedlnosti, celý ozářen nebeskou jasností, sám potrestal zločinné město,“⁴⁾ interpretuje Dupont-Sommer. Je třeba mnoho fantazie k podobné interpretaci textu, jehož již pouhý překlad je spojen s tolikerou potíží, zvláště, když není gramaticky ani jisto, zda uvedené texty se vůbec týkají Učitele spravedlnosti, nebo bezbožného kněze. Výše uvedený citát totiž komentuje Hab 2, 15 a tento Habakukův verš je prokletím toho, kdo dává nápoj svému bližnímu, vpouštíje do něho žluč. Proto někteří autoři, jako např. M. Burrows v onom citátu vidí řádění bezbožného kněze, který přistihl Učitele spravedlnosti, jak se svými stoupenci slavil den Smíru, snad v jiný den, než oficiální obec.

Zhodnotíme-li ještě jednou texty, které některým vykladatelům — naprosto v menšině — sloužily jako důkaz pro existenci Krista před Kristem, docházíme k závěru, že podobná tvrzení jsou fantastická a uvedenými texty nedokazatelná. Qumránský Midraš k Habakukovi podává jen několik rysů Učitele spravedlnosti. Jedná se o kněze, kterému se dostalo od Boha zjevení o smyslu proctví a jejich soudobém splnění. Někteří v něho uvěřili, u mnohých narazil na nevěru a na odpor. Byl pronásledován, snad postaven před soud a týrán. Nic nedokazuje jeho popravu. Pravděpodobně byl poslán do vyhnanství. Možná, že byl z těch, o kterých se zmiňuje Kristus, když obviňuje současné farizeje, říkáje o nich, že jsou synové těch, kteří pronásledovali proroky (Mt 23, 32).

Uvedené texty z komentáře k Habakukovi nejsou jedinými texty o Učiteli spravedlnosti, i v jiných, buď částečně publikovaných, nebo dosud nevydaných textech (Midraš k Oseášovi, Micheášovi, Nahumovi, Damašský dokument, Hymny) se vyskytují narážky na osobu a působení Učitele spravedlnosti. Nedostatek místa nedovoluje všech uvádět, ale platí o nich, podle úsudku nejvýznačnějších qumránských badatelů, totéž, co o textech z komentáře k Habakukovi. Tyto texty mluví nejednou o Mesiáši, ale je z nich zřejmo, že v Učiteli spravedlnosti Mesiáše nespátřují.⁵⁾

Dupont-Sommerovo devatero „comme lui“ vyvolalo bouřlivou diskusi, takže Dupont-Sommer zanedlouho své názory podstatně zmínil. Přiznává se, že z nových textů učinil jen spěšnou paralelu, jejímž cílem bylo pod-

níit zvědavost čtenářů, aniž by si tím chtěl otázku tak složitou zjednodušovat. V r. 1953 píše: „Ne, nejsou si tak podobní (Ježíš Kr. a Učitel spravedlnosti). Proto jsem se pečlivě vyhýbal každé záměně těchto dvou osobností. Naopak, zdůrazňoval jsem, že Ježíš Nazaretský byl docela jinou osobou, nový Prorok, nový Mesiáš.“⁶⁾ A pak vypočítává rozdíly mezi Učitelem spravedlnosti a Ježíšem Kristem: Učitel spravedlnosti byl kněz, potomek z Leviho, zdržoval se pravděpodobně v Judsku, byl až přehnaně uctíván svými stoupenci, kteří ani jeho jméno nevyslovovali. Byl přísným asketou, přísným na sebe i na druhé, vyhýbající se styku s hříšníky, aby se neposkvrnil. Byl pravděpodobně skladatelem qumránských žalmů a Řádu sekty, jejíž gnose byla pro zasvěcené. Kristus se však jeví zcela jinak. Nebyl knězem, ale synem Davidovým, Mesiášem působícím hlavně v Galileji. Byl lidovým učitelem, který se skláněl i k prostému, drobnému lidu, ke hříšníkům. Byl kazatelem, který ničeho nenapsal, vyjadřoval se jednoduše, prostě a používal přirovnání plných života a svěžesti. A v r. 1958 dokonce Dupont-Sommer píše,⁷⁾ že objevem qumránských textů vyniká původnost křesťanství a že historik počátků křesťanství začíná pozorovat rozuzlení nejedné záhady; v tomto odvětví vědy se začíná opravdu nová éra: „Ježíš a počátky Církve se stávají pevně zakořeněny v dějinách...“ Před nedávnem vyšla nová kniha Dupont-Sommer: *Les écrits Esséniens découverts près de la Mer morte*, Payot, Paris 1959, v níž v tomto umírněném duchu se znovu zabývá qumránskými problémy a otázkou Krista před Kristem.⁸⁾

Po Dupont-Sommerových ústupcích se zdálo, že otázka Krista před Kristem ztratila na své aktualitě a stane se již jen otázkou z historie výkladů qumránských textů. Byla však znovu otevřena r. 1956 přednáškou, kterou měl v anglické televizi profesor manchesterské university M. Allegro, v níž znovu prohlašoval, že v qumránských textech je řeč o ukřižování a zmrtvýchvstání Učitele spravedlnosti. Protože Allegro je členem skupiny odborníků, kteří připravují publikaci dosud nevydaných textů, vyvolalo jeho tvrzení mimořádný ohlas. Členové publikační komise vydali protest, s jehož obsahem jsem již čtenáře Duchovního pastýře seznámil dříve. Píše se v něm, že členové komise nikde v rukopisech nenalezli zmínky o ukřižování Učitele spravedlnosti, ani o sejmutí s kříže, nebo o zmučeném těle Učitelově, které mělo být uchováno až k soudnému dnu. Po tomto prohlášení není mi zatím známo, že by v poslední době — až na zastaralé informace některých západních novinářů — byla otázka Krista před Kristem předmětem tvrzení vážných znalců qumránských textů.

Závěr: Učitel spravedlnosti se nám jeví nesporně jako velká náboženská postava. Možno říci, jako jedna z největších náboženských postav v dějinách lidstva. Zatím víme velmi málo o jeho životě. Snad konečné vydání qumránských textů vnese více světla do jeho osobnosti. Je pravděpodobně skladatelem qumránských hymnů, z nichž poznáváme jeho hlubokou pokoru před Bohem, lítost nad hříchy a jeho obdivuhodnou důvěru v Boha. Je novým článkem mezi posledními velkými proroky a Janem Křtitelem v díle přípravy na Kristův příchod. Jsou určité podobnosti mezi Učitelem spravedlnosti a Ježíšem Kristem — jeden i druhý byl pronásledován od velekněží, je nejedna podobnost ve způsobu vyjadřování. Jde však o výrazy běžné v náboženské mluvě té doby. Jsou však i rozdíly, a to rozdíly daleko větší než podobnosti, jak byl nucen nakonec přiznat sám Dupont-Sommer. Jsou to rozdíly podstatného významu:

1. Žádný známý qumránský text neopravňuje k domněnce, že by se Učitel spravedlnosti pokládal za Mesiáše. Qumránský mesianismus je očekávání bezprostředního příchodu Mesiášova. Qumránští byli přesvědčeni, že konec světa je nablízku, věřili o sobě, že náleží k poslední generaci a že se blíží chvíle, kdy Bůh zničí zlé. Vírou Nového zákona je však přesvědčení, že Ježíš Kristus je Mesiášem, jehož příchodem nastává království Boží a jehož zmrtvýchvstáním se otevřel ráj.

2. Podstatou novozákonné zvěsti je smrt a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Evangelium — dobrá zvěst — ne-

spocívá v příštím příchodu Mesiáše, ale v Kristově utrpení a zmrtvýchvstání. Z qumránských textů se však nedá dokázat, že Učitel spravedlnosti zemřel násilnou smrtí, a je naprosto jisté, že nikde v textech není řeči o jeho vzkříšení. I kdybychom připustili mučednickou smrt Učitele spravedlnosti, nikde v qumránských textech není sebenepatrnější nářádky na výkupnou cenu jeho smrti. U Učitele spravedlnosti je podstatné jeho poselství, u Ježíše Krista jeho spásenosné dílo.

3. Jeden z nejvýraznějších rysů Učitele spravedlnosti, jak se nám jeví v Hodayoth (qumránské hymny) — máme-li zato, že je jejich autorem — je jeho hluboké vědomí hříšnosti a jeho touha po očistění. Připomínají nám žalmy Starého zákona, najmě Miserere. Pravý opak je u Ježíše Krista: „Kdo z vás mne může vinit ze hříchu?“

4. Jiný rys v osobnosti Učitele spravedlnosti je jeho pocit nesmírné vzdálenosti od Boha. U Ježíše Krista naopak je jasné osvojování si božských vlastností, na které si činí nárok nejenom svými slovy, ale celým svým vystoupením. Právě pro tento nárok byl veleradou obžalován z rouhání a nakonec odsouzen a prohlášen za hodna smrti. „Kdo může odpouštět hříchy, leč Bůh sám?“ táží se farizeové a tím potvrzují, že v jejich očích, Kristus odpouštějící hříchy, si osvojuje božskou moc. Podle úsudku farizeů byla taková opovázlivost největším zločinem. Tak se nám jeví Ježíš Kristus jako pravý opak Učitele spravedlnosti.

5. Kristus se stal pro prvotní věřící ihned středem kultu a byl uctíván božským přívlastkem „Kyrios“. V qumránské komunitě není nic podobného v případě Učitele spravedlnosti. Je pro qumránské jenom prorokem, ctěným po smrti, ale nikoliv předmětem víry.

Bylo by zatím předčasné vidět na základě dosud známých qumránských textů v Učiteli spravedlnosti mesiáše Essenů-qumránských Krista před Kristem, vzor napodobovaný Ježíšem z Nazareta. Učitel spravedlnosti nebyl, nikdy se nepovažoval a svými stoupenci nebyl pokládán za vykupitele světa.

Qumránské nazývali svého učitele, kterého milovali a měli v úctě, epitetem: Učitel spravedlnosti. Učedníci Ježíšovi viděli ve svém Mistru: „Krista, Syna Boha živého“ (Mat 16, 16) a „Slovo, které se stalo tělem“ (Jan, 1, 14). Již tento rozdíl epitet vyznačuje rozdíl realit. O Učiteli spravedlnosti lze říci, že ačkoliv byl veliký mezi narozelenými z ženy, i nejmenší ze synů království, je větší než on.

ThDr. Jan Merell

Poznámky:

¹⁾ Aperçus préliminaires sur les manuscrits de la Mer Morte. Paris 1950.

²⁾ Studien zur Habakuk-Kommentar von Toten Meer, str. 53—54.

³⁾ Aperçus préliminaires, str. 47.

⁴⁾ Tamtéž, str. 55.

⁵⁾ Všechny dosud známé texty rozebírá a podrobuje kritice Jean Carmignac v knize: Le Docteur de Justice et Jesus-Christ. Paris 1957.

⁶⁾ Nouveaux Aperçus sur les manuscrits de la Mer Morte. Paris 1953, str. 206.

⁷⁾ Evidence nro 54, janvier 1956, str. 21.

⁸⁾ Srv. Dduchov. pastýř 1959, str. 82. Prohlášení bylo uveřejněno v Times 16. března 1956. Již 20. března v Times Allegro označil své tvrzení jako „pouhou osobní rekonstrukci“.

DOGMA

Mnozí katolíciť křesťané anebo lidé stojící mimo katolickou církev nemají často správné představy o tom, co jest *dogma* a v čem spočívá *vývoj dogmat*.

1. Všichni theologové se shodují v tom, že *materiálním předmětem* božské víry jsou všechny (a jedině) *zjevené pravdy*, kterým věříme pro autoritu zjevujícího Boha (jeho vševědoucnost a pravdomluvnost), která jest formálním předmětem čili důvodem naší víry. *Prvotním materiálním předmětem* víry jest podle obecného souhlasu *Bůh sám*, v tom smyslu, že všechny zjevené pravdy k Bohu jako svému středu směřují. Všechny zjevené pravdy buď obsahují věci v pravém smyslu božské, nebo přispívají k lepšímu poznání Boha a k větší lásce k Bohu. *Druhotným materiálním předmětem* víry jsou *pravdy víry a mravů*, které patří k vybudování křesťanské nauky a k posvěcení života. *Případečným* čili akcidentálním předmětem víry je všecko to, co je zjeveno souběžně, např. genealogie starozákonních patriarchů, určité historické skutečnosti, které jako takové nemají vztah k pravdám zjeveným.

Pokud jde o zjevení pravdy, vyskytují se tu otázky: je třeba k víře bezprostředního zjevení anebo stačí zjevení prostředně; je třeba formálního zjevení nebo stačí zjevení pouze virtuální; čeho je třeba, aby nějaká pravda byla předmětem katolické víry; musí být zjevení veřejné nebo stačí jen soukromé?

Nutno pečlivě rozlišovat mezi pravdou formálně zjevenou a pravdou toliko virtuálně zjevenou. Pravda *formálně* zjevená je taková, je-li to přímo zřejmo ze slov pravdu vyjadřujících, ve smyslu zamýšleném tím, kdo pravdu zjevuje, např. praví-li se „Slovo tělem učiněno jest“. Pravda *virtuálně* neboli v jiné pravdě zjevená je taková, kterou odvozujeme z jiné pravdy formálně zjevené, v níž jest jako ve svém zdroji, jádře obsažena. Pravda formálně zjevená může být dále zjevená buď výslovně, je-li vyjádřena vlastním nebo rovnocennými slovy, např. božství Slova je formálně obsaženo ve větě „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh bylo to Slovo“ (J 1, 1); nebo zavinutě, je-li obsažena formálně v pravdě výslovně zjevené jako část v celku, jako jednotlivé ve všeobecném, takže se dá pouhým výkladem z této pravdy vyvodit, např. je-li zjeveno, že Syn Boží

se stal člověkem, je tím zavinutě zjevena další pravda, že Syn Boží má lidské tělo a duši.

Je jisté, že všechny pravdy, jak formálně výslovně, tak formálně zavinutě zjevené, jsou předmětem božské víry. To je totiž předmětem božské víry, co spadá pod svědectví Boha zjevujícího a věří se tedy pro jeho autoritu; tak je tomu u obojího druhu uvedených pravd. Jestliže dvě návěsti nějakého úsudku (sylogismu) jsou výslovně zjeveny, je zavinutě zjeven také závěr z nich plynoucí, např. je-li zjeveno, že všichni apoštolové přijali Ducha svatého a současně, že Petr byl jedním z apoštolů, tím samým je zjeveno, že Petr přijal Ducha svatého.

Pravda *virtuálně* zjevená neboli *theologický závěr* (conclusio theologica) je věta, kterou pravým úsudkem jistě a zřejmě odvozujeme ze dvou návěstí, z nichž jedna (M) jest pravda formálně zjevená, druhá pak pravda toliko přirozeně poznatelná (m). Např.: M: Bůh odplatí jednomu každému podle skutků jeho, m: avšak Bůh tak nemůže činiti, leč je-li člověk svobodný; c: člověk je tedy svobodný. Další příklady theologických závěrů jsou: Kristus nikdy nepostrádal účinné milosti; Kristus jest bezhříšný; Kristus také jako člověk (hic homo) nemůže být pokládán za přijatého (adoptivního) Syna Božího a podobně.

Mezi theology je však kontroverze, zdali pravdy virtuálně zjevené čili theologické závěry jsou předmětem *božské víry* anebo ne, a to nejen jako takové (quoad se), nýbrž též vzhledem k nám (quoad nos). Je zde několik mínění: a) M. Canus, Vega, G. Vasquez aj. pokládají theologické závěry za předmět božské víry, a to i před jejich definováním. b) Jiní theologové, např. Bannez, Suarez, de Lugo, Mazzella aj. tvrdí, že theologické závěry nejsou předmětem božské víry před jejich definováním, avšak teprve po jejich definování, odvolávajíc se na to, že theologický závěr nelze věřit jedině pro autoritu Boha zjevujícího, když jedna z návěstí příslušného úsudku jest pravdou čistě přirozenou. c) Velká řada theologů, např. Molina, Franzelin, Hurter, Pesch, Billot, Straub, Lercher, thomisté aj. zamítají mínění Suarezova, Lugoнова aj., a učí, že pravý theologický závěr, který je toliko virtuálně zjeven a úsudkem ve vlastním smyslu odvozen, není zjeven vzhledem k nám a že tedy

nemůže být předmětem božské víry a nestane se jím ani po následujícím jeho definování; takový theologický závěr jest podle nich předmětem *víry církevní*.

Pokud jde o theologické závěry, které jsou odvozeny z pravd zjevených úsudkem v nevlastním smyslu, které totiž jsou obsaženy formálně zavnutě v Písmě sv. anebo v tradici, jakmile je dotyčná věc po předcházejícím zkoumání jistě objasněna, stává se definovatelnou. Tak např. učení o neposkvrněném početí Panny Marie bylo nejdříve pokládáno za závěr plynoucí z důstojnosti a svatosti Matky Boží; později se stalo zřejmým, že tato pravda je zavnutě obsažena v tradici a ve slovech evangelia „milosti plná“ (L 1, 28); konečně po jejím definování od papeže Pia IX. jest pravdou katolické víry.

Otcové Vatikánského koncilu se dotkli uvedené kontroverze jen obecně a nechťeli ji rozhodnout. Jestliže církev definuje některý theologický závěr jako pravdivý, nestává se tento předmětem božské víry. V praxi tedy, když církev některý theologický závěr, který byl pouze virtuálně zjeven, definuje a předkládá k věření, jsme zavázáni jej věřit, avšak tento theologický závěr, i když jej církev prohlásila za neomylnou pravdu, nemůže být předmětem víry božské, nýbrž pouze víry církevní.

2. Po tomto předcházejícím výkladu přistupme k objasnění slova „dogma“, kterému též říkáme *článek víry*.

Slovo dogma (řec. δόγμα, od δοκεῖν) značí nějakou domněnku, rozhodnutí, zásadu, pravdu víry nebo mravů, pravdu formálně zjevenou, pravdu nejen zjevenou, nýbrž i od církve k věření předloženou. V přesném slova smyslu pokládáme za dogma čili článek víry pravdu nebo událost: Bohem zjevenou, která jest obsažena v Písmě sv. anebo tradici a církví předložená k věření. Vatikánský sněm praví: „Božskou a katolickou věrou jest nutno věřit všechno to, co jest obsaženo ve slovu Božím napsaném neb ústně zachovaném a co od církve buď slavnostním prohlášením nebo řádným a všeobecným učitelským úřadem se jakožto od Boha zjevené k věření předkládá“ (De fide cath., cap. 3).

Je třeba, aby u každého dogmatu se splnily dvě známky. První, vnitřní známka dogmatu jest, aby dotyčná pravda byla od Boha zjevena (ať výslovně nebo zavnutě). Není-li tedy nějaká pravda Bohem zjevena, nemůže být ani od církve za takovou prohlášena, nemůže se stát dogmatem, které by bylo nutno věřit božskou vírou. Druhá, zevnější známka dogmatu spočívá v tom, aby pravda Bohem zjevena byla za takovou od církve (tj. jejího učitelského úřadu) prohlášena a k věření předložena. Takové prohlášení se děje jednak slavnostním způsobem, tj. dogmatickými definicemi všeobecných církevních sněmů nebo římských papežů, jednak pravidelnou a všeobecnou učitelskou činností církve (zde přichází v úvahu mravně jednotný souhlas Otců a theologů o nějaké pravdě jako od Boha zjevené, mravně jednotné hlásání biskupů, všeobecný smysl [souhlas] věřících, praxe všeobecné církve spojená s dogmatem a zavnutá definice nějaké pravdy). Dogmatické formule neboli formule víry jsou vyjádřením nebo bližším určením příslušné pravdy vědeckými pojmy.

Uvedený výměr dogmatu zavrhují především *protestanti*. Starší protestanti uznávali za článek víry aspoň to, co je v Písmě sv. výslovně jako od Boha zjevené obsaženo; uznávali také vyznání víry: apoštolské, nicejsko-cařihradské a ps. athanášské. Novější protestanti mluví však o opravě a změně článků apoštolského vyznání podle výsledků nynějšího bádání; tím se však otrásá víra v základní dogmata, např. Nejsvětější Trojice, božství Kristovo apod.

Katolický výměr dogmatu popírají dále *modernisté*, zastánci intelektuálního agnosticizmu a immanentizmu. Podle nich články víry, které církev předkládá jakožto zjevené, nejsou pravdy spadlé z nebe, nýbrž jakýsi výklad náboženských skutečností, který si zjednala lidská mysl namáhavou prací. Dogmata lze proto podržet jen co do praktického významu, tj. jako závazné pravidlo pro jednání, nikoli však jako pravidlo věření (srv. dekr. „Lamentabili“ z 3. VII. 1907, věta 22, 26, D 2022, 2026). Hlavní představitelé modernizmu (A. Loisy, G. Tyrrell aj.) vykládali povahu dogmatu pomocí *symbolismu*. Dog-

ma jest podle nich pouze lidský pojem o božských věcech. V dogmatu jest obsažen trojí prvek: náboženský, pocházející od náboženského smyslu (zážitku), intelektuální, vycházející z přemýšlení o věcech náboženských, a konečně autoritativní, jímž jest církevní definice dogmatu, představující dogmatickou formuli. Z hlediska pravdy však dogmata nevyjadřují božské věci, jak jsou samy v sobě, nýbrž pouze způsobem symbolickým, náznakovým. Náboženský smysl je nezměnitelný, projevy náboženského života a tudíž i náboženské pravdy, vyjádřené dogmatickými formulami, se však ustavičně vyvíjejí a mění, nemajíce trvalé ceny a naprosté neomylné jistoty. E. Le Roy použil zase k výkladu dogmatu *pragmatismu*. V dogmatické formuli rozeznával dvojí smysl: první negativní, jímž jsou zahrhovány bludy, a druhý pozitivní, který však nelze chápat intelektuálně, nýbrž vzhledem k jednání, pokud totiž nám ukládá způsob cítní, myšlení a jednání v poměru k božským věcem. Dogmata mají proto pouze praktickou, negativní platnost, nikoli však pozitivní (Dogme et critique, 6–12, 26, 33 až 34).

Proti uvedeným mylným názorům však tvrdí *katolická nauka*, že *dogmata jsou pravdy víry, jimiž se vyjadřují božské věci tak, jak jsou v sobě, aspoň obdobně* (analogicky), *ne pouze symbolicky nebo prakticky*. Jsou tedy *zevnější normou věření*. Mezi pravdami víry jsou některé historické skutečnosti, např. Kristus se narodil z Marie Panny, trpěl, byl ukřižován, zemřel a byl pohřben, římský papež jest neomylný apod.; tyto pravdy bereme *jednoznačně* a ve vlastním smyslu. Jiné pravdy však, např. Kristus sedí na pravici Boží, v *přeneseném* (metaforickém) smyslu, tj. má největší slávu a svrchovanou moc. Pokud jde o božská tajemství, dogmatické formule nutno chápat v *obdobném* (analogickém) smyslu. Bůh a tvorové totiž nejsou téhož řádu, Bůh jest bytostí naprosto transcendentní, a proto nelze o obojím (o Bohu i tvorech) užívat jednoznačných pojmů. Naše pojmy o Bohu a božských věcech a pojmy o tvorech nelze však chápat v rozdílném smyslu; i když to nejsou pojmy výstižné (adekvátní), které nevyčerpávají veškerý věcný obsah bytosti božské a božských věcí, přece jsou to pojmy obdobné (analogické), tj. podle jisté úměrnosti. Je to poznání obdobné v tom smyslu, že pojmy a vlastnosti věcí stvořených přikládáme Bohu, a to trojí cestou: cestou kladu, tj. přikládáme Bohu všechny dokonalosti věcí stvořených, cestou záporu, tj. popíráme v Bohu všechny nedokonalosti tvorů a cestou výbornosti, kdy přikládáme Bohu všechny dokonalosti věcí stvořených v nejvyšším stupni a nekonečnou měrou. Naše poznání Boha jest nepřímé, neboť Boha, jak jest sám v sobě, na zemi nevidíme, ani nepoznáváme, nýbrž jen usuzujeme na jeho soucnost a dokonalost z věcí stvořených. A protože naše poznání Boha jest dále obdobné, jak bylo vyloženo, z obou těchto důvodů jest naše poznání Boha neúplné. (Srv. Vat., sess. III, cap. 3 et 4; A. Tanqueray, Synopsis theologiae dogmaticae, Parisiis 1926, II, 103 s.; M. Schmaus, Katholische Dogmatik, München 1940, I, 20 s; L. Ott, Grundriss der Dogmatik, Freiburg i. Br. 1954, 5 s.)

I když *obsah* dogmat je nezměnitelný, přece jejich *slovní formulace* jest časově podmíněná, a proto měnitelná, jsouc vzata z určitého kulturního okruhu. Tak např. koncil Tridentický použil aristotelského způsobu myšlení a slovního vyjádření. Avšak tento obojí způsob, do kterého církev odívá božské zjevení, není definován s příslušným dogmatem, neboť časově podmíněná slovní formulace dogmatu může být nahrazena lepší formulací. Každá taková formulace vzhledem k nesmírnému obsahu božské pravdy vždy zaostává a jest podstatně pouze přiblížením k Bohu a božským věcem.

Každé dogma přesně vyjadřuje a vymezuje určitou pravdu víry, aby tato byla zajištěna proti nedorozumění a zfalšování. Kdykoliv tak církev činí, uplatňuje svou moc učiti, kterou obdržela od Krista a požaduje víru, kterou jsme povinni Kristu: „Kdo vás slyší, mne slyší; kdo však vámi pohrdá, pohrdá mnou“ (L 10, 16). Kdykoliv tedy věřící přijímá vírou dogma, nečiní tak na základě vlastního názoru, nýbrž proto, že uznává autoritu a neomylnost církve Kristovy.

3. Věroučné pravdy, které Církev hlásá a o nichž theologové pojednávají, nemají týž *bohovědný stupeň jistoty*. Nejvyšší stupeň jistoty přísluší dogmatům neboli článkům víry, které jsou obsaženy v pramenech zjevení Božího a od Církve jako takové hlásány. Na druhém místě jsou pravdy, které podle obecného soudu theologů jsou sice ve zjevení Božím obsaženy, nebyly však dosud od Církve prohlášeny (jsou to pravdy „blízké článku víry“). Dále jsou pravdy, které sice nejsou od Boha zjeveny, ale se zjevenými pravdami nerozlučně souvisejí jako theologické závěry, předpoklady víry a dogmatické skutečnosti (jsou to pravdy „theologicky jisté“). Shoduje-li se většina theologů o nějaké pravdě, nazýváme ji „obecným míněním“, jde-li o názor některých významných theologů, je to „mínění pravděpodobné“.

Jistě nás také může zajímat, kolik je vlastně dogmat, pravd theologicky jistých atd. Podáváme zde proto *přehled věroučných pravd* s udáním bohovědného stupně jistoty (sestavený podle postupu dogmatických traktátů): pravdy blízké článku víry jsou počítány s pravdami theologicky jistými:

Traktáty	Dogmata	Pravdy theol. jisté	Mínění obecné	Mínění pravděpodobné
Úvodní část	4	1		
O Bohu jediném	14	1	1	
O Nejsv. Trojici	9	2		
O Bohu Stvořiteli	26	8	1	1
O Ježíši Kristu	27	10	3	1
O Církvi Kristově	17	5	2	
O milosti	20	4	2	
O svátostech (obecně)	7	2	2	
O svátostech (jednotlivě)	40	15	4	
O posledních věcech	12	2	1	
Celkem	176	49	16	2

ThDr. Antonín Salajka

SVÁTOST POSLEDNÍHO POMAZÁNÍ

1. Komu může být udělena?

Ve smyslu can. 940, § 1 může být udělena svátost posledního pomazání věřícímu křesťanu, který po dosažení užívání rozumu je v nebezpečí života pro nemoc nebo pro stáří.

Věřícím křesťanem rozumíme řádně a skutečně pokřtěného. Kdo pokřtěn nebyl, není schopen přijmout tuto svátost. Děti, které sice byly pokřtěny, nedosáhly však dosud užívání rozumu, nejsou schopny přijmout svátost posledního pomazání jako ty osoby, které nikdy užívání rozumu neměly a nemají. Pokud jsou děti schopny alespoň všedního hříchu, ač nemají dokonalého užívání rozumu, jsou schopny přijmout tuto svátost. V pochybnostech, zda dítě má užívání rozumu, může mu být svátost udělena (Cappello, De extrema unctione, Taurini 1932, 199). Ten, kdo byl krátce před upadnutím do nebezpečí života pokřtěn, i když je vyloučeno, že se dopustil smrtelného hříchu, je schopen přijmout svátost nemocných jako každý jiný dospělý, který po dosažení užívání rozumu se nedopustil žádného smrtelného hříchu, neboť svátost, jak jsme již na jiném místě řekli, působí i jinak než odpuštění hříchů. Z toho hlediska byla i sama Panna Maria schopna přijmout svátost posledního pomazání.

Hlretici a schismatici nejsou schopni přijmout tuto svátost, „nisi prius, erroribus reiectis, Ecclesiae reconciliati fuerint“ (can. 731, § 2 CIC).

Ze slov sv. Jakuba (5, 14): „asthenei tis ev hymin? — kai hé euché tés pisteos soósei tón kámnonta...“ vyplývá, že svátost může přijmout jen ten pokřtěný, který je v nebezpečné či v těžké chorobě. Skutečnost tato plyne nejen z trvalé církevní tradice, ale také z povahy samé svátosti. Není ovšem naproti tomu třeba, aby nebezpečí života či smrti bylo bezprostřední a velmi vážné, dostačuje však, i když lékař nemoc neposuzuje jako nebezpečnou, aby ji pokládal za vážnou nemocný nebo lépe kněz, farář. V pochybnostech, zda se jedná skutečně o vážnou a nebezpečnou chorobu, uděluje se svátost jak platně, tak dovoleně.

V chorobách, kde nemocný může žít ještě déle, jako např. při tuberkulóze (phtysis od angl. lékaře Richarda Mortona, 1689), kdy ovšem leží na lůžku a zle se cítí, může být zaopatřen svátostí nemocných. Nemocný, který ve své těžké chorobě může být vyléčen operativně, může přijmout svátost posledního pomazání. Nemůže ovšem přijmout svátost posledního pomazání, kdo se má podrobit operativnímu zásahu v nemoci lehkého druhu, jako je operace slepého střeva nebo operace k odstranění tělesných závad (deformitas corporis). Vyvstane-li však z operace nebezpečí života, pak svátost se udělit může. Svátost nemůže být udělena ženě před porodem, může však

být udělena během porodu, jestliže tento se stává ženě nebezpečným.

Jako se nemůže udělit svátost zdravým ženám před porodem, se nemůže udělit také těm, kteří jsou v nastávajícím nebezpečí života, jako vojíní odcházející do války.

2. Komu se má udělit, komu odepřít?

Udělit se má těm věřícím, kteří o svátost přímo žádají, nebo těm, o nichž lze předpokládat, že by o ní žádali, kdyby horečkou či vůbec ztrátou mysli či užívání rozumu nestali se neschopnými přání vyslovit. Život křesťana, který upadl v chorobu a konečně i ztrátu užívání rozumu, je sám o sobě prosbou v nemoci přijmout svátost nemocných (intentio habitualis implicita), obzvláště když užíval výslovně všech prostředků k dosažení spásy a také kdy výslovně přijímat a užívat prostředků k spásě vyjádřil.

Intence interpretativní sama o sobě je nedostačující k přijetí svátosti.

Bezpečným vodítkem nám může však být učení Benedikta XIV. (De synodo dioecessana, L. 8, cap. 6, n. 5): „De quolibet fidei de quo contrarium non constet, prae-sumentum fuisse hoc sacramentum petiturum, si potius et.“

Svátost se musí odepřít tomu, kdo tvrdošíjně setrval ve veřejně spáchaném hříchu a nejevil a nechtěl činit pokání. U koho však je pochybnost, zda zůstal nekající až do okamžiku ztráty vědomí, udělit se svátost podmíněně.

Pokřtěný, který spáchal veřejný hřích, vírou pohrdal a upadnuv do vážné nemoci neprojevil ani nejmenší známky lítosti, ztratí-li vědomí, jest považován právem za nemajícího nutnou intenci svátosti přijmout, proto se mu udělit nemůže. Tím zřejmější je nutnost odepřít svátost, když takový v nemoci byl upozorňován na nutnost pokání a přesto zůstal ve své zatvrdlosti (Nolite dare sanctum... Mt 7, 6).

Před přijetím svátosti posledního pomazání má nemocný vykonat sv. pokání (srv. Rit. Rom., tit. V, cap. 1, n. 2). Tento předpis se ovšem nezdá být praeceptum grave a jakákoliv *rozumná* (nikoliv závažná) příčina od toho předpisu osvobozuje, takže, žádá-li sv. nemocných osoba, která odepřela sv. pokání vykonat u svého faráře, musí ji tento udělit (srv. Kilker, Extreme Unction. Washington 1926, 232) (exkomunikovaní a interdikovaní, kteří nemohou ovšem přijímat svátosti, musí být nejprve absolvo-vání přísluhujícím knězem svátostí, posledního pomazání od censur ve smyslu can. 2252, srv. can. 2260 a 2275). Jestliže byla udělena svátost podmíněně tomu, kdo ztratil vědomí, může mu být znovu udělena podmí-

nečň (si unctus nondum es) svátost, jestliže vědomí nabyt.

3. Opakování udělení svátosti.

V téže nemoci může být udělena svátost toliko jednou. Zlepší-li se však stav nemocného a v téže chorobě znovu se stav stane kritickým, může mu být udělena znovu. Duchovní správce nemusí být úzkostliví v udělení svátosti, jestliže jsou i v kratší době k témuž nemocnému voláni, ač-li jsou vůbec voláni.

Do stol. XI. byla svátost, zejména v řeholních domech, témuž nemocnému častěji udělena a praxe staré Církve podle některých ceremoniálů (srv. Migne, P. L. 78, 537 Sacramentarium gregorianum) byla udělet svátost posledního pomazání nemocnému po sedm dní po sobě jdoucích. Řecká liturgie doznává, že svátost tuto udělovalo sedm kněží. Častější udělení bylo chápáno pro nemocného jako rozmnožování účinků svátosti. Někteří ovšem pokládali vícekrát udělenou svátost za abusus. Dnes ovšem je dovoleno opakovat podle Kodexu svátost jedině z vážného důvodu, a to: 1. když nemocný z nebezpečí vyvázl a znovu do nebezpečí upadl; opakování ovšem nařízeno není, toliko se říká, že může být opakováno; 2. když nemocný v téže chorobě se nalézá v kritickém okamžiku, pak se uzdraví a po několik měsíců či i let žije a znovu táž choroba nemocného uvede do nebezpečí života; nalézá-li se nemocný v téže chorobě několik dní v kritickém stadiu a pak znovu několik dní se mu uleví a znovu se dostaví kritická chvíle, a tak se může stav nemocného vícekrát opakovat, zdá se, že nemocný tento je ve stálém nebezpečí života, proto při každém přitížení není třeba znovu svátost udělet a také se knězi neukládá povinnost jí udělet; 3. když nemocný v kritické chvíli je zaopatřen a pak se mu uleví, ale nebezpečí tu většinou menší trvá, svátost není dovoleno opakovat, leda kdyby od udělení svátosti do nového přitížení uplynulo několik měsíců. V tomto případě se dostavilo nové nebezpečí a svátost se udělí.

Není-li tedy vážného důvodu, svátost není dovoleno opakovat a dokonce svátost opakovaná je neplatná.

Dostaví-li se nemocnému nové nebezpečí z jiné příčiny, nemoci, která není nutným důsledkem nemoci, ve které byl zaopatřen, pak není zakázáno svátost opakovat.

Hlavní zásadou pak zůstane, že svátost se může opakovat tehdy, jestliže nemocný po přijetí svátosti se z nemoci uzdravil a do nové nemoci upadl.

4. Povinnost přijetí svátosti.

Jako sv. břimování, tak i sv. posledního pomazání není nezbytnou k spáse, avšak těžce hřeší, kdo ji úmyslně nedbá, zejména, je-li tato jediným zbývajícím prostředkem spásy. Svátost tato může být opomenuta v některých okolnostech, jako např. při porodu ženy (S. Congr. S. Officii 23. III. 1656). Někteří autoři popírají závažnou povinnost přijetí svátosti na podkladě slov Kodexu — nemini licet negligere — ovšem rozumí se tu voluntarie et sine iusta causa.

Určitě těžké provinění nese ten, kdo svátost nechce přijmout, protože jí pohrdá (Trid. ses. 14, c. 3). Kdo svátost nechce přijmout nikoliv že by jí pohrdal, nýbrž proto že se bojí smrti apod. (lidské hledisko) nehřeší těžce, když ji odmítne (Kilker, cit. 279).

Pohoršení nemocný, který odmítá svátost posledního pomazání, nemůže jiným dát, poněvadž tato není sub gravi, jestliže tím nechce dát jiným příklad k pohrdání nebo znevážení svátosti. Biskup nebo farář by ovšem pohoršení dali, kdyby svátost odmítali v nebezpečí svého života, proto jejich odmítnutí by bylo těžce hříšné. (Suares, De Poenitentia, disp. 44, sect. 1, n. 6.)

Kodex předpisuje přísnou povinnost dbát, aby nemocní sebe mocní tuto svátost přijímali a jakékoliv oddalování v jeho udělení je ze strany faráře těžce hříšné. Farář je povinen nemocného k přijetí svátosti připravit.

Těžkou povinností pečovat o přijetí svátosti je všech, kteří o nemocného pečují, zejména těch, kteří mají nad nemocným péči duchovní, jako rodiče, dítky, manžel, představený, ve farnosti vždy především farář.

5. Udělení svátosti posledního pomazání.

Mimo krajní nutnost udílí kněz svátost v superpellici

a se štolou, nebo alespoň se štolou třebas i jiné barvy. Odpovídat může při udělení svátosti i žena.

Hrozí-li nemocnému smrt (in articulo mortis), udělovatel svátosti udílí nemocnému apoštolské požehnání s plnomocnými odpustky po jediném pomazání se zkrácenou formou na čele, předepisuje toliko jedno Confiteor (povinnost udělení apošt. požehnání vide can 468, § 2). Před přijetím svátosti posledního pomazání v krajním případě udělovatel alespoň vzbudí s nemocným lítost, jinak nemocný koná sv. pokání, případně přijímá Viaticum. Každý rozumný důvod však dostačuje k tomu, aby udělovatel svátosti pořadí mēnil.

Mazání olivovým olejem biskupem svěceným koná kněz palcem pravé ruky a není dovoleno užívat jakýchkoliv jiných prostředků mimo velmi vážné důvody, jako malomocenství nemocného apod. Nejlépe se pak hodí kousek vaty, která se tolikrát vyměňuje pro mazání jednotlivých částí těla, kolikrát je nutno namáčet do nádoby s olejem, aby se nepřenesla infekce. Nesmí být ovšem choulolistivější kněz při dotyku nemocného více než opatrný lékař, zvláště pro vyhnutí se pohoršení. Po dotyku s nakažlivou chorobou je dosti prostředků k desinfekci. Vatu po upotřebení kněz ihned buď spálí nebo s sebou odnáší k spálení, nikdy však ji neponechává volně na stole u nemocného nebo neháze do vyhaslých kamen apod.

Při udělení svátosti posledního pomazání nutno zachovat předpisy schválených liturgických knih (Rituale Romanum).

Neplatné by udělil svátost ten, kdo by vynechal podstatná slova při mazání sv. olejem, a ta jsou: „Per istam unctionem indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti.“ Někteří ovšem uvádějí jen slova: „Indulgeat tibi Deus“ (probabilis). Nejlépe však přiznáváme platnost podstatné formě prvé, tj. Per istam unctionem indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti. Pokud možno však nutno vždy se přidržovat Rit. Rom.

Při jediném mazání na čele v krajní nutnosti se říká: „Per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen.“ Ostatní údy se mohou mazat dodatečně, když nebezpečí pominulo. Mazání břicha se vždy vynechává, mazání nohou se může vynechat z jakéhokoliv rozumného (nikoliv vážného) důvodu, např. nohy jsou vědovité, nemocný není bosý a při udělení není nikoho, kdo by nemocného vysvlékl z ponožek, nemocný nesnese dotyku na nohou apod. Dostačuje rozumný důvod a není třeba důvodu vážného (casus gravis).

Pokud nemocný má údy, na které kněz má mazání konat, přikryty, pak během obřadu, jsou-li odkryty, pomazání může být doplněno, není to však nutností. Smysly, které kněz maže, nemusí být mazány vždy napřed pravý úd a pak levý. Pokud je úd přikryt, obvázan, může být namazáno místo blíže údu. Pokud jsou údy podvojně, jako oči, uši, ruce, pak se maží oba, pokud je tak možno.

Dříve bylo pomazání velmi rozdílné; na jednom místě, až na dvanácti nebo patnácti místech těla, nebo dokonce i na dvaceti. Někde se dávalo pomazání v podobě kříže od hlavy až k nohám a od ruky k ruce. Kněz nebyl nikdy pomazáván na dlaně. Pomazání nemocného se dělo za odřikávání žalmů, modliteb a antifon, což nasvědčuje, že dlouhé obřady předpokládaly nemocného ještě při síle. Někdy byl nemocný k udělení svátosti odnesen do kostela. Kněžská simonie a některé pověry věřících, jako např., že nemocný manžel po udělení svátosti nemocných již nikdy nesmí užívat manželství nebo jíst maso, způsobily, že s přijetím svátosti bylo odkládáno až na poslední okamžiky umírajícího. Dnes platným kanonickým právem se nesmí za udělení svátosti požadovat stůlné a udílí se na pěti či šesti místech těla: oči, uši, nos, ústa, ruce, příp. nohy. Nos se maže na špičce, či hřbetě nosu, ústa jedním křížem přes rty, ruce v dlaně (u kněze na hřbetě), nohy na nártu spíše než v ohbí chodidla.

Uděluje-li se svátost více nemocným najednou, pak se všechny modlitby říkají v plurálu, toliko mazání s modlitbami jednotlivých údů se opakuje u každého nemocného zvláště.

Jednotlivé údy podvojných čidel maže samostatným křížem, přičemž modlitba se rozdělí tak, že při mazání

prvního říká: „Per istam sanctam unctionem“, při mazání druhého údu pak dokončuje: „...ac piissimam misericordiam indulgeat Tibi Dominus...“

Pokud stav nemocného dovoluje, může kněz vykonat s nemocným či lépe s přítomnými závěrem některé modlitby, žalmy, aby nemocný byl více disponován užít nemocí a utrpení k prospěchu vlastní duše, případně k prospěchu duší jiných.

6. Olej nemocných.

K udělení svátosti posledního pomazání smí udělovatel užít toliko oleje, který jako takový byl posvěcen biskupem nebo knězem, který obdržel zvláštní fakultu oleje světit. Již Řehoř XVI. prohlásil, že kněz k udělení svátosti nemůže použít oleje, který by si sám posvětil. Olej může světit kterýkoliv biskup ať residenční či titulární, ba i suspendovaný, interdikovaný, exkomunikovaný,

heretický i schismatický. Pravomoci této nemají kardinálové.

Olej nemocných (O. I. — Oleum infirmorum) se má přechovávat v nádobce stříbrné, pozlacené, zlaté, ale i hliníkové, nikoliv však v měděné či z takového kovu, kde by zžíraný kov se mísil neb kazil olej.

Olej nemocných jakož i ostatní dva oleje nutno chovat v kostele na upraveném důstojném místě, případně v sakristii, od jiných věcí ovšem odděleně, nikdy však ve svatostánku spolu s Nejsvětější svátostí (can 1269, § 2). V nutném a rozumném případě možno se svolením Ordináře přechovávat sv. oleje na faře (can 735).

K nemocnému se rovněž nesmějí nést sv. olej v bursě spolu s Nejsvětější svátostí. Nádobka se sv. olejem nemocných má být vložena ve zvláštní sáček, do kterého možno uložit též potřebné množství vaty.

ThDr. Jaroslav Michal

PASTORAČNÍ SITUACE ZA JENŠTEJNOVA ARCHIEPISKOPÁTU

Ze všeho, co bylo o Jenštejnovi dosud řečeno, jasně plyne, že byl pastýřem uvědomělým, nikoli jen nájemníkem svěřeného stáde, reprezentovaného pražskou metropolí. Na prohloubení jeho vlastního duchovního života a tím i na zintenzívnění pastorační činnosti mohly ovšem mít vliv některé okolnosti. Nelze je však chápat tak, jako kdyby teprve tehdy získal správnou představu o svém duchovenském úřadě.

Nemálo na jeho vnitřní život nepochybně zapůsobila těžká nemoc zachvátivší ho za epidemie r. 1380, která ho přivedla takřka na pokraj hrobu a která zkosila tolik jeho přátel a známých (strýce Očka, Albrechta ze Šternberka, Jana ze Středy) a tisíce obyvatel. Snad pohlední ve tvář smrti ho přivedlo po uzdravení do roudnického kláštera 25. X. 1380 prosit „za zpovědníka a ředitele duchovního života“. Ke zvýšení jeho horlivosti také přispěla zpráva z února r. 1382, oznamující smrt světáckého magdeburského arcibiskupa Ludvíka, který právě, prováděje „v těsném a krátkém oděvu rytířském se vznesenými ženštinami tance“, za paniky požárem vzniklé zlomil si vaz a zemřel. Útěk Jenštejnův z labyrintu světa v ráj srdce byl pak nadobro dokonán jeho odchodem z kancléřské funkce r. 1383. Do tohoto úseku jeho života možno asi klásti životopiscovo „začal poněmáhlu hluku světského se vzdalovati a se zpovědníkem záležitosti svědomí svého pilně pojednávat“. Jeho důvěrníky se stávají roudnickí augustiniáni probošti Mikuláš, Matěj a nejvíce Petr, řeč. Clarifikator, jeho duchovní rádce. Oblíbenou četbou je mu Pseudodionisius (tři delší pojednání O božských jménech, O nebeské, O církevní hierarchii), tj. neobyčejně populární středověká lektura, vzniklá na rozhraní V. až VI. stol. pravděpodobně od monofyzity Severa, antiochejského patriarchy, která epochálně ovlivňovala filosofický, theologický, mystický a liturgický život středověku. Její zřejmé stopy se neklamně spatřují v tehdejší šíření úcty k jménu Ježíš a Maria. K pochopení duševních i duchovních komplexů arcibiskupových třeba dodat, že měl visi (podle jiných jen sny), kterou podrobně vypsál Urbanu VI. asi v roce 1386. Jejm středem byl Kristus „nevylicitelně krásý“, jehož zjev popisuje ve dvanácti řádcích. Vzpomínka na tuto krásu plnila jeho srdce nesmírnou radostí. Vylicení vise nebo snu, později poněkud upravované, se zachovalo ve dvou českých rukopisech, v latinském rukopise klementinském (XIII G 10) a v traktátu Ondřeje z Brodu psaném poč. r. 1446 na lipské universitě. Jednotlivé jeho výjevy dal Jenštejn zobrazit v kapli svého dvora na Menším Městě pražském.

Profil tohoto velkorysého pastoralisty na svatovojtěšském stolci by nebyl úplný, kdybychom si neuvědomili obsah některých pro něho tak charakteristických traktátů: De bono mortis, poslaného probošti v Sadské Benediktovi (asi r. 1391), De consideratione, určený papeži, v němž kromě jiného výslovně jmenuje Wiklefa jako původce nových proticírkevních myšlenek, a hlavně formálně i myšlenkově nejpozoruhodnější literární projev XIV. stol. De potestate clavium, o nichž bude ještě příležitost se zmínit. O duchu prvokřesťanské prostoty, k níž

se Jenštejn vracel i při aplikaci pastoračních metod, svědčí výrok posledně jmenovaného pojednání: „Zbrání Církve jsou především slzy a modlitby“.

V této omezené stati není možno vysledovat detailně vyčerpávající řadu Jenštejnových pastoračních podniků. K pochopení jeho mimořádné osobnosti toho není ani třeba. Stačí si všimnout toliko nejvýznamnějších. Arcidieceze měla tehdy asi 1974, malá diecése litomyšlská jen 135 far. Správu tak rozlehleho okrsku napomáhala arcibiskupovi řídit 10 arcijáhnů, připomínaných prvně v r. 1039 při prohlášení Břetislavových zákonů. Funkce biskupské přenechával za své zprvu časté nepřítomnosti světicím biskupům (Václav, biskup Nikolský r. 1389; Heřman od r. 1393 utopen r. 1420; Mikuláš bisk. Nežerotský 3. XII. 1393; Jan Mráz, biskup Lebuský r. 1395; Johán r. 1396; Mikuláš, biskup Vladiměřský r. 1396). V arcibiskupově kanceláři byli zaměstnáni: generální vikář Jan, mistr Boreš (zvláště Jenštejnovi milý), Jeneč, oficiál s mocí soudní, Přibyslav, arcibiskupský pokladník, Jan z Brusnice, Kuneš z Třebovle aj. Po odstoupení Kunešově r. 1389 uveden na jeho místo dlouholetý kuriální úředník Jan Nepomucký. Tito nejpřednější rádci arcibiskupovi, kromě mnoha jiných vynikajících theologů a řeholníků, prožívali s ním všechny dobové nesnáze, hlavně za sporů s královským dvorem. Boreš byl již starý a těžko snášel napětí, nepřijemnosti, pronásledování i osobní riziko. Jenštejn ho (sám v exilu příbramském či jiném) důtklivě povzbuzuje a napomíná ke stálosti a statečnosti. Nazývá ho druhem a přítelem drahým, s nímž by rád mnohé sdělil. Chápe jeho touhu dožít v klidu, není to však možné, protože každý svůj chléb má získávat a požívat „v potu tváře“. (Na Janu z Pomuku se s celou drastičností ukázalo, že i v potu krve.) Ať se nebojí smrti, vždyť už je „sešlý, vlasu bílého, tváře zvráskovatělé“. Není mu však třeba se obávat, protože proti němu král nechová zášti.

Na poměrně velikém množství far bylo třeba také kněží, jehož počet možno přibližně stanovit jen z konce Jenštejnovy činnosti, z níž se zachovala matrika svěcenců (1395—1416). Ke kleru se ne vždy přesně počítali také minoristé (zahrnutí v matrice pod názvem akolité), kterých bylo v letech 1396—98 svěceno průměrně asi 700 ročně. V r. 1396, kdy Jenštejn abdikuje, bylo vysvěceno 235 kněží, roku následujícího jen 65 a v roce 1398 jen 128. Matrika ovšem neobsahuje všechny ordinace a nelze z ní vyčíst absolutní počet kněžstva v arcidiecési v r. 1396—1416, protože neregistruje svěcení řeholníků a cizích kněží. Zdá se však, že před r. 1396 bylo uděleno ordinací více. Nesvětilo se vždy v katedrále nebo v její sakristii. Také u sv. Vavřince na Újezdě, v klášteře sv. Anny na Starém Městě, u sv. Tomáše v Praze III, v klášteře kartouzském na Smíchově (1395—97, 1407), na Vyšehradě, v bytě biskupa Nikolského na Újezdě, v Krumlově, v Roudnici, v Opatovicích a jinde.

Z nejpozoruhodnějších zjevů středověké a pozdější Církve — světové organizace náboženské s určitým cílem — je nedostatek systematické a programové výchovy kněžstva, která byla ustálena teprve výnosy Triden-

tina až v XVI. stol. Pro Jenštejnovu diecési, řídící se Arnoštovými statuty, marně hledáme jasných směrnic v této věci. Kdo z kněží se chtěl uplatnit na theologické fakultě, dosáhl povinné mistrovství ve filosofii. Teprve po čtyřlétém studiu bohosloví nabýval licence přednášeti o bibli, později o Lombardových sentencích a stával se bakalářem. Toho však nebylo třeba prostému kurátnímu duchovenstvu. Tomu stačilo dosažení gradu ve filosofii. Theologii studovali nesystematicky skoro jako z osobního zájmu, ale pravděpodobněji jim úplně stačily přednášky lektora theologie při pražském kostele. Co se tam asi přednášelo a ke zkoušce požadovalo, o tom vypráví rukopis pražské universitní knihovny X A 11. Jde o sbírku spisů asketických (Exhortatio sacerdotum, Hugonis Comdium, Petri Damiani Tractatus de suffragiis mortuorum, S. Bernardi de passione Christi) a theologických (Physiognomia, Honorii Elucidarius, Canonum liber nonus decimus aj.). Dočasný majitel knihy, snad právě studující theologie, opisoval do ní pojednání o hlavních hříších z tabule visící ve svatovítském kostele. Od 5. hříchu nenapsal nic, protože na příslušný text padal prý takový stín, že jej student nemohl přechít. Má se zato, že codex náležel sv. Janu Nepomuckému, který se tehdy připravoval na přijetí vyššího svěcení a má tedy pro nás dvojnásobnou cenu. Jsou však doklady toho, že kandidáti kněžství byli nejdříve ordinováni a teprve potom se věnují studiu filosofie. O Petrovi z Rakovníka se dovídáme docela z úst promotorových, že studoval theologii před filosofii, což bylo proti středověkým zvyklostem. Promotor k tomu ironicky praví: „Počíná si tak jako kdy-

by chtěl zámečník chopit žhavé železo bez kleští.“ Protože v bohosloví neuspěl, začal teprve potom studovat filosofii. Při značném návalu kandidátů a malé bdělosti examinátorů se mohlo také stát, že byl vysvěcen analfabet. Tím byl např. ordinovaný Albert Janův z Braskovse, kterého 31. V. r. 1392 suspendovali na tak dlouho, dokud se nenaučí číst.

O vzdělání duchovenstva tedy nebylo ani na středověké poměry dostatečně postaráno. Ještě hůře bylo s výchovou a asketickou přípravou. Budoucí kněží žili jako žáci při bursách (kolejích) nebo jednoduše při školách. Poměry pro XV. a XVI. stol. líčí podrobně místy Winter, ve XIV. stol. nebyly asi lepší. Kandidáti kněžství neměli patřičného dozoru ani spolehlivého duchovního vedení, které by jim ujasňovalo důležitost a vznešenost jejich povolání. Příznivější byla situace řeholního kleru, hlavně augustiniánů-eremitů u sv. Tomáše v Praze. Měli mnoho theologů vystudovavších v cizině, kteří se uplatňovali na odpovědných místech. Mnozí trvali ve styku s biskupem Janem ze Středy. Podobně i zbraslavští cisterciáci. Za takových okolností nebylo divu, že klerus ani za příkladného arcibiskupa Jenštejna nebyl ve všech řadách na výši. Vcelku však lze říci na základě visitačních protokolů (nejsou úplné), výroků kazatelů (jsou všeobecně a horlitelsky nadnesené), záznamů soudních akt (zachovány právě z Jenštejnova působení), že při velikém počtu kněžstva s všestranně nedostatečnou přípravou situace nebyla tak katastrofální, jak se všeobecně líčí.

ThDr. Václav Bartůněk

Pokračování.

MYŠLENKA POKOJE V MEŠNÍ LITURGII

Ačkoliv mají texty našeho misálu podstatně na zřeteli náš duchovní život, vztah k Bohu a k věčným hodnotám, poznáváme, že se dost často zabývají i záležitostmi života pozemského. Mezi nimi zaujímá velmi přední místo myšlenka pokoje, svornosti a jednoty. Vidíme přímo, jak Matce Církvi záleží na dosažení těchto dober pro všecko lidstvo tak důležitých.

Sledujeme-li při celebraci nejsvětější Oběti pozorně různé prvky obsažené ve formulářích mešní knihy, jako antifony, žalmy, orace, lekce, evangelia apod., zjišťujeme s překvapením, kolikrát tu během církevního roku naše posvátná liturgie k nám hovoří o pokoji.

Uvádím jen namátkou některý text, např. výkřik v Introitu 18. neděle po svatém Duchu: „De pacem, Domine, sustinentibus te!“ (Eccli 36, 18), krásnou oraci 4. neděle po svatém Duchu: „Da nobis, quaesumus, Domine, ut... mundi cursus pacifice nobis tuo ordine dirigatur“, vážná slova sv. Apoštola Pavla v epištole 17. neděle po svatém Duchu: „Supportate invicem in caritate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis“ (Eph. 4, 2), hojně užívaný verš ze žalmu 121: „Fiat pax in virtute tua: et abundantia in turribus tuis“ nebo ze žalmu 132: „Ecce, quam bonum et quam iucundum, habitare fratres in unum“, dojemné evangelium o Bílé neděli, v němž sám Kristus třikrát za sebou nám volá vstříc svoje: „Pax vobis!“ (Joan. 20, 19, 21, 26), sekretu o svátku Božího Těla: „Ecclesiae tuae, quaesumus, Domine, unitatis et pacis propitius dona concede“, závěrečnou modlitbu velikonoční vigilie, Hodu Božího i pondělka velikonočního: „Spiritus nobis, Domine, tuae caritatis infunde, ut, quos sacramentis paschalibus satiasti, tua facias pietate concordare“, připomínám celou votivní mši svatou nadepsanou „Missa pro pace“. Citované úryvky jsou jen nepatrnou ukázkou za četné jiné.

Ještě mnohem více než v uvedených částech mešní Oběti vyskytuje se myšlenka pokoje v Kánonu. Hned na začátku, v „Te igitur“, prosíme Boha, aby nás „pacificare, custodire et adunare“ ráčil. Těsně před proměňováním žádáme Všemohoucího vztaženým rukama nad obětími dary: „Dies nostros in tua pace disponas“. Zejména však a velmi obsáhle se modlíme za pokoj před svatým přijímáním. Na tuto okolnost upozorňuje už veliký biskup a církevní učitel, svatý Augustin, ve svých eucharistických spisech, kde výslovně poukazuje na uvedenou zvláštnost liturgické zbožnosti.

Vycházíme z Pater noster, první modlitby přípravy na přijetí Těla Páně. Ujištění, projevené v páté prosbě: „Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris“ musí mít v zápětí důraznou touhu po světovém míru. Smazuje-li totiž společná mystická hostina, pořádaná u společného mystického stolu, mezi účastníky veškeré stíny nesvornosti, vyplývá z této skutečnosti s naprostou důsledností upřímné přání, aby se dostalo kýženého pokoje všem vůbec, aby došlo na celém světě k trvalému odstranění všeho, co brání pokojnému životu a vyvolává mezi lidmi nedůvěru, rozbroje a nenávist. Proto rozvíjí liturgie slova Otčenáše v následujícím embolismu ve vroucí modlitbu: „Da propitius pacem in diebus nostris, ut, ope misericordiae tuae adiuti ... simus... ab omni perturbatione securi.“

I další, prastarý ritus „lámání Chleba“ je doprovázen voláním po svornosti a jednotě. Jeden Chléb bývá zde lámán, lámán pro všechny přítomné členy jedné Boží rodiny. Jedním Chlebem budou nasyceni mnozí, jak se kdysi obrazně stalo při biblickém rozmnožování chlebů. Tento Chléb se pak vpouští a ponořuje do Krve Páně, s níž splývá v jeden, nerozdílný celek. Nemí možno, aby ten, kdo se chystá přistoupit k svatému přijímání, nemyslel na ty „mnohé“, kteří tvoří velkou rodinu lidské společnosti, a neprosil Boha, aby všichni participovali na dobrech života založeného na spravedlivém míru, aby splývali, ač snad mnohým způsobem od sebe odlišní a oddělení, i oni v jednotu všech, v jednotu, kterou chce sám Bůh a které spočívá ve vzájemné, obětavé, bratrské lásce. Vycházejíce z této úvahy, voláme, zatím co vkládáme do kalicha úlomek svaté Hostie, takřka do celého světa: „Pax Domini sit semper vobiscum!“

A znovu se ozývá myšlenka pokoje za vzývání Beránka Božího: „Agnus Dei, qui tollis peccata mundi: misere-re nobis, dona nobis pacem!“ Víme, že pokoj bývá porušován a ničen hříchem, tj. vzpourou proti řádu Tvůrcem ustanovenému. Kristus svou poslušností až k smrti na Kříži (Phil. 2, 8) „sňal hřích světa“ (Joan. 1, 29), a proto Ho prosíme pro toto jeho vítězství nad zlem, aby lidstvu uštědřil ovoce svého vykoupení: pokoj všem.

Jako by Církvi stále ještě nestačilo opěťované zdůrazňování toho, co jí leží tolik na srdci, totiž: „Ut omnes unum sint“, (Joan. 17, 11, 21, 22), jak si přál sám Kristus, Hlava a Zakladatel Církve, následuje po „Agnus

Dei“ další modlitba speciálně mírová, v níž se přímo odvoláváme na vlastní slova Spasitelova, pronesená při Poslední večeři, kde nám zanechal nejen Eucharistii, ale též ústní závěť své božské lásky. Pravíme: „Domine Jesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis (Joan. 14, 27), ... respice fidem ecclesiae tuae, eamque secundum voluntatem tuam pacificare et coadunare digneris.“

A jako bychom neměli ani na tom dosti, předvádíme před svatým přijímáním symbolicky všemu shromážděnému věřícímu lidu — podle zvyku alespoň při pontifikální a asistované slavné mši svaté — ctihodnou a dojemnou liturgickou akci, jak si představujeme prak-

tické uskutečnění bratrské lásky a snášenlivosti: dáváme si navzájem v upřímném objímání polibek pokoje, doprovázený opět Kristovým pozdravem: „Pax tecum!“

Kdo z nás by si při tomto překrásném obřadu nepřál, aby brzy nadešel čas, kdy by se všichni lidé bez rozdílu ve svorném soužití objímali a milovali?

Teprve potom, po tolika projevech touhy po pokoji, osmělujeme se požívat dary mešní Oběti, nejsvětější Tělo a Krev Syna Božího, teprve potom skončujeme mši svatou a odcházíme od oltáře do denního života, abychom o dosažení toho, oč jsme se modlili, také pracovali.

P. Josef Němec

SVATÝ KNÍŽE VÁCLAV

5. Narození a mládí Václavovo

Sňatek knížete Vratislava s Drahomírou je kladen do roku 903 a narození Václavovo do roku 903–904. Dřívější dějepisci soudili, že se Václav narodil teprve roku 907 nebo 908. Na základě rozboru První staroslovanské legendy, která velmi realisticky hovoří o životě našeho knížete, bylo narození Václavovo posunuto zpět do roku 904. Tímto výkladem se pak ozřejmila i jiná data života Václavova a dostalo se jim logického zařazení.

Jako chlapec podrobil se obřadu postřížin. Byl to obřad obvyklý jak v církvi západní, tak v církvi východní. Způsob, jakým obřad postřížin ličí První staroslovanská legenda, která jediná o něm přináší zprávu, pak zejména nástin modliteb, které se při obřadu postřížin konaly, svědčí, že byl vykonán obřadem staroslovanským. Vykonal jej biskup Notar. Jméno jeho není známo odnikud, leč jen z této legendy. Jednalo se o biskupa obřadu slovanského, jehož sídlo třeba hledat někde na rozsáhlém území Metodějovy moravské arcidiecése, a který se asi po smrti Metodějově uchýlil mimo hranice moravského panství, snad někde do Čech. Obřad postřížin byl Václavovi udělen v Bořivojově kostelíku P. Marie před branou Pražského hradu.

Mladý Václav, stejně jako jeho bratr Boleslav, byli vychovávaní svou babičkou, kněžnou vdovou Ludmilou. Kněz Pavel, v legendách nazývaný presbyter maior pražského hradu, učil oba bratry základům vzdělanosti, učil je číst a psát jazykem slovanským. Vliv kněžny Ludmily zesílil zejména po smrti Vratislavově, kdy z vůle českých velmožů jí byla svěřena poručnická vláda v zemi i péče o výchovu budoucího knížete.

Ještě za života svého otce odešel mladý Václav na hrad Budeč učit se latině, kterou potřeboval jako příští hlava státu ke své diplomatické činnosti. Legendy kladou důraz na vzdělání mladého knížete. Zjistě tedy budily jeho znalosti podiv u jeho současníků. Znal číst a psát slovansky, latinsky a řecky v době, kdy tyto věci nebyly pokládány za důležité pro panovníka. Středověkému panovníkovi se dostávalo literárního vzdělání jen v případech výjimečných a jen málokterý z našich knížat a králů do 13. století znal číst a psát. Jistě se tam na Budči neučil kněz Václav sám. Máme plné právo se domnívat, že na Budči byla jakási škola, kde se učili synové předních velmožů země, takže nelze mluvit o kulturní zaostalosti tohoto století v našich zemích.

Legenda „Crescente fide“ nám vypráví z mládí knížete Václava, že on sám žal pšenici, pekl z ní hostie, že chodil na vinici a lisoval víno. Legendární povaha tohoto líčení nenutí nás spatřovat v něm jen legendární příkras. Lze v nich vidět skutečnost, právě se zřetelem na domácí původ pramene a na stáří legendy, která vznikla už v druhé polovině 10. století.

6. Ludmila a Drahomíř

Kníže Vratislav zemřel, snad v boji s Maďary, asi roku 916. Václavovi bylo tehdy 12 roků. Byl dosazen na

knížecí stolec a poručnická vláda byla svěřena jeho babičce Ludmile. To znamenalo odsunutí jeho matky, kněžny Drahomíry, z politického vlivu. Z toho vznikl konflikt mezi Ludmilou a matkou synů Vratislavových. Se strany Drahomíry to byl nejen boj o vládu v zemi, ale i o její děti, které byly svěřeny k výchově kněžně Ludmile. V tom je pozadí krvavého sporu mezi tchyní a snachou. Staré prameny vědí, že i Drahomíř byla křesťankou. Původem z Polabských Slovanů, přijala křest příchodem na Pražský hrad. Teprve později vzniklé legendy, zejména Kristiánem počínaje, vkládají do tohoto příliš lidského sporu pozadí zápasu mezi pohanstvím a křesťanstvím. Přidávají kněžně Drahomíře tvrdé rysy vášnivě pohanky a tyto přenáší pak i na jejího syna Boleslava, aby vyzvedly křesťanské zásluhy knížete Václava. Drahomíř byla křesťankou, když dala postavit kostel nad hrobem Ludmiliným na Tetíně a starala se o pohřeb svého zavražděného syna Václava. První staroslovanská legenda, která je svým vznikem nejbližší událostem, mluví i o kněžně Drahomíře pietně a uctivě.

Zjistě však bylo Drahomíře trnem v oku i zanícené křesťanství kněžny Ludmily, když po jejím zavraždění začala pronásledovat kněze spolupracující s Ludmilou, a posilována pohanskou stranou v zemi, nesouhlasila s křesťanskou výchovou Václavovou. Prudší, citižádostivá povaha Drahomířina se neuměla vyrovnat s činností Ludmilinou, která svým životem, zasvěceným křesťanskému milosrdenství, získávala oblibu širších lidových vrstev. A něžná láska, která se vyvinula mezi Václavem a jeho babičkou, způsobila, že se Drahomíř obávala i budoucího trvalého vlivu Ludmilina na politiku kníže. Vzárušující neshody na Pražském hradě vedly Ludmilu k tomu, že opustila Prahu a odebrala se na své vdovské sídlo, hrádek Tetín.

Snad dalším důvodem sporu mezi těmito dvěma ženami byla i různost politického nazírání, jež se potom důrazně projevila i ve sporu Václava s matkou a končila jejím vypuzením z Prahy. Drahomíř inklinovala politicky k Bavorsku a k Maďarům, především proto, aby uchránila zemi maďarských vpádů a využila jejich spojení k podpoře svých rodáků, polabských Luticů, tísněných saskými vpády. Ludmila byla orientována víc křesťansky a nepřála spojení s pohanskými kmeny, byť to byly kmeny slovanské a ona sama pocházela ze slovanského kmene, z pozdější Horní Lužice.

Napětí nepovolovalo odchodem kněžny Ludmily do ústraní. Pohlavárská morálka prvních Přemyslovců považovala vraždu za obvyklý způsob, jak se zbavit odpůrce. Proto byla kněžna Ludmila 16. září 920 na Tetíně zavražděna.

Po vraždě Ludmily se zmocnila Drahomíř jejich statků, ale rozešla se brzy s vykonavatelem vraždy, jejichž jména nám legendy zachovaly (Tunna a Gummon). Tito upadli ve všeobecnou nenávisť, která stihla nejen je, ale po zvyku doby i celé jejich rody.

7. Václav se ujal vlády

Vražda kněžny Ludmily velmi rozbouřila hladinu politického života v zemi. Když se byla Ludmila uchýlila

z ruchu hlavního českého hradu na své vdovské sídlo, přenechala tím moc své sokyni. Ta odstraněním svých hlavních rádců a vykonavatelů tetínské vraždy se dostala do nových nesnází. A právě tehdy, pravděpodobně v roce 921, dostal se k moci mladý Václav, když byl dovršil 18. rok. Vyhnal svou matku z Prahy, snad na hrad Budeč, zřejmě za pomoci přátel Ludmiliných. Neměl snadnou posici. Dosud neutuchly rozbroje, způsobené poručnickou vládou a knížata zličití, zvlášť, mohla-li spoléhat na pomoc sousedních Bavor, stále ohrožovala moc pražského knížete. Sem spadá pověst o zázračném vítězství Václavově nad Radslavem Zlickým.

Převrat, jímž se dostal k moci mladý Václav, nebyl skutečně bez zásahu ciziny. Byla zde pomoc Jindřicha Saského. To byla ona výprava, již staří historikové kladli až do roku 929. Šlo v podstatě o střetnutí Saska s Bavorskem. Pro oba rivaly v Říši, bavorského Arnulfa a saského Jindřicha, nebylo bez významu, na kterou stranu se přikloní rozsáhlý stát pražského knížete. Proto v tomto roce 922 setkaly se u nás dvě vojenské výpravy ze Saska i z Bavor. Kníže Václav se odklonil od politiky svého otce i od záměrů své matky. Opustil politiku přátelství s Bavorskem a s Maďary a rozhodl se pro saského Jindřicha. Byl to jistě odvážný krok, když dřívější politika jeho otce umožnila mladému českému státu poměrně klidný život, nerušený příliš nájezdy divokých maďarských kmenů. Ti při svých nájezdech na západ jen projížděli Čechami jako Bavori bez divokého plenění a vraždění. Bavorský vévoda Arnulf měl i velmi blízké styky s Maďary, jejichž pomoci chtěl využít proti Jindřichu Saskému. Především však závislost Čech na Bavorsku, k níž došlo za Spytihněva a Vratislava a která se stávala velmi tíživou, vedla Václava k tomu, že se přiklonil k Jindřichu Saskému, který už v roce 919 se stal německým králem, sjednotitelem německých vévodství a vlastně zakladatelem nové německé říše. Pro tento odklon od Bavor svědčí také zjevné odsunutí úcty sv. Jírmu od pozadí ve prospěch saského světce sv. Víta, k jehož počtě kníže Václav založil na Pražském hradě kostel.

Tento politický čin Václavův znamenal uvolnění státo-

právního poměru Čech k německé říši, jež v knížeti Václavovi získala potřebného spojence jak proti Maďarům, tak i proti Bavorsku. Uvolnění toto se projevilo zánikem někdejšího poplatku, jak vypráví legenda „Oriente iam sole“, a politickým přátelstvím, jež vázalo oba panovníky.

Pro toto přátelství Václava s Jindřichem svědčí dar Jindřichův, ostatky saského patrona sv. Víta, které získal kníže Václav snad při návštěvě některého z hlavních saských hradů. Ostatky sv. Víta měly i státoprávní význam, neboť se věřilo, že právě ostatky tohoto světce pomohly Sasům vymanit se z područí Franků, takže vlastně jejich zásluhou se stalo Sasko zemí svobodnou a prostou poplatku. Daroval-li císař Jindřich část těchto ostatků, jímž se připisoval tak významný účinek právní i politický, pražskému knížeti, co jiného to mohlo znamenat, než vymanění se z tíživé závislosti na sousedních Bavořech a uznání svrchovanosti pražského knížete.

Je ještě jeden významný motiv, který objasňuje pozadí sporu mezi Václavem a matkou Drahomírou. Drahomíř pocházela z předního kmene bojovných Polabských Slovanů, z lutického kmene Stodoranů. A tito byli napadeni sousedními germánskými kmeny. Otázka, jak se zachovat v propukající válce, přispěla snad svým dílem k tetínské vraždě a pak hlavně k roztržce mezi synem a matkou. Drahomíř byla pro spojení s pohanskými Lutici, Ludmila a Václav nesouhlasili, protože pouta křesťanské vzdělanosti byla pro ně mnohem silnější než pouta příslušnosti kmenové. Pravdivost křesťanská, která u Václava zasáhla samé kořeny jeho bytosti, byla hodně cizí mentalitě kněžny Drahomíry. Proto ta obava, o níž se lze na více místech dočíst v legendách, že společnost kněží, v níž se Václav pohyboval, bude podporovat spojení s křesťanským panovníkem a uvolní pouta společenství s Polabskými Slovan, s nimiž Drahomíř byla panovníkem tradicemi rodu a krve. V tomto smyslu snad bylo by lze hovořit o straně pohanské a křesťanské, které se utkaly v revoluci Václavově proti matce a v níž zvítězila strana křesťanská.

SLOVO VELIKÉHO KAZATELE KAZATELŮM

Vzal jsem zase do ruky životopis milého biskupa sv. Františka Saleského, který napsal pod titulem „Svatý František Saleský a my“ Henry Bordeaux. Když člověk čte tento životopis, příklad to moderního životopisu svatých, duše jeho pookřeje ovanuta tichým teplem veliké duše světcovy. Ale v tomto článku připomínám jen názor světců na posvátné kazatelství. A zrovna mi přišel do ruky starší ročník „Kazatele“ z r. 1897, kde dr. Kubíček v článku „Jak smýšlel sv. František Saleský o kazatelství“ cituje některé výroky světcovy o kazatelství. Tyto výroky světcovy zaznamenal zase jeho přítel biskup Jan P. Calmus.

Stane se často v dnešní době, že nepřicházejí všichni katoličtí křesťané na kázání. Stávalo se to již v době, kdy žil náš světec. Jeden velmi učený kazatel po celé kázání horlil u přítomnosti sv. Františka proti těm, kteří nepřišli naslouchati slovu Božímu. Svatý František odcházeje pravil svému příteli: „Proti komu vlastně horlil dnes kazatel? Nás vypeskoval pro nedbalost, které jsme se nedopustili, poněvadž jsme byli na kázání. Anebo jsme se měli na kusy rozsekati, abychom naplnili prázdnotu prostoru? Vášnivě mluvil proti nepřítomným, kteří proto se sotva stanou horlivějšími, poněvadž kázání neslyšeli.“ ... Jak krásné a praktické poučení pro všechny kazatele!

Sv. František nebyl pro dlouhá kázání. Hle jeho slova: „Hasne kahanec, když oleje jsme nad míru nalili, květina hyne, bývá-li velmi zalévána, a opouští paměť posluchače, kterým podávám příliš mnoho. Mluv málo a dobře, a o čem mluvíš, bedlivě vštěp posluchačům do paměti, aniž dbej o povrchní hlavy, které nerady poslouchají, opakuje-li kazatel tutéž pravdu. Dílo, jež robíme ze železa, mnohokrát dlužno tepati. Kolikrát pro

jízdi malíř štětkou přes obraz, než se dobře povede. Tím spíše musíme opakovati, abychom věčné pravdy vryli do srdcí lidských.“

Sv. František žádal, aby každé kázání bylo zaměřeno v duchovní prospěch posluchačů. Když kdysi mluvili o jednom kazateli, že překonal sama sebe, tázal se sv. František: „Žádáte vědět, kterak poznávám dokonalost a vážnost kazatelovu? Po tom, bijí-li se lidé v prsa kajícně odcházejíce z kázání a říkají-li: Musím a chci to nebo ono napravit, a nikoli po tom, pronášejí-li: Kazatel mluvil pěkně, přednášel zajímavé věci... obracejí-li se lidé hříšní od cest svých, to znamená, že Bůh mluvil ústy kazatelovými a že kazateli se dostává prostého řečnictví mužů svatých. Náležitým ovocem kázání jest: hřích a nepravost ničiti a přiváděti na zemi spravedlnost a ctnost...“ Proto sv. František pokáral svého přítele, biskupa Calmusa, jenž kdysi u přítomnosti sv. Františka kázal v klášterě sester salesiánek velikému zástupu, a věda, že bude světec přítomen, velmi si dal záležeti na formální stránce své řeči. Sv. František mu řekl po skvělém kázání: „Zalíbil jste se dnes našim lidem, jedněmi ústy nazývali vaši řeč přerokozkošným kázáním. Pouze na jednoho jsem narazil, jehož jste neuspokojil.“ „Proč asi?“ tázal se biskup Calmus. Sv. František odpověděl: „Vidíte ho zde?“ Nato biskup Calmus: „Tedy vy jste to?“ „Ano,“ odpověděl světec, a pokračoval: „Kdybyste naše sestry byl miloval, nebyl byste se opovážil nadmouti jich, místo, abyste je poučil, byl byste jim dal spasitelné napomenutí o pokoře a nebyl byste jich velebil. Duchovní pokrm se podobá poněkud pokrmu tělesnému. Lehké a prázdné pokrmy bývají, kteréž lahodí ústům. Kazatel však nesluší klásti před posluchače pokrm, jenž se rozplývá na jazyku, nýbrž pokrm zůstávající a prospívající

k životu věčnému. Vůbec bedlivě se střezme vystoupiti na kazatelnu, netoužíme-li zvláště a upřímně část jeruzalémských zdí vystavěti, o čemž pracujeme poučující, jakým způsobem dlužno cvičiti se ve ctnostech a bojovati proti neřestem. Neboť to jest všeliký prospěch našich kázání, hříchů ničiti a štípiti spravedlnost. Žalmista Páně dí: Vyučovati budu nepravé cestám tvým a bezbožní obrátí se k tobě! Ž. 50, 15.“ Když se Calmus bránil, že toho sestry žijíce podle Boha nepotřebují, odvětil sv. František: „Měl jste je napomenouti, aby se pilně bránily pádu a nebyly bez bázně pro hříchy odpuštěné. Zastím jste je vynášel jako svěťce. Ješitnosti nikdy nepodkládejme podušky...“ A když se biskup hájil, že chtěl jim dodatí udatnosti, odvětil světec: „Ano, to jste mohl, aniž jste je uváděl v nebezpečí pýchy a marnosti.“ Když druhý den kázal biskup Calmus před sv. Františkem u klarisek, a to již podle návodu sv. Františka, po kázání mu pravil světec: „Opravdu vřele jsem vás včera miloval, ale ještě vřeleji vás miluji dnes. Jste mužem podle srdce Božího. Dnes posluchači nebyli tak spokojeni jako včera, pouze ten, který včera byl nespokojen, byl spokojen dnes. Jednal jste podle mých zásad, jenom pokračujte, a prokážete Pánu vinice mnohé služby...“ Kazatel má užívat správně Písma svatého. Chce-li užít

duchovního smyslu některého výroku, musí nejprve objasnit smysl jeho doslovný. Tak biskup Calmus kdysi uvedl slova žalmu 16: „Se svatým svatý budeš... a s vyvoleným vyvolený budeš a s převráceným převrácený budeš“ — jako důkaz zlý příklad kazí dobré mravy.

Sv. František se zarmoutil nad takovým používáním Písma svatého a vytkl to biskupovi, jenž se hájil, že se chtěl dotknouti srdcí posluchačů. Sv. František však mu řekl: „I já jsem toho mínění, avšak měl jste určitě říci, že doslovně nemá onen výrok do sebe toho smyslu, nýbrž, že jedná přímo o Bohu, který svatý, tj. milosrdný jest ke svatým, ale převrácený, tj. přísný je ku převráceným...“

Sv. František tu požaduje od kazatele výbornou znalost Písma svatého a aby kazatel Písma svatého užíval vhodně. A máme kázati často nebo ne? Sv. František mluví o svém otci, jenž mu vyčítal, že on velmi často káže. Říkal mu: „Za mých časů kněží nekázali tak často, ale jak kázali! Při jediném kázání pronášeli více latinských nebo řeckých vět než ty při deseti!“ K čemuž podotknul světec: „Dobrák, mluvil, jak uměl a soudil podle světských zásad. Věřte mi, nikdy nekážeme dosti často — nunquam satis dicitur, quod nunquam satis discitur.“

P. M. Š. Černý

CONFESSIONALE¹

Rituale Romanum předepisuje „ut habeat sacerdos in ecclesia sedem confessionalem, in qua sacras confessiones excipiat, quae sedes patenti, conspicuo et apto ecclesiae loco posita, crate perforata inter poenitentem et sacerdotem sit instincta“. Zpovědnice má podle tohoto předpisu býti umístěna na viditelném a snadno dosažitelném místě v kostele, tedy ne v sakristii a zajisté také ne za oltářem, jak to v některých vesnických kostelích bývá.

Na nejstarším zobrazení zpovědnice z 11. století v Rezně, sedí kněz udělující svátost pokání na nízké stoličce. Na obraze z 15. století na jednoduché židli před oltářem v kostelní lodi; kajícíník klečí vedle něho anebo před ním. Teprve v 16. století po sněmu Tridentském, zvláště zásluhou sv. Karla Boromejského, začaly se vyrábět zpovědnice třebaže ještě jednoduše — s mřížkami. Přijetí svátosti pokání vyžaduje zajisté od každého katolického křesťana někdy veliký sebezápor a velikou oběť. Proto Církev svatá žádá, aby zpovědnice byly pohodlné pro kajícíníka i pro zpovídajícího kněze. V četných kostelích ve větších městech, ale i na vesnicích máme zpovědnice prostornější, pohodlně vybavené, uzavřené, takže ani kněz, ani kajícíník nemusí se obávat, že bude zpovědní tajemství vyraženo hlasem nebo výrazem v oku a tváři.

Svatá zpověď jest svátost neskonaleho milosrdenství Božího. Nezapomínejme nikdy, že třeba právě této svátosti budeme jednou vděčiti své věčné spasení. Připomeňme si však také, že jsme ve zpovědnici zástupci Pána našeho Ježíše Krista, Dobrého Pastýře duší, o kterém říkali, že je Přítelem hříšníků. Pán Ježíš jako Příklad hříšníků nenáviděl zlobu hříchu tak, jako i ten největší světec hřích nenáviděti nedovedl a miloval hříšníka tak, že se nezpěchoval za něho prolít i poslední kapku své předražené krve, aby se polepšil a živ byl. S takovou velikou milosrdnou láskou přijímat člověka hříšného ve zpovědnici jako přijal Pán Ježíš hříšnici Maří Magdalenu, nevěrného Simona, nevěřícího Tomáše. Sis Deus dei misericordiam imitando. Buď Bohem tím, že budeš napodobovat Boží neskonale milosrdenství. Kde? Všude! Ale zcela zvláštním způsobem in confessionali.

Každý z nás má býti ve zpovědnici „Beránek Boží“, který snímá hříchy s rozpolcené, neklidné duše. „Beránek Boží“, který daruje duším hříchem ztracený mír, pokoj, klid a vyrovnanost. Všechny duše, které k nám přicházejí do zpovědnice, přicházejí s přáním v srdci: „dona nobis pacem!“

Proto nemůžeme jinak mluvit a domlouvat než mluvit a domlouval Pán: „Důvěřuj synu, důvěřuj dcero, neboť hříchové tvoji jsou ti odpuštěni. Jdi a nehřeš více...“ Mírně, mile, třebaže pevně, s důvěrou v dobro i toho člověka hříšného, s důvěrou, že s pomocí milosti svátostné se dobojuje polepšení ho vyslechnout, k dobrému povzbudit a s rozhřešením ho propustit. S důvěrou, že z hříšné Magdaleny se stane svatá Maří Magdalena, z nevěrného Simona se stane svatý Petr, z nemorálního člověka se stane mravně vyspělý, ctnostný, svědomitý světec, jenž se líbí Bohu a svým bratřím a sestrám, bude obětavým spolupracovníkem.

Berme svůj pastýřský úřad vážně! Neboť naše práce ve zpovědnici má nejen individuální význam pro jednotlivce, ale také význam sociální! Nikdo nežije pro sebe sám, nikdo však také nehřeší pro sebe sám... Každé dobro vyzařuje do svého okolí své blahodárné paprsky, ale také každé zlo svou zhoubu! Každý hřích je nejen škůdcem člověka hříšného, ale také celé společnosti: smilstvo, opilství, cizoložství, nenávisť, hněv, závist a svárli-vost mají ve svém vleku tolik a tak veliké utrpení, že každý z nás, kdo zbaví svátostnou milostí a domůvou hříšníka mravního zla, prospěje nejen jemu, nýbrž také všem, kdo žijí v jeho okolí. Kolik jen utrpení vnáší do společnosti náladovost, nedůtklivost, svéhlavost, neústupnost — „nevinátka“, jak bychom mysleli — všední, lehké hříchy! Jak jimi trpíme, všichni víme. Svátost pokání mnohé svou milostí vyhojila, usměrnila, polepšila k blahu nesmrtné duše a společnosti.

Peccatores! Te rogamus audi nos! My hříšníci. Tě prosíme uslyš nás! Ano, všichni jsme hříšníci. I my kněží, i my zpovědníci. Kolik hříchů omissionis, z nedbalosti, lhovosti, vlašnosti se dopouštíme v duchovní správě, ve svém duchovním životě.

Proto přistupujme i my pokorně k trůnu neskonaleho milosrdenství Božího a upřímně, otevřeně a důvěrně se vyznejme a přiznejme své Confiteor jako sv. Augustin: Confiteor Deo Omnipotenti, Beatae Mariae semper Virgini, ... omnibus Sanctis et vobis fratres, quia peccavi in nimis cogitatione, verbo et opere... mea maxima culpa! Ano, i vám, bratřím, se vyznávám! Proč? Poněvadž každým hříchem se provinujeme nejen proti Bohu, nýbrž i proti svým bratřím! Aby ta naše lítost byla upřímná a naše předsevzetí nebyla pouhá veleitas, nýbrž pevná a neochvějná — voluntas! Ne „chtěl bych“, nýbrž „chci“!

Zpovídejme se vždy jako sv. Vincenc z Pauly se zpovídal. Když mu v posledních chvílích jeho života při-

pomněli, aby se dobře vyzpovídal, že to bude jeho poslední zpověď, usmál se a odpověděl: „Já jsem se vždy tak zpovídal, jako by to bylo naposled v mém životě.“

Budiž tedy každá zpovědnice v každém kostele nám stálou připomínkou neskonale milosrdného a dobrotvého Božského Srdce Páně. Jeho následujme v Jeho milosrdnosti a lásce k lidskému srdci nakloněnému ke zlému. Sami pak čerpejte z této svátosti duševního pokoje a míru milost, požehnání a pokoj srdce a duše.

P. Karel Sahan

VE JMÉNU ŽIVOTA

(Úvaha nad rodným krajem.)

Usedl jsem o letošních prázdninách za nádherného letního dne na svah kvetoucí meze za rodnou chalupou v Olši nad Oslavou. Pohladil jsem mez, byla měkká a huňatá jako rouno beránka před stříží. Pohladil jsem travnatý drn a ruka mi zavoněla mateřídouškou. Nad hlavou mi kvetl a voněl šipkový keř, výkřik radosti rodné země, v němž Otokar Březina viděl ten nejlíbeznější obraz a nejkrásnější dar tohoto drsného podnebného pásma, květ pokorného úsměvu, v němž básník cítil, jak při svých návštěvách tohoto kraje říkal, Smetanu i Mánesa i Němcovou zároveň. Rozhlídl jsem se kolem. Bílá silnice, vedoucí k údolní přehraď, přetínala lány vlnícího se žita. Její příkopy byly plny řebříčku, jitrocele a hvězdíc kopretin. V rohu sousedovy zahrady zlátila a zrála pšenice, zasetá sem větrem pro nebeské ptactvo. Žárem a sladkostí léta, bohatstvím a štedrostí úrody byl naplněn prostor, až přetěkal. Vesele zářilo slunce, skřivani zpívali nade mnou, ukryti v jasném nebi, pod nimž voněla země všemi dešti, které jí daly se zazelenat. Bylo mi nevýslovně blaze. Byl jsem šťasten, neboť jsem cítil celou duši a se srdcem vzrušeným, že člověk je stvořen od Boha k chvále a slávě života na této zemi. K chvále a slávě života plného, zdravého, radostně vítězího, pramene stále tryskajícího, zvonu věčně vyzvánějícího k jásavým rozbřeskům a rozkvětům zítřka.

Žít! Žít! Šuměla ve mně a kolem mě současnost, kterou jsem cítil jako obrovskou, ustavičně kupředu se valící řeku, přes níž vedou mosty k minulosti i k budoucnosti. Ano, člověče, jen tenkrát najdeš správnou cestu do minulosti i do budoucna, prožiješ-li a zažiješ-li v sobě přítomnost co možná nejsilnější. Čím více se zapojuješ tvořivou prací do současnosti, tím víc pochopíš věci, které křížovaly dějinami, i ty, které se rýsují na obzoru zítřka a v nadhlavníku budoucnosti. Čím víc umíš v sobě a kolem sebe rozehrát současnou skutečnost, tím víc, tím trvaleji a nádherněji se osvobozuješ a uchováš pro věčnost. K životní pravdě, která je pozemským označením a vyjádřením věčnosti, nelze dojít jinak než po mostě dneška. Kdo vidí, chápe a prožívá plně, silně a rozvětveně dnešek, pochopil minulost i budoucnost, pochopil věčnost. K hlubinám věčnosti nepronikneš jinak než prismalem současnosti. Chceš-li se dnešek vyhnout v pošetlosti pýchy a nekritického sebevědomí, že k věčnosti dojdeš sám a svou vlastní přímou cestou, octneš se v slepé uličce, kterou se nikam nedochází, utopíš se v chimérách, zalkneš se ve vzducho-

prázdnou, umřeš v sebeklamu a ve lži.

Naše současnost je silný proud. Je to jasně hřmotící řeka, která zavlažuje a omlazuje zastaralý strom lidstva, aby se rozzelenal a vydal plody nové krásy a nové sladkosti. Bylo řečeno na sjezdu socialistické kultury, že kapitalistický řád vychovával svými soukromovlastnickými vztahy člověka individualistického, sobeckého, myslícího jen na sebe. Plně s tím jako katolíci, mající na srdci obecné dobro, souhlasíme. Poctivý katolík uznával vždycky sociální ethos komunismu, poněvadž měl jasné poznání o tom, že hospodářské a morální důsledky kapitalismu byly jedny z nejstrašnějších, jaké kdy poznal sociální vývoj lidstva. Ohlédneme-li se nazpět, do let první republiky, nemůžeme nevidět, že byly doby, kdy opravdoví katolíci a krajní socialisté zaujímali v politické sestavě postavení hodně si blízké a podobné. Ti i oni byli v opozici proti tehdejšímu vládnoucímu režimu. Společně a jednomyslně zavrhovali jeho sociální politiku, svorně a nerozdílně odmítali nelidský kapitalistický řád a liberalistickou demokracii. Tyto jednotící principy vešly s námi z minulosti v přítomnost.

V přítomnosti jde o věci nesmírné. Jde o veliké přeměny a přestavby. Jde o šťastnou a pokojnou budoucnost lidstva po všechna příští staletí. Nový společenský řád zbavuje člověka a lidskou společnost nepřírodných, nedůstojných, deformujících vlastností, rozvíjí v člověku všechno zdravé a dobré a přivádí lidskou společnost k přirozeným, z hlediska našeho, božským zásadám lidského soužití. Vítězně zvedl i povýšil chudé a ponížené a dbá úzkostlivě na to, aby šli stále kupředu, aby šli čistě a dobře. Není již vyhnanců života, není čeledínů a na úroveň němě tváře zdegradovaných služek, těch vyhoštěnců páchnoucích chlévů a stájí, promrzlých čeledínů, temných a zatuchlých, v záplavě smyslné tíhy utonulých komůrek a přístěnků, kde bývaly počátky i příčiny mravního úpadku, zkázy mladých, manželských a rodinných rozvratů, veřejných pohoršení, ohrožujících zdravý růst dětí a nedospělých. Není dnes těchto nejvíce neblahou sociální politikou postižených, podkopaných postav, jako byli v našem kraji ubohý jednoruký Johanýsek, hrbatý Polákův Honzík, vzpurnými selskými koňmi zmrzačený Sobotka, služka Smažilová, Emerová, Antoušková, Matýšová, Mrázková a celé řady dalších, které doplácely hořce po celý život na zvůli svých pánů a na

své poklesky pod jejich krovy. Na tisíc takových bylo v našich vlastech. Čtete Kosmáka, Herrmana, Josefa Uhra, Ivana Olbrachta a naše sociální spisovatele, tam se dovíte o těch hořkých věcech. Ptejte se některých bývalých služek v hospodách a u bohatých sedláků, které dnes v klidu a zajištěném stáří dožívají, jak otrocký, nectný a lidsky nedůstojný byl jejich život v cizích službách, službách mamonu, nízkých pudů a bezohledného sobectví. Tyto při zemi živořící typy se ztratily z našeho světa, nenadřaditelně zmizely v propadlišti času, jenom tam mají svá místa a nikdy už se nevynoří. Nikdo nemůže tedy popřít ozdravení, rozvoj a rozkvět lidského rodu u nás. To je jisté konstatování krásné a radostné skutečnosti, skutečnosti, které nutno zachovat věrnost.

Bylo nám řečeno učitelem nejvyšší lásky: „Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.“ Nuže, jděme s posláním svého božského Mistra do života, jděme proti smrti, proti válce a všemu, co život ohrožuje, křiví, zabíjí a chce vrátit zpátky. Mnoho našich hříchů a útrap v minulosti bylo zaviněno zkažením lásky. Proto bojujme pravou, obětavou, čistou, před ničím se nezastavující, upravdě Kristovou láskou za další rozvíjení a obrození světa, aby v něm vládl pokoj a mír, naplnění lásky.

Přítomnost nám dává bohaté příležitosti. Přítomnost je rozhodující, neboť v ní žijeme a jednáme. Ona nás přímo nutí, abychom se všude a stále obraceli tváří ke skutečnosti, která je bojištěm i dílnou zároveň. Všechn život je v přítomné skutečnosti. Jsi křesťan? Dokaž to právě teď, v této chvíli, v tomto okamžiku činem! Opájej se dneškem, ponoř se do současnosti, zocel a vyzbroj se tím nejlepší z ní, bojuj s jejími zly a nedostatky, rvi z ní i sebe, to nejlepší a z tohoto materiálu buduj a stavěj stále lepší zítřek! Budoucnost, v níž pevně doufáme a věříme, do níž klademe uskutečnění všech svých nadějí, se ustavičně spaluje v ohni přítomnosti. Nenechávejme proto odcházeti chvíle života s prázdnem, nebo se prázdnota rozlije po naší minulosti i budoucnosti, ro celém našem „já“ i po jeho konci. Nezahodme jako kněží svou duši. Celá naše duchovní tradice mluví a svědčí o tom, že český kněz je schopen vždycky přinést do lepšího společenství lidstva svou obět, svou lásku, svou práci, své srdce, své závažné slovo. Snažme se tudíž všichni pochopit, že veliká společenská přestavba, probíhající před našimi zraky, je spravedlivá změna ve jménu vyššího a šťastnějšího života.

P. Antonín Hugo Bradáč

SPIRITUÁL NAŠEHO KNĚŽSKÉHO SEMINÁŘE ŠEDESÁTNÍKEM

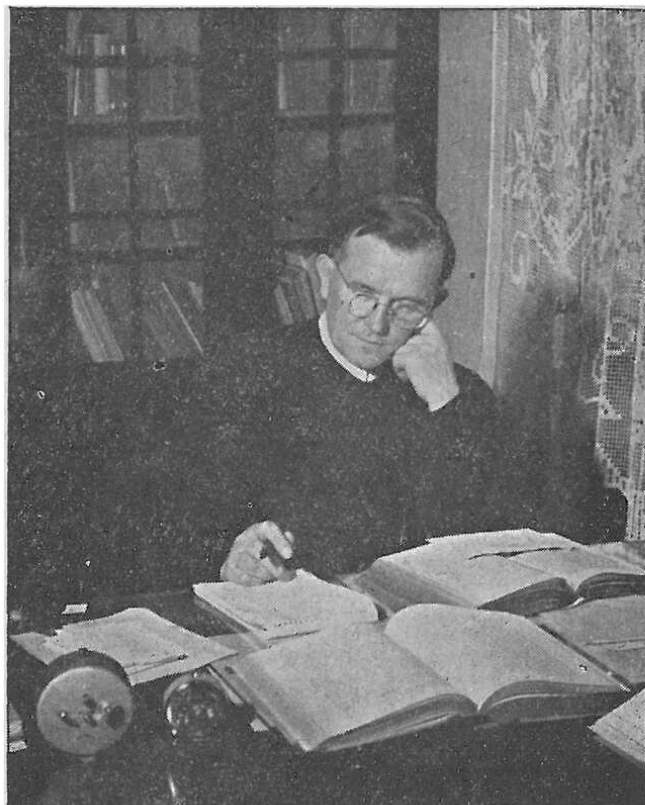
30. října t. r. budou stovky kněží v naší vlasti při mši svaté a ve svých modlitbách vděčně vzpomínat vldp. Karla Sahanu, spirituála kněžského semináře v Litoměřicích, který v tento den dovrší 60 let svého života a kterému za mnoho vděčí ať již jako obětavému exercitátorovi, nebo horlivému spirituálovvi.

K řadám gratulantů připojuji se radostně i já, nejen proto, abych jubilantovi co nejupřímněji blahopřál, ale také abych mu jako Ordinář kněžského semináře ze srdce poděkoval za jeho obětavou práci, kterou, neznaje oddechu, věnuje duchovní výchově bohoslovců — nastávajících kněží.

Jubilant má bohaté zkušenosti kněze-šedesátníka a přitom mysl a srdce mladého muže, který se dovede přiblížit k svým mladým svěřencům a tak získává jejich plnou důvěru. Proto také výsledky jeho práce spirituála kněžského semináře jsou takové, že se z nich náš milý jubilant může plně těšit. Při vedení bohoslovců má vldp. spirituál Karel Sahan vždy před očima dva cíle. Vychovat z bohoslovců vzorné, obětavé a opravdu věřící kněze Církve a současně poctivé občany, oddané našemu lidově demokratickému zřízení a přesvědčené pracovníky pro mír na celém světě. Že tyto jeho snahy jsou úspěšné, dokazují jeho mladí odchovanci, působící nyní ve všech českých diecésích.

Přeji z upřímného srdce vldp. spirituálovvi Karlu Sahanovi, aby v dalších letech svého života v plném zdraví mohl se těšit z nových, stále krásnějších plodů své, před Bohem a lidmi, tak odpovědné práce.

Msgr. ThDr. Eduard Oliva,
kapitulní vikář,
Ordinář diecése litoměřické

KAŽDÝ SI SVOU LOUTNU NOSÍ

Jsou knížky, které přečtete pozorně nebo chvatně; pak je odložíte, aniž se k nim ještě někdy vrátíte. Nelze říci, že by vás ani jedna z nich nezaujala nebo že vám žádná z nich nic nedala, ale dala to tak nějak naráz, najednou, všechny své dary vyklopila spěšně a jedním dechem. Už pak není třeba přicházet k ní znova, protože by už neměla nic, co by mohla dát, co by mohla povědět, čím by mohla potěšit a pozdravit. Ale jsou knihy, k nimž se vracíme několikrát, vždycky se k nim musíme čas od času vrátit. Nikdy nám totiž ze sebe nevydají všechno napoprvé. Jsou zářenlivé, cudné, chtějí být získávány vždy nově a odjinud, aby po každé ukázaly nějakou svou krásu a pravdu. Knihu veršů Klementa Bochořáka, která před krátkem vyšla pod názvem „Cesty a zastavení“ v nakladatelství Československý spisovatel, řadím právě k těmto druhým, k těm, které vždy znovu přitahují a vyzývají své čtenáře a požadují od nich návrat. Ne proto, že Bochořák tu od svého básnického debutu „Mladý žebrák“, který vyšel v r. 1937, urazil kus cesty k prohloubení své poezie čistoty a něhy, že cesty jeho hledání mu získaly větší a širší oblast vidění a jeho básnickému výrazu vnukly plastičtější a hutnější tvar, ale hlavně proto, že jeho zastavení na všech cestách za uchopením krásy jsou ještě zřetelnější a vroucněji poznamenány neustálým obracením žhavě tváře k domovu, ke krajině dětství, k rodnému kraji. Josef Kopta, nedávny pětadesátník, který vás umí vzít zvláštním milým způsobem za ruku a přitisknout si ji s úsměvem k srdci, jako by tím chtěl říci, jak jste jeho srdci blízcí, v jedné své vzpomínce o svém rodném kraji napsal: „Je to zcela zvláštní přitažlivost, kterou má tento kraj pro své rodáky a která snad netkví jen v zálibě v jeho krásě, nýbrž v celém složení jejich bytostí, mocně spřízněných s duchem místa... Miluji upřímně své ro-

diště, o němž věřím, že mělo veliký vliv na skladbu mé romantické, trochu blouznivé duše.“ A Jakub Deml se vyznal ještě vášnivěji: „Já na nic jiného nemyslím, než na svůj rodný kraj. Nikdy jsem na nic jiného nemyslel. Mám na to svědky a až umru, oni to dosvědčí... Nemohu nic dobrého, co jsem kdy vykonal, nebo chtěl, nebo myslil, odůvodnit jinak než svým rodným krajem. Náš jazyk, jazyk naší lásky, je náš rodný kraj...“ Tahle slova už nejsou jenom vyznáním básnickova srdce, ale jsou definicí oné podivuhodné a tajemné spřízněnosti, která váže básnickovo slovo s rodným krajem, onoho spříznění básnickovy duše s duchem místa, z něhož kdysi vykročil poznávat a dobývat svět a k němuž se vrací po všech výbojích i ztrátách živým poznáním, že jeho vlastní svět je právě tam, na onom kousku země, kde je ztavena nesmazatelná tvář jeho dětství. „Mnoho vzácných míst bych stranou nechal — a spěchal — jak tažný pták — tam — k nám, kde dítě po prvé samo si hraje.“ Tak dozrává Bochořák v jedné své básni, nazvané teskně „Dávná doma“, k níž si neúmyslně zvolil za motto jednu větu W. B. Yeatse: „... člověk najde svou svatou zemi tam, kde poprvé lezl po podlaze...“ Skoro každým svým veršem meditativní lyrik krajiny chudoby i slávy, „v křišťálovém snu“ prochází končinami „své zadumané Vysočiny“ a tají dech. „Jen houslová skladba zachytila by ten jas.“ Ožívají v něm pohádky dětství, vzpomínky mládí, tvář matčina i všechno kvítí i pelyněk a všechno kamení „jitřní země“, o níž s radostí a pokornou hrdostí zpívá: „Je to naše známá slavičí zem — a je tam blaze.“ Třísku z ní si v srdci schováváš — a cestou vzpomínky se do ní dostáváš...“ Listkem by chtěl odmykat zamčené skály, touhou by chtěl přivolat krásné ztracené... Kolik je tu vyzpíváno touhy po odešlém dětství a mládí, kolik je tu lásky, těžké lásky, pracovitě lásky, již básník svou zemi, svůj kraj, oživovaný a křesný neumírajícími vzpomínkami, jako horník z černé tíhy dobývá... Sám to tak přiznal a lze mu věřit. Bochořák je prostě pravdivý a pravdivě prostý. Jeho verš se neodivá

CO MÁ VĚDĚT KNĚZ O ALKOHOLISMU

Alkoholismus je stár jako lidstvo samo. Ze Starého zákona již víme, že Noach se opil a byl k posměchu synům. Během staletí si lidstvo zvyklo na projevy a následky alkoholismu, tak jak na tyto jevy si uvyká jednotlivci-alkoholici, jeho rodina, jeho přátelé. Psychologickou podstatou alkoholního problému je zvyk, který vzniká požíváním jedu-alkoholu, jehož dávky se stále zvyšují. Poněvadž je ze všech narkotických jedů nejsnáze dosažitelný, a to v každé době denní i noční, proto je také nejvíce rozšířen.

Alkoholismus vzniká způsobem zcela jednoduchým. Součtem dvou veličin: alkohol a piják. Musíme však zdůraznit, že alkohol je trpným činitelem, kdežto piják je činitelem živým — aktivním. Je sice pravdou, že se každý nestává alkoholikem, kdo začíná pít, a že je mnoho lidí, kteří dovedou být po celý život mírnými pijáky, ale nemůžeme o nikom předvídat, když začne pít, i třeba v pokročilém věku, že se nakonec nestane alkoholikem s celou hrůzou patologických příznaků.

Je známou skutečností, že se alkoholické nápoje nepijí ze žízně, ale jen pro jejich euforisující účinek. Lékař v protialkoholní poradně slyší od svých pacientů různé důvody pít. Ono se pije proto, že ve společnosti je Lojza nebo Franta, nebo jeden pije proto, že má doma dobrou manželku a musí proto pít na její zdraví, jiný pije zase na zlost, že má doma Xantipu. Jiný se pije proto, že je venku horko, jindy proto, že je zima. Důvod k pití se vždy najde, a to „důvod neméně závažný“.

Největším pomocníkem alkoholismu je „alkoholová pověra“. Od lidí i od nemocných slyšíme nejrůznější důvody a vývody o neškodnosti mírného pití a pití vůbec. A můžeme je vypočíst ve zkratce: „Vždyť alkohol je lékem, sami lékaři jej doporučují: pivo je výživné. Stát musí vydělávat, hostinský musí plnit akumulaci. Proč tedy stát nezakáže výrobu a prodej alkoholických nápojů?“ apod.

Na tyto námitky odpovídáme.

Alkohol není lékem, používá se pouze ve farmácii jako rozpustidlo léků-chemických sloučenin. Avšak o alkoholu je známo ve vědě, že je to jed, jed protoplasmatický, který narušuje živoucí buňku a při soustavném pití ji ničí. Obhájcí výživnosti alkoholu se dovolávají vysoké kalorické hodnoty alkoholu a alkoholických nápojů. Ovšem nemůžeme vše, co má vysokou kalorickou hodnotu, pokládat za výživné. Jako na příklad: benzín, ostravské uhlí a nafta mají daleko vyšší kalorickou hodnotu a přece je nebude rozumný a soudný člověk doporučovat k jídlu a pití. Podvod v učebnici pivovarnictví alkoholového kapitálu se ještě dnes často traduje, když se v této učebnici uváděl příklad, že se jeden párek s hořčicí rovná — přepočtený ovšem jen v kalorické hodnotě — jednomu půllitru pšeničského piva dvanáctky.

Lékař je člověk jako každý druhý a sám podléhá vlivům i různým zlovykům a mnohdy — díky vděčným pacientům — a společnosti dobrých přátel a známých, získá kladný poměr k popisovanému narkomanii, a tím se stane, že se sám mylně domnívá, že to s tím alkoholem není tak zlé, a proto můžeme od některých našich kolegů slyšet rady: „Ona kapička hořké na zkažený žaludek neškodí... Slivovice do čaje při chřipce nebo svažené víno anebo víno jako roborans je nesmírně důležité... Nakonec on vlastně alkohol je »lékem«,“ aby si třebaš sám některý z kolegů přikryl výčitky svého svědomí.

K poučení a výstraze budíž uveden případ, který jsem léčil ve své praxi — v protialkoholní poradně.

V nemocnici na chirurgickém oddělení loučí se pacient se svým ošetřujícím lékařem, jinak vynikajícím chirurgem. Nemocný byl totiž na tamním oddělení operován pro chronický vřed duodenální. Nemocný byl značně kahektický. Při odchodu ptá se lékaře: „A tak co mohu, pane doktore, jíst a hlavně pít?“ „No, abyste se brzo soravil, by vám ten hlt dobrého přírodního vína neškodil,“ odpovídá primář, „konečně jste z jižní Moravy, máte doma vinohrad?“ „Jo mám,“ přisvědčí nemocný. „Tak

v okázalost, nemiluje bravur, je samorostlý, písmácky strohý jako kraj, o němž zpívá a jemuž patří. Nezná „rozpaků přemoudřelých“, netápe, nebloudí, protože ví, že „všecky cesty vedou tam k nám...“

Básník, o němž tu mluvím v zamyšlení nad jeho poslední knihou veršů, se narodil v Kunštátě na Moravě, v lednu příštího roku mu bude padesát let. Není už tedy mladík, ale jeho návraty k rodnému kraji mají mladistvou touhu i odvahu stále. Narodil se v Kunštátě na Českomoravské vysočině, k němuž se tolikrát ani nemocí nezloženou láskou vracel a v jehož hlíně usmířenou touhou spočinul jiný básník, jen o něco starší, František Halas. Jak ten Inul k tomu kraji, v němž „pole skládají slib chudoby!“ Nikdy jsem v Kunštátě nebyl, ani Českomoravskou vysočinu jsem důvěrně nepoznal. Ale pro tu jedinečnou Halasovu básnickou zpověď „Já se tam vrátím“, chtěl bych vidět ten jeho kraj, jeho bezpečí, jeho zatvrzelost, chtěl bych jej poznat a milovat. Ten kraj je také krajem Bochořákovým. V jeho verších není zapřen a doufám, že nebude zapřen nikdy. „Všechny cesty vedou do Kunštátu...“ — řekl František Halas a jeho srdce kdekoho ujišťovalo: „Ať si jen země letí do prázdna, ať si jen letí, jen když zbude jistota jednoho místa, místa posledního, místa pro hrob. Chci ho mít tam, jen u nás. Kdyby mi jen oči pro pláč zbyly, já se tam vrátím, já se tam i po slepu vrátím.“

Klement Bochořák, o němž bylo jednou napsáno, že metafysika jeho náboženských kořenů je už dána a že „proto tento monothematický vyznavačský básník nemůže organicky vyzrávat a křečovitě vázne v chtění a těžkopádnosti“, se vrací ve svých verších k svému kraji

viděním, jež láska ještě více umocnila a prohloubila. Možná, že je to vidění monothematické a možná, že ta láska je těžkopádná, jako jsou vždycky těžkopádné kroky našich návratů k místům, která nám byla určena a kterým se nemůžeme zpronevřit, protože v nich tkvíme všemi kořeny svého života. Rozhodně však nelze říci, že by ta láska nevyzrávala, že by nezískávala nových zkušeností, že by nenadlehčovala chůzi básnickova vidění. A vezme, že tomuto vidění propůjčuje živé světlo i zpívající hloubku upřímná a nekalená víra. Víra, spojující s Bohem i s předky, má pro básníka Bochořákovu rodu zvláštní dar: vidět, že nic z toho, co milujeme, neumírá. Bochořák to ví. Ví, že to ví, i když jsem ho tady nikdy nepotkal a možná nikdy nepotkám a nikdy jsem neměl příležitost stisknout mu ruku.

Před časem v letním rozhovoru řekl mi o více než dvě desítky let mne starší spisovatel, jehož jméno někdy čtete v tomto časopise: „Na matku nikdy nezapomenete a budete na ni vzpomínat, i kdyby vám bylo sto let.“ Já jsem ta slova přijal jako bolestnou pravdu a denně si tu pravdu bolestně ověřuji. A příkládám k ní jeden Bochořákův verš, vyzdvihnutý z propasti noci, z té „studny klidu, v hloubce ozářené“: „Každý si svou loutnu nosí, v zadumání na ni hraje.“ Každý nosíme svou loutnu a byli bychom nehodni Božího daru, kdybychom na tuto loutnu svého srdce nedovedli vyzpívat pravdivou a nesložitou, i když třebaš těžkopádnou lásku k tomu kraji, jež nám Boží láska určila a v němž nám usměvavě, osobitým a milým způsobem zjevuje svou věčnou přítomnost; ke kraji, na jehož cestách se nám všude až do naší smrti zjevuje líbezná a nerozptýlená tvář matčina.

Václav Zima

to nebude problém pít vždy před jídlem na posílení a získání chuti k jídlu osminku dobrého třebaš červeného vína.“ - „To samozřejmě ne, pane primáři...“

Takové rady bývají pacienty velmi vítány a s velkou radostí a přesností plněny a pacienti říkají: „Ten doktor, to je náš člověk.“ A tak zmíněný pacient měl ještě k tomu svému vlastnímu pití, které (jak jsem si při vyšetřování a léčení zjistil, již delší dobu prováděl a bylo již před operací takřka patologickým pijáctvím), ještě potom „lékařsky vědecky zdůvodněno“. A tento příkaz jej po této více jak tříleté „léčbě“ přivedl přes SNB a prokuraturu do péče protialkoholní poradny.

Ještě dnes se stává, že mnohde posluchači po přednáškách na protialkoholní téma v diskusi argumentují, že se musí pít proto, že stát musí vydělávat. Musíme jednou s tímto pochybným tvrzením skoncovat. Stát, to jsme my. Pokud budeme alkoholické nápoje žádat, potud budou vyráběny. V socialistickém státě se nic nevyrábí zbytečně, a při řízeném hospodářství na sklad. Na jedné straně sice stát „vydělá“ jistou pomyslnou sumu za alkohol, zato v daleko větší, ba dvojnásobné částce musí vydat na škody, které alkoholismus působí (léčení, úrazy, renty apod.). Zákazy výroby a prodeje by vedly jen k výrobě a pálení na černo, k černému obchodu, podloudnictví, při nedokonalém pálení a výrobě alkoholických nápojů a hlavně pitím těchto nápojů by byly vyvolány vážné poruchy na zdraví. Jsou zkušenosti z prohibice v jiných státech, a proto naší snahou a prací je přesvědčování a výchova.

Prof. Jellinek v Kanadě na základě rozsáhlého klinického materiálu rozlišuje čtyři vývojové fáze alkoholika.

1. *Počáteční fáze.* Jedinec vyhledává euforii. Tím však začíná i jeho bludný kruh, poněvadž euforii vyhledává častěji, tolerance stoupá, zvyká si na alkohol. Konsumuje

již značné dávky alkoholických nápojů. Toto období může trvat i řadu let.

2. *Varovná fáze.* Dávky alkoholických nápojů stoupají. Pije se rychle, překotně, pije se třeba předem při příležitostech, při nichž se dá očekávat, že se bude pít. Přechází se na pití koncentrátů. Vyhledávají se „špatní kamarádi“. Někdy se vyskytují okénka, dostavují se i menší poruchy paměti, jakožto příznak poškozeného nervového systému. Také toto stadium může trvat několik let.

3. *Rozhodná fáze.* Opilost bývá pravidlem. Ztrácí se kontrola nad pitím. Stačí se napít malé dávky a již cítí potřebu pít a pije tak dlouho, dokud se neopije. Vznikají mu nepříjemnosti, dochází i často k abstinenci, ale ta je krátkodobá. Pacient zkouší pít s mírou, ale nedokáže to. Snaží se své pití zdůvodnit a přesvědčuje sám sebe, že má důvod k pití. Jeho sebevědomí trpí, zanedbává jídlo, je agresivní vůči rodině, začíná žárlit.

4. *Konečná fáze.* Pacient musí pít již ráno, aby byl schopen práce. Přes den musí pít udržovací dávku a k večeru to dorazí vysokými dávkami v úplnou opilost. Jeho smysl pro povinnost slabne. Dochází i k několika denním „tahům“, pije s lidmi, kterými dříve opovrhoval, sahá i k denaturovanému lihu. Trpí strachem, třesy, pomouchuje se. Je sice přístupný myšlence na léčení, ale bez pomoci ji nedovede uskutečnit.

Jaké jsou možnosti alkoholika ve čtvrté fázi? Neléčí se a pokračuje v pití až do úplného sebezničení. Anebo se vyléčí za předpokladu absolutní abstinence anebo končí sebevraždou, která se vyskytuje u alkoholiků desetkrát častěji, než u ostatního obyvatelstva.

Jáký závěr vyplývá pro kněze, pro jeho práci, pro jeho život, pro práci ve zvědnici a na kazatelně? Aby vši silou, svým osobním příkladem i slovem bojoval proti alkoholu a jeho zlu alkoholismu, jakožto zbytkům kapitalismu v nás.

MUDr. Vlastimil Nikodém

SOUSTAVA HOSPODÁŘSKÝCH ORGANISACÍ V NAŠÍ REPUBLICE

Československá republika patří mezi země, které nastoupily cestu budování nového společenského řádu. Nástup na cestu budování nového řádu znamenal hluboký zásah do struktury celého hospodářství. Výrobní prostředky byly převedeny do vlastnictví společnosti. Vznikly socialistické podniky buď ve vlastnictví všelidovém, tj. státním, anebo družstevním, tj. ve vlastnictví těch, kdož v podniku pracují. Vznik nových podniků si vynutil změny v organizaci státu, který musí plnit nové úkoly.

Státní moc před druhou světovou válkou v naší zemi měla plnit úkol obrany soudobého společenského řádu jak proti vnitřním, tak i proti jeho zahraničním nepřítelům. Druhořadý význam měla kulturně výchovná funkce státní moci, která byla uplatňována jen potud, pokud přímo sloužila potřebám vládnoucích vrstev. Hospodářsko-organizační činnost státu se omezovala jen na některé zásahy k ochraně majetků a růstu bohatství kapitalistů. Dělnická třída byla vykořisťována tenkou vrstvou kapitalistů; Tito svým politickým postojem připravili u nás fašistickou okupaci.

Stát nového typu, který ustavila společnost budující nový společenský řád, musil především rozšířit funkci hospodářsko-organizační. Přejel na nový způsob organizace lidské společnosti diktuje nutnost plánovitě a centrálně řídit vývoj celého hospodářství. Využívá se tím hlavní výhody nového řádu, který umožňuje rozvíjet hospodářství bez krizových poruch a zajišťovat tak spravedlivý růst blahobytu všech občanů. Náš stát musil rozšířit i svou činnost na poli kulturním a výchovném, protože naším cílem je zvyšovat nejen hmotnou, ale i kulturní úroveň všech pracujících. I funkce obrany společenského řádu trvá nadále. Bude opodstatněna však jen tak dlouho, dokud budou existovat zbytky nepřátel našich budovatelských cílů uvnitř země a kapitalistické státy za jejími hranicemi.

V této úvaze se nebudeme zabývat problémy kulturně výchovné a obranné funkce státu. Zmíníme se informativně o způsobu, jakým stát organizuje svou řídicí práci v hospodářství.

Zádný vývoj hospodářství umožňuje plnit hlavní cíl, který jsme si vytkli, — soustavný vzestup životní úrovně všech obyvatele. Proto se hospodářskými problémy zabývají všechny vedoucí složky našeho státu. Patří mezi ně orgány politické, zákonodárné a výkonné složky státní moci.

Orgány politické.

Všichni víme, že vedoucí politickou silou v našem státě je Komunistická strana Československa. Je vedoucí stranou dělnické třídy a pod jejím vedením nastoupila naše země cestu k novému společenskému zřízení. Její nejvyšší orgán, sjezd strany, dává pravidelně základní směrnice pro další rozvoj hospodářství. Ústřední výbor KSČ a jeho aparát a dále krajské a okresní výbory KSČ se svými aparáty bdí nad tím, zda jsou základní směrnice pro řízení hospodářství úspěšně prováděny. Jejich úkolem je hlavně sledovat práci všech hospodářských orgánů a pomáhat jim plnit jejich úkoly.

Pod vedením Komunistické strany Československa spolupracují v politickém životě naší země ostatní politické strany a společenské organizace Národní fronty. Každá z organizací Národní fronty má své vlastní organizační útvary — sjezdy, ústřední, krajské, okresní výbory a základní organizace; činnost všech je koordinována v orgánech Národní fronty, kde se problémy řeší společně. Národní fronta má také svůj ústřední výbor, krajské a okresní výbory s jejich aparáty. I v těchto složkách, zvláště v Revolučním odborovém hnutí, přicházejí jako velmi důležité body na pořad jednání otázky hospodářské. Úkolem Národní fronty a jejich členů je podporovat hospodářskou politiku Komunistické strany Československa a vlády a získávat pro její správné uskutečňování své členstvo.

Orgán zákonodárný.

Národní shromáždění Československé republiky jako jediný zákonodárný útvar v naší zemi vytváří zákonné předpoklady pro plnění hospodářských směrnic stanove-

ných vedoucí politickou silou. Zákonodárná činnost jednak přímo ukládá povinnost plnit dané směrnice pro rozvoj hospodářství, jednak soustavou právních norem vytváří organizační podmínky pro jejich úspěšné plnění. V zákonech jsou upraveny jak vztahy občanů k podnikům, tak i vztahy podniků navzájem.

Výkonné orgány.

Vláda republiky je nejvyšší orgán, který konkrétně řídí hospodářskou činnost ve státě. Na svých pravidelných schůzích řeší základní otázky běhu hospodářského života. Většina členů vlády řídí tzv. hospodářská ministerstva, která se zabývají vedením skupin podniků podle hospodářských odvětví. Tak např. ministerstvo chemického průmyslu řídí práci podniků chemického průmyslu, ministerstvo hutí a rudných dolů řídí práci podniků, které se zabývají těžbou rud a jejich zpracováním. Mohli bychom jmenovat ministerstvo spotřebního průmyslu, všeobecného strojírenství, těžkého strojírenství aj. Dále máme i ministerstvo vnitřního obchodu a ministerstvo zahraničního obchodu. Ta z hospodářských ministerstev, která přímo řídí výrobní podniky, jsou známa i pod názvem výrobní ministerstva.

Veškerá hospodářská činnost v naší zemi je řízena plánem. Plánování rozvoje národního hospodářství přísluší vládě. Ústředním orgánem vlády pro plánování je Státní plánovací komise. Předsedou Státní plánovací komise je jeden z náměstků předsedy vlády. Členové komise jsou někteří hospodářští ministři a významní představitelé hospodářského života, vědy a techniky. Hlavním úkolem Státní plánovací komise je, aby ve spolupráci se všemi hospodářskými organizacemi ve státě vypracovávala návrhy plánů rozvoje národního hospodářství. Návrhy jsou předkládány vládě ke schválení a stávají se závaznou směrnicí pro práci celého našeho hospodářství.

Předsednictvu vlády přísluší řídit práci národních výborů. Národní výbory jako výkonné orgány státní moci mají veliký význam v řízení hospodářství. Podle rozsahu působnosti jsou národní výbory krajské, okresní a místní. Na úroveň krajských národních výborů jsou postaveny ústřední národní výbory, které byly zřízeny v Praze a Bratislavě. V některých důležitějších městech jsou místo místních národních výborů voleny tzv. městské národní výbory. Jsou v podstatě jen dokonaleji organizačně vybavené místní národní výbory, protože jejich působnost má vliv na větší město.

Abychom správně rozuměli hospodářské funkci národních výborů, musíme si říci něco o podřízení podniků. V celém našem hospodářství známe podniky státní, podniky družstevní a podniky soukromé. Všechny tyto organizační jednotky našeho hospodářství řídí svou konkrétní výrobní i obchodní činnost samostatně, při čemž hospodaří s prostředky, které jim byly státem svěřeny (státní podniky), nebo které jsou jejich vlastnictvím (družstva a zbytky podniků soukromých).

Státní podniky podléhají většinou přímo ministerstvům. Státní podniky a zařízení, která nemají význam celostátní, jsou řízeny národními výbory, jako na příklad krajské podniky místního průmyslu, okresní stavební podniky, podniky komunálních služeb apod.

Družstevní podniky jsou také jednotně řízeny svým nejvyšším orgánem, který je v jistém směru postaven

na úroveň hospodářského ministerstva. Družstevní podniky můžeme rozdělit do dvou hlavních skupin. Jsou to podniky výrobní a podniky obchodní. Výrobní družstva podléhají Ústřednímu svazu výrobních družstev. Ústřední svaz je orgánem, který vzniká sdružením krajských svazů výrobních družstev, které opět jsou svazkem okresních svazů výrobních družstev. Okresní svazy výrobních družstev jsou přímými řídicími orgány pro družstva v okrese. Obdobná organizace je u obchodních družstevních podniků. Na vesnici většinou nepůsobí státní obchod, ale družstevní obchod. Družstevní obchod má formu tzv. spotřebních družstev. V organizační nadstavbě spotřebních družstev vznikají pak okresní svazy spotřebních družstev, krajské svazy spotřebních družstev a nejvyšší orgán — Ústřední svaz spotřebních družstev.

Je třeba připomenout, že svazům výrobních nebo spotřebních družstev nejsou podřízena jednotná zemědělská družstva, která jsou vedena zemědělskými odbory rad ONV anebo KNV. Nejvyšší složkou, která ovlivňuje práci zemědělských družstev, je ministerstvo zemědělství.

Dohled nad zbytky soukromého podnikání a jednotlivě hospodařícími rolníky přísluší místním a okresním národním výborům.

Národní výbory všech stupňů uplatňují však na hospodářství i další vliv. Kromě přímého řízení podniků místního průmyslu, stavebnictví a komunálních služeb mají vliv i na podniky státní, přímo podléhající ministerstvům, a na družstva. Při národních výborech jsou pro tuto práci zřízeny zvláštní odbory. Národní výbory se při své řídicí funkci opírají o stále komise národních výborů a široké sbory aktivistů. Tím se uplatňuje demokratisace řízení hospodářství a iniciativa občanů při správě hospodářských věcí.

Vedle vlivu národních výborů na podniky, které jim nepodléhají přímo, a vedle přímého řízení podniků místního průmyslu, stavebnictví a komunálních služeb zřizují národní výbory tzv. provozovny doplňkových služeb obyvatelstvu. Jejich cílem je zlepšit kvalitu služeb obyvatelstvu, hlavně služeb opravářských. Doplňkové služby jsou většinou obsazovány důchodci anebo jinými občany, kteří z různých důvodů nemohou pracovat v některých ze státních nebo místních opravářských podniků. Cílem provozoven doplňkových služeb je zvláště bojovat proti nezdravému „melouchaření“, které často vedlo k rozkrádání národního majetku, okrádání občanů a daňovým přešlapům.

Stručný pohled do organizační struktury hospodářské činnosti v naší republice pomůže popis velmi důležité složky hospodářství — financování hospodářství. Prvořadý význam pro financování našeho hospodářství má státní rozpočet, projednáváný každoročně v Národním shromáždění. Financování má mimořádný kontrolní a regulativní význam pro chod hospodářství.

Organizace hospodářských složek v naší zemi je postavena tak, aby nejlépe vyhovovala dosažení základního cíle — soustavnému zvyšování životní úrovně všech občanů. Podmínky, v nichž organizace působí, se při vývoji politických a hospodářských sil v naší zemi stále mění. Není možno proto postavit jednou provždy organizaci, která by stále stejně dobře vyhovovala potřebám našeho hospodářství. Účinky organizační struktury na vývoj hospodářství jsou neustále pečlivě sledovány a jakmile se ukáže, že určitá forma organizace nevyhovuje, jsou prozkoumány důvody její nevhodnosti a je vytvořena nová organizační soustava.

Inž. V. a Z. Červený

Mluvme raději o tom, co nás má sjednocovat, a nevypichujme to, co by nás mohlo rozdělovat. Soutěžme v míru a národy ať rozsoudí, která soustava je lepší, která otvírá větší prostor pro rozvoj výrobních sil, která lidem zajišťuje spokojený život. Musíme respektovat volbu národů, musíme respektovat jejich právo žít tak, jak chtějí, musíme budovat vztahy mezi státy na uznávání stejného práva na existenci různých společenských soustav. Musíme upevnit mírové soužití a tak upevnit mír na celém světě.

N. S. Chruščov v New Yorku, 19. 9. 1959.

JEN PO TÉTO CESTĚ

Návštěva sovětského premiéra N. S. Chruščova v USA patřila bezesporu k těm velkým, podnětným událostem, o kterých se bude dlouho psát a uvažovat. Ale ještě víc: znamenala a znamená významný mezník v dlouhé řadě jednání mezi velmocemi, které na různé úrovni a s různým speciálním zaměřením probíhaly mezi Východem a Západem již od minulého roku. Lze očekávat, že také brzká návštěva presidenta Eisenhowera v SSSR bude do plňkem jednání N. S. Chruščova v USA a že bude nesena stejnými ideami o nutnosti vzájemné spolupráce a mírumilovného jednání mezi oběma společenskými systémy rozděleného světa. Nelze sice mluvit o „jarních vlastovkách“, protože obě návštěvy spadají do podzimního období, ale přesto ohromná většina lidstva je spojuje s představami radostnými, nadějeplnými a tedy jarními.

Křesťané uvítali zahájení jednání s pocitem vděčnosti. Naše duchovenstvo, vedené křesťanskými ideami lásky k bližnímu a vžitými domácími vlasteneckými tradicemi, vřele ocenilo neúnavnost sovětské zahraniční politiky, která se neustále snaží přinášet nové a nové mírové podněty, která navrhuje krok za krokem řešení problémů, které dlouhý čas studené války ještě více zkomplikoval. Tak se stává, že poctivá, důsledná snaha sovětské velmoci je oceňována ve všech společenských vrstvách, dokonce mezi skupinami a jednotlivci, kteří jsou politickým a společenským cílům sovětské společnosti vzdáleni.

Patří k nejvýznamnějším kladům naší doby, že stále vzrůstající počet lidí si uvědomuje nutnost, že rozdílnost společenské soustavy a ideologie nesmí být na překážku snaze zajistit modernímu lidstvu trvalý mír. A je potěšujícím faktem, že nové, oživené vztahy mezi prvními světovými velmocemi, SSSR a USA, jsou neobyčejně významným faktorem, který by byl s to dát této všelidské snaze záruky základního významu.

I když velmi dobře víme, že rozřešit základně nejdůležitější světovou problematiku bude záležitost dlouhodobá, komplikovaná a svízelná, nelze v žádném případě podcenit řadu faktů, které otevírají jednání povzbudivé perspektivy. Především je třeba s pocitem opravdové vděčnosti ocenit sovětský podnět, jímž bylo zastavení pokusů s jadernými zbraněmi. Proto lidstvo uvítalo, že po SSSR prohlásil i prezident USA Eisenhower a britský ministerský předseda Macmillan, že tyto další dvě atomové velmoci zastaví konání pokusů do konce tohoto roku. Kromě toho D. Eisenhower ocenil jednání zatím přerušené konference o zastavení pokusů s jadernými zbraněmi, probíhající po dlouhou dobu v Ženevě, vcelku kladně a výslovně řekl, že dnes již nevidí nějaké zásadní překážky, které by byly v cestě kladnému vyřešení tohoto problému č. 1. Známe-li dosah prvních výbuchů v Hirošimě a Nagasaki, víme-li o č. se zvýšila radioaktivita ovzduší a vod po konaných pokusech v Tichém oceánu, tím spíše oceňujeme dosavadní přerušování pokusných výbuchů ze strany SSSR, USA a Velké Británie.

Avšak, je-li základní perspektiva jednání mezi největšími světovými velmocemi vcelku kladná, povzbudivá a můžeme-li plni vděčnosti k Bohu i odpovědným státníkům říci, že letošek po řadě let znamená velký krok vpřed, neznamená to nikterak, že je nutné nepozastávat se také nad zápory. Je to pochopitelné tím spíše, že nám musí být jasno, že dosažené dobro je leckdy podnětem nepřátelům míru, aby svou činnost zaktivizovali. Je to paradoxní situace, že Francie se svou tvrdohlavou, reakční snahou stát se atomovou velmocí právě v době, kdy jednání mají dosah nebezpečí zmenšit nebo odstranit, svými plánovanými jadernými pokusy na Sahaře se stává rušitelem odzbrojovacích mírumilovných snah lidstva. Je ovšem dobře známo, že to neslouží a nemůže sloužit opravdové velikosti Francie. Nelze nevidět, že pravý viník se raduje z této krátkozrakosti francouzských státníků, imperialistů a kolonizátorů. Tento dvojnásobný viník dvou světových válek a zatvrzelý připravovatel třetí,

velmi dobře vidí, že Francie se zmitá ve finančních těžkostech, způsobených nesmyslnou, krutou a pro Francii beznadějnou válkou v Alžírě. Těm francouzským státníkům, kteří ústy vyznávají víru ve Spasitele, by mělo být jasno, že nutit násilím celý národ zůstat v koloniálním jařmu je zavrženíhodný čin. Kromě toho každý politicky zkušený státník naší epochy musí vidět, jak právě před našima očima se kus po kuse rozpadává koloniální systém, na němž lpějí nejtěžší zločiny evropských a amerických kořistníků. Uznala-li Francie kdysi nesmyslnost a beznadějnost války ve Vietnamu, musí vidět i dnes, že ani v Alžírě nedosáhne nic násilím, krutostí a nelidskostí. Všichni přátelé Francie a francouzského lidu s politováním vidí dosah nebezpečí, který jí hrozí. Je opravdu slepotou ze strany francouzských státníků nevidět, že Francie, která po dvakrát byla smrtelně ohrožena německým imperialismem a militarismem, se po třetí dává dobrovolně v moc svého starého nepřitele.

Před měsícem, 1. září 1959, jsme vzpomínali osudného data před dvaceti lety. Tehdy třídni sobeckost a zášť vůči Sovětskému svazu vedla řadu evropských a amerických státníků k tomu, aby pomohli vyzbrojit tehdejší nacistické Německo a upevnili tak hroutící se postavení maniaků Hitlera. Tíživší lidé museli pak přihlížet k tomu, že jimi ozbrojené a pošťvané Německo se vrhlo napřed na ně. Po porážce Polska obrátil se nacistický běs hned právě na Francii a další západoevropské země.

Dnešní Hitlerovi dědici a nástupci se nezdají být moudřejší nežli byl kdysi, před dvaceti lety, führer. Ministr války NSR Strauss netouží po ničem jiném, nežli po tom, aby k americkým raketám dostal ještě atomové hlavice. Prohlašoval při tom mnohokrát, že západní velmoci mohou Sovětský svaz zničit ve velmi krátké době, že ho „mohou smazat ze světa“. Ani ne před dvěma desetiletími si zapsal do svého deníku — bylo to 31. července 1940! — generál Halder Hitlerův příkaz: „Rusko musí být zlikvidováno. Termín: jaro 1941.“ Protože nacistické tažení na Západ, skončené kapitulací Francie, trvalo šest týdnů, odhadovali také tehdejší znalci, podobní Franzu Josefu Straussovi, válečné tažení proti Sovětskému svazu na tutéž dobu. Nacistický ministr zahraničí Ribbentrop, sdělil tehdy svému italskému kolegovi, hraběti Cianovi, že „SSSR bude smazán z mapy světa do osmi týdnů“. Tady vidíme, odkud pan ministr války NSR, Strauss, si vypůjčuje rozumy i dokonce způsob vyjadřování. Ale učedník by se měl poučit nejen z toho, jak to začalo, ale také z toho, jak to dopadlo.

Ze v tomto ohledu nebyli chytřejší ani západní státníci, svědčí fakt, že americký ministr obrany Stimson podal presidentu USA, tehdy D. Rooseveltovi, zprávu, v níž odhadoval, že „Německo bude cele zaneprázdněno tím, aby porazilo Rusko, minimálně na jeden měsíc a možná maximálně na tři měsíce“. Tak krátkozrací byli tehdy jak generálové, tak i diplomaté. To Rusko, které mělo Západu získat drahocenný oddech na nanejvýš tři měsíce, produkovalo ve třech posledních válečných letech dvakrát více letadel nežli ztotalizované Německo a jeden a půlkrát více nežli nedotčené USA. A nakonec všichni tito „znalci“ museli přihlížet k tomu, že tak podceňovaný Sovětský svaz nejen dal poslední ránu nacistice hydry v bitvě o Berlín, nýbrž že jim ještě pomohl zlikvidovat japonské militaristy.

Vzpomínky na milióny hrobů vojáků všech národností by měly burcovat milióny těch, které je přežily, ke zvýšené bdělosti a rozhodnosti proti těm, kteří zapomněli nebo alespoň předstírají krátkou paměť. Ať však nepokoušejí osud! Dokonce ani svůj osud! Sotva by byl mírnější nežli soud v Norimberku. Pociťujeme však radost, že vzrůstá i mezi politiky a státníky Západu realističtější postoj k úplně změněné mocenské situaci, jaká je právě dnes. Jen po této cestě rozumu, odpovědnosti a dobré vůle lze přejít do budoucnosti bez válek a bez krutostí...

BRNĚNSKÁ KONFERENCE DIECÉSNÍCH TAJEMNÍKŮ

V zasedací síni brněnské konsistoře sešli se dne 7. září tajemníci diecésních mírových výborů k pracovnímu zasedání. Schůzi řídil předseda DMV dr. František Drábek, který úvodem svého projevu podotkl, že zasedání bylo úmyslně stanoveno na začátek brněnských veletrhů, aby tím bylo jasně dokumentováno, že představitelé mírového hnutí katolického duchovenstva mají přímý zájem na úsilí našeho pracujícího lidu, rozvoji techniky a mírovém budování v souladu s příkazem křesťanské etiky a tradice. Připomněl dále, že Brno leží na hranici mezi lidově demokratickými a kapitalistickými státy a uspořádáním veletržních trhů v takovémto mezinárodním rozsahu je zde podán pádný důkaz opravdu mírové spolupráce, soužití a porozumění. Když byla provedena kontrola usnesení minulé konference dr. Stefanem Záreckým, ujal se slova v hlavním projevu zasedání generální tajemník CMV KD, prof. J. Beneš, který pravil mj.:

„Od skončení poslední bojové akce druhé světové války uplynulo již čtrnácte let a přece — zvláště ve středu Evropy v Německu — nejsou zjednány podmínky k zajištění trvalého míru. Pro nás, kněze, je otázka míru otázkou odpovědnosti a svědomí a přejeme si, aby i pro státníky Západu, kteří se tak často ohání svou křesťanskou příslušností, byla tato otázka záležitostí drtivé odpovědnosti. Dnešní situace je taková, že přímo nutí státníky jednat. Dnes nestačí již mírové manifesty a také o tom, co bude, nerozhodnou jen státníci, ale především národy samotné. Ony musejí položit na váhu dění své rozhodující slovo, podepřené činy. Přestože se, podle slov vedoucího sovětského státníka domníváme, že „barometr neukazuje nyní na válku“, nýbrž naopak k posílení snahy mír upevnit, neznamená to nikterak, že máme složit ruce do klína.

Křesťané — už proto, že jsou vyznavači Kristova učení — jsou cele pro mír; socialismus nemůže chtít válku, protože postavil do popředí svého zájmu člověka a práci pro jeho lepší život. Katolické duchovenstvo naší vlasti stále pozvedá hlas, aby řeklo věřícím svým i věřícím jiných zemí, že válka a zbraně hromadného ničení odporují zásadám katolické mravouky, že to je hřích a že

proti tomu budeme stále bojovat, jak nám káže naše svědomí. Naši věřící velmi dobře chápou toto naše stanovisko a stojí s námi v jednotném šiku a souhlasí s námi.

Radostnou zprávou poslední doby je vzájemně podaná ruka státníků dvou velmocí světa. Radujeme se z tohoto mírového kroku z celého srdce a věříme, že touto návštěvou roztají ledy neporozumění natolik, že vzájemným vyjednáváním přejde svět od studené války k pevnému míru. Nesmí mezi námi být nikoho, kdo by si neuvědomoval velikost odpovědnosti, která zavazuje všechny lidi dobré vůle jednat tak, aby to bylo ve shodě s učním Lásky a Pokoje...

Generální tajemník zhodnotil poté dosavadní činnost a v praktických číslech nastínil obraz jednotlivých diecézí, jak se jeví v mírové práci. Schůzi různých složek CMV za 1. pololetí bylo pořádáno celkem 235 s účastí 92 proc., a zajímavý je poměr zájmové práce v různých diecézích. Např. v olomoucké arcidiecési pracuje v Obráncích míru 192 kněží, a v brněnské 131 kněží v Československém červeném kříži, každý třetí kněz hradecké diecése je členem Svazu čs.-sovětského přátelství, diecése pražská a brněnská mají největší počet kněží ve veřejných funkcích národních výborů, výborů NF apod. V buďejovické a litoměřické diecési se podílejí kněží v různých kulturních organizacích na práci pro lid. V českých zemích je 66 kněží členy SPB jakožto bývalí političtí vězňové, partyzáni a členové ilegálních organizací a hnutí odporu proti nacismu. Vytyčením pracovních úkolů mírového hnutí do konce tohoto roku poděkoval současně generální tajemník shromážděným spolupracovníkům za dosavadní práci a končil svůj projev přáním zdaru do další Bohem požehnané činnosti.

Obsáhlý pracovní referát o mírové práci mladých kněží na Slovensku přednesl prof. dr. Alois Martinec a následovaly pracovní referáty a diskusní příspěvky mírových tajemníků, vesměs velmi obsáhlé a plodné, autokritické i tvůrčí, což v závěrečném projevu velmi kladně zhodnotil zástupce MŠK pan přednosta Verner. Zasedání bylo zakončeno svoláním prof. Josefa Grosse a pokračovalo druhý den prohlídkou exponátů brněnských veletrhů.

V. Z.

JUBILEA

50 let se dožívají: Dne 19. 9. vsdp. Alois Frajt, vikář v Rumburku, 14. 10. vsdp. Bohuslav Koza, vikář v Karlových Varech dne 24. 10. J. M. kanovník Petr Franta, Brno a dne 27. 10. vsdp. Bedřich Lang, děkan v Bystřici pod Hostýnem.

70 let se dožívá dne 31. 10. vsdp. Robert King, kons. rada a farář u sv. Františka v Praze 1.

80 let se dožívá vsdp. Václav Salač, č. kanovník v Choceřadech.

ÚČASTNÍCI IV. KURSU KNĚŽSKÝCH EXERCICIÍ:

Vsdp. Rudolf Adámek, Všemina; Emil Bílek, Prostějov; Josef Bystřický, Ostrava I.; Josef Čáp, Nové Město n. Met.; František Dvořák, Karlovy Vary-Rybáře; Bedřich Hoffman, Olomouc; Jan Hudák, Bardejov; Boleslav Chroboczek, Ondřejovice; Antonín Chroust, Kněžice; Evžen Kalisch, Domaslavice; Václav Klíma, Lhenice; František Kubát, Ústí n. Lab.-Střekov; František Mandys, Přepychy; Ervín Morcinek, Supíkovičky; Josef Němeček, Pohled u H. Brodu; Bedřich Novák, Horní Brusnice; Josef Pacal, Mor. Budějovice; Bohumil Pešek, Žďárec u Tišnova; Josef Peterka, Tuchlovice; Jan Pour, Kostelec u Hluboké nad Vlt.; Bohumil Punda, Choustník; V. Rosenberg, Zvoleněves; Václav Škach, Úšovice; Jan Veselý, Popice; Jan Vladislavský, Boleradice; Zdeněk Vodička, Chvojnovi Miroslav Zedníček, Mor. Budějovice; Julius Žvak, Velká Polom.

ÚČASTNÍCI V. KURSU KNĚŽSKÝCH EXERCICIÍ:

Vsdp. Viktor Boczek, Vápenná; Jindřich Bsumek, Loukov; Jaroslav Cvrček, Sendražice, Jan Dobrodinský, Volenice; Josef Hudeček, Bratčice; dr. Vojtěch Jestříbek, Linhartovy; A. Jindra, Telč; František Jirsa, Skočice; Ri-

chard Kališ, Žampach; Josef Kaplický, Netolice; Václav Kaše, Volary; Jindřich Kocman, Netín; A. Kostelka, Brno; František Lukš, Žirč n. Lab.; Jan Malý, Olšany; Petr Mejstnar, Čáslav; Jan Mokřý, Lázně Bělohrad; František Panoš, Kaplice; Štěpán Pařízek, Křemže; Josef Pipal, Štoky; Jaroslav Pich, Studená; Jan Pohl, Jílové; Emil Prukner, Švihov; Jaroslav Schneider, Javorník; R. Skřepek, Bošilec; Alois Starker, Skorošice; Stanislav Svoboda, Vracov; Alois Špatný, Čes. Budějovice VI.; Jan Thonabauer, Semněvice; Josef Ulvr, Vysoké Veselí; Josef Volanský, Nový Bydžov; Rudolf Vošický, Předhradí; Zdeněk Vrátný, Polička; František Zadražil, Čelákovice; Oldřich Zbuník, Horní Dubňany.

ÚČASTNÍCI VI. KURSU KNĚŽSKÝCH EXERCICIÍ:

Vsdp. Miroslav Brabec, Rejšice; Josef Brada, Opařany; Miroslav Čechal, Liptáň; Jaroslav Drábek, Děčín; Augustín Ferko, Beckov; Cyril F. Foral, Velvary; Jan Formánek, Dyjákovičky; Václav Grygera, Zábřeh n. M.; Rudolf Hodál, Nemšová; Václav Hortlík, Třebenice; Miloslav Humpolec, Dolní Bojanovice; František Kocián, Domažlice; František Koníček, Bykáň; Václav Kosour, Brno; dr. Josef Krčál, Drahov; Emanuel Kuchař, Rybná n. Zdobnicí; Jaroslav Mihula, Dolní Kounice; Ot. Moc, Mojžíř n. Lab.; Josef Novák, Moravičany; dr. Ján Pásztor, Nitra; František Polreich, Jičín; Jaromír Röhrich, Pardubice; Vincenc Řehoř, Jaroměřice n. Rokytou; Štefan Samák, Trenčianská Turná; Prokop Skořepa, Smečno; Josef Smejkal, Řepníky; František Soukup, Budyně n. Ohří; Jan Šimek, Žamberk; Josef Šoustek, Olomouc-Hejčín; prof. Alois Talanda, Opava; Josef Vadovič, Údlice; Josef Vavrečka, Řepín; Msgre Josef Vymětal, Praha; Josef Zapletal, Čáslav.

KULTURNÍ KALENDAŘ

15. 10. 1814

Již 145 let nás dělí ode dne, kdy v Moskvě se narodil *Michael Jurjevič Lermontov*, nejvýznamnější básník světobolu v Rusku.

Rozervaný a hledající, nemaje pevného zdraví, byl duševně neobyčejně vyvinut. Vida se osamělým a nešťastným, přijímal za své každé cizí neštěstí, zármutek a hoře, každé osamocení následkem lidské lhostejnosti, nepochopení a egoismu.

Pro báseň na smrt Puškinovu, obsahující vášnivě obžaloby vznešené společnosti, byl v r. 1837 vypovězen na Kavkaz, kde r. 1841 v Pjatigorsku 27. července nalezl smrt v souboji.

Jeho psychologický román „Hrdina naší doby“ (z roku 1840) a díla „Lidé a vášně“ (r. 1830), „Mciři“ (r. 1840), „Démon“ (r. 1840) zaručují mu postavení jak v ruské, tak i světové literatuře.

17. 10. 1849

Vzdálen své milované vlasti, zmítaný tehdy povstáním, zemřel před 110 lety v Paříži slavný polský pianista a skladatel *Frederik Chopin* (nar. 1. 3. 1809 v Želazowé Woli u Varšavy). Byl pochován v Paříži na hřbitově Père Lachaise, srdce však na jeho žádost je uloženo ve Varšavě. Po otci Francouz, po matce Polák, spojuje Chopin ve svém umění prvky obou národů pod mohutným vlivem tehdy se rozvíjející romantické školy.

Představuje první typ národního umělce 19. století v tom smyslu, že jeho národnost nevyvrstává ani ze stáleté hudební kultury, ani z národního svérázu, nýbrž je kořenem jeho bytosti, jeho základním psychickým charakterem. V tom směru je veliká příbuznost se Smetanou, jemuž byl velkým učitelem. Jest zajímavé, že Smetana sám se hlásí k jeho vzoru.

Pramenem Chopinovy hudby je on sám, základem celého jeho hudebního umění je klavír. Jistý ráz improvizace, který nesou jeho díla, je vyvážen vzácnou vyrovnaností mezi myšlenkou a prostředky, jakými ji vede vyjadřovat. Od přírody byl Chopin nadán sensitivní po-

vahou, plnou poetické jemnosti: proto básnil v tónech bez ohledu na běžné formy. Teprve po jeho smrti byly jako skladby uznány a podnes jsou kmenovou součástí kmenového klavírního repertoáru na celém kulturním světě.

21. 10. 1125

V Praze před 830 roky zemřel kronikář *Kosmas* (nar. kolem r. 1045), nejlepší český kronikář středověký.

Od r. 1120 děkan pražské kapituly, dříve důvěrník pražských biskupů Jaromíra, Kosmy a Heřmana byl často v různých posláních v cizině, čímž získal veliký rozhled a vědomosti.

V kmetském věku (od r. 1119) počal psát svou latinskou kroniku „*Chronica Boemorum*“, líčící události od dob bájných až do jeho smrti.

Jeho dílo zůstává základní prací pro nejstarší české dějiny, i když má své vady, jmenovitě, že neužívá kriticky pramenů a dává se strhnout temperamentem k stranickým úsudkům. Předností díla, jehož pokračovatelé psali dějiny až do r. 1283, jest, že rozeznává báje od skutečností a nevymýšlí si podle zvyku své doby jednotlivé události.

Největší cenu má pak kronika pro líčení událostí za života kronikáře, jež vypravuje buď z vlastní zkušenosti, nebo podle zpráv svých vrstevníků.

NAŠE EDICE.

V hudební edici České katolické Charity byla vydána v poslední době dvě významná díla a to sborník: „Zpívejme Hospodinu“, který obsahuje sólové a sborové zpěvy k P. Ježíši, k Božskému Srdci Páně a k Eucharistickým pobožnostem. Výtisk za 18 Kčs. Dále vyšel Varhanní doprovod k Cyrilmotodějskému kancionálu, který je užíván v brněnské diecési. Tento varhanní doprovod byl netrpělivě očekáván a jeho vydání je záslužným činem vydavatelství České katolické Charity. Cena 100 Kčs. Na požádání zašleme podrobný seznam církevních hudebních skladeb.

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

- Blažek Jan**, administrátor, Noutonice, ustanoven dekretem čj. 7422/59 od 1. 8. 1959 excurrando administrátorem v Tursku, okres Praha-západ.
- Lutrýn Jindřich**, admin., Arnoštovice, ustanoven dekretem čj. 7464/59 od 1. 8. 1959 administrátorem v Červeném Újezdě, okres Votice. Ustanovení do Tuchlovic, okr. Nové Strašecí, zrušeno.
- Linhart Vojtěch**, admin., Říčany, jmenován dekretem čj. 7491/59 od 15. 8. 1959 správcem vikariátu říčanského.
- Cetl Vilém**, administrátor, Žlutice, jmenován dekretem čj. 7527/59 od 15. 8. 1959 správcem vikariátu toužimského.
- Chaloupka Josef**, admin., Rudná-Hořelice, ustanoven dekretem čj. 7692/59 od 15. 8. 1959 excurrando administrátorem v Tachlovicích, okres Praha-západ.

Úmrtí:

- Horák Václav**, hlavní farář a arciděkan u sv. Jindřicha v Praze II, zemřel dne 19. 8. 1959 ve věku téměř 88 let (čj. 7621/59).

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

- Dr. Strnad Alois**, provisor, Místek, ustanoven dekretem čis. 3173/59 ze dne 20. 7. 1959 administrátorem v Mořkově a excurrando administrátorem v Životicích u N. Jičína s účinností od 1. 8. 1959.
- Nedbal Miloslav**, farář a děkan v Mořkově, ustanoven dekretem čis. 3172/59 ze dne 20. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem ve Velkých Opatovicích.
- Tvarůžek Vilém**, farář, Chlebovice a excurrando administrátor ve Staříči, ustanoven dekretem čis. 3174/59 ze dne 20. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 provisor v Místku.
- Bršlica Karel**, kooperátor, Starý Jičín, ustanoven dekretem čis. 3176/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Chlebovicích a excurrando administrátorem ve Staříči.
- Chovanec Robert**, administrátor v Hladkých Životicích a excurrando administrátor v Kujavech, ustanoven dekretem čis. 3176/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem ve Starém Jičíně.
- Hučka Jaromír**, kooperátor v Novém Jičíně, ustanoven dekretem čis. 3177/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 kooperátorem ve Starém Jičíně.
- Dominik Antonín**, administrátor v Bartošovicích a excurrando administrátor v Albrechticích, ustanoven dekretem čis. 3178/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Hladkých Životicích a excurrando administrátorem v Kujavách.
- Bilík Antonín**, administrátor, Putovice, ustanoven dekretem čis. 3179/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Bartošovicích a excurrando administrátorem v Albrechticích.
- Uhlář Antonín**, administrátor ve Studénce, ustanoven dekretem čis. 3180/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 excurrando administrátorem v Butovicích.
- Zoubek Josef**, administrátor v Rychnově a excurrando administrátor v Mladějově, ustanoven dekretem čis. 3181/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Mor. Prusích.
- Kouřil Otto**, kooperátor v Jevíčku, ustanoven dekretem čis. 3183/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 excurrando administrátorem v Chornicích.
- Drozď Josef**, t. č. m. sl. v Lichnově, poslední kooperátor v Bánově, ustanoven dekretem čis. 3182/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Rychnově, a excurrando administrátorem v Mladějově.
- Kroupa Jan**, administrátor v Hlubočkách, ustanoven dekretem čis. 3434/59 ze dne 3. 8. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Náměšti na Hané.
- Šrubař Jan**, administrátor v Hradci a excurrando administrátor ve Sklenném, ustanoven dekretem čis. 3440/59 ze dne 3. 8. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 excurrando administrátorem ve Vendolí.
- Bubeník Alois**, administrátor ve Slatinicích, ustanoven dekretem čis. 3435/59 ze dne 3. 8. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 excurrando administrátorem v Drahanovicích.

ností od 1. 8. 1959 excurrando administrátorem v Drahanovicích.

- Olšovský Antonín**, administrátor, Dlouhá Loučka, ustanoven dekretem čis. 3436/59 ze dne 3. 8. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Hlubočkách.

- Dr. Kryštofský Vladimír**, t. č. m. sl. v Hranicích, posledně administrátor v Bělotíně, ustanoven dekretem čis. 3437/59 ze dne 3. 8. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Dlouhé Loučce.

- Pokorný František**, administrátor v Jaroměřicích, ustanoven dekretem čis. 3448/59 ze dne 3. 8. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Moravské Třebové.

- Kus Ludvík**, kooperátor v Březové a excurrando administrátor v Horní Hynčíně, ustanoven dekretem čis. 3441/59 ze dne 3. 8. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Horní Hynčíně a excurrando administrátorem ve Sklenném.

- Rybníkář Karel**, t. č. m. sl. v Rašovicích, ustanoven dekretem čis. 3611/59 ze dne 14. 8. 1959 s účinností od 15. 8. 1959 kooperátorem v Uherském Hradišti a excurrando administrátorem v Saděch u Uh. Hradiště.

- Pospíšil Antonín**, kooperátor, Uherské Hradiště, ustanoven dekretem čis. 3613/59 ze dne 14. 8. 1959 s účinností od 15. 8. 1959 kooperátorem ve Vsetíně a excurrando administrátorem v Růžďce.

- Kašpar Antonín**, administrátor v Růžďce, ustanoven dekretem čis. 3612/59 ze dne 14. 8. 1959 s účinností od 15. 8. 1959 administrátorem v Újezdě u Val. Klobouk.

- Rafaja Valentin**, administrátor v Újezdě u Val. Klobouk, ustanoven dekretem čis. 3610/59 ze dne 14. 8. 1959 s účinností od 15. 8. 1959 administrátorem v Pitíně.

- Černoch Ludvík**, administrátor v Pitíně, ustanoven dekretem čis. 3609/59 ze dne 14. 8. 1959 s účinností od 15. 8. 1959 administrátorem v Rožnově p. R.

- Knos Jan**, administrátor ve Starém Městě a excurrando administrátor v Třebáňově, ustanoven dekretem čis. 3668/59 ze dne 18. 8. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem v Jaroměřicích.

- Tříška Petr Serafín**, administrátor ve Vendolí, ustanoven dekretem čis. 3667/59 ze dne 18. 8. 1959 s účinností od 1. 8. 1959 administrátorem ve Starém Městě a excurrando administrátorem v Třebáňově.

- Goldmann Karel**, kooperátor v Ostravě-Zábřehu, ustanoven dekretem čis. 2245/59 ze dne 23. 5. 1959 s účinností od 1. 6. 1959 kooperátorem v Ostravě-Vitkovicích.

- Bagar Jan**, administrátor v Horním Újezdě, ustanoven dekretem čis. 2550/59 ze dne 15. 5. 1959 s účinností od 15. 6. 1959 excurrando administrátorem ve Vitonicích.

- Dr. Kostrel František**, administrátor ve Vitonicích, ustanoven dekretem čis. 2551/59 z 15. 6. 1959 s účinností od 15. 6. 1959 administrátorem v Loukově.

Pensionování:

- Janík František**, farář, Starý Jičín, pensionován výměrem čis. 1858/59 ze dne 23. 5. 1959 s účinností od 1. 6. 1959.

- Tomeček Antonín**, rektor kostela sv. Kateřiny, Olomouc, pensionován výměrem čis. 3020/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959.

- Šimon Rudolf**, farář, děkan, arcikněz, Moravská Třebová, pensionován výměrem čis. 3162/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. 8. 1959.

- Machatý Jan**, farář, Chornice, pensionován výměrem čis. 1961/59 ze dne 21. 7. 1959 s účinností od 1. srpna 1959.

Úmrtí:

- Čermák František**, v. v., Penčice, okres Přerov, zemřel 28. 5. 1959, pohřben 2. 6. 1959 v Penčicích.

- Ryšánek Osvald**, v. v., Krčmaň, zemřel 28. 5. 1959, pohřben 30. 5. 1959 v Oseku n. B.

- Sláma František**, kooperátor ve Vsetíně, zemřel 31. 5. 1959, pohřben 3. 6. 1959 v Pitíně.

- Seget Josef**, farář, děkan, čestný kanovník kolegiální kapituly Kroměřížské, arcikněz, Rožnov p. R., zemřel 14. června 1959, pohřben 17. června 1959 v Rožnově p. R.

Losík Jan, děkan, farář v Mor. Prusích, zemřel 14. června 1959, pohřben 17. června 1959 v Moravských Prusích.

Strakoš Josef, administrátor, Sady u Uher. Hradiště, zemřel 14. června 1959, pohřben 18. června 1959 v Hukvaldech.

Hudez Jan, katecheta v. v., Dvorce, zemřel 15. června 1959, pohřben 18. 6. 1959 ve Dvorcích.

Kovář Vincenc, farář v. v., Velký Ořechov, t. č. duchovní správce Zaopatřovacího ústavu Katolické Charity v Lukově, zemřel 14. 6. 1959, pohřben 18. 6. 1959 ve Velkém Ořechově.

Pospišilík Alois, farář, místoděkan, Velké Opatovice (okr. Mor. Třebováz), zemřel 19. 6. 1959, pohřben 22. 6. 1959 v Holešově.

Böhm Antonín, v. v., Frýdlant n. O., zemřel 11. 7. 1959, pohřben 14. 7. 1959 ve Frýdlantě n. O.

Dedek Florián, administrátor, Vranovice, zemřel 29. 7. 1959 ve Vranovicích, pohřben 1. 8. 1959 ve Velkých Hošticích.

ThDr. Vašek Bedřich, prelát, prof. Bohoslovecké fakulty v Olomouci, v. v., Olomouc, zemřel 14. 8. 1959, pohřben 17. 8. 1959 v Olomouci.

Dostál Stanislav, děkan a farář, Štítná n. Vl., zemřel 17. srpna 1959, pohřben 20. srpna 1959 ve Štítné n. Vl.

DIECESE LITOMĚŘICKÁ

Pochvala:

Straňák Vincenc, administrátor, os. děkan v Novosedlicích, obdržel u příležitosti svých 65. narozenin pochvalu Ordináře; č. dekr. 275/59-1-Ord-Pe ze dne 19. května 1959.

Ustanovení a jmenování:

Maryška Zdeněk, administrátor v Horním Tanvaldě, ustanoven s platností od 15. května excurrendo administrátorem farnosti Josefův Důl, okres i vikariát Jablonec n. Nis., č. dekr. 1384/59 ze dne 13. května 1959.

Pisinger František, kaplan v Liberci, jmenován s platností od 1. dubna 1959 kaplanem při děk. úřadě v Podbořanech; č. dekr. 934/59 ze dne 10. dubna 1959.

Polášek František, administrátor v Lovosicích, ustanoven s platností od 1. dubna excurrendo administrátorem farnosti Prackovice, okres Lovosice, vikariát Litoměřice; č. dekr. 1203/59 ze dne 22. dubna 1959.

Prchal Rudolf, dómský vikarista, Litoměřice, jmenován s platností od 1. dubna kaplanem při arciděkanském úřadě v Liberci; č. dekr. 935/59 ze dne 26. března 1959.

Sivák Štefan, administrátor ve Vilémově u Kadaně, ustanoven s platností od 1. května excurrendo administrátorem farnosti Čachovice, okres Kadaň, vikariát Podbořany; č. dekr. 1309/59 ze dne 4. května 1959.

Šurina Vincenc, kaplan v Podbořanech, ustanoven s platností od 1. dubna interkalárním administrátorem farnosti Lípová u Šluknova, okres Rumburk, vikariát Nový Bor; č. dekr. 907/59, ze dne 21. března 1959.

Vybíral Ladislav, administrátor v Teplicích-Trnovanech, ustanoven s okamžitou platností excurrendo administrátorem farnosti Teplice-Šanov, okres Teplice-lázně v Čechách, vikariát Duchcov; č. dekretu 1131/59, ze dne 15. dubna 1959.

Úmrtí:

Suler Lambert, býv. katecheta, bisk. notář a konsist. rada, zemřel dne 4. května, pohřben na Mělníce.

Židek Ferdinand, konsist. rada, bisk. notář, katecheta v. v., zemřel 25. května v Teplicích-Šanově, pohřben v Novosedlicích.

Vyznamenání:

Posselt Rudolf, farář v Lobendavě, jmenován čestným konsistorním radou u příležitosti svých šedesátin; č. dekr. 330/59-1-Ord-Pe ze dne 20. června 1959.

Seidl Karel, os. děkan v Kralupech u Chomutova, jmenován u příležitosti svého padesátého výročí vysvěcení na kněze čestným konsistorním radou; č. dekr. 369/59-1-Ord-Pe ze dne 10. 7. 1959.

Spurný Ludvík, děkan v Lounech, jmenován u příležitosti svých šedesátin čestným konsistorním radou; č. dekr. 370/59-1-Ord-Pe ze dne 10. 7. 1959.

Ustanovení a jmenování:

Cikryt Ladislav, administrátor v Homoli, pověřen trvalou výpomocí ve farnosti Brozany, okres Roudnice

n. L., vikariát Litoměřice, a konáním bohoslužeb u sester kongregace Dcer sv. Františka Assiského v Ošetřovacím ústavě hl. města Prahy v Terezíně; č. dekr. 2368/59 ze dne 17. srpna 1959.

Černý Václav, administrátor v Křešicích, ustanoven excurrendo administrátorem farnosti Brozany, okres Roudnice n. L., vikariát Litoměřice, a pověřen konáním bohoslužeb u sester kongregace Dcer sv. Františka Assiského v Ošetřovacím ústavě hl. města Prahy střídavě s dp. Cikrytem, administrátorem v Homoli; čis. dekr. 2365/59 ze dne 15. srpna 1959.

Černý Václav, administrátor v Křešicích, pověřen trvalou výpomocí (konání nedělních bohoslužeb) ve filiálním kostele ve Velkých Žernosekách, farnost Libochovany, okres a vikariát Litoměřice; čis. dekr. 2375/59 ze dne 17. srpna 1959.

Havlas Stanislav, administrátor v Novém Městě pod Smrkem, ustanoven s platností od 1. června 1959 interkalárním administrátorem děkanství v Českém Dubě a excurrendo administrátorem farnosti Hlavice, vše okres Turnov, vikariát Mnichovo Hradiště; č. dekr. 1135/59 ze dne 15. dubna 1959.

Hendrich Josef, administrátor v Kování, ustanoven s platností od 1. června 1959 interkalárním administrátorem farnosti Březno u Ml. Boleslavě a excurrendo administrátorem farnosti Plazy, vše okres a vikariát Mladá Boleslav; č. dekr. 1461/59 ze dne 22. května 1959.

Kubát František, administrátor v Ústí-Střekově, ustanoven s okamžitou platností, tj. ode dne přemístění Charitních ústavů z Litoměřic do Liběšic, excurrendo administrátorem farnosti Libochovany a Cirkvice, vše okres i vikariát Litoměřice; č. dekr. 2366/59 ze dne 15. srpna 1959.

Marvan Václav, administrátor v Českém Dubě, ustanoven s platností od 1. června 1959 interkalárním administrátorem děkanství v Doksech a excurrendo administrátorem farnosti Okna, vše okres Doksy, vikariát Česká Lípa; č. dekr. 1134/59 ze dne 16. dubna 1959.

Němeček Josef, administrátor v Dobrovici, ustanoven s platností od 1. června 1959 excurrendo administrátorem farnosti Žerčice, okres i vikariát Mladá Boleslav; č. dekr. 1414 ze dne 15. května 1959.

Němeček Josef, děkan v Dobrovici — propůjčen děkanského benefícia v Dobrovici v právoplatné držení; č. dekr. 404/59-1-Ord-Pe ze dne 29. července 1959.

Procházka František, administrátor, notář v Doksech, ustanoven s platností od 1. června 1959 interkalárním administrátorem farnosti Kován a excurrendo administrátorem farnosti Skalsko, vše okres Doksy, vikariát Česká Lípa; č. dekr. 1464/59 ze dne 23. května 1959.

Rušíl Klement, administrátor v Turnově, ustanoven s platností od 1. srpna 1959 prozatímním správcem vikariátu Mnichovo Hradiště, okres Mnichovo Hradiště a Turnov, kraj Liberec; č. dekr. 2113/59 ze dne 22. července 1959.

Sikyta Václav, kaplan v Mělníce, ustanoven s platností od 1. července 1959 interkalárním administrátorem farnosti Záboří a excur. adm. far. Mělník-Pšovka, s povinností vypomáhat podle potřeby a dohody v duchovní správě mělnického proboštství; č. dekr. 1833/59 ze dne 29. června 1959.

Sitte Rudolf, administrátor v Mimoní, ustanoven s platností od 1. června 1959 interkalárním administrátorem farnosti Nové Město pod Smrkem a excurrendo administrátorem farnosti Jindřichovice pod Smrkem, vše okres Frýdlant v Čechách, vikariát Liberec; č. dekr. 1149/59 ze dne 16. dubna 1959.

Sury Jan, administrátor-os. děkan v České Lípě, ustanoven s okamžitou platností prozatímním správcem vikariátu Česká Lípa, okres Česká Lípa a Doksy, kraj Liberec; č. dekr. 1821/59 ze dne 27. června 1959.

Tržický Josef, administrátor v Březně u Ml. Boleslavi, ustanoven s platností od 1. června 1959 interkalárním administrátorem farnosti Mimoň a excurrendo administrátorem farnosti Brniště a Velenice, vše okres a vikariát Česká Lípa; č. dekr. 1150/59 ze dne 16. dubna 1959.

Wagner Antonín, farář v Malměřicích, ustanoven s platností od 1. srpna 1959 excurrendo administrátorem farnosti Petrohrad a Stebnov, vše okres i vikariát Podbořany; č. dekr. 2095/59 ze dne 21. července 1959.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK IX

ČÍSLO 9

Dr. Štefan Záreczky: Nad hlbkami ľudských vzťahov

ThDr. Methoděj Habáň: Smysl všeho

ThDr. Antonín Salajka: Vývoj dogmat

ThDr. Jaroslav Kouřil: Křesťanské pohřebiště

*ThDr. Václav Bartůněk: Pastorační situace za Jenštejnova
arciepiskopátu*

P. Václav Medek: Svatý kníže Václav

Václav Zima: Krupěj vděčnosti

P. Karel Sahan: Suggestus sacer

P. Antonín Hugo Bradáč: Nad rovy vlasteneckých kněží

Emil Edgar: Švédský sochař na Slovensku

Inž. V. a Z. Červený: Výročí Říjnové revoluce

9

1959

ANIMARUM PASTOR
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI
Prodeunt decies singulis annis
SUMMARIUM:

Dr. ŠTEFAN ZÁRECZKY: Super profunda et recondita relationum hominum.

Unusquisque homo valde pulcher et bonus est, si in plenitudine humanae dignitatis vivit. Fons dein huius plenitudinis est etiam iusta, recta liberatio hominis. Nostra Sacra Theologia hanc liberationem vocat redemptionem. Hic vere homo non privatur relationibus moralibus, quas sua sponte recipit et excipit. Pulchrum officium et munus est sincera, iusta, recta relatio ad omnes homines, imprimis ad amicos. Ideo nostra relatio amicitiae ad Russiam Sovieticam fundatur immo theologie.

ThDr. METODĚJ HABÁŇ: De sensu et sententia omnium.

Sensus, sententia gravissimum munusque vitae vero bono impletur. Christianus ubique debet esse strenuus quo in loco bona opera constituuntur et quem ad finem manibus nostris facultates, sincera pericula hoc bonum adipiscendi appetendae sunt. Haec vero fluunt ex intima morali relatione ad omnes nostros amicos sociosque. Solum malum est excludendum ab opera et actione hominis sinceri bonique. Bonis adimplendis unusquisque homo fit admodum socius, consors, immo et amicus Dei in vita omnium hominum.

ThDr. ANTONÍN SALAJKA: Evolutio dogmatum.

Ad recte intelligendam „evolutionem dogmatum“ auctor articuli inprimis fundamentales proprietates revelationis divinae explicat, stabilitatem, immutabilitatemque dogmatum fidei denotat, deinde catholicam doctrinam de evolutione dogmatica proponit sententiamque contrariam (protestanticam et modernisticam) in hac re negat.

ThDr. JAROSLAV KOUŘIL: De Christiano publico sepulcrorum loco.

Coemeterium, publicus sepulcrorum locus apud nos est pleno sensu porta ad vitam aeternam. Ideo omnis sacerdos in cura animarum constitutus respiciat dignitatem, gravitatem, immo sanctitatem huius loci!

VÁCLAV ZIMA: De guttis gratiae Deo habendae.

Verba suavia et meditatio ratione generis litterarum ad Commemorationem omnium fidelium defunctorum.

EMIL EDGAR: Statuarum de Suedia artifex in Slovenia olim degens, fingensque.

Utilia de vita et opere artis statuarum artificis Olaf Engelholm, qui artem fingendi in Sloveniae oppido Levoča saeculo XVII. perfecit et gessit.

Ing. V. et Z. ČERVENÝ: Anniversarium rerum publicarum commutationis illo Octobris mense.

Testamentum praecipuum illius rerum publicarum commutationis non solum comprehendit cogitata seria humanitati praebendi pacem, tranquillitatem, vitam, panem, libertatem, sed etiam orbi terrarum firmam unionem plurimorum populorum, variam nationum, quae efformant propugnaculum et vera munimenta contra omnem possibilitatem novi, inopinati furoris bellici.

MOSKEVSKÉ ZVONY A IKONY V AMERICKÉ SITCE

Na mapě Spojených států amerických je celkem asi 400 ruských, ukrajinských a běloruských jmen: 13 měst a obcí se nazývá Moskva, 13 měst Petrohrad, našli jsme sedmkrát jméno Oděsa (největší americká Oděsa je v Texasu), mimo to jsou tam jména Kyjev, Sevastopol, Ivanovo (dvakrát), Volha (dvě městečka v Iowa a jižní Dakotě), Don, trojí název Ladoga, Klin, Toljstoj, Marfa, několik obcí jménem Ross, Novyj Ross, Rossija, Russkoje, Russkaja zemlja, snad i dvojí Celina, Kanava, Pismo atd. Mimo státy Oregon, Nevada a Oklahoma, kde jsou podobné názvy vzácností — v Oklahomě však najdeme město Kreml — a mimo dalších 6 států, kde se na mapě nevyskytuje žádné ruské jméno, je ve všech ostatních severoamerických státech mnoho takových jmen, např. v Texasu 17, v Pensylvánii 24, v Ohio 26 atd. Celkem

tedy ve 42 pevninských státech USA jsou ruská, ukrajinská a běloruská jména obcí a měst, ze dvou třetin na průmyslovém severu, a také řek, např. Russkaja, někdejší Slavjanka.

A to nemůžeme o stovce jmen ruských plavců, cestovatelů, kozáků, lovců na mapě tichomořského amerického severozápadu, Aljašky, ostrovů, průlivů, zálivů, řek atd. Tato jména svědčí o cestách Rusů do Ameriky, počínaje kamčatskou výpravou A. I. Čirikova v letech 1733 až 1743, tak jako o ruské minulosti této části Ameriky hovoří Novo-Archangelsk, dnešní Sitka na stejnojmenném ostrově, kdysi centrum ruských držav v Americe, dnes dvoutisícová rybářská osada s kostelem sv. Michala na hlavní ulici. Moskevské kostely věnovaly kdysi

Pokračování na 4. str. obálky

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Nad hĺbkami ľudských vzťahov

Dr. Štefan Zárečsky

Bolo by veľmi jednoduché povedať, že nám náš Majster prikázal milovať každého človeka bez ohľadu na jeho pôvod, reč, rasu, kulturu, alebo na jeho vyznanie. Tým viac, lebo však tento zákon lásky k človeku bol priam prikovaný láske k Bohu. Úprava tohoto všeobecného vzťahu medzi ľuďmi vtedy, keď človek sa stane zlým človekom, riadi sa zaujmom celku a ide tak ďaleko, že zlo sice nemilosrdne potiera, ale človeka samého chce zachrániť.

Nežistný, láskavý a úprimný vzťah ľudí a z toho rodené priateľstvo sú teda vyššími dobrami. A práve preto zaslužia podrobnejší a hlbší rozbor, akoby sme mali odbaviť len s tým, že je našou povinnosťou milovať každého človeka.

Človek je krásny, keď vlastní plnosť ľudskej dôstojnosti. Podľa nás prameňom tejto plnosti je **o s l o b o d e n i e** človeka.

Teologická terminológia špecifikuje tento prameň, keď ho pomenuje **v y k ú p e n í m**.

Oslobodený človek nie je zbavený morálnych a humánných záväzkov, ale ich berie na seba a rešpektuje ich **d o b r o v o ľ n e**, súc pritom vedomý ich závažnosti a záväznosti, súčasne ale cíti sa byť slobodným, zbavený sociálneho a spoločenského zatratenia a morálneho otroctva.

To, čo takto povedané platí o jednotlivcovi, platí v plnej miere a samozrejme aj o kolektíve, či máme na mysli národ, ktorého synmi sme, alebo celú ľudskú spoločnosť, za osud ktorej takisto sme všetci zodpovední.

Práve preto láskavý a priateľský, bratský a úprimný vzťah medzi sebou a k naším najbližším priateľom je hlboko fundovaný a bohatý na citové a rozumové dôvody.

Pestovaním, prehlbením a strážením našich priateľských, bratských vzťahov národom Sovjetského sväzu, slúžime dobrej veci tak jednotlivca, ako aj našich národov, ale aj celej ľudskej spoločnosti.

Ako kameň, zdánlivo nehybateľný, ležela bieda nad ľudstvom pred októbrovou revolúciou. Z odpornej tváre tejto všeobecnej biedy vycerila si zuby nenasytnosť vykorisťovania človeka na celom svete a vo zvýšenej miere v zaostalých krajinách, ako aj v kolóniách. Život a dejiny nás presvedčili, že pietnými slovami a prosením nikdy by sa nerozbili okovy tohto sociálno-spoločenského otroctva. Októbrová revolúcia a jej úspechy boli a zostanú nie len vydareným dejinným faktom, ale i povelom stále ozývajúcom sa na celej zemeguli k dovŕšeniu oslobodenia človeka z biedy.

Naše národy tiež po stopách tejto októbrovej revolúcie mohli uskutočniť sociálne vykúpenie proletarov, žijúcich v nesnesiteľných a hanebne ponižujúcich pomeroch.

Preto pestujeme v sebe nie len konvenčnú sympatiu, ale úprimný a priateľský vzťah sovjetskému človeku, ktorý dovršením tejto dejinnej revolúcie oslobodil svojich bratov, a postupne aj nás z pazurov socialnej biedy.

V dobe temna a poroby našich národov: koncentráky, ostnaté droty, komíny masových plnových komôr, hroby a žaláre vlastencov, drobných ľudí, ktorí zomierali len preto, že chceli slobodne vo svojom žiť, bič katastrofálneho spustošenia, nedostatky, hlad, utrpenie, slzy a plač, strach a neistota, krv a korbáč, — to byly sprievodné zjavy druhého svetového požiaru.

Vojnová mašinéria bez prestávky hádzala von zo seba telesne a duševne ubytých ľudí a bolo zamračené nad budúcnosťou človeka, národa a spoločnosti z agresie nenasytných blúdení ľudských zmyslov i vtedy, keď dejiny chceli písať „nadľudia“ v jemných rukavičkách.

Nenávisťou a chamtivosťou infikovaní úžerníci kopali hrob ozajstnej eurupskej, humánnej a kresťanskej myšlienke, proti ktorej sa najperfidnejší prevínili práve tí, ktorí koncepciu Hitlera rafinovane ukrývali práve do takzvanej eurupskej, takzvanej humánnej a takzvanej kresťanskej myšlienky.

Bola to teda služba nie hociaká a obeta pre slobodnú a bezpečnú budúcnosť porobených národov, ale aj pre oslobodenie v okovách sputanej eurupskej myšlienky, — keď sovjetský vojak objavil sa v branách koncentrákov, pred celami žalárov, na schodoch úkrytov a pivníc a hlásal porážku po svete šliapúceho strašidla vojny.

Stačilo by na toto všetko povedať len jednoducho: Ďakujeme?! Bolo by dôstojné a spravodlivé pestovať týmto ľuďom, darujúcim nám záchranu, slobodu pre rozkvet národného života, len kon-

venčné priateľstvo? Nie! Tu nemôže byť reč o priateľstve všeobecnom, ale o hlbokých vzťahoch ľudí, ktorí sú zasnúbení na celý život.

Svet žije v znamení veľkých, závažných zmien. Zahojily sa rany, zabúda sa na dni utrpenia a človek chce mať radosť z toho, že je majiteľom ohromných energií a možností ďalšieho pokroku a vývoja.

Ľudstvo ve väčšine chce žiť v mieri, v istote, bez strachu a zbytočných útrap. A keď by sme mali priniesť obety, tak pre vznešené veci a za ďalšie dobrá. Ľudia chcú sa usmievať navzájom jeden na druhého. Chcú mať dôveru, lásku sebe a iným. Chceme dať jeden druhému čo najviac a vytvoriť jednu veľkú svetovú rodinu šťastných a spokojných ľudí. Chceme súťažiť v konaní dobrego a pretekať sa v uskutočnení úprimnej a bratskej lásky na celom svete.

Ale do tohto vznešeného snaženia ako rušivá disonancia mieša sa znova a znova zmáhajúca sa a nesprátna ľudská zloba a jej temné sily.

Treba zadržat ruky, ktoré siahajú na zbrane! Treba zlamať zuby, ktoré sa zostrujú na spokojných! Treba hrádu postaviť proti zlomyslenej agresii a panovačstvu. Treba zničiť najmenšie zápalky, ktoré hrozia výbuchom! Treba dobyť každé ľudské srdce pre dobro a mierovú budúcnosť našich generácií. Treba raz už skoncovať s opätovným hazardovaním svetového požiaru, aby deti už ani nepoznali, čo je tá vojna!

A v tejto všeobecnej tužbe zase máme verných priateľov a statočných bojovníkov, sovjetských ľudí, ktorí zástavou vznešených myšlienok kráčajú na čele mierumilovných národov!...

Národy, ktoré na oltár oslobodenia človeka z biedy a zo životnej neistoty, —

na oltár oslobodenia nás všetkých zo záhuby

na oltár oslobodenia z druhej svetovej vojny

na oltár oslobodenia vôbec a na trvalo zo strachu pred ďalšou skazou

na oltár vedy a pokroku

na oltár svetového mieru a bratstva medzi národmi, —

priniesli toľko obety, národy Sovjetského svazu zaslúžia úprimné a hlboko premyslené priateľstvo a my považujeme za česť mať za priateľa takých ľudí.

V týchto hĺbkách je prameň nášho úprimného priateľstva a vzťahu ku sovjetskému človekovi a my v znamení týchto úvah upevňujeme ďalej našu vďačnú lásku voči im v mesiaci československo-sovjetského priateľstva!

SMYSL VŠEHO

Jak príroda, tak človek dávajú všetmu smysl. Ani nejmenší hnutí není bez významu a smyslu. Smysl podrobností zapadá do celku, v celku má súčasť svoj význam a v ňom uplatňuje svoju aktivitu. Smysl v díle ľudskom a v jednaní človeka dáva mu krásu, rozvážnosť a veľkosť. Každý človek je staviteľom života jako souhrnu smysluplných rozhodnutí a provádění. Myslet a jednat je protikladem proti nesmyslnému a rušivému jednání. Myslet a jednat je vždy vázáno na řád, protože všechno dění a každá přírodní aktivita jde podle zákonitosti. Kde je zákonitost, je i řád.

Je více druhů zákonitých kruhů ve skutečnosti živé i neživé. I mezi nimi je soulad a souhra. Ve všem je harmonie a řád. Přiměřenost, poměrnost, souvislost jako známé pojmy v lidském myšlení vyjadřují vzájemné souladné vztahy všech druhů aktivity, působení a účinnosti. I lidská činnost je vázána řádem života v celé jeho šířce, tj. ve všech formách. U člověka mimo jiné druhy zákonitosti a řádu je mravní řád a zákonitost. Ve spojení života člověka s řádem krerýmkoliv, a žádnému se nemůže vyhnout, nastává v něm přiměřenost čili schopnost řád uskutečnit. Život nabývá široké souvislosti, jednoty, smyslu a harmonie. Smysl je dán dosažením výsledků a cílů spojených se zákonitým děním a průběhem a uskutečněním řádu. I u člověka je třeba uskutečnit řád. Každý druh řádu má svůj určující princip. Principem řádu je dosažitelný cíl a výsledek aktivity.

Vše je spojeno u člověka, každý druh aktivity se zřejmým nebo skrytým cílem a tím vzniká uspořádání života. Mnoho cílů a výsledků dosahuje přirozené dění a přirozený průběh, např. v řádu biologickém, psychologickém nebo fyzikálním. Mravní cíle a výsledky vyžadují nutně spolupráci člověka, potřebují jeho volbu a rozhodování, potřebují aktivitu, kterou člověk sám vede k vytčenému cíli a výsledku.

U člověka můžeme rozeznávat zvláště trojí druh aktivity a trojí oblast.

1. Vitální — biologickou, kde přirozené průběhy mohou být uvědomělou spoluprací člověka jen podporovány. V ní jsou cíle a výsledky dány organičností. Částečným řízením této oblasti a aktivity se může mnoho zlepšit a podepřít, např. lékařským zásahem.

Druhá oblast je psychická, do níž zasahuje i biologická aktivita jako předpoklad, i aktivita smyslová vnější i vnitřní. Dojdou-li psychické reakce na vnější svět až do uvědomělého stadia, nastává uvnitř člověka bohaté dění psychické s vnímáním, představami, vášněmi a city. Tento svět dává materiál k dalšímu zpracování a k dalším životním jevům a podporuje lidskou aktivitu. V této oblasti je velké množství aktivity a cílů, které člověk může a má dosáhnout, aby měl vědomí nebo pocit plnějšího života. I tento druh života a aktivity probíhá často bez větších uvědomělých zásahů, a proto se člověk ochuzuje o značné bohatství plného života nebo si způsobuje těžší stavy duševní pro neuplatněné síly a schopnosti skryté v této oblasti. Neupotřebené síly a nedosažené výsledky a cíle mohou si najít nesprávné východisko a způsobují psychické poruchy přiměřenosti, vázanosti a harmonie.

Třetí oblast je uvědomělá aktivita, rozvinutá poznatky a upevněná pevností rozhodování vůle pro poznání cíle a výsledky života. Do této oblasti zapadá i tvůrčí aktivita člověka, záměrná k cílům a výsledkům. Tato oblast je nedozírná, v ní se uplatňuje lidský duch. I ona je vázána na cíle, na řád a přiměřenost. Všude, kde je porušena tato základní vázanost, nastává porušení, neklid, zmatek. V křesťanském životě jde tato vazba až k poslednímu cíli života k Bohu. Člověk jako uvědomělý pracovník na půdě skutečnosti a života má uskutečnit a dosáhnout přirozené i Bohem určené cíle. Obor práce ve všech oblastech života je ohromující. Každý člověk má být tvůrčí a aktivní. Aktivitou dosahuje uplatnění daných schopností a rozvoj, ale dosahuje i radost a štěstí. Aktivita, zvláště uvědomělá, člověka zdokonaluje

a zbavuje ho těžkých stavů vnitřních, zaviněných neuplatněním.

I tvůrčí aktivita vnější, v oborech mimo člověka samého, není bez vázanosti a spojitosti. Vnější aktivita vytváří hodnoty pro člověka, na kterého je každý z nás vázán vazbou přirozenou, citovou, sociální, mravní i nadpřirozenou, plynoucí z Boha. Každý druh vazby má svou aktivitu a své cíle a výsledky a radost z nich. Všechny vazby tvoří jeden řád lidského života a jeho štěstí.

Je málo jedinců plně šťastných, ale je možné v jednotlivém druhu aktivity a uvědomělé činnosti, zvláště je-li dokonalá, najít velký podíl na štěstí.

Plný smysl všeho, co je v člověku aktivní, je v dosažení cíle a výsledku aktivity, jako je podzimní ovoce na stromě výsledkem jarního a letního průběhu života stromu. Proto také to, co je zralé, je předmětem záliby a radosti.

Aktivním dosažením cíle a výsledkem není nic jiného než dosažení dobra, tj. zdokonalení vlastní, ale i příspěvek na tvorbu dobra pro lidské společenství. Lidské dobro, lidské cíle a výsledky se dosahují aktivitou všech jedinců, zvláště v uvědomělé formě aktivní tvorby. To je patrné ve všech oborech činnosti jak duševní, tak tělesné. Dokonalé formy činnosti člověk nabývá. Každé pasivitě odpovídá ve stavbě skutečnosti aktivita. Proto i u člověka může být dosaženo vysvobození z pasivity duševní i tělesné jen přiměřenou aktivitou. Aktivitou se rozproudí život, pasivita ubíjí a usmrcuje.

Nesmyslné věci netvoří příroda, nýbrž jen lidé, kteří dovedou překážet nebo rušivě zasahovat do zákonitého průběhu dění a proudění života. Poznávat přesněji zákonitost různých oblastí dění skutečnosti a útvarů, zvláště zákonitost všech oblastí člověka a jeho života, napomáhá k pravé a vlastní aktivitě a k naplnění smyslu.

Křesťanu věřícímu v Boha nic nepřekáží a nebrání aktivitě přirozené a jejímu rozvoji, naopak na této základně se v něm rozvíjí i aktivita z Boha a v poměru k Bohu a tím i přirozená aktivita nabývá většího lesku a smyslu. „Gratia non destruit, sed supponit et perficit naturam“.

Nejvyšší smysl všeho neruší ani výsledky ani cíle ani řád přirozený a zákonitost běhu lidského života a jeho cíle zde na zemi. I smysl všeho v jednotlivostech má své podřízení a vzájemnou přiměřenost. Opomíjí-li kdo nejvyšší smysl života, může pracovat na uskutečnění přirozených cílů a vykonávat přirozené dobro ve velkém rozsahu. Obor dobra je neohraničitelný. Křesťan má povinnost být činný všude, kde se koná dobro a kam sahají jeho možnosti a jeho odpovědnost plynoucí z mravní vazby ke spolubližnímu. Jen zlo má být vyloučeno z aktivity křesťana a každého dobrého člověka. Velký úkol a smysl života se naplňuje dobrem. Tak jako Bůh je dobrý a jeho dobrota se sdílí, tak každé skutečné dobro je účastí na aktivitě Boží; konáním dobra se stává člověk spolupracovníkem a spolutvůrcem Božím v lidském životě, v němž úplnost a dokonalost se dosahuje spoluaktivitou člověka.

Dobro je nutně aktivní, praví Aristoteles ve své etice Nicomachově. Buď vede k aktivitě, která má dosáhnout a vykonat dobro, nebo, je-li dosaženo, vede k aktivitě, která sdílí účast na témže dobru. Je to patrné např. u umělce, který, je-li sám dokonalý, sdílí své dobré umění jiným k radosti a pro vzdělání. Pravé dobro nemůže být sterilní, naopak je nesmírně plodné. Život zasvěcený dobru je život plný smyslu a uplatněním.

Z těchto základních principů smyslu života může každý rozumný člověk upravit svůj život a najít v něm své platné místo. Tím také dosáhne větší nebo menší dílu na radosti a štěstí. ThDr. Metoděj Habáň

VÝVOJ DOGMAT

II.

Abychom správně pochopili, v čem spočívá „vývoj dogmat“, je nutno nejdříve pojednat o základních vlastnostech zjevení Božího, daného ve Starém a Novém zákoně, a teprve potom nastínit povahu dogmatického vývoje.

1. *Zjevení Boží*, tj. sdělení nadpřirozených pravd, nebylo dáno pokolení lidskému najednou, nýbrž postupně. Proto také nutno spatřovat ve zjevení Božím určitý pokrok. Z téhož důvodu mluvili též starší scholastikové o dogmatickém vývoji a dokazovali totožnost starozákonního a novozákonního zjevení (srv. sv. Tomáš, S. Th. 2 II, q. 1, a. 7: Utrum secundum successionem temporum articuli fidei creverint). V dějinách zjevení Božího rozlišujeme dvě období: a) od Adama do Krista a apoštolů a b) od apoštolů (smrti sv. Jana ap.) až do našich dob. V prvním období bylo dáno zjevení Boží skrze Adama, patriarchy, Mojžíše a proroky, posléze pak skrze Ježíše Krista a apoštoly. Zjevení Boží bylo zde tedy dáno postupně a s určitým pokrokem, vývojem, při čemž Bůh ve své dobrotě se přizpůsoboval chápavosti lidí a jejich potřebám a připravoval je tak pomalu k sdělení hlubších tajemství. Můžeme říci, že dogmatický vývoj v tomto období byl nejen kvantitativní, pokud totiž byly zjevovány nové pravdy, nýbrž i kvalitativní, pokud nově zjevené pravdy byly dokonalejší starých. Je však třeba vyložit, jaký dogmatický vývoj je možno připustit v období druhém, tj. od doby sv. apoštolů až po naše časy, jinými slovy, ukázat, v čem jsou dogmata nezměnitelná a v jakém smyslu se vyvíjejí.

2. Pokud jde o *nezměnitelnost dogmat*, nutno připomenout, že tuto popírali ve staré době montanisté a manichejci, ve středověku fraticelli a hlasatelé věčného evangelia, v novější době pak protestanti (novokřtenci, swedenborgiáni a irwingiáni), kteří tvrdili, i když různým způsobem, že po době (ekonomii) Nového zákona nastoupí další doba, spočívající v hojnějším vylití a působení Ducha svatého. Protestanti, kteří hájí soukromou inspiraci, se domnívají, že také v Novém zákoně se dějí

nová zjevení podobně jako v Starém zákoně. Modernisté pak tvrdí, že k nauce Kristově, při jejím vědeckém, theologickém objasňování byly přidány během staletí cizí prvky, takže tato byla podstatně změněna. Je třeba tedy ukázat, že poklad víry (depositum fidei) zůstal neporušen a že určitý dogmatický vývoj není proti povaze zjevených pravd.

Starozákonní a novozákonní zjevení Boží bylo v době apoštolské dokončeno, takže nelze očekávat ani nějakou novou ekonomii spásy, ani nová veřejná zjevení. Plyne to jednak z různých textů Písma sv. (Žid 7, 11 d; 8, 7, 13; 12, 27—28; J 14, 26; 16, 12—13; Mt 28, 20; 1 Sol 2, 13; 2 Sol 2, 14; 2 Kor 10, 5; 1 Tim 6, 20; 2 Tim 1, 13 aj.), dále z ústního podání, praxe církevní a z prohlášení Církve (Vat., sess. III, cap. 2, D 1787, sess. IV, cap. 4, D 1836).

Zjevení Boží ve *Starém zákoně* nevylučovalo dogmatický vývoj přidáním nových pravd k pokladu víry. Je jisté, že v době Nového zákona bylo dáno nové zjevení nadpřirozených pravd, které ve Starém zákoně byly buď vůbec neznámy anebo jen temně a nedokonale zjeveny. Avšak i během Starého zákona bylo dáno více a postupně dokonalejších zjevení, jak plyne z textu listu k Žid 1, 1: „Mnohokrát a mnoha způsoby mluvil před časy Bůh k (naším) otcům skrze proroky. Naposledy však, a to v tuto dobu, promluvil k nám skrze (svého) Syna“. Pozdější zjevení byla sice zavinitě (implicite) obsažena v předcházejících, nikoli však tak, aby je lidé mohli z nich odvodit bez nového zjevení světlem vlastního rozumu.

Zjevení Boží, dané skrze *Krista a apoštoly*, vylučuje dogmatický vývoj novým zjevením dalších pravd. Kristus učil apoštoly „všeliké pravdě“ (J 16, 13), prohlašuje jim: „Přáteli jsem vás nazval, neboť jsem vám oznámil všechno, co jsem slyšel od svého Otce“ (J 15, 15). Těmi slovy je zřejmě naznačeno, že zjevení bylo v Kristu a apoštolech dokončeno, s čímž souvisí i způsob jednání apoštolů, kteří ukládají svým učedníkům, aby poklad víry uchovávali proti všem, kteří by jej chtěli nějak porušit (2 Tim 1, 14). Podobně mluví církevní spisovatelé (zvl. sv. Irenej, Tertullián) i Vincenc z Lerinu (Commo-

nitor. I, 9, 22). Se svědectvím tradice jsou shodna prohlášení učitelského úřadu Církve (srv. Vat., D 1798, 1800, 1836), jakož i odsouzení modernistického názoru, že zjevení nebylo dobou apoštolskou uzavřeno (D 2021).

3. Tím však není vyloučen jakýkoliv *dogmatický vývoj* v Novém zákoně. I když jsou dogmata podstatně nezměnitelná, přece připouštět akcidentální vývoj, který nemůže spočívat leč v dalším vysvětlování a objasňování daného pokladu zjevených pravd.

S katolickým názorem na dogmatický vývoj nesouhlasí: a) *Nauka starých protestantů*, kteří zavrhuje učitelský úřad Církve prohlášení, že všechna dogmata jsou jasně obsažena v Písmě sv. a že Církev nemá žádného, práva dogmata autoritativně vykládati. Proto též zavrhuje všechny dogmatické definice. Tím se všechny dogmatické vývoje vylučuje. b) *Novější protestanti*, kteří se zabývají zvlášť dějinami dogmat, zavrhuje rovněž neomylný učitelský úřad Církve, dovozují však, že Církev během časů k starým dogmatům připojila dogmata v pravém smyslu nová. Podle novějších anglikánů je nutno přijat dogmatické definice z doby od I.–V. stol., kdy Církev byla dosud jednotná, ostatní však dogmata, prohlášená jedinou římskou církví, je třeba zavrhnout. c) A. Günther, jehož učení bylo zamítnuto na koncilu Vatikánském (D 1818), připouští takový dogmatický vývoj, že s pomocí filosofie a vědy je možno dáti dogmatům jiný smysl, odlišný od smyslu Církví definovaného. Ani Günther, ani jeho následovníci však neučili, že by Církev přijala falešná dogmata, nýbrž že je toliko nedokonalé poznávala a předkládala. d) U *modernistů* je nutno předpokládat jejich agnosticismus ve věcech náboženských. Proto dogma nemá hodnotu absolutní pravdy, nýbrž je spíše intelektuálním zpracováním toho, co postihuje „náboženský smysl“. Tento vnitřní pochod se stane dogmatem, jakmile se o něm Církev vyslovila a jako dogma jej prohlásila (srv. D 2022).

O *povaze dogmatického vývoje* platí dvě věty: a) Dogmatický vývoj nespočívá v tom, aby jim byl dáván *jiný smysl*, odlišný smyslu, který jim dává Církev. Tato věta je namířena proti Güntherovi (Vat., sess. III, can. 3, D 1818) i proti modernistům: Günther vlastně chápal křesťanskou nauku nikoliv jako poklad božské víry, nýbrž spíše jako filosofickou nauku, která také měla největší účast při jejím objasňování. Tím ovšem opomíjel učitelský úřad Církve a též převracel poměr mezi rozumem a vírou. Podle katolické nauky rozum ve věcech víry jest podřízen víře a tedy jakmile je zřejmo, že určitá pravda je zjevená, musíme ji věřit, abychom jí potom mohli lépe porozumět; platí tu zásada: Credo ut intelligam (Věřím, abych rozuměl). Podle Günthera však rozum předchází víru a podřizuje si ji, podle opačné zásady: Intelligo ut credam (Rozumím, abych věřil). Názorem Güntherovým se také zamítá neomylná autorita Církve. Jakmile Církev nějakou pravdu definuje, předkládá naší víře určitou pravdu, vyjádřenou zřejmými slovy; kdyby však později byl dáván této definici jiný smysl, nebyl by to vývoj, nýbrž porušení dogmatu, čímž také padá jeho podstatná nezměnitelnost. b) Dogmatický vývoj spočívá pouze v tom, že se nauka zjevená jasněji a šířeji vykládá (Vat., D 1809). V pramenech zjevení Božího jsou některé pravdy obsaženy pouze temně a zavinutě. Všechna dogmata nebyla zjevena najednou, nýbrž postupně podle jejich nutnosti, přizpůsobivě k lidskému chápání. Pravdy víry mají universální charakter, jsou určeny pro všechny časy a národy, úměrně k schopnostem lidského ducha. To však se nemůže obejít bez jejich jasnějšího a širšího výkladu. Tak např. dogmata o Nejsv. Trojici, vtělení Syna Božího, Svátosti oltářní, která jsou v Písmě sv. podána pouze jednoduchým způsobem, mohou a musejí být v časovém postupu vykládána způsobem více vědeckým, s použitím filosofických pojmů (např. přirozenosti, osoby, podstaty atd.), aby se tak dospělo k jejich hlubšímu a plnějšímu poznání, nikoliv ovšem pochopení, neboť jde většinou o tajemství víry. Pravdy víry jsou kromě toho hluboké a mnohotvárné, při jejich zkoumání se objevují během věků nová hlediska, zvláště když lidský rozum sám, podporován světlem víry, se snaží do-

sáhnout hlubšího jejich poznání. Církev pak, Kristem založená, si připisuje moc a právo ony pravdy víry, které jsou temně a zavinutě podány, jasněji definovati. Plyne to z její moci učit, a to neomylně, ve věcech víry a mravů. Obecná praxe Církve, jak nám dosvědčují její dějiny, to potvrzuje. Církev předkládala katechumenům pravidlo víry, základní pravdy víry (dogmata) byly sestaveny ve vyznání víry čili symbola (apoštolské, nicejsko-cařihradské, ps. athanášské), na ekumenických koncilech byly stanoveny a prohlášeny nové dogmatické formule proti stávajícím bludům apod. Tak např. na koncilu Nicejském byla definována soupodstatnost Slova proti Ariovi, na koncilu Cařihradském I. božství Ducha svatého proti Macedoniovi, v Efesu božské mateřství Panny Marie proti Nestoriově atd. Jestliže tedy spatřujeme v uvedených hlavních dogmatech jejich vývoj, můžeme též očekávat i v oněch pravdách víry, které jsou důsledky základních dogmat, např. o Kristu, Panně Marii, svatých svátostech apod. Měla-li Církev moc definovat pravdy víry v prvních stoletích, proč pak by se jí upírala tato moc ve stoletích následujících (jak činí protestanti i pravoslavní) anebo v dobách dnešních? Což neřekl Kristus sv. apoštolům a jejich nástupcům: „A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa“ (Mt 28, 20)?

Takto vysvětlený dogmatický vývoj, jak uvádí A. Palmieri (Theologia dogmatica orthodoxa, I, Florentiae 1911, 46 s) si neodporuje ani ze strany Boha zjevujícího, který sice zakazuje, aby se víra podstatně měnila, nepovídá však, aby lidé zjevené pravdy, pokud mohou poznávali; ani si neodporuje ze strany člověka přijímajícího zjevení, neboť člověk přijímající zjevené pravdy ihned jim plně neporozumí; ani ze strany zjevených pravd, které bývají často vyjádřeny jednoduchou formulací a mohou tedy být plněji a prohloubeněji objasňovány.

4. Nakonec zbývá ještě ukázat, *jakým způsobem* se uskutečňuje naznačený *dogmatický vývoj*. Všichni theologové se shodují v tom, že dogmata mohou růst několika způsoby: a) Jasným a vědeckým vyjádřením těch pravd, které byly předtím výslovně podány a věřeny, avšak způsobem toliko populárním vyjádřeny. Tak např. tajemství Nejsv. Trojice bylo na počátku vyjádřeno všeobecnou formulí: „Věřím v Boha Otce i Syna i Ducha svatého“, aniž se přitom objasňovalo, jakým způsobem jest Bůh jeden a troj! Teprve potom byl objasněn vztah Syna k Otci, vztah Ducha svatého k Otci a Synu atd. b) Výslovným předložením těch pravd, které byly toliko zavinutě obsaženy v pramenech zjevení Božího. Zde jde např. o některé důsledky vtělení Slova, počet svátostí apod. c) Zřetelným předložením oněch pravd, které byly toliko povšechně anebo v praxi předloženy. Týká se to pravd druhotného rázu. Někdy určitá pravda není předložena naukově, nýbrž prakticky, tak např. dogma o prvenství římského papeže jest zavinutě obsaženo v obecném zvyku, dějinami dosvědčeném, obraceti se ve věcech víry na římského biskupa; rovněž tak platnost křtu, udělovaného od bludařů, byla zavinutě obsažena v praxi neudělovat znovu křest těm, kteří se obraceli z bludu, a teprve později, po kontroverzi mezi sv. Cypriánem a sv. Štěpánem, byla tato věc definována.

Mezi theology je však spor o tom, je-li možný dogmatický vývoj u těch pravd, které jsou toliko virtuálně zjeveny, čili je-li možno theologické závěry definovati, takže by byly předmětem božské víry anebo nikoliv. Různé názory theologů, jsou-li theologické závěry předmětem víry božské anebo toliko církevní, byly uvedeny v předcházejícím článku.

V dogmatickém vývoji pravd výslovně zjevených i pravd druhotných čili zavinutě zjevených můžeme rozlišovat tři období: a) V prvním období pravda jest předložena a věřena jednoduchým a populárním způsobem a není o ní žádného sporu. b) V druhém období jsou konány pokusy o vědecké vyjádření pravdy, vzházejí pochybnosti anebo bludy o nějaké pravdě. c) Konečně v třetím období Církev zvolí vhodnou formulaci pro určitou pravdu anebo po příslušném zkoumání s přispěním Ducha svatého je pravda buď slavnostním způsobem definována nebo řádnou učitelskou činností Církve předkládána.

Tázeme-li se, jaké jsou *příčiny a okolnosti* dogmatického vývoje, je nutno říci, že tu jde vlastně o spolupráci Boží s lidmi. Hlavní a *prvotní, účinnou příčinou* dogmatického rozvoje jest *Duch svatý*, který Církev v jejím úkolu předkládáti zjevené pravdy chrání a svým přispěním doprovází podle slov Kristových: „Utěšitel pak, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám všechno, co jsem k vám mluvil“ (J 14, 26). *Druhotnou* a bližší příčinou jest *Církev učící*, která s přispěním Ducha svatého autoritativně pravdy víry způsobem již naznačeným předkládá.

Příčinami *dispositivními* nebo *přípravnými* jsou *Otcové, theologové a věřící*, ovšem pouze služebnými a přípravnými, pokud totiž zjevenou nauku vysvětlují, hledají vhodnou formulaci k vyjádření určité pravdy apod. *Nástrojnou* příčinou dogmatického vývoje jest *rozum osvícený*.

cený vírou, který se snaží pravdy víry objasnit a příslušné závěry z nich odvodit. *Příležitostné okolnosti* představují vzešlé *bludy*, které nutí theology k důkladnějšímu zkoumání dogmata k účinnému vyvrácení omylů a bludů, jak nás o tom zevrubně poučují církevní dějiny i dějiny dogmat (např. J. A. Schwane, *Dogmengeschichte*, I—II, Münster 1862—69, III—IV, Freiburg i. Br. 1882 až 1890, J. Tixeront, *Histoire des dogmes*, I—III, Paris 1905—09). *Účelnou* příčinou jest konečně *čest Boží a posvěcení duší* (srv. A. Tanquerey, *Synopsis theologiae dogmaticae*, Parisiis 1926, II, 132 s, M. Schmaus, *Katholische Dogmatik*, München 1940, I, 24 s, A. Stolz, *Manuale theologiae dogmaticae*, Friburgi 1941, fasc. I, 72 s, L. Ott, *Grundriss der Dogmatik*, Freiburg i. Br. 1954, 7 s).

ThDr. Antonín Salajka

KŘESŤANSKÉ POHŘEBIŠTĚ

Nejstarší název pro křesťanské pohřebiště, jenž byl znám už v době Tertuliánově a který se stal názvem oficiálním, je coemeterium. Název tento pochází z řeckého slova koimeterion — místo spánku a ozývají se v něm slova Božského Spasitele o Lazarovi (Jan 11, 11) a slova sv. Pavla, že smrt je jen spánkem (I. Sol. 4, 13), a tak tedy tento název vyjadřuje víru ve zmrtvýchvstání. Každý rázem vidí, že slovenské cintorín, znamenající hřbitov, pochází z tohoto názvu. V biskupském obřadu svěcení hřbitova a jeho příp. rekonsolidace jmenuje se hřbitov též polyandrum, neboť — jak říká Durand — je tam pochováno mnoho lidí, a konečně také v tomtéž ritu se nazývá hřbitov mausoleum. Slovo mausoleum pochází od náhrobku krále Mausola v Karii ze 4. stol. př. Kr., kterýžto náhrobek pro svou nádheru byl čítán k sedmi divům světa a podle něhož se později všechny nádherné náhrobky nazývaly mausoleum. Český název hřbitov, staročeský břitov, vznikl — podobně jako lidové krchov — z německého Kirchhof. Ježto pak hřbitov odedávna používal práva asyly, nazýval se v němčině také Freit-hof (der gefreite Hof — místo útočiště) a z toho vznikl potom název Friedhof, místo odpočinku, místo pokoje a časem byl do tohoto pojmenování vhodně vložen vztah k pokoji Krista Pána, ve kterém odpočívají ti, kteří zemřeli v Boží milosti. Konečně podle slov sv. Pavla: „Rozsévá se v porušitelnosti, vstane v neporušitelnosti“ (I. Kor. 15, 42) nazývá se hřbitov velmi případně též svaté pole.

O křesťanském pohřebišti pojednávají kánony 1205 až 1214 církevního práva a je zde především přikázáno, že každý farní kostel má mít svůj vlastní hřbitov, který musí být posvěcen, a to buď slavnostně biskupem, nebo jednodušeji od něho zplnomocněným knězem (Rit. Rom. VIII., c. 29). Kde však Církev podle svého práva svůj vlastní hřbitov mít nemůže, resp. kde je hřbitov obecní, ukládá se biskupu-ordináři, aby se snažil dosáhnouti posvěcení obecního hřbitova aspoň v té obci, kde jsou pohřbíváni většinou katolíci, příp. se má snažiti dosáhnouti pro katolíky na hřbitově zvláštního místa, a kde ani to není možné, musí být při každém pohřbu oken hrob, do něhož se pochovává katolík, před započetím pohřebních obřadů vždycky posvěcen (Benedictio tumuli, Rit. Rom. VI., c. 3, n. 12).

V ČR byl, jak známo, všechny konfesijní hřbitovy do 31. 12. 1955 předány do správy příslušným MNV a tím se hřbitovnictví stalo záležitostí obcí. Konfesijní hřbitovy byly do té doby zpravidla všechny hřbitovy, založené do r. 1870, kdy vešel v platnost říšský zdravotní zákon z 30. 4. 1870, č. 68, jenž teprve (v § 3.) uložil obcím zřizovati a udržovati hřbitovy; do té doby hřbitovy zakládala a o ně pečovala pouze Církev. Ovšem i pozdější hřbitovy, třebaž už zřízené obcemi, byly-li se souhlasem dotyčné obce církevně posvěceny, staly se posvěcením hřbitovy konfesijními. Ale dnes tedy se hřbitovnictví stalo záležitostí našich obcí a chceme doufati, že netoliko zdravotnickou a hospodářskou, kde by rozhodovala pouze střízlivá hospodářská kalkulace a

zřetele hygienické. Doufáme, že jednotlivé MNV budou hřbitovy udržovat i v dobrém stavu po stránce umělecké a že duchovní správcové budou se jim snažiti vždycky aspoň radou pomáhati.

Hřbitov má být obklopen zdí nebo aspoň plotem a na noc se má zamykati (kán. 1210). Při hřbitově musí býti kostnice a uprostřed hřbitova má státi velký kříž s obrazem Ukřižovaného. Pokud se týče hrobů, tedy mají býti v ladných řadách a jejich hloubka má býti 6 stop (stopa = 31.6 cm), šířka 4 stopy, prostora pak mezi jednotlivými hroby 2 stopy. Rodinný hrob je takový, jenž je smlouvou zajištěn pro určitou rodinu na delší dobu, než je jedno tlecí období, jež činí průměrně 10 let. Podle § 21 odst. 1 nařízení č. 8/1955 Sb. o pohřebnictví je správa hřbitova povinna propůjčiti místo pro hrob na tlecí dobu, příp. i na další dobu, umožňují-li to poměry na pohřebišti. V opačném případě musí včas propůjčitele uvědomiti. I dřívější hrobky a hroby mají býti zásadně ponechány až do uplynutí doby, na kterou bylo místo propůjčeno dřívější správou hřbitova, jestliže to ovšem je možné. Je-li však nedostatek míst, není správa povinna místo nadále propůjčiti, i když bylo předtím zaplacen na dobu, která dosud neuplynula. Předpokladem je, že uplynula tlecí doba. Ale i pak musí být včas uvědoměn ten, komu místo bylo propůjčeno. Postup se řídí novým řádem pro pohřebiště. Poplatek může MNV předepsat jen na dobu, od které hřbitov spravuje. Poplatkové sazby, spojené s používáním pohřebiště, byly upraveny v § 30 vyhlášky č. 234/1953 Ú. l., která byla nově doplněna vyhláškou ministerstva místního hospodářství o úplatě na použití pohřebiště a jeho zařízení a za služby související s pohřbíváním nebo správou pohřebiště, publikovanou v částce 118 Úředního listu pod číslem 220/1957 Ú. l. Jde-li o hřbitovy ve městě, které má více než 25.000 obyvatel, může být úplata stanovena částkami až o 20% vyššími, než jsou sazby uvedené v § 39 vyhl. č. 234/53 Ú. l.

Duchovní správce má zejména ochotně poradit svým věřícím, že nejlepším pomníkem zemřelým katolíkům je kříž, a pokud by volili jiné pomníky (sloupy, obelisky ap.), tedy že mají na ně dáti vyrytí znamení naší spásy a chtějí-li také na ně dáti něco napsati, tedy jim poraditi vhodný křesťanský text. I někdy ve společenském životě neupřímně užívané „Na shledanou“ může mít na hrobce věřících opravdu hluboký význam. Dlužno přiznati, že za dřívějších dob ani konfesijní hřbitovy nebyly ušetřeny lidského nevkuasu a vidíme-li na dnešních náhrobcích i u katolíků tolik věcí, jež s vírou v život věčný nemají nic společného, nebude jistě nevhodné připomenouti některé tradiční krásné symboly, bez nichž by neměl býti žádný křesťanský hrob — jako ozdoba a doplněk náhrobku či hrobního nápisu.

Podle našeho názoru je hřbitov branou z vezdejšího života do života věčného. Tuto víru hlásají křesťanské hroby od nejstarších dob až po naše časy a tato myšlenka byla a má býti základní myšlenkou náhrobního umění v prosté i náročné formě. Hroby z prvních dob křesťan-

ství mají jako symbol věčného života buď řecký kříž nebo znamení ryby, holubice či palmy. Mimo to vyskytuje se záhy též monogram PX, zkratka to řeckého jména Christos a také egyptský kříž, připomínající svým tvarem lodní kotvu. Někdy jsou tyto znaky sdruženy nebo doplněny řeckými písmeny Alfa a Omega. Každé období církevního umění přidávalo pak k těmto starým znakům symboly novější a nelze je vypočítávat, protože je jich přemnoho. Např. monogram IHS, vykládaný též jako zkratka slov Jesus Hominum Salvator, vyskytuje se již ve středověku a také země, naznačená koulí, kterou obepíná páska (Církev) a vrcholící křížem, je starým křesťanským symbolem, který rovněž sloužil za vzor tzv. korunovačnímu jablku, tvořícímu jeden z odznaků panovnické důstojnosti v evropských zemích. Středověkého původu je i kříž, u jehož paty se svíjí had, znamení to ďábelských úkladů.

Zejména však duchovní správce má dbát i o to, aby se nikde nepovalovaly vykopané kosti nebožtíků. Byla by to nejenom neúcta k zemřelým, ale byl by to též vítr do plachet těm, kteří brojí proti církevnímu zákazu kremace. Víme ovšem, že Církev nezakázala kremaci proto, že by to odporovalo nějakému nařízení Ježíše Krista, nebo že by kremace odporovala Boží všemohoucnosti nebo konečně z nějakého stařeckého staromilství. Dějiny sice ukazují, že lidstvo nejstarších dob své mrtvé nespalovalo, ale s pietou pochovávalo do země, do kamenných hrobů nebo do jeskyň, že nejstarší obyvatelé naší zeměkoule pokládali zemi za matčin klín, v němž mrtvý odpočine, až jej vyšší moc opět povolá k novému životu a že proto také své mrtvé pochovávali v poloze skrčené a dávali jim do hrobu i předměty, jež měli rádi na světě, jejich zbraně, pokrm, nádoby apod., ba dávali jim do hrobu také červenou hlinku, aby prý - až přijdou do onoho jiného světa - mohli přemalovat svou bleudou barvu, kterou jim vtiskla smrt. A jestliže někteří národové později přece ke spalování svých mrtvých došli, tož napřed se tak dělo jen výjimečně, napřed spalovali jen zločince, aby tito co nejrychleji upadli do zapomnění a pak své mrtvé spalovali jen za moru a válek, což ostatně připustila i Církev. Nelze též připustit, že Boží všemohoucnost nemůže někoho vzkřísit, třeba byl spálen v peci nebo rozsápán dravou zvěří a z Písma sv. víme, že Pán Ježíš nedal žádných výslovných disposic, jak se má pohřbívati. Z Písma sv. jen víme, že Kristus Pán byl pohřben a tato skutečnost byla příkladem i pro všechny jeho následovníky. Když ovšem za poslední kruté války byly i leckteré hřbitovy rozrušeny bombami a po jejím skončení nastala nebývalá fluktuace obyvatelstva (a byla tu ještě řada dalších důvodů), tak je sice známo, že v r. 1946 obrátil se olomoucký arcibiskup dr. Prečan na Svato stolici o dovolení, aby katolický kněz mohl asistovat i při kremaci, resp. aby kremace byla katolickým, kteří si ji přejí, dovolena, ale víme, že Sv. stolice dosud svou exkomunikaci proti svým členům, kteří se chtějí dát dobrovolně spálit, neodvolala, neboť patrně spalování mrtvého se doposud snaží aspoň narušovat naši pátou základní pravdu, a proto se dlužno řídit doposud příslušnými kánony církevního práva, tj. pochovávat, jak tomu bylo od prvních křesťanských dob.

Cit náboženské pospolitosti nabádal hned v počátcích Círky zámožnější křesťany, aby umožnili všem členům křesťanské obce také společný posmrtný odpočinek. Jako byli za živa spojeni spolu poutem víry, měli být křesťané i po smrti pohromadě, a proto zakládali společné hřbitovy (např. hřbitov sv. Domitilly z konce I. nebo z počátku II. stol.), příp. zámožnější křesťané nabídli své vlastní rodinné hrobky křesťanům chudším a vždy s pietou mrtvá těla svých souvěrců pochovávali. Vždyť ona těla byla chrámem Ducha svatého a jednou mají vstáti z mrtvých. Tak např. sv. Pavel byl pochován na statku Lucině. První křesťanská pohřebiště bývala buď pod širým nebem nad zemí, nebo pod zemí v tzv. katakombách a konečně kol chrámů i v chrámech samotných.

Už ve 4. stol. z touhy být pochováni v blízkosti mučed-

níka, nad jehož hrobem byl chrám vystavěn, byli někteří věřící pochováni v kostele a třeba církevní i státní zákonodárství v 5.—9. stol. proti tomu vystupovalo, přece se pohřbívání v chrámech udrželo i nadále a podle dekretu Graciánova z polov. 12. stol. bylo výslovně dovoleno pro biskupy, kněze a hodné laiky. A třeba se také později pochovávalo v tzv. chodbě křížové, přece klášterní kostely mívaly i v slozích porománských podzemní hrobky, tzv. krypty, jak o tom v naší vlasti svědčí např. kapucínský a jezuitský kostel v Brně, v Klatovech aj. A také staré vydání římského rituálu (VI. c. 1, n. 9) pohřbívání v kostele připouští, byť nikoliv v sarkofágu, resp. v hrobě nad zemí. Ale v nynějším rituálu místo této rubriky stojí kán. 1205, § 2, podle něhož pochování v chrámu přísluší jen papeži, kardinálům a osobám panovnickým, biskupům pak a prelátům nullius pouze v jejich vlastních chrámech, ovšem podle kán. 202, § 2 mrtvola nesmí být pod oltářem, nýbrž alespoň 1 m od něj všemi směry.

Ještě předtím, než bylo pohřbíváno v kostelích nebo když nebylo možno všem věřícím poskytnout místa k pochování ve chrámě, bývaly zakládány hřbitovy u kostelů, jak to vidíme sem tam ještě dnes. Věřící chtěli prostě odpočívát tam, kde kdysi získali život nadpřirozený a toužili, aby žijící, jdoucí do kostela, na ně pamatovali před oltářem Páně. Sv. Monika (+ 387) sice prosila před smrtí: „Pochovejte tělo mé kde chcete, jen za to vás prosím, abyste na mne pamatovali při oltáři Páně“, ale pozdější věřící chtěli být pochováni co nejbližší kostelních zdí, aby žijící tím byli na ně stále upomínáni. Živí věřící pak tím také snáze pamatovali na poslední věci člověka a bývali tím povzbuzováni ve víře ve svatých obcování. Od dvorního dekretu Josefa II. z 23. 8. 1784 č. 2951 a 13. 9. 1784 hlavně z důvodů zdravotních se však hřbitovy uprostřed osad nedovolovaly a tak hřbitovy kolem kostelů - pokud nebyly situovány mimo osady - povlovně zanikají a je i na duchovním správcích, aby s těmito místy se nezacházelo nějak nepěkně; ať je na takových místech upraven např. park a duchovní správce může k takové akci třeba sám nabídnout organizování brigády.

Konečně byla zmínka, že se pochovávalo pod zemí v tzv. katakombách. Tak se pochovávalo (o 1—5 poschodích) zejména v Římě, a to proto, poněvadž tam nebylo dostatek místa pro hřbitovy nad zemí. Řím měl tehdy - jako má dnes - 2 000 000 obyvatel! A počet křesťanů v tomto velkoměstě stále vzrůstal a hrobky jednotlivců nebo rodin zdaleka nestačily, aby se do nich mohli pochovat všichni v Kristu Pánu zemřelí. Těmto podzemním pohřebištím, jež se v sopečné hornině, zvané tuť, dobře dělala, dávalo později v 9. stol. jméno katakomby po známém hřbitovu u San Sebastiano, jenž byl na silnici apijské ad catacumbas — na dolinách, tj. tam, kde silnice vchází do údolí. Podle římského příkladu vznikly katakomby i v Neapoli, v Syrakusách a jinde. Mrtvá těla, zabalená do plátna, byla pochovávána v jejich výklencích, které bývaly zadělány kamenem. V době konstantinské pohřbívání pod zemí přestávalo, křesťané se do katakomb chodili pak jen modlit a když papež Pavel I. (757—767) dal z obavy před Longobardy, kteří vpadli do Říma, přenést ostatky mučedníků do římských basilik, katakomby upadaly do zapomnění, až teprve v 15. a 16. stol. je římská akademie začala vyhledávat za účely badatelskými a jejich archeologický výzkum není ještě ani dnes ukončen.

Závěrem k tomuto článku připomeňme si slova sv. Augustina (De verbis apostoli, Serm. 32., al. 34., cap. 1.): „Pohřební nádhera, tlupy oplakavačů, bohatost ozdob, skvělost náhrobků, to vše je spíše k tomu, aby utěšovalo živé, než aby ulehčilo mrtvým“ a tak tedy zvláště v listopadu zdůrazněme věřícím, že zemře-li jim někdo, nejlepší útěchou pro ně může být, když jejich drahý nebožtík byl zaopatřen sv. svátostmi a když při zádušní mši sv. za něj obětují sv. přijímání. ThDr. Jar. Kouřil

PASTORAČNÍ SITUACE ZA JENŠTEJNOVA ARCHIEPISKOPÁTU

Převzetím arcipastýřského úřadu Jenštejnem v diecési přestává stíhání Miličovců, prvně od Arnoštových dob se podniká visitace a synodní shromáždění ožívají čilým ruchem zákonodárným i kazatelským. Pokud se týká Jenštejnových visitací, třeba dodat, že nebyly vždy úspěšné. Sám se v Libellu apologorum o nich vyjadřuje: „Tak slavná diecése od dob Arnoštových nebyla visitována, není proto možno vypovědět v jakém poblouzení, v jaké duchovní škodě se nalézá... Když jsem se domníval, že inspekci kolejí a konventů jsem všechno dobře splnil, větší ještě zlo a rozpor následoval, protože visitování ke králi a jiným vlivným se utíkali, aby ve svém poblouzení mohli setrvat“... Jenštejn ovšem nemohl při veliké zaměstnanosti svou osobností proniknout všude. Visitační protokol zachovaný od jednoho z jeho arcijáhňů, Pavla z Janovic z r. 1379, je zajímavou ukázkou této důležité církevní výchovné práce. Arcijáhen vyjel nejspíše na koni v doprovodu sluhy a notáře opatrujícího visitační protokol. K nim se přidal děkan příslušného okrsku a farář již visitovaný. Visitace se napřed nehlásila, takže byla někdy absolvována ve farářově nepřítomnosti. Nabývala tím bezprostřednosti, a proto účinnosti. Po příjezdu do farnosti povolání patroni nebo jejich zástupci, kostelníci (zádušníci), kteří za plebánova dozoru obstarávali zádušní účetnictví. V kostele byly prohlédnuty oltáře, liturgické knihy a roucha. Někdy při této příležitosti byl sestaven kostelní inventář nebo již existující zkontrolován. Nalezené závady bylo duchovnímu správci odstranit. Visitátor si na faře vyžádal k nahlédnutí ustanovovací listinu, případně i potvrzení o přijatém svěcení (formáty). Kněz nebo přítomní farní kněží potom byli podrobeni skrutiniu, tj. vypovídali o způsobu svého života. (Podrobný formulář výsledku visitovaného kněze publikoval Neumann v *Pramenech k dějinám duchovenstva* r. 1926). Tehdy - někdy vypovídali i zádušníci nebo jiní farníci - vycházely najevo poklesky proti celibátu, společenskému chování kleru. Vytýkala se návštěva krčem, opilství, tanec, chov loveckých psů a sokolů, hra v kostky, nekněžský šat, nošení zbraní apod. Viníky stíhal arcijáhen přísnými tresty (pokutami i vězením). Další otázky se soustřeďovaly na celkové mravně náboženské poměry mezi osadníky. Visitátor hlavně pátral po výstrelcích, týkajících se lichváření, rozkrádání církevního majetku, manželského soužití. Protože při poměrně důkladnosti stačil Pavel z Janovic perlustrovat až pět kostelů denně (v tom patrně i filiálních), mohl projít arcijáhenstvím žateckým asi za 54 dní. Z řečeného plyne, že řádně prováděná visitace byla v té době účinným prostředkem ke zvušení mravní úrovně obyvatelstva a znamenala i určitý klad při regularisaci sociálních poměrů středověké společnosti (boj proti lichvě, rodinnému rozvratu apod.).

Od dob Arnošta z Pardubic měl v pražské provinciální synodě již svou tradici. Pro pastorační praxi a další vývoj synod byla směrdatná statuta kodifikovaná na zasedání kleru r. 1349. Podkladem jim byla provinciální konstituce mohučského kostela, jemuž byla dříve pražská diecése podřízena. Pastorační předpisy obsahovaly kapitoly 84–91. Týkaly se udělování svátostí, hlavně pokání a manželství (mnoho k nim podával skoro soudobý praktický výklad Štěpána Roudnického, profesora kanonického práva, který byl zcela vhodně nazván první v Čechách vzniklou praktickou pastorálkou). Statuta obsahovala také stručný katechismus spisem Tomáše Irského, vykládající Věrim, Otčenáš a hlavní hříchy. Každý duchovní měl mít k dispozici opis těchto statut. Novým potřebám a okolnostem se původní Arnoštovo ustanovení přizpůsobovala na synodálních diskusích o sv. Vítě a sv. Lukáši, které svolával i Jan Očko z Vlašimě. Arcibiskup Jan z Jenštejna mnohá předchozí ustanovení opakuje a jiná podle požadavků a okolností doby přidává.

Speciální synodální ustanovení jenštejnské epochy možno sledovat v Höflerově zastaralém a mnohdy chybě čteném vydání pražských provinciálních koncilií. Na usmíření hněvu Božího, projeveného hroznou epidemií z r. 1380, nařizovala synoda zasedající v červnu t. r. každopáteční procesy (až do sv. Lukáše) se zpěvem sedmi

kajících žalmů a s postem povolujícím denně toliko dvakrát pokrm. Tehdy bylo také aktuální se zmínit o úmrtí a pohřbu kleriků. Okolní plebáni se vyzývají, aby navštěvovali nemocného spolubratra, pobídl jej k přijetí svátostí, v případě životu nebezpečném k sepsání závěti, event. k doprovodu zemřelého ke hrobu. Zvláště zajímavé a pro vlastenectví Jenštejnovo symptomatické je usnesení významné synody z r. 1381, která stanoví oslavu českého národního patrona sv. Václava také v diecéších řezenské, bamberské a míšeňské „na věčné časy“ liturgicky podvojným svátkem s přísnou zdrženlivostí od všedních prací. Současně s tímto nařízením apeluje Jenštejn na větší bedlivost biskupů jmenovaných diecési v potlačování „sekt Sarabytů a Valdenských“. Synodální shromáždění odmítá se vši rozhodností zřizování fundací z peněz získaných „nedovolenými úroky a lichvářstvím“ nebo i jen ze zdrojů nabytých podezřelou cestou. Mnišství, uplatňující se často protikanonicky na farách svěřených světskému kleru, odkazuje Jenštejn do příslušných mezi zákonem ustanovených řeholníků na fary. Pokud se tyto exponují jakkoli v časných záležitostech „na pohoršení mnohých“, mají být biskupským nařízením do dvou měsíců odvoláni. Diecéšní visitátoři jsou odpovědní za způsob života věřících, kterým třeba bránit hlavně v lichvě, čarodějství a hádání. Protože „proti novým duchovním chorobám je třeba nalézat nový lék“, obrací se synodální usnesení ostře proti rozkradačům církevního majetku s veškerou přísností. Všude tam, kde hradní plebáni nebo faráři zjistí takové přestupky, mohou již před výslovným rozkazem církevních představených použít obvyklého trestu ukládaného interdiktem, totiž stavení bohoslužeb. Zvláště přísně vystupoval Jenštejn proti lichvě, kterou byl nejvíce postižen chudý lid. Lichváře nazývá „morovou zhoubou“ společenskou a lichvou „děsným a zlořečeným zločinem“, jehož se dopouští jak prostí, tak i vznešení lidé. Synoda znovu opakuje starokřesťanský názor, že totiž na peněžní půjčku nelze za žádných okolností uvalovat úrok. Klerici budtež nabádání k zachování celibátních předpisů a ke katechisování, při němž půjde hlavně o to, aby věřící ovládali základní křesťanské modlitby Otče náš a Věrim. Správci kostelů mohou připustit k celebraci jen kleriky, mající písemné osvědčení o přijatém svěcení, neboť se u oltáře vyskytli podvodníci bez něho. Nově ordinovaní jsou povinni si v arcibiskupské kanceláři vyzvednout do šesti dnů po vysvěcení formáty.

Duchovenskou praxí se obírají také ustanovení jarní synody z r. 1384: Zakazují klerikům používat světského oděvu (tunicas albas carbonibus desuper denigratas et capucia nodatá!), čtení zádušních mší v neděli, připouštění zvláštních kazatelů bez ordinářova svolení, „vynášení smrti“ uprostřed doby svatopostní. Synoda řešila kromě jiných tematik dogmatickou otázku profesora theologie Konrada ze Soltau, zda Matka Páně byla zatížena prvotním hříchem. Bylo to thema tehdy oblíbené. Řešil je také cisterciák ze Zbraslavi Jošt (knih. kapit. pražské D LXXVII). Prvním bodem jednání synodálního z roku 1386 bylo ustanovení svátku navštívení Panny Marie s vigilií a oktávou na způsob svátku Božího Těla, který byl Jenštejnem s podivuhodným úsilím, jak ještě uvidíme, zaveden. K prohloubení duchovního života budiž zachován adventní půst omezený na lakticia. Celebranti neměli při konsekraci nápadně dýchat na obětní dary. Opakují se mandáty proti lichvářům a v roce následujícím i proti simonisticky získaným beneficiím. Synodální jednání z r. 1387 by naznačovala, že se rozmohl hřích sodomity, kterýžto zločin je prohlášen za diecéšní rezervát; ve výroční den úmrtí osadníka není dovoleno zpívat v privátních domech „se světlý“ responsoria.

Funkci synodních kazatelů svěřoval arcibiskup duchovním vskutku významným, o nichž předpokládal, že mohou zapůsobit na shromážděný klerus a ovlivnit jeho pastýřskou horlivost. Tříkrás se tu ujal slova Matouš z Krakova, od r. 1384 profesor pražské bohoslovecké fakulty, později rektor heidelberské university, v r. 1405 biskup ve Wormsu, proslulý jako kazatel, diplomat a spisovatel. Jeho traktáty, z nichž nejproslulejší je reformní

De squaloribus ecclesie (původně De praxi romanae curiae, podle některých je autorem Vojt. Raňků), byly často opisovány a svědčí o jeho theologické průbojnosti. Kromě něho byl jednou synodálním kazatelem mistr Vojtěch Raňků z Ježova. Vojtěch Raňků promlouval proti nezákonnému nabývání obročí r. 1385, Matouš z Krakova ve třech kázáních (1384–6) vytýkal duchovenstvu, že chyb věřících netrestá, špatným příkladem je kazí, takže postrádá potřebné autority; v druhém brojí proti simonii a opouštění farní správy, která se přenechává nevzdělaným vikářům; ve třetím se snaží působit na klerus pozitivně zdůrazněním vznešenosti kněžského stavu. Ještě dnes nepostrádají tyto řeči jisté účinnosti. Zmínka Matoušova o pronajímání far byla na místě. Soudní akta pražské konsistoře podávají o tom mnohý doklad. Registrují úředně povolené pronajímání v posledním desetiletí XIV. stol., které ovšem nebylo méně zhoubné než pokoutní. Nájemník fary zvaný vicepleban platil vlastnímu faráři značné roční nájemné (v Sušici 40 kop, v Liběchově 61 kop atd.) kromě berní a dávek. Pronajímající farář zůstal v místě, obyčejně žil mimo svou farnost a někdy dokonce zastával i jiný církevní úřad. Za takových okolností duchovní prosperita osady byla ovšem vedlejší. Jiným zlem byla častá směna beneficí. Není divu, že tyto, v pravém slova smyslu kněží—nájemníci, spatřovali v evangelicky zbožném a horlivém jenštejnovi svého úhlavního nepří-

tele a jak si později Jenštejn sám stěžuje, na děkanát-ních konferencích proti němu nepřátelsky vystupovali.

Kromě všech svátostí, tehdy v nepodstatných rituálních podrobnostech poněkud od dnešních odliš-ných, se hlavní důraz kladl na přijímání svátostí pokání a oltářní. Již tehdy se přijímalo vícekrát než jednou za rok, podle starší praxe třikrát ročně. Působením řádů se množí zpověď ze zbožnosti a preteruje se starý církevní závazek zpovídati se vlastnímu faráři. Kurátní klerus a s ním i církevní představení se snaží udržeti tento starobylý předpis aspoň pro dobu velikonoční. V r. 1396 i proti tomu vystupuje slavnostní diskusí dominikán Jindřich Bitterfeld v řádové škole u sv. Klimenta v Praze. Snaha po prohloubení duchovního života častějším přijímáním Eucharistie, propagovaná Milíčem a Janovem, zapustila kořeny. Jenštejn, jakkoli mírnil přemrštěnost některých mysticky zanícených kazatelů, přál tomuto úsilí. Rozhodně se stavěl za zvýšení eucharistického kultu, jak tomu nasvědčují synodální výnosy z let 1386, 1390 i 1391. V r. 1392 byl Jenštejn nucen se obrátit s veškerou přísností proti kněžím, kteří udělování svátostí (i pokání a přijímání Eucharistie) vázali na poplatky. Správce kostela provinivší se touto simonií byl natrvalo zbaven benefícia, vikář trestán vězením. Výnos z r. 1392 hájil starou zásadu, že farníci jsou platné přítomni nedělním bohoslužbám jen ve svém farním kostele.

ThDr. Václav Bartůněk.

SVATÝ KNÍŽE VÁCLAV

8. Charakteristika knížete Václava

Kníže Václav byl knížetem rázným, jak se na knížete sluší. Naznačuje to legenda Gumpoldova i Druhá legenda staroslovanská, když kladou do úst Václavových rozhodná slova při jakési programové řeči snad na začátku jeho vlády: „Ať zmizí repot vašich piklů proti mně, ať přestanou mezi vámi kruté úradky zlých na veřejných shromážděních. Láska k míru ať vzkypí v mé říši doma i venku. Žádné věci nebudtež na soudě proti právu křivě souzeny. Vražděných zločinů, jimiž jste se dosud poskrvňovali, ať se již nikdo neodváží. Nezakleňte-li se ustanovení tohoto zákona z bázně před nejvyšším králem, náš hněv proti přestupníkovi, horlivostí Boží rozničený, dá stít hlavu každému, koho najde vinného v této věci“.

I ostatní legendy poodkrývají nám tuto tvář pražského knížete, jehož jinak zakrývají nánošem různých příkras a mnišských ideálů. Kníže stoloval se svými družiníky, opatřoval je nejlepším oděvem a zbraněmi, a když se večer někdy příliš napil, druhý den ráno hledal kněze, aby se kajicně vyzpovídal. Jiný zase vyprávějí legendy, že ty, kteří se toulali po krčmách a víru opouštěli, dával spoutat a krutě zmrskat.

Jeho mužnou vladařskou energii je vidět také z toho, že neváhal vyhnat z Prahy vlastní matku a změnit kurs zahraniční politiky. A když ho bratr Boleslav pozval na svůj hrad, ač byl varován, přece šel směle a nebojácně, jsa si vědom své duševní i fyzické převahy. V den vraždy holou rukou přemohl ozbrojeného bratra, takže tento prý začal volat o pomoc, stejně jako večer před tím při hodokvasu, kdy měl být původně podle plánu vzbouřenců zabít, přemohl svou duševní převahou a nebojácností zákeřné útočníky.

Důrazně, jsa si vědom své moci, prosazoval zachování křesťanských příkazání. Bojoval proti pohanským zvyklostem, proti pohanským obětem, rušil pohanské kostely a zřizoval místo nich křesťanské, vítal ve své zemi kněze, jak praví První staroslovanská legenda: „ze všech národů“. Tito kněží s sebou přinášeli knihy, ostatky svatých, starali se o bohoslužbu.

Boj proti pohanství u nás nebyl snadný. Pohanství bylo odedávna nejen náboženstvím, ale zároveň také právním řádem. Tedy křesťanství neznamenal jen výměnu starých bohů a model a jejich žreců za křesťanského Boha a jeho kněze, ale znamenalo úplně jiný řád mravní i právní, společenský i hospodářský. Tento přerod byl krvavým přerodem, neboť přispěl podstatně i k vraždě Václavově. Přeměna starého pohanského řádu

v řád křesťanský patřila k základním problémům doby Václavovy. Jeho svatý zápal o věc Kristovy víry, jeho nadšení a zbožnost a v neposlední řadě i jeho vzdělanost to byly, jež získaly Václavovi nesmrtelné zásluhy v boji o vítězství křesťanské mravnosti a křesťanské vzdělanosti u nás.

Důsledkem hluboké, opravdové víry Václavovy byl i jeho smysl pro spravedlnost. Proto píše První staroslovanská legenda, že byl dalek užívání všelikých muk pohanských na soudech, že potíral starý právní řád, jenž si liboval v krutých trestech, jak naznačuje legenda Crescente fide, když praví, že Václav pobořil žaláře a pokácel šibenice.

Významný byl boj Václavův za zmírnění otroctví. Obchod s otroky tehdy byl běžnou věcí. Ale nebylo lze odstranit otroctví rázem, protože to byla příliš vžitá hospodářská instituce. A také jistě na to Václav ani nepomýšlel. S hlediska doby se zdálo, že by hospodářský život bez otroků nebyl ani možný. Václav kupoval „otrocké pacholíky“, aby se nedostali do moci arabských a židovských kupců a nebyli zavlečeni někým do cizích zemí. Dával je pokřtít a staral se, aby se dostali do rukou křesťanských. To byl zajiště veliký krok kupředu, neboť i když trvala dále jejich právní nesvoboda, přece se jejich poměry značně zlepšily novým nazíráním na člověka, jež přinášelo křesťanství.

Se statečností Václavovou se krásně spojovala jeho láska k pokoji a míru, což bylo ovocem jeho zbožnosti. Matku vyhnal z Prahy, ale jakmile se politická situace uklidnila, povolal ji do Prahy zpět, „pamětliv Božího příkazání, v němž nám poroučí, abychom matku a otce ctili“, jak praví Kristián.

V osobě knížete Václava se podivuhodně spojily zárné ideály učení Kristova s tvrdými povinnostmi panovníka. Dovedl žít plným křesťanským životem a přitom být hlavou státu. Dovedl pod bohatým šatem nosit žíněné roucho, žít životem opravdového křesťana, což doba neuměla dobře chápat, a přitom nezapomínat na důstojnou reprezentaci svého státu. Dovedl z bojiště, kde před chvílí uděloval rozkazy, spěchat do chrámu zpívat žalmy.

9. Manželství Václavovo

Později vzniklé legendy kreslí knížete Václava jako asketu, jako člověka, který žil po způsobu řeholníků. Starší legendy jsou střízlivější a realistické. A právě tyto nám zachovaly zmínku o Václavově manželství.

Známe dvě zprávy: z legendy Kristiánovy a z Druhé legendy staroslovanské. Kristiánova legenda praví, že

Václav „zachovával cudnou zdrženlivost, ačkoliv je to řídká ctnost u mužů ženatých“. Druhá legenda staroslovanská si všímá této věci šíře. Práví: „neboť byv kdysi přinucen od svého bratra a od zemanů, pro zrození synů obcoval s ženou a zplodil s ní syna jménem Zbraslava. I řekl k ní: Hle, již jsme se mnoho Bohu provinili a nepravost jsme činili, již toho zanechme, přijavše plod podle přirozenosti lidské, my dva u sebe, ty měj mě místo bratra a já tebe místo sestry“. A ona na tu věc přistoupila a zavázala se k tomu před samým Bohem, jednou však zhřešila s milým jeho služebníkem. A když to světec sám viděl, řekl: „Proč jsi selhala před Bohem? Tobě bylo lze se vdát nebo nevdát. Ale neopovažte se nyní nikomu, ať je to kdokoli, o tom zmínit, dokud já si to nerozmyslím. A učinil velkou hostinu, aniž kdo věděl, co zamýšlí, provdal ji za téhož služebníka, čině ji jeho sestrou.“

Existuje několik zajímavých výkladů obou těchto zpráv o manželství Václavově. Někteří prostě obě zprávy popírají jako nevěrohodné a tvrdí, že kníže Václav ženat nebyl. Prof. Josef Vašica přichází s teorií, že Václav podle nálehavého přání svých vladýků měl s jakousi ženou nemanželského syna Zbraslava. Dr. K. Miklík považuje obě zprávy za odporující pověsti o Václavových ctnostech. Dr. K. Doskočil vytváří teorii o zdrženlivém manželství Václavově, prof. V. Chaloupeckému jsou obě zprávy jen potvrzením skutečnosti, že kníže Václav ženat byl. Prof. J. Pekař snad neivystižněji praví, že z celé zprávy Druhé staroslovanské legendy se dá odvodit skutečnost, že „Václav byl ženat a měl syna Zbraslava a že snad vskutku po zrození syna chtěl žít se svou ženou beze všeho pohlavního styku“. Byla-li by zmínka o nevěře manželky Václavovy pravdivá, jak jí pak provádá z svého družníka, ukazovalo by to pěkně Václavovu lásku k bližnímu, poněvadž podle běžné praxe se manželská nevěra trestala ukamenováním.

Kdo byla ona žena? Nebyla asi ze vznešeného rodu, neboť pak by iistě legendy zachovaly její jméno. Snad to byla prostá žena z lidu, kterou si kníže vyvolil pod vlivem křesťanského učení o rovnosti všech lidí. Také proto asi mizí beze stopy po Václavově smrti. Podobně není zpráva o synu Zbraslavovi. Snad jen místní jméno Zbraslav nebo Zbraslavice mohlo by být nějakou uměleckou, Patrně zemřel záhy, nebo byl zabit s ostatními blízkými a přívrženci Václavovými po jeho smrti Boleslavovými lidmi.

10. Denár knížete Václava

V různých sbírkách se uchovává několik exemplářů mince, připisované knížeti Václavu. Je na ní zřetelný nápis: Venciezlivvs. Naši numismatikové přiřkli tento peníz knížeti Václavovi. Po stránce jazykové ono „Ven-

ciezlivvs“ vyhovuje první třetině 10. století podle svědectví dr. V. Flajšhase, který mimo jiné praví, že „takové přeházené a nenáležitě písmeny nalézáme také na prvních nápisích zvonových, jež vznikaly přece mnohem později a když již byla tradice písemná“. Dr. V. Katz přišel s názorem, že tento peníz je penízem polským z konce 10. století, a že jméno knížete Václava znamená patrona krakovského kostela. Naproti tomu dr. G. Skalský, náš přední numismatik, trval na svém dřívějším názoru, podporovaném skutečností, že tento peníz nijak nezapadá do pozdějších ražeb polských nebo českých a že kříž na minci Václavově se naprosto liší od charakteristických křížů na mincích polských. Další významnou okolností jest, že na těchto mincích se nejedná o knížete Václava jako světce, ale jako knížete a panovníka, což dotvrzuje latinská forma nápisu. Začal-li Boleslav I. razit své mince brzy po nastoupení své vlády, je přirozené, že navazoval již na běžnou praxi, i když mince Boleslavova je odlišná od mince Václavovy. To je vysvětlitelné vraždou boleslavskou a změnou režimu, jež následovala. Noví lidé přišli na Pražský hrad a jejich vnějším znamením byl nový typ denárů.

Skutečnost, že těchto denárů Václavových bylo rázno málo, vede nás k názoru, že denár Václavův nevznikl jen z důvodů hospodářských. Tehdy již i u nás se šířila mince bavorská, ale prostí, nevzdělaní lidé, neznali ani číst ani psát, těžko hledali rozdíl mezi mincí bavorskou a českou, zvláště, když nelze mluvit o nějakém národním uvědomění v našem slova smyslu. Jen kníže a jeho okolí mohlo mít zájem na vlastní mincovně. Z dvojího důvodu: tam chápali, že možno požadovat za minci víc než stál kov, tedy že by zde byla možnost nových příjmů a pak hlavně proto, že vlastní mince měla být odrazovou polohou uprostřed germánského světa, vidíme, že v takových poměrech bylo ražení mince i činem politické úvahy. Demonstračním zdůrazněním samostatnosti a suverenity státního útvaru, vznikajícího ze slovanských kmenů, sídlících v české kotlině. Tedy zdůraznění samostatnosti českého státu Václavova, ohroženého expansivními záměry sousedních germánských kmenů, přihlášení se k podílu na kulturním i politickém obsahu nadnárodního imperia Římské říše. Tak hodnotíme denár knížete Václava.

IN MEMORIAM UNIV. PROF. Dr. JOSEFA VAJSE

Za zpěvu písně „Bože, což ráčil před tisíci roky“ byly dne 6. července 1959 vynášeny tělesné pozůstatky preláta Msgra Ph. a ThDr. Josefa Vajse, kanovníka-seniora kolegiální kapituly u Věch svatých na Hradě pražském, em. řádného profesora university Karlovy, vynikajícího badatele v oboru staroslověnského jazyka a písemnictví, dopisujícího člena Jihoslovanské akademie věd v Záhřebě, čestného kanovníka katedrálních kapitul v Záhřebě, Splitu a na Krku v chorvatském Přímoří, znalce staroslověnských památek a paleografie, z kolegiálního kostela sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, aby byly uloženy do hrobky proboštů kolegiální kapituly u Věch svatých na památném vyšehradském hřbitově.

Zaopatřen sv. svátostmi, zemřel 2. července 1959 ve věku téměř 94 let po životě zasvěceném studiu cyrilometodějského díla, slovanské bohoslužby a odkazu soluňských bratrů u slovanských národů. Po zádušní mši sv., kterou celebroidal probošt kolegiální kapituly u Věch svatých, prof. Ph. a ThDr. Josef Cibulka, se v kostele rozloučil se v Pánu zesnulým profesor Msgre PhDr. Josef Vašica, jeho dlouholetý přítel a vědecký spolupracovník, který uvedl některé význačné okolnosti z jeho života, hlavně z mládí, a oceňoval houževnatost, píl,

vytrvalost, skromnost a prostou zbožnost zesnulého před četně shromážděnými věřícími i duchovenstvem. Jménem Slovanského ústavu Českoslovanské akademie věd ocenil vědeckou a badatelskou práci v Pánu zesnulého univ. profesor dr. Josef Kurz, jeho přítel a vědecký spolupracovník. Pohřební obřady vykonal kanovník kolegiální kapituly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě Msgre dr. Antonín Stríž.

Nebudeme zde uvádět rozsáhlou vědeckou činnost zvěčnělého profesora Vajse. Bylo tak již učiněno ve sborníku Slovanské studie, vydaném k uctění jeho životního díla nakladatelstvím Vyšehrad v Praze, L. P. 1948, zvláštěním svazkem čas. Slavia (roč. XXV, 1956, seš. 2) k 90. narozeninám prof. dr. Josefa Vajse a v DP roč. 1955, č. 9, str. 172.

Jméno tohoto obnovitele chorvatského hlaholismu, badatele ve slovanské liturgii, horlitele pro slovanskou bohoslužbu, nadšeného a neúnavného horlitele a pracovníka cyrilometodějského, vzorného profesora, vzácného kněze a člověka, zůstane nesmazatelně zapsáno v dějinách slavistiky i v našem církevním životě. Věčnája pamjať!
Dr. Antonín Salajka

SUGGESTUS SACER

Podle slov samého Pána našeho Ježíše Krista má být každý kněz světlem na hoře postaveným. Světlem má být každý z nás svým ctnostným zářivým životem, světlem: zářivým a jasným, slovem Božím, které hlásá. Světlem postaveným na hoře, aby každý je viděl, aby každý jím byl osvěcen, zahrát, osvěžen jeho blahodárnými paprsky a je-li nemocen, aby byl duševně vyléčen, jako tělo bývá léčeno „horským“ sluncem.

Proto již od samých počátků Církve svaté hlásá kněz k tomu poslaný slovo Páně. „Praedica populo tibi comisso!“ — tento příkaz konsekrujícího biskupa doprovází každého z nás, pokud nám síly stačí, až ke hrobu. Svátý Jan Evangelista kázal, třebaže jen krátce a stručně, ještě jako stoletý kmet. I pro kněze dvacátého století platí přísné slovo svatého Pavla: „Vae enim mihi, si non evangelizavero!“ 1 Cor 9, 16.

Aby knězi kazateli všichni dobře rozuměli, proto bylo již v nejstarších křesťanských dobách zvykem mluvit k věřícím z vyvýšeného místa. Tak to činival již sám Pán Ježíš, „vystoupil na horu, posadil se tam a kázal lidu“. Mat 15, 29. Tak kázával také biskup sedě na vyvýšené katedře, která stála u apsidy v presbytáři. Později s ambonu, který stál na podiu a na který se vystupovalo po několika schodech. Ambo byl umístěn mezi mřížkami presbytáře (cancelli) a kostelní lodí. Poněvadž byl na ambonu pult ke čtení epištoly a evangelia, nazýval se také pulpitem a lectionarium. Ve větších kostelích se nacházely dva ambony — jeden na epištolní straně ke čtení epištoly a druhý na straně evangelní ke čtení evangelia. Kazatelny v dnešním slova smyslu se začínají vyskytovat teprve ve třináctém století. Sám jsem stál ve Friesachu v Korutansku na kazatelně, na které podle historických záznamů kázal ve třináctém století svátý Tomáš Akvinský. Od patnáctého století počínaje má skoro každý kostel kazatelnu přistavěnou na nějaký pilíř nebo sloup kostelní lodě tak, aby všichni pohodlně na kazatelnu viděli, anebo kazatele dobře slyšeli. Během věků vyvinuly se nejrůznější tvary kazatelen slohu gotického, renesančního, barokového, rokokového a v nejnovější době slohu konstruktivního... Mnohé mají nedocenitelnou uměleckou hodnotu. — Není sice přísným církevním předpisem, aby kazatelna byla umístěna na straně evangelní — všichni známe kostely s kazatelnou na straně epištolní — avšak historický vývoj doporučuje a některé biskupské synody předepisují, aby byla kazatelna na evangelní straně.

Kazatelna sama nám kněžími káže a připomíná slova svatého apoštola Pavla: „Praedica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina!“ 2 Tim 4, 2. Hlásej slovo Boží, trvej na něm, zapřisahej. Avšak vše s trpělivostí. K tomu se musíš však připravit, vše důkladně promyslit a promeditovat! Tak jako oni dva velcí mužové Boží, které pojilo tak úzké přátelství: svátý Tomáš Akvinský a svátý Bonaventura, kteří na klekátku před Ukřižovaným čerpali v hluboké meditaci hluboké bohovědné myšlenky a poznatky...

Písmo svaté od Boha pochází. O něm řekl Pán: „Nebe a Země pomínou, slova má však nepomínou!“ Slovo Boží je věčné, je nezměnitelné. Stojí pevně. Hlásej tedy slovo Boží s kazatelnou a ne slovo své, mínění své, a bude stát pevně na ní. Zpevní své kázání slovem Písma svatého a bude nerozbitné. Nerozpadne se v niveč. Každý bude cítit, že Tvé kázání, zpevněné slovem Božím, má váhu, je podepřené autoritou Božskou. A bude skutečně „užitečné k napravování“, „k výchově ve spravedlnosti, mírumilovnosti, „k způsoblosti ke každému dobrému skutku“. Co jiného lepšího si můžeme přát, než abychom byli vychovatelé věřícího lidu k poctivé práci, k upřímnosti, k pravdomluvnosti, k opravdové křesťanské dokonalosti, která spočívá v lásce Boží a v upřímné lásce bliženské...!

My sami sobě kažme! I pro nás, platí pavlovské: „argue, obsecra, increpa!“ „In omni patientia!“ I nad sebou nesmíme lámat hůl, nesmíme být netrpělivými, když vidíme chyby, kterých jsme se dopustili. Napomenout se a polepšit se! Asimilovat slovo Boží tak, aby přešlo v tělo a krev. Aby bylo na nás viditelné. Abychom, kteří jiným kážeme, nebyli jednou zavrženi pro disharmonii mezi slovem Božím hlásaným a slovem Božím žitým!

Cicero a Quintilian žádali od každého hlasatele pravdy, aby hlásal pravdu tak, ut pateat, placeat, moveat. Tak hleďme tedy asimilovat slovo Boží v tělo a krev, aby náš kněžský charakter, aby naše kněžské ušlechtilé smýšlení, chování a jednání všem bylo jednoznačné a jasné pro svou upřímnost, všem se líbilo pro svou mravní vyspělost, každým srdcem pohnulo k dobrému, šťastnému, krásnému a ušlechtilému životu pro svou mohutnou přitažlivost... Pak bude kazatelna pro mnohé, ale i pro nás místem bohatého požehnání. P. Karel Sahan

NADROVY VLASTENECKÝCH KNĚŽÍ - BOJOVNÍKŮ A LIDUMILŮ

Děd mé matky Tomáš sloužil za čeledína u sedláka Judy v Jamách nedaleko Žďáru nad Sázavou. V tom čase byl správcem jamenské farnosti P. Antonín Kolařovský, osvěcený kněz nevšedních schopností, zanícený vlastenec a veliký lidumil, neúnavně pečující o probuzení a vzdělání svěřeného lidu. Být blaženým a blažit jiné bylo páteří veškeré činnosti tohoto bolzanovského kněze. Jamenská fara pod šindelovou střešou byla milým útlukem všem, kteří nenáviděli rakouskou byrokracii, provádějící náš politický a sociální útisk. Navštěvoval ji starý přibyslavský vikář Brůžek s kaplanem Serbouskem a bohoslovcem Karlem Havlíčkem, rodákem z Borové u Brodu, který i po odchodu ze semináře nacházel na faře v Jamách druhý domov a rád sem přijížděl pobesedovat v bezpečném úkrytu před rakouskými policajty a zahrát si v klidu mariáš. Děd mé matky vzal jej nejednou z Brodu do Jam a nazpět. Černovlasý student s turmalínovými očima jezdil nesmírně rád s robustně rozložitým silákem Tomšem Judovým. Přátelsky se s ním bavil, miloval jeho venkovskou samostatnost a říkal mu „dubisko huňaté“, neboť matčin děd prý měl sílu jako obr, hrud' jako skálu obrostlou lišejníkem, ruce jako lopaty, čímž naháněl hrůzu všelijakým drantům, potulujícím se tenkrát v sázavských lesích. Praděd zas po celý

svůj dlouhý a těžký život vzpomínal rád zvláště na jednu cestu zasněženou horáckou krajinou, kdy trnité křoví u cest kvetlo bělostným jíním a kopyta koní se křupavě bořila do zabrzlých kalužin. Přijeli do Brodu na samý večer. Havlíčkovi zdržovali čeledína, aby u nich přenočoval. V pradědově povaze byl však tvrdě vyrocen tehdy běžný charakterový rys všech chudých a nízko postavených lidí, který se dědil z pokolení na pokolení a generacemi se ještě zesiloval. Čeledín Tomáš se narodil v chudické chaloupce pod doškami, v nejnuzejší chalupě v obci, a proto se ostýchal a hrál více než jiní před každým, kdo nosil lepší kabát. A tak si počínal i v Brodě u Havlíčků. Viděl po městsku oblečené lidi a choval se k nim s poníženou služebností, jak si navykl na radešínském zámku u pana barona, když mu jako výrostek svázal dříví z jeho hlubokých a rozsáhlých lesů. Vymlouval se neohrabanými slovy a gesty, že jakživ nejedl a nespál u žádných pánů, že je zvyklý jen na lůžko v maštali, červenal se a koktal, aby si nedělali s obyčejným pacholkem takovou škodu a mermocí chtěl užjždět zpátky do Jam. Přinutili ho ke stolu mezi sebe skoro násilím a vyložili mu důkladně za jediný večer, že radešínský pan baron je člověk jako každý jiný člověk. Štědře obdarovali Karlova vozku, pohostili ho vydatně, takže praděd zpíval celou zpáteční cestu, až se zimní hory zelenaly jako na jaře. Když se příštího dne hned po přjezdu hlásil na faře, aby zvě-

KRÚPĚJ V DĚČNOSTI

V jednom svém sloupku z roku dvacátého napsal Karel Čapek, že jednoho dne toho roku byl na mši sv. v přepěkné vesnici Žďáru, tam na druhé straně Tater, ve Spiši. „A když šli lidé do kostela, nejdříve klekli u hřbitovní zdi a pomodlili se k mrtvým, pěkně pohansky.“ Nemohu se zbavit pocitu, že se takhle věta nepovedla. Bystrý a pohotový spisovatel asi nepochopil, že ti prostí venkovští lidé se nemodlili k mrtvým, ale že se modlili za své mrtvé a že se za ně modlili pěkně křesťansky. A je to znamení krásné a vděčné paměti, když se náš krok zastavuje u hrobů těch, kteří tu kdysi s námi časek pobýli a už nás předešli domů, a když hlínu, jež přikrývá teple a vlaze jejich dočasné spočívání, svažíme upřímnou a prosící modlitbou.

Začátek listopadu nám otvírá vrátka hřbitovů a my, vzpomínající svých odešlých, prosíme Boží milosrdenství, aby jim doprálo spasení věčného. Na hrobech se rozžijí světla jako žhavé krůpěje vděčnosti, květy přikrývají zemi a duše živých jsou v těsném se-pětí s dušemi zemřelých vzpomínkou a modlitbou. A tu si všimněte! Vidíte kolem sebe hroby rozsvětlené, šerem podzimního večera jakoby se usmívající, květy okrášlené. Vidíte hroby, u nichž se lidé zastavují v hlubokém vzpomínání a v tiché modlitbě. Přezhňají je křížkem, popláč si nad nimi, stále a stále se k nim tváří obracejí, než odejdou z hřbitovních vrátek, a slibují těm svým drahým odešlým, že nezapomenou a že zase brzy přijdou se slovem modlitby a s vděčností vzpomínky. A mezi těmi to osvětlenými a květinami okrášlenými hroby vidíte pojednou také některé, u nichž se nikdo nezastaví, nad nimiž nikdo neuroní slzu, nikdo se u nich nepomodlí ani nerozžehne své-

télko lásky. Jsou to hroby opuštěné a ti, kdož v nich leží, jsou zapomenuti. Zarůstají trávou a plevelem tyto opuštěné hroby a časem jejich podoba hyne, chátá a pustne. Tyto opuštěné hroby jsou - hroby kněží ské.

Jeden pan farář, jehož si velmi vážím, po léta čas od času po mši svaté a zejména o dnu Dušiček chodí k hrobům svých předchůdců, těch, kteří před ním v jeho farnosti sloužili Bohu a duším a už sklonění k zemi dororali svůj sáh na Boží liše. S tichou modlitbou kráčí žijící duchovní správce od jednoho kněžského hrobu k druhému a v den památky všech věrných zemřelých na každém rozžehne světlo a na všechny položí několik květů. Mne se toto počínání u něho vždycky líbilo a dojímalo mne. Pocítil jsem, že tento kněz nezapomněl na ty, kteří tu v jeho farnosti pracovali před ním, kteří mu poskytli možnost navazovat na jejich práci a kteří mu nadlehčili jeho úkol. Vždyť jako ve všem, až už je tomu v hudbě nebo malířství nebo v literatuře, navazuje v přítomnosti rostoucí dílo na dílo předchůdců, těžíc z jeho výbojů i omylů, úspěchů i pádů, tak je tomu i v pastorační činnosti. Neměli bychom na to zapomínat a neměli bychom odírat krůpěj vděčnosti oněm kněžským bratřím, kteří rozsevali Boží semě před námi a teď zapomenuti leží na našem hřbitově. Nic nevadí, že jsme třeba ani jednoho z nich vůbec neznali; víme, že z jejich práce, z jejich lásky a z jejich obětí tu mnoho zůstalo a pomáhá nám v našem pastoračním snažení. Věřící snadno a brzy na zemřelého kněze zapomenou. Ale nemáme zapomínat my, kteří nejlépe můžeme ocenit práci a obětavost svého zemřelého spolubratra.

A uvedl-li jsem jeden příklad pěkný, uvedu ještě druhý, který už pěkný

není a hodně mne zabořel. Byl jsem v jedné farnosti a zašel jsem si pomodlit se k hrobu zemřelého faráře, kterého jsem znal už jako starce a který v té farnosti působil skoro čtyřicet let. Byl to kněz vynikající, skutečný otec svých farníků, výtečný kazatel a lidumil. Tak jsem si živě při návštěvě jeho hrobu vybavil jeho ušlechtilou tvář a viděl jsem jeho dobré, laskavé oči, jak hlídá každého, s nímž se potkal. Přišel na tu faru se svou maminkou a sestrou. Obě mu tam umřely. Pochoval je do hrobu, v němž jednou on sám měl také spočinout. Zemřel asi před pětadvaceti lety, já jsem tehdy zrovna po maturitě. A když jsem po těch letech stanul při své letmé návštěvě farnosti, v níž tak požehnaně dlouhou dobu působil, u jeho hrobu, zabořelo mne srdce. Hrob byl krutě zanedbaný, sešlý a spustlý a krásný kamenný kříž byl v půli nalomen a smutně se nakláněl nad zarostlým a zaplevelným hrobem jako bolestný symbol hrubé opuštěnosti. Pomyslel jsem si: nemohl by se nástupce tohoto ušlechtilého kněze trošinku postarat o jeho hrob? Dalo by to tolik námahy a neunesitelného vydání? Myslím, že při dobré vůli by to lehce a dobře šlo.

V tomto měsíci zbožného vzpomínání na všechny věrné zemřelé jsem v sobě znovu rozjitřil onen bolestný dojem z opuštěného hrobu jednoho z těch mnohých, kteří zasvětili cele svůj život službě Bohu a nesmrtelným duším. A nemohu, než poprosit o krůpěj vděčnosti ke všem opuštěným a nevyšímaným kněžským rovům na našich hřbitovech. Jsem přesvědčen, že i taková jediná krůpěj vděčnosti bude svědčit i o ušlechtilosti a kráse naší kněžské duše.

Václav Zima

stoval, že v pořádku dovezl Karlíčka a v pořádku se vrátil, zasmál se pan farář jeho mimořádně veselému náladě.

„To byli lidi — ti broďští Havlíčkoví. Voni se mnou nejednali jako s pacholkem, ale jako bych vadjakživa patřil do jejich rodiny.“ Říkal později ve své chaloupce v Bobruvce, když byla má matka a jeho vnučka děvčetem.

„A jamenskéj pan farář Kolařovskej, to byl kazatel. Jeho hlas zněl jako polnice a vždycky se ujímal chudejch a utištěnejch.“ Chválil po celý svůj život nezapomenutelného kněze, který měl odvahu psáti na pokyn Havlíčkův matriky českým jazykem a neohroženě mluvit proti sociálně nespravedlivé vrchnosti. Ušlechtilý kněz P. Antonín Kolařovský vytvářel v sociálním organismu své doby účinné protijedy proti nepřátelům, zotročujícím lid. Tento zapadlý vlastenec z hor, Havlíčkův ochránce v dobách nejtěžších, důvěrný a věrný jeho přítel až do smrti, představuje jednu z velikých duchovních sil našeho národa a naší kněžské minulosti. Dnes, kdy procitl národ z letargie staletého jařma k svobodě a jasněmu poznání spravedlivého lidského společenství, klademe na zapomenutý hrob někdejšího jamenského faráře P. Antonína Kolařovského věnec uctivé vděčnosti.

Ve svém promočeném plášti jde krajem listopad. Vodí nás po hřbitovech, rozžihá světla minulosti a vrací k ži-

votům, které se uzavřely na této zemi. Jak bychom se neměli poklonit v úctě a vděčnosti celé řadě našich zemřelých bratří, našich předchůdců, českých a slovenských katolických kněží vlastenců, buditelů, lidumilů a bojovníků. Šli před námi a nezůstávali v kvasu lidstva stranou. Byli vždy, když ne předjodem, aspoň sledovači nových lepších cest.

Naše myšlenky zalétají v listopadových dnech k jejich hrobům. Zastavíme-li se kdy u nich, jsme naplněni často smutnými pocity. UVědomujeme si celou tragiku vlasteneckých a sociálních buditelů, jak byl k nim život tvrdý. Ale vítězí v nás pocit radosti nad velikostí jejich zjevů. Jak byli velicí svou vírou v národ, v šťastnější a spravedlivější budoucnost lidstva, jak hořela jejich houževnatost, obětavost a láska! Nezpronevěřujeme se jejich cestám a jejich odkazu, který hovoří do svědomí každému z nás. Buďme dbalí své duchovní cti, buďme kněžími budoucna a nesmrtelnosti, nepodléhejme přízemnímu hledisku sobectví, závisti, nenávisti, netečnosti a pohodlí. Považujme svou časnost jen za propůjčenou, za pole božích oráčů a dělníků na brázdách tvorby Boží.

V zářijovém čísle letošního ročníku Duchovního pastýře je několik upřímných, bratrsky míněných slov, vytrysklých ze zamyšlení nad životem spolubratří u nás. Psali je kněží kněží, psala je sama láska, která nechce víc, než aby zrno naší kněžské setby zrálo k vyšší úrodě. Uvažujme vážně o nich. Antonín Hugo Bradáč

ŠVÉDSKÝ SOCHAŘ NA SLOVENSKU

Jde o švédského sochaře, který se ve své domovině nepodílel na recepci barokního architektisování oltářní architektury, kdy masivní reprezentace pohybového baroka nahradila hladké a štíhlé sloupky renesanční sloupky spirálovitě točenými po celém světě, až do rokoka oblíbenými. Objevuje se v Levoči kolem roku 1675, kdy byla v proudu restaurace minoritského kláštera a kostela jesuity získaného roku 1671. K první bohoslužbě došlo v restaurovaném chrámu teprve 8. listopadu 1694. Olaf Engelholm uvedl se tu zprvu hlavním oltářem v renesančním stylu. Teprve na jeho dalších dílech, a to dvou pobočných oltářích tohoto chrámu a v kostele lubickém, tvoří architektonickou obrubu oltářních obrazů točitých sloupů nesené karytidami andělů nadživotní velikosti, vnášející do celkového dojmu vzruch pohybového baroka.

Obsáhlého pojednání vyžádala by si snaha utřídit výskyt tohoto motivu dlouho jen malého formátu, práce řezbářské, tak, aby se vešly do kapitoly časové a zeměpisně zodstavované a do řádků pěkně urovnaných. Úvodnímu slovu dostali jen několik nejmarnantnějších údajů. Ve středověku byl tento drobný motiv tak běžný, že se s ním setkáváme na konci XIV. století i na zapadlých vesnicích slovenských (Smrečany, Maldure). V Kežmarku mají takové stallum datované letopočtem 1469.¹⁾ S tímto dekorativním prvkem staršího původu setkáváme se dokonce i ve velechrámu sv. Petra v Římě. Po smrti prvního projektanta tohoto chrámu, Bramanteho, musily být rychle zesíleny čtyři pilíře, jež měly nésti mohutnou kopuli. V základech i zevně nabyly tehdy takové objemnosti, že v nich mohly být utvořeny výklenky pro velké sucho. Nástupce Michelangelův v dostavbě chrámu sv. Petra, slavný architekt a sochař G. L. Bernini (1598–1680), olemoval tyto výklenky drobnými, točitými sloupky, jež dal sejmuti z kněžských lavic v chóru staré basiliky svatopetrské, vysvěcené r. 326 a zbořené roku 1506. I zahraniční architekti byli pod kopulí velechrámu sv. Petra ujišťováni, že tyto sloupky pocházejí z chrámu Šalomounova v Jeruzalémě. Na sklonku XVII. století zaznamenává to francouzský královský stavitel A. G. Daviler. Ve svém díle „L'Architecture de Vignola avec les commentaries“ poznamenává, že o tom pochyboval. Tyto drobné motivy vyskytují se i ve Francii. Ve větším měřítku i na průčelí pařížského kostela des Filles de Sainte Marie v ulici St. Antoine.

Roku 1633 vztýčuje G. L. Bernini (1598–1680) kolem papežského oltáře čtyři 30 metrů vysokých kovových, silně pozlacených a hadovitě točených sloupů s baldachýnem, bez nichž by se poměrně malý papežský oltář v rozsáhlé prostře velechrámu svatopetrského pohledově ztrácel. I toto architektonické zmonumentalizování má svojí předhistorii. Také pětিলodní basilika sv. Petra vyžadovala podrobného mohutného ukazatele místa hlavního oltáře. Zde připadla tato funkce šesti velkým mramorovým sloupům dosti objemným, s mírným náznakem hadovitěho pohybu. Dolní a třetí část sloupů zvýrazňovaly točitý pohyb silnými kanelurami, kdežto druhou a čtvrtou část sloupů zdobily roztomilé scény nahých hošíků na vinici, neobyčejně půvabné, vyvolávající dojem jakéhosi starověkého rokoka. Známe je z kresby, kterou pořídil kolem roku 1530 jistý Francouz, patrně sochař nebo architekt, s neobyčejným citem pro každý detail. Kresba tato je reprodukována v díle „Cabinet des Estamps“, sv. 100, str. 193. V malířství italském vyskytuje se motiv monumentálního točitého sloupu na Raffaelově kartónu (léčení chorého), který byl roku 1516 poslán do Bruselu k utkání gobelínu. Monumentální tabernakl Berniniho byl po stránce projekční ve skutečnosti snadnou prací. Stačilo zahledět se do předlohy Vignolova „Regule delle cinque Ordini dell'Architettura“ (1562), kde je tento motiv velmi instruktivně narýsován, i způsob, jak ho vykroužiti.

Co o onom švédském sochaři Olafu Engelholmovi víme, nestačí ani na stínovou hru na stěně času. Ani po smrti nestal se člověkem hodným lidské paměti, známého a váženého jména. Neudivuje to. Jeho život se odvíjel na

ploše maloměsta, jež v něm asi spatřovalo jen lepšího řemeslníka. V tomto prostředí nekladli si lidé otázky uměnovědné, historicky kronikářské. Není zaznamenán ani v nejobsaáhlejším slovníku výtvarných umělců, na němž pracovalo více než 400 německých a zahraničních učenců (Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart, založeném Ulrichem Thieme a Felixem Beckerem). Teprve r. 1931 byl zjištěn městským archivářem v Levoči, roku 1938 dočkal se uměleckohistorického zhodnocení Oskarem Schürerem. Starší zmínka, že Engelholm pracoval dříve v Münsteru ve Westfálsku, není ověřena. Na dotaz Oskara Schürera odvětilo ředitelství tamního zemského muzea, že to není dosud prokázáno (nicht bewahrheit). Co vykonal na Slovensku, tím patrně korunoval svůj život, neboť dále o něm nevíme.

Jen na Slovensku postihujeme jeho umělecký růst a jeho zrání. V jeho díle převládají zprvu prvky pozdní renesance a raného baroka, a to ony, které obtáčely střed hladkého dřívku sloupového festonem vinné révy nebo květin. Setkáváme se s ním na sloupech hlavního oltáře (dříve minoritského), později gymnasijského kostela v Levoči. Také oltář sv. Stanislava Kostky v téže chrámě je dílo v podstatě ještě renesanční, samá přímka; jen část vrcholící segmentovitým závěrem je flankována čtyřmi točitými sloupky, nástavec dvěma točitými sloupky. Renesance nadala anděly dívčí postavou, jež pod rukama Engelholmovými vospívá spíše v ženu. Na druhém postranním oltáři je mohutný anděl nadživotní velikosti proměněn v karytidu, nesoucí na hlavě klidně bez afektu námahy vysoký točitý sloup. V Levoči měl Engelholm na očích starší příklad z roku 1626, kazatelnu kostela sv. Jakuba, nesenou sochou Mojžíše.

Olaf Engelholm byl synem z jádra lidu, jeho umělecké vzdělání sahalo sotva za rodná humna. Studijní pobyt v Itálii vylučují. Kdyby byl prodlél v Římě třeba jen krátce, byl by vsákl do sebe jiné tahy a odstíny římského baroka. Sloup nahrazující řecké karytidy, sochy žen, oděných v splývavé roucho, plné svislých záhybů, ruce volně při těle, mající na hlavě polštářovité podložky a nesoucí jen lehké kladí, přešlo pouze do římské antiky a do francouzské renesance. Pozdní renesance a barok oblíbily si místo nich atlanty, silácké mužské postavy, podporující namáhavě nevelké brimě balkónů, zřídka arkýřů.

Můj názor, že se Olaf Engelholm dlouho netočil ve světě, potvrzuje sdělení mých švédských přátel, že v jejich domovině byl motiv spirálovitě točitých sloupů v polovině XVII. století něčím souvěkým. Olaf Engelholm nemusil překročit hranice své vlasti, aby tento základní motiv pozdního baroku mohl poznat. Točité sloupky vrobí oltář kostela ve Vadsbro v Södermanlandu. Byly pořízeny r. 1656. Je také zjištěno, jak se tato cizokrajnost dostala do Švédska. Jejím původcem je Němec z Lipska, Christian Julius Döteber, jehož nejznámější prací je náhrobek vévody Bedřicha Adolfa v Doberau (Meklenburk). Švédského baroka, sahajícího až k r. 1700, není málo. Jde o četné kostely, stovky zámků, paláců i měšťanských domů. Do zhuštěného celku je ztvárněn zvláště na Starém městě stockholmském. Při Engelholmových andělských karytidách možno myslet na další dva Němce za jeho mládí ve Švédsku působících: na Heinricha Wilhelma z Hamburku a Statiusa Otta z Lüneburku. To ukazuje na souvislost švédského baroka s barokem severoněmeckým. Švédská velmoc měla tehdy čilé obchodní styky se severním Německem, zvláště s městy hansovními. Švédsko válkami bohatlo, kulturně však chudlo; proto mu byli vítáni architekti holanští a francouzští. Dvojí pokolení francouzských architektů de la Vallée zastávalo úřad královských architektů ve Švédsku.²⁾ Vysledovat a zvážít vše to po stránce uměleckohistorické mohou nejlépe vědci švédští.

Působení katolíka Engelholma na Slovensku usnadnila protireformace, deroucí se do prostředí takměř naskrze protestantského. Kostel i klášter minoritů v Levoči (je to jeden z největších kostelů na Slovensku,

jeho vnitřek má délku 52,30 m) předán na příkaz krále Leopolda I. ze dne 12. července 1671 iesuitům, jimž bylo uloženo, aby kostel i klášter zrestaurovali, zvětšili a upotřebili pro svoji residenci a umístili v něm školu (gymnasium). Z lodi kostela odstranili gotickou klenbu, porouchanou asi za častých požárů, a nahradili ji patrně dřevěným stropem. Nynější klenba pochází z roku 1694. Přejatý kostel, dotud sv. Ladislava, zasvětili jesuité ad beatam Mariam virginem et reginam angelorum. Již v tomto názvu tkvěla jistá pobídka k Engelholmovým karyatidám andělů.

Vzpomenuli jsme již toho, že Olaf Engelholm byl uměleckohistoricky objeven a zhodnocen teprve r. 1938 dílem O. Schürera a Ericha Wiese „Deutsche Kunst in der Zips“. Ti upozorňují také na jiné detaily jeho díla. Na opěradlech stolic chrámových sedí ležící lvi. Zbytky někdejšího vybavení sakristie nacházejí se v tělocvičně. Trámoví má bohatě profilované nástavce. Krátce, vstupuje sem vysoký barok v nejsilnější formě. Zvláštní svéráz mistrův představují mohutní andělé, značně nadživotní velikosti, kteří tu vystupují jako karyatidy, jichž používá také na hlavním oltáři v Lubici. Ve stylu jeho postav doznívá zřetelně minulá epocha. Těžké paralelní záhyby italského školení a silná muskulatura údů dodávají postavám cosi klasického. Rád ještě sahá k rozparku šatu na koleně. Na andělich oltáře sv. Stanislava Kosky dociluje půvabně zdobivosti ve tvaru i pohybu. Do hlavního oltáře kostela levočského vsadil jako hlavní figuru velkou Madonu z poloviny XV. století. Tento historický smysl je dokumentován také na hlavním oltáři lubickém, do něhož pojal nejen středověké dílo z dílny Pavlovy, nýbrž doprovodil je ještě třemi pobočnými postavami. To je podnes vzorný příklad, jak spojití nové se starým, aniž by jedno z nich utrpělo na své hodnotě. Na lubickém oltáři rozhodují opět točité sloupy, leč horní patro je volbou hladkých sloupů vedle středověkého jádra jemně převedeno k baroknímu orámování. Živě a přece s mírou rozevřátý šat postav Joachima a Anny s něžně zvlněným olemováním a i četnými podélnými tahy upomínají ku podivu na osobitý styl Tomáše Weissfelda z Vratislavy, který byl doma také na severu, v Christianii (dnešní Oslo). Ve věcném katalogu této knihy jsou ještě tyto poznámky: Reditel Gerschik vypátral v archivu levočském, že o původcích vnitřního vybavení gymnasiálního kostela je dosud známo toto: v procesu zaznamenaném v „Acta publ. sessionis“ vysvětluje, že vnitřní vybavení někdejšího minoritského kostela provedli kolem roku 1675 levočský truhlář Ferdinand Beihel (Beichel) a sochař Olaf Engelholm. Týž měl milostný poměr s jednou Levočankou, jež mu uprchla s jedním důstojníkem dragounů do „Belgen v Míšeňsku“.

Druhá poznámka přidává tento dohad: Kostel sv. Jakuba v Levoči. Skříň v sakristii, dýhovaný ořech, sloupy a orámování černé, lvi žlutí. Výška 210 cm, šířka 216 cm. Nyní je na barokním nástavci kříž ze XIV. století. Není nemožné, že toto uspořádání je dílem Engelholmovým, který často vestavěl středověké dílo do svých vlastních děl. Tato skříň byla jistě jím navržena; nasvědčuje

tomu porovnání s vybavením starého kostela minoritů. Provedení připadlo truhláři Ferd. Beichelovi, který je s Engelholmem spojován kolem roku 1680.

Zbývá otázka, kdo v mladé uměnovědě slovenské našel zalíbení v díle Engelholmově, jaký ohlas vyvolaly v ní postřehy O. Schürera a E. Wiese. Ač šlo o dílo tolik do očí bijící a k obdivu vyzývající, nezaujal se o ně nikdo z mladé generace umělecko-historické, jež byla na bratislavské universitě vyceповána Fr. Žakavcem a Vlad. Wagnerem. Wagner sám přešel tento komplex ve svém letmém přehledu „Vývin výtvarného umenia“ (Bratislava 1948). V Čechách se tehdy předháněl kdekdo v kultu baroka.

Se zájmem o dílo Engelholmo-vo setkáváme se v knížce odchovance staré školy uměnovědné v Uhrách, hlásající nechuť k baroku jako umění zvrhlému. Jde o profesora dr. Josefa Špirka. Roku 1936 ve své knížce „Umělecko-historické pamiatky na Spiši“ přechází dílo Engelholmo-vo touto zmínkou: „Terajšie oltáre a lavice sú barokové a majú pekné karyatidy“. Tenkrát ještě mizel Olaf Engelholm jako brouček někde na polní mezi. Teprve po vydání díla O. Schürera a E. Wiese, roku 1940, vydává dr. J. Špirko knížku „Starý kláštor minoritov v Levoči“, v níž si na dvou stránkách nasazuje kraso-umné brýle před dílem Engelholmovým. V podstatě jde tu jen o stručnou parafrázi vzpomenutého německého díla.

Z archivu okresní archivní správy v Levoči dozvěděl jsem se, že se tam uchoval rukopis Viktora Greschika z r. 1935, nadepsaný „Alt-Leutschau in historischen Einzel-Darstellungen“, v němž se na stránce 217—218 poukazuje na další dílo Engelholmo-vo. Dotýká se starého kostela minoritů a nových oltářů v něm, praví Greschik, že Engelholm byl „levočským sochařem, od narození katolickým Švédem“. Pokračuje pak, že 8. listopadu 1694 vykonal v restaurovaném chrámu prvou slavnostní bohoslužbu exjesuita Melichar Pauernfeindt, který jako mecenáš uhradil všechny výdaje za kostelní nářadí i za práce stavební z vlastních prostředků. „Ku počtě patronky kláštera byla na průčelí kláštera kamenná socha nejsvětější Panny Marie (ještě nyní lze ji spatřiti v přístavbě nové budovy). Na podstavci sochy byl tento chronostikon: Salve Sancta Parens Chti Domus Aurea Salve 1731. Sochařem této krásné sochy byl také: Olaf Engelholm.“

Jiné dotud neznámé archivní prameny levočské připomínají patrně syna Olafa Engelholma a jeho manželku. V starých městských knihách „Martzahlungsbuch“ vyskytuje se v letech 1700 a 1710 Engelholm Lorentz (Lorincz) a k roku 1730 a 1734 Lorintz Engelholmin. Také v „Contobuchu“ No 3 uvádí se v letech 1730 a 1734 Lorintz Engelholm (Tiphler?, Tipkler?, Tischler?) a v „Contobuchu“ No 4 Lorintz Engelholmin.

Emil Edgar.

¹⁾ Vladimír Wagner: Vývin výtvar. umenia na Slovensku. Bratislava 1947, str. 147.

²⁾ A. Dresdner: Schwedische und norwegische Kunst seit der Renaissance. Breslau 1924, str. 33.

OBRÁZEK Z RAKOUSKA

Vídeňský farář a známý mírový pracovník *Erwin Kock* byl letos v lednu protiprávně vyšetřován před vídeňským zemským trestním soudem pro „vydírání Rakouské republiky“. Farář Kock je jako někdejší protinacistický bojovník členem Svazu vězňů z koncentračních táborů a *místopředsedou Rakouské rady míru*. V roce 1940 byl jako farář ve Voitsbergu ve Štýrsku odsouzen na 15 měsíců do káznice, vrátil se s podlomeným zdravím a až do roku 1953 se marně domáhal přiměřeného příbytku. Potom sice dostal s manželkou v Klosterneuburgu společně s jinou rodinou byt v domě, který byl vlastnictvím západoněmecké firmy, obnovil jej vlastním

nákladem ve výši 10 000 šilinků, ale na podzim roku 1957 byl vyzván byt opustit a po marném jednání dostal v listopadu 1958 soudní vystěhovací příkaz. Jen zásah církevního úřadu zabránil okamžitému vystěhování, přesto však nyní stihla E. Kocka zmíněná žaloba a vyšetřování. Příznačné je, že E. Kock ve své veřejné obhajobě dodává: „Můj případ je ostatně jen jeden z mnoha dalších. Jen v Klosterneuburgu samém, kde je 21 000 obyvatel, je toho času přes 2000 nuceně vystěhovaných osob. A přitom je ve Vídni podle úřední statistiky už léta 30 000 bytů *prázdných*... Avšak i za nejmenší pokojík se požaduje astronomické nájemné...“ *bp*

ZASEDÁNÍ ÚV - CMV - KD

Ve velké síni paláce Charitas zasedal dne 15. října t. r. ústřední výbor CMV-KD ČSR; zasedání zahájil místopředseda CMV-KD prelát Ant. Stehlík, kapitulní vikář pražský. V hlavním referátu řekl dr. Josef Plojhar m. j.:

„Prožíváme významnou epochu dějin lidstva. Nikdo netušil, jak v neuvěřitelně krátké době dojde k tak významným historickým událostem. Sovětský svaz je nesporně velmocí a vedoucí silou nového života a hybnou pákou všech sil ve světě, které jsou s to nám zajistit světový mír. Je bezesporu, že od hrozby války nebo míru, závisí vývoj holé naší existence a její příznivé vyřešení nám jediné může dát výhledy radostného vývoje do budoucna. Ještě dnes umírají lidé na následky prvních dvou atomových bomb a vědecké kongresy se dodnes zabývají údaji, které tyto zbraně hromadného ničení způsobily. Existují-li dnes rakety s mnohonásobným ničivým účinkem, tím radostněji vítáme onu nesmírnou a soustavnou snahu So-

praktické realizaci ve světovém měřítku. Od počátku jsme šli s naším lidem, a dnes můžeme s radostí konstatovat, že naše cesta byla správná. Je pozoruhodné, že pravicevých holandský časopis napsal, že sice lze se s. Chruščovem politicky v mnohém nesouhlasit, ale rozhodně se nelze stavět proti návrhům, které přednesl v OSN. (Potlesk.)

Kromě prezidenta USA jsou v jeho zemi ještě také zbrojaři, kteří chtějí vydělávat na lidské krvi a utrpení. Ti pochopitelně nesouhlasí s takovýmito návrhy, ale je jich skutečně čím dál méně, jsou odhalováni a izolováni. O míru nebo válce neoudou již rozhodovat tito lidé, ale široké masy pracujícího lidu na celém světě, a jejich skuteční představitelé. Síly míru na celém světě jsou na vítězném postupu,“ končil dr. Josef Plojhar první část svého projevu o mezinárodní situaci a událostech a přešel k otázkám naší vnitřní politiky.

„Na účtější zasedání naší vlády se jednalo o kon-

větského svazu pro zachování trvalého míru, když nejvyšší iniciativu projevil sám předseda Rady ministrů N. S. Chruščov svou osobní návštěvou u prezidenta USA D. Eisenhowera. Žádná událost poslední doby nevyvolala tolik radosti a takový ohlas, jako řešení problému naší doby cestou přátelského jednání a z posice nikoli síly, ale z posice lidskosti a vzájemného poznávání a porozumění. Prohlásil-li N. S. Chruščov novinářům, že mír lze zajistit a že jeho osobní naděje se v tomto ohledu zvýšily, znamenalo to kromě hlubokého oddychu většiny lidstva, také značné zklamání v kruzích zbývajících hrstky válečných štváčů a zbrojařů, kteří, když se jim nepodařilo toto historické setkání dvou představitelů velmocí zmařit, snažili se alespoň jeho význam nějak zbagatelizovat a znehožnotit. Cesta, která byla nastoupena je kromě vítězství mírových snah socialismu také vítězstvím křesťanské lásky, která byla promítnuta do politického jednání a my, katoličtí kněží, jsme N. S. Chruščovovi hluboce vděční za jeho státnický čin. Jeho vystoupení před fórem Spojených národů, spolu s návrhem, který tam přednesl, bylo opravdovou mírovou atomovou bombou na půdě Spojených států: Provést do čtyř let na celém světě kontrolované odzbrojení, znamená vskutku novou epochu lidstva. Katoličtí kněží naší vlasti se právem radují z těchto jasných výhledů a ztotožňují se s názorem, že jak jsou tyto návrhy epochální, jsou současně realizovatelné, a přejí si, aby tento návrh nalezl ohlas ve všech národech na celém světě a ve všech zemích lidí dobré vůle.

Historické setkání na americké půdě je činem, směřujícím k blahu veškerého lidstva a my v souladu s mírovou politikou Sovětského svazu se zavazujeme k jeho

krétních zásadách naší třetí pětiletky. Zvýšení výroby v tomto časovém úseku nám otevírá výhledy do etapy dovršení socialismu a přechodu ke komunismu. I když úkoly nás čekají vážné, bylo vidět na všech účastnících vládního zasedání vřelé pochopení a radostnou snahu, s jakou byly přijaty.

Otázky a problémy s tímto plánem souvisící, jsou záležitostí všeho našeho lidu a veřejné diskuse. Plán je smělý, znamená podstatný krok vpřed, ale je stanoven po zralé úvaze, takže je naprosto reálný a uskutečnitelný. My, kněží, se musíme rovněž zajímat o tyto otázky a tep života našeho lidu a naší krásné vlasti. Posláním kněží je spolupůsobit k tomu, aby zde na světě bylo nejen dobře, ale čím dál lépe. Proto vítáme radostné perspektivy rostoucího blahobytu a štěstí našeho lidu a našich dětí.“

Ministr dr. J. Plojhar vzpomněl dále svých poznatků z jeho nedávných cest Belgie a V. Británie a připomněl, jaký údiv v těchto zemích vyvolává naše zdravotnická péče, která je jedna z nejlepších na světě, a je tam naprosto neznám princip socialistického zdravotnictví. Poděkováním za dosavadní práci pro mír, blaho a štěstí naší vlasti a přáním Božího požehnání do další činnosti, ukončil za dlouhotrvajícího potlesku předseda CMV-KD svůj projev.

Potlesk ještě neutuchl a do zasedací síně vstoupil vzácný zahraniční host, u nás dobře známý a neohrožený bojovník za mír a myšlenku bratrského soužití A b b é B o u l i e r e. Ve svém projevu zdůraznil, že je šťasten, že se nachází v našem středu. Připomněl, že stojíme na rozhraní doby ukončení studené války. „Je tomu již jedenáct let, co jsem hlásal vyřešení problé-

mů mírovou cestou a nastolení koexistence. Většina lidí již dnes pochopila, že opačná cesta by vedla ke konci života na této planetě a národy nastupují na novou cestu přátelského spolužití. Kéž se zvedne »železná opona« natolik, aby francouzští kněží mohli hromadně přicházet mezi vás a my jsme mohli vítat ve Francii české spolubratry! Nechť zrnka bratrského soužití dnes zasazená, se jednou rozrostou v lány úrodného obilí,“ končil abbé Bouliere svůj projev.

V druhé části konference seznámil ÚV generální tajemník CMV-DK prof. J. Beneš o vykonané práci v prvním pololetí 1959. Vyčíslením počtu konferencí, instruktáží a zahraničních návštěv byli přítomní zevrubně informováni o dosavadní činnosti, jakož i o práci 252 tajemníků, kteří letošním rokem nastoupili do své funkce. Po vytyčení úkolů do konce roku, poděkoval gen. tajemník za dosavadní práci. O práci slovenského CMV-KD informoval přítomné ústřední tajemník dr. Štefan Zárečský. Následovaly diskusní příspěvky, v nichž promluvili: kapitulní vikář z Hradce Králové Václav Javůrek o výsledcích sovětské vědy k vítězství světa míru, děkan CMBF v Bratislavě dr. Cyril Dudáš za CM bohosloveckou fakultu v Bratislavě, kancléř kan. Petr Franta z Brna o Encyklice papeže Jana XXIII. a o jejím ohlase ve světě, generální vikář z Rožňavy Zoltán Belák o instruktáži vikariátních tajemníků, spirituál kněžského semináře v Litoměřicích P. Karel Sahan o desetiletém výročí Duchovního pastýře, František Engelmann, adm. v Lubech o situaci v NSR, vikář z Karlových Varů Bohuslav Koza o Čs.-sovětském přátelství, kaplan z Podunajských Biskupovic Ondrej Andódy o maďarských kněžích v CMV, vikář ze Sedlčan Štěpán Luža o 10. letech Čínské lidové republiky, generální vikář z Košic Štefan Ondrejko o vzpomínkových oslavách dr. Andrášičika v Bardějově, děkan Eduard Hurník o úspěších našeho budování v průmyslu v třetí pě-

Předseda CMV-KD ministr dr. Josef Plojhar a prof. Abbé Jean Boulier.

tilete, kancléř a kanovník Miloslav Trdla z Českých Budějovic o spolupráci duchovních se zástupci lidové správy, děkan Alois Bubeník ze Slatinic o výsledcích radostné práce vikariátních tajemníků, děkan Oldřich Hodač z Jablonce nad Nisou o revanšistických snahách ohrožujících mír, profesor CM bohoslovecké fakulty v Bratislavě dr. Josef Korec o budovatelské a mírové práci na CM bohoslovecké fakultě v Bratislavě a kanovník z Českých Budějovic JUC. Jan Šanda o našem podílu na mírové výstavbě našeho venkova.

Zasedání, které řídil místopředseda CMV-KD, pověřenec dr. Jozef Lukačovič, ukončil nadšeným závěrem probošt dr. František Drábek. V. Z.

PROČ JE NOVÝ SPOLEČENSKÝ ŘÁD BLIŽŠÍ KŘESŤANSTVÍ NEŽ KAPITALISMUS

Diskusní příspěvek vldp. prof. Aloise Talandy při instruktáži děkanských tajemníků AMU v Olomouci 29. IX. 1959

Radostným je příslib Kristův: Já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa. - Vyřčenou pravdou Kristovou je potvrzeno trvání oboustranné: věčné působení zakladatele Krista v jeho díle Církvi, ale též je touto větou na základě logické konsekvence potvrzen život Církve a tedy i existence náboženství a skutečnost věřících. Není to ovšem věčná jejich lokalita na jednom místě, ničím nedotčený život v určitém kraji, kam kdysi přea lety např. „bylo zaneseno slovo pravdy věčné“, ale je to věčný život Církve a tedy i náboženství na světě, na některém světadílu, vytrvávající až do konce času. Křesťanství je podle příslibu Krista věčné ve své ideji.

Nejsou však věčné společenské formy, v nichž život vyznavačů Kristových a jejich spolublížních se odehrává. - Jaký je tedy poměr lidí vyznávajících, že křesťanství je pro všechny časy, lidi i místa - jde-li vskutku o to právě Kristovo náboženství, nikoliv o ono „přičesané“ podle záliby nemorality tzv. „takékřesťanů“, - jaký je tedy poměr, ptám se znova, křesťanů k těmto proměnlivým formám společenským, v nichž lidé si zřizují a vyžívají svůj krátký život?

Jsou mezi námi křesťané i kněží jeho, kteří se narodili a zakotvili víc délkou života v kapitalismu u nás již poraženého, tj. v tzv. buržoasní politické ekonomii, lišící se tolik od buržoasie klasické, která byla podle Marxe vědecká, neboť neskrývala svoje nedostatky a snažila se je podle receptu své doby řešit. Křesťané, které mám na mysli, žili a žijí v oné buržoasní ekonomii, která je vulgární, nevědecká, neboť ustrnula ve svých představách vlastní oprávněnosti bez ohledu na vše, co se děje kolem. Dnes však Tito lidé žijí v novém společenském řádě, jež si společnost vybrala a k němuž došla, a my sami nemůžeme se odloučit od pravdy Kristovy. Když podle Krista je křesťanství kvasem, který proniká - řekl bych sžívá se - se svým okolím, a když je perlou trvalé

ceny, pro kterou se má křesťan všeho zříci a právě ji si opatřit, nevystane před námi neodbytná otázka: Který z těchto společenských řádů, které nás poznamenali a poznamenávají, je křesťanství bližší?

Máme oči, užijme je tedy k vidění. Položme oba řády, tj. řád buržoasní ekonomické politiky, jež krátce budeme říkat kapitalismus, a nový řád, jemuž krátce říkáme socialismus, na misky spravedlivých vah. Dívejme se nezaujatě. - Není mou denní výhradní povinností zabývat se ekonomikou a společenskými formami, mé přímé stavovské povinnosti jsou jiné. Prcto prosím předem o shovívavost, vyřknu-li něco tak řečeno amtsky. Závěrečná myšlenka, o kterou jde, doufám, přece jen vyvine se jasně a otevřeně.

Kapitalistickou soustavou je hospodaření, při kterém kapitálu, tj. především penězům, pak továrním objektům, strojům, pozemkům, surovinám, vyrobenému zboží je přikládána primární důležitost, se kterou je spojeno další rozmnožování kapitálu. Kapitál je na začátku, neboť kdyby ho nebylo, nic by nepomohly osobní vlastnosti podnikatele, kapitál je na konci, je cílem: dostat vložený kapitál zpět a ještě jej rozmnožit ziskem, který je především a z největší části pro ty, kteří kapitál vložili a nikoliv pro ty, kteří dali práci. Myšlenka zisku vystupuje tak do popředí, že možno kapitalismus nazvat soustavou, při které bezprostřední silou hybnou i cílem zájmů je právě ono rozmnožení počínajícího kapitálu bez ohledu na zájmy a potřeby člověka. Tato touha po zisku a prospěchu jenom kapitálu způsobila, že život se stal bezcenným, tvrdím a přímo ukrutným. Kapitalismus nemá např. veselé písně, nemá radost a ducha obrozující zábavu. - Pro zisk kapitálu je dělník vykořisťován nízkou mzdou, nedbalostí při budování sociálních opatření pro pracujícího, neboť tím vším by byl zmenšen zisk vloženého kapitálu. Porovnejme v duchu tak zvané dělnické

kolonie dřívějška, hledejme v nich koupelny, kulturní síň, sportovní hřiště apod. Pro rozmnožení zisku byla rozšiřována pracovní doba, opatřovány lacinější pracovní síly v řadách žen a dětí. Spotřebitel byl vykořisťován lichvářskými cenami (porovnejme např. ceny knih). Celé národy, jak svědčí studium otázky koloniální, byly podváděny, přímo humbukovitě napalovány tzv. výrobním „povlem“, za který v neznalosti dávaly hodnoty neúměrně vyšší. Touha po zisku, tj. po novém kapitálu vedla podnikatele mimo všechny ostatní zájmy, kromě vlastních. Proto např. z obav nižších cen byly spousty potravin raději ničeny, zatím co v některém jiném světadílu bylo strádání pro neúrodu nebo jinou katastrofu. Za účelem zisku je užíváno podvodné reklamy, pod jejímž tlakem se prodává zboží i méněcenné. Aby touha po zisku, který je hnací vlnou podněcující další a další k obohacení a rozmnožení kapitálu, nebyla ničím zpomalována nebo přímo rušena, musí se nutně kapitalismus ve státě uchýlovat k formám vlády diktátorské. Tak se stává kolébkou imperialismus v otázkách mezistátních, který nakonec potřebuje válku, neboť jenom v ní vidí prostředek jak se udržet, ale také získat nové možnosti nového rozmnožování. Kapitalismus a imperialismus nese s sebou válečné ovzduší, poněvadž psychosa válečná nejlépe dává příležitost k zajišťování zisků. Válka přináší ničení materiálních hodnot, bez kterých lidstvo trvale žít nemůže. Tyto je třeba nahrazovat, doplňovat zvětšením výroby. Zvětšená výroba na krátké období meziválečné dává zase příležitost diktovat ceny, najímat pracovní materiál s jinými výhradami, umisťovat podřadné výrobky tam, kde by se v době mírové prosperity neujaaly a za ceny, které by se v jejich mírovém dostatku nikdy neplatily.

Proto má kapitalismus takový zájem na válce, na válečné horečce, poněvadž také v každé válce, o které lidé říkají, že je „pro vlast“, dovedou si to tak zařídit, aby za ně krváceli druzí. - Touha po největším zisku, za cenu kapitálového umenšení co nejmenšího, vede k předimenzování podniků, k jejich hyperkapacitě a tím k překrvení trhů a odbytišť a nakonec k nahromadění zboží k nezaměstnanosti.

Mohl bych mluvit o vlivu této soustavy na zájem člověka o druhou jeho složku, zabývat se vlivem kapitalismu na péči o duši, ale bylo by to vlastně zbytečné, poněvadž uznává-li kapitál jenom kapitál, mluví-li jen a jen o jeho rozmnožení, o zisku, a nikdy ne o člověku, neuznává-li kapitalismus člověka ani po stránce hmotných potřeb a vkládá-li i do nich jen zase zisk, může se pak mluvit ještě, má to vůbec nějaký smysl: kapitalismus a péče o duchovno a duši?

Nový směr, na jehož základech je budována naše státní společenská forma, položil do středu svého snažení člověka. Bytost, která podle křesťanské nauky je nejskvělejší dílo Boha, je korunou tvorstva, kterou přišel Kristus vykoupit z omylného kroku a které podle Božího příkazu věnuje Církev takovou péči v bohatých stavidelech svátostí. Tato bytost však nemá jen duši, ale především tělo, ke kterému se vztahují slova Hospodinoва, „aby ti dobře bylo na zemi“, tělo, které vzal Kristus na sebe, které živil, léčil, kterému pomáhal svými díly.

Člověka v pozemském jeho tělesném životě postavil do středu svého zájmu a péče tento nový směr. - Chce zvýšit jeho životní úroveň. Již to by stačilo, aby se mohlo jasně a bez vytáček říci, co je křesťanství bližší. Všichni, kteří se poctivě zabývají otázkou křesťanskou a problémy, které řeší nový směr, poznávají - jsou-li ovšem po pravdě toužícími - že nic není na překážku spolupráce těchto dvou směrů, nic není křesťanství v zájmu o pozemské blaho člověka bližší, než socialismus, který způsobem sobě vlastním sice, ale vydatně řeší a uskutěčňuje problémy, které právě křesťany tak dlouho trápily. Budme si upřímní. Jde to někomu těžko z úst, ale je v tom pravda: nový směr má v sobě mnoho prvků praktického křesťanství, třebas má jiné jméno a jiné vedení. Kapitalismus ve své honbě za ziskem nemohl mít pro praktické křesťanství řádného pochopení. Za kapitalismu vycházelo Písmo svaté ve sličné úpravě, byly vy-

dávány nejrůznější životopisy svatých. Toto psaní o praktickém křesťanství kapitalismus z jasných reklamních důvodů dovoloval, ale jeho provádění bránil. Bránil spravedlivé mzdy, poněvadž by snížila jeho zisky, bránil opravdové péči o nemocné a děti, poněvadž by se tím zvýšily náklady státu, tedy i daně, jež by se mohly scházet jen snížením bezpracných zisků. Proto nemoc za kapitalismu znamenala opravdové neštěstí, zvláště když onemocněl živitel, proto dítě bylo čekáno se strachem. Kapitalismus se bránil praktickému křesťanství a dovoloval mu žít jen v knihách. Vzpomeňme, jak často i za prostými mikulášskými, vánočními nadílkami, za udělovanými almužnami stála obluda osobní popularity a tedy zase zisku pro jiné zisky, třeba již zcela nekřesťanské!

Nový směr praktického křesťanství netoleruje pouze v knihách, ale soustavně uskutečňuje.

Místo vykořisťovaného člověka stojí tu člověk, který je v péči, místo džungle intrikářství podle zásady „kdo s koho“ je tu slunný sad lásky a obětí, solidarity všech pracujících na celém světě, je tu práce pravého altruismu. Nikoliv uchvacovat pro sebe, ale pomáhat bližnímu. Všimněme si epistolní věty 19. neděle po sv. Duchu: „pracuj, děláje rukama svými dobré, aby měl z čeho udělit tomu, kdo má nouzi... Tedy práce a její výsledky nikoliv již pro vlastní obživu, ale pro pomoc druhému, toť požadavek Pavlův k Efeským i k nám. Již to by stačilo k řešení otázky, které soustavy si jsou a musí být bližší! - Není nezaměstnanosti, dítě je čekáno s radostí, jsou pro ně jesle, pro matky poradny, jsou tu progresivní příplatky na děti, žena je v pravdě svobodná, rovnocenná muži, zmizela prostituce, není žebráků u kostelů, nevedou se soudy pro soudy. Nový směr nebere na sebe farizejského příznivce tvář, roucho, víme koho máme za partnera, zástupci úřadů nechodí sice na Boží Těla a Vzkříšení, jak to dělal kapitalismus a ještě dělá, ale je tu zabezpečení kněží. Není křiklavých rozdílů mezi venkovským farářem a městským prebendistou. Máme v živé paměti ještě my starší, jak byl v prvé republice odhlasován a prodebatován kongruový zákon, kdy referent byl přímo u řečnické tribuny škrcen. Platová úprava prošla hladce a je spravedlivější. Opravují se kostely. Dejte si jednou práci, a udělejte si diagram oprav a údržeb kostelů a kulturních objektů za dob kapitalismu a za několik let nového směru. Spočítejte náklady států a věřících, který systém hospodářsky dal možnost přispět na opravy kostelů, a porovnejte to se skutečnou pomocí bývalých patronů a výši příspěvků, kterou mohli dát bez ohrožení životní existence, a užasnete, co vám z toho vyjde.

Nový směr vytváří však to nejdůležitější: předpoklady, které válku nepřipouštějí. V žádném společenském zařízení nebylo tolik činěno pro mír a pokoj na celém světě, jak to dělá soustava socialistická. Je-li z hlavních příkázání Kristových láska a pokoj, pak musí být křesťanství bližší ten směr, který válce odporuje. Prikazuje-li křesťanství konat dobro nejen pro sebe, ale i pro druhé, šířit dobro kolem sebe a pro všechny, volá-li Písmo: rozmetej národy, které chtějí válku, prikazuje-li Kristus v hlavním příkázání lásku bliženskou, volá-li přesný interpret Kristův Jan: Milujte se vespolek..., je pak možno zapochybovat, co je nám bližší? Viděli jsme jasně, jak válka, dítě kapitalistického imperialismu, křesťanství znemožňovala a diskreditovala.

A přesto je nám vytýkáno, že pracujeme-li v otázkách pozemského blaha člověka s novým směrem, že pracujeme s materialismem, že křesťanský světový názor a nový směr nemůže žít v souladu. Ano, není možná práce se směrem, s materialismem, který učinil středem své nauky kus chladného, studeného zlata, který je ochoten za cenu rozmnožení tohoto kusu prolévat potoky krve a slz. Vyznavači tohoto materialismu nejsou však v řadách socialistů, ale nejsou také v řadách poctivých křesťanů.

Proto spolupráce v péči o pozemské blaho člověka, koruny tvorstva, Božího miláčka, je mezi novým směrem a křesťanstvím nejen možná, ale v zájmu dobra lidstva a možnosti křesťanského života také nutná! Křesťanství je tedy bližší socialismu, než kapitalismu!

VÝROČÍ ŘÍJNOVÉ REVOLUCE

Významné listopadové výročí nám každoročně připomíná jednu z největších událostí v dějinách lidstva — Velkou říjnovou revoluci. Odstup čtyřiceti dvou let nám umožňuje, abychom posoudili nejen význam velké události, ale i její důsledky.

Kapitalistický společenský řád přinesl své plody v podobě světové války, první války v historii, která se dotkla celého lidstva. Snad žádný národ, žádná společenská vrstva nezůstaly ušetřeny válečných strastí. Imperialistické zájmy největších mocností, ovládaných nejbohatšími majetníky, se srazily a vlády statkářů a továrníků nutily lid svých zemí, aby bojoval za jejich zájmy. Do války byly zataženy na obou stranách malé národy, které byly na velkých státech buď přímo anebo nepřímo závislé. Válka znamenala zostření všech zlořádů, které panovaly ve starém zřízení. Touha kapitalistů po stále větším shromažďování bohatství rostla možnostmi snadných válečných zisků. Výjimečný válečný stav umožňoval udržovat tvrdou rukou v poslušnosti pracující a nutit je nejen pracovat s vypětím všech sil, ale i hladovět v zázemí a umírat na frontách.

Pro pracující byla léta války školou, která je o nespravedlivosti panujícího řádu naučila více, než dlouhá léta mírového vývoje. Na všech stranách vzrůstal odpor proti současnému zřízení, který se zvláště projevoval v touze po míru a po takovém uspořádání světa, které by vylučovalo války.

Ve starém předrevolučním Rusku byly podmínky pro boj proti útlu poněkud odlišné než v ostatních zemích světa. V čele lidu stála pevně zorganizovaná strana dělníků, rolníků a vojáků, která byla vědecky řízena. Vedení strany, v němž pracoval největší soudobý znalec marxistické vědy o společnosti — Lenin — dovedlo přesně zhodnotit situaci. Pochopilo, že měšťácká vláda je v Rusku po svržení carismu slabá a ne zcela pevně zorganizovaná. Sdružilo v rozhodujícím okamžiku lid a vedlo jej k revolučnímu útoku na vládu. Správně volený okamžik útoku a jeho promyšlené řízení pomohly zvítězit. Další vedení revoluce dokázalo udržet vybojované vítězství a vytěžit z něho uskutečnění toho, co žádali pracující již po dlouhá desetiletí.

Vláda dělníků, rolníků a vojáků, která se zrodila za války a v boji proti válce a útlu, nemohla mít jiné cíle, než zaručení míru a svobodného života. Mezi první akty nové vládní moci patřil dekret o míru. V dějinách Sovětského svazu se stal symbolem celé zahraniční politiky prvního státu nového řádu.

Myšlenka míru a svobody byla solí v očích těch, kdož mají prospěch z útlu jiných národů a z válek. Proto bojovali proti nové vládě již v prvních letech její existence. V dalším období se v zemích kapitalismu zrodil fašismus — autoritativní forma vlády, jejímž cílem bylo utužit diktaturou nadvládu nad pracujícími a podrobit si jiné národy. Největší překážkou na cestě k tomuto cíli byl Sovětský svaz. Přes to, že se sovětské politikové ze všech sil snažili zabránit vzniku druhé světové války, vzplála jako produkt temných cílů fašismu. První stát dělníků, který byl vytvořen, aby lidé žili v trvalém míru, byl napaden a zatažen do války. Fašistické velmoci — Německo, Itálie a Japonsko — přerostlo přes hlavu velkým kapitalistickým státům Západu, které je zprvu hospodářsky podporovaly. Světový politický vývoj pak vedl ke vzniku aliance Sovětského svazu s kapitalistickými velmocemi západu. Došlo k porážce Německa, Itálie a Japonska, na které měl největší zásluhu Sovětský svaz a jeho hospodářská a politická síla, která má kořeny ve Velké říjnové revoluci.

Velmoci západu však nezůstaly dlouho u realistického politického kursu, který sledovaly za druhé světové války. Kapitalisté, ač se za války prohlašovali za spojence země sovětů, nepřestali mít zájem na tom, aby nový společenský řád zanikl. Válka, jež původně začala s cílem zničit Sovětský svaz a zavést na světě systém diktatury a útlu národů, skončila posílením prvního dělnického státu. Nadto byl jejím výsledkem přechod k novému společenskému řádu v řadě dalších států

Evropy a Asie. Rozpad koloniální soustavy, který začal již v období mezi oběma válkami, pokračoval po válce rostoucí rychlostí. Veliký příklad daný národům v koloniích lidem Číny a dalších asijských zemí vedl a stále vede další a další národy Asie, Afriky a Jižní Ameriky k tomu, aby se snažily osvobodit od koloniálního útisku nebo hospodářské závislosti na vyspělých kapitalistických velmocích. Tento proces využily jistě kruhy Západu k tomu, aby začaly mluvit o nutnosti „záchran“ západní civilizace a kultury“. Ve skutečnosti nešlo o nic jiného, než o to, že si tyto kruhy uvědomovaly, kde je největší překážka jejich imperialistických snah.

Cílem se opět stalo zničit Sovětský svaz. Tentokrát však nebylo již možné přímo zaútočit. Síla země nového společenského řádu po válce rychle vzrostla. Životná organizace hospodářství dala možnost rychle zacelit rány způsobené válkou a pokračovat dále po cestě bouřlivého rozvoje hospodářství. Politická autorita Sovětského státu získala na svou stranu boje za mír pracující na celém světě. Pod záminkou přípravy na útok Sovětského svazu bylo ve všech západních imperialistických státech zahájeno rozsáhlé vyzbrojování. Jeho hlavním cílem, vedle zisku, které kapitalistům přinášelo, bylo připravit se k úderu na země tábora míru. V zahraniční politice byla vytvořena teorie „studené války“. Na poli hospodářském byly především omezovány obchodní styky. Kapitalisté očekávali, že zastavením dodávek důležitých zboží do země nového společenského řádu vyvolají poruchy v hospodářství těchto zemí a oslabí je. Výsledek byl však právě opačný. Naše země zavedly výrobu všech potřebných prostředků a staly se prakticky soběstačnými.

V období studené války rostla neustále síla Sovětského svazu. Po několikaletém úsilovném zbrojení, budování válečných základen a rozhořčené protisovětské propagandě zjistili imperialisté, že mají proti sobě partnera silnějšího než kdy předtím, který se jim vojenskou silou vyrovná, ba dokonce v nejvýznamnějších oblastech je předčí. I za kordonem válečných základen se jim nadále vnitřně politicky hroutila jejich soustava. Vzpomeňme jen na vývoj událostí v arabských zemích, na zánik Bagdádského paktu, na vývoj událostí v některých zemích Jižní Ameriky a na postoj zemí v Asii a Africe.

Poznání ohromné ničivé síly novodobých zbraní, životaschopnosti nového společenského řádu, vlastní politické slabosti a nejednoty je v poslední době provázáno ještě hospodářskými potížemi imperialistických zemí. Uvědomují si, že hospodářské potíže, které mohou být předzvěstí nové hospodářské krize, jsou jen posilovány podvázáním obchodu se zeměmi tábora míru. Začínají vzrůstat síly, které uvnitř vlád imperialistických mocností prosazují myšlenku konce politiky studené války.

Takový je obraz dnešního světa. Sovětský svaz, který se zrodil z idejí míru a svobody, hlásaných Velkou říjnovou revolucí, podává všem, kdož chtějí zachování míru ve světě, pomocnou ruku. Navrhuje zničení všech zbraní na světě a rozpuštění všech armád. Vybízí k mírovému soutěžení mezi národy na poli budování šťastného života pro všechny občany. Nebojí se změřit s nejvyspělejšími zeměmi svoje síly ve schopnosti připravit vlastním občanům co nejspokojenější život. Na druhé straně stojí imperialistické mocnosti před dvojí volbou. Buď příjmou návrhy sovětské vlády, anebo uvrhnou sebe do záhuby a lidstvo do nevídaných útrap.

Odkaz Velké říjnové revoluce nevyjadřují jen velké myšlenky dát lidstvu pokoj, chléb a svobodu. Říjen dal světu i mocnou organizovanou skupinu států, která stojí v cestě těm, kteří si chtějí zajistit větší zisky válkou proti míru a blahobytu. Dík Velké říjnové revoluci máme dnes na dosah ruky úplné odstranění válek, o němž v minulosti snili jen utopisté. Každý člověk, žijící na naší planetě, může svým dílem přispět k uskutečnění tohoto cíle. I my všichni žijeme na této zemi.

Inž. V. a Z. Červený

VĚŘÍME V DOBROU PODSTATU ČLOVĚKA

Za své cesty USA, v Los Angeles, řekl sovětský ministerský předseda N. S. Chruščov, že všichni „pevně věříme v dobrou podstatu člověka, že lidé nejsou zrozeni pro to, aby se navzájem zabíjeli, ale pro to, aby žili v míru a přátelství“. Protože návštěva N. S. Chruščova byla nejvýznamnější událostí tohoto roku, které neupřeli její důležitost ani nejpátečnější politické kruhy, není nevhodné se nad ní trochu hlouběji zamyslet. Ostatně nespočetně Chruščovovy projevy k nejrůznějším složkám americké společnosti jsou samy o sobě projevy politické moudrosti a lidské ušlechtilosti sovětského lidu, které tento velký a přitom srdečně upřímný zástupce této světové velmoce proslavil mezi Američany všech tříd, ras a nejrůznějšího světového názoru. Jistě jsme nepřehlédli, že N. S. Chruščov několikrát adresoval své mírové výzvy na americké křesťany. Mluvil o tom, že mohou velmi přispět mírovému snažení naší doby. Myslí-li a věří-li upřímně ve své ideály, musí zároveň pomáhat odstraňovat ze světové politické arény zjevy, které nás všechny znepokojují: zbrojení, zvláště opatřování jaderných a raketových zbraní, studenou válku, šíření expanzivních myšlenek, jinými slovy hájení politiky „z posice síly“. Kdo tato Chruščovova slova nechal projít nejen svým srdcem, ale také svou hlavou, jistě došel k názoru, že nevycházejí z pocitu slabosti, nýbrž naopak z pocitu síly, doprovázené však odpovědností. Vždyť nesmírný technický pokrok, kterým se může pochlubit sovětská společnost, je jistě činitelem, který nikdo napopírá. Sovětský um, schopnost jeho vědců to byla, která vyslala první kosmickou raketu se sovětskými emblémy na Měsíc. Však také většina světových časopisů, rozhlasů a televizí v tom viděla nejen úspěch a pokrok sovětského lidu, ale zároveň také všeho lidstva. Hodnotící článek v „Osservatore Romano“ tuto myšlenku vyslovil jednoznačně jasně. Smělé utopické myšlenky romancierů předcházejících století, zvláště devatenáctého, se stávají rukama sovětských dělníků a vědců skutkem. V tom je však také zároveň záruka, že to jsou vědecká a technická díla, která nebudou postavena do služeb války, nýbrž míru. A o tom také velmi často N. S. Chruščov vyprávěl americkým občanům, vesměs jeho horlivým posluchačům: všechnu techniku, zvláště jadernou a raketovou, musíme postavit do služeb lidského pokroku, do služeb míru.

Ani americký president, ani valná část amerického lidu nepopírá nebezpečí, které plyne pro světový mír nezřízeným překotným zbrojením, které je jako lavina: jednou se dalo do pohybu a nikdo neví, kde by se mohlo zastavit a jaké škody napáchat. Američtí a sovětsí státníci se proto shodli, že problém odzbrojení je ze všech světových problémů nejvýznamnější a prvořadý.

Sovětský lid a jeho vláda z toho ovšem vyvodili logické důsledky. A tak jako má sovětský stát prvenství první úspěšné kosmické rakety, tak také má zásluhu, že předložil první návrh na všeobecné odzbrojení. Má-li být ve světě pocit jistoty a bezpečnosti, musí být rozpuštěny všechny armády, všechny generální štáby, všechna ministerstva války. Musejí být zničeny všechny zbraně a státy mají mít k dispozici jenom omezené policejní síly vyzbrojené klasickými zbraněmi. Všeobecný sovětský návrh na úplné odzbrojení je prvním toho druhu za celé pohnuté historie lidstva. Byl vyslechnut s nesmírnou pozorností nejen v OSN, ale také nejširší světovou veřejností. Vždyť všichni dobří, odpovědní lidé tuší, co by jeho realizace mohla znamenat. V sovětském všeobecném odzbrojovacím návrhu se vlastně setkávají nejušlechtilejší snahy lidstva všech národů a všech dob. Odvěky lidský sen o věčném míru, o skončení válek a zabíjení člověka člověkem, to všechno by mohlo být na dosah ruky, kdyby vlády největších světových států daly k němu souhlas.

Většina posuzovatelů tohoto dokumentu lidskosti řekla a říká, že je to návrh realistický. I když je dalekosáhlý a jistě obtížný k provádění, je v něm záruka bezpečnosti pro všechny národy světa. Je v něm konečně také naznačeno, jak by toto všeobecné odzbrojení mohlo proběhnout a v jakých termínech. Na počátek se právem klade definitivní skoncování s pokusy s jadernými zbraněmi a zničení jejich již nahromaděných zásob. Potom by pokračovalo postupné a kontrolované odzbrojování, které by bylo skončeno ve čtyřech letech.

N. S. Chruščov řekl na adresu křesťanů, že jistě při spějí všemi silami k realizaci tohoto projektu. Vždyť cítíme, že plně odpovídá Božímu přikázání „Nezabíješ! Jde o to, aby křesťanský svět jednou s konečnou platností spolupůsobil na realizaci tohoto Božího přikazu.

Není pochyby, že Chruščovova cesta do USA, odzbrojovací návrhy a další sovětské mírové podněty jsou skutečností, kterou nemůže oddekretovat ani největší kazi-mír a nejhorší nepřítel míru. Již skutečnost, že se scházejí dva nejvyšší představitelé dvou nejmohutnějších světových velmocí, je závažím, vrženým na mírovou misku vah světového dění. Je to významný počátek likvidace studené války. Kolikrát o tom vyprávěl N. S. Chruščov prostým a i vzdělaným americkým posluchačům! Ano, studená válka není jenom nebezpečným zjevem, který zvyšuje světové mezinárodní napětí. Je to zároveň překážka každému konstruktivnímu řešení kteréhokoli světového problému. Konečně zkušenost učí, že studená válka nesplnila očekávání těch, kteří ji vyvolali v život. Místo aby zeslabil socialistické země a v první řadě Sovětský svaz, vedla naopak k silnějšímu a rychlejšímu rozvoji jejich národního hospodářství. Jedině bankéři a zbrojaři měli z ní prospěch, ostatní na ni jen dopláceli. Včetně průmyslníků mírové výroby.

My, katoličtí křesťané, jsme vždy optimisté. Jsme plně přesvědčeni, že Bůh stvořil člověka k vysokým cílům. Spasitel podstoupil za lidstvo svou obětní smrt, aby lidstvo bylo osvobozeno od pout hříchu a zla. Největší a nejslavnější světci usilovali o to, aby uvnitř lidských srdcí i mezi národy panoval mír. Pax Christi v lidských srdcích a mezi národy je ten nejpálčivější úkol naší doby, který nás nabádá k zvýšené činnosti a bdělosti. Není tedy pochyby o tom, že každý poctivý katolický křesťan závazně musí přispět k tomu, aby skutečným všeobecným odzbrojením pomohl tak zároveň realizovat velké a základní křesťanské ideály.

Souběžně s tím si však musíme říci, že uskutečnění tohoto velkého a vysoce morálního cíle je záležitost, která si vyžadá spolupráce a podpory všech lidí dobré vůle. Vyžadá si mnoho času, mnoho tiché, trpělivé práce, bude třeba překonat mnoho obtíží, mnoho překážek. Také nepřítel lidského rodu nespí a učiní jistě všechno, aby započaté dobré dílo mařil. Jsou lidé a skupiny, kteří si vybudovali svůj blahobyt a své mocenské a hospodářské postavení na zbrojení. Ti jistě se budou všemožně bránit realizaci všeobecného odzbrojení. Znamená to snad, že svět i lidstvo nemá dost síly tyto návrhy uskutečnit? Naopak: lidstvo musí právě dnes vyvinout veškeré úsilí, aby temné militaristické síly byly konečně poraženy a rozdraceny. Jsou to samotné dějiny, které ústy sovětského lidu staví před všechny národy světa poprvé možnost zbavit člověka hrůz války. Za každý, i menší ušlechtilý cíl je nutno bojovat a pracovat. Přirozeně také tyto velké ideály lidskosti, mírumilovnosti, všeobecné lásky vyžadují, aby jim lidé i národy věnovali mnoho práce, úsilí a bojů. Ale to nejde jinak v době, o níž po svém návratu z USA řekl N. S. Chruščov svým sovětským spoluobčanům: „Žijeme v době, kdy se uskutečňují velké ideály míru a pokroku...“ Také my věříme v dobrou podstatu člověka, v jeho vysoké mravní poslání. Z toho vyplývá ovšem nutnost je trpělivě a cílevědomě uvádět v život.

JUBILEUM

Dne 24. listopadu t. r. dožívá se nejdp. prelát Antonín Stehlík, Ordinář pražské arcidiecése, 55 let svého života. Jeho známá životní energie opravňuje jistě k naději, že Všemohoucí splní přání kněžstva a věřících pražské arcidiecése, jakož i všech členů CMV KD, aby další léta jeho života byla prožita ve zdraví, nejlepší osobní pohodě, a aby přinesla velký užitek v jeho práci pro církev, vlast a náš milovaný lid.

JUBILEA

50. let se dožívá dne 15. 11. prof. dr. František Panuška, proděkan CMBF v Litoměřicích.

70. let se dožívají vsdpp.: 3. 11. JUC. Jan Šanda, sídelní kanovník v Českých Budějovicích, 21. 11. P. Felix Drexler, duchovní v Bílé Vodě a 27. 11. P. Method K. Klement, děkan v. v. v Praze.

80. let se dožívá dne 26. 11. vsdp. kanovník Josef Ježek, býv. vikář a děkan v Říčanech.

PAMÁTKU 50. VÝROČÍ ÚMRTÍ PANA FARÁŘE BÖHMA

uctilo Slezsko důstojně o letošní hrabyňské pouti dne 16. srpna 1959. Venku lilo, ale kostel byl nabit. Obsažné kázání pronesl P. Alois Talanda, profesor z Opavy. Zhodnotil práci zemřelého slezského buditele po stránce duchovní, národní, celostátní i sociální. Pontifikální mši sv. sloužil prelát J. M. Josef Glogar, generální vikář z Olomouce, který měl výstižnou promluvu. Na hrob položila kněžská delegace krásný věnec a prof. Svozil z Ostravy přednesl ukázkou nejnovější böhmovské poesie.

70 LET PROF. Dr. A. SPESZE

Letos dne 23. listopadu se dožije 70 let svého plodného a požehnaného života katedrový profesor a emeritní děkan bratrské bratislavské římsko-kat. CMV bohoslovecké fakulty I. h. a PhDr. Alexandr Spesz. Jubilant se narodil ve Staré Lubovni. Dětství prožil ve starobylém a památném východoslovenském Bardějově, kde dovršil velmi úspěšně i část svých středoškolských studií. Po maturitě se připravoval k dosažení sv. kněžství na domácích učilištích i zahraničních fakultách. Theologická studia doplnil studiem filosofie, která zakončil dosažením doktorské hodnosti v r. 1911. V r. 1915 promoval i z posvátné bohovědy. Kněžské svěcení přijal 15. srpna 1914 a 45leté kněžské jubileum skromně vzpomněl letos ve svém zamilovaném a drahém prostředí vzpomínek na dětství a středoškolská studia - v Bardějově. Slibného a rostoucího talentu si všiml jeho košický ordinář blahé paměti dr. Augustin Fischer-Colbrie, který nadaného a iniciativního teologa všestranně podporoval a poskytl mu všechny možnosti k plnému rozvoji jeho tvůrčích vědeckých schopností. V r. 1921 se stává dr. Spesz profesorem na diecézním bohosloveckém učilišti v Košicích a v r. 1936 odchází za profesora na nově zřízenou slov. římsko-kat. bohosloveckou fakultu v Bratislavě, kde požehnaně a zdárně působí dodnes.

Vedle jeho plodné učitelské praxe je bohatou i literární žej prof. dr. Spesze. Vydal desítky knih vědeckých i naučnoduchovního rázu, z nichž některé dosáhly popularity jak doma, tak i za hranicemi naší vlasti. Z významnějších prací prof. Spesze vzpomeňme alespoň: *Summarius philosophiae christianae* (Turin 1929). *Okultismus und Wunder* (Hildesheim 1938). *Psychoanalýza a křesťanstvo* (1934) aj. Z novějších prací je to populární kniha *Svatosti* (1950), *Manželstvo, velké tajemstvo* (1947) a zejména *Katolická mravouka* (1948) aj. Jubilant zveřejnil několik zajímavých a velmi časových studií i na stránkách našeho Duchovního pastýře. Do dalších let přejemu vzácnému jubilantovi upřímně a srdečně Mnohého a blaha! *P. E. Korba*

SVATÝ OTEC SE OBRACÍ PROTI POLITICE SÍLY

Italský deník L'Unità z 30. září t. r. píše o pozornosti, které se dnes v politických kruzích těší nová papežská encyklika, kterou se Jan XXIII. obrací ke katolickému episkopátu celého světa. Encyklika má název „Grata re-

cordatio“ a papež v ní vyslovuje přání, „aby lidé odpovědní za osudy velkých i malých celků, jejichž bohatství a práva je nutno úzkostlivě střežit, co nejpozorněji hodnotili úkoly, které jim současná doba ukládá.“ Pročež prosím Pána - pokračuje Jan XXIII. - „aby jim dal poznat příčiny, které plodí rozpory a aby jim dopřál je s dobrou vůlí zdolat. Rovněž se modlím za to“ - píše papež - „aby tito lidé pochopili, jak smutnou bilanci jsou trosky a škody, způsobené válečným konfliktem - ježž kéž Bůh odvrátí - a nevkládali do něho žádnou naději. Léž se modlím, aby přizpůsobili civilní a sociální zákonodárství reálným požadavkům lidstva pamatující přitom na zákony věčné.“

Potom papež potvrzuje, že nelze překlenout rozpory mezi křesťanskou vírou a dnes rozšířenými „filosofickými názory a praktickým postojem“, a pokračuje takto: „Náš pohled se dnes upírá ke všem kontinentům, všude tam, kde národy vykročily vpřed vstříc lepším časům; vidíme v tom probuzení hluboko skryté energie, jež nám dodává naději, že poctivé myslí budou horlivě budovat právě blaho lidské společnosti.“

Vzhledem k svému obsahu a tónu a vzhledem k době v které je vydána, je encyklika Jana XXIII. bezesporu dokumentem neobyčejně zajímavým. Je dobře známo, že k posledním velkým mezinárodním událostem nebyl zaujat jednotný postoj - a to ani v oficiálním katolickém světě ne. A také je známo, že postoj, který papež Jan XXIII. k některým nedávným událostem zaujal, byl úmyslně zatajen nebo dokonce cenzurován, a to nejen tiskem měštáckým, ale i některým tiskem katolickým. Tak tomu bylo s papežovým proslavem k diecézním výborům Katolické akce ze dne 10. srpna, s promluvou na oslavu sv. Jana Křtitele z 29. srpna a s promluvou v Castel Gandolfo ze dne 16. září t. r.

List L'Unità si klade otázku, co se stane teď po vydání nové encykliky, která popírá koncepci uzavřené nesmiřitelnosti určitých horlivých katolických kruhů, jež byla hlášána zejména episkopátem americkým a zčásti též episkopátem italským. *Karel Patha*

TAKÉ SVATÝ OTEC ČEKAL NA PŘISTÁNÍ NA MĚSÍCI

Podle dispoic, který sám osobně udělil, byl v sobotu dne 12. září 1959 papež Jan XXIII. ihned zpraven o tom, že „Lunik II“ se ocitl v zorném poli. Ředitel astrofyzikální laboratoře papežské hvězdárny v Castel Gandolfo P. Josef Junkes měl příkaz, aby byl ve stálém spojení s ostatními hvězdárnami a aby bedlivě sledoval sovětský pokus. Během neděle byl papež s hvězdárnami ve stálém styku. Po desáté hodině podal irský sekretář monsignore Tomáš Ryan papeži zprávu, že raketa dosáhla Měsíce. Svatý Otec ihned povolal k sobě P. Junkese a vyzádal si podrobnosti.

MODLITBA ŘIDIČŮ MOTOROVÝCH VOZIDEL

Svatý Otec složil osobně a dal uveřejnit modlitbu pro motoristy, která obsahuje vhodné náboženské úvahy, ale také důrazné připomínky odpovědnosti, bliženské lásky a opatrnosti.

Neúřední, soukromý překlad modlitby, zní takto:

Bože, všemohoucí Otče! Ty jsi stvořil člověka k svému obrazu tím, že jsi vdechl do jeho těla nesmrtelnou duši, která po Tobě touží, chce cestou víry dojít k Tobě a v Tobě odpočívát. Uděl nám, řidičům, kteří jezdíme po cestách tohoto světa - sloužíme z povolání neb z ochoty svým bratřím - vědomí vážné odpovědnosti, a ukaž nám stezku lásky a opatrnosti.

Ježíši, vtělené Slovo, Ty jsi chodil za svého pozemského života po souši a moři, abys unikal svým nepřítelům, abys uzdravoval nemocné a hlásal nebeské království. Učiň nás silnými a věrnými v dobrém a zachovej nás stále ve své milosti.

Neposkrvněná Panno, Tys byla Ježíškovi oporou a útočištěm na cestách vyhnanství, a když Tvůj Syn dospíval, doprovázela jsi Ho na pouti do Svatého města, Ty jsi šla s Ním, když kráčel na Kalvárii, a nyní, vzata na nebe, jsi Královnou světa, Matkou dobroty a slitování, Ces-

to u Branou nebeskou. Buď nám milostiva v našem vzdějším putování, chraň nás nebezpečí těla i duše, která nás ustavičně ohrožují, a dej nám lásku a trpělivost vůči bližnímu, který se nám svěřuje.

Vy nebeští Duchové, kteří jako poslové Nejvyššího pronikáte vesmírem, a vy Svatí na nebesích, zejména vy, kteří jste byli jako apoštolové a misionáři Kristonoši, vyproste nám živou víru, jež by nás vedla tímto životem k Bohu a připravovala nás k poslední cestě - tam do věčné vlasti, kde budeme spolu s vámi Boha chválit po věčné věky. Amen.

Josef Němec

KATOLIČTÍ PRÁVNÍCI PRO MÍR

V Lucemburku se konal třetí mezinárodní kongres katolických právníků. Kongres byl uzavřen přijetím rezoluce, v níž se vyzývají národy, aby v rámci všeobecného, postupného a kontrolovaného odzbrojení byly zakázány zbraně masového ničení, protože uvádějí lidstvo do smrtelného nebezpečí. Rezoluce vyzývá dále katolíky, aby každý podle svého svědomí a podle svých možností se účastnil mezinárodního života ve vlastní zemi a aby každý bojoval za sociální spravedlnost, která je nutnou podmínkou mezinárodního míru.

KDE CÍRKVE MOHOU PLNIT POSLÁNÍ

V letošním zářijovém 9. čísle pokračuje časopis pro funkcionáře Křesťanskodemokratické unie (CDU) v Německé demokratické republice „Union teilt mit“ (Unie oznamuje) ve zprávě o zájezdu delegace ústředního výboru CDU do Sovětského svazu. Victor Thiel, čelný pracovník krajské organizace CDU v Erfurtu, líčí zvláště své dojmy z návštěvy a rozhovory s farářem moskevského katolického chrámu svatého Ludvíka v ulici Malaja Lubjanka, č. 12, nedaleko pomníku F. Dzeržinského a stejnojmenné stanice podzemní dráhy. Píše: „Je navečer. O bohoslužbách je kostel do posledního místečka obsazen. Věřící slaví předvečer katolického svátku... Ráno i navečer přicházejí mnozí ke stolu Páně. Rozvíjí se vnitřně bohatý církevní život. Žádnému údu Církve se nekladou překážky v náboženských úkonech, jak farář s důrazem potvrzuje. Viděl jsem modlíci se věřící nejrozličnějšího věku, děti i starce a mnoho lidí v plné životní síle. Jak žije Církev za komunismu, jaké tu má perspektivy a jak se věřící lidé podílejí na práci pro tento nový řád a na jeho vytváření, to byly významné otázky, na něž jsem si od moskevského faráře vyprosil odpověď. Neprojevil pochybnosti o tom, že Církev bude žít a působit. Zřejmě je přesvědčen, že Církev bude v novém společenském zřízení žít dobře.“ Katolický farář v Moskvě zdůraznil především mírové poslání křesťanů, dále s ním německý host hovořil i o vyhlídkách chystaného ekumenického koncilu a farář ho ujistil o neochvějném vlastenectví sovětských katolíků, stejně jako ostatních křesťanů a věřících vůbec.

Obdobné dojmy si V. Thiel odnesl a obdobné závěry si učinil z návštěvy tibetského biskupa Emanuela, apoštolského administrátora gruzínských, arménských a ázerbájdžánských katolíků, který umí výborně německy a je papežským zmocněncem pro tuto diecési. V první lavici tohoto chrámu zasedla na epištolní straně při bohoslužbách za své nedávňé návštěvy v Sovětském svazu belgická královna, rakouští ministři a po nich katoličtí členové delegace CDU z Německé demokratické republiky a obdrželi biskupské požehnání. V Batumi se tato delegace setkala s pravoslavným metropolitou Efraimem; zdůraznil, že „za carské vlády stát vykořisťoval církev i duchovní a synod byl pod neustálým dozorem; revoluce osvobodila církev, takže dnes mohou plnit své poslání“.

bp

V MĚSTĚ A BOMBY

6. srpna 1959 30 000 osob se zúčastnilo vzpomínkového obřadu na náměstí Míru v Hirošimě modlitbou za 200 000 obětí náletu a svržení A bomby v roce 1945. Mezi zúčastněnými obřadů, který byl konán pod patronátem hi-

rošimského městského výboru, bylo 80 zahraničních zástupců ze 24 zemí. Obřady zahájil hirošimský starosta odhalením pomníku, na kterém přibýlo 180 jmen obětí, které zemřely minulého roku na následky atomového bombardování před 14 lety.

Přesně v 8.15 v okamžiku, kdy první atomová bomba byla svržena, zazněly sirény a rozezněly se kostelní zvony po celém městě a 430 000 obyvatel minutovým tichem a vroucí modlitbou uctilo památku obětí vražedné bomby.

vz

VĚC MÍRU JE VĚCÍ KAŽDÉHO Z NÁS

V Říjnu t. r. odjeli z Londýna mladí manželé s dvoutunovým nákladním autem, naloženým putovní výstavou, na okružní cestu Evropou. Je to pětadvacetiletý spisovatel John Brunner a jeho žena Marjorie, oba členové hampsteadského mírového hnutí za nukleární odzbrojení. Výstava nese název: „Není místa bezpečí“, a je to mohutná kolekce obrazů a textů znázorňující dnešní válečné přípravy. Manželé během uplynulých dvanácti měsíců předvedli výstavu po celé Velké Británii, včetně Edingburského festivalu, a nyní ji značně rozšířili a doplnili texty německé, švédské, holandské a francouzské řeči. Mezi městy, která nyní navštíví, je také Stockholm, kde výstava bude zahájena nositelem Nobelovy ceny dr. Paulingem a dále pocestují přes Hamburk, Berlín, Norimberk do dalších evropských měst.

vz

JAPONSKÉ SYMPATIE VŮČI PILOTU, KTERÝ SVRHL A BOMBU

Dopis plný sympatie byl odeslán Yuwa Kai (International Fellowship of Reconciliation) majoru amerického letectva Claude Eatherlymu, pilotu letadla, které svrhlo bombu A na Hirošimu. Pociť viny zalil majora Eatherlyho, který pomohl zabít 100 000 nevinných obětí. Od okamžiku bombardování se dal na pití, jednou se pokusil o sebevraždu, za posledních deset let měl několik duševních kolapsů a byl několikrát v klinickém ošetřování na psychiatrickém oddělení. Nyní obdržel dopis od Yuwa Kai do nemocnice válečných vysloužilců Waco, Texas, ve kterém japonští křesťané píší:

„Přijměte, s tímto dopisem, naše ujištění o vřelých sympatiích, které k Vám chováme. Vroucně se modlíme, abyste se brzy uzdravil. Přálí bychom si, abyste si uvědomil, že na vás pohlížíme, jako na tutéž oběť války, jakou jsou všichni zranění a invalidé. Kéž Bůh Vám dopře brzkého uzdravení, abyste mohl svou osobou přispět ke všem těm zástupům lidí dobré vůle, odpouštějících všechny chyby v minulosti a mohl aktivně spolupracovat pro nastolení trvalého míru, pokoje a lásky.“

Dopis byl podepsán místopředsedou American Fellowship of Reconciliation, dále Iwao Ayusawa, předsedou Yuwa Kai, profesorem mezinárodních vztahů na mezinárodní křesťanské fakultě university v Tokiu a dalšími.

vz

LÁZEŇSKÉ LÉČENÍ V KARLOVÝCH VARECH A V LUHAČOVICÍCH ROKU 1960

Vzhledem k tomu, že Česká katol. Charita musí již počátkem prosince t. r. objednat u Hlavní správy čs. stát. lázní poukazy na lázeňské léčení v Karlových Varech a v Luhačovicích pro letní sezónu 1960, je nutno, aby duchovní, řádové sestry a farské hospodyně nejpozději do konce listopadu t. r. podali na ústředí České katol. Charity v Praze II, Vladislavova 12, přihlášky na lázeňské léčení v uvedených lázních. V přihlášce uveďte jméno, adresu, lázně, o které máte zájem, měsíc, ve kterém chcete nastoupit léčení a též diagnosu na tiskopise N 780.

AGENDA

Arcib. konsistoř má na skladě dostatečný počet nevážaných Agend provincie moravské (arcid. olomoucká a diecése brněnská). Cena: I. díl „de Sacramentis“ 25 Kčs, II. díl „de Exsequiis“ 40 Kčs, III. díl „de Benedictionibus“ 25 Kčs, IV. a V. díl „de Processionibus et Functionibus diversis“ 35 Kčs. Objednávky na arcib. konsistoř v Olomouci.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník IX - Číslo 9 - V Praze dne 1. listopadu 1959

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

Juránek František, kaplan u sv. Jindřicha v Praze II, ustanoven dekretem čj. 7818/59 od 19. 8. 1959 administrátorem tamtéž.

Úmrtí:

Renž Karel, administrátor na Zbraslavi, zemřel 7. 9. 1959 ve věku 55 let (čj. 7840/59).

Arnold Augustin Viktor O. Praem., děkan v. v., zemřel 8. 9. 1959 ve věku 85 let (čj. 7838/59).

DIECÉSE BRNĚNSKÁ

Ustanovení:

Marek František, koop. v Kdousově, okr. Mor. Budějovice, ustanoven od 1. 4. 1959 kooperátorem v Jemnici, okr. Dačice.

Vitula Bohuslav, admin. v Jemnici, okr. Dačice, ustanoven od 1. 4. 1959 admin. excur. v Budkově, okres Mor. Budějovice.

Janský Josef, koop., Brno-Řečkovice, ustanoven od 1. 4. 1959 kooperátorem v Brně-Řečkovici.

Kamínek Josef, koop., Brno - sv. Jakub, ustanoven od 1. 4. 1959 kooperátorem v Brně-Řečkovici.

Nestrožil František, koop., Brno-Křenová, ustanoven od 1. 4. 1959 kooperátorem v Pozořicích, okr. Slavkov.

Fejta Jan, farář v Deblíně, okr. Tišnov, ustanoven od 1. 5. 1959 excur. admin. ve Svatoslavi, okr. Tišnov.

Handlíř Josef, admin. v Mor. Budějovicích, ustanoven od 15. 4. 1959 excur. admin. v Nových Syrovicích, okr. Mor. Budějovice.

Pospíšil Josef, farář z Valče, okr. Třebíč, ustanoven od 15. 4. 1959 excur. admin. v Dalešicích, okr. Třebíč.

Požár Jan, farář v Blížkovicích, okr. Mor. Budějovice, pověřen výpomocí v duchovní správě v Častonosticích od 15. 4. 1959.

Kubiček Josef, admin. u sv. Jakuba v Jihlavě, ustanoven od 1. 6. 1959 excur. admin. ve Vilánici a Rančířově, okr. Jihlava.

Kadlec Alois, farář ve Vilánici a excur. admin. v Rančířově, ustanoven od 1. 6. 1959 admin. u Matky Boží v Jihlavě.

Románek Josef, admin. v Podolí u Brna, okr. Brno, ustanoven od 1. 8. 1959 admin. ve Šlapanicích, okr. Brno, a excur. admin. v Podolí u Brna.

Hrůza Jaroslav, admin. v Brodě n. Dyjí, okr. Mikulov, ustanoven od 1. 8. 1959 admin. v Troubsku, okr. Brno.

Plažek František, admin. v Pozořicích, okr. Slavkov, ustanoven od 1. 8. 1959 admin. v Cetkovicích, okr. Mor. Třebová.

Čech Miroslav, admin. v Cetkovicích, okr. Mor. Třebová, ustanoven od 1. 8. 1959 admin. v Pozořicích, okr. Slavkov.

Hladík Jindřich, farář v Blansku, ustanoven od 1. 8. 1959 admin. v Brně-Lískovci.

Dr. Kučera Vojtěch, farář v Brně Lískovci, ustanoven od 1. 8. 1959 admin. v Blansku.

Mílek Oldřich, koop. v Troubsku, okr. Brno, ustanoven od 1. 8. 1959 admin. v Brodě n. Dyjí a excur. admin. v Novosedlech a Novém Přerově, okr. Mikulov.

Gazda Ludvík, koop. ve Šlapanicích, okr. Brno, ustanoven od 1. 8. 1959 koop. v Brně, Staré Brno.

Pernica Bohuslav, koop. ve Starém Brně, ustanoven od 1. 8. 1959 koop. v Náměšti n. Oslavou, okr. Vel. Bíteš.

Martinec Tomáš, koop. v Náměšti n. Oslavou, okr. Vel. Bíteš, ustanoven od 1. 8. 1959 koop. ve Šlapanicích, okr. Brno.

Navrátil Jakub, koop. v Bučovicích, ustanoven od 1. 8. 1959 kooperátorem v Tišnově.

Hynšt František, farář v Nemoticích, okr. Bučovice, ustanoven od 1. 8. 1959 excur. admin. v Bohuslavicích, okr. Kyjov.

Prnka Tomáš, koop. v Ivančicích, okr. Rosice, ustanoven od 15. 8. 1959 koop. ve Znojmě-sv. Kříž.

Rezníček František, koop. u Matky Boží v Jihlavě, ustanoven od 1. 8. 1959 koop. u sv. Jakuba v Jihlavě.

Veselý Jaroslav, koop. u sv. Jakuba v Jihlavě, ustanoven od 1. 8. 1959 koop. u Matky Boží v Jihlavě.

Gabriel Josef, koop. u sv. Augustina v Brně, ustanoven od 15. 8. 1959 kooperátorem v Břeclavi.

Klusáček Josef, koop. v Břeclavi, ustanoven od 15. 8. 1959 kooperátorem v Ivančicích, okr. Rosice.

Jmenování:

Richter Jakub, farář a děkan v Medlově, okr. Židlochovice, jmenován od 1. 8. 1959 arciknězem brněnským.

Hrubý František, farář v Telnici, okr. Brno, jmenován od 1. 8. 1959 správcem děkanství modřického.

Přeložení na trvalý odpočinek:

Boček Bohumil, koop. v Erně, pensionován od 14. 3. 1959.

Gryc Eduard, arcikněz, děkan a farář v Troubsku, okr. Brno, pensionován od 1. 8. 1959.

Švára Adolf, farář ve Šlapanicích, okr. Brno, pensionován od 1. 8. 1959.

Úmrtí:

Augustin František, farář v. v. v Bohdalově, okr. Zdár n. Sáz., zemřel 4. 5. 1959.

Vaňáček František, exposita v. v. v Líšni u Brna, zemřel 17. června 1959.

Dr. Mouřínovský Josef, kooperátor v Tišnově, zemřel 20. 7. 1959.

DIECÉSE ČESKOBUDEJOVICKÁ

Ustanovení:

Lyko Antonín, administrátor v Boršově n. Vlt., administrátorem v Omlenici a excurrento administrátorem v Rožmitálu na Šumavě (okres Kaplice) od 1. 8. 1959 (č. 1226/59).

Rendl Karel, administrátor v Omlenicích, administrátorem ve Čkyni (okres Vimperk) od 1. 8. 1959 (čís. 1227/59).

Vostruba František, administrátor u Sv. Jana N. v Č. Budějovicích, excurrento administrátorem v Boršově nad Vlt. (o. Č. Budějovice) od 1. 8. 1959 (č. 1229/59).

Kašík František, kaplan v Jindř. Hradci, kaplanem v Prachaticích, okres týž, od 1. 8. 1959 (č. 1230/59).

Kavale Josef, administrátor v Mirovicích, administrátorem v Jindřichově Hradci a excur. administrátorem v Lodhéřově, okres J. Hradec, od 1. 8. 1959 (č. 1231/59) a od 1. 8. 1959 správcem vikariátu jindřichohradeckého (č. 1261/59).

Votava Oldřich, administrátor v Suchdole n. Luž., excurrento administrátorem v Chlumu u Třeboně (okres Třeboň) od 10. 8. 1959 (č. 1263/59).

Zborovský Ladislav, kaplan v Prachaticích, administrátorem v Mirovicích (okres Písek) od 1. 8. 1959 (č. 1232/59).

Mandeliček Štěpán, administrátor v Čes. Velenicích, excurrento administrátorem v Rapšachu (okres Třeboň) od 10. 8. 1959 (č. 1263/59).

Brčák Karel, administrátor v Červené nad Vlt., administrátorem v Květově (okres Milevsko) od 3. 8. 1959 (č. 1264/59).

Kozelský Leopold, administrátor v Zálší, excur. administrátorem v Žimuticích (okres Týn n. Vlt.) od 3. 8. 1959 (č. 1265/59).

Šmelc Antonín, administrátor ve Kdyni, administrátorem v Dolní Lukavici a excur. administrátorem v Řenčicích (okres Preštica) od 1. 9. 1959 (č. 1350/59).

Vrba František, administrátor v Dol. Lukavici, administrátorem ve Vřeskovicih a excur. administrátorem v Nezdicích (okres Preštica) od 1. 9. 1959 (č. 1351/59).

Veřtát František, administrátor ve Vřeskovicih, administrátorem ve Štítarech a excur. administrátorem v Hostouni, Mutěšíně a Mělnici (o. Horš. Týn) od 1. 9. 1959 (č. 1352/59).

Vadlejch Karel, administrátor ve Štítarech, administrátorem v Bělčicích a excur. administrátorem v Černívsku (okres Blatná) od 1. 9. 1959 (č. 1353/59).

Střeleček Alois, administrátor v Bělčicích, administrátorem v Kolovči (okres Stod) a excur. administrátorem ve Lštění u Domažlic (okres Horš. Týn) od 1. 9. 1959 (č. 1354/59).

Roubal Václav, administrátor v Kolovči, administrátorem ve Kdyni a excur. administrátorem v Mrákově (okres Domažlice) od 1. 9. 1959 (č. 1355/59).

Mošna Jiří, administrátor, Stráž u Tachova, excur. administrátorem ve Starém Sedle u Tachova (o. Tachov) od 15. 8. 1959 (č. 1409/59).

Uhlíř František, administrátor ve Věžné, excur. administrátorem v Hartvíkově (okres Pacov) od 15. 8. 1959 (č. 1433/59).

Pensionování:

Friedl František, probošt v Jindř. Hradci, přeložen 1. 8. 1959 na trvalý odpočinek (č. 1163/59).

Zemřeli:

Starý František Msgre, profesor nábož. v. v. v Písku 19. 3. 1959.

Kyzour Tomáš, os. děkan v. v. v Týně nad Vltavou, 25. 3. 1959.

Niescher Vavřinec Msgre, profesor nábož. v. v. v Čes. Budějovicích 13. 4. 1959.

Velíšek Václav, os. děkan v. v. v Libíně, o. Třeboň, 2. 5. 1959.

Tlachna Václav, os. děkan ve Čkyni 9. 5. 1959.

Kašpar František, os. děkan v. v. v Senohrabech 10. 6. 1959.

Vitoušek Václav, os. děkan v Žimuticích 13. 7. 1959.

DIEČESE LITOMĚŘICKÁ

Ustanovení:

Wenzel Jeronym, administrátor v Brozanech, ustanoven s okamžitou platností, tj. ode dne přemístění Charit. ústavů z Litoměřic do Liběšic, interkalárním administrátorem farnosti Liběšice a excurrento administrátorem farnosti Býčkovice, vše okres a vikariát Litoměřice, a současně pověřen konáním bohoslužeb v Domově důchodců ČKCH v Liběšicích u řeholních sester v ústavě zaměstnaných; čís. dekr. 2364/59 ze dne 15. srpna 1959.

Přeložení do výslužby:

Schregel Klement, farář v Petrohradě, zproštěn s platností od 1. srpna 1959 povinností duchovního správce a přeložen na trvalý odpočinek; č. dekr. 2096/59 ze dne 21. července 1959.

Úmrtí:

Martinovský Václav, děkan v. v., zemřel 13. července 1959 v Senohrabech, pohřben v Praze na Olšanech.

KULTURNÍ KALENDÁŘ

Z různých kulturních dat, připadajících na letošní listopad, připomínáme:

11. 11. 1734

Od narození Františka Martina Pelcla, českého buditele, dějepisce a filologa, v Rychnově nad Kněžnou, uplynulo již 225 let.

Pelcl patří mezi naše nejvýznamnější vědecké pracovníky našeho obrození: jeho řada vědeckých spisů tvoří spolehlivý základ k pracím ostatních badatelů. Rozsáhlé styky s předními osobnostmi učených společností v Čechách a na Moravě přivedla jej k odbornému studiu českých dějin, z něhož pramení jeho nejvýznamnější dílo „Nová kronika česká“. Tři díly této knihy vyšly v letech 1791—1796, čtvrtý díl nevyšel vůbec.

Koncem svého života (r. 1793) byl jmenován profesorem češtiny na pražské universitě, kde působil až do své smrti (Praha, dne 24. 2. 1801).

Z tohoto období Pelcovy činnosti jest jeho práce na bibliografii starých českých tisků a rukopisů, kterou použil Jungmann ve své „Historii české literatury“.

20. 11. 1894

Šedesát pět let dělí nás od smrti Antonína Rubinstein (nar. r. 1829), ruského pianisty, velké výrazové síly a barvitě zvukové nádhery, dirigenta a skladatele.

Již od mládí se věnoval hudbě a r. 1859 vstoupil v čelo Ruské hudební společnosti. R. 1862 založil petrohradskou hudební konservatoř, jejímž byl ředitelem v letech 1867 až 1870 a 1887—1890.

Konal četné koncertní cesty po Evropě a od r. 1890 žil trvale v Drážďanech. Jako skladatel stojí úplně mimo snahy ruské hudby. Jeho opery, i oratoria byly většinou provedeny poprvé v Německu, kde našly též největší ohlas. Z jeho tvorby na ruská témata (podle textu Lermontova) jmenujeme v Rusku nejpopulárnější Rubinsteinovy opery „Démon“ (r. 1875) a „Kupec Kolašnikov“ (r. 1880).

Jako skladatel přes vlivy různého umění zachoval si Rubinstein vášnivost vůle po hudebním výrazu, v němž zrcadlí se jeho široká ruská duše.

Jeho pedagogická činnost byla oceněna založením Ru-

binsteinova musea při petrohradské hudební akademii (r. 1900).

28. 11. 1884

Připomínáme 75. narozeniny národní umělkyně Růženy Naskové.

Narodila se na Novém Městě pražském v těsném sousedství domu „U trpaslíků“, který je více znám pod jménem Dienenhoferův pavilón „Amerika“.

Naše jubilantka prožila většinu svého života ve svém rodném městě: již jako 23letá dívka byla přijata za herečku do Národního divadla v Praze a pracovala tam poctivě 45 let. Za tu dlouhou dobu hrála ve více nežli 4000 představeních a vytvořila mnoho set rolí. Měla to vzácné štěstí, že vyrůstala umělecky vedle uznávaných mistrů českého divadla, z nichž jmenujeme Eduarda Vojana a Marii Hübnerovou.

Avšak moderní technika znásobila mnohokrát obec diváků, jimž přinášela své veliké umění: rozhlas rozněl po vlnách rádia její melodický, kouzelný hlas i veliké vypravěčské umění: kdo by nevzpomněl jejich krásných pohádek pro děti i čtení „Babičky“ od Boženy Němcové. Tato pravidelná rozhlasová vysílání působila vždy nezapomenutelně na duši okouzlených posluchačů, malých i velkých.

Jsem opravdu rádi, že díky filmu, němému i zvukovému, jakož i gramofonovým deskám, jest její veliké umění zachováno nejen naší, ale i budoucí generaci.

29. 11. 1924

V Bruselu zemřel před 35 lety Giacomo Puccini (nar. v obci Lucca u Milána 22. 12. 1858), hlavní představitel italské opery po Verdim. Trojice jeho oper „Bohéma“ (r. 1896), „Tosca“ (r. 1900), „Madame Butterfly“ (r. 1906) jsou stálým repertoárem všech světových operních scén.

Dramatický účinek děje a sladkost hudby podmaňují stále okouzlené posluchače. Popularita jeho oper se zakládá na naturalistickém účinku (umělecký typ verismu) jeho hudby, jež obratně shrnuje sentimentalitu s brutalitou.

Dokončení z 2. str. obálky

tomuto kostelu zvony a dodnes je tam jeden z nejkrásnějších souborů ikon mimo hranice Ruska. Dne 18. 10. 1867 byla spuštěna ruská vlajka na Aljašce; celé toto obrovské ruské území, rovné rozlohou jedné pětině USA, bylo prodáno Spojeným státům americkým za 7,2 miliónu dolarů — tedy sotva po 5 centech za hektar.

Pokud však jde o ruská jména na vlastním území Spojených států, vznikla samozřejmě jinak než na americkém severozápadě, objeveném a osídleném Rusy; zde jsou to hlavně svědectví přítomnosti ruských, ukrajinských a běloruských emigrantů, kteří se v minulosti z různých příčin stěhovali z vlasti do Ameriky. Největší americká Moskva je ve státě Idaho; tím jménem ji

pojmenovali Rusové sami podobně jako Moskvu v Tennessee v roce 1829 a v Pensylvánii v roce 1900. Arkanzaská Moskva dostala roku 1905 název od Tichomořské železniční společnosti z Missouru, která takto získala ruské vystěhovalce; obdobným trikem získala společnost v roce 1886 do washingtonské Oděsy tolik jiho-ruských přistěhovalců, že jejich potomci tvoří dnes 70 až 80 % obyvatel tohoto města. Michiganská Moskva zase vděčí za svůj název popularitě Ruska v protinapoleonských válkách, delawarská Oděsa pak Krymské válce. K největším z těchto měst náleží stotisícové turistické „slunečné město“ na slunné Floridě, které ruský vystěhovalec P. A. Dementjev, zakladatel floridské okružní železnice, v roce 1887 nazval podle tehdejšího ruského hlavního města Sankt-Petěrburg. bp

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Měsíčník katolického duchovenstva

ROČNÍK IX

ČÍSLO 10

ThDr. Josef Pokorný: Dá Bůh, že válka nebude

ThDr. Josef Kubalík: Chronologie dětství Ježíšova

ThDr. Antonín Salajka: Kristus - náš Velekněz

*ThDr. Václav Bartůněk: Pastorační situace za Jenštejnova
arciepiskopátu*

ThDr. Jaroslav Kouřil: O zvonech

P. Václav Medek: Svatý kníže Václav

*Dr. Ing. Bohuslav Brauner: Svatá Lucie noci upije, ale dne
nepřidá*

P. Karel Sahan: Organon

Václav Zima: Cestou pokory

P. Antonín Hugo Braddč: Ve svěžím srdci adventu

Jan Brechensbauer: Dramatická tvorba v době katolické obnovy

P. Jan Vážanský: P. Kazimír Tomášek

Inž. V. a Z. Červený: Dva světy

10

1959

A N I M A R U M P A S T O R
COMMENTARII PERIODICI AD USUM CLERI CATHOLICI EDITI
Prodeunt decies singulis annis

SUMMARIUM:

ThDr. JOSEF POKORNÝ: Deus nobis concedere dignetur, ne umquam bella exoriantur!

Tempore adventus in plenam vitam redit nostrum inflammatum desiderium permultorum saeculorum adventus nostri Salvatoris, ideae messianicae futuri saeculi, pacis, caritatis. Haec omnia florescunt vivissimis coloribus pro tempore novissimo. Utinam haec omnia etiam nostram viam illustrent, quando universus populus terrae ad diutinam firmamque pacem totius orbis terrarum contendit!

ThDr. JOSEF KUBALÍK: Chronologia infantiae Jesu Christi.

Exactum mensem diemque nativitatis Domini nostri Jesu Christi nescimus. Secundum traditionem Ecclesiae Romanae festum Nativitatis Domini celebrabatur die VIII. Cal. Januarii — id est — die 25. Decembris. Paulus Gaechtner S. J. ultimo tempore conatur solvere hoc problema in suo libro — Maria im Erdenleben. Secundum eius theoriam nativitas Domini ponitur in mense Martio anni VII. ante Chr. n. Sed aliter ponitur chronologia secundum De Roover O. P. i. e. Annuntiatio B. M. V. in mensem Februarium, Nativitas Domini autem in medium mensis Novembris.

ThDr. ANTONÍN SALAJKA: Christus noster Summus Pontifex et Sacerdos.

Christus ut Summus Sacerdos et Mediator Dei et hominum. Mediante Iesu Christo adveniunt nobis omnes gratiae Dei Patris. Omnes preces et sacrificia hominum suscipit Pater Omnipotens, nam haec omnia porrigit ipse Filius Dei, in quo Pater Caelestis sibi bene complacuit.

ThDr. VÁCLAV BARTŮNEK: Studia de cura pastoralis tempore archiepiscopi Praegae Joannis II. de Jenštejn.

Ultima manus imponitur suavibus ponderatisque scriptis de vita huius praeclari archiepiscopi in sede S. Adalberti, durae ferreaeque voluntatis, inexhausti roboris vitae, magnae acrimoniae actionis et negotii, sapientia curae pastoralis valde praestantis, acuti philosophi.

ThDr. JAROSLAV KOUŘIL: De campanis.

Clangor et sonitus campanarum solemne, festum prooemium offert sacris divinisque. Idem clangor sonitusque incit maiorem animi affectionem, quae proxime ad momentum festorum S. Liturgiae accedit. Scriptor iucunde nobis exponit progressum et historiam campanarum de scientiae Theologiae Pastoralis thesauro.

Dr. Ing. BOHUSLAV BRAUNER: S. Lucia summum noctis poculum libat, tamen nihil spatii diei adicit.

Hoc est vetustissimum proverbium populi, quod tamen paululum incertum esse videtur, nam festum S. Luciae, Virginis et Martyris, cadit in diem 13. mensis Decembris, scilicet octo dies bruma ante. Proverbium hoc optime congruens, conveniens Julii Caesaris fastis est.

JAN BRECHENSBAUER: De opere scenico tempore catholicae instaurationis.

Primae litterae de spectaculo ludisque pastoralibus editis nostris in ecclesiis Praegae et Olomouc. Haec litterae originem trahunt iam ab anno 1566.

P. JAN VÁŽANSKÝ: P. Kazimír Tomášek.

Inter sacerdotes Silesiae excellit P. Kazimír Tomášek, civis patriae amans, socius František Sušil, litteras mitens ad diurna publica et hominibus amicus.

Ing. V. et Z. ČERVENÝ: De profunda partitione in orbe terrarum.

Mundus nostris diebus dividitur in duas rerum publicarum civitatumque coronas. Haec divisio non est solum rationis civilis et publicae, sed naturali progressu societatis hominum adnititur. Munus et negotium hodierni diei minime quidem pendet ex amovendo naturam et rem duarum rationum, disciplinarum universi, sed re vera ex tollendo et expediendo e medio prudentiam, sapientiam civilem bellum parandi, arma expediendi, ad unam rem arma dirigendi. Haec omnia solum eventus et exitus sunt conatus industriaeque rerum pristinarum studiosae mercatorum maximum lucrum quaestumque percipientium.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

Dá Bůh, že válka nebude

ThDr. Josef Pokorný

Posvátnou dobou adventní ožívá a zpřítomňuje se touha zašlých tisíciletí po příchodu úpěnlivě očekávaného Vykupitele, vroucně, zbožně a jasně tlumočená proroky, osvěcenými Duchem svatým. Obrážejí se v ní však také mocně vzrušená, planoucí volání a přání lidských pokolení minulých, přítomných i budoucích po naplnění příslibeného mesiánského věku všeobecného pokoje a míru, jehož požehnané blaho v prorocké visi opěvuje a velebí starozákonní Micheáš: „Na radlice překují meče svoje, na viničné nože své oštěpy. Meč národ na národ nevytasí a válce se učití nebudou“. (Mnich. 4, 3.) Mesiánská idea šťastného věku pokoje a míru rozkvetne do nejkrásnějších barev a vydá nejbohatší plody v eschatologické budoucnosti, nicméně musí jako životodárné slunce ozářit též cestu historie lidstva a předznamenat ji neochabujícím úsilím po realizaci stavu, kdy lidé „zkují v radlice své meče a svá kopí v srpy ženů“. (Is. 11, 6.)

Vždyť ve válce jsou v sázce životy lidí, k vůli nimž sám Syn Boží přichází jako křehké, něžné dítě do tmavé a studené betlemské noci zrození, aby „život měli a hojněji měli“. Jsou až překvapivě dojemné dějiny nezměrných zápasů lékařské vědy o vytržení lidského života z tenat smrti. Budeme stát ohromeni nad neumdlévající obětavostí a přímo šíleně odvážnou statečností vědců a jejich pomocníků ve snaze zbavit člověka hrozných pandemických morových chorob, které v nedaleké minulosti kosily životy dětí, mladých i starších mužů a žen v miliónech. Myslíme-li na příklad na vyhlazení zákeřné žluté zimnice, bylo by krajně nevděčným dopustit, aby prach zapomnění zavál památku velkého lidumila a sebeobětovavšího se vědce Jamese Carrolla. Tento badatel heroicky na vlastním těle podstupuje smrtonosný pokus, aby vypátral, čím se přenáší na lidi zhoubná žlutá zimnice.

Rafie v nezadržitelném proudu času ukazuje na 27. srpen roku 1900.

Nadšený bojovník se smrtí vstupuje do místnosti, kam je vypuštěn nejnebezpečnější komár, nakrmený čtyřmi případy žluté zimnice, z nichž dva byly smrtelné. Vzápětí tento tvor usedá na rámě Jamesa Carrolla. Ten chvíli pozoroval, jak hmatá sosákem kolem sebe. Co si asi myslel, když viděl, jak se komáři břicho plní jeho krví? Nikdo neví. Ale snad si myslel: „Je mi šestačtyřicet, u starších lidí je průběh zimnice silnější.“ Měl ženu a pět dětí! Dostal pořádnou dávku žluté zimnice.

Nebezpečný pokus prokázal, že zimnice jest přenášena jistým druhem komárů. Ještě však zbývalo rozřešit otázku: „Nemůže se snad zimnice přenášet ještě jinak? Na příklad šatstvem, prádlem a jinými věcmi, které přišly ve styk s nemocnými?“ A tu svět znovu ustrne nad nepředstavitelným hrdinstvím těch, kteří oddaně a pokorně zasvětili život službě lidstvu. Tesaři sroubili ošklivý dřevěný barák. Měřil 14 × 20 stop a měl dvoje dveře tak důmyslně dělané, že se komáři nemohli dostat dovnitř. V baráku byla postavena pěkná kamínka; teplo se udržovalo na 32 stupních. Všude byly rozestaveny kádě s vodou, aby vzduch byl dusný jako v lodi nebo v tropech. Byl to domek nezpůsobilý k obývání i za nejpriznivějších okolností. A 30. listopadu 1900 sem přinesli upachtění lidé několik pevně sbitých beden s prádlem, v němž zemřeli lidé na žlutou zimnici. A hle, tři mladí lidé, z nichž jeden je lékařem, vstupují do baráku a uléhají na několik dní na polštáře, prostěradla a přikrývky, znečištěné černými výměty lidí zemřelých na žlutou zimnici. Dalších dvacet dní tito odvážlivci spali na polštářích pokrytých ručníky a namočených v krvi lidí, zemřelých touto hroznou nemocí.

Kdo by nechoval hlubokou úctu a bezmeznou vděčnost k těmto vědcům a jejich spolupracovníkům, kteří se nezdráhali vydat v oběť vlastní život ve snaze zbavit lidstvo zhoubných chorob a zlých smrtí?

Daleko více útrap a smrtí, než morové nemoci úspěšně potírané vědci, by přinesla lidstvu válka, vedená nejmodernější válečnou technikou. Znamenala by vyhlazení velké části lidstva.

Stejně jako vědcům, zachraňujícím životy lidí před smrtí, je lidstvo zavázáno vděčností všem těm slavným i neznámým bojovníkům, kteří všechny své síly zasvětily posvátné věci míru.

Spojený tlukot stamiliónů srdcí, naplněných obětavou láskou k životu a práci, dovede spravedlivé úsilí o světový mír k slavnému zakončení.

Toho zárukou je vytrvalé zápolení SSSR o přijetí návrhů na všeobecné odzbrojení, předneseného ústy Nikity Chruščova 18. září t. r. na zasedání OSN: „Do čtyř let rozpustit všechny branné síly a zničit všechny zbraně!“ To jest jediná spolehlivá cesta, jak v nynějším prostředí vztahů mezi národy odstranit napětí a nastolit epochu ničím nekaleného míru. Jubilejní oslava dvačtyřicátého výročí existence SSSR poskytuje vhodnou příležitost k zdůraznění: Dvačtyřicet let trvání SSSR znamená dvačtyřicet let úmorné práce o zachování míru ve světě. Tento stát se snaží vždy celou strukturou svého zřízení, svým nesmírným vlivem i svými diplomatickými zásahy zažehnat nebezpečí konfliktů a pohnouti národy k mírovému soužití. Majíce před očima moudrá a varovná slova sv. Otce Jana XXIII: „Nikdo ať neskládá žádnou naději do války,“ vděčně a se zadostiučiněním pozdravujeme konferenci na nejvyšší úrovni, trpělivě a neochvějně prosazovanou sovětskými státníky. Povzbuzení a posílení příznivějším vývojem současné mezinárodní situace, vyslovujeme závěrem naději, jež lahodí srdci jako dojemné poselství vánočních zvonů: Mír, věčný mír celému světu!

CHRONOLOGIE DĚTSTVÍ JEŽÍŠOVA

Každému vzdělanému křesťanu, aspoň trochu obeznalému v dějinách lidstva, jest zřejmé, že Zakladatel křesťanství jest historickou osobností. Jeho historičnost dovedou nejenom prameny křesťanské, z nichž nejdůležitější jsou čtyři kanonická evangelia a listy Pavlovy, z nichž by se dalo vytvořit evangelium páté, ale též historické prameny nekřesťanské, jako svědectví dějepisce židovského Josefa Flavia, historiků římských, jako Tacita, Suetonia, Plinia Mladšího a jiných. To, co bývá namítáno proti dějinnosti největšího dobrodince světa, Spasitele lidstva, většinou jest opakováním nápadů historicky nepodložených z knihy Artura Drewse: „Christus — mythe“. Než věřící křesťan touží o životě Spasitelovu znáti něco více, než jsou suchá dějinná fakta. Proto má živelný zájem i o podrobnosti z dětství Páně a rád by též znal přesný rok, měsíc a den narození Páně. Avšak na tuto otázku dlužno odpovědět, že neznáme přesně ani dne, ani roku Ježíšova narození. Skythský mnich, Dionysius Exiguus, v 6. st. po Kr. stanovil ve svém kalendáři narození Ježíšovo na rok 754 od založení města Říma, a tím zavinil pověstný omyl, neboť mylně se opozdil nejméně o čtyři roky a do dnešního křesťanský letopočet je uváděn podle uvedeného nesprávného výpočtu Dionysiova. Z dějin bezpečně víme, že Ježíš se narodil před smrtí Heroda Velikého, to jest před dobou mezi koncem března a začátkem dubna roku 750 od založení Říma, tedy před rokem 4. před Kristem, protože je historicky jisto, že v oné době Herodes zemřel v Jerichu ve věku asi sedmdesáti let, 37 roků po svém prohlášení za krále.

Nyní jde o to, kdy přesně před smrtí Herodovou se narodil Ježíš? Giuseppe Ricciotti usiluje do určité míry vymezit čas narození Ježíšova před smrtí Herodovou, to jest před rokem 750 od založení Říma. Přihlíží ke zprávě evangelisty Matouše, že Herodes poručil usmrtit všechny chlapce v Betlémě „ode dvou let a níže“ (Mat. 2, 16) v domněnku, že mezi nimi bude určitě i dítě Ježíš. Přihlíží dále k události, že mudrcové, kteří dali Herodovi pohnutku k jeho výpočtům, zastihli Heroda ještě v Jeruzalémě; z dějin pak víme, že starý vládce, již nemocný, se dal záhy převézt už s otřeseným zdravím do teplejšího Jericha 4 měsíce před svou smrtí. A tak podle Ricciottiho sled událostí jest tento: narození Ježíšovo, příchod mudrců do Jeruzaléma, smrt Herodova. Tudíž Ježíš se narodil o něco méně než dva roky před Herodovou smrtí, to jest na sklonku roku 748. od založení Říma (roku 6. před křesťanským letopočtem). Jiní badatelé si všímali též soupisu konaného na rozkaz císaře Augusta „ve veškerém světě“, o němž píše výslovně z evangelistů jediný Lukáš (Lk. 2, 1—7). „Tento popis se konal první za náčelnictví Quiriniova v Sýrii“. Z papyrů objevených v Egyptě vysvítá, že se daly pravidelné soupisy obyvatel po 14 letech. Sám císař Augustus, skvělý organizátor říše římské, zanechal po sobě podle svědectví Tacitova přehledný popis říše (Breviarium imperii), celý psaný jeho vlastní rukou; tyto přesné údaje mohl znáti jediné podle soupisů obyvatelstva své říše. Senátor Publius Sulpicius Quirinius je nám znám z římských dějepisců. Spravuje podle Tacitových

Annales III. 48. syršskou provincií jako legát v letech 6—7 po Kr. To ovšem není údobí narození Ježíšova. Ale máme o Quiriniovi ještě jinou zprávu, totiž vedení války proti Homonadenským, což líčí podrobně Strabon (XII, 6. 5.) v letech 10—6 před Kr. Tertulián, právník kartaginský, jenž jistě dobře znal sčítací listiny římských úřadů, odkazuje s určitostí na sčítání obyvatelstva konané Sentiem Saturninem ve svém spisu: Adversus Marc. IV., 19, jakožto na soupis, při němž se narodil Ježíš. Uvedená poznámka Tertuliána je velmi důležitá, neboť Saturninus byl legátem v Sýrii krátce před Quiriniem nebo krátce po něm a mohlo se státi, že v době narození Ježíšova byl sice řádným náčelníkem Sýrie Saturninus, ale Quirinis jako vojenský velitel ve válce proti Homonadenským mohl konati onen soupis v provincii, kde vedl válku, i v krajinách na ní závislých, o kterém se zmiňuje sv. Lukáš. Proto datum narození Ježíšova uváděné Ricciottim, to jest 6. rok před křesťanským letopočtem, je více než pravděpodobné. (Srovnej: Giuseppe Ricciotti: *Vita di Gesu Christo* — Roma 1942, str. 184.)

Když se ptáme na den narození Ježíšova, většinou nám odpovídají spisovatelé, že je jím 25. prosinec. Pro uvedené datum máme velmi stará svědectví. V Římě již před rokem 336 byl slaven svátek Narození Páně dne 25. prosince, neboť kalendář Filokaliův z r. 336. a pozdější chronograf z r. 354. uvádějí: „VIII kal. Ian. natus Christus in Betleem Iudææ“ (Kirch: *Enchir. fontium*, str. 323). A podle církve římské se řídily ostatní obce křesťanské tak, že svatí Otcové i spisovatelé křesťanští jednomyslně uvádějí datum narození Páně na 25. prosinec. Dnešní historikové však se domnívají, že slavení svátku Narození Páně dne 25. prosince bylo zavedeno nikoliv k oslavě přesného narození Páně, nýbrž spíše kvůli odstranění starého pohanského, slunečního svátku „Natalis Solis invicti“, slaveného toho dne. A někteří katoličtí theologové doznávají, že rozřešení tohoto chronologického problému je opravdu velmi svízelné.

V poslední době se pokusil o rozřešení uvedeného problému jesuita Pavel Gaechtner ve svém velmi originálním spise: „Maria im Erdenleben. Neutestamentliche Mariastudien“, který vyšel v Innsbrucku 1955. Zajímavé je to, že uvedený theolog jesuitský opouští starou tradici křesťanskou stran narození Páně a sám stanoví datum narození Kristova na rok 7. př. Kr. a domnívá se, že se tak stalo v měsíci březnu.

Autor vychází z evangelia Lukášova a připomíná, že i toto evangelium ve svých prvních dvou kapitolách je velmi kusé. A proto usiluje doplnit chronologické laguny historie dětství Ježíšova pečlivým studiem současných kulturních památek v době Kristově. Hlavním východiskem při vyšetřování chronologie Ježíšova dětství se zdá Gaechtnerovi okolnost, že ženám v Nazaretu není znám přesný čas početí Ježíšova. Odpůrci později Ježíšovi vytýkají, že je jenom „synem tesaře“ (Mt. 13, 55; Lk. 4, 22), že sám je tesař (Mk. 6, 3), syn Marie, chudobné ženy, že jeho příbuzenstvo je mezi Nazareťany atd. (Mat. 13, 56; Mk. 6, 3), ale překvapuje, že nikdy nebylo proneseno nic, co by poskvřelo na-

Náměstí před betlémskou radnicí s charakteristickou šikmou pinií.

rození Páně nebo co se sebe méně dotklo počestnosti Jeho zrození.

Z toho vyvozuje Gaechtner historické závěry stran cesty Josefa a Marie z Nazareta do Betléma, stran příchodu do Betléma a stran jesliček.

Lukáš ve druhé kapitole svého evangelia spojuje cestu Panny Marie a sv. Josefa do Betléma s výnosem císaře Augusta. To ovšem nevylučuje, že pohnutkou cesty byla též jiná věc. Josef, aby chránil dobrou pověst Panny Marie a tím i Ježíšovu, odvedl svou choť z Nazareta, aby nebyla zlými jazyky snad viněna z nezdrženlivosti před sňatkem. Když Anděl ve snu mu ohlásil nadpřirozený původ těhotenství Matky Boží, tehdy Josef v soupisu Quiriniovu vidí vhodnou okolnost danou mu Prozřetelností, aby změnil své bydliště. Jinými slovy, Josef opustil Nazaret, aby se definitivně usídlil v Betlémě, maje na paměti hlavně čest Panny Marie. A důkazem toho je, že mudrci z východu našli svatou rodinu v Betlémě ještě půl roku po narození Páně (Mt. II. 16), dále po návratu z Egypta neměl Josef v úmyslu se vrátit do Nazareta, nýbrž původně chtěl se usadit v Betlémě (Mt. II. 22—23). A konečně výrok Lukášův „zasnoubenou manželkou svou, která byla těhotná“ (II. 5) rovněž naznačuje hluboký důvod cesty do Betléma, aby tak předčasné těhotenství Panny Marie nebylo stavěno na odiv obyvatelům Nazareta, ale bylo jim utajeno.

Z líčení Lukášova, jež se opírá o zprávy samé Matky Boží, vyplývá, že nedošlo k narození Božího dítěte hned po příchodu do Betléma. „Když tam byli, naplnily se dny, aby porodila“, znamená, že nebylo možné, aby sv. Josef vzal s sebou na čtyřdenní namáhavou cestu svou choť v nejvyšším stavu těhotenství, nýbrž podle domněnky Gaechtnerovy Maria v době příchodu do Betléma pravděpodobně v měsíci listopadu byla v pátém měsíci svého těhotenství, a proto se narodil Ježíš až v *měsíci březnu* příštího roku.

Pokud jde o ubytování v Betlémě, soudí Gaechtner, že zmínka o jesličkách dotvrzuje skutečnost, že svatá rodina zprvu neměla k bydlení nějakého domu v Betlémě. Musela se spokojit s jeskyní v blízkosti Betléma, kde

též byly jesle pro stáda a podle jesliček poznali pastýři betlemští svého novorozeného Mesiáše. Sv. Josef přišel do Betléma s úmyslem se usadit a zde pracovat a teprve později se mu podařilo nalézt vhodný dům pro bydlení.

Gaechtner tedy udává chronologii života Panny Marie od Zvěstování až do Narození Páně takto:

První rok: Zasnoubení Marie Panny v *měsíci říjnu* na podzim. Podle rabínských předpisů do roka muselo dojít pak k sňatku (nissu'in).

Druhý rok: Zvěstování v červnu nebo červenci. V té době Panna Maria nebyla ještě provdána.

Cestu Panny Marie k Alžbětě stanoví pak v údobí 10—15 dnů po Zvěstování. Panna Maria našla svou tetu v „šestém měsíci“ (Lk. 1, 56) a „zůstala s ní asi tři měsíce, a poté se vrátila domů“. Tyto události usiluje zařadit Gaechtner do rámce rytmu venkovského života. Zdá se mu pravděpodobné, že mohla být vzdálena z domova v údobí po žních, to jest v Palestině v měsíci červnu nebo červenci. Setrvala u své tety do jejího porodu a pak se vrací do Nazareta v měsíci říjnu nebo listopadu, neboť se blížila doba stanovená pro její sňatek s Josefem. Proto se musela vrátit.

Svatba podle Gaechtnera se konala v měsíci říjnu nebo listopadu, neboť dodnes v Palestině svatby se konají v *údobí podzimním*.

Záhy po svatbě se odebrá sv. Josef s Pannou Marií do Betléma, aby se tam definitivně usídlili.

A třetí rok asi *pět měsíců* poté se narodil v Betlémě Ježíš. (Srovnej o. c., str. 109—130.)

Proti uvedené chronologii života Panny Marie a narození Ježíšova uvádí své výhrady premonstrátský theolog: Aemilius De Roover v zajímavém článku „De evangelii Infantiae Chronologia“ (Verbum Domini 1958, str. 65—82).

Roover snaží se chronologii Gaechtnerovu uvést v soulad s chronologií tradiční.

Proto na prvním místě připomíná, že zasnuby a sňatky v Palestině nebyly konány výlučně *na podzim*, nýbrž též *na jaře*. Tak Herodes slavil svou svatbu s Ma-

riamnou v Samaří v době jarní. Podobně svatba v Káni Galilejské se konala před velikonoce (Jan, 2, 1—13). Již U. Holzmeister ve svém zajímavém spise: *Chronologia Vitae Christi*, 1933, soudil, že kladení návratu Mariina z Ain Karimu a její sňatek (nissu'in) do doby podzimní postrádá pevného podkladu (str. 72.). Naopak znatelé palestinských zvyků, jako odborník H. Granquist, Wetzstein a jiní zdůrazňují, že dobou konání svateb v Palestině je měsíc březen a duben, neboť v té době jest hojnost zeleniny.

A tak i v životě Panny Marie se pravděpodobně konaly zasnuby i svatba *na jaře*.

Rovněž pokud jde o návštěvu Panny Marie v Ain Karimu, není nutno odkládati její cestu k Alžbětě až na dobu po žních, neboť po zvěstování andělském měla Matka Páně vážný důvod, aby se setkala se svou příbuznou.

Pokud jde o dobu návštěvy Panny Marie v Ain Karimu, soudí někteří spisovatelé církevní, jako Origenes, Bonaventura, Albert Veliký, Salmeron, Schanz a jiní, že Maria setrvala u Alžběty až do jejího porodu. Opak tvrdí Theophylactus, Fillion, Holtzmann, Huby, jimž se zdá býti nevhodné, aby Panna Maria přísluhovala při porodu Alžbětině. Podobně soudí J. Lagrange.

Z toho vyvozuje Roower, že stran chronologie života Matky Páně jest stanoviti toto chronologické pořadí:

Na počátku nebo uprostřed *měsíce února*: Zvěstování Panny Marie; po krátkém čase: cesta k Alžbětě; od poloviny února, přes březen až do první poloviny dubna: pobyt u Alžběty; *uprostřed dubna*: návrat do Nazareta a nissu'in neboli *svatba*. [Srovnej Verbum Domini — 1958 — str. 75.]

Hypotéza Gaechtnerova velmi krásně vysvětluje důvod, proč ženy nazaretské nemohly nic uváděti proti cti Panny Marie. Protože sv. Josef odvedl svou choť do bezpečí do Betléma, bylo nemožno obyvatelům nazaretským jakékoli zvědavé vypočítávání doby početí i narození Páně. V uvedené hypotézi manželství Marie Panny se klade bezprostředně po cestě k Alžbětě a předpokládá se,

že Maria je na konci druhého a na počátku třetího měsíce těhotenství. Proto u mladé dívky nebylo vnějších známek, jež podle textů rabínských jsou zřejmé až po třetím měsíci. Proto u dvanácti a půlleté Panny Marie stav těhotenství byl velmi těžko poznatelný a odchod z Nazareta zabránil jakémukoliv podezřívání z nezdrženlivosti před manželstvím.

Pokud jde o dobu sčítání, domnívá se Gaechtner na základě analogie se sčítáním v Egyptě, že se konal onen soupis, jež uvádí sv. Lukáš, od měsíce června do konce listopadu.

Pokud jde o dobu příchodu svaté rodiny do Betléma, slavný biblista Josef Lagrange právem připomíná: „Text Lukášův neříká, ani dokonce nepřipomíná, že porod se stal později, než jej Maria čekala. Ale není řečeno více, než že zrození Spasitele se událo záhy po jejich příchodu do Betléma; mohlo však uplynouti i více dnů“ (Évangile selon s. Luc., Paris 1927, str. 70).

Přílišné prodlužování doby mezi příchodem do Betléma a narozením Páně není správné. Podobně Gaechtnerovo zdůrazňování fyziologického stavu Panny Marie, že by se nemohla vydati na cestu do Betléma ve stavu vysokého těhotenství, se zdá upřílišené, neboť venkovské orientální ženy jsou velmi otužilé, jak dotvrzuje klasický příklad ženy, již uvádí Lagrange, která ve vysokém těhotenství šla do lesa na dříví a vracela se domů s narozeným dítětem.

Dále proti chronologii Gaechtnerově, jenž stanoví dobu narození Spasitele *na měsíc březen*, se dovolává Roower svědectví starokřesťanské tradice. Je zajímavé, že východní i západní církve křesťanské se shodovaly v tom, že *kladly narození Páně na dobu zimní*, i když nebyl kromě Říma určován přesně den a měsíc narození Spasitelova. Pozoruhodné jest, že prvním patristickým dokladem o našem problému jest kniha Klementa Alexandrijského: *Stromata, kde je uváděno datum narození Páně na 18. listopad* (MG. 8. col. 888). Srovnáváme-li Josefa Flavia a líčení evangelií, velmi se zdá vhodné a oprávněné klásti narození Páně na poslední tři měsíce v roce.

Betlém v pohledu od pastvin.

Závěr:

Tedy na základě toho, co bylo řečeno, mohli bychom právem stanovit chronologické schéma dětství Ježíšova podle evangelia Lukášova asi takto:

I. Prvý rok: Zasnoubení Panny Marie — *uprostřed měsíce dubna*.

II. Druhý rok: Zvěstování: na počátku nebo uprostřed *měsíce února*. — Cesta k Alžbětě: několik dnů potom. — Pobyt u Alžběty: „asi tři měsíce“ to jest od půle února, po celý březen až do první půle dubna. — Návrat do Nazareta: před polovinou dubna. — Svatba (nissu'in): uprostřed dubna. — Cesta do Betléma: asi na *konci října nebo počátku listopadu*. — Narození Páně: *uprostřed měsíce listopadu*. [Srovnej Verbum Domini 1958, str. 82.]

Maria „asi tři měsíce“ po panenském početí z Ducha Svatého uzavřela s Josefem manželství, Syna Božího po devět měsíců nosila pod svým srdcem a zrodila Ho v městečku Betlémě v měsíci listopadu.

Uvedená chronologie Rooverova přejímá mnohé skvělé postřehy z hypotézy Gaechtnerovy a zároveň se ne-

staví proti staré tradici křesťanské, jež klade narození Krista Spasitele *do doby zimní*.

A je zajímavé, že též sv. Kateřina Emmerichová ve svých viděních se zdá klásti narození Páně na měsíc listopad. [Srovnej: Clément Brentano: Život bl. Panny Marie, Mnichov, 1852, str. 256.]

Prameny:

1. Paul Gaechtner S. J.: Maria im Erdenleben. Neutestamentliche Marienstudien. Innsbruck, 1955.
2. E. Ruffini: Chronologia Veteris et Novi Testamenti. Roma 1924.
3. U. Holzmeister: Chronologia Vitae Christi. Roma 1933.
4. L. Duchesne: Les origines du culte chrétien. Paris 1909.
5. M. Righetti: Storia Liturgica. Milano 1946, 2. díly.
6. Aemilius De Roover O. Praem.: De Evangelii Infantiae Chronologia — Verbum Domini 1958, str. 65—82.
7. Giuseppe Ricciti: Vita di Gesù Cristo. — 6. ed. — Rizzotti, Milano-Roma, 1942. (Též přeloženo do češtiny podle 4. vydání: Život Ježíše Krista. — Nakl. Vyšehrad 1947.)

ThDr. Josef Kubalík.

KRISTUS — NÁŠ VELEKNĚZ

Tajemství vtělení Syna Božího se stalo kvůli vykoupení pokolení lidského. Syn Boží přišel, aby lidstvo vysvobodil z otroctví hříchu. Kristus jako Prostředník mezi Bohem a lidmi měl obnoviti původní krásu stvoření a přivést je k dokonalosti, které by bez něho nikdy nemohlo dosáhnouti. V tom je velký spasitelný plán Boží, v plnosti časů všecko v Kristu jako jediné hlavě opět spojit: „Oznámil nám totiž tajemství své vůle podle svého úradku, jímž se sám rozhodl (provést je) na něm, až přijde zřízení plnosti časů: všechno na nebi i na zemi opět spojit v Kristu pod jednu hlavu“ („instaurare omnia in Christo“, „anakefalaiōsasthai ta panta en tō Christō“, Ef 1, 10) a přivést k nepomíjející obnově: „Hle, obnovuji všechno“ (Zjev 21, 5).

Slovo „vykoupení“ je vlastně nedostačující k vyjádření všeho, co se jím míní. Vykoupení značí nejen osvobození od viny nebo otroctví, nýbrž současně pozdvižení člověka k nevýslovně těsnému společenství s vtěleným Synem Božím, k nadpřirozenému životu, kterým jest přijat jako dítě Boží do společenství Otce nebeského. Vykoupení se dokoná na věčnosti, kde vyvolení budou patřiti na Trojjediného Boha „tváří v tvář“ v nevýslovné lásce. Obsahuje také oslavení podle těla, které při vzkříšení z mrtvých obdrží ztracenou nesmrtelnost a bude připodobněno tělu zmrtvýchvstalého Syna Božího.

Vykoupení označuje však nejen všechno to, co vykoupení přijímají od Krista-Vykupitele, nýbrž také dílo, kterým Kristus zjednal spásu pokolení lidskému: jeho život a utrpení, založení Církve a působení v ní, konečně jeho druhý příchod v poslední den. Kdykoliv mluvíme o vykoupení, musíme vždy vycházeti z Kristova vykupitelského díla, v němž můžeme rozlišit dva okruhy. K prvnímu patří vykupitelské dílo Ježíšovo v užším smyslu, jímž usmířil Otce nebeského, zadostučinil za hříchy lidské a zjednal lidem ztracenou milost a synovství Boží. Tím byl umožněn lidem vstup do království Božího. K druhému patří osobní přivlastnění vykupitelské milosti Kristem získané. To se děje především slovem Božím a svátostmi; obojí svěřil Kristus své Církvi, která obdržela od něho poslání ke všem národům.

Máme-li zde na mysli Krista jako našeho Velekněze, musíme si především uvědomiti, že kněz je zástupcem člověka před Bohem. Co patří k podstatě kněžství, dovidá se křesťan především z Písma sv. V listě k Žid. jsou obsírné výklady o kněžství Starého Zákona a o věčném velekněžství Ježíše Krista. „Každý totiž velekněz je brán z lidu“, „bývá ustanoven pro lid v jeho záležitostech u Boha“, jeho hlavním úkolem jest, „aby přinášel dary a oběti za hříchy“ (5, 1). Je k tomuto úřadu výslovně od Boha povolán, jak se dalo ve Starém Zákoně: „A nikdo si nesmí tu důstojnost sám pro sebe bráti, nýbrž musí býti povolán od Boha jako Aron“ (5, 4).

Tak určil Bůh k velekněžství svého vtěleného Syna, a to k velekněžství věčnému: „Tak ani Kristus si sám nepřisvojil velekněžskou důstojnost, nýbrž (udělil mu ji) Ten, jenž k němu řekl: „Můj syn jsi Ty, já dnes jsem Tě zplodil.“ A na jiném místě dí: „Ty jsi kněz na věky, jako byl Melchisedech““ (5, 5—6). Bohočlověk Ježíš Kristus měl podle božského úradku zastupovati své bratry před Bohem a obět vykoupení za ně přinést.

Velekněžství Kristovo je jedinečné, neboť vstoupil se svou obětí do vnitřku velesvatyně, „za oponu“, tj. do nebeského prostoru, který byl velesvatyní předobrazem (4, 14; 6, 20). Jeho velekněžství jest podle vůle Otce nebeského věčné, nepomíjející (5, 6). Všichni kněží před ním, tj. starozákonní, byli smrtí odvoláni, „tento však má, poněvadž zůstává na věky, kněžství nepomíjející“ (7, 24). Smrt nemá nad ním žádné moci. Je svatý, nevinný, nepotřebuje, jako jiní velekněží, konati nejdříve oběti za své hříchy; svou obět přinesl „jednou provždy, když obětoval sebe samého“ (7, 26—28). Přesto ví o naší lidské bídě, neboť byl podobně vyzkoušen jako my s výjimkou hříchu (4, 15).

V Kristu byl dán lidem Velekněz, který vždy bývá vyslyšen, prosí-li za své bratry, „jsa vždycky živ, aby se za ně přimlouval“ (7, 25). Bohočlověk Ježíš Kristus byl poslán od Otce na svět, aby svou obětí získal lidem nadpřirozený život a ztracený pokoj s Bohem. Od pádu Adamova spočívala vina na pokolení lidském, všechny oběti, které byly přinášeny v době Starého Zákona, byly sice výrazem dobré vůle, ale chyběla jim síla skutečného zadostiučinění. Teprve vtělený Syn Boží mohl přinést Bohu takovou obět, která představovala skutečné zadostiučinění a dala Bohu všechnu čest, kterou mu člověk svou neposlušností odpiral. A protože Syn Boží, Bůh a spolu člověk, dal v plné poslušnosti svůj život za obět, měla tato nekonečnou cenu a také sílu k usmíření veškeré lidské viny.

Forma vykupitelské oběti byla určena vůlí Otce nebeského (10, 5—7). Tělo Kristovo se stalo obětí darem a Kristus vešel jednou provždy do velesvatyně... s vlastní krví... zjednav vykoupení věčné“ (9, 11). Je to svatý, neposkvrněný, nejvznešenější obětí dar, vzatý z lidského okruhu, vytvořený Duchem Svatým v lůně pannenské Matky. Ježíš Kristus jest Veleknězem a současně obětí. Jednou provždy vstoupil do velesvatyně a jest přimlouvavcem u Otce nebeského. Nastalo usmíření pokolení lidského s Bohem, Nový Zákon jest nutně věčným Zákonem. Nikdy více se nemůže celé pokolení lidské vzdáliti od Boha, neboť Kristus Bohočlověk, jeho hlava, zůstává v nezměnitelné lásce spojen s Otcem. Může sice jednotlivec vlastní vinou se vzdáliti od Boha, avšak v Kristu mu zůstává možnost návratu a usmíření. V tom spočívá povýšenost nad kněžstvím Starého Zákona, že Kristus jednou provždy „svou obětí shladil

hříchy" (9, 23–28), zjednav odpuštění všech hříchů lidských.

Jako Velekněz jest Kristus Prostředníkem mezi Bohem a lidmi. Skrze něho přichází všechna milost od Otce, všechny prosby a oběti člověka docházejí přijetí u Otce, neboť procházejí rukama Syna Božího, v němž má Otec nebeský zalíbení. Tohoto Prostředníka Otec nebeský nikdy neodmítá, prosí-li za své bratry a sestry. Toho je si vědoma také Církev a proto učí své věřící prositi „skrze Pána našeho Ježíše Krista“, neboť takové prosbě jest přislíbeno vyslyšení (J 16, 23). Kristus vykonává svůj velekněžský úřad zvláště v nejsvětější Oběti, kterou zanechal své Církvě na památku svého utrpení. V ní směji přinášeti křesťané Otcí nebeskému neposkvrněnou Oběť těla a krve Kristovy, aby tak byli účastni jejího užitků.

Kristus sám nezůstává v smrti. Právě proto, že se stal

obětí za své bratry, byl oslaven podle svého člověčenství (zmrtvýchvstáním a nanebevstoupením), v nebi pak sedí na pravici Otce nebeského, tj. má nejvyšší slávu a svrchovanou moc na nebi i na zemi. „Pomáhl sebe samého, stav se poslušným až k smrti, a to k smrti kříže. Proto ho také Bůh povýšil a dal mu jméno, které je nad všechna jména; aby ve jménu Ježíšově pokleklo veškeré koleno na nebi, na zemi i v podsvětí; a aby každý jazyk vyznával k slávě Boha Otce, že Ježíš Kristus je Pán“ (Fil. 2, 8–11).

Slovo oběť má pro sobecky založeného člověka jen negativní zvuk. Tak mnohý zapomíná, že odevzdání se Bohu vpravdě, činí člověka bohatým. Oslavení Kristovo to plně dokazuje. Je pro nás velikou milostí, že smíme mít účast na velekněžství Kristově a jeho vykupitelské oběti, stále zpřítomňované nejsvětější Obětí mše svaté.

ThDr. Antonín Salajka

PASTORAČNÍ SITUACE ZA JENŠTEJNOVA ARCHIEPISKOPÁTU

Zvlášť delikátní úlohu řešila synoda, zasedající 19. X. r. 1389. Šlo o osobu vynikajícího theologa Mateje z Janova, mnohými charakteristickými rysy podobného Jenštejnovi. Pocházel z Janova u Vožice, pobyl krátce v Praze, kde poznal Miliče, načež odešel do Paříže (1373) a po tříletém studiu, za něhož se tam ještě setkal s Jenštejnem, dosáhl mistrovství filosofie. Své vzdělání doplňoval dlouhým a pronikavým studiem theologie až do 1381. Škoda, že ze styků tohoto oprávdovosti proniknutého ducha s Jenštejnem [něco napovídá tohoto traktát De bono mortis] neznáme podrobností. Jako arcibiskup i Janov, dosáhnoucí svatovítského kanonikátu a od r. 1388 fary ve Velké Vsi u Zatce, byl proniknut stejnými zájmy. Především mu šlo jako intelektuálně i asketicky dobře připravenému klerikovi o všestrannou reformu kleru, miloval prosté a chudé, byl ohnivým zastáncem františkánské zbožnosti a odpůrcem špatně chápaných mnišských ideálů. Ovlivněn ale cizími mysliteli, jak je poznal za pařížského studia (Vilémem de Saint Amour a Hugonem a Sto Victore) i Miličem, přehnal některá svá teoretická tvrzení a dostal se do konfliktu s čistotou církevní doktrinou. Po projednávání jeho názorů na účtu obrazů již v r. 1388 si vyžádala synoda z r. 1389 odvolání jeho názorů. Janov veřejně i slavnostně prohlásil, že kult obrazů není modlářstvím, že není třeba je pro zneužívání některých ničit a že je dovoleno uctívat ostatky. Že v úchylných názorech nebyl osamocen a že jeho působení nebylo bez následků, svědčí kněz Ondřej a kněz Jakub z Kaplice, kteří byli jeho žáky. Jakub kázal u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském. Byl prý, jak tvrdí v odvolání ke kurii, křivě obžalován z nesprávného učení. Jenštejn ho suspendoval na 10 let od kněžského úřadu. Jakub, jsa ochoten všechno bludné, co by snad učil, veřejně odvolat, rekoval k papeži. Ten 13. XII. r. 1390 nařídil, aby arcibiskup s komisí mistrů theologie Jakubova kázání znovu prošetřil a bude-li nevinen, slavnostně jej řečí českou i latinskou uvedl v jeho úřad a dobrou pověst.

Matěj z Janova byl po odvolání postižen trestem půlleté suspense od kázání a zpovídání mimo svůj farní kostel ve Velké Vsi. Mimovolně prázdno použil k literární práci, snaže se nejspíše současně propagovat nové teze dále mezi inteligencí i prostým lidem. Napsal také nějakou knihu českou (někteří se domnívají, že šlo o český překlad bible, snad evangelií, kterou Janov tak miloval, že ji nazval „nevěstou vlastního života“). Proto se octl znovu před arcibiskupským soudem 13. IX. r. 1392. Tehdy odevzdal generálnímu vikáři Janu z Pomuka své dva spisy, latinský a český, které prý před rozšířením zamýšlel dát prohlédnout několika mistrům. Byl suspendován pro svou nauku o častém přijímání. Na zářijovém soudě se znovu podrobil, načež byl zbaven suspense. Zemřel brzy po kratším usebraném životě v ústraní 30. XI. r. 1394 a pohřben v katedrále svatovítské.

Pestrý, dynamickou podnětů, konfliktů, akcí naplněný arcibiskupát Jenštejnův nám představuje různé podniky náboženského církevního charakteru, ideologické

spory a celou řadu vskutku ojedinělých osobností, které hluboce zasáhly do nábožensko-kulturních dějů země. Navzdory schismatu a mnohým zlorádům se žije stále ještě ze silných náboženských zárodků doby karlo-ernestinské. V náboženském životě, jak již naznačeno, se zaznamenává prudký vzestup eucharistického kultu, který účinně šířil zvláště zbraslavští cisterciáci. Jenštejn tuto účtu podporuje např. obdarováním odpustku po návštěvě kaple milipokaušské v sealeckém klášteře (kde vzniklo bratrstvo Božího Těla, dává podnět k postavení kostela titulu Božího Těla a sv. Barbory na pozemku Vojtecha Ranků), v mnohých kostelích jsou speciální čtrvteční mše votivní k účtě N. Sv. Oltární (1. ún., sv. Michal-Opatovice v Praze, Plzeň, Hradec Král.). Nebyvalý zájem o věci náboženské podnítilo vyhlášení milostivého léta r. 1390, kdy do kima putuje také arcibiskup v průvodu mistra svobodných umění a bakaláře theologie Mikuláše. Ten se námahou cesty v římském Jenštejnově příbytku roznemohl. Když mu byla, po zvyku s doprovodem věřících, přinesena Eucharistie, měl ke shromážděným se slzami v očích promluvu prolnutou hluboce věřícím duchem. Římané se velmi divili. Jiný — snad laik Heršík — byl po přijímání naplněn takovou radostí, že nedbal hrozných bolestí a volal před smrtí: „Radujte se se mnou, viděl jsem Pána, který mě navštívil a potěšil“. Pak zemřel. Byla to manifestace české hluboké víry a nábožnosti v cizím prostředí. Pro ty, kteří nemohli putovat do Říma, uděleny později duchovní výsady po návštěvě pražských kostelů na Vyšehradě, Božího Těla v Břevnově.

Velikou vpravdě celonárodní slavností bylo položení základního kamene k lodi svatovítské katedrály 2. VI. r. 1392, spojené s přátelským posezením zúčastněných osob v domě Jenštejnově na Malé Straně. Přišla královna i sestry královny Anna a Markéta, zasnoubená s Janem norimberským, purkrabím, spolu se samotným králem Václavem, který se na slavnost svěcení kůru katedrály r. 1385 ostentativně nedostavil. Bylo to po šesti letech trapného sporu mezi někdejšími kancléřem a králem, kdy se tento s Jenštejnem zase setkal. Jde také o poslední smírné setkání před elementárním propuknutím králova záští proti Jenštejnovi, jemuž příštího roku padl za oběť Jan z Pomuku. Synodální řeč další markantní a ušlechtilé postavy z řad kleru, Štěpána z Kolína z podzimu r. 1393, nemohla vrátit život mučedníkovi a zůstala jen výmluvným protestem proti násilnostem. Jinak arcibiskup jistě fungoval při dvorních radostných i smutečních slavnostech, jako byl okázalý pohřeb tragicky zesnulé královny Jany na Karlštejně 31. XII. r. 1386.

O Jenštejnově dalším zásahu do všeobecných věcí církve tentokrát v oboru liturgickém podává svědectví zavedení svátka Navštívení Panny Marie. Stalo se v každém ohledu v zájmu širším než arcidiecésním nebo metropolitním. Historii jeho zavedení zachytil Jenštejnův spolupracovník Mikuláš z Rakovníka. Podle něho měl Jan z Jenštejna již od dětství zvláštní zálibu v biblickém příběhu, líčícím navštívení Matky Páně svatou

Alžbětou. Tento výjev dal prý znázornit gotickou vitráží v kapli v Mergerleiu v Míšni. Nemálo jej v tomto směru ovlivňovaly vise, hlavně ona v Roudnici z r. 1385. Zabývá se stále myšlenkou učinit tento byblický výjev a důležitý detail ze života Matky Páně předmětem zvláštní liturgické úcty, vytvořil komisi, jejímiž členy byli: opat augustiniánů v Praze na Karlově, kartuziánský převor Jan Castoris, bohoslovec Jan Marienweder a osvědčený Kuneš z Třebosle. Komise schválila Jenštejnův úmysl a ten se rozhodl bezodkladně napsat příslušné mariánské officium. Pracoval s takovým zanícením, že byl v několika dnech hotov. Listinou uveřejněnou při synodě r. 1386 zavedl svátek pro svou diecési. Dovojuje v ní, že tak učinil po dohodě s theology pro povznesení náboženského života, jsa k tomu jako ordinář oprávněn. Svátek, jím stanovený na 28. dubna, odpovídá významu události, kterou líčí bible a komentují církevní spisovatelé. Kromě jeho slavnostní promulga-ce posílá Jenštejn kleru text příslušných hodin. Je dosvědčeno, že sám napsal antifonu Exurgens Maria abiit in montana, hymny Assunt festa jubilea, matutinní O Christi mater fulgida a pro laudy En miranda prodigia. Officium bylo otištěno v Pražském breviáři z r. 1517 a zavedeno také v Trevíru, v Mohuči, Münsteru a v Míšni. V Trevíru se udrželo až do naší doby, kdežto z Prahy bylo vytlačeno římským formulářem napsaným kardinálem Adamem z Anglie. Nejlepším poetickým tvůrcem Jenštejnovým je proslulá sekvece Ave verbi Dei parens. Podle názorů odborníků byl arcibiskup autorem jak textu officia začleněného v řadu dosavadních oficiálních liturgických recitativů církve, tak i chorálních notací, jsa z domova i ve Francii hudebně vzdělán. Po Německu bylo toto liturgické dílo v XVI. stol. známo jako práce „jakéhosi arcibiskupa pražského“. Jenštejnovo úsilí i jeho spolupracovníků v tomto směru (Petr ze Stoupna, Záviš. Rohle z Jičína) hodnotí přední znalec dějin naší hudby jako „zlatou dobu liturgického zpěvu“.

Zavedení nového svátku zahájil sám Jenštejn slavnou pontifikálkou, po níž pronesl ke shromážděným homilii. V ní se obrátil proti odpůrcům nové slavnosti, kteří mu vytýkali, že ji zavedl bez souhlasu kurie. Z promluvy se posluchači dověděli, že bylo jeho počínání nazváno dočista kacířstvím. Končil pathetickým prohlášením: „Neustanu chváliti svými ústy Pána, Marii budu opěvovat žalmý“. Jsa si vědom toho, že nové mariánské officium bude přísně posuzováno odborníky, — liturgiky po celém křesťanském světě, předložil je před publikací k recenzi domácím znalcům, mezi nimi i Voitech Raňků. Ten, prostudovav elaborát, podal arcibiskupovi dobrozdání sice zdvořilé ve formě, ale v meritě takřka urážlivé. Považuje prý Jenštejnovo rozhodnutí o svátku za přenáhlený krok, uskutečněný radou nezkušených a plvých lidí. Arcibiskup mu odpověděl ve formě soukromého listu a přál si, aby tím byla mezi nimi diskuse ukončena. Voitech Raňků však po dvou letech celou záležitost rozvířil na veřejnosti obsáhlým theologickým traktátem. Mluví tu veřejně o neprozřetelné novotě, ironisuje liturgické texty Jenštejnovy,

zmírňuje se o lidech „neznačících se v posvátných knihách“, a dokazuje, že má-li se slavit Navštívení, lze oslavovat i Piláta, Kaifáše, ba i Jidáše nebo i osla, na němž jel Spasitel do Jeruzaléma. Jenštejn ovšem neváhal s pádnou odpovědí, kterou Vojtěcha odkazuje do příslušných mezí. Suverénně se ovládá, jako muž bezpečně si jistý svou věcí, už v titulu odpovědi se duchaplně nazývá „nehodným arcibiskupem“, který píše Vojtěchovi, „kž hodnému mistru theologie“... Tvě „po pohanském způsobu rozvláčné výhody za pomoci Boží vyvrátím... Chceš mě potříti mnohomluvností, sliny mi vrháš ve tvář, ale obávej se, aby Tvé úklady nepadly na Tebe zpět.“ Raněk, praví arcibiskup dále, je sice doktorem bohosloví, ale v církevním právu je teprve žákem. Učený scholastik v něm zapomněl rozlišovati mezi rozumným a nerozumným až konečně zabředl do blásemi.

Nebojovalo se jen na domácí půdě. Daleko trapnější a zdoluhavější boj čekal Jenštejna u kurie. Tam vyslal s liturgickými festiválními texty svého důvěrníka, roudnického převora Mikuláše, který již dříve propagoval známost o svátku mezi některými biskupy a představenými klášterů. Mikuláš upozorňoval papeže na to, že Jenštejn svátek zavádí na úmysl dosažení jednoty v církvi. Urban pověřil prozkoumáním návrhu zvláštní komisí theologickou a církevní právní, vedenou kardinálem Adamem z Anglie. Její jednání se protáhlo od r. 1388 do r. 1389. Diskusi, uzavírající jednání slavnostní konsistoře 8. IV. r. 1389, byl přítomen sám Urban VI. Referát benediktinského opata Edmunda odmítl všechny dosavadní námítky soustředěné proti zavedení svátku. Tím upravil Urbanovi cestu k prohlášení, že zavádí Navštívení Panny Marie po celém světě na ten úmysl, aby bylo odstraněno schisma. Teprve později stanovil jeho svěcení na 22. června. Imponující satisfakce se dostalo Jenštejnovi za všechno strádání tím, že v mezinárodní konkurenci autorů officia tohoto svátku (psali je anglický kardinál, jakýsi patriarcha, dva biskupové, Jenštejnův přítel Raymund z Capue aj.) bylo konečně za úřední znění prohlášeno officium jeho, Jenštejnovo. Ten také všechny námítky proti němu vznesené za Urbano-vu nástupce Bonifáce IX. i po filologické stránce, jako znalec mariánské hymniky i jako znalec klasické latiny a hudebně vzdělaný estét vyvrátil skvěle. Příslušné bully, které k dovršení všeho zlého založil vatikánský pisar doma pod postel, expedoval po jejich vypátrání snaživý Jenštejnův plnomocník Petr Všerub teprve někdy koncem r. 1390 do Prahy. Že věřící přijali novou solemnitě s radostí, ukazuje založení kláštera augustiniánské rodnické denominace v Prostějově Petrem z Kravař r. 1391 „ke cti zavedenému svátku“.

Svátek se dlouho neudržel, ale jeho zavedení a způsob, jakým se tak stalo, významně dokresluje portrét českého náboženského horlitele, pastoralisty a myslitele, muže železné vůle, nevyčerpávající energie a iniciativy, Jana z Jenštejna.

ThDr. Václav Bartůněk

O ZVONECH

Četli jsme svého času, že na zvonici chrámu Iména Ježíšova ve Vídni je instalováno zařízení, jenž nahrazuje zvon. Tón, přirovnávací zvuk zvonů, je prý vyvolán tlutčením bronzových tvčí, je elektricky zesilován a je slyšet až do vzdálenosti 1 km. „Zvonení se prý řídí jednoduchým mechanismem ze sakristie chrámu a k mechanismu je prý připojena i zvonková hra a lze ji prý naříditi na kteroukoliv hodinu. Podobný mechanismus měl prý i vatikánský pavlón na Světové výstavě v Bruselu.“ Neměli jsme příležitost, abychom to slyšeli, ale míníme, že sebestlepší náhražka nenahradí originál. míníme, že to může — podobně jako zvonení deskové — zněsobil zvuk, podobný zvonům, ale zvuk pravého zvonu to prostě nedocílí. Je v tom patrně takový rozdíl, jako mezi pravým medem včelím a medem umělým. Zvon, houpající se na hřídli, vysílá zvuk za zvukem do široka a naplňuje dálky, ty veliké dálky po rovinách,

táhnoucí se bez konce na všechny strany a spojují je se svatvni, poněvadž jim přinesl poselství o Bohu. Anebo naplní svůj hlasem odpočívající údolí, obepjatá horami a celé je jako zabírají pro Boha, jenž je bez mezí a konců. Když slyšíme zvony, cítíme nekonečno a naše prsa se šíří a uvědomují si, že jsou mnohem širší než širý svět a mnohem hlubší, než všechna údolí a že jejich touha je bolestnější, než daleko za obzorem ztracené znění zvonů a že jen Bůh ji může ukojit...

Zvon je zvukový přístroj pohárovitého tvaru z tvrdého pružného materiálu, který se povzbuzuje ke znění v dutině se zmítajícím „srdcem“. Tak jako bychom si dnes sotva dovedli představit velebnost a krásu bohoslužeb bez varhan, tak si prostý věřící může těžko odmysliti cestu do chrámu, od vzrušující poesie zvonů. Zvony svým hlaholem poskytují mu mohutný slavnostní úvod k bohoslužbám a tento hlahol vzbuzuje v něm náladu, která se

podivuhodně kryje s významem té nebo oné liturgické slavnosti. Jinak znějí zvony, když sezvánějí o vánocích na půlnoční, jinak v noci na Bílou sobotu a při různých příležitostech radostných, a jinak, když zemřela šlechtná matka, která zanechala několik sirotů... Zvon je hlasem Církve, která jím svolává věřící k bohoslužbám, vybízí k modlitbám, dává výraz radostným i bolestným citům a prokazuje poctu. Podlé kán. 1169 má mít zvony každý kostel a mají být konsekrOVány nebo alespoň benedikOVány, přičemž dostávají jméno někteřého svätce a tím se stávají věcí posvátnou, takže disposiční právo nad nimi patří jediné církevní autoritě, i když by chrám jejich majitelem nebyl, i kdyby zvony byly např. majetkem obce. Zvony vřily se s vírou našeho lidu a zbožní věřící vidí v nich právem své průvodce od kolébky až do hrobu, účastníky svých radostí i žalostí i symbol rodného domova, jak to krásně vyjádřil ve svém Lešetinském kovári i Svat. Čech. O velkých svätcích se vřdycky obyčejně zvonívalo více zvony a věřící rádi na to vzpomínali a podle středověké symboliky viděli ve zvonech obraz hlasatelů evangelia a proto k nim přilnuli tak, že je před nepřáteli chránili, že je před nimi zakopávali do země, spouštěli do studní a rybníků ap. a jestliže o ně za válek a nepřátelských vpádů přišli, tož s obdivuhodnou obětavostí si je co nejdříve znovu pořizovali. Jak zvony vznikly?

Zvon sám je prastará forma, která vznikla jednak z plechů, užívaných k hudbě (cimbál), jednak ze zvoncovité formy nádob hliněných nebo kovových. Ve starých nálezech egyptských a asyrských setkáváme se s jistými zvonovitými tvary a také Čína má již v starých dobách své kultury nástroje zvonovité. V židovském kultu máme o zvonech nejstarší zprávu okolo r. 450 př. Kr. v Exodu (9 25—26): „A z čistého zlata zvončeky; ty zavěsíš mezi granátovými jablky na okraj kabátce kolem dokola, za každým zlatým zvonečkem bylo granátové jablko“; a verš 35. píše: „Aby bylo slyšet zvonití, když bude vcházet do svatyně před obličej Hospodinův.“ V žalmu Davidově (1055—1015) totiž v pátém verši 150. žalmu čteme: „Vychvalujte ho cinkotem zvonců, vychvaluje ho chřestem cimbálů.“ Také Řekové měli v užívání bicí kotouče a zvonky a od nich je přejala Římané. Svědčí o tom nálezy v antických hrobkách a těžko říci, zda tyto zvonky měly sloužit zemřelému v záhrobí k zavolání služebnictva, nebo na odehnání zlých duchů, jimiž se podle primitivních představ cesta na druhý svět přímo hemžila. Mimoto se našly malé, velmi drsné vypracované zvonečky na místech, kde byl ustájený dobytek a ve vracích potopených lodí. Funkce zvonků v obou těchto případech je jasná a k těmto účelům se používají zvonky i dnes. Římané dávali zvoncem znamení i při otvírání veřejných lázní, což je patrné např. z Martiala (14, 163): „Sonat aes thermarum“ a z listu Pliniova (3, 1): „Hora balnei nuntiata est“. Neodivno tedy, že jsou zvonce známy i v raném křesťanství. Vřdvt, jak jinak by mohl napsati sv. Pavel ve své 13. kapitole I. listu ke Kor.: „Byl bych jako měď zvučící a jako zvonec znějící?“ Avšak do křesťanské bohoslužby dostávají se zvonky a zvony až v 6. stol. a patrně to byl sv. Řehoř Vel., jenž po vzoru benediktinských klášterů, v nichž se mnichové svolávali zvoncem k hodinkám resp. hoboslužbám, zavedl zvony jako nástroje bohoslužebné všeobecně. Nynější obřad, symbolisující celé poslání zvonu v životě Církve, má pravděpodobně své kořeny z dob, kdy zvony byly přibírány k liturgickému nářadí. Proč byly v liturgii zavedeny zvony teprve až v 6. stol.?

První křesťané nějakého svolávacího znamení nepotřebovali a ohledem na své pronásledování vlastně ani mít nemohli; bohoslužba v prvních dobách křesťanských konávala se jen v neděli a při ní bylo vřdy hlášeno (zvláště měla-li být konána nějaká bohoslužba mimořádná), kdy a kde bude příští náboženské shromáždění. Později ohlašovali služby Boží také poslové, kursoři, praekoni a ještě později bylo podle starého židovského způsobu (mniši na poušti) užíváno trub nebo kovových ploten, na něž se bilo dřevěným kladivem (hagiasideron), čehož zbytkem jsou dnešní klapačky, jichž se místy doposud užívá na Východě a na Západě v poslední

tři dny Sv. týdne. A když se v 6. stol. počaly zaváděti k liturgii zvony, byly to z počátku vlastně jen zvonky, lité nebo zkované z plechu — zvonek sv. Patrika v dublinském museu je jen 15 cm. vysoký.

U nás máme o zvonech první zprávy v legendách svatováclavských: „Když pak bylo ráno, zvonili na jitřní;“ u Gumpolda z počátku 11. stol. lze čísti: „Když pak po kuropení nastávala hodina jitřní, jakmile udeřeno na zvonec...“ Kromě toho letopis Děttmar, biskup merseburský, vypravuje k r. 1004, že lid český, věrný Přemyslovcům, strojí se k odboji proti nenáviděné polské posádce na Hradě pražském a tu přý zazněly o půlnoci na Vyšehradě, věrném knížecímu rodu, zvony, vybízející lid k boji. K r. 1039 vypravuje Kosmas, že Břetislav dovezl z polské výpravy (když přivezl ostatky sv. Vojtěcha) i veliké zvony a týž kronikář pak dále k r. 1092 výslovně uvádí, že kníže Břetislav II., přijíždějící ke svému nastolení do Prahy, byl vítán hlaholem kostelních zvonů. Kromě toho sázavský mnich poznamenává o opatovi Božetěchovi, že klášteru sázavskému i zvony opatřil. Prostě lze říci, že v 11. stol. bývalo už i u našich chrámů dosti zvonů a byla jim dávana jména svätců, příp. dárců, nebo byly nazývány podle účelu a zvláštních slavností — např. Pretiosa, Gloriosa atd. Ve 12. stol. byly patrně zvony zavedeny už všeobecně a zvonění k bohoslužbám bylo i u nás věcí pravidelnou, jak jednak to lze uzavřati z vypravování prvního pokračovatele Kosmova, když tento vypravuje k r. 1131 o zázraku v Běstvině a jednak také z toho, že již od 11. stol. vyskytuje se při kostelích jako cosi samozřejmého věž a dokonce někteří badatelé jsou toho názoru, že i „lucerna“ při rotundách sloužila k tomu, aby v ní byl umístěn zvon.

Nejčastější název pro zvony je campana podle Kampanie, italské krajiny, jižně od Latie, jež kdysi byla proslulá pro svůj kov a kovolitectví a toto jméno pro zvony užívá již r. 515 kartuziánský jáhen Ferrandus, který také svědčí o tom, že zvonů nejprve užívali mniši, aby se jimi svolávali k modlitbě. Jinak se také zvonům říká podle Řehoře Turského (+ 594) signum, poněvadž dávaly znamení k bohoslužbě. Jejich jméno tintinnabulum je onomatopoeické a nola je od keltského nell, což znamená zníti. Obou těchto posledních názvů užívá se však jen pro menší zvonky, i když slova tintinnabulum a nell Církve užívá ve třech sväticích modlitbách bez ohledu na velikost svätceho zvonu. Keltská dala také zvonu jiné onomatopoeické jméno klog, z něhož pochází německé Glocke a francouzské la cloche.

Části zvonu tvoří věnec, krk nebo plášť, čepec, na němž je koruna, kterou tvoří čtyři až šest uch a uvnitř zvonu je tzv. srdce. Zvon visí na hřidelu, jenž má železnými pásy stažené záhlaví, příp. moderní zvony místo železných pásů mívají plochý talíř, který přiléhá ke stejné velikému talíři v záhlaví a tento nový způsob usnadňuje pootočení zvonu, jestliže je na starém místě již příliš srdcem vytloučen. Profil (průřez) zvonu sluje žebro a to nejvíce rozhoduje o zvuku zvonu.

Zvonařství patřilo odedávna k uměleckým řemeslům, k nimž je potřeba dlouholeté zkušenosti a lásky a dnes je to věda, která sluje kampanologie. Dnešní zvony líjí se ze směsi 78% mědi, 22% anglického cínu a nanejvýše může být přidáno 1% železa, olova nebo manganu. V 16. stol. přidávali italští zvonaři do zvonoviny něco antimonu, aby hlas zvonu zmohtnul. Každá jiná přimíšenina kazí zvuk, takže je omylem názor, že ve zvonu musejí být zastoupeny všechny kovy a hlavně stříbro. Zvony z litiny a ocele nutno považovati za pomoc v nouzi v dobách válečných a nikdy nedosáhnou onoho timbru zvukové malebnosti, kterou mají zvony, ulité z hmot výše uvedených. Nejlepší ladění zvonů je na nápěv Te Deum a je k tomu potřeba zvláštní dovednosti, aby více zvonů — zvláště ve městech — vyznívalo v pěkném akordu. Samozřejmě lze připustit i ladění na nápěv Pater noster, Gloria, Prefaci ap.

V českých zemích bylo zvonařství pěstováno od stáletí a o jeho vřpělosti svědčí např. zvon u sv. Tomáše v Brně, věnovaný tam markrabím Joštem (+ 1411) a největší český zvon „Zikmund“ u sv. Víta v Praze, jenž váží 15.120 kg a je vysoký 203 cm a v průměru má 256 cm, který ulil r. 1549 brněnský zvonař Tomáš Jaroš.

Měli bychom zajisté významných a velkých zvonů více, zvonů, jež bývaly začasté zdobený uměleckými reliéfy a krásnými nápisy, jako např. „o rex gloriae, veni cum pace“, „vivos voco, mortuos plango, festa decoro, fulgura frango“ ap., avšak těžkou ránu našim zvonům zasadily války husitské, válka třicetiletá, i poslední dvě světové války.

Největší zvon v dějinách ulili ovšem mistři ruští I. F. a M. I. Matorinovi v letech 1733–1735, který dodnes obdivují návštěvníci moskevského Kremle, kde je od r. 1836 umístěn na granitovém podstavci. Tento zvon nazývá se car-kolokol (zvon-král) a váží 2005 q, je vysoký 614 cm a spodní průměr je 660 cm. Zvon sv. Štěpána ve Vídni má 324 q, na Notre Dame v Paříži 340 q a na chrámu sv. Petra v Římě 380 q. Dnes se nevyrábějí zvony těžší než do 30 a výjimečně do 50 q. Vždyť se všemi zvony, které jsou těžší, jsou nemalé obtíže nejenom při převážení a zavěšování, ale hlavně při jejich lití. Za dávných časů bývaly totiž zvony lity v bezprostřední blízkosti věže, což by se dnes těžko dalo realizovat. Jediným výrobcem zvonů je u nás totiž nár. podnik Kovolit v České u Brna, který dosud ročně expedoval asi 70 zvonů rozmanité velikosti ve váze od 10 kg do 2200 kg. Vzhledem k tomu, že v celé střední Evropě, včetně východního a západního Německa není podniku podobného druhu a tak tedy poptávka po našich zvonech je značná, rozšiřuje zmíněný závod v České u Brna svůj provoz a svou výrobní kapacitu už čtyřnásobně zvýšil. V r. 1958 vyrobil už 350 zvonů, z nichž 70 vážilo víc než 200 kg a největší zvon byl v tomto závodě ulit v r. 1948 pro Indii a vážil 48 q. Velikost zvonu a sílu jeho stěn, výšku i průměr nemá si objednavatel určit bez předchozí porady s odborníkem, poněvadž na těchto věcech záleží, aby zvon měl krásný zvuk. Nejlepším našim zvonařem je v uvedeném závodě v České 60letý mistr Gabriel Knos.

Je-li zvon posvěcen a zavěšen, nikdy nesmí být používán k účelům kultu nekatolického a k účelům světským lze jej použít jen v případě nutnosti k varování před všeobecným nebezpečím, při živelných pohromách, povodních, požárech ap., za druhé, když jejich dárce se souhlasem biskupa-ordináře si nějakou přijatelnou vý-

jimku vymínil, dále jestliže to biskup-ordinář pro určité profánní účely výslovně povolil a posléze, je-li pro to právoplatný zvyk — např. někde při příjezdu hlavy státu. Posv. kongregace ritů 27. 2. 1941 rozhodla, že „non expedit“, aby se z nedostatku zvonů vyzvánělo rozhlasem.

Na konec ještě několik praktických pokynů Pro bezpečnost zvonů a hlavně i těch, kteří je obsluhují, třeba zvony každoročně dáti odborníkem prohlédnout. Jsou-li ve věnci vytlučeny o celou 1/3 síly věnce, nutno zvon v koruně otočiti, aby srdce bilo do jiného místa. Bije-li srdce pod nebo nad věncem, nutno je upravit tak, aby bilo přesně do koruny. Je-li dopadná plocha srdce již příliš plochá, nutno srdce vykovati nebo vypilovati do kulata a podobně, nutno vykovati dopadnou plochu srdce, jestliže se na ní kov štěpí. Vždy také nutno prohlédnouti řemeny u srdce, nejsou-li již prodřeny tak, že by při zvonění hrozilo nebezpečí vypadnutí tohoto srdce. Dlužno též prohlédnouti, zda nejsou uvolněny železné pásy na dřevěném hřídeli. Dlužno chrániti zvony před libovůli a hrubou obsluhou a nepovolaným přístupem ke zvonům zakázati. Nutno pečovati o to, aby se v zimě na zvonu neusadil sníh ani ledový povlak, neboť jinak je nebezpečí, že zvon při zvonění pukne. Na zvonici také má být vždycky čisto, netrpět tam hnízdění ptactva, nenechat na zvonech ptačí trus, neboť i to by mohlo přivoditi při zvonění puknutí zvonu. Trámy zvonové stolice mají býti zdravé, ložiska hřidelů mají býti bezpečná a mají býti mazána tukem dostatečně hutným a viskózním. Nedovoliti, aby zvoník ke konci zvonění na zvon učinil prudký náraz srdcem — i to by mohlo způsobiti puknutí zvonu. Zvoník má prostě nechat zvon po zvonění klidně dozníti, aniž srdcem na konec prudce uhodí, aniž zvuk zvonu tlumí látkou nebo dřevem. Hřídel zvonu musí být dostatečně silný. Je-li zvon puklý, nikdy jej nedávati přelíti, ale nechat jej u odborné firmy svařiti. Tím se zachová zvonu původní zvuk i jeho historická forma a podobně jako staré, obehnané housle mají jímavější a měkčí zvuk, tak je to i u zvonu. Kdykoliv se má se starým zvonem dělati nějaká operace, vždyť se duchovní správce poradí se svým ordinářem a odborníky.

ThDr. Jaroslav Kouřil.

SVATÝ KNÍŽE VÁCLAV

11. Poplatek knížete Václava

Jisto je, že od známých dob, od dob Karla Velikého, byly české kmeny, nevíme které, poplatnými vévodům bavorským. Podle staré tradice se posílalo každoročně do Bavor 120 volů a 500 hřiven stříbra. Nedovedeme říci, kdy tento poplatek vznikl, ani jak byl placen a byl-li vůbec nepřetržitý. Z roku 991 máme zprávu, že němečtí králové dostávali každoročně z Čech jako poplatek zlato, stříbro, dobytek a jiné věci. Při tom však jen dvě třetiny šly do Německa. Kdo ten poplatek vybíral a kdo dostával tu zbylou třetinu, nedovedeme říci.

Jaký byl význam a smysl tohoto poplatku? Nešlo o nic jiného než o výkup z násilí, o výplatu z hrozby válkou, na základě smlouvy mezi dvěma samostatnými státními celky. Víme např., že saský Jindřich I., stejně jako bavorský Arnulf, platili poplatek Maďarům, jako i dlouhá desetiletí středověku platili poplatek polští panovníci do Čech. A český vládce jako mnoho jiných platil do Říma. A zde nikde neznamenal poplatek nějaké politické područí, nějaké omezení státní svrchovanosti.

Tedy výkup z násilí, jak to definuje právník dr. V. Vaněček ve své knize Stát Přemyslovců a středověká „říše“.

Poměr Čech k Říši se změnil zcela jistě za panovníků moravských, zejména za Svatopluka, kdy Čechy i s jinými slovanskými zeměmi patřily panství moravských Mojmirůvců a jim také pravděpodobně odváděly poplatek. I sama říše Svatoplukova byla poplatná sousední Říši, jak víme z Análů fuřdských z roku 874. Nová změna nastala po smrti Svatoplukově v roce 895, kdy se čeští vévodové odtrhli od moravského státu a podro-

bili se v Řezně bavorskému Arnulfovi. Je nejvýš pravděpodobné, že tehdy došlo k obnově starodávného poplatku. Za vlády knížete Václava převládnutím vlivů saských nad bavorskými dává tušit novou změnu vůči Říši. Kníže Václav dal přednost saskému Jindřichu Ptáčníku a odloučil se od Bavor. A zde můžeme vidět náznaky pozdějších zpráv o získání svobody, které dosáhly Čechy za vlády knížete Václava. Oba panovníky poutalo přátelství, které mělo jistě podklad náboženský, o čem také svědčí kostel, zbudovaný knížetem Václavem na hradě pražském, zasvěcený saskému světcí sv. Vítu. Kníže Václav byl Jindřichovi také užitečný i politicky v jeho snahách o odstranění vlivu Bavor i v ochraně hranic proti Maďarům.

Máme zde tedy doklad pro tvrzení, že kníže Václav v důsledku své politiky byl prost jakéhokoliv poplatku. Že neplatil poplatek ani ve smyslu onoho „výkupu z násilí“, ne tak ve smyslu, o němž hovoří F. Palacký ve svých Dějinách národu českého.

Fr. Palacký převzal od saského kronikáře Widukinda zprávu o poplatku 120 volů a 500 hřiven stříbra a skombinoval se zprávou kronikáře Kosmy, jakoby kníže Václav byl původcem tohoto poplatku, kdž se byl podrobil vojenské výpravě Jindřicha saského. Jak nyní víme, tato výprava byla do Čech podniknuta až po zavraždění knížete Václava a byla to trestná výprava proti jeho vrahům, proti jeho nástupci Boleslavu I. A tehdy došlo k obnově onoho starodávného poplatku 120 volů a 500 hřiven stříbra.

12. Václavova smrt

Ráz knížecí politiky, tak výrazně náboženský, měl zřejmě své příznivce i odpůrce. A kdo jiný byl s to

provést změnu této politiky, než mladší bratr knížete Boleslav? Byl i on jistě křesťanem. Teprve pozdější legendy a pak kronikář Kosmas učinili z něho pohan-skeno násilníka. Reptavé hlasy se stávaly smělejšími: „Kníže Václav vede život spíše mnišský, než krále důstojný“, jak nám vypráví latinská legenda mnicha Vavřince. Odvahu Boleslavovu, bylo mu tehdy asi 20 let, posilovali ti, kteří byli od knížecího dvora vzdáleni pro svůj nekřesťanský způsob života a mnozí jiní, kteří se domnívali, že příliš křesťanský režim knížecí není na prospěch země. Druhá staroslovanská legenda mluví o zlých rádcích Boleslavových.

Boleslav sám se nedal dlouho přesvědčovat. Násilné odstranění hlavy státu nebylo tehdy zvláštností a tak ziskuchtivost a vládyčtivost knížecího bratra se dala získat k provedení zločinu. Nešlo jistě o motivy výlučně náboženské, spíš politicko-náboženské. Nespokojenost s politickou linií knížete, nespokojenost s křesťanskou opravdovostí jeho života a jistě možnost obohacení, vlivu a moci, to byly motivy, jež vedly k staroboleslavské vraždě.

Stará Boleslav byla sídlem Václavova bratra Boleslava. Na posvícení si tam pozval Boleslav svého bratra, který snad i várován, nebojácně přijel. Co se nepodařilo při večerním hodokvasu, mělo se podařit za ran-ního úsvitu. Večer se neodvážili spiklenci tvářit v tvář nebojácnému knížeti, provést svůj krvavý záměr. Teprve ráno, když Václav spěchal do kostela, napadl ho bratr Boleslav mečem. Václav mu meč vyrval a povalil bratra na zem. V úzkosti zavolal Boleslav na pomoc své vo-jáky. Před přesilou, jsa neozbrojen, chtěl se Václav zachránit v kostele. Snad Boleslavův kněz, snad někdo jiný, zavřel vrata kostela, který byl uznáván za asyl, a tak u dveří kostela sv. Kosmy a Damiána na Staré Boleslavi byl kníže Václav zabit Boleslavovými společ-níky. Stalo se to v pondělí 28. září 929.

První staroslovanská legenda nám zachovala i jména vrahů Václavových. Byli to Hněvsa, který měl svůj dvo-rec přímo v Boleslavi, Čista a Tira. Drahomír, která tehdy byla rovněž na hradě svého syna Boleslava, s pláčem se vrhla na mrtvé tělo svého zabitého syna a s pietou ho nechala pohřbit od kněží Krasěje a Pavla v kostelíku sv. Kosmy a Damiána. Spiklenci snad ohrožovali i život kněžny Drahomíry, když musela utéci do Českých Charvat v území Slavníkovců. Boleslav se nespokojil jen s vraždou knížete. Barbarská morálka starých Čech si vyžadovala, aby bylo vyhlazeno celé okolí knížete. Vražda Václavova byla jen prvním aktem rozsáhlého státního převratu. Proto již na Staré Boleslavi byli pobiti průvodci knížete, z nichž známe jméno velitele Václavovy družiny, Mstiny, a pak na Pražském hradě bylo dokonáno dílo zkázy. Pokud se kdo neza-chránil útekem, přišel o život. Msta se vztahovala i na děti, které prý topili ve Vltavě a dotýkala se i kněží a kleriků z blízkosti knížete, kteří rovněž, nebyli-li zabiti, byli vyhnáni ze země.

Jak bylo již zdůrazněno, nešlo v zápase mezi kníže-tem Václavem a jeho protivníky o boj dvou stran, křesťanské a pohanské. I protivníci knížete byli křesťané. Ovšem strana pohanská, která byla už mocí i počtem slabá, přidala se na stranu Václavových nepřátel. Straně Boleslavově šlo hlavně o to, zlomit rostoucí vliv kněží, přicházejících ze země z krajín německých. Nenávist jejich se však vyhnula kněžím domácího původu, kně-žím slovanským, jak zřejmo i z toho, že dva z nich přímo na Boleslavově hradě pohřbili mrtvé tělo knížete Václava.

Vášnivé stranictví bylo obecné. I věrný druh Václa-vův, Podiven, se neuměl vymanit z područí tohoto po-hanského zlovyku, aby se nepomstil vrahům knížete. Přední strůjce staroboleslavské vraždy, Hněvsa, byl zabit rukou Podivenovou. Mstitelé se pokládali za nástroj Boží spravedlnosti a na sebe vztahovali větu sv. Pavla: „Mně náležej pomsta a já odplatím“.

Mrtvé tělo knížete Václava neodpočívalo dlouho ve staroboleslavském kostelíku. Už První staroslovanská legenda ví o zázraku, který se dostavil ihned po smrti knížete. Krev jeho po tři dny nechtěla vsáknout do

země a krev, která stříkla na zeď kostela, nedala prý se smýt a ještě Bohuslav Balbín tvrdil ve své Epitome rerum Bohemicarum, že viděl onou krví potřísněnou zeď. Když osoba zavražděného knížete nabývala stále větší úcty, jež se prokazuje osobám světců, došlo po ukiidnění rozvášněných stran k přenesení jeho těles-ných pozůstatků na Pražský hrad, což bylo vlastně ve-řejným přiznáním jeho úcty, aktem kanonisačním. Jen ojedinelé hlasy se domnívají, že kníže Václav byl ka-nonisován pražským biskupem sv. Vojtěchem. K pře-nesení ostatků knížete Václava došlo 4. března 932 na rozkaz samého Boleslava, ale už Boleslava kajícího, který se dal k tomuto činu pohnout zázraky, jež se staly na hrobě knížete a rostoucí jeho úctou a zajisté také tlakem svědomí, jak zdůrazňuje Druhá staroslovanská legenda. Rozkaz, že k přenesení ostatků knížete Václa-va musí dojít jenom v noci, jak tvrdí později vzniklé legendy, je pravděpodobně jen doplňkem později píší-cích legendistů, kteří vytvořili obraz Boleslava jako kru-tého, nekajícího násilníka.

Vražda knížete Václava vyvolala pochopitelně reakci na straně jeho přátel za hranicemi. Podobně jako roku 922, tak i roku 929 došlo k zásahu Jindřicha saského a snad i Arnulfa k obnově porušeného právního stavu. Prchající dvořané Václavovi zajisté brzo přinesli zprá-vu o tom, co se stalo ve Staré Boleslavi. Kníže Boleslav se podrobil bez boje, protože nezamýšlel svým převra-tem změnu vztahů zahraničních, pouze změny vnitro-politické. Podrobil se, protože také se nemohl odvážit postavit se proti stále rostoucí moci německého císaře Jindřicha s lidem vnitřně nejednotným. Nejednalo se mu také o nějaký zápas o národní samostatnost, protože taková myšlenka byla té době naprosto cizí.

13. Zásluhy knížete Václava

Ptáme se, v čem vlastně záleží velikost knížete Václa-va? V jeho přesvědčeném křesťanství, jímž předběhl dobu, a jež ho vedlo k důslednému uplatňování křesťanských zásad v zemi. Přijmout tak opravdově víru Kristovu, jak to učinil on, znamenalo veliký skok z šera uhasínajícího pohanství do rozsvícené náruče světla a jasu křesťanské kultury. Žádná veliká věc se nevykoná bez velkých obětí. I zde bylo třeba platit obětí nej-větší, obětí vlastního života. A tato oběť přinesla krás-né ovoce.

Jméno Václavovo se rozléto Evropou. Jméno jeho stalo se užívaným v rodině velkoknížat kyjevských, stalo se v mnohém kulturním pojítkem mezi Čechami a sta-rou říší ruskou. Tam se slavil jeho svátek zvláštním církevním oficiem již na sklonku XI. století. Tam se přepisovali svatováclavské legendy, zachované nám jen v opisech ze XVI. a XVII. století. Tam byla nalezena První staroslovanská legenda, která byla napsána v Če-chách už kolem roku 940, tam také teprve roku 1904 byla objevena Druhá staroslovanská legenda.

Podobně se dostala zvěst o knížeti Václavovi mezi Slovary balkánské, na západ do Bavorska a do Saska i do Říma, kde všude zanechala stopy v podobě lite-rárních památek a oltářů, budovaných k jeho počtě už v dobách nejstarších. Tak např. v katedrále halberštské byl oltář sv. Václava už roku 992, v Bamberku roku 1012, v Trevíru roku 1148.

Kdybychom chtěli jmenovat českého panovníka, který proslul mimořádnou vzdělaností ve své době, pak by to byl kníže Václav. Na rozdíl od většiny našich i ci-zích starověkých panovníků byl literárně vzdělaný, znal nejen slovansky, ale i latinsky a řecky.

Se jménem knížete Václava je u nás spojena ražba první české mince, stejně jako první krůčky naší české literární tvorby, začátky v užívání zvonů, snaha po odstranění otroctví.

Záslouhou Václavovou jest upevnění začínající křesťanské vzdělanosti u nás. S ní přichází k nám nová mravnost, pokrok a kultura. Knížetem Václavem vlast-ně udělali jsme první krůček do světa, jím jsme se po prvé postavili jako rovný s rovným do řady vzdělaných národů evropských, tím víc, že jméno knížete Václava

stalo se nedlouho po jeho smrti českému lidu symbolem jeho češství a posvěcením jeho vlastenectví.

14. Tradice svatováclavská

Boleslavskou vraždou skončila se pozemská historie knížete Václava a začala se zároveň historie nová, historie světece. Úsilím slovanských kněží z okolí Václava došlo k uznání svatosti knížete. Kníže Václav byl zprvu uctíván jako světec, ale ne ještě jako národní patron. Teprve v legendě Kristiánově jsou první náznaky toho, ale snad jako pozůstatky pozdějšího přepisování. I na mincích svých nástupců byl kníže Václav zobrazován jako světec se sepjatýma rukama a teprve později jako voják, jako rytíř na koni i s vítěznou korouhví, jako patron a ochránce české země. K této proměně došlo v XI. a XII. století, kdy se začal probouzet český nacionalismus a rostoucí reakce na kulturní vliv germánského světa. Hlas českého národního uvědomování vyvstával z kruhů církevních, z domácího kněžstva jako obrana proti záplavě cizinců, vníkájcích do církevních institucí u nás, do klášterů a kapitol. České duchovenstvo, představující tehdejší naši inteligenci, bylo první společenskou vrstvou národa, získanou pro toto národní probuzení. Naši národní světcí, především sv. Václav, uznávání celou církví, to byly důkazy křesťanské civilisace u nás a staly se zároveň symbolem naší národní svěbytnosti.

Vítězství českých vojsk v boji proti Němcům bylo přičítáno pomoci sv. Václava. Na důležitých přechodech zemských hranic byly stavěny kostelíky jemu zasvěcené. Svatý Václav se stal ochráncem hranic české země.

Den jeho smrti se stal národním svátkem, památným dnem. Už v roce 995, kdy se dokonávala tragédie rodu Slavníkovců a Boleslav II. s Vršovci obléhal Libici, vyžádali si obránci hradu klid zbraní na den 28. září. Vnitropolitický život státní byl rovněž pod jeho patronací. Obraz sv. Václava byl na pečetích českých knížat a králů, země české se zvaly zeměmi svatováclavskými, český jazyk byl zván jazykem svatováclavským. Karel IV. převedl pod patronaci sv. Václava českou státnost. Sám napsal legendu o něm, v obnoveném chrámu sv. Víta na Pražském hradě vyzdobil jeho kapli nejkrásnějšími českými drahokamy a uschoval v ní novou královskou korunu s korunovačními klenoty. Čeští králové byli jen dočasnými správci „věčné koruny svatováclavské“ jako symbolu českého státu.

I Mistr Jan Hus byl ctitelem sv. Václava. Jest zachováno několik jeho kázání o sv. Václavu. Podobně i husité, snad právě pro přijímání pod obojí způsobou, které bylo v době Václavově u nás ještě obecným zvykem, zůstali věrni úctě svatováclavské a snad právě tehdy vznikly další slohy svatováclavského chorálu. Ale i nacionální prvek úcty svatováclavské hrál u husitů významnou roli. V husitském kancionálu kutnohorském čte se pod vlajcí korouhví sv. Václava nápis: „Na Němce, na zrádce Boží“.

Chorál svatováclavský zněl ve vítězné bitvě Prokopa Holého u Ústí v roce 1426 stejně jako při volbě Jiřího z Poděbrad, při volbě Ferdinanda Habsburského a ovšem i jindy.

K odkazu sv. Václava se hlásili i Čeští bratři v čele s Komenským, Karlem starším ze Žerotína a Václavem Budovcem z Budova.

A kde hledal porobený lid posilu a pomoc v dobách pobělohorských? Vzpomeňme nadšených slov Balbínových: „Ty z patronů země české nejpřednější a největší, Václava, Vratislavem buď a navrať Čechům svým dávnou jejich slávu.“

Doba romantismu a nového vlastenectví našla novou státní hymnu, ale přesto zůstala věrna tradici svatováclavské. Český lid v roce 1848 před sochou sv. Václava formuloval své požadavky státoprávní, národní i sociální, v roce 1929 oslavil imposantně svatováclavské milénium, za okupace v druhé světové válce přes zneužití svatováclavské tradice okupanty volal a modlil se k sv. Václavu jako patronu a ochránci země české. Jako v dávných dobách, tak i v letech posledních, nejlépe odpovídá české duši prosba svatováclavského chorálu, která je nejlepším výrazem toho, čemu říkáme tradice svatováclavská: „Nedej zahynouti nám, ni budoucím“.

P. Václav Medek

Literatura:

- Fr. Dvorník, *Das Leben des heiligen Wenzel*, Praha 1929
K. Doskočil, *Manželství svatého knížete Václava a úcta svatojímramská ČCH 1941.*
V. Chaloupecký, *Kníže svatý Václav, ČCH 1946.*
J. Kalousek, *Obrana knížete Václava svatého, Praha 1901.*
V. Katz, *O chronologii denárů Boleslava I. a Boleslava II., Praha 1935.*
V. V. Kremer Karlštejnský, *Přenesení ostatků sv. Václava ze Staré Boleslavi do Prahy roku 932 ve zprávách legend a pozdější úctě, Praha 1941*
K. Krofta, *Listy z náboženských dějin českých, Praha 1936.*
K. Krofta, *Naše staré legendy a začátky našeho duchovního života, Praha 1947.*
K. Miklík, *Byl svatý Václav ženat?, Tasov 1947.*
Na úsvitu křesťanství. Z naší literární tvorby doby románské v století IX—XIII, Praha 1942.
V. Novotný, *České dějiny, díl I. část 1., Praha 1912.*
G. Skalský, *Denár knížete Václava svatého a počátky českého mincovnictví, Praha 1929.*
J. Slavík, *Vznik českého národa I, Praha 1947.*
Fr. Stejskal, *Svatý Václav, jeho život a úcta, Praha 1925.*
Svatováclavský sborník I a II, 2. Praha 1934 a 1939.
J. Šusta, *Dějepisectví, Praha 1933.*
V. Vaněček, *Stát Přemyslovců a středověká říše, Praha 1945.*
T. Vodička, *Legenda a historie, Brno 1947.*

SVATÁ LUCIE NOCI UPIJE, ALE DNE NEPŘIDÁ

Profesor Brauner každé své pojednání, byť šlo v jeho všestranné literární činnosti o stati rázu vysloveně lidového, doprovodil jasnými vědeckými důkazy. Jedno z jeho velmi zajímavých pojednání, drobnost, která však svědčí o jeho vědeckém bystrozraku, bylo pojednání „O lidových pořekadlech po stránce chronologické“, které uveřejnil roku 1903 ve Věstníku České Akademie.

Staré lidové pořekadlo „Svaté Lucie noci upije, ale dne nepřidá“, znamená, jak známo, že se o svátku svaté Lucie počne nejkratší zimní den opět prodlužovat. Kdo se podívá do kalendáře, vidí ovšem ihned, že toto pořekadlo je mylné. Svátek svaté Lucie připadá totiž na 13. prosince, tedy osm až devět dní před zimním slunovratem, a náš kalendář praví zřetelně, že onoho dne trvá noc 15 hodin 56 minut, kdežto nejkratší noc o zimním slunovratu trvá 16 hodin a jednu minutu. Je tedy o svátku svaté Lucie den o pět minut delší a noc o pět

minut kratší než o vánocích, a noc se naopak prodlužuje od 13. prosince do vánoc vždy zhruba o jednu minutu. Prastaré přísloví je tedy z hlediska astronomického chybné. Jak si vysvětlíme tento omyl? Víme přece, že v druhém tisíciletí po Kristu byli staří Čechové, Poláci, Francouzi a Němci právem čítáni mezi nejosvěcenější národy Evropy. A přece je iim toto chybné pořekadlo o svaté Lucii společné. Proč si k pořekadlu zvolili právě svátek tak vzdálený od počátku zimy?

Je nám dobře známo, jak překrásné astronomické vědomosti měli staří kulturní národové dávno před Kristem, a právě jejich vědomosti chronologické, získané skoro bez přístrojů pouhým pozorováním běhu Slunce a hvězd nás překvapují svou dokonalostí. Archeolog I. Petrie a astronom N. Lockyer i jiní badatelé zjistili, že stavby egyptských hrobů a pyramid i starořeckých chrámů byly vždy orientovány podle východu Slunce.

To jsou fakta obecně známá. Profesor Brauner však uvádí podrobně jiný příklad, vpravdě hodný pozornosti. Píše: „Ve střední Anglii se zachovaly zbytky dávnověké stavby, zvané Stonehenge. Podle nejnovějších badání je to prastarý pohanský chrám, pravděpodobně vybudovaný kněžskou sektou tzv. Druidů, vyznavačů boha Slunce. Chrám je na jedné straně obklopen monolity, uprostřed pak stojí oltář, zasvěcený Slunci. Petrie a Lockyer zjistili, že i tento chrám je orientován přesně podle Slunce. Den, kdy Slunce stálo z celého roku nejdéle nad horizontem na obloze, byl zasvěcen Slunci, které bylo při svém východu vítáno náboženským obřadem. Kněz stál onoho dne u oltáře, obrácen k východu a Slunce vyšlo přesně v tom bodu horizontu, ve kterém protínala horizont hlavní osa neboli hlavní loď chrámu. Tímto způsobem byl chrám přesně orientován či namířen proti Slunci.

Následkem sklonu zemské osy k ekliptice nevychází dnes Slunce 21. června v tom bodě, ve kterém vycházelo, když byl chrám Stonehenge budován. Na základě tohoto poznatku změřili Petrie a Lockyer místo horizontu, kde Slunce vychází 21. června, určili odchylku od bodu, ve kterém hlavní osa chrámu protíná horizont dnes a tak zjistili, že chrám Slunce byl postaven asi 1 700 let před Kristem. (P. n. l.)

Jestliže dovedli prastarí pohané v Anglii zjistit, který den v roce je nejdelší a na základě toho dát stavbě chrámu zcela přesný směr, je nasnadě otázka, jak se mohli vzdělaní křesťané více než tři tisíce let potom dopustit takové chyby, jaká je v pořekadlu „Svatá Lucie noci upije“. Vždyť stačilo zjistit, kdy Slunce vychází nejseverněji a právě tak, kdy zapadá, a mohli nalézt s připočtením 182 nebo 183 dnů nejkratší den celého roku.

V dalším pak podává Brauner skvělý důkaz, že se naši předkové vědomě této chyby nedopustili. Přísluví „Svatá Lucie noci upije“ je *nesprávné jenom podle kalendáře gregoriánského*, je však naprosto správné podle staršího kalendáře *juliánského*.

Papež Řehoř (Gregorius) XIII. nařídil roku 1582 římským katolíkům, aby byl „nesprávný“ juliánský kalendář nahrazen novým. Jako důvod uvedl, že podle důkazů tehdejších astronomů nečiní délka tropického roku

ruský 13. prosinec připadá na týž den, kdy nás kalendář ukazuje 26. prosinec, mají Rusové ještě nyní pravdu, tvrdí-li, že na svatou Lucii se noc znatelně krátí, neboť tento svátek připadá u nich na čtvrtý až pátý den po zimním slunovratu.

Měli však pravdu i naši předkové, tvrdí-li před zavedením gregoriánského kalendáře, že Lucie noci upije. Poznáme to z této úvahy:

Slavný americký astronom Simon Newcomb učinil neméně slavnému profesoru D. I. Mendělejevovi roku 1900 významné sdělení, které Mendělejev v témže roce svěřil Braunerovi. Informace se týkala intervalu mezi dvěma návraty k rovnodennosti pro epochy O, 1900 a 4 000 let po Kristu. V připojené tabulce liší se počet dní v tisícínách.

Z tabulky vysvítá, že difference mezi délkou roku juliánského, jak jej zavedl Gajus Julius Caesar (365,25 dnů) a mezi nynějším slunečním rokem činí 0,007,801 dne. Musí být tedy vždy po 128,1887 létech vždy jeden přestupný den vypuštěn. Kdybychom se však chtěli vrátit k jarní rovnodennosti, jak to chtěl papež Řehoř XIII., bylo by uvedené číslo rovno 131,01. Je známo, že podle Řehoře vypouštíme za 400 let tři přestupné dny, čímž dospíváme k užívání nesprávného čísla 133,33 let.

Ve smyslu vyjádření prof. D. I. Mendělejeva projeví Rusové v zásadě ochotu přijmout správnou opravu kalendáře, kdyby ji přijaly i národy západní, to jest vypouštění přestupného dne za každých 128 let. Nechtěli však přijmout *nepřesný* kalendář gregoriánský. Ale stálá, pro všechny časy přesná korekce ovšem vůbec neexistuje, neboť tato korekce činí pro epochu A. D. 0 = 130,14 let, pro epochu A. D. 1900 pak 126,42 let. Kalendář gregoriánský se tedy odchyluje stále víc a víc od správné korekce.

Podle papeže Řehoře musila připadnout první jarní rovnodennost roku 1583 na den 21. března, jak tomu bylo za doby velkého koncilu Nicejského roku 325. Máme tedy celou věc vyjádřenou následujícími přehledem. Když se od doby prvního koncilu Nicejského v roce 325 za každých okrouhle 128 let posune rozdíl mezi juliánským a gregoriánským kalendářem o jeden den, ve druhém kalendáři se vždy jeden přestupný rok vynechá.

Rok:	325	453	581	713	841	964	1097	1224	1353	1481	1609	1737	1865	1993
Rozdíl o přest. dny:	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	14
Datum rovno-den.:	21 III	22 III	23 III	24 III	25 III	26 III	27 III	28 III	29 III	30 III	31 III	32 III	33 III	34 III
Sv. Lucie:	13 XII	14 XII	15 XII	16 XII	17 XII	18 XII	19 XII	20 XII	21 XII	22 XII	23 XII	24 XII	25 XII	26 XII

365 a $\frac{1}{4}$ dní, nýbrž přesně 365 dní 49 minut 16 vteřin. Proto i nařídil, aby bylo z kalendáře vypuštěno 14 dní, o které byl kalendář od svého zavedení proti skutečnému času zpožděn, a aby následoval po 4. říjnu hned 15. říjen. Tím však byly přeskočeny nejen všední dny, ale i svátky, a proto východní křesťané, jako na příklad Rusové, kteří užívají dosud kalendář juliánský, mají některé svátky o třináct dní později.

Svátek svaté Lucie se datuje z prvních dob křesťanských, neboť byla umučena za Diokleciána, tedy ve třetím století, a proto byl uveden v křesťanském kalendáři dříve, než nastalo rozdělení na církev západní a východní (v IX. století). Proto sledujeme, že podle ruského kalendáře připadne svátek svaté Lucie na 13. prosince. U tohoto data jsou však uvedeni světci „Orestes a Lucie“ a svátek je označen jako vedlejší. Protože však

Na tato data připadne den svaté Lucie podle juliánského kalendáře ve zmíněných epochách. Z poslední řady tabulky seznáváme, že v zemích, kde je zaveden kalendář pravoslavný, je přísloví „Sv. Lucie noci upije“ správné. Tato světička upije tím více noci, čím vyšší je absolutní hodnota podle kalendáře juliánského.

Tabulka nám však dovoluje zjistit ještě něco významnějšího. Na jejím podkladě můžeme totiž vyšetřit, kdy toto pořekadlo, i u nás kdysi správné, vzniklo. Můžeme, jak to činí historikové, zjistit terminus ad quem (ke kterému) i terminus a quo (od kterého).

A. *Terminus ad quem*. — Je známo, že v Čechách, v zemi kdysi převážně protestantské, byl kalendář gregoriánský přijímán mnohem později než v roce 1583, a to postupně až do 17. století. O obtížích s tím spojených svědčí zpráva Tadeáše z Hájku. Můžeme tudíž

směle tvrdit, že naše přísloví není mladší než ze *století šestnáctého*.

B. *Terminus a quo*. — Časový bod zimního slunovratu se posune za každý rok o 0,242 dne, to jest o 5 hodin 48 minut a 45 vteřin. Podle toho připadá zimní slunovrat na 21. nebo 22. prosince. Roku 1903 byl však začátek zimy až 23. prosince časně ráno, a to proto, že po přestupném roce 1896 následovalo sedm let *nepřestupných*, i nemohl být po tu dobu žádný den vypuštěn. Přijme-li tedy za základ, že se zimní noc počíná právě zřetelně zkracovat 22. prosincem, padne na tento gregoriánský den juliánské datum sv. Lucie (13. prosince) v epoše 1353 až 1941. *Terminus a quo* je tedy *XIV. století!*

Z toho následuje: Pořekadlo „Svatá Lucie noci upl je“ je podle juliánského kalendáře *správné* a je staré *nejméně tři sta let*, nejvýše však *šest set let*.

Podle soudobé i tehdejší kritiky je to věru mistrovská ukázka přesného vědeckého uvažování.

Než vrátíme se ještě na okamžik k zajímavé sektě Druidů. Jejich činnost je kladena do 2000 let před Kr a vyskytovali se i ve Francii. Dokonce známý cestovatel a spisovatel Herman Melville ve svém románu „V ráji Kanibalů“ uvádí, že na malém Tichomořském ostrůvku objevil na nejvyšším kopci zachovalý chrám, sloupky sochy i jiné skulptury starokněžské sekty Druidů.

Dr. inž. Bohuslav Brauner

Kněžská meditace

ORGANON - VARHANY

Každým rokem slaví 22. listopadu milovníci varhan, klarinetů, trumpet a zpěvu ve všech katolických chrámových sborech svatou Cecílii. — Svatá Cecílie podle legendární Passio byla vysocetěná panna. Za císaře Alexandra Severa kolem roku 230 zemřela mučednickou smrtí. Císař rozkázal, aby byla v lázni vedrem a horkou parou udušena. — Proto v Laudech festi se modlíme: „Cantantibus organis“ — za pískotu parních rour volala sv. Cecílie k Bohu: „Dej atž zůstane srdce mé neporušené.“ Mnozí však překládali slovo „organon“ ve významu „varhany“ a z „cantantibus organis“ povstala věta „za zvuků varhan“ Cecílie v duchu zpívala Bohu. — Na základě této nesprávně přeložené antifony namaloval Rafael v letech 1513–1515 známý nám všem obraz svaté Cecílie, jak hraje na varhany. — Tyto dvě skutečnosti antifona ad Laudes: „cantantibus organis“ a obraz Rafaelův daly podnět k teorii, že svatá Cecílie byla milovnice hudby a že vynalezla varhany...

To je legenda. Historie nás učí, že varhany se vyvinuly z flétny, Panovy píšťaly... Již v polovině druhého předkřesťanského pololetí měli staří Řekové a Římané vodní varhany. Od nich převzali varhany „pneumatické“ i „hydraulické“ císařové cařihradští. Jak v Římě a v Aténách, tak i v Cařihradě používalo se hry na varhany v amfiteátrech a v palácích, při slavnostech světských i náboženských. První chrám, o kterém víme, že byly v něm postaveny varhany, byl cařihradský chrám „Hagia Sophia“. Podle jejich vzoru byly zavedeny varhany i do mnohých jiných kostelů v Orientě, zvláště v Syrii a Mezopotánii, k doprovodu chrámových písní, žalmů a hymnů. První varhany na Západě do chrámu dal postavit v katedrále v Cáchách v devátém století císař Karel Veliký. A od té doby se předstihovaly všechny země evropské ve stavbě varhan. Z pneumatických a hydraulických varhan se vyvinuly v 19. století varhany elektromagnetické a v novější době varhany elektropneumatické a elektrofonické.

Hudba a zpěv jsou vlastně jednou z nejkrásnějších idejí Božských. Jsou odleskem, odrazem, kapkou z moře neskonale Božské blaženosti. — I pro hudbu, pro svět akordů a harmonického souladu tónů třeba hledati typ, příčinu a nezměnitelné normy v Bohu, který je již od věčnosti v sobě choval... Píseň a hudba, která přivádí blíže k Bohu — to jest hudba a to jest píseň Božská. Právě proto Církev svatá nad církevní hudbou a nad církevním zpěvem stále bděla... Již od samého křesťanství byla liturgická hudba a liturgický zpěv integrální částí bohoslužeb.

Proto nemůže ani jinak býti, než aby kněz i po této stránce měl opravdový zájem o církevní liturgickou hudbu a o chrámový zpěv. V každé písni chrámové a liturgické s čistým a ryzím esteticky a eticky na vysoké úrovni stojícím textem a hudební skladbou jest odraz nezměnitelné krásy Boží... Zvláště gregoriánský chorál má nám býti vždy milým a drahým odkazem Církve svaté. Není krásnějšího zpěvu chrámového nad gregoriánský chorál nacvičený s věřícím lidem.

Vznešeným úkolem liturgické hudby a chrámových zpěvů jest sláva Boží a posvěcení i vzdělání věřících. Někdy dokáže krásně přednesená liturgická hudba, obzvláště gregoriánského chorálu, ale i chrámových zpěvů za mírného doprovodu varhan více, nežli kázání kazatelovo. Co kazatel někdy nedokáže — pohnouti duši, to dokáže církevní hudba. Svatý Augustin ve svých *Confessiones* praví: „Plakal jsem při hymnech a zpěvech tvých, jsa mocně pohnut hlasy libě pějící tvé Církve.“ *Con. 10* kniha. Před několika lety působící v českém lázeňském městě virtuoska na varhany, která svou virtuositou se stala obdivem všech lázeňských hostů, říkala, že má také velký podíl na blahu duší, které do kostela chodily...

Hudba a zpěv mají sociální, sbratřovací, duše a srdce sblížovací poslání... Hudba a zpěv sblížují, vyvádějí z úzkostného individualismu k vespolečnému posezení, k sociálnímu citění.

Společný zpěv při Mši svaté, při bohoslužbách vyvolává cit vnitřní sounáležitosti všech. Zpěv a hudba sbratřují a sblížují i v chrámu Páně. Lidé různého povolání a stavu... vedle sebe... jeden podává druhému zpěvník k nahlížení, oba zpívají z jednoho. Zpěvná pospolitost činí všechny kamarády ve smyslu křesťanské všeobecné lásky. Kdo společně se všemi zpívá, cítí se brzo jedno srdce a jedna duše se všemi, zabývá se nebezpečí podivínství, sobeckých zvláštností a svévole, podrobí se vůli všeobecné, společenské...

Milujme tedy, my kněží, zpěv a zvláště chrámovou hudbu... Hleďme, aby, tak jako všechny ty různé tóny hudby a zpěvů zaznívají a vyznívají v podivuhodném souladu a líbezném souzvuku, všichni jsme s naším lidem žili bez falešných a rušivých tónů sobeckosti a egoismu... v souladu a souzvuku všech srdcí a všech myslí v lásce Boží a v lásce bratrské... v duchu andělského vánočního mírového sboru: *Gloria Deo et Pax hominibus!*

Požehnané a milostiplné svátky vánoční a vše nejlepší
v novém roce 1960 přeje
redakce DP

V zahradě času se už na tom nejmladším stromku chvěje jen jediný, poslední list. Všechny odnesl vítr spěchu a také on, ten jediný zbylý, poslední, bude co nevidět utržen a odvanut. Prosinec, poslední měsíc v roce, poslední list na stromě jednoho roku života, měsíc bez vůně a písní, každým dnem nám nášeptává hořkost loučení. Už za chvíli, opravdu za chvíli se přilouďá jeho poslední den, kdy se budeme dívat, jak tenhle rok od nás odchází navždy. A můžeme si s básníkem teskně povzdechnout: „Tak všechno od nás odchází, — veliká láska, láska malá, — hlas matčin nad zimozrázy, — řeka, jež ani nepostála. — A po každém z nich jinak se nám stýská...“ Ale, rozsvítíme-li v oně zšeřelé světnici vzpomínání na všechno, co odešlo a odejde, žijou lampu své víry, nezbude nám ani čas na těžký povzdech; světlo víry v nás probudí a zjitří nutnost zahledění do sebe. Skloníme se nad svou skrytou propastí a budeme muset v tichu přemítat, jak jsme tenhle rok naplnili, jak jsme ho zužitkovali, čím jsme jej posvětili. Prosincové ztišení, jež neruší a neplaší ani vůně ani píseň, nás po každé, kdy rok života dozrává k svému konci, strhuje k vážnému sebezpytování. A nejvíce a nejnaléhavěji se ptá, kolik v nás bylo pokory a jak jsme ji svou cestu prosvěťovali, s jakou pokorou jsme běžili krásu své duše a kolik její smlčené lásky jsme vkládali do každého svého skutku. Protože pokora je naším krokem nelhající přítelkyně a nikdy nás neošálí kořičím zlatem; zbavuje nemilosrdně a něžně každického náš skutek cetek roztráštěné marnivosti a jepičí chlubitosti a nechává jej v mlčenlivosti zářit před Božím pohledem nahotou hubených klásků, jež Boží milosrdenství tak rádo posbírává pro jejich bezbrannou prostotu a rozstříknutou odevzdanost.

CESTOU POKORY

Václav Zima

V tomto roce, který si už připravuje uzlíček na odchodnou, jsme vzpomínali velkého otce a učitele pokory, sv. Jana Maria Vianney, toho, který jako farář arský dávno vstoupil do veliké, neohraničené jarnosti věčna, a až od jeho smrti uplynulo sto let, žije v nezapomínající paměti Církve bezesnou památkou svého života a díla. Mnohokrát už bylo poukazováno na jeho mimořádnou a tajemnou velikost, mimořádnou a tajemnou právě oním nechvastavým a neokázalým počínáním; velikost, jež tryskala z jeho nelíčené a lidsky nedefinovatelné maličkosti a stručnosti nároků a přání. Tato duše, přitahující a ovlivňující ještě po stu letech, byla utkána z čistých a pevných vláken pokory. Pokora byla počítím i dovršením světlova života a díla. Měl za svého života a za svého působení dosti příležitostí, aby zahořel pýchou a samolibostí, a aby se pokládal za něco více, než za prostého venkovského faráře. V tolikerém oslavování a uznávání jeho zásluh, při tak značném návalu návštěvníků, kteří obklopovali jeho zpovědnici, ten ochotný a mlčenlivý nástroj jeho moudrosti a lásky, a kteří mu nepokrytě vzdávali svůj obdiv, bylo zajisté hodně pokušení k sebelásce a pýše. Leč svatý farář šel mezi oslavujícími zástupem; očima upřenými na Boží velikost a svou lidskou ubohost a po celý život si uchovával bezelstný a neoklamatelný pohled dítěte. Je určitá pokora, o kterou se má snažit každý člověk tím, že se nikdy nebude cenit více, než co mu říká jasná skutečnost. Pokora, k jaké dospěl sv. Vianney, však vzešla z krutého poznání nehlubších kořenů vlastního buří. Jednou řekl některé ze svých farníků: „Dcero, nezádejte si od

Boha poznání celé své bídy. Já jsem o to jednou žádal a také jsem toho dosáhl. Kdyby mne byl tehdy Bůh nebyl zachránil, byl bych jistě v té chvíli propadl zoufalství. Tak jsem se zhroutil poznání své bídy, že jsem hned prosil o milost zapomenout na to. Bůh mne vyslyšel, ale nechal mi dost světla nad mou nicotou...“

Vianneyova pokora byla ovšem pokora přirozená, prostá a jasná a nikoliv pokora falešná a okázalá, jakou tak často lze vidět u některých kněží a věřících a jež duchovní cestu vždycky znetvořuje. Pýcha je ďáblův odkaz a jako on sám i ona je skvěle rafinovaná. Protože ví, že kdyby hned ukázala celou svou pravou tvář, byla by ihned poznána a každý by se od ní odvrátil, nasazuje si často s oblíbenou maskou pokory. Je to taková ležná, nasládlá, ulízaná pokora, jejíž podstata, počínání a rozmlouvání, vtravý úsměv i pohyb očí je svrchovaná lež a odpornost. Takovou pokorou bolestně trpí mnozí z křesťanů, ti, kteří tak rádi uprostřed Církve vytvářejí kastu nejzbožnějších. To však není pokora Božího dítěte, pokora světců a geniů. To je pokora ďáblová. Svatý farář arský ji dobře znal, měl s ní leckdy mnoho co dělat, proto s tokovou rázností odmítal všechny lichotky a planá oslavování, jež by z jeho živné a tvořivé pokory mohla udělat pokoru nafintěnou a povyšenu. Všechny posudky lidí přijímal s opatrností a bez vzrušení. Ani chvála, ani hana ho nedovedly vutrhout z jeho jasně a přímé cesty. Říkalval s mírným úsměvem: „Člověk je tím, čím je před Bohem, nic méně a nic více. Ti, kteří nás pokořují, jsou našimi přáteli, a ne ti, kteří nás chválí.“ I své představené hodnotil měřítkem a zákonem pokory. Zachovával k nim zcela nřirozený postoi. jenž nebul ani přemrštěně uctívý, podlézavý a patolízalský, ani vzdorovitý a odmítavý. I na ně se dovedl

VE SVĚŽÍM SRDCI ADVENTU

Generální rys lidských dějin je sociálně revoluční. Proces přeorganísování společnosti na spravedlivém základě, probíhající před našima očima, je spojen v organické spolupráci s Římovou revolucí ruskou. Vlny této revoluce se přenesly na naše země, protože jsme byli orientováni kapitalisticky a svázáni mocensky s protilidským a protikřesťanským liberálněkapitalistickým systémem. Všechny spekulace, že se kapitalismus a liberalismus mohou ještě udržet, jsou naivní a neodpovědné. Jsou to iluze, nikoliv odpovědné dějinné nazírání, kterého je k historické orientaci a činnosti našeho národa zapotřebí. Klam těchto ilusí je svrchovaně nebezpečný. Vede k pasivnímu vyčkávání a odtud do slepé uličky bezmocného, přizemního egoismu, jímž se nakonec přikrývá bahnitá propast ztraceného duchovního zdraví.

Současný dějinný vývoj se rozšiřuje a stupňuje. Je mohutný, veliký a dynamický. Jeho výsledkem bude změna tvárnosti celého světa. Cítíme všichni bez rozdílu, že život nestojí na jednom místě, ale že je naplněn velikými změnami a událostmi. Cítíme v něm organicky spjaté utváření nové morálky s kritikou všeho zpátečnického, obłudného a zrůdného, všeho, co je přežitkem morálky kapitalistické. Je to úžasný vývojový proces a naše správné začlenění a udržení v něm vyžaduje opravdových a odpovědných lidí.

Jak šťastní jsme my, kněží z prostého lidu vyšlí a po

boku pracujících vrstev jdoucích, existuje-li v naší skutečnosti novú člověk, nositel spravedlivé, světlé, z našeho hlediska křesťanské morálky. Ti, kteří věří v návrat starého uspořádání světa a tím i návrat morálky bankovních magnátů, velkopřumyslů a velkostatkářů, jsou na scestí a nesmůželi v duchu Ježíše Krista. Je nutno tuto scestné a zbloudilé informovat o postunující dějinném vývoji stále a soustavně, aby vyzrály v duše odpovědné.

Pochopení současného vývoje vyžaduje změnu smýšlení. Naš Božský Spasitel hned na počátku svého působení zdůrazňoval nutnost změny smýšlení. Totéž činil jeho předchůdce na cestě spásy sv. Jan Křtitel. Nabádal k pokání, k obrácení, k očistě srdcí. Jejím zrcadlem bul vodu jordanéské. V adventním čase si to připomínáme. Posvátné dny adventu více než kterýkoliv jiný čas soustřeďují naše nehlubší kněžské zájmy k ohromující pravdě, že Bůh vyslovil ve svém Synu vážné slovo o životě. V čistotě tohoto vyslovení bul očekávan Spasitel jako světlo Boží, zahánějící temnotu světa. Spasitelův příchod bul konkrétním projevem Boží vůle založit království Boží na zemi. Jeho působení božlo starý svět, moc starozákonního Izraele, jenž upadl do nízkých vášní a do politiky národního sobectví podle toho, jak si nacionalisoval a přizpůsoboval svého lahe. Syn člověka zakládal svět novú, svět dokonalého vztahu mezi lidmi a Bohem, svět lásky a spravedlivých sociálních řádů na zemi, svět království Božího. Služba království Božímu v duchu ležíše Krista vyžaduje opravdového a odpovědného člověka, který se musí rozhodnout, komu

zadivat očima svého hlubokého soucitu, jímž objímal všechny lidi a každé stvoření. Říkal o nich: „Jsou to též jenom těla a duše.“

Mnoho by se ještě mohlo vytěžit ze života svatého faráře arského, čím by se každý z nás na své cestě mohl naučit milovat pokoru a poslouchat jejich moudrých rad. Pravá pokora je pravda a „nic nezmůžeme proti pravdě, nýbrž pro pravdu“ (2. Kor. 13, 9). Pokora je světlo a čím více jejich krůpějí orosí duši, tím více je duše oděna světlem. Neboť, jak nechápat, že Boží člověk, který myslí na Boha a na svého bližního jen proto, aby tím

ještě hladovějí a prudčeji myslí na sebe, na svůj prospěch a na své dobro, je vlastně člověkem tmy a nikoliv člověkem světla a zůstává třet jako nehybný vrak ve vlnobití slavných i bolestných dějin Církve!

Z veliké dálky a přece jakoby v naší těsné blízkosti hovoří k nám slova svěťce nejčistší pokory, jež svou vůni neztrácí nikdy: „Buďte pokorní, jednoduší! Čím více takovými budete, tím více vykonáte!“ Pociťujeme-li jistotu tesknosti z toho, že jsme vykonali málo a toužíme-li vykonati více, přiložíme ta horká slova jako bezpečné měřidlo ke všem svým skutkům, jimiž

jsme zkrátili nebo poranili tento rok, s nímž se na své životní cestě zakrátko rozloučíme. A budeme jimi měřit sebe i v novém roce, který se chystá už už zaklepat na naše vrátka, jen jak poslední zkehlý prosincový den vhodí poslední hroudu na rakev zaniklého. Neboť opravdový smutek, nejhorší smutek není v tom, že roky lidského života přicházejí a odcházejí, ale mnoho trpkého smutku pochází z poznání, že odcházejí a mizejí lidské skutky, aniž zde po nich zůstal nějaký užitek a zisk, protože jejich bolestnou rodičkou nebyla pokora pravdy, ale vyhlanost sebelásky.

ADVENT

Svatá doba šafránového šera, plná mystického očekávání Pokoje, je jednou z nejkrásnějších liturgických dob. V tomto svatém čase nesmíme jen vzpomínati na dětství, jež jsme prožívali v této době přebohaté posvátnými city, které se do našich duší řinuly od jeslí betlémských, stojících pod vánočním stromem přede dveřmi této veliké doby. Advent náleží p ř i t o m n o s t i, ač onen historický advent již dávno je ukončen. Právě tak, jako přítomnosti náleží i vánoce, třeba ony dějinné se zjevily lidstvu již před devatenácti stoletími. Neboť jako poezie vánoční opředena zlatým kouzlem, rovněž tak i krásné, tajemné šero adventní, které jím předchází, jsou jen vnějškem jádra zlatého, jádra života-dárného, jádra pokoj plodícího. Tak musíme chápati vánoce i svatý advent. Jako přípravu na posvěcení a zdokonalení ve víře a v Lásce. V adventě Kristovo evangelium ve své božské pravdivosti by se mělo státi zrcadlem našeho křesťanského a kněžského svědomí. V zrcadle, v němž by se zjevila celá naše duše, aby podle tohoto pohledu poopravila, co je na závalu její kráse. A tu vždy z liter evangelia spásy vyznačuje nejpětší přikázání, přikázání Lásky, které právě o vánocích jako blesk ozaruje obzor světa. Neboť si připomínáme onu nevyzpytatelnou lásku Boží, která za nás dala sebe sama. Každý cítí o vánocích, že svět byl jednou políben políbením nekonečné Lásky a tato Láska zapaluje v srdcích lidských plameny podobné Lásky. Nikdo nebude pochybovati, že láska je oním tajemným klíčem, který může otevřít světu bránu k pokoji a štěstí, a přece,

jak dalek svět dosud obou! Pravda Lásky a skutek Lásky jsou dvě rozdílné věci. A jenom skutek Lásky může přinést našim duším spásu. Advent je přípravnou dobou cvičení se v Láске skutku, Láске k Bohu i bližnímu. My, jako učedníci Ježíšovi, tím spíše musíme prožít tuto dobu tak, aby se stala nám i našim ovečkám tím, čím má být, — absolutním vypořádáním boje všemu sobectví, jež je opakem Lásky. Boj proti sobectví je dlouhý a vyžaduje mnoho obětí a času. Advent je dobou ofenzívy proti sobectví. Vítězství nad ním přinese teprve právě vánoce, zrození se Lásky v našich srdcích a pokoj, který právě o dějinných vánocích zvětšovali andělé lidem dobré vůle. I my dnes, devatenáct století po dějinných vánocích, přejeme: „Rosu dejte, nebesa z hůry a oblakové dštěte Spravedlivého, otevři se země a vypuči Spasitele“. Protože advent i vánoce náleží přítomnosti. Země vypučela Spasitele, Pán přišel, avšak On po devatenáct století nepřišel ještě do srdcí všech. My, služebníci neužiteční, jako kdysi heroldové, máme čestný úkol připravovat cestu Pánu. A jestliže upravíme cesty, aby Láska vešla do srdcí našich a našich oveček, pak budeme z plna srdce zpívat: „Ejhle, Hospodin přijde a všichni jeho svatí s ním a bude v onen den světlo velké, aleluja!“ Bratři! Vánoce se blíží! Již nyní při pouhé vzpomínce na ně jsme okouzleni, již nyní naše srdce jsou rozechvěna. Kéž pod vánočním stromkem spočine dar nebes, pokoj pro všechny na celém světě, neboť právě v tyto dny si připomínáme, že jsme dítkami jednoho Otce a navzájem bratry a sestrami.

P. M. Š. Černý.

chce vlastně sloužit, zda Bohu či mamonu, zda Božímu království či svému sobectví. Dvěma pánům sloužit nelze!

Bůh chce, abychom sloužili jemu a člověku, který jest Božím tvorem a obrazem. Spasitel nás učí chápat Boha jako otce, člověka jako bratra a vede nás k poznání, že službou bližnímu nejlépe sloužíme Bohu. Bůh a člověk jsou v podstatě křesťanství spojeni nerozlučně. Osvojme si tento křesťanský pohled a dejme se jím prozářiti skrz naskrz právě ve svěžím srdci adventního času, kdy volá Pán k očistě srdcí. V tomto pohledu je stále živá a životodárná síla a i náběh a nástup k zdravému sociálnímu realismu, který patří do vývojové cesty k nastávající nové epoše.

Mnoho, nesmírně mnoho se změnilo u nás k dobrému. Není ubožáků, obcházejících naše vesnice s mošnamy na holích, kladených přes rameno. Poznal jsem v mládí takového chudáka, nesměle se přibližoval v hodinách soumraku mé rodné vsi, aby přenocoval v poslední chalupě na dolním konci u nuzných Pochvářů, neboť nad chudým se zase jen chudina smilovávala. Kulhal, těžce vleka nohu, zabalenou do plátněného obvazu, zapadal do tmy a mlhy, až se jeho kroky ztratily naproti Vondruškově olši v Pochvářových vrátech. Představenstvo obce s pohrdavostí zazobaných nadutců, nevidíc chudáky a cizince, sotřilo vztekem a ohrnovalo rty, kdykoli se mrzák z uličky přiblížil. Ubohý muž, opíraje se často o kámen lomu anebo skryt pod mostem, čekal, až ho bohatí přejdou. Věděl dobře, že získati srdce boháčů je stejně těžké a nemožné, jako získati srdce krvelačných psů. Zmizely u nás tyto bolestné, srdcervoucí výjevy. Není těch,

kteří vcházeli do života postranními uličkami ratejen, nekálých zájezdních hospod, továrních čtvrtí a špinavých velkoměstských periferií, jak o tom dojemně a s hlubokou účastí vypráví Antonín Zápotocký v dramaticky vystupňovaných scénách svého románového pásma „Vstanou noví bojovníci“. Dozněly dojemné, hluboce lidské epizody chudých, jako byly v mém rodném Olši služka Smažilová, Mrázková, Antoušková, dobrácký čeledín Sobotka, abych jmenoval nejpůvabnější typy, na kterých se srážel dvojitý svět, pokořený a zneuctěný na jedné a zpupný, povýšený, rozkošnický a prostopášný na druhé straně.

S jakou radostí pracuji dnes ve znamení jednotící tužby dělníci našich venkovů i měst! Nový společenský řád dává všem radost z práce. Dává ji zemědělské dělníci, kterou ponižoval kdysi skrblický, živočišný selský zeměhryz. Dává ji průmyslovému dělníku, kterého drtilo kapitalistické otroctví. Náš lid pod horami a v údolích historických řek a cest, jimiž pochodovaly mátohy bídy, hladu, trampoty a válek, cítí tuto blahodárnou změnu a neopřeje si návrat politiky kořistnictví. Věříme v ušlechtilost pracujících vrstev, jako v ní věřili naši předchůdci, kněží-buditelé. Zdravíme v ní advent pevného semknutí demokratických sil, zavrhuje a pranýřuje všechny imperialistické tendence, všecky přežitky včerejšího, všeho, co překážá lidu v postupu vpřed. Nechť advent letošního roku zahrne do posvátnosti svých hodin, do tepu svého stále svěžího srdce i naši přihlášku k altruistické službě lidstvu, k uskutečnění nejuznesenějších ideálů ušlechtilých.

P. Antonín Hugo Bradáč

Charakteristickou známkou obnovy v literární oblasti je neobyčejný rozmach dramatické tvorby, a to nejen v západních zemích ve Španělsku a Francii, kde jména Lope de Vega, Calderon de la Barca, Corneille, Racine, Molière aj. jsou toho důkazem, nýbrž i v zemích českých. U nás byli podporovateli a fedrovateli dramatického a divadelního umění i řady, jimž připadl úkol pracovat na díle katolické obnovy. Jejich činnost v této literární tvorbě neochabovala ani ve válečných letech, takže v roce 1640 objevuje se nových devět divadelních her. Autory her — Balbín jim říkal „declamations“ — byli většinou profesori v kolejích, kteří měli co nejširšímu obecnstvu ukázat svou zdatnost v řečnictví a zároveň svou učitelskou schopnost, neboť hry hráli pod jejich vedením sami žáci. Protože spisovatel hry byl zároveň „choragogs“ čili režisér, nemají hry téměř žádných scénických poznámek. Proto pokus o opětné provedení některých vyznívá hluše v dnešní době, když se ho ujme někdo, kdo nemá dramaturgického talentu. Kromě záků hrávali někdy, zvláště při výpravných hrách, také mariánští sodálové, obvykle ve školní budově; při hrách s velkým počtem komparsů i na jevišti ad hoc venku postaveném. Nevyčerpitelnou studnici námětů byl těmto kněžským autorům Starý a Nový zákon, životy světců, hlavně národních, nebo případně i místní pověsti, mohlo-li se jich použít ve smyslu mravně výchovném, např. jako odstrašujícího příkladu diktátorského režimu. Neboť snahou těchto duchovních her nebylo jen pobavení obecnstva, nýbrž i oslava křesťanských ctností a utvrzení pravdy víry. Protože obecnstvo pocházelo z vrstev co nejširších, které měly hodně nízké vzdělání — nezapomínejme, že český lid po třicetileté válce hluboce kulturně klesl — a mezi ním byli nekatolíci, kteří byli vítáni, byl děj předváděn způsobem lidově zábavným a vždycky hodně realisticky, bez theologických disputací a moralisujících nechtutností, avšak s mohutným aparátem scénickým, který se nevyhýbal žádnému „triku“, jen aby děj učinil co možno srozumitelným a poutavým. Proto marně bychom hledali v těchto hrách dramatické napětí jako ve španělských a francouzských dramatech téže doby, nýbrž děj se rozvíjí epicky rovnoměrně toliko ve snaze co nejvíce přiblížit danou myšlenku divákovu chápání. Prostý divák západní byl totiž odchován předchozí renesanční kulturou, kdežto renesance v našich zemích byla záležitostí exklusivně šlechtickou, na níž lid neměl podíl. Jak přikazoval náboženský zájem, byly hry, až na některé výjimky, psány lidovým jazykem, který obohatily novými slovy a obraty. O významných svátcích se hrálo také v kostele a hra sloužila jako lidový výklad a doplněk liturgie.

Jsou to hlavně vánoční hry, které se provozovaly v kostelích. První zprávy máme z r. 1566 o pastýřské hře v Praze a Olomouci. Tyto hry se rozpadají ve tři skupiny: hry pastýřské, v nichž se předvádí klanění pastýřů, dále o třech králích a posléze rozšířené o Rachelin nárek. Skutečným skvostem s úplně dochovaným textem je tzv. „Rakovnická vánoční hra“, kterou Souček klade vznikem do r. 1684 a místně do residence košumberské, protože se ve hře vyskytují jména blízkých vesnic Popovice, Mentoury, Srbice a Pešice. Hru zahajují tři nefalšovaní představitelé našeho venkova: Corydon, Tityrus, Pindarus, kteří Vergiliovy Eklogy připomínají nejen svými bukolickými jmény. Corydon nařiká, že přišel o psa Drábala, který mu věrně opatroval stádo. Druzí dva ho těší a Pindarus mu slíbí psa Delfina: „Jest z rodu velmi vzácného a z království englického“. Corydon dojat děkuje a Tityrus ho vyzývá, aby nějakou zahrál. Ale Corydon dává přednost Pindarovi, aby hned nato se mu vysmál: „Což ti tvé housličky skřípí, až se mně můj klobouk klípí“. Dochází k sázce, při níž všichni tři se holedbají svým uměním a Corydon dává v sázku berana Zubáka, který nejenom že spolehlivě vodí stádo, ale ani vlka se nebojí, „mnohokrát ten vlk strachem trousil po záhoních hrachem“. Tityrus vsadí tvaroženici, „kteroužto nebožka babka když dělala, ani kapka z nosu jí nepadla do ní“. Pindarus sází ovčí syrečky dělané se šal-

věji a parmazán v pucláku. Náhle zazní sbor andělů: „Gloria in excelsis...“ a anděl našim pastýřům zvěstuje, že jsou si nyní všichni rovni a „že se vám, pastýřům, Dítě této noci na úsvitě v Betlémě, v tom malém městě narodilo se zajistě, které bude ovce pásti a svou duši za ně klásti“. Všichni tři se rozhodnou, že půjdou do Betléma. Corydon navrhuje, že by mu měli něco darovat. A opět všichni pozdravují Děťátko, „tebe nyní pozdravujem, dary naše obětujem, přijmi je od nás sprostáků a tvého dvoru sedláků! Přijmi je teď vděčně od nás, abys, když vyrosteš, znal nás“. Corydon nabízí homolky: „Má žena, když je dělala, často si ruce oplivala, aby se jich nechytaly, než pěkný hladky zůstaly.“ Tityrus slibuje plucar smetany a krupici. Pindarus slibuje vejce, „které jsem od mého strýce koupil — však neklekne žádný, vím, že také nejsou prázdný“. Corydon upozorňuje posměšně, že „jakýsi panstvo bere se sem a zemanstvo!“ Tři králové zpívají „Laeti Betlehem“. Jeden se Díky klaní, druhý je uznává Bohem v lidském těle, třetí venuje mu své srdce. Corydon se rozesměje nad tou řečí, ale Tityrus se obává: „Snad to Dítě neuloudí, když mu tak pěkně lahodí,“ což Pindarus odmítá: „Snáze vlk beranem bude, než to Dítě jejich bude,“ a pak všichni pastýři zanotují: „Naše je Děťátko, radujme se, naše je nemluvnátko, veselme se.“ Radují se nad tím, že nemá královské lože, nýbrž „leží na seně to nebeské plémě... vůl, osel, dvořáci, my jeho sedláci, raduj — radujme se“. Tři králové pastýřům odporují, ale pastýři rázně vyvracejí jejich námitky a na dotvrzení všichni zpívají: „Anjelové jsou zpívali a pastýřům zvěstovali, že se právě, že se právě narodil nám Bůh pravý a nebeský Pán,“ a Tityrus argumentuje: „Ve tmách se jest narodilo, aby se tím potvrdilo, by o něm potentátové nezvěděli ni králové. Tak nám, králové rozmlili to Dítě patří v tu chvíli.“ A všichni pastýři společně zpívají: „Anjel nám to pastuškám bdícím nad svým stádem o půlnoci zvěstoval nebeského krále: toho, jenž v jeslech leží, mládence mezi zvěří, pána anjelského v plenky obvinutého, tváří velmi krásného nad syny člověčí.“ Ale Melichar vysvětluje, že poslo z královského rodu, že je král králů a z nebeského paláce nad všim panuje. Corydon na to posměšně: „Král je? je král? co spravuje? Nad volem, oslem panuje, pastýřem jej anjel pravil, když s námi při stáde mluvil,“ a všichni pastýři zas zpívají: „Vůl a oslíček, hovádka, jsou jeho dvoru čeládka. Vyjevilo se spasení a nám hříšným vykopení.“ Králové namítají, že má v nebi své dvořany, jež mu propěvují „sláva“ a že na zemi nemůže být pro něho důstojný palác a že ukázal králům hvězdu, „bysme jej mohli najíti, tím že náš jest dokázal!“ Tityrus stojí na svém, že pastýři mají právo na Dítě, protože ho první pozdravili, „o půlnoci chválu vzdali, když vy jste nejlepe spali“. Corydon se posmívá: „Vím dobře: panský líhání bejvá pastušů snídání... naše bude to Děťátko, přerozmlil to nemluvnátko, které při stáde anděl sám o půlnoci ukázal nám.“ Kašpar namítá, že to Dítě je poklad z nebe a jako poklad náleží králům. Pindarus replikuje, že by se mohl zvat pokladem, kdyby ležel v pokladnici, ale „vůl s oslem je opatruje, takže náš jest dokazuje“. Baltazar připouští kompromisně, že miluje chudobu, ale že „nebe, země, pekla pánem mocně všudy panuje“. Tityrus znovu zdůrazňuje jeho chudou matku, chlév a ubohé království nad volem a oslem. Spor rozhodne anděl: „...pastýřem je, také králem, všechněch věcí mocným pánem. Ráčil se narodit chudý, aby dokázal, že tudy chudé chce obohatit, pyšné z stolice zsesadit. Před ním bohatý jak chudý a král pastuškoví rovný. To zde žádá a míti chce ode všech čistotné srdce! Tak jej s pastýři uzříte a s králi věčně uctíte.“ Pastýři i králové zanotují: „Protož my zde na zemi, se všemi svatými anjely, chvalmež to drahé Dítě, ať nám ráčí zde na světě mír a pokoj dáti, potom s tebou v nebi věčně přebývat!“ Následuje „petitio“, aby posluchači je fedrovali „na korběl piva starého, neboť se nám zachtělo ho“ a aby přispěli s grošem českým nebo s krejcarem polským. Gratiarum actio děkuje za dobrodiní „vděčně od vás přijímáme šenkýřkám to schovat dáme“.

Hra zřejmě je rozdělena ve dva díly. První díl symbolicky v líčení péče a starostí o prospěch stáda znázorňuje dobrého pastýře. Děje se to formou přístupnou i chápání nejprostšího člověka, protože užívá mluvy venkovana, přičemž se nerozpakuje sáhnout po humoristických nápadech drsných a někde naturalistických. V druhém dílu rozvádí se náboženská látka, ale svobodně zpracovaná bez ohledu na znění bible. Tři králové nepřináší symbolické dary k jesličkám, nýbrž jen svou uhlazenou řečí symbolisují klanění, víru a lásku. V době tehdejších příkrých společenských rozdílů chudí pastýři pouštět se do hádky s nimi o to, komu patří Dítě a o prvenství klanění. Pastýři hájí své právo statečně, ba drsně, což zajisté působilo mohutným dojmem na poslu-

chačstvo skládající se z vrstev nejnižších. Motiv rovnosti všech lidí je zdůrazňován na několika místech. Je tu skutečné dramatické napětí, které se stupňuje, až na konec králové jsou ochotni přiznat, že narozené Dítě patří i chudým. Spor ukončuje hlas andělův, který rozhoduje, že jen lidé čistého srdce mají nárok si Dítě přisvojovat. A znovu zdůrazňuje rovnost bohatého a chudého, což bylo ušlechtilé téma celé vánoční hry, provedené s působivými efekty a formou zábavnou, která jistě udržela zájem diváků až do konce. Kromě toho vidíme, že autor hry znal dokonce české prostředí a užíval lidové mluvy jako syn porobeného českého národa, kterým patřně byl.

Jan Brechensbauer

ČESKÁ VESNICE V POHLEDU BOŽENY NĚMCOVÉ A ALOISE JIRÁSKA

V literárním díle těchto dvou klasických vzorů české literatury se odráží život české vesnice a venkovského městečka zvláště výrazně. Zvláště morální profil prostého člověka z lidu byl jejich fundamentálním dílem vyjádřen neobyčejně přesvědčivě a s literárním mistrovstvím. Byla to — především u Jiráska — vesnice historická i zase nedávná, zatím co dílo Boženy Němcové zpodobňuje český venkov její současnosti. Ale ve způsobu líčení, charakteru a celého poslání společenského a kulturního není podstatného protikladu. Lze snad nanejvýše připustit, že Božena Němcová rysy venkovského člověka poněkud idealizuje, zatím co Jirásek se blíží realističtějšímu pohledu. Zatím co Jirásek líčí boje a utrpení venkovského lidu za feudalismu, Božena Němcová zpodobňuje epochu již raného kapitalismu a feudální panstvo je u ní spíše již vedlejším činitelem, kulísem. Je pravda, že i ono — je poněkud idealizováno: hrabě ze „Zámku a podzámčí“ je rozhodně sympatičtější nežli panští úředníci a celá městská a zámekská honore, která utrpení lidu nevidí a nechce vidět. Také paní kněžna z „Babičky“ má mnoho sympatičtější rysů a jsou to zase její nafoukaní úředníci a lokajové, kteří nad prostým venkovským lidem ohrnují nos. V tomto směru Jirásek vidí ostřeji a pravdivěji venkovského feudála. Ukazuje, že jeho kultura, jeho přepych, jeho „dobrodiní“ pocházejí vždy jen z utrpení a vykořisťování masy venkovského lidu. Ale i přes tyto časové a jiné rozdíly dílo Jiráska zcela zákonitě navazuje na dílo Boženy Němcové tam, kam toto dílo nemohlo zasáhnout.

Nechceme se znovu vracet k nesmrtelnému monumentu moudré ženy, vyšlé z lidu — k „Babičce“. Nevzniklo dosud dílo, které by umělo s takovou láskou a úctou oslavit moudrost a morální krásu lidu jako tato nikdy neuvadnoucí kniha. Těžký úděl vesnického lidu podala Božena Němcová ve svém „Zámku a podzámčí“. Teprve tato kniha poukázala na neudržitelnou sociální situaci naší vesnice. Ukázala také na to, že patricijská elita, která zavinila vypuknutí cholery mezi lidem, ještě lid obviňuje, že se ho štítí, že mu nechce pomoci. Je pozoruhodné, jak Božena Němcová v tomto díle úžasně pokročila v poznávání a líčení sociálních poměrů českého venkova. Zatímco v předchozích jejích knihách o venkovském lidu bylo ještě mnoho živlu folkloristického — je v této knize naznačena skutečná situace venkovské chudiny.

Alois Jirásek, který ve svém cyklu obrazů z českých dějin často si všímal národního a sociálního útlatku českého venkovského lidu, pokročil ovšem ve vidění sociální situace české vesnice dále. Viděl bohatou třídní skladbu české vesnice, uvědomoval si různé zájmy panstva, zemanů, sedláků a chalupníků. I když nemohl ještě plně pochopit a objasnit zákonitost těchto sociálních protikladů, líčil je pravdivě a tak zobrazil boj českého venkovského lidu za lidskou, člověka důstojnou existenci. Stejně jako Božena Němcová vysoce cenil národní uvědomění venkovského lidu, jeho věrnost ryze českým dějinným tradicím, jeho etické vlastnosti. V pohnutých dějích 15. století proto jasně viděl první úder dosud všemocnému feudálnímu řádu a tento neúnavný

boj českého vesnického lidu proti skomírajícímu, nelidskému společenskému řádu sledoval pak v dalších stoletích až do dob tereziánských a josefinských společenských reforem. Jeho dílo, které líčí přetěžké postavení nevolnického lidu v době pobělohorské, sympatizuje se selskými rebely. Klasicky vyličil tento boj českého vesnického člověka za svobodu a za důstojné sociální postavení v „Psohlavcích“, a nebylo jistě náhodou, že právě toto dílo bylo jedno z neúspěšnějších a nejoblíbenějších. Shodou okolností vyšlo právě v době, kdy umírá jeho předbojovník Václav Beneš Třebízský.

Právě jako tento jeho předchůdce zdůraznil Jirásek břemeno válek, které lpělo na českém nevolnickém rolníkovi. Nikde tak neučinil přesvědčivěji jako ve svých „Skalácích“. Ostatně všude, kde líčí Jirásek českého vojáka, statečného, hrdinného, ale donuceného bojovat za cizí zájmy, tam všude má na mysli selského synka. Ti čeští vojáci prodělávají války s Prusy, oni vedli války s Napoleonem. V jejich srdci však nikdy nevyhasíná láska k rodné půdě a nikdy se nemohou dočkat chvíle, kdy se mohou vrátit do rodné vesnice. Přestože vědí, jak se v ní těžko žije.

Jirásek byl pamětníkem historického roku 1848, který odstranil po dřívějším zrušení nevolnictví za Josefa II. i robotu. Prožíval rušné dny druhé části národního probuzení a neměl proto ani daleko k první epoše tohoto slavného období.

Národní probuzení ve východních Čechách bylo velmi rušné. Ryze český kraj u Náchoda a Hronova se rázně zbavoval cizáckých vlivů a povrchního německého nánosu, zakořeněného především mezi maloměstáky. Život probouzejícího se venkovského městečka odrazil se velmi výrazně v Jiráskově díle, zvláště v „F. L. Věku“ a v kronice „U nás“. A právě zde jsme povinni ocenit vřelý Jiráskovo hodnocení pokrokových a vlasteneckých kněží, kteří lid pomáhali zbavovat cizáckých vlivů, ale také pověr a různých zastaralých předsudků. Páter Ziegler nebo Regner Havlovický a celá další plejáda těchto horoucích vlastenců jsou názorným příkladem jejich národního a pokrokového působení. Regner Havlovický např. správně soudí, že národní osvobození a lepší osud lidu není vedle bohatšího kulturního života myslitelný bez hmotného zlepšení situace lidu. Hledá proto uhlí, ukazuje jak progresivněji ošetřovat půdu, jak sahat k melioraci ap.

Božena Němcová a Jirásek viděli v českém venkovském lidu hlavního tvůrce hmotných a duchovních hodnot. V době Boženy Němcové bylo české dělnictvo teprve v prvním stadiu svého vzniku a rozvoje. Nicméně i jeho si Božena Němcová všimla a bojovala od počátku za jeho lidská práva. Přesto však největší část díla obou velkých spisovatelů líčí a zhodnocuje historické i současné poslání tehdejšího českého venkova. Vidí v něm právem svěží rezervu českých národních sil, naději vlasti. Vesnice jejich života — hlavně 19. století — se probouzí, aby spolu s pokrokovými složkami města pokračovala dále v spravedlivém boji za národní sebeurčení českého lidu...

Vojtěch Malý

P. KAZIMÍR TOMÁŠEK

[Z galerie slezských buditelů]

V horním sále bývalého „Matičního domu“ v Opavě byly stěny vyzdobeny obrazy slezských buditelů. Vysoké procento tvořily odhodlané tváře uvědomělých slezských kněží, bez jejichž spolupráce bylo by národní probuzení Slezska vůbec nemyslitelné.

Několik podobenek jsme již předložili okruhu svých oldáňních spolubratrů v „Duchovním pastýři“. Smíme prozradit, že tyto pomněnky ze zapadlých hrobů byly uvítány se sympatickou odezvou, zvláště kněžími, kteří svá nejkrásnější mladá léta prožili na frontovém úseku národnostním ve stínu slezských hor.

Hluboce se vepsalo do slezských srdcí jméno P. Kazimíra Tomáška, spjaté s výkřikem na Ostré Hůrce u Chabíčova, který probudil zkolébané svědomí Čech i Moravy vůči ohroženému slezskému Benjamínkovi a upozornil svět, že uměle uspávaný pacient ještě dýchá a že je předčasné jásat nad jeho zánikem.

P. Kazimír Tomášek narodil se 9. dubna 1817 ve Vřesíně u Ostravské Poruby, která dnes vzrůstá do závratných rozměrů, takže uvedla v nadšený úžas samého etiopského císaře Haile Selasie I. při poslední jeho návštěvě. Město proletářských paláců, dětí a květin, chloubka kraje Ostravského i celé republiky, jehož sláva letí na křídlech císařského letounu až do africké Addis Abeby.

Sláva tohoto města nevěstila sice jasnovidná Libuše, ale její záblesk před sto lety v skromných jiskrách zanícovali drobní uhlokopové, tísnění profesori, jakým byl otec Petra Bezruče Vašek, kantoři typu Glabazňů, Juchelků, Benů, Kožaných a Gudrichů. Všichni ti nadšenci shromažďovali se na velkopolské faře, kde velmi často díval návštěvou kateřinský farář dr. Antonín Gruda i hrabyňský pan farář Böhm.

Z tohoto slezského kořene, zasazeného na faře polomské, vyrostl pozdější ředitel kroměřížské seminárky dr. Josef Bena, tak mistrně zachycený dr. Hubertem Havránkem ve spisku „Za lehčím chlebem“. Vynikl jako vychovatel kněžského dorostu a nedostižný učitel v oboru zeměpisném a somatologickém.

Básnická a hudební nadání sblížila Kazimíra Tomáška s nezapomenutelným sběratelem moravské lidové písně Františkem Sušilem. Tomášek ve svém okolí národní písně sbíral. Hudebně je zpracoval a zasílal do Brna Sušilovi. Sušil také osobně Opavsko a Těšínsko procestoval a nejednu píseň Bezručova kraje zachránil.

Tomáškovu úsilí zaměřilo se též na reformu písně duchovní. Kancionál Keleckého rodáka Tomáše Fryčaje v té době již nevyhovoval, ač představoval pro předešlou generaci dílo velmi záslužné. Fryčajovy písně „Ó Kriste, v tichý postní den“, nebo „Živ buď nad smrtí Zvítězitel“, „Již dost jsem pracoval“, žijí na rtech — ovšem v příhodnějších obměnách — doposud; avšak vytříbený jazykový a hudební smysl Tomáškův se s jejich dosavadní formou nespokojil, hledal nový vybroušenější výraz hudební i slovní pro náboženskou myšlenku a cit. Když ponejprv zapěl studentský sbor o velkých bohoslužbách píseň „Pozdvihni se duše z prachu“, zaslzel P. Kazimír dojetím.

P. K. Tomášek byl neúnavným přispěvatelem do krajského slezského tisku. Otec Petra Bezruče prof. Antonín Vašek si jeho obětavé spolupráce nesmírně vážil. Tehdejší „Opavský besedník“, jehož byl prof. Ant. Vašek redaktorem, vnikal pozvolna pod doškově střechy, vychovával k národní hrdosti a byl mluvčím za práva lidu před nadřizenými úřady. Po čtyřletém

působení však zanikl a byl r. 1870 vystřídán „Opavským týdeníkem“, který vycházel až do r. 1912, aby ustoupil průbojnějším epigonům, když národní věc byla již takřka zachráněna.

Jak obětavým apoštolem byl Kazimír Tomášek, jak hořel pro spravedlivou národní věc, vysvítá z faktu, že obětoval pro tisk celé své jmění, ba i věno své sestry Terezie, jež mu vedla domácnost. Vzpomeňme oběti Lelkovy a oběti Tomáškovy a pochopíme, z jakých kořenů rostlo naše národní probuzení, jako ten Böhmuův hrabyňský chrám, a posoudíme, jakým nevďekem by bylo pominouti tyto zapadlé slezské hroby, z nichž vypučel nádherný květ naší svěbytnosti, nevšimavosti a mlčením.

Bystrý Tomáškův duch však správně odhadl, že slovní vlastnění je prázdnou bublinou, jestliže není podloženo pevným hospodářským základem. To konečně pochopilo všechno české kněžstvo, působící ve Slezsku. Vytrhnout malého slezského člověka z cizáckých, lichvářských spárů, postavit jej na vlastní nohy, to bylo vůdčí myšlenkou tehdejších raiffeisenkářů-kameličkářů. Proto zakládá P. K. Tomášek r. 1870 občanskou záložnu ve Velké Polomi a Chabíčově, což bylo ovšem trnem v oku lovcům českých dušiček. Stěžoval-li si svého času P. Cyprian Lelek na obtíže, s jakými se setkává četba hodnotných knih na levém břehu Opavičky, vykazoval P. K. Tomášek v knihovnictví požehnané úspěchy. Vždyť už za svých bohosloveckých let prosadil v olomouckém semináři, aby soukromá česko-slovanská knihovna byla zpřístupněna všem bohoslovcům a stala se pro bohoslovce veřejnou, z níž později čerpali své nadšení mladí adepti typu Stojanova.

P. Kazimír Tomášek byl knězem sociálně citlivým. Byl darek všeho vykořisťování zvláště po ožehavé otázce vymáhání a zvyšování štolových poplatků. Osobně žil skromně, nehostil žádných pochlebníků a reprezentací. U nemajetných dělníků platilo po štolových funkcích Tomáškovu typické úsloví: „Tož se za mne pomodlete!“ a tím byl účet chudobné vdovy vyrovnán. Oslava Tomáškových abrahamovin byly pravým milostivým létem velkopolské farnosti. Udělil generální amnestii všem farníkům, kteří mu za funkce dlužili. A bylo jich nemálo!

Tím vším se ovšem P. Kazimír Tomášek vepsal nesmazatelně do srdce slezského lidu, který jej sice nechal třikrát o volbách do slezského sněmu propadnout, což mu ovšem P. Kazimír s lehkým srdcem odpustil, neboť nehodlal svůj život zasvětit pochybné veřejné kariéře, nýbrž spokojil se tím, že uskutečňoval ve svém životě, co mu diktovalo svědomí bez ohledu na vrtkavý aplaus davu.

Tak žil, působil a L. P. 20. dubna 1876 na velkopolské faře zemřel veliký syn Slezska Kazimír Tomášek, strážce svatováclavského chrámu i ducha ve Velké Polomi. Kamenný kříž na jeho hrobě nese po pravici nápis: „Bůh sám čím člověka obdařil, řečí svou, lide můj, nezhrdej“. Po levé straně pak vyznačeno heslo: „Kdo chceš vlasti vděk si získat, díků lidských nehledej!“.

Těch dvanáct tisíc dnes již zetlelých hlav z táboru na Ostré Hůrce ze dne 12. září 1869, jehož byl Kazimír Tomášek inspirátorem, vzhlíží z přítomného hrobu na dnešní generaci a bohdá nemusí se stydět za vlastní krev, kolující pod Hrabyní i pod Beskydem i pod dýmnými oblaky Veliké Ostravy.

P. Jan Vážanský

DVA SVĚTY

Svět je rozdělen na dva tábory. To je skutečnost, se kterou se denně setkáváme v tisku, v rozhlase — slovem — všude tam, kde se hovoří o problémech mezinárodních vztahů, anebo porovnává náš život se životem v cizině. Rozdělení světa mezi dvě velké skupiny států není jen politický pojem. Je dnes skutečností, která se opírá o přirozený vývoj lidské společnosti. Víme, že již dlouhá léta bojují lidé na světě za takové uspořádání, které by jim poskytlo spokojený život v míru a blahobytu. Mnozí lidé jsou již přesvědčeni o tom, že tohoto cíle není možno dosáhnout, jestliže vládnou kapitalistické společenské vztahy, které dávají možnost bohatým, aby vyvolávali ve světě neklid. Rozháraná a napjatá situace ve světě, války a nepokoje přinášejí majitelům továren zisky, které jsou cílem veškerého jejich snažení.

Přirozený vývoj vedl občany mnoha zemí k tomu, aby se vzepřeli takovému uspořádání společnosti. Nastolili nový společenský řád, který odstraňuje nejen lidskou bídu, ale přímo znemožňuje, aby znovu vznikala a rozrůstala se, protože ničí všechny příčiny, které ji rodily. A tak doslo k tomu, že po vzoru pracujících v Rusku, kteří vytvořili první dělnickorolnický stát — Sovětský svaz, začali budovat nový společenský řád lidé v dalších zemích Evropy a Asie. Spojení společnou myšlenkou pokroku, blahobytu, štěstí a míru mezi národy, vytvořili občané těchto zemí společenství, které nazýváme táborem míru.

Sam, kde k této přeměně dosud nedošlo, protože podmínky ještě zcela neuzrály, vládnou starý společenský řád. O skupině zemí, které dosud zůstaly u starého způsobu života není možno říci, že jsou tak jednotné jako země tábora míru. Nemají jasný a společný cíl. Uvnitř států nepanuje jednotnota mezi vládou a lidem země. Dosud tam bojují proti sobě jednotlivé skupiny lidí, které mají protichůdné snahy. Bojují vykořisťování proti vykořisťovatelům. Střetávají se imperialistické zájmy největších podnikatelů a jejich vlád z různých zemí. Trvá protiklad mezi mateřskými zeměmi a koloniemi. Bojují proti sobě nově se osvobodivší koloniální národy a imperialistické vrstvy starých koloniálních mocností, kterým je zatěžko uznat, že jejich koloniální říše patří minulosti. A nad tím vším hrozí neustále příznak hospodářské krize. Bojí se jí, protože vědí, že jejich starý systém se jí nemůže vyhnout. Krize znamená pro kapitalismus pokles zisků, znamená vznik zástupů nezaměstnaných, kteří jsou ohniskem nespokojenosti a revoluce. Proto se krizi snaží zabránit. Nejsnazší cestou pro ně je zbrojení a příprava války.

Jaký je vztah národů dvou světových soustav k otázce války a míru, o tom svědčí tato fakta:

Sovětský svaz snížil v období od května 1956 do května 1957 stav svých ozbrojených sil o 1 200 000 mužů. Vyřadil 375 bojových lodí válečného námořnictva. Snížil počty svých jednotek na území Německé demokratické republiky a Maďarska. Již v prosinci 1957 snižuje stav ozbrojených sil o dalších 300 000 mužů.

Naproti tomu je dnes za hranicemi Spojených států 1 000 000 amerických vojáků, kteří mají své základny v 78 zemích světa. Stavby armád států, které jsou spolu s USA sdruženy v NATO činily v roce 1950 3,5 milionu mužů a stouply do roku 1956 na 4,8 milionu. Zatímco Sovětský svaz zastavil pokusy s nukleárními zbraněmi, provedly USA za 3 měsíce roku 1958 30 pokusných výbuchů. Zatímco v zemích tábora míru rostou ve státních rozpočtech položky na kulturu, vzdělání, zdravotnictví a sociální účely, stoupají v rozpočtech kapitalistických států výdaje na zbrojení. Uvedme několik čísel o vývoji zbrojních výdajů v rozpočtu USA:

rozpočtové období:	1949/50	54/55	56/57	58/59
částka na zbrojení				
v miliardách US \$:	13,0	40,6	40,9	43,5

Země tábora míru jsou soustavně obkloповány válečnými základnami. Kapitalistické země podepisují válečné pakty, namířené proti zemím nového společenského

ho řádu. Jen země sdružené v NATO plánují rozmístění raketových základen s 1000 odpalovacími zařízeními.

O tom, jak odlišný duch má vojenské obranné společenství zemí tábora míru, známé jako Varšavská smlouva, svědčí například prohlášení z deklarace porady tohoto seskupení z května 1958. V prohlášení se mimo jiné praví: „Státy na poradě zastoupené prohlašují, že budou s veškerým úsilím a neúnavně bránit věc míru a bojovat za odvrácení nové války. Mají za to, že v současné době vlády států nemají a nemohou mít neodkladnější a vznešenější úkol, než je nastolení trvalého míru a zbavení národů hrozby zničující atomové války. Mají rovněž za to, že vlády musí vycházet v mezinárodních záležitostech nikoliv z toho, co státy rozděluje, ale z toho, co je sbližuje, aby společným úsilím zabezpečily mír v Evropě a tím na celém světě.“

Již staří Římané věděli, že tam, kde hovoří zbraně, mlčí múzy. I naše dnešní doba je potvrzením staré moudrosti. Vedoucí představitelé všech států tábora míru rází ve věci kultury, vzdělanosti a všeobecné duševní vyspělosti svých občanů zásadu co nejrychlejšího rozvoje. Je to přirozený důsledek systému, který byl v těchto zemích nastolen. Naše soustavy se totiž vyznačují širokou demokratičností v rozhodování občanů o státních záležitostech. Způsob, jakým se ve všech zemích nového řádu radí vedoucí politické a vládní orgány se všemi občany o hlavních problémech řízení země, nemá v dějinách obdoby. Takové celonárodní diskuse, jaké například proběhly o některých otázkách u nás, vyžadují od všech občanů, kteří se po miliónech vyjadřují k důležitým vládním otázkám, aby byli ve znalostech na poměrně vysoké úrovni. Demokratičnost není zřejmá jen z velkých diskusních akcí. Každodenně probíhá v našich zemích tisíce schůzí, kde se občané nebo zaměstnanci národních a družstevních podniků vyjadřují k návrhům na úpravu svých měst, rozvoj obchodní sítě, zlepšení služeb obyvatelstvu, úpravu dopravních spojů, k plánu práce podniků. Pomáhají řešit problémy nedostatku některých surovin, zvýšení produktivity práce, zvýšení efektivnosti hospodářské činnosti a organizace práce — slovem vše, co život kolem nich přináší. Z jejich připomínek čerpají odpovědní činitelé jako z bohatého zdroje dobrých myšlenek náměty, jak rychleji zlepšovat život všech.

I samy vládní orgány jsou obsazeny převážně dělníky, rolníky a ostatními prostými pracovníky našeho hospodářského a kulturního života. Naproti tomu v kapitalistických státech jsou vrcholné orgány v moci jen nejbohatších. Sněmovna reprezentantů Spojených států severoamerických nemá mezi svými členy ani jednoho dělníka nebo drobného farmáře. Zato v ní zasedá 138 samostatných podnikatelů, 279 advokátů, 37 profesionálních politiků, 18 velkostatkářů a 18 novinářů. Ve vládním aparátě prezidenta USA je ze 272 osob na vedoucích místech 150 velkokapitalistů, kteří zastupují největší průmyslové, obchodní a bankovní podniky. O aktuálních otázkách se vlády s lidem v kapitalistických zemích neradí. Lid zde má jen zastupovat volení zástupci. Do jaké míry je to reálné a do jaké míry skutečně mohou zájmy lidu zastupovat, vidíme již z příkladu sociálního složení zákonodárního sboru prvního kapitalistického státu na světě. Otázky hospodářské jsou pak v podstatě považovány za soukromou záležitost podnikatelů. Ti vedou trvale mezi sebou konkurenční boj a pokud se vůbec radí o svých otázkách, pak jen vzájemně mezi sebou a ne se svými zaměstnanci.

Aby mohl v zemích tábora míru lid stále lépe přispívat k řešení problémů výstavby státu, je věnována mimořádná péče jeho vzdělání. Podle hesla „vzdělání všem“ mají v příštích letech dostat všichni občané Sovětského svazu středoškolské vzdělání. Na všech typech škol se dnes v Sovětském svazu učí přes 50 miliónů občanů. V počtu vysokoškolských studentů na 10 000 obyvatel předstihl Sovětský svaz Spojené státy, Británii i Francii.

Na druhé straně je situace jiná. Zatímco jsou vydávány desítky miliard dolarů ročně na zbrojení, je nucen

představitel amerických odborů G. Meany prohlásit: „Mnoho dětí našich členů se dnes učí v budovách, které nejsou o mnoho lepší než kterýkoli kurník... Podle minimálního odhadu potřebujeme dnes 140 000 učeben, abychom jen dohnali, co bylo zanedbáno.“ Britský list News Chronicle napsal: „Po mnoho let vydává Sovětský svaz na osvětu a rozvoj vědy více na jednoho obyvatele než Velká Británie nebo Spojené státy.“

Poslední velké úspěchy sovětské vědy a techniky, s nimiž se seznámil svět při vypuštění umělých družic Země, kosmické rakety a měsíčních raket, přinutily mnohé činitele kapitalistických států k přemýšlení o stavu jejich vzdělání. Mnozí lidé v těchto zemích začínají sledovat vývoj v zemích tábora míru a uvědomují si, že nejde jen o náhodný předstih sovětské vědy v raketové technice. Za úspěchy v jednom oboru stojí široká základna zdravého a silného hospodářství, které rychle dohání i ty nejvyspělejší země Západu. Předmětem rozborů v denním tisku se stává systém školství v zemích nového řádu a sami ti, kdož byli zastánci tvrzení o kulturní nadřazenosti západního světa, navrhuji dnes studovat systém školství v Sovětském svazu a přizpůsobovat mu vlastní výchovnou soustavu. Upozorňují na to, že když nezvýší úroveň vlastního školství, je pro ně soutěž na mírovém poli stejně beznadějná, jako je málo pravděpodobné vítězství na poli válečném.

Výsledky práce hospodářství v zemích tábora míru jsou každému známy z denního tisku. Stačí jen uvést malé porovnání z poslední doby. Za prvních šest měsíců roku 1958 stoupla v zemích nového řádu výroba u litiny o 9 %, u oceli o 10 %, u uhlí o 11 % a v těžbě nafty o 15 %. Ve stejné době klesla v kapitalistické soustavě výroba o 19,6 % u litiny, o 19,5 % u oceli, o 8,1 % u uhlí a o 1,8 % v těžbě nafty.

Podobný obraz poskytuje i porovnání výroby některých druhů výrobků v SSSR, USA, NSR a Velké Británii. V níže uvedeném přehledu jsou sestavena absolutní čísla, která vyjadřují vzestup (označený znaménkem +), nebo pokles výroby (označený znaménkem -), v prvních devíti měsících roku 1958 ve srovnání se stejným obdobím roku 1957.

druh výrobku (a jednotka množství)	SSSR	Z e m ě			
		USA	Vel. Brit.	NSR	
litina (v mil. tun)	+ 1,6	-18,4	- 0,9	- 0,8	
ocel (v mil. tun)	+ 3,0	-26,0	- 1,5	- 0,7	
uhlí (v mil. tun)	+26,0	-78,0	- 6,3	- 0,9	
nafta (v mil. tun)	+11,4	-27,4	?	?	
cement (v mil. tun)	+ 3,3	+ 1,0	- 0,5	- 0,4	
elektrická energie (v miliardách kWh)	+16,0	- 3,8	+ 6,0	+ 3,0	

Pro kapitalistický stát jsou nedosažitelné úspěchy v rozvoji hospodářství, které má SSSR. Hrubá průmyslová výroba vzrostla v roce 1958 proti roku 1913 36krát, přičemž výroba výrobních prostředků — základu celého hospodářství — vzrostla 83krát. Ve výrobě strojírenských a kovopracujících odvětví bylo dosaženo dokonce 240násobného vzestupu.

Při oslavách desátého výročí Čínské lidové republiky byly zveřejněny údaje, které jsou přímo závratné. Během první čínské pětiletky (1953—1957) stoupla hrubá průmyslová výroba o 141 % a hrubá zemědělská výroba o 25 %. Tím byla vytvořena základna pro druhou pětiletku. První rok druhého pětiletého plánu — rok 1958 — byl nazván „rokem velkého skoku“. Hrubá průmyslová výroba stoupla za jediný rok o 66 % a zemědělská výroba o 25 %. Dosavadní údaje z roku 1959 svědčí o tom, že vzestup bude i nadále veliký. V porovnání s vysokým objemem roku 1958 stoupne pravděpodobně v roce 1959 výroba vcelku o dalších 20 %, z toho v průmyslu o 25,6 % a v zemědělství o 10 %.

Ani naše země nezustává v rychlosti rozvoje svého hospodářství pozadu. Ve srovnání s předválečným stavem dosáhneme v první polovině příštího roku, k patnáctému výročí osvobození, čtyřnásobného objemu průmyslové výroby. V letech 1948—1958 vzrůstala průmyslová výroba v ČSR průměrně ročně o 11,7 %, zatímco ve stejném období nejvyspělejší kapitalistické země rozšiřovaly svou výrobu tempem nejvýše polovičním. Naše země vyrábí v současné době 2 % světové průmyslové

produkce, ačkoliv na jejím území žije sotva půl procenta všeho lidstva. Znamená to, že výroba na hlavu obyvatele je v naší zemi čtyřikrát vyšší než celosvětový průměr.

V září byly zveřejněny úkoly našeho třetího pětiletého plánu. Jeho výsledkem bude, že do roku 1963 ve srovnání s rokem 1957 stoupne průmyslová výroba zhruba na dvojnásobek (o 101,3 %), zemědělská produkce o 40 proc. a objem stavební výroby o 80 %.

Hmatatelný výsledek dobré práce našeho hospodářství máme v množství spotřebního zboží, které přichází na náš trh. Jeho ceny neustále klesají přes to, že kvalita od konce války soustavně stoupá. Pohyb cen spotřebního zboží je otázka, která se dotýká každého. O tom, jaké pohyby zaznamenaly ceny v ČSR v porovnání s Velkou Británií a Francií svědčí následující tabulka.

Rok	úroveň cen spotřebního zboží v % (rok 1953 = 100 %)		
	Velká Británie	Francie	ČSR
1953	100	100	100
1955	106	101	86
1957	116	106	82
září 1958	119	123	82

Pro rozvoj hospodářství je důležitá i plynulá hospodářská spolupráce mezi jednotlivými zeměmi. Současné styky na tomto poli mezi zeměmi tábora míru by mohly sloužit za vzor tvůrcům nejrůznějších mezinárodních hospodářských orgánů v západním světě. Všechny styky na tomto poli jsou mezi zeměmi nového řádu vedeny na základě rovnosti a vzájemných výhod. Země předávají jedna druhé technickou výrobní dokumentaci, vyměňují si zboží ve stále větším množství. V poslední době dochází k rozvoji tzv. průmyslové kooperace. Podpora kooperace vychází z poznání, že je ne-hospodárné, aby každá země vyráběla vše, co potřebuje. V některé zemi je zavedena výroba např. výsoce vyspělé radiotechniky a chybí zde výroba optických přístrojů. Je jisté možno zavést i výrobu optických přístrojů, ale jejich kvalita nebude vlivem malých zkušeností v tomto oboru dlouho dosahovat úrovně výrobků z té země, kde je výroba již dlouho na vysoké úrovni. Proto dochází k výměně zboží, při níž každá země dodává druhé to, co nejlépe dovede vyrábět a odebírá výrobky s nimiž nemá výrobní zkušenosti. Obě země jsou tak zásobeny kvalitněji a levněji oběma druhy výrobků, které potřebují. V kooperaci je možno jít i tak daleko, že pro jeden složitý výrobek, například automobil, budou vyrábět součásti různé země. Tam, kde je vyráběn největší díl, budou součásti montovány. Hotové výrobky budou pak sloužit k uspokojení potřeby ve všech zúčastněných zemích. Není pochyby, že důsledný rozvoj kooperace přispěje v budoucích letech k ještě rychlejšímu a kvalitnějšímu uspokojování potřeb obyvatelstva i výrobních podniků.

Rozvoj vzájemných hospodářských styků není omezen jen na země tábora míru. Celý tábor míru zastává stanovisko, že rozvoj hospodářských styků, založený na zásadách vzájemné rovnosti, přispívá k mírovému soužití všech národů světa. Zvláštní pozornost je v tomto směru věnována hospodářsky méně vyvinutým zemím. Mezi ně patří zvláště státy, které vznikly na území bývalých kolonií. Osvobodily se z područí imperialismu a potřebují podpory, aby se hospodářsky osamostatnily. Oblast dřívějších kolonií, které se od konce poslední války staly samostatnými je velká. Z více než půl druhé miliardy lidí, kteří žili ještě v roce 1945 v koloniích, jich zůstalo dnes jen 160 milionů. Vzniklo 25 nových národních států. Politika kapitalistických států směřuje k tomu, aby země, které byly až donedávna jejich koloniemi, zůstaly alespoň v hospodářském područí, a dodávaly levně suroviny a základní výrobky. Velké kapitalistické podniky nemají zájem na rozvoji vyspělé průmyslové výroby, která by se stala jejich konkurencí. Sovětský svaz a ostatní země nového společenského řádu podávají bývalým koloniím pomocnou ruku a nezištně pomáhají budování jejich vlastního průmyslu.

V Egyptě se za posledních 60 let zdvojnásobil počet obyvatelstva, ale rozsah obdělávané půdy vzrostl ve stej-

ném období jen o 8 %. Vznikla otázka, vybudovat pře-
hrad, která by zajistila zavodňování a možnost velké-
ho rozšíření orné půdy. Prostředky Egypta, vyčerpaného
dlouholetým koloniálním panstvím však nestačily. SSSR
poskytl v roce 1958 půjčku ve výši 400 milionů rublů
na budování Assuánské přehrady, bez jakýchkoli poli-
tických podmínek. Půjčka je dvaapůlprocentní a je splat-
ná ve dvanácti ročních splátkách od roku 1964.

V Indii byl uveden do provozu Bhilajský hutní kom-
binát, který je budován s pomocí SSSR, poskytnutou za
velmi výhodných podmínek. 3. února 1959 byla uvedena
do provozu první vysoká pec a další dvě spolu s mar-
tinskými pecemi a válcovnou začnou pracovat ještě
v tomto roce.

ČSR dostavěla v syrské oblasti SAR rafinerii minerál-
ních olejů. Byl to jeden z největších zahraničních pro-
jektů, které naše republika kdy realizovala. Zařízení již
pracuje.

Všechny případy pomoci méně vyvinutým zemím při-
spívají k růstu mezinárodního prestiže zemí tábora mí-
ru. Tento výsledek je nejvýše žádoucí a blahodárný pro
další mezinárodní vývoj, protože země tábora míru ne-
mají jiné cíle, než zachování míru ve světě a mírové
soutěžení mezi oběma systémy.

Poslanec konservativní strany v britském parlamen-
tě K. Boothby napsal v britském listu Daily Express

dne 10. 10. 1957: „Západ ztrácí své pozice, ustupuje před
komunisty, kteří vedou ve všech oborech, ať už jde
o družici, rakety, vodíkové zbraně nebo o diplomacii
či průmyslový rozmach“. Tato skutečnost působí nejen
britským, ale všem konservativcům světové politiky ve-
líké starosti. Naším přáním však zůstane, aby převaha
v diplomacii způsobila, že vodíkové zbraně se stanou
museálními kusy pro výstrahu budoucím pokolením, že
rakety budou sloužit cestám člověka do vesmíru a prů-
myslový rozmach bude jedinou zbraní, která bude na-
příště na světě hovořit. Rozmach výroby zajistí vzestup
životní úrovně a bude současně ukazatelem života-
schopnosti hospodářských soustav, které budou na svě-
tě v míru soutěžit.

Úkolem dneška není odstranit existenci dvou soustav,
která je výsledkem objektivního dějinného procesu. Jde
o to, odstranit politiku studené války a vojenských se-
skupení, která je výsledkem reakčních snah monopolis-
tických kruhů. Válečné střetnutí znamená uvržení lidí
do bída a útrap. Mírové soutěžení přináší růst blaho-
bytu. O předpokladech, s jakými oba světové systémy
do mírové soutěže vstoupí, hovoří především života-
schopnost organizace společnosti v našem a jejich spo-
lečenském řádu, růst našeho hospodářství, vědy a kul-
tury v porovnání s údaji druhého tábora.

Ing. V. a Z. Červený.

Doba očima kněze

OVOCE, KTERÉ DOZRÁVÁ

Je to tak s většinou věcí v přírodě i lidském životě:
napřed je zdánlivě ztrácíte, abyste je po určité době —
někdy i velmi dlouhé době — viděli před očima v plné
slávě a velikosti. Když vkládáte semínko do země, máte
dojem, jako kdybyste ho vkládali do hrobu. Zmizí vám
s očí a na dlouhou dobu pro vás je ztraceno. A hle, při-
chází jaro a ze země vypučí něžný zelený klíček a z ně-
ho se vyvine celá rostlina. Rostlina, která týž rok při-
nese nejen květy, ale také plody. Uzářilo to, co bylo
pro nás dlouhou dobu ztraceno...

Tak je to také s nejsilnější myšlenkou našeho dva-
cátého věku: s myšlenkou mírového, bratrského soužití
celého lidstva. Desítky let pro něj pracují zástupci obě-
tavých, pro tuto užlechlou věc zapálených lidí... Mezi
nimi i naši spolubratři. I oni zapalují srdce našich vě-
řících, aby nikdy nepřestalo cítit potřebu vykonat vše,
co je v lidských silách pro zachování světového míru.
Naše modlitby spolu s našimi činy stoupají k nebesům.
Bože, dej mír národům. Ale protože si Bůh přeje, aby
při každém morálním díle spolupůsobil také člověk, po-
dílíme se i v každodenním životě na budování předpo-
kladů k mírovému životu.

Všichni víme, že tomuto trpělivému, ale zároveň gi-
gantickému zápolení o zachování míru světu věnoval
lid Sovětského svazu spolu s naším lidem nesmírné
množství energie. Vlady našich států se zúčastnily ne-
spočetných mezinárodních akcí a kampaní, které měly
přispět k vytvoření příznivějších předpokladů k míro-
vému soužití všech národů. Po dlouhá léta se tomuto
snažení kladly ze strany určitých imperialistických kru-
hů na Západě těžké překážky do cesty. Mluvílo se a také
jednalo ve směru politiky síly, národové a státy musily
žít v ledovém ovzduší studené války... Mnozí lidé si
kladli znepokojeně otázku, zda naše síly a prostředky
stačí, abychom tyto zdánlivě nepřekročitelné překážky
překonali. A hle, přišel letošní rok a spolu s ním jako-
by zázrakem vyrostly náhle nové možnosti pro mírové
soužití Západu a Východu. Náhle? Náhodou? Ne, to,
čeho jsme dnes radostnými svědky, totiž ohromného
triumfu sovětské mírové politiky — to právě vyrostlo
z toho dlouholetého mírového snažení zemí mírového
tábora. Zrovna tak jako semínko potřebovalo dlouhou

dobu být neviditelné, být zdánlivě mrtvé v klíně země —
tak to také bylo s nesčetnými mírovými podněty Sovět-
ského svazu a mírového hnutí lidstva...

Dnes všechny ty podněty konečně začínají přinášet
první plody. Mírové ovoce začíná dozrávat na stromech
trpělivé, obětavé práce. Zahradníková práce se zdařila:
radostně vzhlíží na plody, které vypěstoval prací dlou-
hých, zdánlivě nekonečných let. Z návštěvy sovětského
ministrského předsedy N. S. Chruščova v USA prýští
stále nové podněty, vzbázejí nová jednání, prostě svět
se dostal do prudkého pohybu.

Nechceme si ani dnes malovat současné perspektivy
na růžovo, když jsme je předtím nikdy nemalovali na
černo. Mnoho překážek úskalí čeká na řešení největ-
šího problému naší doby — odzbrojení. Budeme muset
ještě tvrdě pracovat, tvrdě bojovat, aby slibně započaté
jednání se zdárně zakončilo... Ale hlavní tady již je:
poměr mírumilovných a válečných sil se ve světě defi-
nitivně změnil, a to ve prospěch sil míru.

Na dosah ruky je konference státníků velmocí na nej-
vyšší úrovni. President USA Eisenhower právě tak jako
ministrský předseda Velké Británie Macmillan pro-
hlášují, že uznávají nutnost tohoto jednání a že jsou
ochotni přijít kamkoliv, jen aby svět byl zbaven strachu
ze světové války. Francouzský prezident De Gaulle uznal
nutnost pozvat sovětského ministrského předsedu N. S.
Chruščova do Paříže k dalšímu důležitému jednání. Zná-
me-li dosavadní oponentní postavení Francie, spojené
dosti intimně s politikou kancléře Adenauera, ke změ-
ně zahraniční politiky Velké Británie a USA, musíme
také tuto událost pokládat za jeden z nových příznaků
obratu od studené války k politice mírového soužití
a soutěžení.

Ledv studené války dostávají trhliny i na dosud nej-
pevnějších místech. Nejsilnější odpor k této nové orien-
taci západních mocností k návrhům Sovětského svazu
a spřátelených zemí vzbízí pochopitelně ze země, kte-
rá s námi sousedí, z NSR. Zbrojařské a monopolistické
skupiny těžkého průmyslu, opoiené možností stát se ma-
sovou základnou neimilitaristického vládního systé-
mu v Evropě, nechtějí se jen tak lehce vzdát těchto mož-

ností. Hitlerovi nástupci si nechtějí plně uvědomit nezbytnost přizpůsobit se velkým změnám, které se odehrávají ve světě. Vždyť již cítili na dosah možnost dostat do rukou jaderné a raketové zbraně, které jim měly umožnit útok proti sousedním zemím.

Politici Západu si musili konečně uvědomit, že nebezpečí z Bonnu, nebezpečí, které sami vyvolali podporou remilitarizace západního Německa, by nehrozilo jenom zemím Východu. Konečně zkušenosti druhé světové války ukázaly západním politikům více nežli přesvědčivě skutečnost, že jednou již ozbrojené Německo jde naopak často napřed proti slabšímu. A tak jako Německo Hitlerovo dobře vědělo, jak slabá je Francie a západní země a proto je napadlo první, tak i Německo Adenauerovo dobře ví, že útok proti Východu by byl pro ně hotovou sebevraždou. Jen proto mohlo Adenauerovo Německo těžit prospěch a získávat prostředky pro své temné cíle, že dovedlo chytře vrážet klíny mezi státy a národy někdejší protihitlerovské světové koalice. Ale tyto hrátky s čertem, které mohli zmocnenci Kruppovi a Thyssenovi půldruhého desetiletí provozovat, dostaly se dnes — díky důsledně mírové a realistické politice Sovětského svazu — do slepé uličky. Ještě dříve, nežli mohli dosáhnout vyzbrojení bundeswehru atomovými zbraněmi, vyvstala ve světě možnost přikročit k úplnému odzbrojení. Bude-li většina lidstva dále kráčet směrem, kterým jde v závěru roku 1959, nebudou tito zaslepení militaristé moci dělat nic jiného nežli ustoupit a kapitulovat. Sám lid západního Německa si vynutí jejich odstoupení již proto, že uvidí úplnou mezinárodní prohru jejich politické koncepce, která by musela ústít v atomovou katastrofu civilisovaného lidstva.

Provolání Nejvyššího sovětu SSSR k parlamentům států celého světa ukázalo vládám a národům velmi přesvědčivě, jak je nutné nezastavit se na půli cesty, nýbrž cílevědomě a rozumně pokračovat v politice snižování mezinárodního napětí ve světě. Co je řečeno v tomto nejvýznamnějším dokumentu našeho věku na adresu zástupců lidu ve všech vládách států? Nic jiného nežli toto: „A kde je východisko? Jak skoncovat s nynější situací, jak zajistit lidem klidný život v míru?“

Existuje jediný spolehlivý prostředek, jak možnost rozpoutání války vyloučit. A tímto prostředkem je všeobecné a úplné odzbrojení států. Až budou zničeny prostředky k vedení války, až budou zlikvidovány všechny druhy zbraní a rozpuštěny armády, budou tak vytvořeny i podmínky pro trvalý mír na zemi, pro mír bez válek a krveprolití.

Všeobecné a úplné odzbrojení dává všem státům stejné postavení. Žádnou zemi nepoškozuje, naopak, všem národům zajišťuje bezpečnost. Zmizí pochyby, zda opatření omezení zbrojení přinesou jednomu státu výhodu na úkor jiných, pochyby, které vznikaly, když šlo o dílčí odzbrojení. Obtíže kontroly nebudou už nadále stát v cestě. Bude-li odzbrojení úplné a všeobecné, bude úplná a všeobecná i kontrola.

Všeobecné a úplné odzbrojení zahájí skutečně novou etapu v dějinách mezinárodních vztahů. Mírové soužití států s rozdílným společenskoekonomickým zřízením bude pevně zajištěno. Všechny státy budou žít jako dobří sousedé. Vzniknou nové možnosti pro rozvoj hospodářských, kulturních a obchodních styků mezi zeměmi a národy. Dnes se mnohé mezinárodní otázky zdají neřešitelné. Stačí však jen zastavit horečné zbrojení a likvidovat armády a okamžitě vzniknou nové možnosti a způsoby k jejich urovnání.

Uvolní se obrovské materiální a finanční prostředky, které jsou dnes vynakládány na zbrojení. Kolik domů, škol a nemocnic, kolik závodů, elektráren, přehrad a silnic bude možno z těchto prostředků vystavět! Podstatně se sníží daně, které nyní pohlcují stále větší část příjmů dělníků a rolníků. Nezměrné možnosti vzniknou pro realizaci velkolepých vědeckých a technických projektů, vědci a odborníci budou moci sloužit výhradně míru a prosperitě.

Všeobecné a úplné odzbrojení zahájí novou stránku v dějinách rozvoje hospodářsky málo vyvinutých zemí.

Lze dosáhnout všeobecného a úplného odzbrojení v nynější etapě? Není to utopie?

Nikoli. V naší době to není utopie. Nejvyšší sověť SSSR je pevně přesvědčen, že tento cíl je plně dosažitelný. Jestliže ještě před několika desetiletími nebylo dosti sil a prostředků k uskutečnění myšlenky úplného a všeobecného odzbrojení, dnes se tato myšlenka stala devízou širokých mas lidu, celých národů. Dnes existuje velká skupina států, které důsledně bojují za její uskutečnění.

Vyřešení problému odzbrojení je v rukou lidí. Člověk vytvořil ničivé zbraně. A člověk je může a musí zničit!

Takové jsou naše možnosti, tímto směrem půjde naše další práce. Prostředky k ničení lidí musíme změnit v prostředky, které budou chránit a rozmnožovat život. Tak to bude také v tom směru jednání, myšlení a cítění, jaké nám zůstavil náš Spasitel. Aby Láska vládla na Zemi!

NÁŠ ZÁPISNÍK

PŘÍŠTÍ ČÍSLO DP

X. jubilejního ročníku vyjde jako dvojčíslo (leden—únor) koncem ledna 1960.

JUBILEA

Dne 18. 12. t. r. oslaví 50 let své ordinace ThDr. a PhDr. Josef Cibulka, profesor CM theologické fakulty v Praze-Litoměřicích.

50 let se dožívají tito vsdpp.: 7. 12. Dr. Ladislav Škoda, kanovník, šéfredaktor Slov. Katolických novin a člen předsednictva a ÚV CMVKD v Bratislavě. 1. 12. P. František Dítě, děkan a vikář na Kladně, 3. 12. P. Jan Košířar, admin., Praha, 16. 12. P. Arnošt Hrák, děkan, Uherské Hradiště-Staré Město.

60 let se dožívá dne 27. 12. P. Jan Schmid, rektor kostela, Praha.

65 let se dožívá dne 11. 12. P. Oldřich Sedláček, arciděkan a vikář v Kolíně a 70 let 2. 12. P. Ludvík Feller, rektor kostela Na Karlově v Praze.

VYZNAMENÁNÍ

Vdpp. P. Bohuslav Koza, vikář v Karlových Varech, P. J. Bubeník, administrátor v Sokolově a P. František Engelmann, administrátor v Lubech, obdrželi za svou dlouholetou mírovou činnost děkovný a pochvalný příspěvek od rady KNV v Karlových Varech. Blahopřejeme.

ÚMRTÍ

P. Ignác Kohl, býv. správce kapucínského kostela v Litoměřicích, zemřel dne 17. září t. r. na Moravci a byl tamtéž pohřben.

ZPRÁVY ZE SEMINÁŘE

Zahájení školního roku bylo radostné a všichni semináristé s chutí začali svá theologická studia. Pro letošní rok mají bohoslovci nového rektora — P. Jana Peprlu, který nastoupil po onemocnění profesora dr. Panušky. Netoliko studium je náplní života semináře, nýbrž i různá zájmová činnost v kroužcích. Tedy studium, modlitba i rekreace vyplňují radostný život pod společnou střechou.

V měsíci říjnu, zasvěceném Růžencové Panně Marii, se bohoslovci denně modlili společně svatý růženec před vystavenou Nejsvětější Svátostí. Svými hlasy i srdcem prosili Královnu kněží a míru o pokoj světa.

Nejvýznamnější událostí v říjnu však bylo svěcení, které vykonal J. E. nejdůstojnější pan biskup dr. Antonín Eltschkner. Mnozí bohoslovci přijali tonsuru, nižší svěcení a pět také diakonát.

V dušičkovém měsíci se jako každoročně zúčastnili vzpomínkové slavnosti na litoměřickém hřbitově.

(Pokračování na 3. str. obálky.)

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník IX - Číslo 10 - V Praze dne 1. prosince 1959

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

dnem 15. října 1959 do trvalé výslužby (čj. 8615/59).

Ustanovení:

Msgr. Resl Josef, administrátor, Obříství, ustanoven dekretem čj. 8530/59 od 1. října 1959 excurrento administrátorem v Chlumíně, okres Mělník.

Pensionování:

Msgr. Tylíněk Alois, farář v Praze-Nuslích, odchází

Úmrtí:

Troneček Jan, CSSR, admin., Dolní Hbity, zemřel 29. září 1959 ve věku 49 let (čj. 8473/59).

Seif Karel, arciděkan v Kouřimi v. v., zemřel 17. října 1959 ve věku 85 let (čj. 9155/59).

KULTURNÍ KALENDÁŘ

Z různých kulturních dat, připadajících na letošní prosinec, připomínáme:

2. 12. 1804

Před 155 lety zemřel v Praze **Stanislav Vydra** (nar. 13. 11. 1741 v Hradci Král.), profesor matematiky na pražské universitě.

Vydra, cordatus Bohemus, člen řádu jezuitů, patří do veliké galerie kněží-buditelů, kteří vroucí lásku k českému národu, vlasti a jazyku dokumentovali svou celoživotní prací.

Vydra, vzorný katolický kněz, horlivý učitel i kazatel, neopomněl jediné příležitosti osvědčiti činem svůj věrný cit k prostému českému lidu a studentům, jež vše miloval.

Vydra, požívající úctu mezi svými vrstevníky, jest i nám příkladem nadšeného vlasteneckého kněze.

4. 12. 1884

Vzpomínáme nedožitých 75. narozenin **Petra Kříčky** (nar. v Kelči na moravském Valašsku, zemřel v Praze 25. 7. 1949).

Z jeho sbírek veršů jmenujeme: „Šípkový keř“ (r. 1916), „Hoch s lukem“ (r. 1924), „Chléb a sůl“ (r. 1933). Toto básnické dílo není rozsáhlé, ale zato není v něm básnických struzek a štěrku. Moravská jeho duše musela v sobě popřít naivní lyrismus popisu a výpisu, nežli se vrátila ke své zkratce, plné zvučnosti, líbeznosti, prostoty a nerudovské něhy k matce, nerudovské lásky k zemi a lidstvu.

Jako u Nerudy, tak i zde vyvěrá všechna ta krása do značné míry z lidského osamocení básníka. Proto jeho srovnání s Nerudou je nejvýstižnější.

4. 12. 1939

V Drahotuších na Moravě, okres Hranice, zemřel před 20 roky tamní dlouholetý farář **Msgr. ThDr. František Příkryl** (nar. ve Vlčnově u Uher. Brodu 6. 9. 1857).

Příkryl, osobní děkan a čestný konsistorní a arcibiskupský rada, vynikl jako národopisný spisovatel („Záhorská kronika“ r. 1895, 1898), ale hlavně jako archeolog.

Archeologické články v různých časopisech (např. „Časopis vlast. mus. sp. v Olomouci“) byly následovány celou řadou odborných knih, z nichž jmenujeme: „Sv. Cyril a Metoděj v památkách starožitných na Moravě a ve Slezsku“ (r. 1907), „Velehradsko v pra- a předvěku“ (r. 1928), „Sv. Kliment v Osvětimanech“ (r. 1930).

8. 12. 1904

V malém šumavském městečku Hrádek u Sušice zemřel před 55 roky populární katolický povídkář **František Pravda** (vl. jm. Vojtěch Hlinka, nar. 17. 4. 1817 v Nekrasíně u Jindřichova Hradce).

Pravda po středoškolských studiích studoval teologii ve Vídni a v Praze a byl vysvěcen na kněze r. 1842. Působil krátce v duchovní správě a ve školství; r. 1847 stal se soukromým vychovatelem a oddal se plně literatuře, kde pilně pracoval přes 40 let.

Byl bystrým pozorovatelem, líčícím realisticky prostě rázovité lidové figurky („Vávra kuřák“, „Matěj sprosták“). Vzpomínky na jeho dětství jsou zachyceny v knížkách „Matka studentů“ (r. 1877), „Štěpánův Vít se učí na kněze“ (r. 1879).

Napsal též mnoho povídek pro lid, později shrnutých do 5 svazků. „Povídky z kraje“ (r. 1871—1877), v nichž

snáhl se lid vychovávat, nábožensky uvědomovat i mravně povznášeti. Jeho knihy, působící silou prostoty a mocného kouzla naivity, s milým primitivismem podávají jímavý obraz českého lidu v druhé třetině 19. století. Jest pravda, že naše generace již je nečte, ale vykonaly ve své době kus poctivé práce, takže jejich autora můžeme s dobrým svědomím zařaditi mezi naše cstatní katolické kněze-beletristy.

9. 12. 1934.

Před 25 roky zemřel v Praze populární karikaturista dr. Desiderius, vl. jm. **Hugo Boettinger**, (nar. v Plzni, 30. 4. 1880). Jeho veselé podobizny a portrétní kresby, zachycené v souborech z r. 1910 a z r. 1930, jsou díla kreslená brkovým perem a lavírovanou tuší, jež mají svůj osobitý ráz i půvab.

Také jeho mnohé obrazy jsou zajímavé: „Oběť Abrahamova“ (z r. 1928), „Jitro“ (velká kompozice z r. 1930), „Poutník“ (z r. 1932) aj.

11. 12. 1889.

Připomínáme nedožitých 70. narozeniny katolického básníka a veřejného pracovníka **P. Václava Davidka** (nar. v Lipnici u Německého Brodu, zemř. 19. 9. 1942 v Kolíně), písíciho též pod pseudonymy Jan Oral, Š. J. Renata aj. Již za svých theologických studií redigoval „Almanach českobudějovických bohoslovců“ (r. 1913), později, jako duchovní na různých místech, psal do rozličných časopisů básně a literární črty z venkovského života, kromě recensí o beletristických knihách.

Z jeho díla jmenujeme: „Písně“ (r. 1911) a „Písníčky sedláckova synka“ (r. 1922).

18. 12. 1844.

Již 115 let uplynulo od narození vlasteneckého slezského kněze a národohospodářského pracovníka **P. Jana Ježíška** (zemř. 21. 9. 1897). Patří do veliké řady našich vlasteneckých kněží, kteří svým příkladem a dobrou prací pro lid postavili sami sobě pomník trvalé lásky a vděčnosti v srdci našeho věřícího lidu.

30. 12. 1859.

V tichém malostranském zákoutí, na Velkopřevorském náměstí, stojí dnes označený pamětní deskou, v němž před sto lety uzřel světlo světa, jako syn proslulého hudebního theoretika, varhaníka a později kapelníka dómu sv. Víta v Praze, národní umělec **Josef Boh. Foerster** (zemř. 29. 5. 1951 v Novém Vestci u Staré Boleslavi).

Jeho tvorba, zabírající období 75 let, nejen svým rozsahem, nýbrž i rázem tvoří samostatnou vývojovou skupinu v české hudbě.

Foerster, jenž ve svých mužných letech prožíval tzv. „konec století“, udržuje i nadále ve svém díle diskretní jemný tón, jenž se nikdy neprojeví afektem a jenž se vyhýbá všem naturalismům, ať veristickým či impresionistickým. Nezůstává však u osobního prožitku, ale jako člověk hluboce věřící jde stopami velikých myslitelů-umělců, kteří v umělecký, jednotlivý tvar vtělovali své poznání vyšší pravdy.

Velikost Foersterova, jako hudebního skladatele, poznal u nás první Zd. Nejedlý, který již více než před 60 lety, označil jej za věrného následovníka Bedřicha Smetany.

Rozsáhlé dílo Foersterovo, obsahující přes 200 děl, se nikdy též Smetanovu odkazu neodcizilo.

A největšími událostmi posledních dní je příprava Mikulášské besídky, která svým opravdu hodnotným i zábavným zaměřením je opravdu toužebně a netrpělivě očekávána. Stojí sice mnoho příprav, ale potěší dvojnásobně. A druhou událostí, na niž se naši bohoslovci zvláště těší, jsou krásné staročeské roráty, které po celý advent budou zpívat a tak se do jejich mladých srdcí vlévá milost, čerpaná z vnitřního náboženského života i opravdová radost životní z kulturního i společenského života semináře. V.

P. Karel Sahan oslavil své šedesátiny. Gratulantů bylo mnoho. Byli to v první řadě vzácní přátelé z mládí. Ministr zdravotnictví dr. Josef Plojhar a Ferdinand Brodský, náměstek ústředního tajemníka ČSL. Taktéž generální tajemník Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva prof. P. Josef Beneš srdečně tiskl ruku příteli-jubilantovi, tak jako děkan fakulty prof. dr. Jan Merell a profesori. Čtenáři, bohoslovci, známí a mnoho jiných vyjadřovali ústně, v dopisech i telegramem přání úspěchů, zdraví a Božího požehnání. V.

MODLITBA ZA MÍR

Při audienci, kterou udílel Sv. Otec poutníkům v době Chruščovovy návštěvy v USA, vyzval věřící k modlitbě o zachování míru mezi lidmi. Právě m. j., aby „všichni, kteří ctí Boha a jeho práva, a kteří přijali jeho nauku, se modlili na tento úmysl.“

HIROŠIMA

Sv. Otec Jan XXIII. povýšil Apoštolský vikariát v Hirošimě na diecési. Prvním ordinářem nové diecése je japonský biskup Tokisuki Noda. — Hirošima, hlavní město nové diecése, byla prvním místem, jak známo, na kterou byla za druhé světové války svržena atomová bomba. V tomto roce uplynulo 14 let od této tragické skutečnosti.

TŘETÍ ČERNÝ BISKUP KONGA

Sv. Otec Jan XXIII. jmenoval P. Josepha Matulu titulárním biskupem v Attanasi a apoštolským vikářem v Leopoldville. J. E. Joseph Matula jest třetím černým biskupem v Kongu.

BIBLICKÝ KONGRES V AUSTRÁLII

Velikou radostí v životě austrálských katolíků se stal Mezinárodní biblický kongres, svolaný poprvé do Austrálie. Kongresu se zúčastnil papežský legát kardinál Agagianian a arcibiskup ze Sydney Gilbroy.

NDR VYROVNÁVÁ KŘIVDY

V roce 1949, kdy nastoupila vláda NDR, po první v dějinách spolužití německo-lužického, sjednala Lužickým Srbům kulturní autonomii, takže nyní např. je lužickosrbický jazyk rovnoprávný s jazykem německým.

Každý Lužičan má nyní právo, aby v úřadech, kam patří, hovořil lužickým jazykem. V národních radách jsou speciální referáty pro Lužičany. Mají své školy, v nichž je lužický jazyk vyučovací jazykem. Lužičané mají nyní školy obecné, střední (které již opustilo 1000 maturantů), pedagogický institut, divadlo, vydavatelství, časopisy, lužické projevy v rozhlase i vlastní umělecký soubor (taneční, hudba, zpěv).

Zelené světlo, podle Lužičanů, zůstalo svítit.

OD ROKU 1949 VYŠLO V ČINĚ

171 278 úplných výtisků bible, 170 493 výtisků Nového zákona a více než tři miliony částí bible. Čínští křesťané připravili 43 nových vydání bible. Ve větších čínských městech je celkem sedm biblických domů.

BAPTISTÉ V SOVĚTSKÉM SVAZU

vydávají vlastní nejméně osmdesátistránkový měsíčník pod názvem „Bratrský posel“, vydávají zpěvníky a nyní i bible, což bylo podobným církvím před rokem 1917 zakázáno. Přeplněny jsou modlitebny náboženských obcí, jichž je např. v Mariupoli šest, v Kyjevě čtyři, v Charukově tři (v Moskvě má baptistická obec 4500 členů). bp

KYTIČKA NA HROB BÁSNÍKŮV

160 let uplynulo letos od narození velikého ruského básníka Alexandra Puškina. Prvního vzdělání se mu dostalo doma, jak bylo tehdy zvykem, naučil se záhy vlásky a francouzsky, ve kterýchžto řečech jeho otec a strýc se tak dobře znali, že v nich básnil. Pokračování v jeho vzdělání se mu dostalo v Carském Cele, ale věda, jak mu byla podávána, ho nezajímala, zato však byl zaujat poezií. Puškin se stal symbolem odporu, zvláště mládeže, proti stávajícímu pořádku společenskému. A zvěst o jeho Ódě na dýku se rozšířila téměř po celé Rusi a stala se znakem nespokojenosti, neboť přeložena byla do všech jazyků Rusi a každá do jejího obsahu vložila své vlastní bolesti. Básník vzplanul nenávistí k temným stínům, jež halily tehdejší společnost, a byl carem Alexandrem vypovězen na Krym, tam, kam byl vypovězen propter crimen et carmen 18 století předtím geniální Ovidius. Ale exil básníku Puškinu jen prospěl. Nejen, že mohl v klidu studovat, zvláště klasickou literaturu, ale mohl též cestovat a přiblížit se ještě více k lidu, jež miloval. Nástupce Alexandrův Mikuláš mu vrátil svobodu s tím, že sám osobně bude cenzurovat básnickovy spisy. Puškin padl v souboji, jak předpověděl ve svém Oněginovi, v němž vylíčil sebe sama. Na Puškina jako básníka měl vliv Byron, zvláště svým Don Juanem, avšak Puškin byl tak mohutný talent, že jeho dílo je svérázné a ruské. Jeho typy jsou všelidské. Již jeho dílo Rusland a Ludmila bylo přijato s jásotem, zvláště mládeží. Vypovězen na Krym, psal romantické povídky s jihoruskými náměty, jako Kavkazský zajatec a Bachčisarajská fontána. K nim přidružil později historickou báseň Poltavu. Hlavním jeho dílem je veršovaný román Eugen Oněgin, romantický, avšak zároveň vzešlý z reálného života. Pěkné práce jsou Kapitánova dcera (tak pěkně zfilmovaná), Dobrovskij a Piková dáma. Známá je Pohádka o zlaté rybce. Z dramatických děl je významný Boris Godunov... Nedivme se, že básníci tónů sahali k Puškinovým dílům jako k námětům pro svá nesmrtelná díla. Sám Glinka zhudebnil jeho Rusland a Ludmilu, Čajkovskij Eugena Oněgina a Pikovou dámu a Musorgskij Borise Godunova... Velikost básnickova záleží v tom, že dovedl v srdcích rozechvět všelidské city lásky, svobody a spravedlnosti, které vřily v jeho nitru a které utvářely jeho život, takže se stal průkopníkem spravedlnosti pro utiskované. Nelze v tomto krátkém fejtonu ocenit po zásluze život a dílo tohoto velikána. Má to být jen kytička, vzpomínka. Vzpomínáme na své mládí, kdy nás uměl nadchnout a jeho dílo, dílo nesmrtelné, vždy v našich srdcích i srdcích všech rozechvěje tytéž ušlechtilé city, jimiž bylo naplněno dílo básnickovo. P. M. Š. Černý.

REKREAČNÍ A LÉČEBNÁ PÉČE CHARITY — ZIMNÍ SEZÓNA 1959—1960.

Rekreace, eventuálně lázeňské léčení bude v těchto lázních a rekreačních střediscích:

1. Janské Lázně (Krkonosy), zotavovna ČKCh „Marianum“;
2. Dol. Smokovec (Vysoké Tatry) — zotavovna slovenské Charity;
3. Poděbrady, lázeňský dům „Charita“.

Zimní sezóna v Janských Lázních a v Dol. Smokovci potrvá od prosince do konce dubna. V Poděbradech (k vůli adaptačním pracím) je provoz mimo prosinec a leden.

Denní pence je 16.— Kčs plus lázeňská taxa. Plná denní pence je 32.— Kčs.

Duchovním na odpočinku, bývalým dlouholetým farským hospodyním a řádovým sestrám v ústavním zaopatření je poskytován pouze léčebný pobyt v Poděbradech za platebních podmínek jako pro duchovní v činné službě.

Za sníženou denní pensí (s doplatky Charity) povoluje se rekreační pobyt 14denní, léčebný pobyt 3týdenní. Rekreační a léčebný pobyt je možno za sníženou denní pensí povolit jen jednou do roka, při čemž nesmí být překročena povolená doba pobytu se slevou.

Přihlášky na rekreační a lázeňský pobyt podejte co nejdříve. Uveďte přesnou adresu, zaměstnání (hodnost), datum narození, lázně nebo rekreační středisko, o které máte zájem a požadovaný termín. Farské hospodyně dají si své přihlášky potvrdit příslušným farním úřadem.

Přihlášky přijímá a informace podává Česká katolická Charita, rekreační oddělení v Praze II, Vladislavova 12. Telefon 24-29-29.